

# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 1 (1512)

Reedel, 8. jaanuaril 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Mis saab ülikoolist?

Vastab rektor prof. ARNOLD KOOP

Tartu linnas on ehitustegevus komplitseeritud olukorras. Linn on suhteliselt väike ja väikesed on ka ehitustrusti võimsused. Mis puutub ülikooli, siis on viimase 10 aasta jooksul saadud suhteliselt palju vahendeid kapitaalhituseks ja seadmete muresemiseks. Kuid sellest kõigest ei piisa. Me töötasime välja ehitusprogrammi 1990.—2000. aastani. Linn võimaldab ehitus- ja montaažitööde tarvis katet vaid ühe miljoni rubla ulatuses. Sellest ei piisa. Plaanikomitee istungil 30. detsembril ütlesin: «Kui on vaja uhkust tunda, siis räägivad kõik ülikoolist kui teadus- ja kultuuritemplist, aga kui on vaja ehitada, siis öeldakse, et see on Tartu linna asi.» Niisugune on praeguses olukorras põhikontflikt. Kui ei saada üle sellest vananenud stereotüübist, siis ei saa loota, et see väga suur potentsiaal, mis ülikoolil praegu on, jääb mitte ainult kasutamata, vaid alma mater muutub tavaliseks provintsi-ülikooliks.

See ehitusprogramm, mis me 1989.—1995. aastaks välja pakume, on mahukas — 2,5—3 miljoni rubla ulatuses ehitus- ja montaažitööde aastaks. Siia saame tuua sellised näited: humanitaarteaduste korpus (maksumusega üle 2,5 milj.), majandusõu, botaanikaaiad (nii filiaal Soinas kui ka troopiliste ja subtroopiliste taimede majad põhikohas), lisaks veel väiksemad objektid ühiselamute ja korterite näol. Sügiseks saab valmis poolakate poolt restaureeritud ajaloomuuseumi hoone (3 milj.), mida saab kasutada ka kultuuritemplina. Järgmisel viisaastakul on meil plaanis arstiteaduskonna kompleks (7 milj.) ja matemaatikakorpus (üle 2 milj.). 1989.—1995. aasta ehitusmiinimum on seega 18 miljonit rubla, mis kuulub ainult õppelaboratoorse pinna ehitamiseks. Kuid meil on ka võimas teadus, kusjuures puudub eksperimentaaltootmisbaas ja teaduslik-laboratoorne baas. Eksperimentaaltootmisbaasi konstrueerimiseks on meil lubatud Moskvas välja pigistada 3 miljonit valuutat. Kõigele sellele lisandub veel elamuprogramm. Sel ja järgmisel viisaastakul planeerime ehitada kaks väikepereelamut (mõlemas 55 korterit) ja ühiselamu. Ühepereelamud on mõeldud eelkõige noorte spetsialistide jaoks. Eespool esitatud on meie arvates miinimumprogramm — realistlik ja vajalik, et järgmistel viisaastakutel edasi ehitada.

Õnatav ja rõõmus oli jutuaamine Plaanikomitee esimehe Valeri Paulmaniga, kes suhtus meie muredele mõistvalt. Ka minister Väino Rajangu toetas ülikooli väga jõuliselt.

Leiti, et ainult Tartu ehitusvõimsustega ei ole võimalik seda programmi realiseerida. V. Paulmani hüpotees näeb ette, et ülikooli väljaehitamiseks tuleb luua eraldi ehitusorganisatsioon. See ei ole lihtne küsimus. Kuidas ka poleks, minu rektoripraktika jooksul ei ole veel olnud sellist üksmeelset arusaamist ei linna, ministeeriumi ega Plaanikomitee poolt. Loodame, et nii suhtub asjasse ka vabariigi valitsus. Suur osa sõltub ka meist, sest kõigi objektide ettevalmistamine nõuab tohutut tööd.



## LOORBERID SULERÜÜTLITELE

Igal aastal määrab Eesti NSV Rektorate Nõukogu preemiad ajakirjandusliku loomingu eest. 1986/87. õppeaasta tulemust arvestades said meie üliõpilastest selle au osaliseks (aukiri ja 25 rubl.) JAANUS HARRO — aktiivse töö eest arstiteaduskonna pressisekretäriks ja sisukate ning probleemsete kirjutiste eest ajalehes «TRÜ», ja IVO RULL — žanrilise mitmekülgsuse ja üliõpilaselu sotsiaalselt erkka kajastamise eest ajalehes «TRÜ».

## AVAMEELSELT KOMSOMOLIST

Ülikooli komsomolkomiteel on plaanis hakata korraldama INFO-TUNDE, mille eesmärgiks oleks eelkõige komsomoliaktiivi informeerimine komitee tegevusest ja ülikooli komsomoliorganisatsiooni tegevuses üleskerkinud probleemide ühine läbiarutamine. Infotundide vorm kui niisugune ei ole uus. Seda

kasutas TRÜ komsomolkomitee ka 60-ndate aastate lõpus.

Esimene infotund on plaanis veebruarikuu keskpaigas teemal «Mis saab suvemalevast ja üliõpilaste osast ülikooli väljajätmisel.» Osavõtuks on nõusoleku andnud ka TRÜ haldusprorektor Vello Peedimaa.

Infotunni täpse aja ja koha teatame edaspidi.

ELKNÜ TRÜ komitee

## ÜLIKOOLI KOMSOMOLI- KOMITEE

saatis TRÜ üliõpilaste nimel uusaastaõnnitlused Turu ülikooli, Praha Karli ülikooli, Karl-Marx-Stadti Tehnikaülikooli, Ljubljana ülikooli ja Veszprémi Keemiatehnoloogia instituudi üliõpilaskonnale.

ELKNÜ TRÜ komitee

## VIIS RUBLA

Lehetallituse tulid sääraseid arvamised: andke näärinajade eest 5 rubla MARGUS SANGLEPALE («Viimane õ...») — parim tudenginali, TULLIO ILOMETS («Kassi aasta kommentaare») — parim nali õppejõult ja IFF'N ROLLILE («Estica») — parim ajanali Annamegi.



ARGE JAOTAGE MAAILMA —  
ÜTLESID NAD.

ARGE ÕELGE —

SEE SEAL ON SUUR.

AGA SEE TEINE

TEMA KORVAL

EI OLE MITTE KEEGI

KOIK ON VORDSED

TOLMUKÜBE.

UNIVERSUM

KUNINGAS.

LILLEOIS.

KEEGI EI OLE SUUREM

TEISEST.

IGAOKS ON SUURIM

OMAEETTE.

AGU SISASK

Kogust «Draakonilend»



## AUTASUSTAMISI

Kauaaegse kohusetundliku töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest autasustati KKEH Ministeeriumi aukirjaga 50. sünnipäeva puhul varustusosakonna inseneri REET ZEIKI ning ÜMPI vaneminseneri TIHU LAISKA, 60. sünnipäeva puhul vanemõpetaja KALEV ULPI ja 70. sünnipäeval dots. ÜLO LEPPA. TRÜ aukirja said laimatu töö eest oma 60. sünnipäeval peainsener AVO ARRO, 70. sünnipäeval preparaator EUGENIE VETKA ja 75. sünnipäeval korijataja AINO ALL.

## Üks ja ainus küsimus



### OPPEOSAKONNA JUHATAJA MATI SALUNDI:

kas ministri karm käskkiri nr. 660 läheb käiku ka talvessioonil?

Kindlasti. Kes ei ole oma võlgu semestri alguseks, s.o. 9. veebruariks korda teinud, saab eksmati. Lisame siia juurde — kes ei ole ilma mõjuva põhjusega sessi lõpetanud. Mõjuvaks põhjuseks võib olla eelkõige tervislik seisund, mille kohta peavad õigel ajal tõendid olema. Leevendust annab ka väga raske kodune olukord, kuid seegi peab olema tõestatud. Mis veel? Tulekahju ja maavärin, kuid viimast meie maal õieti ei esine.

Ainukeseks erandiks on praegu sõjaväest tulnud poisid, kes õpivad tavaliselt oma graafiku järgi. Aga neilgi peab olema kõik kindlalt tähtaegade suhtes kokku lepitud. Käskkiri on tõesti karm, eelimi-

sel õppeaastal eksmatrikuleeriti üle 400 üliõpilase, sealhulgas saja võrra üle-eelmisest õppeaastast rohkem.

### DIPLOMAND TENNI TOOME:

kas spikri võtab eksamile kaasa?

Sant võib proovida karguga käia. Kui kogemusi pole, ei tule see alati välja. Ilusat spikerdamist jälgin väikse kadedusega.

Paar korda olen spikrit kasutanud, viimasel korral nägi vist õppejõud ära ja ma lahkusin otsustavalt ise. Muidu ma spikerdamist ei poolda (v.a. eriti purupäheajamise-eksamid), aga las teised spikerdavad. Igaüks ise teab, kes ta on ja kelleks tahab jääda. Nõ. enesetunde asi. Usun, et head õppevahendid aitaksid spikerdamist vähendada.

### FILOLOOGIATEADUSKONNA OPPEPRODEKAAN HEINO LIIV:

kas Te kergitaksite natuke kardinaid dekanaadi «kõõgipoolit»?

Filoloogianõormeestel on raskusi sõjalise ja tsiviilkaitse arvestuste saamisega. Sõjalise kateedri õppejõud on välilõppustel ja nii langeb arvestuse saamise võimalus 18. jaanuarini ära. Kuigi tsiviilkaitse loengutes käiakse, ei ole see veel andnud automaatselt arvestuse saamise võimalust. Arvestus toimub seal piletitega, üldreeglina tuleb seda sooritada 3—4 korda ja keskmiseks

hindeks saadakse ikkagi «kolm».

Võlgnevusi on ka kehalises kasvatuses, mõningal määral seotõttu, et õppejõud ei esita õigel ajal arvestuste protokolle.

Filoloogid on jõudnud peaaegu niikaugele, et arvestusvõlgadega eksamile ei lasta, kuid nagu näete, on meil veel raskusi...

Kui semestri jooksul on üliõpilane korralikult tööd teinud, peaks arvestuse jooksvalt kätte saama ning arvestust ei tohiks eksamiiks pöörata.

Soovim, et üliõpilased vaatamata õppejõudude rangusele vastu peaksid ja kõik oma asjad 25. jaanuariks korda saaksid.

### DEKANAADITOOTAJA LUULE SOOTS:

Ja tooge arvestuste protokollid kohe ära. Kui need viimaseks päevaks jäävad, oleme nii suures paberiputuses, et ei jõua eksameile lubatute nimekirja õigeks ajaks valmis teha.

### SPORDIMEDITSIINI III KURSUSE TUDENG VIKTOR ZDANOVITS:

kuidas läheb teise kõrghariduse omandamine?

Lõpetasin Bresti Pedagoogilises Instituudis kehalise kasvatuses eriala ja mu soov on saada spordiarts-tiks. Kuigi on mitmesugused spetsialiseerimise võimalused ja töökohadki erinevad, tahan ikka sporti jääda.

Kuidas läheb? Tulin sõjaväest ja mul vaja praegu teistele järele jõuda. On ainult üks eksam, 19. jaanuaril mikrobioloogia. Ega kerget eksameid pole, kui tahad hästi õppida.

### SAMA OSAKONNA IV KURSUSE TUDENG TŠARO HODZAGELDIJEV:

Mina tuln Tartusse Turkmeeni Kehakultuuri Instituudi lõpetamise järel. Tunnen, et kõike mida loen, tuleb ka korralikult läbi mõelda, selgeks teha. Varem nagu sellele ei mõelnudki, nüüd oled ju ka vanemaks saanud. 12. jaanuaril on ees väga huvitav, aga väga raske eksam topograafilisest anatoomiast. Võrdluseks eelmise kõrgkooliga arvan, et siin meeldivad mulle rohkem pedagoogid, üldse õpetamise stiil.

### TEADUSRAAMATUKOGU RIIDEHOIDJA JÜHAN LILLEMETS:

kas sessi ajal tuleb riideid rohkem ära panna?

Talv on üldse hirmus, riided rasked. Raskeid kotte on ka palju, need jätame siia leti alla. Kaks riidehoidjat jäl haigeks ja meil on päris raske. Ühe vahetuse seitsme tunni jooksul käib siit läbi 1200—1300 inimest. Niisugusel hooajal oleks vaja nelja riidehoidjat kolme asemel.

Mida veel öelda? No ega trippe ka kõigil ole. Ja numbre alla tuleks oma asjad anda. Kui on ise pandud, siis me ju ei vastuta kadumise puhul.

### ÕIGUSTEADUSKONNA III KURSUSE TUDENG MAILI VOODER:

kas teil on talisman ja kas võtate selle eksamile kaasa?

Keskikoolis oli ja kandsin kaasa, nüüd enam mitte. Aga eksamile minnes ei jäta ma kella käe peale, kui jätan, saan «kolme».

### MAARIKA TOOMET:

Mina võtan alati kõik õppevahendid kaasa, kindlam tunne. Ühikas elab meil must kass, enne arvestusi tõime ta ikka tuppa.

### HEIKI SIBUL:

kas käid eksamill alati ühes ja samas riietuses?

Selles samas rohelises pintsakus. Esialgu ei taha veel muud selga panna, igasuguseid hindeid olen saanud, läbi kukkunud pole. Täna hommikul nägin ämblikku, eksamikehe unustasin ka maha. Sellegipoolest halvasti ei läinud, inglise keeles sain nelja. Nii et varsti ma vist enam ebausklik ei ole.

Küsimusi esitas  
VARJE SOOTAK



## REFEREERIME PARTEIKONVERENTSIS Sõnavõttudest

**OPPEPROREKTOR PROF. JU-RI KÄRNER** jätkas ettekandes esile toodud erialakesksema õpetamise suunda. Opetamise edaspidisel individualiseerimisel langeb põhiline erialakateedritele. Mitmeid muid aineid on püütud reorganiseerimisel muuta paindlikumaks, niisugusteks, mille õppimiseks tekib üliõpilasel oma erialast välja kasvav vajadus. Kui näiteks üht või teist keelt ei oska, ei saa ka korraldada erialast haridust.

Kahe küsitluse tulemusena on selgunud, et vaid üks kolmandik kateedreid on hakanud oma tööd ümber korraldama. Oppeprorektori sõnusi peaks kateedrites praegu algupärase erialaplaanidega tegeldama. Kui ülikool saab suurema iseseisvuse, peab olema valmis oma plaanide järgi õpetama. Plaanide juures peavad olema tingimata ka programmid. Fundamentaalsprogrammile lisandugu veel vaatlus- ja modelleerimisprogrammid, kuidas muidu ette kujutada individuaalset tööd.

Kuigi õppevahendite ja üldse materiaalse baasi poolest ei ole olukord kiita, kasutatakse mitmeid olemasolevaid võimalusi vähe: uute õppevahendite kirjutamine, videotreening, mõtetalgud jne. T. Hanssoni uurimusest on selgunud, et seitsme teaduskonna andmete põhjal uurituna diplomitööde efekt on veel väga madal.

**KEEMIAPROFESSOR VIKTOR PALM** selgitas, et viimaste aastate bürookraatlike uuendustega (mitmesugused praktikad) on neil kahesemestriine diplomiline praktika ära nuditud paari kuu peale. Temalt jäi kõlama küsimus — kas saame kohe muuta oma diplomilise praktikat, nii nagu meile vajalik?

**ARSTITEADUSKONNA KOM-SOLISEKRETÄRI ERIK ALLIKMETS** (ravi V k.) sõnavõtt algas rahulolematusega õppeprogrammide üle. Arstidel on neid praegu koguni kolm, pealegi ei muutu nad aastatega paremaks, vaid vastupidi: näiteks tuleb nüüd õppida füsioloogiat enne anatoomiat jne.

Kaks nädalat enne sessi algust ei ole aga viimasel kursusel veel teada sedagi, millises ühiskonna-teadusest tuleb riigieksam.

**Ka ÜHISKONNATEADUSTE NOUKOGU ESIMEES PROF. FELIKS KINKAR** ei olnud niisuguse olukorraga rahul. Üleilaululine ministeerium on olnud päri teadusliku kommunismi eksami sooritamise jaanuaris, meie ministeeriumis on asi toppama jäänud.

Ühiskonnateadlased on läinud kaasa õigusteaduskonna eksperimendiga (NLKP ajalugu kolme semestri asemel kaks): 1. septembrist 1988 viiakse iga oma aine ühele õppeaastale tihendades mahtu ning vähendades auditoorse koor-must. Viimasel kursusel loetakse marksismi-leninismi põhiprobleemi-de erikursust. Kavas on ühendada esialgu eksperimendi korras ühes teaduskonnas NLKP ajalugu ja teaduslik kommunism. Tulemustest sõltuvalt on ehk hiljem mõtet liita need kateedridki.

**ÜLDFOUSIKA KATEEDRI JU-HATAJA DOTS. HENN VOOLAIDI** toodud statistika põhjal puuduvad praegu ligi kümnes ees-tikeelses keskkoolis füüsikaõpe-tajad. 27% füüsikat õpetavatest pe-dagoogidest pole füüsika erihari-dust, 15% on pensionieas või sin-na jõudmas. Seega oleks kohe tar-vis sada füüsikaõpetajat, õpetami-se järjepidevuse huvides ei tohiks vastuvõtt langeda. Ent kuigi füü-sikud on oma propagandatööd elav-dada püüdnud, on sellel ainel koo-lis veel väga madal prestiiž. Eel-misel aastal astus pedagoogilises harru 6 vabatahtlikku, tänay ei ol-nud ühtki. Osakond on kaalunud mitmeid ettepanekuid ning dots. H. Voolaid tõi neist välja ühe pea-lejäänud: kõrgkoolis füüsikat õppi-

nud meesüliõpilastele võiks anda ajapikendust armeeteenistusest, üh-koolis sõjalises kateedris omanda-tuga saaksid nad koolis ka sõjalist algõpetust anda.

**FARMAKOLOOGIA KATEEDRI JUHATAJA PROF. LEMBIT ALLIKMETS** nentis, et arsti-de õpetamise materiaalne baas Tar-tus on üks viletsamaid Liidus. Se-da on sunnitud nentima isegi üle-lüldlised tervishoiu- ja kõrgharidusministeerium. Arstiteaduskonna korpuse ehitamine on lõkknud XI viisaastakust XIII-sse. Probleem seisneb aga selles, et linna ehitus-jõud pole nii palju võimelised ehi-tama, abi rajoonidest ja vabarligist ei ole siiani lubatud. Siit üks prof. L. Allikmetsa ettepanekuid: taotle-da vabarligi valitsuskomisjoni moodustamist.

Teine ettepanek oli moodustada Tartu ja Tallinna spetsialistide eks-pertgrupp Eesti diagnostikakeskuse väljatöötamiseks. Tervishoiu minis-teerium on lõpuks arstiteaduskonna mitmekordsete pärimiste peale tea-tanud otsusest rajada selline kes-kus Tallinna. Maailmapraktika aga näitab, et diagnostikatsentrumid ehitatakse tavaliselt meditsiinilist-koolide ja -instituutide juurde. Mui-du jääb arstide väljaõpetamine jäl-le vaeslapse ossa.

**DOTS. ZINAIDA SAAR** toetas neid ettepanekuid ning täp-sustas, millest selline arstiteadus-konna mitteinformeerimine minis-teeriumi poolt. Tervishoiu ministeer-iumi kolleegiumi liikmete koonda-mise tõttu koondati kolleegiumist ka TRÜ arstiteaduskonna dekaan.

**TEADUSPROREKTORI ASE-TAJA DOTS. JAAK JARVEL** oli kiusatus ette lugeda eelmisel parteikonverentsil kaks aastat taga-si peetud sõnavõtt, sest teadustöö probleemid on jäänud samaks. Eelisarendatava kõrgkooli teadus-peak suurem 3—4,5 korda. Paar näidet. Lepinguliste tööde maht on olnud 1985 — 4,5 ja 1987 — 4,1 miljonit rubla. Palga-fondi lühiit ei võimalda rohkem Ülikool on pöördunud üle kümne korra vabariigi juhtorganite poole kuid postitiivset vastust pole saa-dud, enamasti ei vastata üldse. Le-pinguliste tööde mahu võiks TRÜ-via praegu 8,9 miljonit rublani. See oleks ülikoolile ka tulus lisasisse-tulek, sest nüüd läheb 20% lepin-guliste tööde üldmahust ülikooli sotsiaal-majanduslikku fondi.

Praktiliselt muutumatuks on jää-nud ka eelarvelise teaduse finant-seerimine.

Ministeeriumile täiendavaks sead-mete ja materjalide muretmiseks eraldatud summast sai TPI 461 000 ja TRÜ 64 000 rubla.

**PROF. VIKTOR PALMI** sõnavõttu põhiosa oli pühendatud meie osale üldises perestroika ajas-tus. Ta alustas selliselt: ühest kül-jest on suurendatud aktiivsus, on avalikkust, teisest küljest on mār-gata ka teatud vastuselsu, mis ei ole otsene, vaid piitlikult deides nagu lööksid rusikaga vatti. On il-munud mitmed seadused, nagu näi-tekse ettevõtte oma, kus ühe käega antakse, teisega võetakse. V. Palm toonitas, et ka ülikool on tegelikult ettevõtte oma õiguste ja kohustus-tega ning peaks saama ise oma tööd organiseerida. Tema üks ette-panekuid oli: välja töötada oma jõududega ülikooli uus põhimäär-us.

Sõnavõttu teiseks aspektiks oli ülikoolide kompetentse kaadri võimekuse ärakasutamine ka teoreetiliste küsimuste püstitamisel ja lahendamisel. On vaja ületada dogmaatilise lähenemine, et eksisteeri-vad klässikud, kes kõike kunagi õigesti nägid. Kõik probleemid tuleb aeg-ajalt üle vaadata. Kui midagi niisugust praktikas tehaksegi, siis teoorias püütakse ikkagi läheneda

(Järg 3. lk.)



### TRÜ nõukogus

25. detsembril algusega 10.16.

● Konkursi korras kandideerisid prof. Albert Kliiman — hospidaal-kirurgia kat. juh. kohale; prof. Kadri Gross — günekoloogia ja sünnitusabi kat. juh. kohale; prof. Vello Salupere teaduskonna sise-haiguste kat. juh. kohale; prof. Viktor Palm — orgaanilise keemia kat. juh. kohale; Arvo Tikk — neu-roloogia ja neurokirurgia kat. pro-fessori kohale; Paavo Kõrge — spordifüsioloogia kat. professori kohale; Helmut Piirimäe — üldaja-loo kat. professori kohale; Andrus Kasemaa — pedagoogika kat. va-nemõpetaja kohale.

● Menetluspraktika korraldami-

sest uute õppeplaanide järgi rääkis õppeosakonna juhataja Mati Sa-lund. Üheks puuduseks on prak-tika sooritamise väljaspool tule-vast töökohta, vaid majandus- ja õigusteaduskonnas toimub see üld-juhul tulevases töökohas.

Järjekordselt tult tunnistada, et praktika sooritamise võimalused väljaspool Nõukogude Liitu prak-tiliselt puuduvad. Prof. Viktor Palm meenutas juba mitmendat korda: Florida ülikool on nõus vahetama 70 keemiaüliõpilast, kandes mõle-mapoolset kulud ise. Hämmostust tekitas arstide V kursuse praktika tervist ohustavates tingimustes Turkmeenia NSV-s. Bioloogide-

## Alternatiiv alternatiivile

Peeter Liiv, ELKNO noorte alga-tuskeskuse «Centrum» A-klubi pre-sident, esines 1. detsembril Tartu Inseneride Maja loodusteaduste sektsiooni, Eesti Ökoloogikogude ja üliõpilaste looduskaitseringi ühis-üritusel. Vestlustema: «Ökoloogi-line alternatiiv». Lektoril ettekande pealkirjaks oli «Ühiskonna praegu-ne areng «roheline» alternatiivi valguses».

Peeter Liivi hingeline sisesejuha-tus viis mõttele, et ka meie ühis-konnas võib saavutada edu «rohe-liste» liikumise. Lullejalt järgnes rida vaateid uue «rohelise» elulaa-di eeldustest ja tingimustest, vaja-dusest võidelda loomuliku keskkon-na eest. Peeter Liiv rääkis noorte inimestega seonduvatest muredest.

Paraku jäi esineja jutt lühkil-kuks. Pakutud ideed ei lange koku-meil vallitseva tegelikkusega. Ebakõla on kas või üleskutses tar-bimise vähendamiseks. Meie rah-vas on niigi tarbimishädas. Poodi-des ei ole üldse või on vähe ostma kutsuvat. Liialdatud mõte on rek-laamida massilist taimetõttust. Eestis on taimetõttust siiski vähe. Meie talved on jahedad ja tervis-likum on süüa ühtlast lihafooteld.

Keskkonnasõbralikult hooakla-vatest taludest on veel vara rää-kida. Kas linnast maale minejad hakkaksid õppima põllumehelarkasi uue «rohelise» elulaadi nimel? Pal-jude peaesmärk on ju saada kil-resti raha, et minna tagasi linna.

Käputäie inimeste «loomulik elu-laad» ei päästa üldisest, kui ümber-lingi tossavad korstnad ja niritse-vad solgijad.

Kes tegi ökoloogiast looduskait-se? Ökoloogiast ja looduskaitsest räägivad paljud küt ühest ja sa-mast. Tõsi, eksimused tekivad tead-miste vahetusest ja ühekülsusest. Ometi algab iga ökoloogiaõpik kor-rektsse selgitusega, mida mõiste-takse selle pealkirja all. Ka keskkooli «Üldbioloogia õpik» annab enam-vähem arusaadava defini-tsiooni: «Teadus, mis tegeleb orga-nismide omavaheliste suhete ning organismide ja elukeskkonna vahe-liste suhete uurimisega, nimetatak-se ökoloogiaks» (kr. oikos — maja, elamu ja logos — teadus).

Käsiraamat «Looduskaitse» ja Jaan Eilarti «Inimene, ökosüsteem ja kultuur» selgitavad, et loodus-kaitse on paljude erinevate teadus-te summa. Looduskaitse tegeleb inimese ja looduse seoste uurimisega ning rakendab kogutud teadmi-si nende suhete tasakaalustamiseks.

Looduskaitset peaks vaatlama kui ühiskondlikku üritust ja ökoloogi-at eelkõige kui teadust. Rääkigem noorte looduskaitseharidusest, sest termin «ökoloogiline kasvatus» on ilmne pärand eelnevast stagnat-sioonist. Kahju, et ei jõutud läbirääkimisteni, sest Peeter Liivil tuli esineda veel EPA klubis.

\*\*\*

Praegune olukord nõuab konk-reetset tegutsemist. Ainult rääkida ja üleskutsesid kirjutada pole mõtet, sest need ei too muutust. Pisi-võid-dud, mis kannavad lavastuslikku iseloomu ja kus peetakse silmas enesereklaami, on kasutud.

Tartus on juba 30 aastat noorte looduskaitse liikumise keskmeks EPA ja TRÜ ühine looduskaitse-ring. Sealgi on tõusnud teravalt päevakorda noorte looduskaitseala-ne haridus ja haritus.

Peeter Liiviga kohtumine tuligi soovist tutvuda Tallinna ühiskond-liku grupi tegevusega. Üritus näi-tas, et looduskaitseprobleemid on keerulised. Otsuste langetamiseks on üldistavat materjali vähe.

\*\*\*

Looduskaitsering esitab alterna-tiivi Peeter Liivi alternatiivile.

Eesti koolikultuuri ajaloo os loo-duskaitseharidusele palju tähelepa-nu pöördatud. Juba looduskaitse-mõtte ilmumisaastail leiti, et just koolil on kõige rohkem võimalusi looduskaitse hariduse ja harituse kujundamiseks.

Aruka loodusesse suhtumise eest on paljud õpetajad hea seisnud. Tunluma on koolitegelase ja peda-googi Johannes Käisi põhjalikud metoodilised alused, kuidas noori kirjasõnaga ja koolõpetusega loo-dusele lähendada.

Jaan Eilarti hinnang Johannes Käisile raamatus «Inimene, ökosüs-teem ja kultuur»: «Looduse mõtes-tamine, tema seoste nägemine nagu bioloogil silmade läbi on J. Käisi taotluseks inimese ja looduse suhe-te kujundamisel. Kaasaegses mõttes on J. Käisi pedagoogilise loodus-käsitluse aluseks «ökosüsteem». See käsitlus sai J. Käisil aga alguse ju-ba 1916. aastal.

Tõepoolest, energiliste õpetajate eestvedamisel kasvas noorte loo-duskaitse liikumine 1960. aastate lõ-pus. Edu saavutati just tänu õpe-tajatele, kes olid veendunud oma tegevuse õigsuses. Hiljem tase nõrgenes; põhjuseks segadus kooli-programmides, tõlkeõpikute elukaa-ged tekstid, noorte õpetajate keh-vad teadmised loodusest jpm. Opi-lastel seas oli popp mitte midagi te-ha ja õpetajad leppisid linnukeste kirjutamisega. Kõik olid rahul...

geograafide IV kursuse praktikat takistas sõjalise laager. Füüsika-keemiateaduskond kavandab kõigi oma praktikavormide lükkamist V kursusele.

Üliõpilane Olo Veldre ei olnud rahul paradoksiga, et tudeng, kes sõidab praktikale kodulinna, saab päevaraha, ei saa aga see, kes jääb Tartusse, kuid elab mujal. Ka sõi-duraha maksmine kõige madalama tariifi alusel on tudengkonna mee-lest vale. Ei suuda ju keegi iga posti juures peatuva sõidukiga ühest Eestimaa otsast teise loku-da.

● Olevaate tsiviliseeritud aastast tegi tsiviliseeritud staabi ülem Ana-toli Dovidenko.

● Ettepaneku täiendavate fi-nantseerimiste kohta luges ette dots. Jaak Järv.

● Kuulati vanemteaduri kohale ülevõtnud Eve Oja ja Tallis Bach-manni aruandeid doktoritöö valmi-mise seisust. Arutati ka Sulev Uibi küsimust.

● Jooksvatest küsimustest aru-tati vene filoloogiateaduskonna loomist.

Ülikoolis otsustati tähistada Bo-logna ülikooli juubelit — 900 aastat asutamisest.

Nõukogu oli üksmeelselt kursu-sepäevikute kaotamise poolt.

1980. aastate algus tähistab uut tõusu noorte looduskaitse liikumises. Selleks ajaks oli keskkonna seisund Eestis piisavalt halvenenud. Täna-ne noor tahab teada, miks ja kui-das tekib keskkonnakriis. Tahetak-se saada selgust võimalustest, mi-da saaks teha, et vähegi leevenda-da väljakujunenud olukorda. Keskkonna saastamise probleemide ise-ärasusest saadakse aru. Pole ju mingi saladus, et keskkonna sei-sundit halvendavad protsessid on põhjustatud ühe või teise ministeer-iumi tootmisüksuste poolt ja meie informatsioonigaegusest. Saasta-mise vähendamise abinõude planeerimine toimub aga tsentraalselt ja lähtub vastava tootmisaru põhi-tegevuse arendamisest.

Noortega peab tegelema loodus-kaitseküsimustes pädev ühing või noorteorganisatsioon.

1966. aastast alates suunab ühis-kondlikku looduskaitsetegevust ENSV Looduskaitse Selts, pea-ülesandeks loodushoiuharidus. Noor-tele suunatud tähelepanu on suur, kuid ei ole lõplikult välja kujundu-nud. Seegi asjaolu on põhjuseks, miks tekivad aktiivsed noorteliiku-mised, kuid mille eesmärgid on laialivalguvad.

● Siit rida ettepane-kuid: ●

● Looduskaitse Seltsi juurde on vaja moodustada nn. noorte looduskaitsekogu.

● Noorte looduskaitsekogu hõl-mab looduskaitsest huvitatud noortegruppe — õpilasi, üliõpilasi, noori õpetajaid ja spetsialiste, töö-llisnoori kuni 29. eluaastani.

● Noorte looduskaitsekogu suu-nav keskus asub Tartus.

● Noorte looduskaitsekogu ees-märk on elavdada noorte praktilist looduskaitsetegevust.

● Noorte looduskaitsekogul peab olema oma häälekandja.

\*\*\*

Kui moodustatakse Eesti NSV Looduskaitse Seltsi noorte loodus-kaitsekogu, läheneksid paljud te-ravnenud pinged. Paraneks ka in-formeeritus loodus- ja keskkonna

(Järg 3. lk.)





## Alternatiiv alternatiivile

(Algus 2. lk.)

kaitse küsimustes. Oluline on teada, mismoodi toimib keskkonna saastatus inimesele ja kuidas sellest hoiduda, mismoodi enda või teiste tervist säilitada.

Väga vajalik on pidev ja laialdane looduse seisundi jälgimine, s.o. monitoring töelises mõttes. Keskkonna olukorda uurivad ametiasutused ei jõua igale poole ja neil ei jätku piisavalt tehnikat, monitoring peab aga olema operatiivne ja kiiresti töödeldava info seasjärelustega.

Samas on mitmeid lihtsaid loodusvaatluse meetodeid — pH määramine indikaatoritega, õhu puhutuse hindamine samblikindkatoritega, visuaalsed vaatlused jne. Vaatlusi toimetavad kooliõpilased, juhendavad õpetajad, tudengid. Samuti saab organiseerida mitme-palgelisi üritusi, alates ringide ja lüliskäikudest ja töötegemistest looduses, lõpetades folkfestiivalidega. Loodusreostajate vastu on vaja tõestusmaterjali nende loodusvaenulikkusest. Kes sellest lugu ei pea, on rahva vaenlane. Loodus on rahva vara.

Kõige eespool nimetatud koordi-

neerimiseks on vaja noortele mõeldud looduskaitseteemalist ajalehte või ajakirja, nii eesti- kui venekeelset. Avaneks võimalus pakkuda noortele head lugemist looduskaitsevaldas. Venekeelne variant levitaks looduskaitseideed teistest rahvastest noorte seas, sest ilma nende kaasatõmbamiseta jääb üritus ühepoolseks.

Nii võiks näha välja alternatiiv ELKNO noorte algatuskeskuse «Centrum» A-kiubi presidendi alternatiivile.

Lõppeesmärgiks peaks olema elusa looduse mõistmine — see on aluseks inimese normaalsele eksisteerimisele.

Artikkel kutsus üles avaldama mõtteid ja ideid noorte looduskaitseühendamise organiseerimisest. Vajadus selleks peaks olema põhjendatud. Täna tudeng on homme õpetaja või teadur... Loodus- ja keskkonnakaitseküsimused on muu- rettekitavad ja kokkupuude nendega igapäevane. Looduskaitseprobleemide teadmine ja mõistmine ning nende lahendamine peab olema iga mõistusega inimese elu üks osa.

JAAK JAAKU,  
keemia II k.

## REFEREERIME PARTEIKONVERENTSI Sõnavõttudest

(Algus 2. lk.)

sellega, mida üks või teine klassik probleemide kohta ütelnud. Siin tuleks ühendada ülikooli jõud — nii ühiskonnateadlased, filoloogid, loodusteadlased, täppisteadlased kui kõik teised.

Prof. V. Palmil oli ettepanekuid ka parteitöö paremaks korraldamiseks. Eelmistest aastakümnetest on meil päranduseks veel mõndagi segavat. Näiteks halvaim juhtimisstiil on selline, kus ühed võtavad vastu otsuseid, teised vastutavad ja kolmandad täidavad. Kuna Kommunistlik Partei on meil aga ainuke ja juhtiv partei, siis lähtudes praegusest juhtimisstiilist, peaks tihedam olema side rahvaga. Ja miks mitte aeg-ajalt korraldada referendum, et teada saada rahva suhtumist.

Partei juhtide valimise kohta arvas V. Palm, et mitmel tasandil võiks ju kogu NLKP liikmeskond oma juhte valida.

**ZURNALISTIKA KATEEDRI JUHATAJA DOTS. MARJULAURISTINI** sõnavõtt puudutas samuti ühiskondlike organisatsioonide autoriteeti. Praeguses ühiskonna uuendamise protsessis on noortele oluline meie eetilise tegevuse, ka nn. valgete laikude väljatoomine nli kaugemast kui lähemast minevikust. Ilma nende eneseteadvustamiseta ei suuda me optimistlikult edasi minna. See tee on valuline ja võib esile kutsuda uusi vastuolusid, kuid valik tuleb ju teha. Peaksime suutma üle olla kaitsepositsioonist ja julgema tunnustada, et viimastel aastakümnetel on toimunud väärtuste nihe ka ülikoolis endas. Akadeemilise vaimuse alused, sõltumatu töö otsimine, vaimu eneseväärikus suhtlemises võimuga ja ka humanitaarkultuuri traditsioonide hoidmine on asendunud pragmaatilise bürokraatliku eneseteadvusega ja hirmuga selle ees, mida meist kusagil oeldakse. See on olnud enamasti kogu ühiskonnas valitsev olukord enesekriitiliselt analüüsimast kammitses kartus ülikooli prestiiži languse pärast. Avalikkuse protsess ei saa aga kulgeda sirgel laial asfaltteel, kus kõik üks-teisele vaid head räägivad. Alles vastandlike ja ka kriitiliste arvamus- kokkupõrkel ja valiku kaalu määramisel üldsuse silme all saame lõpuks jõuda nii situatsiooni tunnetamiseni kui praktilise tegevuseni.

Dots. M. Lauristin pidas siin oluliseks suhteid noore põlvkonnaga, üliõpilaste ja ka abituriumiga, kes ülikooli tulles on vabad meie hirmutundest ja keel puuduvad kompromissioskused. Ülikooli toob neid aima mater'i vaimus, kultuuriline aura. Just see on ülikooli prestiiži üleväl pidanud ja selle säilimise eest tuleb võidelda. Ülikooli suhted loovintelligentsiga ei ole nii head, nagu tahaksime, peaksime suurendama oma avatust kultuuritempli poole.

Avalikustamise asjus tegi M. Lau-

ristin ettepaneku taastada info-koosolekud. Ta toetas ka ettekan- des kõneldud avaliku arvamuse küsitlust ja lisas täienduseks, et seda ei tuleks teha mitte ainult üliõpilaste, vaid ka kõigi õppejõudude jt. töötajate hulgas.

**REKTOR PROF. ARNOLD KOOP** alustas oma sõnavõttu perestroikast ja demokraatiast. Perestroika esimene etapp, kus raskuspunkt langes aastakümneid kestnud puuduste paljastamisele, oli kui kergeratsaväe rünnak, kindlus ootab veel vallutamist. Teisel etapil ei piisa enam ainult rääkimisest, ideed vaja ellu viia. Demokraatia mõiste sisaldab ka vastutamist. Selgub, kes on vaid lobi-seja ja kirgede ülespuhaja, kes aga suudab uutest tingimustest tegetse-da. Üks meie põhivastuolusid tuleb praegu sellest, et avalikustamis- protsessi on püütud reguleerida vanade administratiivsete meetoditega, väljapääs peitub uute meetodi- te leidmises, see nõuab ka uut mõtlemist, võitlust vanaga.

Rektor vastas ka sõnavõttudes puudutatud probleemidele.

Oppeplaaniid. Rektor arvates võiks teaduskondadel olla rohkem algatust ajal, mil ettepanekud läbi lähevad. Neid tehakse vähe. Kus on arstiteaduskonna nõukogu algatused? Kas kardetakse vastutust enda peale võtta? Andekamatele üliõpilastele tuleb aga julgemini anda individuaalgraafikuid ja -plaanide. Kateedrijuhatajad on koguni kurnud, et see toovad nalle palju lisa- tööd.

Arstiteaduskonna materiaalne baas. A. Koop arvas, et ehitusajade seis ei ole enam nii kehv. Projekteerimine on algamas ning arstiteaduskonna baasi valmista- ses ei ole kahtlust.

TRÜ arenguplaane arutati linna täitevkomitee ja ministriumil kolleegiumi ühisel istungil ning varsti vaadatakse need läbi Plaanikomitees (vt. ka 1. lk.).

Edasi peatus rektor 60-ndate aastatel. Need silutasid teed ka 70-ndate stagnatsioonile. Tehti palju sõnu, projekte, anti lubadusi. Suurenes loovintelligentsi aktiivsus, tõusis vaimus, kuid materiaalne sfäär ja poliitika ei jõudnud järele. Poolikud lahendused ei kandnud vilja. Aktiivsus väibus objektiivsetel põhjustel. Nn. stagnatsiooni ajal on aga ülikooli potentsiaal kümnekordistunud.

Rektor lõpetas esinemise sõnadega: «Vähem sõnu, rohkem tegusid, demokraatiat, julgust, konkreet- sust!»

**EKP TARTU LINNAKOMITEE ESIMENE SEKRETAAR TONU LAAK** ütles, et TRÜ parteiorgani- satsioon etendab uutmist edasi- viimisel linnas kesket osa. Ülikool on sageli andnud eeskuju mitte ainult kõrgharidussüsteemis, vaid ka vabariigis, ka väljaspool. Ta valmistab ette uut kaadrit, kes ei peaks laskma korduda stagnatsio- ni. Siin peituvad probleemid, pole ju valmis retsepte perestroikapro- sessi juhtimiseks. Perestroika on omamoodi ühiselt istutatud taim, millelt me häid vilju ootame. Kui rebime teda ülevõlt liiga kõvasti, võime lahti rebida juured. Taim- kasvu peaksime toetama loomulikul teel, s.o. pinnase kaudu. Kuid perestroikat stimuleerida, pinnast toita ei tähenda ainult avalikustamist, vaid põhjalikke ümberkorraldusi, sealhulgas ka majanduses.

## Otsus

TRÜ VII parteikonverents, ära kuulunud ja läbi arutanud partei- komitee aruande tegevusest uuendusprotsessi juhtimisel ülikoolis, ot- sustab hinnata parteikomitee tegevuse rahuldavaks.

Ülikooli kollektiivi juhtimise täiustamiseks uuenduste läbiviimiseks peab konverents vajalikuks järgmist.

1. Parteikomitee koos rektoraadiga asuda TRÜ uue põhimääruse koostamisele ning taotleda direktiivorganiit selle kinnitamist, tehes samas ettepanekuid kõrgkooli tüüpõhismääruse uuendamiseks, nende edastamiseks NLKP Keskkomitee haridusteemalisele pleenumile.

2. Parteikomitee ideoloogiasektori rakendada kevadsemestril üliõpi- laste ja õppejõudude avaliku arvamuse uurimise süsteem.

3. Toetada arstiteaduskonna ettepanekuid:  
a) luua kohe ühtne Tallinn — Tartu eksperide grupp Eesti NSV diagnostikakeskuste detailse lahenduse väljatöötamiseks;  
b) ENSV Ministrite Nõukogu kompetentse ekspertkomisjoni kaas- abil välja töötada vabariigis tervishoiu arengu kontseptsioon;  
c) taotleda NSV Liidu ja Eesti NSV KKEH Ministriumilt kõrg- kooli vastuvõtteeskirjade selle punkti äramuutmist, mis näeb ette õe- mineku arstiteaduskonda ainult meditsiinilise keskkorralduse ning tervishoiuasutustes töötanud noorte vastuvõtu.

4. Põõrduda EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu poole ettepanekuga moodustada valitsuskomisjon määruse ettevalmi- tamiseks TRÜ materiaalse baasi väljaarendamise kohta käesoleval sajandil.

5. Kohustada TRÜ nõukogu detsembris 1987 vastu võtma lõpliku otsust haridusreformi kohta, sealhulgas tegema oma ettepaneku üld- hariduskooli põhistruktuuri kohta.

6. Parteikomitee informeerida ülikooli kollektiivi komitee ja TRÜ nõukogu ülevabariigilisi küsimusi puudutavate otsuste ja ettepanekute realiseerimisest, korraldada laiemat huvi pakkuvate otsuste avaliku- mine ajakirjanduse kaudu.

7. Parteikomitee koostada plaan konverentsil tehtud ettepanekute ning kriitiliste märkuste realiseerimiseks; informeerida plaani täitmi- sest ülikooli parteiaktiivi järgmist nõupidamist ning teaduskondade parteiorganisatsioone.

## PPP

(Algus eelmises lehes)

### MIDA TEHA,

et tulevane õpetaja oleks mõjukas isik, et teda ei ohustaks läbipõlemise sündroom. Et õpetajate stažöö- riaja lõppemisel ei tuleks meile tagasi informatsiooni noore õpetaja puudujääkidest kasvatusalases tege- vuses. Ainemetoodika tundmises on harva etteheiteid, sagedamini kor- duvad sellised puudused nagu: ei oska klassiga kontakti võtta, nõrk distsipliin tunnis, tegevuse eesmär- gistamine puudulik, huvi töö vastu vähenenud.

Arvestades praegusi võimalusi võiks pedagogika ja psühholoogia kateedrite ühisjõududega sisustada praktika kaks esimest etappi, kus

● laiendatakse ja süvendatakse

videopraktikumi (eesmärgiks kutse- kindluseks vajalike isiksuseomaduste selgitamine, üliõpilaste refleksi- oonivõime ja eneseregulatsiooniks vajalike eelduste kujundamine);

● viiakse sisse avaliku esinemise algkursus (eesmärk anda oskusi kõne koostamisest, žest, pausi ka- sutusest jne.);

● juurutatakse aktiivsete õppe- meetodite programmi (eesmärk anda erinevate loovmõtlemismeetodite kasutamise oskusi pedagoogilises situatsioonis);

● tutvustatakse üksikisiku ja kollektiivi analüüsimeetodeid (ees- märk arendada üliõpilaste analüüsi- võimet õpilase, klassi ja kooli ta- sandil);

● viiakse läbi professionaalse psühodiagnostika ja kutsesuuni- tuslase tegevuse komplekspro- gramm (eesmärk anda teadmisi ja oskusi kutsesuunitlusalaseks tege- vuseks).

Praktika kolmas ja neljas etapp jääksid teaduskondade sisustada ja nad saaksid seda teha täielikult oma äranägemise järgi, arvestades aine spetsiifikat. Ainus nõue oleks, et nende 72 tundi ei jääks peigalt loengute raamidesse, vaid oleksid rakendusliku iseloomuga. Kõik 144 tegevustundi kannaks ühishimeta- jat eelpraktika, mille eesmärk oleks kujundada tulevases haritla- sest enesearendusliku suunitlusega spetsialisti. Auditorse töö vähen- damise olukorras, kus võitlus käib ilmselt iga tunni pärast tunniplaa- nisi, oleks eelpraktika mõeldav kor- raldada tunniplaani väliselt, eelne- valt teada olevatel kuupäevadel.

Ning veel ühes küsimuses tuleks seigust luua. Kuuldavasti on üli- õpilased saanud õlguse kaasa rää-

(Järg 4. lk.)

## Kuhu panna kaugüliõpilased?

Alguseks veidi statistikat: 3153-st ühiselamukohast on antud päevas- tele tudengitele 2863, ettevalmistus- osakonna kuulajatele 55, täiendus- kursustele 140, aspirantidele 30 ja kaugüliõpilastele 60. Kaugõppi- jate õppe- ja eksamissessioonid on jaotatud kogu õppeaasta peale ja neist osavõtjate arv kõigub 60-st 2000-ni.

Kõige raskem on olukord talvise ja kevadise eksamissessiooni ajal. Kuigi talvine sessioon on viidud päevaste üliõpilaste vaheajale, te- kib majutamise raskusi. Teadus- konnad ei ole huvitatud kaugõppi- jate majutamisest. Mõni vist arvab koguni, et tegemist on majandus- osakonna kaugõppijatega. Tuletan meelde, et sellel talvise sessiooni 1900-st osavõtjast on 665 ajaloo-, 285 filoloogiat, 135 kehakultuuri-, 415 majandus- ja 400 õigusteadus- konnast.

Arusaamatuste ärahoidmiseks pla- neerime kaugõppe majutuse ette ja kohustame teaduskondi eraldama selleks vajalikul arvul kohti. Ses- sile kutsuti vajavad kohti umbes pooled, seega on tarvis 950 ühiselamukohta. Kui olemasolevad 60 maha arvata, tuleb teaduskon- dadel anda ligi 30% enda kasutu- ses olevatest kohtadest ajutiselt kaugõppijate kasutusse.

Nii peaks 26. jaanuarist 6. veeb- ruarini eraldama ühiselamukohti: ajaloot. — 85, filoloogiat. — 140 (mõlemad oma rahva majutami-

seks), KKT ja füüsika-keemiat. — 80 (KKT ja osaliselt õigusteadus- konna jaoks), bioloogla-geograa- fiat. — 70 ja majandust. — 100 (majandusteaduskonna tarbeks), matemaatikat. — 64 ja õigust. — 55 (õigusteaduskonnale), arstid. — 140 kohta Leningradi mnt. 89 ja 120 kohta Nooruse 7 (ajaloolas- tele).

Oleme püüdnud arvestada, et kaugõppijate majutamiseks eralda- tavate kohtade arv oleks enam-vä- hem proportsioonis teaduskonnale eraldatud ühiselamukohtade arvu- ga. Kaugõppega teaduskondadel tuleb anda ainult mõnevõrra roh- kem kohti. (Proportsionaalselt see- tõttu, et teaduskondadele ühisela- mukohtade eraldamisel ei ole ar- vestatud kaugõppe olemasolu.) Iga teaduskond majutab eelkõige oma kaugõppijad. Sellise võimaluse puu- dumisel majutatakse päevaste üli- õpilaste elamispiinale tavaliselt ühe ja sama teaduskonna kaugüli- õpilased, võttes arvesse eeltoodud jaotuse.

Teaduskondadel tuleb kooskõlas- tatult ühiselamunõukogudega teada- tada komandantidele kaugõppijate majutamiseks eraldatavate tubade (kohtade) numbrid, tagada nende vabastamine ja võtmete üleandmi- ne hiljemalt 25. jaanuariks.

Kaugõppijad majutatakse ainult nende endi avalduse alusel majan- dusosakonna kaudu.

ARNO MAGI



# Miks ma siiski ei talitaks nii, nagu oleks talitanud Olesk?

Lugesin suure huviga artiklit «Humanismist ja renessansist» («TRÜ» 1987, nr. 38—39, lk. 5) ning veendusin järjekordselt, kui võrd sügavalt Peeter Olesk mõistab maailmakultuuri ja saab aru Konradi tähendusest. See on rõõmustav, sest Konradi raamatu polettidele kadumise järel on juba jõudnud ilmuda üht-teist varjamatult poleemilist autorilt, kes kohe mitte kuidagi niisuguste asjade hoomamiseni ei küüni, ise seda täiesti ühemõtteliselt tunnistas: kui ei küüni, siis me ei peagi küündima ja me ei tahagi küündida. Otseski hästituntud loos, mis räägib rebasest ja viinamarjadest.

Kahtlemata on Olesk (A. Toynbee sõnu kasutades) õilsalt mõtlej kriitik (vt. lk. 270). Ta ei mõtle ise vigu välja, mida materdama ruttab, ta ei pane oponendi suhu väiteid, mida see pole lausunud, ta ei puhu trükivigu suureks — neid on aga igas trükises igasuguseid, alates tähtede, sõnade ja numbrite moonumistest terve ridade ja isegi lõikude hahitumiseni (kogemused näitavad, et isegi rangeim kontroll ei taga lõplikku edu, sest ühe vea parandamine on seotud uue tekkimise ohuga). P. Olesk teeb oma tööd ausalt ja vaid headest kaalutlustest lähtudes: saagu töö paremaks.

Siiski praegusel juhul ma ei kasutaks tema artiklis tehtud muutmis- või täiendusettepanekuid isegi siis, kui see veel võimalik oleks. Miks? Igast hiljem konkreetselt, kuid kõigepealt siiski

trükiaveakuradist, sest paraku on paaril juhul mõte otse eksitavalt moonunud: üks segab Oleski mõistmist ja teine on takistanud M. Kivimäest ja minust arusaamist. Oleski artiklis on kahjuks «filosoofia» (ja selle teisendid) vähemalt neljal juhul (I vg., alt 17. r., II vg., alt 3. ja 5. r., III vg., ülalt 3. r.) asendunud «filoloogiaga». Meil aga oleks pidanud 345. lk. alt 5. reas seisma fraas «selle innustajana, toimetuskollegiumi esimehe asetäitjana, esimehena ning teoreetikuna». Jutt käib nimelt «Kirjandusmäälestiste»-sarjast (aktsepteerin ka Oleski varianti «Kirjasõnamäälestised») ja sellest, mis osa oli Konradil selle rajamises ja edendamises. Oleskil on õigus, et praegusel kujul jääb mõte segaseks. Ta märgib õigesti, et ametlikult oli Konrad toimetuskollegiumi esotsas 1962—1970. Kuid siiski lisaksin tema mõttearendusele juurde, et N. Konrad oli «Литературные памятники» põhimõtete ja suunitluse tegelik välja-töötaja. Ei maksa unustada, et on aegu, kus töömees peab jääma ülemuste varju. Konradi tõelist osa on hiljem toonitanud mitmed kaasvõitlejad oma memuaarides. Ja vist ikka pole ka formaalselt õige öelda, et S. Vavilov oli selle sarja toimetuskollegiumi juht. Argem unustagem, et esimestel aastatel oli raamatute tiitelle tagaküljel (seal, kus hiljem hakati ära trükkima toimetuskollegiumi koosseisu) järgmine märge: «Под общей редакцией Комиссии Академии Наук СССР по изданию научно-попу-

лярной литературы и серии «Итоги и проблемы современной науки». Ja selle all: «Председатель комиссии президент Академии Наук СССР академик С. И. Вавилов». Järelikult oli S. Vavilov «Kirjandusmäälestiste» juht juba selle pärast, et ta oli «kõrgema instantsi» juht, ja küllap ta sedagi oli paljus pro forma kui TA liider. Mis muidugi ei vähenda tema osa heatahtliku toetajana.

Nüüd märkusest, kas alapeal-kiri «Valik ajaloo-filosoofilisi töid» on sobilik? Miks mittel Enamik töid ei ole ju filoloogilised (hea tahtmise korral võib nendeks pidada artikleid V, IX—XI ja XVI, kuid need pole puhtafiloloogilised) ja ega Konrad eraldanudki kunagi kirjanduse ajalugu «päris»-ajaloost. Tema arutluses lk. 39 on selge sõnaga öeldud, et ajaloo-filosoofia aineks on ka püüd välja selgitada ajaloo mõtet. Eks see ühendagi kogumiku artikleid, mitte kaudselt, vaid üsna vahetult. Tõsi, Konradil on ka puht kirjandusloolisi ja isegi lingvistilisi töid, kuid neid ei ole siia kogumikku võetud.

Edasi kommentaarist, mis asub lk. 338. Nimelt kuulub see lause juurde, milles räägitakse «Filosoofiapärandid» (ja mitte «Filosoofilise mõtte määlestiste») perspektiividest. Kommentaar on nimetatud, mitu teost on «Filosoofiapärandis» ilmunud, seejärel räägitakse ülal sulgudes nimetatud seeriast, mis on tähtsusest teine venekeelne filosoofia ajaloo sari. Lisaks on toodud veel kolm Konradile profiililt kõi-

ge lähemat seeriat või aastaraamatut. Milles on siin juhuslikkus? Pealegi ei olnud kommentaari eesmärk üldse mitte täielikult ammeh-dava teabe andmine (vt. kommenteerimise põhimõtete kohta lk. 320); vaid hoopis tähelepanu juhtimine olukorrale meil, Eestis. See peaks küll ilmselge olema.

Kas oleks tulnud viidata N. Andresenile? Kaalusin seda, kuid et tema elu, tegevuse ja loomingu mõningad aspektid pole mind mitte kuidagi tema austajate ridadesse kutsunud, siis ei pidanud paslikuks tema nime esinemist Konradi raamatus. Pealegi on mainimata jäänud isegi niisugused kõrgteosed nagu hiljutine eestikeelne Bahtin jne., kuid kommentaaride kasvades oleks paratamatult hakanud kahanema Konrad (nagunii oli trüki andes raamat otse skandaalselt ületanud lepingus lubatu piiri — 15 asemel 23,12 autoripögnat!).

Kas oleks tulnud viidata prof. Leo Leemendile teosele? Kindlasti, kui Richteri nimi oleks esinenud Konradi enda tekstis. Praegu oleks lihtsalt naljakas, kui järelsõnas Richteri nime järel seisaks tema kohta kirjutatud uurimuse tiitel, samas kõrval seisvate teiste nimede järel (vt. lk. 344) aga mitte midagi (teiste kohta on veelgi mahukamaid ja kaalukamaid asju kirjutatud). Kui ka see töö oleks ära tehtud, siis tekiks õigustatud küsimus, miks ei räägita põhjalikumalt teistest järelsõnas esinevatest suur-kujudest. Ja kui ka see oleks teoks saanud, siis poleks Konrad enam

nimede ja teoste massist välja paistnud.

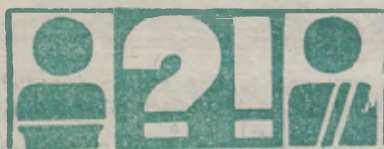
Idafil? Idafil? Sajandi esimestel kümnenditel räägiti Eestis 'fil', 'fi-lid'. Tsiteeriks Konradit, rõhutades praegusel juhul määravat sõna: «...idafil, nagu toonases ülikoolis hüüti neid, kes õppisid Idateaduskonnas...» (lk. 9). Kas tasuks moderniseerimine end ära?

Mis aga puutub trükiarvu, siis palju tänu Oleskile kõvade sõnade eest! Tiraaz! määramise mehhanism on nii keeruline ja salapärase, et lihtsurelik sellest aru ei saa. Miks mõnd raamatut (suure hulga rämpsü kõrval õn-neks ka L. Feuchtwangeri, J. W. Goethe, Th. Manni, A. Valtoni, M. Traadi ja M. Undi teoseid) su-vatsetakse välja anda niisugustes (alati sugugi mitte eriti suurtes) tiraazides, et nad lebavad lettidel aastaid, teised aga (nagu Konrad, Bahtin ja Quevedo) kaovad sõna otseses mõttes ühe hetkega? Arvan, et selguse võiks tuua põhjalik ja ülimalt objektivne uurimistöö, sest niisugused arvamused, nagu 'mida suurem tiraaz, seda suurem honorar' ei tarvitse subjektivsuse tõttu olla alati päris õiged.

LINNART MALL



## Veel kord kehakultuurist, kultuurist ja majast Gagarini tänavas



11. detsembri «TRÜ-s» tegi Ivo Rull kokkuvõtte Gagarini tänava õppehoone kasutamise kohta seotud asjaoludest. Sinna kavandatud «kultuuriinvasiooni» on kirgi lõkkele puhunud. Ma ei kavatse uut õli tulele valada, kuigi mulle on arusaamatu, miks nõutakse ohvrit kehaliselt kasvatusel, kui alternatiivseid võimalusi leidub. Näiteks kas või nn. vana kohvik, mida kasutatakse õhtupoolikult ja õhtuti enam kui tagasihooldikult. Miks ei või seal toimuda kammerkontserdid, luuleõhtud, vestlusringid, nagu see on varasematel aastatel olnud?

«Kogu «kultuuriinvasiooni» käigust ja ka Ivo Rulli artiklist tõuseb esile mõtlema panev probleem. Miks vastandatakse kultuuri üksik-osi teistele, jättes kõrvaile antiik-kultuurist pärineva harmoonilisuse nõude? Ka sotsialistliku kultuuri käsitlestest leiame nõude inimvõime-te, igakülgselt arendamiseks. Võime-te arendamise eelduseks on

tubli tervis, keha kultuur. Antiik-kultuuris oli see muust lahutamatu. Nüüd aga äkki räägitakse «palli põrgatamisest kultuuri peal» ja veel muustki, millest õhkub püüd lahutada vaim kehast.

Kui kusagil on miskipoolsest kit-sas, siis on platsis tülid, vastanda-mised, soovimatuid mõista tervikut. Omal ajal vestis Villem Ernits mõ-nusaid meenutusi väiklastest tüli-dest Eesti kultuurkapitali nõukogus. Meenutagem, et kirjanduse, ajakir-janduse, helikunsti, kujutava kunsti ja näitekunsti sihtkapitalide kõrval kuulus kultuurkapitali ka kehakul-tuuri sihtkapital. Kui rahasid jäi napiks, siis sai viimasest tüliõun, vastandavalt räägiti ja kirjutati «sääre-marja kultuurist». Nüüd on aeg üle olla kitsarinnalisusest. Meie kultuuritegelaste enamik on oma eluga tõendanud vaimu ja ke-ha kultuuri lahutamatust. Sügava kultuursuse ja vaimurikkuse üheks alussambaks on neil olnud ja on kehakultuurist tuleva kasu mõist-mine ja ka selle ärakasutamine. Kas noor põlvkond, kes peab meie kultuuri kandma 21. sajandisse, ei mõista vaimu ja keha ühtsust?

Pean tunnistama, et siit paistab

tõsine puudujääk kehalises kasva-tuses kui ülikooli õppeaines. Me pole suutnud tudengitele veenvalt «omal nahal» saadud kogemuse põhjal demonstreerida kehaliste harjutuste kasulikkust. Me pole ka suutnud anda vajalikku teoreetilist taavet, et sellest kasvatada veen-dumus. Miks muidu räägitakse ja kirjutatakse endastmõistetava asja-oluna, et spordi ja kehakultuuriga tegeleb vaid väike osa tudengkon-nast, et piisab paariaastastest ke-halisest kasvatusel, et tervist saab pigem puhkekodust ja sanatooriumist kui spordiväljakult ja suusa-rajalt. Nähtavasti peame tõsiselt revideerima oma tööd, vabanema formaalsusest ja liitma süstemaat-ilised kehalised hafrastused terve-seõpetusega. Võimalik, et kehalise kasvatusel tunnid peaksidki jääma õpetavaiks, suunavaiks ja kontrol-livaiks, millega kaasneb igapäevane iseseisev, kehalise kasvatusel õppe-jõult saadud programmi järgiv harjutamine. Muidugi ei vähene võimlate koormus, vaid hoopiski suureneb. Tõepoolest muutub tera-vaks probleemiks ühiselamute spor-diruumide varustatus, rahvaspor-di-radade loomine jms. Kõige tähtsa-maks eelduseks sellisel ümberkor-raldamisel on aga eranditult iga

üliõpilase teadlikkus. Teadlikkus peab olema niivõrd tugev, et suu-dab võltu saada üldnimilikust laiskusest, mis sünnitab mitmeid «teooriaid», põhjendamaks lesimist ja tablette enese vaevamise asemel.

\*\*\*

Vajaliku teadlikkuse kujundami-sel peaks aluseks olema neli olulist tõe:

● Enamikus haigustes pole süü-di mitte loodus ega ühiskond, vaid inimene ise. Sageli põeb inimene laiskuse, ahnuse, aga mõnikord ka lolluse pärast (akadeemik N. Amos-sov).

● Meditsiin on välja töötanud arvukalt ravimeid ja ravimenetlusi, et haigustest jagu saada. Pole aga ainustki ravimit, mis suudaks asenda-da kehalisi harjutusi tervise tu-gevdamisel. Et olla terve, on vaja omaenese jõupingutusi, pidevaid ja tõsiseid.

● Loodus on helde — tervise tugevdamiseks piisab, kui pühenda-da vaid 20—30 minutit päevas ke-halistele harjutustele. Harjutada tu-leb aga nii, et pulsisagedus tõuseks vähemalt kahekordseks. On vaja end pingutada, et tekiks higistami-ne (N. Amossov).

● Tervist ei saa kotiga kaasa võtta, tervise eest tuleb pidevalt hoolt kanda. Seepärast on ka non-senss arvata, et kahest aastast ke-halise kasvatusel tundidest piisab. Meie uurimised on otseselt näida-nud, et kahe aastaga saadav kasu südame-veresoonestuse funktsionaalsetele võimetele kaob juba pooleaastase kehalise inaktiivsuse tulemusel.

\*\*\*

Mis puutub kehalisse kasvatusse neljal kursusel, siis selle juurutami-sel oli meie ülikool pioneeriks kogu Nõukogude Liidus. See toi-mus 1958. aastal. Meie postitiivse kogemusele järgnesid teised kõrg-koolid. 1977. aastal kehtestatud kõrgkoolide üleliiduline kehalise kasvatusel programm nägi ette ke-halise kasvatusel eranditult kõigil kursustel, ka praktika ja eksami-sessiooni ajal. Sinna pole me veel jõudnud, kuid oleks vaja. Näiteks tõi dr. A. Kaasiku äsjane uurimus veenvalt esile, et eksamissessioonil tekkivad negatiivsed ilmingud orga-nismi seisundis puuduvad, kui «raisa-ta aega» võimlemisele, suu-satamisele, pallimängudele.

ATKO VIRU

## PPP

(Algus 3. lk.)

Kõrge õppejõudude sobivusest oma ametikohale. Oleks tervitatav, kui ka õppejõududele antaks õigus mit-te õpetada oma ainet nelle, kes se-da vastu võtta ei soovi.

1987. aastal pidas endale õpetaja-kutset võimalikuks 56% pedagoogi-liste osakondade esmakursus-lastest. Nendes teaduskondades, kus diferentseeritakse pedagooge ja teoreetikuid, oli 65% pedagoogi-lise haru esindajatest nõus tuleviku-s töötama õpitaval kutsealal. Arvatavasti jäävad sellises situat-sioonis kõik pedagoogide etteval-

mistust tõhustavad meetmed pooli-kuks.

Võib-olla tasuks kaaluda ajaloo-laste ettepanekut moodustada taas didaktilis-metoodiline seminar, kuhu saab astuda pärast eriala omandamist ning mis annaks õpetaja elu-kutse.

\*\*\*

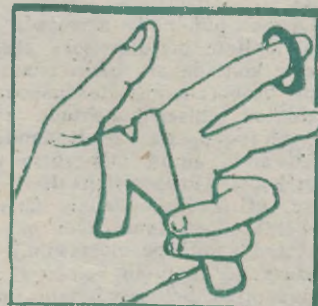
Tänapäeval saab koolis kõrgemat palka kõrghariduse järgi. Kui aga viia see sõltuvusse kutsealasest ettevalmistusest, siis tähendaks see seda, et näiteks noor ja tark filo-loog võib koolis töötada, kuid ta saaks 30 rubla vähem palka kui se-minari läbinu. Kas motivatsioon muutuks? Ilmselt. Praegu on kuni suunamiskomisjonini paljudel loo-tus pääseda mujale kui kooli. Kuid

elu näitab, et enamik läheb õpetaja-ks ja pedagoogikutse antaksegi nii neile, kes sellele tööle sobivad ja seda teha soovivad, kui ka neile, kes ei soovi.

Tänaases situatsioonis võiks õppe-plaanis ettenähtud PPP (eelprakti-ka) sisse viia II kursusel. Esime-sed 72 tundi praktikat oleks siis üldharva iseloomuga ning pakuks ka tulevastele teoreetikutele (kui III kursusel on teada, kes nimelt teaduse liinis edasi lähevad (vt. E. Parmasto «TRÜ» 18. det. 87) üht-teist kasulikku.

Niisiis, aeg otsustusteks on küps. Ka neil on oma osa vastutuses va-barilgi koolieksperimenti õnnestu-misel.

REET VALGMÄA



KLUBIS

Närvipinget vähendamiseks, ene-setunde parandamiseks ja toonuse

tõstmiseks tule VIDEOTEEMI ses-silõdvastusdiskole 9., 15., 16., 22. ja 23. jaanuaril kl. 21.

PRESSISEKRETÄRIDI

Sess alles algas, aga kaua ta ik-ka kestab. Varsti vaheaeg ja aeg traditsiooniliseks vaheaja-ekskur-siooniks. Kuhu ja millal sõidame, saab teada toimetusest. Astu läbi, helista!

NBI

Nüüd jääb lehel üks nädal vahe-le, järgmist saab lugeda reedel, 22. jaanuaril. Siis veel üks nädal vahele ja ilmumispäev on taas ree-del, 5. veebruaril.

Toimetaja kt. INDREK UDE





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 2 (1513)

Reedel, 22. jaanuaril 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.



## SÕNUM

### 2 UUT LABORIT

#### KUTSESUUNITLUSLABOR

ei ole oma sisult päris uus üksus ülikoolis. Kutsesuunitlusega on tegeldud siin juba aastaid. Teistsugune nimetus on tingitud koostööst vabariikliku noorte kutsesuunitluse keskusega, mille ühisele lepingule

kirjutati alla vana-aasta viimasel päeval. Laborit juhatab pedagoogikakandidaat Aimi Sukamägi. Sügavamini hakatakse tegelema nüüd kutsesuunitlusega rajoonides, põhiliselt Lõuna- ja Kesk-Eestis. Edaspidistes plaanides on luua ka üliõpilaste psühholoogiateenistus.

#### TREENINGUPROTSessi TEADUSLIKU UURIMISE LABOR

on Eesti NSV koondvõistkondade uurimiseks treeningutel ja võistlustel. Kuigi põhiruum asub spordihoones, toimub näiteks töö «Kalevi» korvpallimeeskonnaga Tallinnas, suusatajatega Otepääl jne. Vastloodud labori juhataja on meditsiinikandidaat Rein Jalak, teaduslik juhendaja bioloogikandidaat Tõnis Matsin.

Ülikoolis on loomisel ka eesti keele labor.

## „ARARAT“ TARTUS

on meie armeenia tudengite toitluskoooperatiiv. Raudteelaste kultuurimajas saab iga päev peale esmaspäeva selle lõunamaa rahvusroogi, õhtuti on näha ka videot.

## DEKAANID KÄÄRIKUL

28.—31. jaanuarini on Käärikul tavakohane talvevaheaja seminar-nõupidamine ministereiumi korraldusel. Räägitakse kõrghariduse uutmise, uutest vastuvõtueeskirjadest, ÜETst, kõrgkoolilehtedest EUEst jm.

## Kroonika



INGE-MARET ORGO,  
ÕIGUSTEADUSKONNA  
DEKAAN

16. detsembrist on õigusteaduskonna uus dekaan õigusteaduse kandidaat dotsent Inge-Maret Orgo. Ta on sündinud 21. jaanuaril 1935. aastal Tallinnas.

Ülikooli õigusteaduskonnas õppis aastail 1954—1959 (lõpetas kiitusega), seejärel töötas Tartu Aparaaditehases juriskonsuldina. 1964—1967 õppis aspirantuuris. Sellest ajast peale on ta õigusteaduskonna õppejõud, alates 1984. aastast juhatab riigi- ja haldusõiguse ka-teedrit.

I.-M. Orgo erialaks on nõukogude tööõigus, kandidaativäitekirja «Noore töölistkaadri ettevalmistamise ja töölepaigutamise õiguslik reguleerimine» kaitses 1968. aastal. Ta on tuntud tööõiguse spetsialist vabariigis.

Vastse dekaani ühiskondlik tegevus on olnud mitmesugune, praegu on ta TRÜ ametiühingukomitee liige, TRÜ töövaidluste komisjoni liige, teaduskonna metoodikakomisjoni esimees jne.

NLKP liige 1964. aastast.

Õigusteaduskonna eelmine dekaan dots. Eimar Rahumaa suunati kaheks aastaks tööle NSV Liidu saatkonda Rootsis.

## TÄNU

Rektori käskkirjas avaldati tänu laimatu töö eest 50. sünnipäeval dots. MARE JARVEOTSALE, vanemõpetajale MART PAAMALE, vanemlaborant TIINA VINNILE, vanemtehnik MARE SARAPILE ja majahoidja HELMI METSOJALE, 60. sünnipäeval uksehoidjale VIRVE LADVALE ja koristajale REGINA REINHOLDILE, 70. sünnipäeval õpetaja JAKOV SAMODUMSKILE, preparaator MARTA KADARILE, uksehoidjale OIE SAVISAARELE, koristaja HEVTINA PARVEOTSALE ja keskküttekütjale LINDA PUUSTALE ning 75. sünnipäeval koristajale AINO KETSILE.

Kauaaegse viljaka töö eest keemilise kineetika ja katalüüsi labori juhatajana avaldati tänu keemik-doktor ILMAR KOPPELILE.

Kehalise kasvatuse ja spordi ka-teedri üldosakonna võimlemisõhtu korraldamise eest pälvisid tänu dots. EHTA VIRU ja õpetaja TATJANA KUMS.

## Tartu Riikliku Ülikooli õppejõududele, töötajatele ja üliõpilastele

Ühiskonna uuenemine on kaasa toonud ulatusliku omalgatuse ühingute ja seltside loomisel ning nende kaudu sootsiaal- ja kultuurielu edendamisel. Ülikool kuulub Kultuurifondi asutajate hulka. V.I. Lenini nim. Lastefondi üleliidulisse juhatusse valiti meie rektor prof. A. Koop. Mõlemad organisatsioonid väärivad ülikooli kollektiivi toetust.

Mõjuv viis Kultuurifondi toetada on annetuste tegemine tema programmide elluviimiseks. EKP TRÜ komitee ja üliõpilaste ametiühingukomitee kutsuvad üles toetama Riikliku Etnograafiamuuseumi taasloomist Raadil Eesti Rahva Muuseumina. Paneme ette, et iga õppejõud, töötaja ja üliõpilane annetaks käesoleva aasta märtsis ühe päeva töötasu või ühe päeva osa stipendiumist Kultuurifondile selle programmi tarbeks. Peale ainelise toetuse oleks see seisukohavõtt Tartu ja kogu Eesti NSV tähtsa kultuuriastutuse, ülikooli ühe õppebaasi väljaarendamise kasuks.

Loodame, et ülikoolipere analoogiliselt toetab programmi, mida algatab Lastefondi vastloodav vabariiklik organisatsioon.

EKP TRÜ KOMITEE  
TRÜ ÜLIÕPILASTE AMETIÜHINGUKOMITEE

## EKP TRÜ komitees

11. jaanuaril

- MIS SAAB SOTSIALISTLIKUST VOISTLUSEST
- KOMMUNISTIDE OSAST ÜLIKOOLI AINELISE BAASI VÄLJAARENDAMISEL
- ÜLIÕPILASTE JA TÖÖTAJATE ISETEGEVUSLIKEST ÜHINGUTEST

● SOTSIALISTLIKU VOISTLUSE ümber arenes kevadsemestril «TRÜs» pikem diskussioon. Se-nine süsteem sai kõvasti kritiseerida. Arutelu jätkus ka rahva seas ning sealt on välja koorunud veel mitmeid mõtteid. SVst oli juttu TRÜ parteiaktiivi koosoleku ette-kandes: praegune võistlus ei vasta sisulistele nõuetele, kuid erinevate allüksuste töövõistlus on siiski sti-muleeriv ning selleks on vaja lei-da uusi vorme.

Parteikomitee koosoleku mõtte-vahetuse (P. Kenkmann, A. Koop, H. Kabur, P. Varul, M. Sörg, J. Sepp) võiks lühidalt kokku võit-ta niiviisi:

teaduskonnad jt. allüksused leid-ku ise endi seast silmapaistnud töötajad ja kollektiivid (mitte for-maalsete näitajate järgi ning ka mitte põhimõttel, et kes on juba kiita saanud, langeb välja) ja esi-tagu need üleülikoolilisele komis-jonile. Parimate esiletõstmisest ei ole mõtet loobuda, need olgu meie eeskujuks ka ülikooli autahvilil (sin-na võiks kollektiivide välja panna), pealegi nüüd, kus on võimalik pre-meerida kahest vastavast fondist.

Parteikomitee seisukoht esitatak-se TRÜ nõukogule, SVd arutab ka ülikooli töökollektiivi koosolek, seejärel pannakse paika lõplik va-riant.

● Komitee liige Agu Tamm tõs-tatas küsimuse KOMMUNISTIDE OSAST ÜLIKOOLI AINELISE BAASI VÄLJAARENDAMISEL. Rektori ja parteikomitee sekretäri sõnavõtte resümee oleks niisu-gune:

\* on välja töötatud suured head plaanid, mille edaspidine saatus peaks olema ülikoolirahval pidevalt teada, nii nagu jõudis kiiresti leh-te intervjuu rektoriga Plaanikomi-tees arutatust;

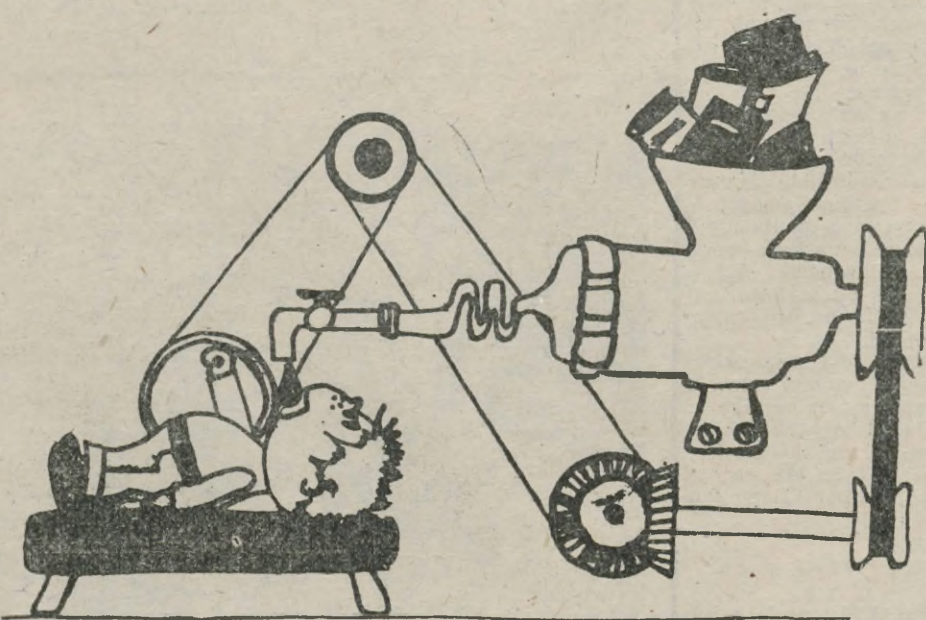
\* kommunistid peaksid omalt poolt tegema kõikvõimaliku: tõsta-tama neid küsimusi oma parteibü-roos ja parteikoosolekutel, kaaluma mitmeid variante ning alles ühise seisukoha leidmise järel pöörduma ülikooli juhtkonna poole (on juh-tumeid, kus ühe teaduskonna õp-pejõud ei jõua mõne ruumi või hoone suhtes ühisele otsusele ning rektoraati tullakse üksikute järel oma arvamust põhjendama).

\* teaduskonnad jälgigu ka ise rohkem oma asjade liikumist, pide-valt hoidku kontakti projekteerija-te ja ehitajatega.

● ÜLIÕPILASTE JA TÖÖTA-JATE ISETEGEVUSLIKEST ÜHINGUTEST kõneles Paul Kenk-mann. Viimasel ajal on hoogustu-nud isetegevuslike ühingute ja selt-side moodustamine, mis näitab üli-kooli kollektiivi aktiveerumist ning on seega positiivne tendents. Parteikomitee otsuses

\* peetakse õigeks seda, et üli-kool toetab ning algatab kultuuri-lise, teadusliku jne. suunitlusega ühenduste moodustamist ning üld-suse osavõtul läbiviidavaid kam-paaniaid. EKP TRÜ komiteel ja parteibüroodel tuleb vastavaid al-gatusi toetada ja suunata;

(Järg 4. lk.)



© L. Anne 79

Täna, homme, ülehomm... 25. jaanuarini. Kas nii? Raamat raamatu järel üheks päevaks pähe nagu joonistas kunagine arstitudeng Lauri Einre. Mingu need vii-mased päevad kõigil meele järgi.



## HUVID JA ISEMAJANDAMINE



### ARVO RÕÕMUSOKS 60

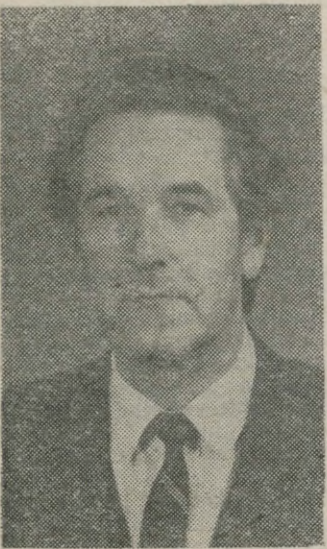
17. jaanuaril sai geoloogiadoktor professor Arvo Rõõmusoks 60-aastaseks.

Kolleegide nimel tugevat tervist ja töötahet ning jätkuvat kunstilimbusust!



### ANTS PILT 60

Soovime ülikooli automotoklubi juhatajale jätkuvat tarmukust ja sihikindlust oma aadete eest võitlemisel, tudengkonna õpetamisel ja kasvatamisel ning meie tehnikahuvi edasikandmisel! Muidugi ka tugevat tervist ja eluks nii tarvilikku õnne!



### ELMAR ARAK 50

28. jaanuaril tähistab farmaatsiakateedri dotsent Elmar Arak oma esimest juubelit.

Soovime juubilarile palju loominguviit! Selleks head tervist ja palju jõudu! Kolleegid

### HEINO LIIMETS 60

TRÜ pedagoogikakateeder õnnitleb NSV Liidu Pedagoogika Akadeemia akadeemikut Heino Liimetsa, kelle 60-st eluaastast on 25 möödunud *alma mater*'i seinte vahel: üliõpilasena, aspirandina, õpetajana, kateedrijuhatajana.

Seoses muudatustega meie majandusmehhanismis, eelkõige üleminekuga isemajandamisele, muutub aktuaalseks selline majanduskategooria nagu HUVI. Teatavasti on majanduslikud huvid objektiivsed, majandussuhete poolt määratavad sidemed, mida tingivad mingi rühmituse (ühiskond, töökollektiiv, sotsiaalne grupp) või üksikisiku vajadused rahuldada ainelisi tarbeid. Järelikult ei sõltu need huvid meie subjektiivsest tahtest, vaid eksisteerivad alati ja kõikjal, kus on tegevist inimestevaheliste suhetega. Poliitiline ökonomia õpetab, et sotsialistlikus ühiskonnas jagunevad majanduslikud huvid isiku, kollektiivi ja ühiskondlikeks huvideks, kusjuures primaarne on ühiskondlik huvi. Samal ajal ei välista selline jaotus vastuolusid nende huvide vahel.

Seniajani on need vastuolud meile kõigile üsna teravalt silma hakanud. Kaupade defitsiit ja halb kvaliteet, tootmisvahendite pidev kallinemine, tööpõlgus ja spekulatsioon — kõik need on ühiskondlike, kollektiivsete ja üksikisiku huvide vastuolude väljendused. Väga raske on öelda, kas nad kaovad ja kui, siis millal. Nähtavasti on nii, et ühtede vastuolude kadudes tekivad uued ning ükski ühiskond, olgu ta kui edumeelne tahes, ei vabane neist täielikult.

Sotsialistlikus ühiskonnas on ühiskondlikuks põhivõimeks kõigi kodanike heaolu tõstmine ja elujärje parandamine. Viimasel ajal on seejuures veel rõ-

hutatud, et see ei tähenda mitte kõigi kodanike heaolu võrdset tõusu, vaid põhimõtte «igalehe vastavalt tema võimetele» järgimist. Eelduseks on seejuures, et kõik ka annavad ühiskonnale vastavalt oma võimetele.

Märkamatu on arutluskäik ühiskondlikest huvidest üle läinud isiklikele huvidele. Mis sunnib inimest töötama oma võimete järgi, neid võimeid täielikult rakendama? Üksikud erandid välja arvatud, on selleks kõigil inimestel soov parandada oma ainelist heaolu ja elujärge. Ajalugu on näidanud, et loosungitest (uue inimese kasvatamine) ja propagandast ei piisa stimuleerimaks töötajat andma oma parim. Maailm, inimesed on selleks liialt materialiseerunud. Oma sark on ihule ikka kõige ligemal ja seetõttu on üksikisikule hulga tähtsam isikliku kui ühiskondliku huvi realiseerimine. Juhul kui need kokku ei lange, realiseerub ühiskondlik huvi vaid sel määral, kui ta vastab antud isiku erahuvile.

Sama lugu on tootjatega, s.t. sotsialistlike riiklike ettevõtete, kolhoosidega, koöperatiividega. Miks meil ei toodeta piisavalt kaupu, miks on nad vähe töökindlad ja näotud, hoolimata riiklikest plaanidest, sotsialistlikest kohustustest, kõikidest normatiividest ja standarditest? Põhjuseks saab olla ja on vaid see, et need samad plaanid, normatiivid jne. ei pane ettevõtet piisavalt huvituma väljastatava toodangu omandusest. Liigne plaanifetišism on meid vii-

nud olukorrani, kus ettevõtte põhivõime on täita plaan, näidata oma tegevust kõrgematele instantsidele võimalikult paremana. Esineb muidugi ka ettevõtteid, kes toodavad häid ja kvaliteetseid kaupu, valdav osa jätkab aga ikkagi ressursside raiskamist ja ignoreerib sellega ka ühiskondlikke huve.

Mitte keegi meist pole vist jätanud avaldamata imestust, nähes kapitalistliku ühiskonna kaupade- rohkust või kuules sellest. Põhjuseks on siin asjaolu, et erinevalt sotsialistliku majanduse stiimulitest (kasum, toodangu omahind, krediit, majandusliku stimuleerimise fondid) on seal põhistiimuliks eksistents. Kehtib lihtsalt jult «hundi-seadus», igaüks seisab ainult oma huvide kaitsel. Firma on huvitatud oma eksistentsist, selle nimel püüab ta toota odavamalt ja paremini, töösturid on huvitatud oma seisundi säilimisest, nad kehtestavad omavahelisel kokkuleppel hindu, et laostada nõrgemaid ja sellega oma positsiooni kindlustada. Iseenesest jult, kuid majanduslikust aspektist väga efektiivne põhimõte, mis kindlustab tööpoolest odavaima tootmise, ressursside ökonoomse kasutamise ja kõiki võimalikke vajaduste rahuldamise. Seesama jultus tingib aga ka tööpuuduse, kõiki võimalikke kriisid ja muud suured ühiskondlikud vastuolud.

Nüüd tekib küsimus, kas üleminek isemajandamisele suudab ühendada mõlema süsteemi plussid, vältides samal ajal nii defitsiidi kui ka tööpuuduse tekkimist. Arvatavasti on sellist protsessi soovitud, sest muidu po-

leks ju vanu stampe hüljatud.

Isemajandamise tingimustes hakkab ka sotsialistlik ettevõtte huvituma oma eksistentsist, sest muidu võib ta minna pankrotti. Vähemasti on uues sotsialistliku ettevõtte põhiseaduses nii kirjas. Kui ülevõtt poolt ei nõuta iga hinna eest plaani või riikliku tellimuse täitmist, kleebitakse pankrotistunud ettevõtte juhtidele külge sotsiaalne häbiplakk, ja kõigil töötajail tuleb üsna palju pingutada, et leida mõnes teises ettevõttes uus töökoht. Siis muutub võitlus oma eksistentsi eest esmatähtsaks. Et tekiks ka kaupade küllus ja konkurentsivõime maailmaturul, oleks tingimata vaja paljude liimitide ja normatiivide likvideerimist, vastasel korral tekib olukord, kus ettevõtte soovi rohkem ja paremini toota piiravad võimalused. Kõigile tootjatele tuleb luua võrdsed tingimused. Sotsialistlik konkurents võrdsetes tingimustes peab välja selgitama elujõulisemad ettevõtted.

Kogu isemajandamise tulevikku otsustavaks küsimuseks kujuneb see, milline saab olema administratiivse ja majandusliku juhtimise vahetõke. Sellest hakkavad otseselt sõltuma ettevõtte võimalused, millest omakorda sõltub majanduslike huvide suunitlus. Ilmselt pole õige ei turustihial ega ka iga mutriks planeerimisel ja iga arvu kinnitamisel tugineda majandus. Sotsialistlik isemajandamine peab näitama, kas nende vahel saab eksistentsida kompromiss, mis ühendaks täielikult üksikisiku, kollektiivi ja ühiskondlikud huvid.

Märgusõna «XYZ»

#### ● MINU MAJANDUS ●

Majanduskirjutiste võistluse töö on nüüd žürii käes ja semestri algul saab kuulda tulemustest.

## Poola: kriis ja kingitus

Nojaa. Mõnikord omandab maailm detailsuse ja avaruse kaksipidist. Nõnda juhtus ka seekord. Oleks lapsik reastada reise kauguse alusel. Ja piiri taha ikkabi kiigata küll vist igaüks.

Kaks detsembrikuist nädalat vuras Poola püüdliselt asfalteeritud teedel sovtransavto-kirjaline «Ilkars», pardal 40 noorgeograafi, neist 8 ülikooli tudengid. Reisi eesmärgistatud tahud võib kokku võtta järgmiselt: saada osa vaatamisväärsust Poola eilses ja tänases ning — miks ka mitte — futuroloogitseda homses, heita pilk sealsete geograafide argipäeva, seadmaks sihte edasiseks, tõhusamaks koostööks.

Sputniklikule kaubareisi mentaliteedile oli vastukaaluks seatud arvukalt kohtumishommikuid ja õhtuid. Külalaste Varssavi, Wrocław ja Krakowi ülikooli geograafiasinstitute (= teaduskond) ning Lublini Katoliikliku Ülikooli ajaloolise geograafia kateedrit. Spetsialistide ettevalmistamises olulisi struktuurseid erinevusi võrreldes meiega pole. Kadedaks tegi tudengite reisihaare. Ekspeditsioone, paraku oma ja ameeriklasest onupoja kulul, korraldatakse enamasti kapitalistliku või arenguleeri riikidesse. Stipirahaga, mis sõltub kursusest, õppepuudusest ja perekonna sissetulekust, on raske büdžetti kokku panna, sestap kuulub tudengile vaba aeg elatise teenimisele koöperatiivides. Poola tudeng ei nurise, rääkimata virisemisest, ja kannab visa järjekindlusega edasi progressi ideid.

Referendumijärgne Poolamaa kui üks mees elas neil päevil õndsas jõuluootuses. Majanduslikust ja sotsiaalsest stressist väsinud poolakas lootis lunastusele, kuid edasimineku väljendus järjekordses katsetes pidurdada inflatsiooni hindade tõstmisega. Umbsõlme, mis jooksis kinni seitsmekümendatel, püütakse harutada. Seni õnnestavad vundamenti korruptust ja dollar. Praegune tootmistase ei küünl veel kriisielteni. Väljapääsu nähakse ulatuslikes reformides. Kes teab, ehk astub Rzeczpospolita n-õ. kolmandale teele.

Geograafina ei saa ega tohi jätta häirekella löömata. Kätketud sotsiaalmajanduslikus ümmikus, ahistab Poolat ökoloogiline kriis. Halastamatu majandusmehhanism

on deformeerunud loodushoiu põhimõtteid. Ohvriks on langenud rikas maapõu, mis omakorda tekitab tasakaalutust teistes sfäärides. Halvim on keskkonna seisund maa lõunaosas, kuhu on koondunud põhilise tööstuspotentsiaal ja kahjuks ka enamik rahvusparke, looduskaitsealusi. Viibinud mitmeid päevi pesuhtsaimas sudus, tõdesime, et Sileesia poolakad tunnevad kõige teravamalt puudust hingamis- köhlikust õhust. Kuna kaevandused tekitavad üüratuid depressioonilehtreid, juhitakse joogivesi mööda torusid alla Tatratest ja Sudeetidest. Naljatanisi läbi piisavalt võrdlevad poolakad ennast valgete hiirtega, olles maailmale ökoloogilises eksperimendipoliigoniks, täitmaks üllast missiooni. Võitlust keskkonna seisundi edasise degradatsiooniga vastu juhib Poola Ökoloogiaklubi, ühendades intelligenti, üliõpilasi ja teisi sotsiaalseid rühmitusi. Nende suurim võit on Skavina alumiiniumikombinaadi sulgemine. Saanud valusalt kannatada Tšernobõli avari tagajärjel, on üksmeelne «ei» kuulutatud aatomiennergiale.

Ohuseisundi pareefimiseks nautisime mõne päeva Poola Tatrate majesteetlikku ilu, väledamad matkaskellid asetasiid rändurijala koguni Slovakkiasse. Kultuurielamus toodi koju Varssavi juudi pantomiimiteatri etenduselt «Vana turu kaev». Lõogastuslikku momenti tabati diskoteekides, mis on sealmaal endiselt populaarsed linliku tantsukultuuri kandjana.

Eeltoodud pahupooli ignoreerides tunnetab poolakas ennast suurräva pojana. Tajub ajaloo keerdkäike, korduvaid Poola jagamisi, sõjavankri veeremist kord läänest itta, siis jälle idast läände. On andnud maailmale Koperniku, Chopini ja Johannes Paulus II.

\*\*\*

Kui «Tšaika» kodu poole relsle luges, täpsustati üheskoos ümber kupeelauakese 1988. aasta plaane. Tähtsündmuseks kujuneb suvel geograafiatudengite vahetus Wrocław ülikooliga ja kui see va bürookraatia veppe ei viska, kohtutakse juba kevadisel ÜTO konverentsil. Neljakümneseks saanud geograafiaringile oleks see parim kingitus. ANTTI ROOSE

## Mida ütlevad selle kohta juristid?

Teatavasti seoses uue «akadeemilise hoone», s.t. Tartu uue esindushotelli ehitamise planeerimisega on määratud hävitamisele üks TRÜ ajalooaia lähedal seotud hoone — Struve 2, mis on kaitsealuste hoonete nimekirjas.

Kerkib küsimus: kas üldse on seadusega lubatud kaitsealuste hoonete lammutada? Kui rahvamajanduslikult oluliste objektide rajamisel tuleb ohvriks tuua mõni puu, siis on vaja selle mahavõtmise eelnevalt kooskõlastada kohaliku looduskaitseinspektoriga, kes teeb ka kindlaks puu maksumuse, mille asutus, tööstus vm. peab looduskaitsele hüvitama. Samuti peab asutus, kelle huvides puu maha võetakse, istutama asemele looduskaitse poolt näidatud kohta viis uut puud.

Kuidas arvestada muinsuskaitse all oleva hoone maksumust? (Analooiline küsimus oleks ju: kuidas hinnata rublades näiteks Viiralt tamme või Koidula tamme endises Jannsenite aias?) Ja kes peab selle kinni maksma — kas TRÜ, üks, kelle huvides väidetavalt esindushotell püstitatakse, või Teaduste Akadeemia, kes samuti on huvitatud uuest ajakohasest hotellist oma külalisteadlastele, või linna täitevkomitee, kes samuti on huvitatud oma külalistele või ka abilisetele korraliku peatuspaiga andmisest?

Ja lõppeks, kui mõni puu maha võetakse, on ta siiski asendatav uue puuga. Aga kas üks kultuurimälestis — hoone — ongi üldse asendatav? Tahaks väga teada juristide arvamust selle kohta.

ELSA KUDU



#### TAIDLUSMEENUTUS

mitte väga kaugest ajast, vaid viimaste rebaste omast. Toimetusele kahjuks mitte teadaoleva fotograafi piltidele on jäänud žurnalistid. Nemed mängisid meil 1950-ndail aastail avaldatud näidendid Ameerikast.



# HARIDUSSÜSTEEMI MUUTUS: PROGNOOSIMINE JA PLANEERIMINE

Nüüdisajal peame tunnistama, et kvalifitseeritud kaader, spetsialistid määravad otsustavalt riigi arengu, elatustaseme ja elulaadi. Seepärast on ka arusaadav, miks igas riigis pööratakse nii palju tähelepanu haridussüsteemi uurimisele ja korraldamisele, süsteemi kooskõlla viimisele tänapäeva nõuetega. Eriti väärtuslikuks osutuvad rahvusvahelised uuringud. Retsenseeritava monograafia\* on kirjutanud kahe vennaliku maa — Saksa DV ja NSV Liidu — teadlased **Verner Volter** ja **Väino Rajangu** ning teemaks on erineva haridusega kaadri ettevalmistamise prognoosimine ja planeerimine.

Järgnevalt läbilõike mõningatest probleemidest, mida allakirjutanud oluliseks pidasid.

● **Esimeses peatükis** annab Verner Volter kokkuvõtte ülevaate Saksa DV haridussüsteemi omapärast. Seal on tooniandvaks 10-klassiline kooliharidus, millele tuginevad kutsehariduslikud õppeasutused ja täielik keskkool (12 õppeaastaga). Suurt õpihimu iseloomustab ehk see, et oma vanuserühmas moodustavad 10-klassilise haridusega noored 84% (1980. a.), 9% on 8-klassilise haridusega ja 7% on neid, kes ei suutnud lõpetada 8 klassi. Ka 8 klassi lõpetanud võivad kolmeaastase õppeaja järel saada rahvamajandusele vajaliku elukutse.

Meile ehk pakub huvi see, et sisseastumiseksameid ülikoolidesse ja instituutidesse ei ole, kuid vastuvõetav kontingent piiritletakse küpsustunnistuse, iseloomustuse jt. dokumentidega. 80–85% sisseastujatest lõpetab kõrgkooli. Lõpetajad suunatakse tööle vastavalt tsentraalseeritud riiklikule plaanile.

● **Teises peatükis** käsitletakse Saksa DV õppeasutuste vastuvõetava kontingendi planeerimist. Raskemaks probleemiks on rahvamajanduse vajaduste väljaselgitamine. Kuid niisama raske

\* Вольтер В., Раянгу В. Прогнозирование и планирование структурных изменений в системе образования. — Таллин: Валгус, 1987. — 72 с.

on nende vajaduste rahuldamine, sest Saksa DV rahvastiku vanuselises struktuuris on erinevatel aastatel järske kõikumisi! Põhjuseks on II maailmasõja tagajärjed. Näiteks 1950–1970 vähenes tööjõulisel ees oleva elanikkonna arv 1,9 miljoni inimese võrra. Ehkki 1970–1980 töötajate arv suurenes 0,5 miljoni inimest, tuleb alates 1990. aastast Saksa DV rahvamajanduses vähem tööikka jõudnud, kui neid seoses pensioniea saabumisega tööprotsessist välja langetada. Ja kuigi sündimise viimastel aastatel on mõnevõrra tõusnud, jääb ta siiski madalaks võrreldes kasvõi 1950. aastaga.

Saksa DV pidi oma haridustraditsioonid looma, sest sõjajärgsetel aastatel koondus saksa intelligents peaaesjalikult Saksa FV-sse. Kõigi nende väga spetsiifiliste olukordade arvestamine õppeasutuste kontingendi planeerimisel nõuab paindlike planeerimismetoodikate loomist. Monograafias ongi kirjeldatud ekstrapoleerimis-, imitatsioonimudelid jt. mudelid ning meetodite loomist ja kasutamist. Need probleemid aga kuuluvad planeerimise meetodika valdkonda, mille lahtirääkimisel pole retsensioonis mõtet.

● **Saksa DV õppeasutuste arengu planeerimine** on eeltoodud üringutele kokkuvõtteks, eriti õppeasutuste vastuvõetava õppijakontingendi väljaõpetamise tagamiseks. Päevasesse osakonda vastuvõetavatest üliõpilastest hakkab tooniandvamalt õppima tehnilisi erialasid 31,3%, pedagoogikaerialasid 24,8%, majandusspetsialistiksi hakkab õppima 11,9%, meditsiini 9,1% jne. Allakirjutanute arvates võiks meditsiinitöötajate osa olla isegi üle 10%. Edasi. Kahjuks sõltub ka Saksa DV-s õppejõudude kohtade arv otseselt üliõpilaste arvust. Kui arvestada veel seda, et üliõpilaste arv erinevatel aastatel küllaltki järsult kõigub, siis on õppejõudude rakendamise planeerimisel vaja suurt paindlikkust. Samal ajal planeeritakse ka kõrgkooli materiaalsed ja finantsressursid lähtudes üliõpilaste arvust.

Üliõpilaste töölesuunamine toimub Saksa DV-s aasta enne lõpe-

tamist. Suunamist juhivad selle eest vastutab kõrg- ja keskerihariduse ministeerium. Üldiselt on selline suunamine kord ka meil end õigustanud, kuid sellel on siiski väga olulisi puudusi. Näiteks aasta jooksul võivad tulevase töökoha vajadused muutuda; üliõpilane, kes ei saanud soovitud töökohata, lakkab täie pingega töötamast jne.

\*\*\*

● **Kaadri ettevalmistamist NSV Liidus, eriti Eestis** uurib põhjalikult Väino Rajangu monograafia neljandas peatükis. Autor esitab oma uurimismetoodika koos konkreetsete dokumentidega (bilansid, aruandevormid jt.), mida kasutatakse praktikas kaadri perspektiivse vajaduse määramiseks. Et nähtus on keeruline, siis on ekspertiinangute meetodi kasutamine omal kohal.

Viimastel aastatel on kõrgharidusega spetsialistide arv kasvanud jõudsalt, kuid sellega ei pea samu rahvatulu kasv. Ilmselt vajab suuremat tähelepanu kutseharidus, kõrge kvalifikatsiooniga tööliised, sest just need on otsustavaks lüliks ahelas teadus- ja tootmine. Arvukalt tuleb võidelda mittekvaliteetse kõrgharidusega spetsialistide ettevalmistamise ja väljalaske vastu meie rahvamajandusse. Need probleemid on meile endile, s.o. kõrgkoolitöötajatele juba täiesti tuttavad, kuid kahjuks veel vähe lahti räägitud.

● **Viimases peatükis** käsitleb Väino Rajangu struktuurimuutusi NSV Liidu haridussüsteemis. Teaduslikes vaidlustes võetakse monikord aluseks printsiip, et haridussüsteemi muutmisel tuleb lähtuda ennekõike inimeste sotsiaalsetest vajadustest hariduse järele. Seegi on inimlikult täiesti arusaadav. Kui lähtuda öeldud printsiibist, siis võib iga noor omandada kõrgkoolis ennekõike neid teadmisi ja oskusi, mida ta soovib, vajalikuks peab. Probleemiks jääb ainult see, kuidas tulevikus neid teadmisi rahvamajanduse heaks tulutoovalt rakendada.

Kui näitkes kaubatundjad, ajaloolased, filoloogid või juristid moodustavad ettevalmistatud spetsialistidest, ütleme, ca 50%, siis on selge, et mingist nende rakendamisest ei saa juttugi olla. Ikkagi kuuluvad esiplaanile rahvamajanduse vajadused.

Ja veel. Sageli võib kuulda ka arvamusi nagu hakkaks Eesti haridussüsteemi areng tunduvalt maha jääma NSV Liidu keskmisest. Aluseks võetakse õppijate, aga ka üliõpilaste arv 10 000 inimese kohta. Näiteks, üliõpilaste osas jääb Eesti oma 172ga tunduvalt maha NSV Liidu 197st. Väino Rajangu aga rakendab siin teistsugust meetodit. Nimelt võtab ta vaatluse alla elanikkonna kuni 30 eluaastani, s.o. ikkagi need inimesed, kes põhiliselt õpivad. Nüüd on vaata-mata rahvastikupüramiidi erinevustele, näitkes võimalik objektiivselt hinnata olukorda Eestis (385) või Tadžikis (201) võrreldes NSV Liidu keskmisega (381). Ja pilt on hoopis teistsugune. Mõneti mõjutab õppijate arvu asjaolu, et Eestis, Lätis ja Leedus on keskkool 11, mitte 10 klassi.

Kriitilise märkusena peab ehk märkima seda, et mõnigi kord ei saa rahul olla rahvastikku käsitlevate statistiliste andmetega. Näiteks paljud arvanded pärinevad 1970. aastast, mille alusel tehakse järeldusi ka tänapäeva kohta. Kuid see pole siiski monograafia autorite süü. Kuna Moskvas on juba loomisel rahvastiku probleemide uurimise instituut, siis võib loota, et ka statistiliste arvandmete avaldamine meie uuringute tarvis tunduvalt paraneb.

Kokkuvõttes on meil tegemist vajaliku ja huvitava uurimisega, mis on adresseeritud kõigile neile, keda köidavad haridusprobleemid ja tööjõuressursside kujundamine vastavalt rahvamajanduse kiiresti muutuvatele vajadustele.

Prof. VALNER KRINAL,  
prof. VAMBOLA RAUDSEPP

## „Vita Aeterna“ tulekul

Praeguse vaate kohaselt pole elu — peale tekkimist — kunagi lakanud. Igal täna-sel rakul on oma elusosa kaudu otseühendus ürgaeg-konna rakkudega. Nii on iga praegu elus rakk vähemalt miljard aastat vana — kui vanust mõõta selle järgi, kaua ta on olnud elus.

Kalevi Kull  
(ajakirjast «Vita Aeterna»)

«Vita Aeterna» või eesti keeles «Igavene Elu» on bioloogiaüliõpilaste, täpsemini teoreetilise bioloogia ringi vastne ajakiri ehk laualeht, mille esimene number viimase lõpppäeval ilmavalgust nägi. Laualehe tiraaž paraku üle kümne ei küüni ja seepärast pole ta veel ehk kõigile soovijaile kättesaadav, kuid juttu tast teha tasub võib-olla ometi.

Teoreetilise bioloogia ring on juba mõnda aega oma üksikasjalikele kroonikale kohta otsinud. Nüüd on see olemas, jõudumööda püütakse ülevaadet anda ka ELUSi teoreetilise bioloogia sektsiooni tegevusest. Ajakirja asutajad arvavad, et teoreetilise bioloogia kande-pind Eestis võiks olla veel suurem ja sisukam, seda eriti üliõpilaste hulgas. Seepärast «Vita Aeterna» öieti sündiski.

Maikuus toimub ühes Eestimaa kaunis paigas, mis esialgu veel teada pole, XIV teoreetilise bioloogia kevadkooli teemal «Bioloogia filosoofia ja metodoloogia». Ettevalmistamaks seda kajastab «Vita Aeterna» lehekülgedel ka looduse filosoofia.

Ökoloogilise kriisi aktuaalsust näib tunnetavat ka teatav osa buršidest, vasturohuna propageeritav roheline elamisviis on küll vist üks võimalus võitluses selle eest, et elu tõesti igavene püsiks. Sellelt juuretisel tõusvad originaalsed mõtted leiavad samuti koha «Igaveses Elus».

Ning veel — on ju need loodusteaduste ihalejad sageli nukrahin-gelised võorandunud lüürikud või ununud moosekandid, äpardunud filoloogid ja esimesed armastajad ning muu seesugune küllalt pluralistlike kultuuritaotlustega kontingent. Nii tegutseb bioloogia neljanda kursuse teater «Tähtvere Studio» juba kolmandat aastat. Viimati vändati mängufilmi Tõrva lähistel ja alles mõni aeg tagasi esietendus rebaste õnnistamispeo eeskavana näitetükk muistsete korporantide elust ühes vägeva kommersi, rapiirimensuuri, värvilintide ja noorfuksidega. Ehk väärrib bioloogiatudengite selline tegevus jäädvustamist ka «Igaveses Elus». Ja lõppude lõpuks on nüüd ilukirjanduslikke katsetusi tegevatel molekulaarbioloogidel, botaanikutel ja kõigil muud tüüpi eluteadlastel võimalus oma loomingut avaldada. Loodust ei saa lõpuni ära seletada füüsikaliste või füsioloogiliste protsessidega — kõiges elavas on vähemalt veidikene poeesiat.

«Vita Aeterna» ilmunud number sisaldab muu hulgas pikema intervjuu Mart Viikmaaga ÜMPIst, ringi kroonikat, Toomas Remmelkoore artikli «Vitalism, reduktsionism ja iseorganiseerumise kontseptsioon», Heli Elleri tõlke rohelistele partei tegevusest Saksa Liitvabariigis, Uku Masingu näituseülevaate, poeesia-veergudel esinevad Üllas Ehrlich, Ülle Sillasoo, Jussi Ränikivi.

Toimetuse kolleegiumis kuuluvad bioloogia II kursuse tudengid (kolm daami ja kolm härrat). Kel on «Vita Aeterna» vastu huvi tekkinud, palutakse lahkesti kolleegium üles otsida. Niipalju siis bioloogide uuest ajakirjast, mille teine number tegemisel.

JUHANI PUTTSEPP,  
biol. IV k.

## Kuum vesi uputas geograafiaosakonna raamatukogu,

geoloogide röntgenlaboratooriumi ning sama osakonna kateedrijuhataja prof. A. Rõõmusoksa kabineti ja seal paikneva unikaalse kollekt-siooni. Ka matemaatikud esimesel korral said oma osa. Juhtus see teisel või kolmandal jaanuaril. Uputuse algus plegi täpselt teada. Kui valvur seda öösel märkas, siis — ta enda sõnul — ei saanud abi kusagilt. Ei linna soojussõl-mest, müütsast ega tuleõrjest. Polnud kellegi asi, kui tsentraalkülte kuum vesi tundide viisi ülikooli ühes suuremas hoones kor-ruseid ujutas. Valvur ise vett sul-geda ei osanud, teadmisi ei jätku-nud. Alles hommikul kella kaheksa paiku õnnestus kohale kutsutud ülikooli vanal meistrimehel sm. Kingustel pimedas keldriruumis peaventiil üles leida ja veevoolule lõpp teha.

Kannatada said geograafiaosa-konna raamatukogu sajad köited.

### AUTASUSTAMISI

Aktiivse osalemise eest eesti keele õpetamise korralduses üldhari-duskoolis autasustasid Eesti NSV Haridusministeeriumi kolleegium ning Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee presiidium prof. HUNO RÄTSEPPA 60. sünnipäeva puhul rinnamärgiga «Haridustöö ees-rindlane».

TRÜ aukirja pälvis tänuväärsel õppe-, kasvatus- ja ühiskondliku tegevuse eest 60. sünnipäeval vanemõpetaja ANTS PILT.

mis praegu asuvad teadusraamatu-kogu restaureerimisosakonnas, kus püütakse päästa, mis päästa an-nab. Raskes olukorras on prof. Gra-nõ atlaste kogu ja palju vanu ja uusi väärtuslikke teoseid. Vähem kannatanuid, mida on ka sadu, pu-hastati ja kuivatati kateedris. Kah-justatud on uurimisaparatuur, möö-bel jm. Kõik ruumid vajavad põh-jaliku remonti.

Mis see siis oli — kas õnnetus, mille põhjustas toru lõhkemine? Hoopiski mitte! Sama toru on va-remgi raamatukogule muret tei-nud. Selle asemel et kõlbmatu osa soojussüsteemis välja vahetada leki põhjus kõrvaldada, suleti kat-kine koht lihtsalt kummilapi ja klambriga ja jäetigi nii!!!!

Suuremat vastutustundetust või hoolimatust ei oskagi nagu ette kujutada.

Kohapeal käis uudistamas  
TULLIO ILOMETS

### Tänu

NSV Liidu KKEH Ministeeriu-mist saabus tänukäskkiri matemaatikuile. Valgevene, Läti, Leedu ja Eesti NSV ning Kaliningradi ob-lasti teaduslik-metoodilise nõupida-mise hea ettevalmistamise eest Tallinnas avaldati tänu organisee-rimiskomitee liikmeile dots. EN-DEL JÜRIMAELE ja prof. ÜLO LUMISTELE.



TAIDLUSMEENUTUS

Ikka needsamad žurnalistid, kes ka auhindamiseta ei jäänud. Esma-kursuslastele teadmiseks, et tavakohaselt on võimalus kõigil tudengi-tel üles astuda märtsis teaduskondadevahelisel taidluskonkursil. Mui-de, ülikool peab ka lauluvõistlust. Uue taidlusseministri!





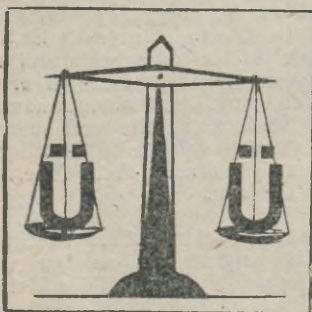
## Keeleringi kaks sõnavarakooli

UTU eesti keele ja soome-ugri keelte ringi kevadkool Kavildas ja sügiskool Palus olid pühendatud sõnavaraprobleemidele. Esimeses olid kõne all tänapäeva eesti keele sõnavara struktuur ja funktsioonid, sõnamoodustus, sõnavaraõpetus koolis; teises sõnavara päritolu, murdesõnavara, aga ka sõnavara kaasaegsed töötlemisviisid, andme- pangad arvutis, sealhulgas nlme- pangad jm.

Jagame alljärgnevalt kõige olulisemat, mis neis koolides räägiti, mis rikastas eesti filoloogide erialateadmisi, avardas maailmapilti ja mis võiks teada olla ka kõigile meie suurtõuliste lingvistikahuvilistele üliõpilastele.

\*\*\*

● **KEVADKOOLIS** alustas Henn Saari, kes rääkis eesti keele sõnavara struktuuri ja funktsioonidest. Ta tutvustas keeleteaduses eksisteerinud vaidlusküsimust — kas keel on rahuldavalt kirjeldatav ainult sõnavara abil (sõnastike vormis) või on selleks vajalikud nii grammatika kui sõnavara.



H. Saari selgitas struktuuri ja süsteemi mõistete erinevust. Ta püstitas huvitavaid keeleprobleeme. Näit. mis on keeles minimaalmärk? Kas keeles on absoluutseid sünonüüme? Kui suur võib olla tähenduserinevus sõnade vahel, mida nimetame sünonüümideks? Kas inimene (rahvas) sõltub oma keelest, sõnavarast? Neile ja mitmetele teistele keeleprobleemidele õhutas H. Saari ettekanne iseseisvalt vastust otsima.

● **Silvi Vare** rääkis eesti sõnamoodustusest. Ta jaotas sõnavara arbitraarseteks e. juursõnadeks (u. 15% sõnadest) ja motiveeritud sõnadeks (u. 85% sõnadest). Motiveeritud sõnad on tulenevad ja liitsõnad, mis omakorda jaotuvad sõnavaraüksusteks (kasutatakse valmiskujul, näit. toa-koer, käekell, marjuline jne.) ja tekstisõnadeks (vahetult rääkides või kirjutades loodud juhumoodustised, näit. heinavirnaline, võlu-kell, leidkoer jne.). Juhumoodustiste valdkonda nimetas kõneleja produktiivsete moodustumallide piirkonnaks. Sõnamoodustusviisidest tutvustas S. Vare tuletust (kala+ur), liitmist (kala+mees), tuletust koos liitmisega (pika+koiva+line) ja lühendamist (auto-buss→buss). Esinemise lõpul tõi ta ilmekaid näiteid ajakirjandusest kogutud juhumoodustistest (sport-la, unela, kudula, kosmik, mõtle-janna, puhvetinna, riisur, jõuklane jpt.). Need ahvatlesid kuulajaid omalt pooltki loovalt olemasolevasse keeleainesesse suhtuma ja kohapeal vaimukaid juhumoodustisi konstrueerima.

● **Pekka Erelt** tutvustas Johannes Aaviku juursõnade kunst-

liku loomise teooriat. Aavik pidas seda moodust paremaks uute sõnade tuletamisest, kuna liited risustavad keelt. Kõigi tuletiste ja liitsõnade asendamine uute juursõnadega muudaks aga keele ilmselt tarbetult keeruliseks.

Sõnamoodustust kooliõpilaste slängis ja muid slängikõne iseärasusi iseloomustas **Tõnu Tender**. Juttu oli slängile iseloomulikest liidetest (-kas, -ar, -u, -s jt.), tähendussiretest, lühenditest, kõnekuju- junditest, võõrsõnade kasutamisest slängis jm. Järgnevas arutelus vaieldi küsimuse üle, mida slängiks pidada ja rõhutati olemasoleva slängimaterjali kogumise vajalikkust. Kuna släng on kiiresti muutuv ja teisev nähtus, seda pidevamalt ja järjekindlamalt tuleks seda kirja panna. Sellele tegevusele kutsuti kõiki.

● **Lea Tosso** jututeemaks oli kooliõpilaste võõrsõnavara omandatus. Katsete aluseks oli 9. klassi eesti keele õpik ja tulemused näitasid, et selle võõrsõnu tuntakse halvasti. Keskmiselt teati 50% sõnade tähendust, keeleterminite tundmine oli eriti nõrk. Võõrsõnu on õpikus väga palju (igal leheküljel keskmiselt 14 võõrsõna), mistõttu nende omandamine pole ilmselt õpilastele jõukohane.

● **Viivi Maanso** rääkis sõnavaraõpetusest üldhariduskoolis. Sissejuhatuses tegi ta keelekoolist osavõtjatele väikese testi 6. klassi õpikutes leiduvate võõrsõnade tundmise kohta. Häta jäid kõik, kaasa arvatud õppejõud. See illustreeris õpikute sõnavara liigset keerukust. Paljud sõnad jäid arusaamatuks (näit. rismus, skrab, spinifeks, vikunja, kvajak jt.). Seega

on ühelt poolt kindlasti vaja õpikute sõnavara lihtsustada, tuua seda õpilastele lähemale, kasutada oma keele väljendusvahendeid. Teiselt poolt ei saa niivõrd lõpmatu- seni alla lasta, vaid tuleb enam õpetada sõnade kasutamist, oskusi- likumalt avada tähendussisu, pa- randada sõnastusõpetust, tõhustada sõnavara loovat kasutusoskust kir- jandeis.

● Eesti keele õpetamisest Jy- väskylä ülikoolis vestles **Tõnu Seilenthal**. Juttu ilmetasid huvitavad slaidid ja fotod.

● Viimasena sai sõna **Peeter Olesk**, kes rääkis tänapäeva fi- loloogile esitatavatest nõuetest. Ta postuleeris, et filoloog peab enne- kõike olema hea inimene, tolerantne teiste suhtes, Turvalisuse loob pä- devus oma erialal. Filoloog peab olema universaal selles mõttes, et ta peab tundma paljusid keeli ja omama ajaloolist mälu. Mälu on uudishimu eelduseks ja ainult uudishimulikuna on võimalik eda- si töötada lahenduste otsimiseks veel vastamata küsimustele. Teda toetasid ja täiendasid J. Peebo, V.-L. Kingisepp, H. Saari jt.

Päeva lõpetas Filoloogiapatrioo- tiline Suurviktoria, mille seekord olid kokku pannud Tiina Sepp ja Leelo Kingisepp. Võitsid nutikad esmakursuslased.

Teisel päeval puhati nii keha kui vaimu ja nauditi kauni Kavilda ürgoru loodust. Keelekoollasi linna tagasi toov buss tuli täpselt ja peagi kõlas tervituslaul armsale peahoonele.

ULLE OOSALU,  
LEELO KINGISEPP  
(Järgneb)

## EKP TRÜ KOMITEES

(Algus 1. lk.)

\* märgitakse ära ülikooli kars- kusaktiivi tulemuslikku tööd vaba- riikliku teadusliku karskuskonve- rents korraldamisel. Karskusühin- gu tegevuse edasiviimiseks pee- takse vajalikuks ühiskondliku kars- kusuuringute labori loomist ning karskusideede juurutamist üliõpi- laskonnas aktiivse, terve eluviisi levitamise kaudu;

\* laiendada EKP TRÜ komitee sidemeid ülikooli Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsiga. Luge- da vajalikuks muinsuskaitsealikes ülikoolile spetsiifiliste tegevussuun- dade kiiremat väljaarendamist (üli- õpilastele — tulevastele spetsialis- titele erialaga seonduvate muin- suskaitseteadmiste andmine, propa- ganda- ja teadustöö);

\* toetada Kultuuri- ja Laste- fondi (vt. üleskutset 1. lk.);

\* toetada TRÜ-s toimunud füü- sikaõpetajate kokkutulekul esitatud ettepanekut luua vabariiklik rahva- hariduselts;

\* toetada vabariigi juhtorgani- tes ettepanekut rahvusteaduste uuri- jate ühenduse (Opetatud Eesti Seltsi) loomisest;

\* toetada selliste üliõpilas- ühenduste kujunemist, mis seo- vad eri rahvustest üliõpilasi ning tegutsevad koos komsomoli- organisatsiooniga ülikooli tegevuse uuendamise nimel.



## KARSKUSKONVERENTSI DELEGAADID!

Vabatahtliku karskusühingu TRÜ organisatsiooni aruande- ja vali- miskonverents on 27. jaanuaril edasi lükatud ja toimub kolmapäe- val, 17. veebruaril kl. 16.15 TRÜ peahoone aud. 102.

HARRI KARTNER,  
VKÜ TRÜ organisatsiooni  
juhatuse esimees

## TEABETIHE SEMINAR!

Teaduskondadevahelise ühiskon- naprobleemide seminari selle aasta avakoosolek leiab aset täna, 22. jaanuaril kl. 18 ph. 234. Teemal «Nõukogude Liidu välismajandus- sidemed ja perestroika» vestleb NSV Liidu TA Maailmamajanduse ja Rahvusvaheliste Suhte Instituudi vanemteadur GENRIKH FAK- TOR (Moskva). Oodatud on kõik huvilised!

## KOHVIKU UUDIS

Alates 16. jaanuarist on Lenin- gradi mnt. 27 kohvik-baar avatud laupäeviti ja pühapäeviti juba kel- la 11-st, saab ka sooja sööki.

Kohviku nr. 20 juhataja

## NB!

Nüüd jääb lehel jälle üks nädal vahele ning nr. 3 saab lugeda reedel, 5. veebruaril.

Toimetaja VARJE SOOTAK

## Sten Karling

10. detsembril 1987 suri Stock- holmis 81 aasta vanusena üks sil- mapaistvamaid rootsi kunstitead- lasi, endine Tartu ülikooli kunsti- ajaloo professor Sten Karling. Sündinud 1908, töötas ta pärast Göteborgi ülikooli lõpetamist samas dotsendina, 1933. aastal kutsuti aga Tartusse, kus töötas 1941. aas- tani. Õppetöö kõrval hakkas ta in- nukalt tegelema meie vanema kunsti uurimisega. Tema arvuka- test töödest sel alal peaks esile tõstma järgmisi: «Narva» (1936), «Maarja kabel Oleviste kiriku juu- res» (1937), «Arent Passer» (1938), «Gotland ja Eesti keskagegne ehi- tuskunst» (1939), «Riia toomkirik ja Kölni meister» (1941—1942), «Renessansi- ja barokkajastu puu- skulptuur ja tiserikunst Eestis» (1946), «Baltikum ja Rootsi» (1948), «Tallinn Rootsi ajal» (1971).

Karling tundis aga elavat huvi ka uuema aja eesti kunsti vastu ja on avaldanud selle kohta arvukaid

kirjutusi, millest vahest kõige hu- vitavam on tema artikkel Wiiral- tist (1954). Tema uurimused balti ja eesti kunsti kohta on aga ainult üks tema erakordselt viljaka loo- mingu tahkudest. Juba enne Ees- tisse tulekut, eriti aga pärast naas- mist Rootsi, kus ta valiti Stock- holmi ülikooli professoriks, on ta avaldanud palju uurimusi ka root- si ja saksa kunsti kohta. Ta on ulatuslikult tegutsenud ka kunsti-, teatri-, kirjandus- ja filmikriitiku- na. On õigusega märgitud, et tema õpetus Eestis oli teedrajav. Tema arvukatest õpilastest on tuntumad professor Armin Tuulse (hiljem te- ma kolleeg Stockholmis ülikoolis), Helmi Oprus, Villem Raam jt. Ka peale Eestist lahkumist oli tal tihe kontakt meie uurijatega nii kirja- teel kui ka sagedastel Eesti-külas- tustel.

Meil on põhjust mõelda Karlin- gile tunnustuse ja sügava austuse- ga.

VOLDEMAR VAGA

## Jaan Kork

Tartu Riiklik Ülikool mälestab sügava kurbusega Tartu Rajooni RSN Täitevkomitee lugupeetud esimeest Jaan Korki ning meenutab tänutundes tema aastaid kestnud koostööd ülikooliga.

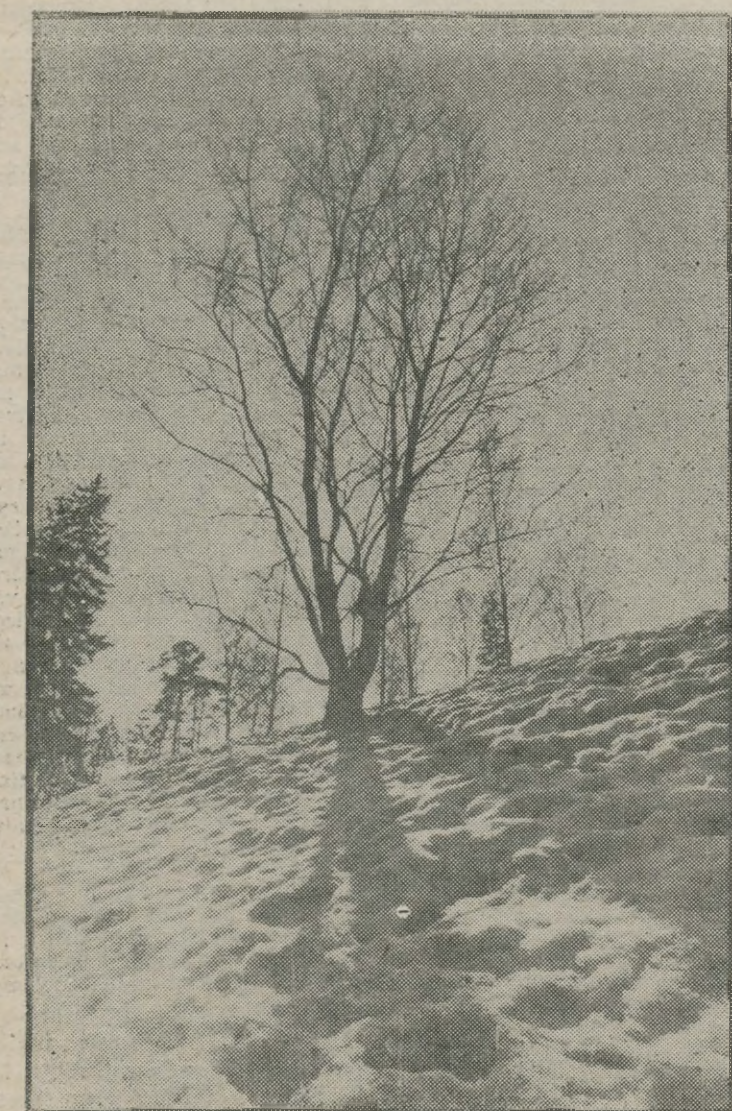
## VENIA LEGENDI

28. jaanuaril kl. 15 toimub Tähe t. 4 aud. 016 geofüüsika kateedri dots. Toomas Mürsepa loeng tee- mal: «Röntgenograafiline faasi- analüüs».

28. jaanuaril kl. 16 toimub Tähe t. 4 aud. 016 geofüüsika kateedri dots. kt. Uldo Mölder loeng tee- mal: «Molekulide elektronstruktuuri kvantkeemilistest arvutustest».

27. jaanuaril kl. 10 ph. 138 esi- neb *venia legendi* loenguga vene keele metoodika kateedri dots. kt. Kiira Allikmets teemal «Dialog elus ja tunnis».

28. jaanuaril kl. 10 ph. 127 esi- neb *venia legendi* loenguga vene keele metoodika kateedri dots. kt. Helle Vissak teemal «Vene keele grammatika õpetamise aktuaalseid probleeme koolis».



Oleks, tuleks, jääks see lumi! Saaks vaheajal ometi suusad alla!

MEELIS LOKI foto



# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 3 (1514)

Reede, 5. veebruar 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

**VALVELOLEKU PIINA MAITSE,**  
teravus õpi ära.  
Ihu ja hingega kaitse  
vaimu metsikut sära.

**Kui värv on seinte päält maas,**  
rahvas viinapoes nühib lette,  
ole siis vähemalt klaas,  
mis pannakse akende ette.

**Pea vastu pimedad ööd,**  
mil vargad hiilivad sukis.  
**Kes aknasse rusika lööb,**  
saab verised sõrmenukid.

**Kui mõni sind puruks pillub**  
ülbes viha- või valuhoos,  
jätä siis meelde, et killud  
vereside peab koos.

**VIIVI LUIK**  
kogust «Rängast rõõmust»

## Mälu, mõtlemisviis ja taassünd

PEETER OLESK

Selle inimese olukord, kes elab ajastul, mida iseloomustatakse renessanslikuna (see tähendab renessansina tüpoloogilises mõttes), on kahtlemata väga mitmemõtteline. Väljakujunenud väärtused hinnatakse tema jaoks, kuid ka tema enese läbi kogu aeg ümber nõnda, et päris kindel ei saa enam olla mitte milleski. Siit lähtekoht sootuks umbusaks, mida ei anna sugugi ainult rumaluse või vanameelsusega seletada. Sest näiteks ümberhindamine nõuab muuhulgas alati ka ju seniste arusaamade unustamist — ja kes võiks anda meile õiguse eeldada, et neid seniseid arusaamu ei tohigi olla või et neid saab maha kustutada ilma pikemata? Arusaamade erinevuse ning sellest sugeneva eruditsiooni, nagu ka programmide konkurentsi loob paratamatult juba erineva ulatusega elukogemuste samaaegne olemasolu, mida käesoleva sajandi teisel poolel on suuresti mõjutanud see, et mitte kõik reaalselt eksisteerivad põlvkonnad ja alternatiivsed hoiakud pole saanud võrdsest avalduda. Mida rohkem on niisugused hoiakud kinnised ja enesesse tõmbunud, n.ö. varjatud, seda jonnakamalt kinnistavad nad toda sisimat mälu, mis muudab vähemasti mõned senised arusaamad vägagi püsivaks.

See ei ole hoopiski mitte üksnes ülimalt teoreetiline probleem, mis jääb meie

olemise argiasjust kõrgilt kõrvale. Kuna taassünni mõistet on vaja nii selleks, et mõista ajalugu kui ka selleks, et mõista oma olevikku e. kaasaega, siis saab taassünni mehhanism pooled osad just meie tegudest ja mõtlemisviisist. Taassünd, see on juba nimetusegi järgi protsess, kus midagi varem olnut uuesti teadvustatakse ja käibele tuuakse. Üsna loomulik, et kellelegi on see kõik täiesti uus asi, millest ta vahetult pole võinud midagi teada ning mida tema kaldub — kogemus näitab nii — tõlgendada tõelise avastusena. Avastusena, mis laiendab tunnetuse piire ning toob esile põhimõtteliselt uut, avastusena selle sõna siiras tähenduses. Vanematele ajaloos osalejatele paistavad niisugused avastused aga tihti peale vaid järelejätmisena sellele tunnetustasandile, kus nad ise on juba olnud (ja võib-olla hoidunud oma uudistusi avastusena esitamast). Muidugi ei järgne siit, et eelkäijate kogemus ning selle kujundatud hinnangud on piisav(ad) loobumaks sama rada uuesti või lihtsalt omakorda ette võtmast, ent paraku leiab avastuste kordamine kas vahepeal välistatud käsitluste (taas)lubamisena või unustatud asjade meeldetuletamisena või sisuliselt samade asjade parafraseerimisena endale vastuvõetavamale kujule aset siiski kahtlaselt sageli.

(Järg 3. lk.)

## Kui üldse olla ...

Olemegi jälle koos! Natuke värske, natuke mõtlikumad, natuke paremad. Miks ma nii arvan? Igaüks vajab aja mahavõtmist, eriti niisugusel pingelisel sajandi lõpul. Ja mis seal salata, pingeid tekitame ka ise. Üksjagu inimesi tahab alati olla teistest natuke parem, targem, juhtivam, oma üleolekutunnet isegi varjamata. Kurb, kui seda märkad noorte juures. Mind on alati imestama pannud mõne hoolimatu suhtumine kaasüliõpilasesse juba selles, et üks nagu olekski loodud teise üle valitsema. Sageli jõutakse probleemide lahendamise, põhjuste otsimise ja ärakaotamise asemel hoopis selleni, kelle sõna peab peale jääma, kelle tõde on viimse instantsi tõde.

Jäägu see targutus pealegi ebakonkreetsuseks. Niisugused arvamused on tekkinud üldistusena. Ma ei pea tõepoolest silmas ühtki üksikisikut. Siit oleks uuel semestril aga kohe kõigile lausa palve: ärgem hakakem ka oma kirjatükkides taga ajama iseenda lõpliku pealejäämist ega vastaspoolt solvama. Põhjendagem oma arvamusi mõistlikkuse piirides. Me kõik peaksime tekitama ühisrinda ja aitama asja parandada, ka oma ülikooli nimel. Kas ei kipu vahel ununema seegi, et me kõik Eestimaal haridustempli lapsed oleme?

\* \* \*

Oheks meid siduvaks lülits on ka seesama ajaleht, mis ei saagi olla ainult tegijate nägu, vaid sõltub suuresti kõigist. Vist rohkem kui kümme aastat ei ole toimetuse nii hulga kaastöid pakutud kui praegu. See teeb lehetegijatele palju rõõmu, aga samas seab meid ka raskuste ette. Toimetuse planeeritud teemasid ei jõuagi sageli ette võtta. Või kui jõuame, siis ei jätku enam jõudu ega ruumi otse kokkutõmbamiseks.

Kuigi parteikomitee on vastu võtnud otsuse vahetevahel 6-leheküljelise «TRÜ» väljaandmise kohta, sõltume siiski trükikoja võimalustest ja vastutulelikkusest. Ja nagu olete tähele pannud, on mõned suuremad lehed ilmunud. See aga ei lahenda meie meelest olukorda. TRÜ on lihtsalt paisunud väga suureks, siin toimub juba ilmalu palju sündmusi. Ilmselt vajab ülikool tulevikus oma infokeskust koos infotele või -bülletääniga, mis võtaks enda kanda korraliku eel- ja järelinfo. Praegu jääb toimetusel selleks lihtsalt aega ja jõudu vajaka. See aga ei tähenda, et me uudistest ei hooliks. Andke meile ikka kõigest varakult teada! Samuti palume ära saata järgmises lehes ilmuv ankeedinate.

Nagu lugeja juba märganud on, hakkasime üliõpilaste tungival soovil avaldama kuivade juubelilugude asemel vaid õnnilussid ja fotot. Loomulikult ei välista see eakamatest ja autoriteetsematest juubeliridest huvilavaid interjüüsid või portree- või probleemlugusid.

Natuke hüpale see pöördumine tuli, kuid mõnedki soovid said südamelt jälle ära öeldud. Tahaks väga, et need järgnevad viis kuud teeksid meile üheskoos selgemaks omavalitsuse, üliõpilaslaidu, et läbi looduskaitseringi 30. juubeliaasta jõuaksime lähemale oma keskkonnale, et suvel Vilniuses toimuv «Gaudeamus» oleks tõeline üliõpilaslaulupidu, et... kui üldse olla siin ilmas ja ülikoolis, siis olla nii, et minust jääks siia ainult minu parem osa.

VARJE SOOTAK



**SÕNUM**

**Soome raamat  
500**

Tänavu saab soome raamat 500-aastaseks. Sündmust tähistab väärikalt kogu Soome, vastukajad kohtab aga ka mitmel pool Nõuko-

gude Liidus, Rootsis, Taanis, Saksa DVs jm.

Oige pea jõuavad juubelisündmused ka meie ülikooli. On ju Tartu ja Helsinki ülikoolid küllaltki tihe-  
dais sidemeis, nende raamatukogusidki ühendavad pikaajalised sõprus-, teadus- ja kultuurikontaktid.

Niisiis toimub teadusraamatukogu konverentsisaalis teisipäeval, 9. veebruaril kl. 13 soome raamatu tähtsündmuse puhune ettekandekoosolek. Põhiettekandega astub kuulaja ette soome raamatu suurepärane tundja, Helsinki ülikooli raamatukogu direktor prof. ESKO HAKLI. Soome ja eesti raamatu ja raamatukogude seostest räägivad prof. Paul Alvre ja TRÜ raamatukogutöötajad.

Avatakse ka ulatuslik soome haruldase ja tänapäevase raamatu näitus.

URVE TONNOV

## Tiit Lepmann pedagoogika- kandidaadiks

Matemaatika õpetamise metoodika kateedri vanemõpetaja Tiit Lepmann kaitseb läinud aasta viimase kuu algul kandidaativäitekirja «Mõistete omandamine ja selle seos nende esitusmetoodikaga õpikus (7. klass)».

Pedagoogilis-psühholoogilistel ja statistilistel meetoditel põhinev uurimus annab üldpildi mõistete omandamisest, seda takistavatest teguritest — võorkeelne või pikk

termin, kaasalluvate mõistete rohkus jne. Pakutakse ka soovitusi õpikute lihtsustamiseks.

Väitekirja juhendas dots. J. Reimand, oponeerisid pedagoogikadoktor L. Fridman NSV Liidu PA Üld- ja Pedagoogilise Psühholoogia Instituudist, pedagoogikadoktor prof. I. Unt TRÜst ja pedagoogikakandidaat dots. S. Herman VOTist.

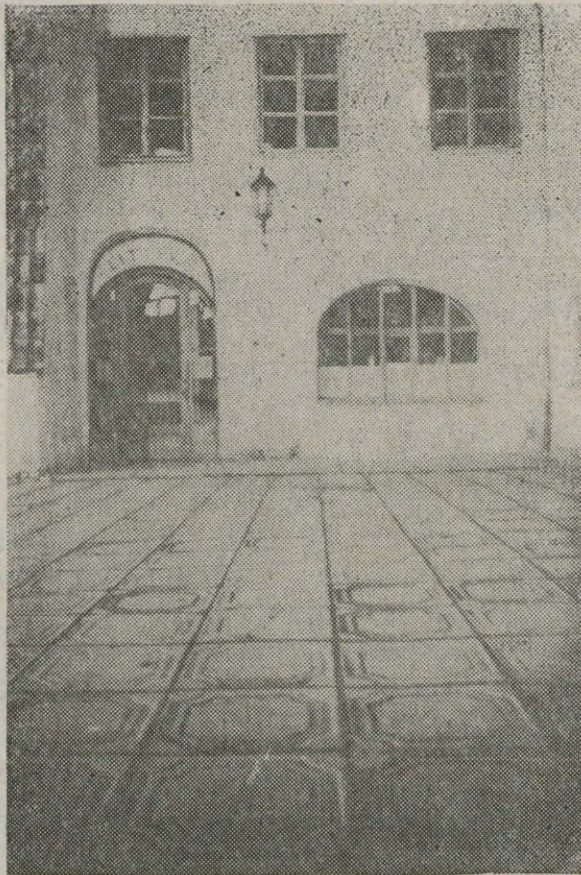
## Erifondist üldfondi

Teadusraamatukogus käib praegu pingeline töö seoses teatud osa trükiste üleandmisega üldfondi. Paraku on see töö küllaltki aeganõudev, sest tuleb ju trükised erihoiu osakonna arvelt kustutada, teisele üle anda, uuesti inventeerida, rekataloogida ning üldistes hoidlates vastavalt nõuetele paigutada. On loomulik, et vähestes eksemplarides säilinud kirjavara kasutamiseks ka üldlugemissaalides kehtestatakse teatud piirangud. Uudishimulugejate meelevalda antuna loetakse kultuuriväärtuslik raamat, ajaleht, ajakiri kiiresti riibadeks.

Kogu see aeganõudev ja järelemõtlemist nõudev töö ei takista aga erifondi kasutajate-lugejate teenindamist, mis toimub paralleel-

selt ülalnimetatud trükiste üleandmisega. Kasutamiskorras on uut niipäru, et nüüd on võimalik õpejõududel ja teadustöötajail, kelle teaduslik kraad või teaduslik kutse (dotsent, professor) kohe kasutada erifondi materjale (vastava diplomi või selle ärakirja esitamisel). Samad võimalused on ka kõikide loominguliste liitude liikmetel.

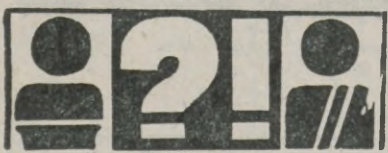
Olejäanud töötajate, (ka üliõpilaste) puhul on erifondi materjalide kasutamise võimalused muutusteta. Üldpõhimõtteliselt tähendab see, et vastava kirjanduse kasutamine on võimalik kõikidel, kelle uurimistöö (ka kursuse või võistlustöö) jaoks on vastava kirjanduse lugemine vajalik.



Ei tea enam, kuidas täpselt nimetati seda hoovi ja seda maja, aga «Littera» poeke on küll meelde jäänud. Sealt sai osta Vilniuse ülikooli oma väljaandeid, ka meeneid. Nii mitu korda, kui me edasi-tagasi tiirutasime hoonete ja 12 siseõue vahel, jäi meile ikka ette «Littera» poe vastas asuv viitukasvanud kask. Kui ilus seal võib olla kevadel!

Selle pildi andis meile kaasa Vilniuse ülikooli ajalehe fotograaf, ajakirjandusüliõpilane Gintaras Kudaba. Kolm päeva näitas toimetuse rahvas meile oma ülikooli, Vilniust, Trakaid ja Kaunast. Gintaraselt loodame veelgi pilte saada, seda enam et vaheajal jõudis ta ka meile külla tulla. Kui Leedumaa muljed settinud, kirjutavad ehk pressisekretärid ja toimetuse reisist veidi lähemalt.





## 21 mitterahuldavat keemias,

lisaks sellele kolm mitteilmunud, ja nii saigi bioloogide II kursuse orgaanilise keemia õppeadukuse näitajaks 54%. Tudengid bussis rääkisid, et «vanamees on hulluks läinud» ning dekaan oma pöördumises ülikooli juhtkonna poole arvas umbes sama, ehkki veidi teises vormis.

Küllap ma natuke segane olingi, arvates, et me nüüd tööpoolest perestroikat teeme. Paraku pidin tõdema, et isegi ühiskonna haritum osa ei lähe sugugi nii kähku uuega kaasa. Probleemid, millest rääkida tahan, on vanad. Kui need oleksid dekaani või kellegi teiseiga ainuiskuliselt sirgeks räägitavad, ei kasutaks ma avalikku pöördumist.

\*\*\*

● **LUBATAGU MUL ALUSTA-DA OMAPOOLSEST.** Opetan bioloogidele orgaanilist keemiat juba 12 aastat. Tean, et see õppeaine on üsna raske ning olen üliõpilastele seda asjaolu väsimatult korranud. Eriti olen nii toiminud pärast seda, kui üks läbikukkunud neiu mulle kord pihtis: «Oleksin ma ometi teadnud, et see orgaaniline keemia nii raske on, oleksin vist küll varem õppima hakanud!» Peale selle olen veendunud enda ja teiste kogemuse põhjal, et orgaaniline keemia on täiesti rahuldavalt omandatav üpris mõõduka jõukuluga siis, kui temaga tegelda võimalikult pidevalt pikema aja vältel, näiteks semestri jooksul. Eksami-eelsele päevadega on see töö jõukohane vaid silmapaistvate vaimuannetega inimesele ning sedagi mitte päris kindlate tulemustega. Ka seda olen püüdnud korrata neile, kes on nõustunud mind ära kuulama, s.t. loengule tulnud.

Et ka valmis vaimuga inimesel liha nõrgaks võib jääda, püüdsin omal ajal abistavaid stiimuleid luua. Kontrolltöödega kujunes nõnda, et tudengid eelistasid varsti neid mitte kirjutada. Ja tööpoolest, kui õppeplaani seda ette ei näe, pole alust kedagi sundida. Kui hakkasin kontrolltööde tulemuste põhjal, kuigi see päris seaduslik polnud, eksamineerimata «viisi» ning osalt ka «neljasid» välja panema, tekkis küll elavnemine, kuid samal ajal vallandus selline spikerdamise buum, et pidin kiiresti loobuma niisugusest süsteemist. Omalt poolt veel. Olen tööprogrammi püüdnud võimalust mööda puhastada kõigest bioloogile mittevajalikust. Kuna õpetan ka biokeemiat (keemikutele), tean rõhutada neid osi, mida vajatakse selleks, et järgneval semestril toime tulla märksa raskema biokeemiaga. Mõõdunud kevadel kutsusin kokku bioloogidele keemiat ja biokeemiat õpetavad kolleegid ühise laua taha. See oli kasulik jutuaamine ning näib, et nüüd oskame veidi paremini üksteise vajadusi arvestada.

\*\*\*

● **NIISIIS, TAGASIVAATES TEKIB TUNNE, NAGU OLEKS PÜÜTUD MIDAGI TEHA. MILLISED ON TULEMUSED?**

Alates 1980/81. õppeaastast kuni 1986/87. õppeaastani oli esimese eksamiringi tulemuseks neljade-viiete protsent erinevatel aastatel 41–71, keskmine aga 52%. Järeleksamitulemusena on see alati kasvanud (s.t., pärast esimest ehmatus on osutunud võimalikuks aine isegi hästi või väga hästi ära õppida!). Mitterahuldavate osa (mitteilmunuid arvestamata) oli 17–37%, kuid keskmiselt 26%. Kuigi eri aastate lennud erinevad, aga ole

minagi alati täpselt ühesugune, on viimane näitaja üllataval kombel vastavuses loengutelt puudujate keskmise arvuga.

Viimase sessiooni tulemused, mida keskmiste arvutamisel kasutatud ei ole, annavad 43% häid ja väga häid ning 43% mitterahuldavaid, olles seega halvemad kui varem. Kindlasti mõjus siin perestroika — nii ausalt pole ma varem hinnata suutnud. Kuigi olen alati püüdnud sõltumatu olla, luges stagnatsiooniaegne õppeprorektori jt. surve siiski midagi! Kuid lisaks pean üllatusega tõdema, et ka tänava keh-tib korrelatsioon loengutelt puudumise-ga — umbes selline osa kursesest oligi peaaegu alati kadunud. Võib-olla oli loengute väiksem külastatavus samuti seotud perestroikaga ning väljendas lihtsalt hinnangut loengute kvaliteedile? Kahjuks ei saa mina selle üle otsustada. Seda saab teha, ning peaks tingimata tegema teaduskonna meetodikakomisjon. Uhte võin aga küll järeldada: iseseisev töö üksi (kui seda muidugi tehti!) siiski ei suutnud loenguid asendada.

● **NÜÜD TEISEST POOLEST.** Tüdimuseni rõhutasin pideva iseseisva töö vajadust ning andsin selleks ka nõu. Tüdimuseni käisin peale, et nõutaks konsultatsioone. Novembris siis palutigi. Ilmus seitsme neit (13% kursesest), kes sisuliselt seda õieti ei vajanudki. Niipalju kui mäletan, tegid nad kõik eksami suurepäraselt. Rohkem konsultatsioone, peale ühe eksami-eelse, ei vajatud.

Olen alati palunud üliõpilasi, et nad juhiks tähelepanu mistahes puudustele minu loengutes, kas vahetult või, näiteks, kursusejuhenda kaudu. Ei mingeid vastuseid. Mitmel aastal püüdsin vaevaga kontakti saada kursusejuhendajaga. Peale ebamääraste olakehituste ei midagi. Viimasel aastal ei püüdnudki enam.

Ja lõpuks kurtis mõõdunud semestril ülikooli lehes üks juhtiv bioloog, et vaeseid bioloogiatudengeid sunnitakse õppima keemiat, NLKP ajalugu ja muud, mistõttu nad ei saagi tegelda erialaga. Ja mina, lihtsameelne, arvasin, et tänapäeva bioloogiaharidusse kuuluvad keemia ja füüsika nõnda enesestmõistetavalt, nagu seda on keemiahariduse jaoks füüsika ja matemaatika! Uhte arvan aga siiski teadvat — tänapäeva biokeemia pole enam pelgalt uriini analüüs nagu ta oli selle kirjamehed õpiaastail, ning kaasaegse biokeemia õppimine orgaanilist keemiat tundmata on minu arvates absurd.

\*\*\*

Niisiis, mulle tundub, et tekkinud konfliktis on teatud määral süüdi bioloogiaosakonna üldine hoiak keemia suhtes. Meid, keemikuid, puudutab see hoiak ainult sedavõrd, kui võrd püüame teha oma tööd enam-vähem korralikult. Meie töö aluseks on teaduskonna tellimus, mis on formuleeritud õppeplaanide ning programmidega. Teaduskonna asi oleks neid korrigeerida sellisteks, et nad teaduskonda rahuldaksid. Kui keemiat ei peeta vajalikuks, võiks ta hoopis ära jätta või tuleks teda radikaalselt kärpida (botaanikutele näiteks ei lähe tarvis ka anatoomiat!). Mis oleks minu jaoks lihtsam ja meeldivam, kui rääkida semestri vältel huvitavaid lugusid orgaanilise keemia maailmast ning eksamil sisse kirjutada ainult häid ja väga häid. Seni aga, kui selliseid reforme pole veel läbi viidud, on teaduskonna poolt üliõpilaste suhtes vastutustundetu sisendada neile, et bioloogia on eeskätt taimekeste korjamine ning linnukeste vaatlemine, keemia aga on aine, mis tuleb muuseumis ära teha. Kahjuks ei ole ta praegusel kujul muuseumis ära tehtav, seda aga

taipavad noored alles siis, kui aeg on läbi ning eksam ukse ees.

Tahaksin südamele panna kõigile bioloogidele, kes oma osakonda koolides propageerivad, nooremad kursuseid juhendavad, sissejuhatust erialasse loevad — ärge unustage noortele meelde tuletamast, et ülikoolis tuleb neil tegemist **mitme keemiadistsipliiniga**. See on vähemalt praegu mõõdapääsmatu ning meie ajastu keskkoolest tulnule üpris raske asi.

**Teiseks.** Oleksin väga tänulik, kui teaduskonna dekaanat, metoodikakomisjon ja muud instantsid uuriksid üliõpilaste arvamust orgaanilise keemia (ka teiste keemiate!) õpetamise kohta ning võimaldaksid mingisugusegi tagasiside peale eksamihinnete. Võidakse muidugi väita, et eksamivastused ongi tagasiside. Paraku ei ole, sest aastast aastasse saan tagasi terve vastuste spektri alates košmaarsest lollusest kuni vastusteni, mis isegi keemiatudengi puhul teeksid tõsist heameelt. Kuidas aga jõuda selleni, et spektri esimene ots ära kustuks?

Lõpuks, on vist vaieldamatu, et iseseisev töö semestri vältel on mõõdapääsmatult vajalik. Teaduskonnal tasuks ehk kaaluda, kas mitte asendada osa orgaanilise keemia praktikumitunde **seminaridega**. Siis võiks isegi loengutunde vähendada. Võiks ka midagi hoopis radikaalsemat välja mõelda. Kuigi ülikooli autonoomia on alles unistus, võiks praegu, perestroika ajastul, siiski julgelt ümber käia õppeplaanide ning programmi-dega, muutes neid vastavalt tegelikele vajadustele. Mitmepoolse loova lähenemisega õnnestuks ehk asju muuta selliselt, et tänavune halenaljakas lugu ei korduks järgmisel õppeaastal, pedagoogiline osakond ei ähvardaks tühjaks jääda ning rahvusliku bioloogiakaadri tase siiski ei jääks suurt alla maailmastandardile.

ANTS TUULMETS,  
orgaanilise keemia  
kateedri prof.

## Kas avarii või „planeeritud üritus“?

22. jaanuari «TRÜ» kolmandalt leheküljelt võis lugeda T. Ilometsa väga emotsionaalselt mõjuvat artiklit Vanemuise t. õppehoones toimunud avariist. Inimestel, kes otseselt või kaudselt on tegevad ülikooli tehnoorkude ekspluaateerimisega, tekkis artiklit lugedes ja seda arutades aga terve rida küsimusi, kusjuures võib kindlalt väita, et nende lugupidamine T. Ilometsa suhtes seejuures oluliselt kahanes. Miks siis nii? Ilmselt eelkõige seetõttu, et avarii kohta esitatud andmed olid valdavalt ebatäpsed ning mitmed hinnangud olid antud äärmiselt subjektiivselt, võib öelda isegi, et lausa pahatahtlikult.

Artiklit lugedes jääb mulje, et kui TRÜ-s juhtub mingi avarii, siis ei tea keegi, mida teha. Selgituseks olgu öeldud, et TRÜ-s on välja töötatud kindel süsteem, kuidas leida abi keskkütte-, vee- ja elektriavariide puhul. Need juhendid on välja jagatud kõikidele komandantidele ja hoonete valvuritele.

Vanemuise 46 hoonete valvur tegutses 2. jaanuaril soovitude kohaselt. Tegi küllaltki vara hommikul, kella viie ajal ringkäigu hoonetes ja avastas soojavee läbijooksu esimesel korral. Vastavalt juhendile helistas ta TRÜ garaaži valvurile, kellel on sellisel juhul ülesanne minna vastava rajooni hoolidussanitaartehniku sm. Kinguste juurde koju. Seda garaaži valvur tegigi ja sanitaartehnik jõudis kohale kella kaheksaks. Kolm tundi avarii avastamisest kuni abi saamiseni ei ole pikk aeg, arvestades teate edasiandmist läbi mitme inimese ja jalgsikäimist. Kahjuks pole TRÜ-l nii palju sanitaartehnikuid, et saaks organiseerida ööpäevase valvebrigaadi tööd.

Minule teatati 2. jaanuari hommikul tekkinud avariist ja keskkütte peasisibrite avastamisest. Kuna esimene tööpäev oleks olnud alles 4. jaanuar, organiseerisin kohe toruauku sulgemise metallklambriga, mis võimaldas kütte uuesti avada juba 2. jaanuaril. 4. jaanuaril keevitati tekkinud 1 cm läbimõõduga auk ja klamber kõrvaldati. (Artiklis

väideti, et see on seal tänase päevani.) Vanemuise 46 pööningul kontrolliti kõik keskküttetorud ja need osutusid korralikeks, ilma märkimisväärselte korrosiooni tunnusteta. Avarii tekitanud auk oli tekkinud metallist toruriputi alla. Väide, et nimetatud magistraaltoru kubiseb klambritest, on vale. Seal pole neid seni ühtegi. Klamberparandusi on soojatorustiku haruliinidel. Viimatinimetatud torustikuosa oli ehitusjaoskonnal kavas võtta 1987. aasta III kvartali tööde plaani. Kahjuks ei saanud seda aga teha. Keevitustööde tegemiseks oleks tulnud kogu õppehoone katuselune puhastada saepurust. Seda tööd tahtsime teha suvemalvaja jõududega, kuid nagu teada, ei ilmunud ehitusjaoskonda registreerunud suvemalvased kohale ning seetõttu tuli harutorustike väljavahetamine edasi lükata.

Selle avariiga, eriti tekkinud kahjudega seotult kerkib üles veel üks küsimus — miks hoitakse meil väga väärtuslike, eelkõige ajaloolise väärtusega raamatuid ja teisi esemeid allüksustes, kus hoidmistingimused on kaugel normaalsetest. Ilmselt peaks juhtunu panema mõtlema allüksuste juhte nimetatud varade paigutamiseks teadusraamatukokku või edaspidi ka ajaloomuuseumi fondihoidlisse.

See artikkel pole mõeldud Vanemuise t. õppehoones toimunud avariil olematuks tegemiseks. Nende eest pole ülikooli 170 tuhat ruutmeetrit ruume ilmselt kunagi täielikult kaitsnud. Mõeldud on see eelkõige soovitusena sm. Ilometsale ja ka «TRÜ» toimetusele, et enne artikli kirjutamist ja avaldamist tuleks selgeks teha tegelik olukord. Mis puutub tekkinud kahjude suurusse, siis selle teeb kindlaks vastav komisjon.

Lõpetada tahaks T. Ilometsa stiilis — suuremat vastutustundust kui artikli «Kuum vesi uputas geograafiaosakonna raamatukogu» kirjutamisel, ei oskagi nagu ette kujutada.

AVO ARRO,  
TRÜ peainsener

\*

**Toimetusest.** Eelmises lehes ilmunud toimetuskollegiumi liikme dots. Tullio Ilometsa artikkel «Kuum vesi uputas geograafiaosakonna raamatukogu...» ei äratnud meis tõesti kahtlust faktide ebatäpsuses. On ju tänu tema algatusele ja torkimisele ülikoolis paljud asjad korda aetud.

Uputus tekkis. Valvur seda peatada ei osanud, abi ei saanud linna soojussõlmest, miilitsast ega tuleohjajast, see peatati alles kell 8 (T. Ilometsa järgi).

Juhendi järgi valvur ei peakski midagi kinni keerata oskama, vaid helistama ja ootama. Kolm tundi selleks ei ole pikk aeg (A. Arro järgi).

Vist oleks faktide selgemaks saamise nimel olnud mõttekas taastrikkida T. Ilometsa lugu. Kes tahab selgust saada, vaadaku eelmisest lehest üle.

Toimetuseski ollakse alati seda meelt, et faktid olgu täpsed. Kahtlust äratavaid andmeid kontrollime.

Ei ole meil õigus ka TRÜ kollektiivi liiget keelata kirjutamast ning oma arvamust avaldamast. Tahaks väga loota, et hädade puhul nähakse alati seda, kuidas asjad kiiresti korda saaksid. Ka selle kurva loo juurde on vaja veel tagasi tulla: kui suur oli kahju, kuidas rikutud väärtusi taastatakse (kas neid õppe- ja tööruumides ülikoolis hoida ei võigi), suvemalvade abi ja mis peamine — kuidas niisuguseid uputusi edaspidi ära hoida.

\*

## Mäng kui teaduse ja kunsti süntees

Kunst ja teadus põhinevad mõlemad intuitsioonil ja fantaasial. Teadus on kunstile ette heitnud intuitsiooni ja fantaasia üleküllust, samal ajal tunneb ta viimasel ajal neist puudust.

Loodusteadustes on tähelepanav fakt, et paljud teaduslikud uurimused saavad ajendi just kunstniku nägemusest loodusele (näiteks J. G. Granö fenoloogilises uurimuses). Sama võib öelda ühiskonnateaduste kohta, mille paljud probleemid teadvustuvad tänu kirjandusele.

Siit järeldus: kunstnik (vaatleja) käib maailma tunnetamise protsessis tihti teadusest ees, aidates teadlasel (juurdlejal) teadvustada mitmeid valgeid laike inimese maailmapildis.

Teadus on seni oma saavutusi püüdnud edasi anda oma eriala keele ja kõrge abstraktsiooniastmega jooniste abil, tabelite, valemitte kujul. Kuna aga viimased on enamasti teistele inimestele (teadlastele ja kunstnikele) arusaamatud, siis on väga palju teadusi sattunud isolatsiooni. Pole suudetud tõestada enda vajalikkust ühiskonnale ega kindlustada teadmiste kohalejõudmist neid vajavatele inimestele.

Siit probleem — kuidas anda teadmisi edasi:

a) õppijatele, et kindlustada teadmiste järjepidevust;

b) kogu ühiskonnale, et kindlustada maailmapildi avardamine ning praktilise tegevuse teadvustatud jätkamine. Osalt on probleemi tekkimises süüdi loomulikult ka valed eesmärgi püstitused ning reaalsest tegelikkusest irdumine uurimistöödes.

Siin tulebki appi 1) mäng kui tegevuse organiseerimise printsiip ja 2) kunstiliste väljendusvahendite kasutamine teadmiste edasiandmisel.

Mänguline pole mitte probleem või situatsioon, mida lahendada püütakse, vaid õhkkond, mille loomine vajab vastavaid kogemusi. Mängulisuse printsiibile on allutatud ka rühmatöö meetod probleemide arutelul. On võimalik luua olukord, kus tekib rühmadevahelise võistluse moment. See stimuleerib nii uudsete ideede kui ka uute väljendusvahendite otsingule. Suhetumine naise ja tunnustus saadakse üldistungil, kõigi «mängurite» ühisarutelul.

Rühmatöö efektiivsus põhineb lumepalliefektil ja «palli» küljest langevate «räitsakate» (kõrvalideede) ärakasutamise võimalusel. Õhkkonna loob ka mänguline, fantaseeritud ettekujutus tulevikust, mille poole püüeldakse.

Seega leiab aset kunsti ja teaduse süntees, mis soodustab info vastuvõttu «mängurite» arutellu kaasahaaramise teel. Nii on leitud moodus kunsti ja teaduse dialektilise vastuolu lahendamiseks.

Rühmatöö mõttetalgute vormis aitab kaasa motivatsiooni kujunemisele. Põhjendus on siin järgmine. Vajadust kui vastuolu olemasoleva (reaalse) ja soovitava vahel ei teki, kui ei omata infot soovitava olukorra positiivsetest momentidest. Viimaseid võibki nimetada motiivideks, mis laias laastus võib jagada egoistlikeks ja altruistlikeks. Edaspidi tekib juba huvi vastuolu lahendamise (vajaduse rahuldamise) võimaluste vastu, s. o. uue info vajadus. Sellel etapil kerkib uus probleem: kuidas leida süntees egoistlike ja altruistlike motiivide vahel? Siin rakendubki marksistlik põhimõte «igähe vaba areng on kõigi vaba arengu tingimus». Kuidas seda sünteesi saavutada tegelikus elus, see jäägu juba järgmise artikli küsimuseks.

RAINER JAANSOO



## Mälu, mõtlemisviis ja taassünd



(Algus 1. lk.)

Olgu, pseudoavastused ei loo renessanssi, vaid pigemini pelgalt tarbivad seda. Mis omakorda ei tee jälle olematuks taas seda, et osa vaieldamatuid avastusi mineviku suhtes sünnib siiski mitte kõikidele ühisest teadmatusest, vaid just generatsioonilisest rumalusest, oma rumaluse ületamisena. Mälu küll informatsiooni talletab, aga seda kiivalt ainult enesele hoidev skeptitsism võib ju avastamishuvi imekergesti pärssida... Ent olulisem kui see, kes

esimesena avastuse teeb, on käesoleval juhul see, et taassünnile viivad avastused sünnivad kord mälu kiuste, kord tema õnnistusel. Esimesel juhul siis, kui mälu on õpetanud käituma konventsioonide kohaselt ja progress seisneb nende konventsioonide murdmises, teisel juhul siis, kui mälu juhib tagasi vahepeal tajutavalt katkenud järjepidevuse juurde.

Muidugi on eeltoodud käsitus ikkagi väga lihtsustav. Taassünniprotsessist on siin esile toodud üksnes tema konfliktis indiidide ning sotsiaalse mälu suhtes. Täiesti on jäänud kõrvale see, missuguste sotsiaal-majanduslike tegurite toimel üldine vaimne elavemine, vaimse potentsiaali ühiskondlik kumulatsioon sünnib ja kui sügavale see ulatub (või laiali hargneb). Nagu seegi, kuidas kultuuri taassünd tähendab mineviku mõnede väärtuste rõhutamise kõrval või isegi enne seda ka ajastu enda

jõudmist niisugusele tasandile, mis vastab olnust saadud ideaalile ning teeb nõnda tasa vahepealse mõeldava tagasilanguse.

Tillukeseks kompensatsiooniks nii ulatuslike lihtsustuste eest olgu kergemini kättesaadavast kirjandusest viidatud Voroneži ülikooli professori A. Kravetsi artiklile «Teadusliku mõtlemise stiil» ajakirja «Priroda» tänavuse aasta jaanuarinumbri (lk. 26–33), mis käsitleb, ehkki väga põgusalt, esmajoones just renessansiepohhile tunnuslikke «intellektuaalseid traditsioone». Kuigi artikli autori järgi on selliseid «kõigest» neli (teoloogilis-skolastiline, humanistlik, pragmaatiliselt universalistlik ja hermetistlik), nõuab nende nelja sisu avamine suuri jõupingutusi. Et see artikkel ei ole aga üldsegi mitte viimane sõna asja kohta, nähtub ühelt poolt näiteks NSVL TA ajakirjas «Loo-

dusteaduse ja Tehnika Ajaloo küsimused» mullu ilmuma hakanud rubriigist «Nõukogude medievistika ja teadusloo probleemid» ning teiselt poolt samuti mullu Moskvast avaldatud V. Kirsanovi monograafiast «Teaduslik revolutsioon XVII sajandil».

Vaevalt aga leiab viidatud töödest vastuse kolmele järgmisele küsimusele, mis on olulised juba pigem *historismi* ja *humanismi* kui ajaloolise renessansi mõistmiseks. Need on: 1) kuidas loob mälu (sh. see mälu, mis toimib läbi traditsiooni) toimunud niisuguse müüdi sarnaneva kujutluse, mis on meile kaugelt tähtsam ning määravam kui objektiivselt toimunu; 2) millest lähtub kummati selliste kujutluste oendamine ja kui põhjalik see saab olla ning 3) kui rikkalikult lubab aeg simultaanselt alternatiivseid mõtlemisviise ja kes/mis selle aja nimel konkreetselt tegutseb.

PEETER OLESK



## AKSEL HAAV—60

Eksperimentaalfüüsika kateedri dotsent Aksel Haav saab 8. veebruaril 60-aastaseks.

Soovime jaksu ja edu edaspidiseks!

Kollegid

## KATE BUSH



Kate Bush on sündinud 30. juulil 1958. a. Bexleyheath/Kentis arsti perekonnas, kasvades seega küllalt turvalistes materiaalsetes oludes. See kõik võimaldas tal aga juba varajases lapsepõlves alustada tegelemist muusikaga. Esimene instrument, mille mängu põhisaladused K. Bush selgeks õppis, oli vioola e. altviul. Hiljem lisandus sellele veel ka klaver. 16 aasta vanusena arvas tulevane rocklauljatar oma teadmised küllaldaseks, et üldhariduslikust koolist lahkuda. Kuid seda hoopiski mitte selleks, et pühenduda nüüdsest järgitult rockstaari tulevikuks, vaid hoopis selleks, et minna õppima tuntuud Inglise muusik Lindsay Kempit kätte alla tantsu- ning pantomiimitehnikat. Sellel perioodil hakkas Kate Bush ka endisest enam tähelepanu pöörama laulude komponeerimisele, mille põhilised meloodia- ja harmooniaelemendid leidis ta klaveril improviseerides.

Põrdepunktiiks Kate Bushi tulevase lauljakarjääri jaoks sai tutvumine ühe perekonnatutava vahendusel «Pink Floyd» kitarristi David Gilmouriga. Viimane märkas otsekohe kasuult üsna väikesest K. Bushi ebatavaliselt suurt hääleulatust, samuti tema vokaali spetsiifilist isendusjõudu ning omandolulist into-

natsiooni. Gilmour finantseeriski üsna pea pärast seda K. Bushi esimesed proovi- ehk nn. demo-lindistused. Ka tutvustas ta noort lauljatarit firma EMI talenditsijatele. Kontsern ilmutaski huvi koostööks tulevase võimaliku staariga, kuid sellest hoolimata kulus tervelt 3 aastat, enne kui ilmus Kate Bushi esimene kauamängiv.

1978. aastaks oli siiski ava-LP «THE KICK INSIDE» valmis. Ning nüüd järgnes juba üsna pea ka teine — «LIONHEART». Arranjeerija ja produtsendi rollis oli nende tegemisel Andrew Powell, mees, kes samal ajal hoolitses ka näiteks «The Alan Parsons Project'i» orkestriseadete eest. Taustbändina olid nendel plaatidel K. Bushi toetamas gruppide «Cockney Rebel» ja «Pilot» liikmed.

Kommertsedugi ei jäänud tulemata — reklaamisingel «WUTHERING HEIGHTS» püsis tervelt 4 nädalat Inglismaa edetabelite esitsas. Selle kõige lõpptulemuseks oli see, et Kate Bush valiti Briti kriitikute poolt aasta rockavastuseks!

Juba esimesel, eespool nimetatud singlil suutis tol ajal alles algaja lauljatar avada märgatavalt oma eripära ning muusikalisi võimeid. Tema lugude puhul on määravaim meloodia, milles pole raske aimata folkloorset algupära. Täpselt samuti väärib tähelepanu Kate Bushi loomingu modernselt vaba instrumentalisering.

Nagu paljude teistegi puhul, nii sai ka K. Bush algimpulsi oma esimese LP sissemängimiseks kirjandusteosest. Nimelt kannab algupäraselt pealkirja «Wuthering Heights» eelmise sajandi ühe loetuima sentimentalisti Emily Brontë romaani.

Tänu Kate Bushi singli tohutule edule elas ka see teos üle uue kirjastamis- ning lugemisbuumi. Vastavat lugu ennast aga ei ilmesta mitte niivõrd inimlike tunnete tagaõhkamine, kuivõrd reaalsete olude ja fantaatiliste elementide sujuv ühtesulamine.

Üldiselt võibki pidada selleks, mis aitas Kate Bushi muusikal tole perioodi tõsisema rocki maskuliinses maailmas esile tõusta, just meheliku otsustuskindluse asendamist naiseliku sarmi ning mingi tabamatu piduliku intiimsusega.

Kate Bush on alati tuntud olnud ka oma üpris atraktiivsete lavashow'de poolest. Keeruliste liikumiskujundite ning raskete vokaalpartiidide kokkusobitamiseks lasi ta koguni mikrofoni oma rütmikesse õmmelda. Kuid kui ta 1981. a. hakkas kontsertturneesid läbi viima kahe tantsija ja mustkunstniku abiga, läks asi ka kõige liberaalsemate kriitikute meelest liiale — selline visuaalne efekt takistas juba liialt kontsentreerumist muusikale ja tekstile.

1980. a. LP «NEVER FOREVER» lindistamisel vahetas lauljanna klaveri korraka süntesaatori ja rütmimasina vastu. Ja kuigi nimetatud plaadil leiduvad sellised tõsiselt eksperimenteerivad lood (omaenda sõnusi kuulavat K. Bushi vabal ajal üksnes klassikalist muusikat) nagu «Violin» ning «Delius», ei saa ometigi märkimata jätta ilmse edetabelisuunitlusega laule «Babooshka», «Army Dreamers» jt.

1982. a. mõõdukas Kate Bushi jaoks peaaegu ainult stuudios oma uue LP «THE DREAMING» kallal töötades. Saanud tuntavaid mõjutusi Roy Harperilt ja Peter Gabriellilt,

proovis ta seal kõike uutmoodi ning «seda kõike saab ju veelgi paremini» teha. Sisuliselt tähendas see, et endine ühiskondlik asendati nüüd isiklikuga, meloodia soundieffektidega, folkloorseid sugemed kadusid hoopis...

Ilmselt tunnetas Kate Bush ka ise oma ummikusse jooksmist selles teel, sest 1985. a. oli ta jälle seal, kust alustaski. Ning LP-l «HOUNDS OF LOVE» lööb tema talent jälle täiel määral särada. Kuigi ka sellelt plaadilt leidis üks hitparade—kõlbulik lugu («Running Up That Hill»), ei suuda see ometi varjutada LP B-poolt katva seitsmeosalise laulusükli, nn. Üheksanda laine võlu. Viimane on mõtteline tervik, mis lühidalt edasi antuna sisaldab endas järgmise sümbolistliku kujundi: Oisel merel on keegi üle laeva parda kukkunud. Tema appihüüdeid ei märka aga keegi. Terve õõ võitleb vees olia lainelega. Mida nõrgemaks ta jääb ning mida lähemale tuleb tema jaoks elu ja surma piir, seda selgemalt hakkavad talle heiaastuma mitmesugused minevikupildid. Lõpuks omandavad need konkreetse inimese kuju, kes siis temaga räägib. Mis on see jõud, mis teda veel vee peal hoiab? Uppuja hakkab püüdma oma «Mina» väärtust leida. Kas näeb ta veel kunagi hominikutaevast ja päikest? Kuid kas saab see pääsemiseks!?

Laiema kuulajaskonna jaoks aga kujunes Kate Bushi seni viimaseks suuremaks tähelepanuks tema esinemine Peter Gabrieli duetipartnerina. P. Gabrieli 1986. a. LP-l «So» laulus «Don't Give Up».

KAJ WESTERLUND

## Raamatuoksjon

Filoloogiateaduskonna UTÜ ringide eestvõttel ja kirjandusteater «Valhalla» kaasabil on märtsikuu keskpaiku kavas ülikoolis korraldada raamatuoksjon, millest laekuv summa läheks Kultuuri fondi — sihtannetusena ENSV Kirjastuskomiteele sõnaraamatute väljaandmisel kujunenud olukorra kardinaalseks muutmiseks.

Ei ole vist tarvidust pikemalt kõnelda sõnaraamatute tähtsusest rahvuskultuurile, väikese rahva omale eriti. Sõnaraamatud on meie filoloogilise, terve sõnakultuuri nurgakiviks, kakskeelsed sõnaraamatud aknaks maailmakultuuri. Nende kirjastamisel tekkinud katastroofilise olukord on tõiseks hooiks tervele meie vaimuelule.

Tundub, et Eesti kirjastustegevust juhtima seatud isikud ei anna, vaatamata korduvatele tähelepanu juhtimistele, endale ikka veel selgelt aru situatsiooni tõsidusest, kogu kirjastussüsteemi suhtumise meie väheste leksikograafide sageli lausa herakleslikku tõõse on solvavalt alavääristav. Sõnaraamatud on kirjastusele ja trükikodadele

mingi kolmandajärguline kraam, millega tegeldakse siis, kui muudest töödest aega üle jääb. Sõnaraamatute kirjastamistööd on pikkus ületab kõik mõeldavad piirid — käsikiri saab raamatutsu reeglina mitte vähem kui 5–7 aastaga. Lausa skandaalne ja ebaeetiline olukord on kujunenud Johannes Silveti põhjalikult ümbertöötatud suure «Inglise-eesti sõnaraamatu» ning Aleksander Raidi «Poola-eesti sõnaraamatu» väljaandmisel — mõlemad käsikirjad anti kirjastusele üle juba 20 (!!!) aastat tagasi, selle aja jooksul on mõlemad autorid siitlimest lahkunud, nägemata oma elutöö lõplikku valmimist. Takerdunud on «Väikese murdesõnastiku» II köite ja «Vene-eesti sõnaraamatu» järgnevate köidete ilmumine. Kirjastusse on aga kuhjumas terved lademed uusi käsikirju — «Eesti kirjakeele sõnaraamat», «Esperanto-eesti sõnaraamat», «Eesti-rootsi sõnaraamat», «Eesti-hispaania sõnaraamat», «Oigekeelsussõnaraamatu» uus väljaanne, suur «Eesti murdesõnaraamat», A. Saareste «Eesti keele mõistelise sõnaraamatu» ka-

vandatav kodumaine publikatsioon etc. Seejuures on oht, et seoses kirjastussüsteemi üleminekuga isemajandamisele halveneb olukord veelgi.

Plaaniatsetava oksjoni eesmärk oleks laiema kultuuriavalikkuse tähelepanu juhtimine sõnaraamatute kirjastamisel valitsevale ärevustekitavale olukorrale ning kujunenud situatsiooni resolutsiooniks muutmiseks tehtavate sammude materiaalne stimuleerimine, teistest küljest aga raamatute ringlusele kaasaaitamine.

Oksjoni õnnestumine sõltub täiel määral kultuurtahteliste üliõpilaste, õppejõudude ja vilistlaste otsesest toetusest, abist ja osalusest — oksjonil lähevad enampakkumisele annetustena laekunud raamatud. Annetada võivad nii üksikisikud, ülikooli all-lülid kui asutused väljastpoolt. Soovi korral võib donator jääda anonüümseks. Annetada võib eesti- ja muukeelseid ilukirjanduslikke, humanitaarteaduslikke ja aimateoseid ning perioodilisi väljaandeid, sõltumata ilmutamisajast ja -kohast, samuti ka ideoloogiliselt

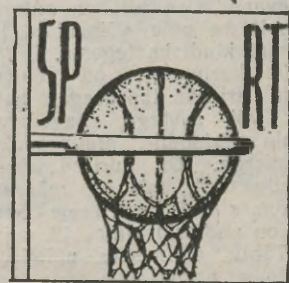
aktsepteeritavaid käsikirjalisi ning isekirjastuslikke püstitraajalisi publikatsioone (almanahhid, luule- ja esseekogud, tõlked etc.). Ainsaks kriteeriumiks on seejuures teose väärtuslikkus-huvitavus-müüdavus. Kindlaid piire on siin raske seada, tõeliste väärtuste kõrval on küllap minekut ka kõikvõimalikel kuriositeetidel. Ilmselt pole aga mõtet pakkuda poodides ja antikvariaatides ladestunud nn. seisvat kirjandust.

Korraldusega seonduvast ja kõigest muust täpsemalt edaspidi.

ON AEG ASUDA OMA RAAMATURIIGILE REVIDEERIVAL PILGUL ÜLE VAATAMA!

ON AEG HAKATA RAHA KOGUMA!

Korraldajad toimikond



## Tudengibridž 1988

Pikka aega ei ole bridž Eestimaal nii au sees olnud kui praegu, ja kuigi ametlikult meie maal bridž spordialana veel ei tunnistata, ei tähenda see, et ta ei oleks meil populaarne. Vastupidi. Eestlaste saavutused NSVL bridživõistlustel tunnistavad meie kuulumist kindlalt NSV Liidu paremikkude. Arvestades kõike seda otsustasid bridžisõpradest majandustudendid korraldada 20.–21. veebruarini Leningradis mnt. 27 kohvikus TRÜ lahtised meistrivõistlused sportlikus bridžis (1962 ja nooremad). 20. veebruaril toimub kaks paaristurniiri ja pühapäeval, 21. veebruaril patton. Et meil oleks lihtsam lahendada organiseerimisküsimusi, soovime, et kõik osavõtjad registreeriks end kuni 12. veebruarini ülikooli kom-somolikomitee arvestussektoris (tel. 353 05). Osavõtjaid on oodata ka NSV Liidu suurimatest kõrgkoolidest. Stardimaksu ei ole. Julget kaasalöömist.

RAUL SIIMUT

## Töötajate spordi-organisaatorid

Kolmapäeval, 10. veebruaril kl. 17 algab V. Kingissepa t. 19 õppehoones nõupidamine, kus arutatakse töötajate suusavõistluse korraldamist ja kevadsemestri spordiüritusi.

Spordiklubi

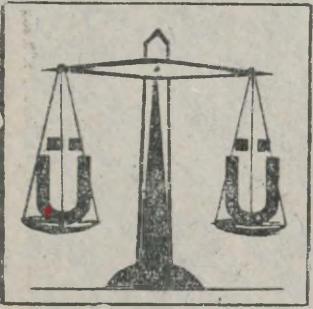
## Teaduskondade spordijuhid

Neljapäeval, 11. veebruaril kl. 17 kogunevad V. Kingissepa t. 19 õppehoonesse teaduskondade spordinõukogude esimehed ja kursuste spordiorganisaatorid. Räägitakse kevadsemestri rahvaspordipidustustest, ülikooli spartakiaadist ja teaduskondade eelarvest.

Spordiklubi



## Keeleringi kaks sõnavarakooli



(Algus eelmises lehes)

**SÜGISKOOLI** sõitsime läbi Uderma kultuuriloolise pargi, seisime silmitsi Fr. Tuglase, K. Mäe, J. Kärneri, L. Hanseni mälestusmärkidega, närbunud lillepuhma tagant leidsime Väikese Illimari oma elu üle mõtisklemas. Palu metsateele oli kooli ettevalmistav eelsalk paigutanud bussi jaoks takistusi, mis kadusid vaid ühislaulu mõjul. Ühe musta kassi, kahe Moskva fotokorrespondendi ja üle 30 keelekoollasega õnnestus lõpuks sügiskooli pesapaika Palusse jõuda.

Sügiskooli Palus, meie IX keelekooli, alustas prof. **Huno Rätsep** põhjaliku loenguga sõnavara päritolu selgitamise põhimõtetest. Sõnade päritolu uurija, etimoloog, peab enamasti leidma vastused kolmele küsimusele — *kes?*, *millal?*, *kuidas?* Esimesele küsimusele võime saada vastuse vaid kirjakeelsete (nüüdis)sõnade puhul. Meie igapäevane sõnavara on autorita, vähemalt me pole võimelised loojat enam kindlaks tegema.

*millal?* küsimusele on võimalik vastata erineva täpsusega, harva päeva, või aastaga, sagedamini kindlale perioodile, ajavahemikule osutamise. On uuritud sõnade esmaesinemust, mis on määratav kirjasõna alusel. Eesti keele sõnade kohta on andmeid alates 13. sajandist. Tähtis on mees pidada, et kasutaja ei pruugi olla sõna looja; sõna puudumine kirjalikes mälestusmärkides ei tähenda selle puudumist keeles üldse.

Perioodi määramisel tuleb appi võtta sugulas- ja laenuandjad keeled. Sugupuu-teooria, mida viimastel aastakümnetel on kritiseeritud, aitab perioodi määrata, kui arvestada, et sõna võib alati olla varemajas perioodis, meil ei ole selle

kohta lihtsalt andmeid, aga nooremasse kuuluda ei saa. Seejärel esitas H. Rätsep 6 tähtsat perioodi, mille vältel meie keele sõnavara on arenenud, täienenenud.

*kuidas?* küsimusele vastuse andmiseks on vaja kindlaks määrata sõna vormitüüp, kas on tegemist liitsõna, tuletise, tuhmunud muutevorme või lihttõvega. Iga vormitüübi puhul on päritolu kindlaks tegemiseks oma tehnika. Eri keelte vahel eksisteerivad kindlad hääliku-reeglid, mille taustaks on hääliku- muutused. Eri keelte sõnade kokku- kuuluvuse tõestamisel toetutakse kolmele vaatluspunktile: häälikuli- sele ja semantilisele kokkukuuluvu- sele ja levikukriteeriumile.

Lõpetuseks konstateeris H. Rätsep, et etimoloog peab alati kaht- lema ja palju vaeva nägema, läbi lugema palju lähtematerjali, tunda- ma olemasolevat erialakirjandust. Eesti keeles puudub etimoloogiline sõnaraamat ja ka kartoteek ei ole veel valmis.

● **Helmi Neetar** rääkis Euroopa keelte atlasest, millele ta on olnud eesti andmestiku lähetajaks. Selle suure keeleatlase loomisele asuti 1965. a. Nüüdseks on «Atlas linguarum Europae» ilmunud ka- hes vihikus koos kommentaaridega. Andmete kogumiseks koostati nel- jas keeles (prantsuse, vene, inglise, saksa) küsimustik 546 küsimu- sega. Eesti alalt on keeleandmeid 23 eri paigast. Esineja oli kaasa- toonud kõik seni ilmunud materja- lid. Üliheas trükitehnikas ja heal paberil ilmunud atlasevihikud, üle- vaatlikud kaardid, kommentaaride- raamatud tekitasid aukartuse tohu- tu töö suhtes, mida nende kokku- panemisel tehtud. Eesti keel on jõudnud võrdsena teiste Euroopa keelte kõrvale ühises keeleatlases!

● Emakeele Seltsi tegevusest murdesõnavara kogumisel andis ülevaate **Ellen Niit**. 1920. aastal loodud AES asus süstemaatiliselt murdekogumisele 1922. Kasutati üliõpilaste ja stipendiaatide tööjõu- du. Loodi korrespondentide võrk üle maa. Sõnajärgseil aastail tuli alustatud töösundumusi jätkata. Emakeele Seltsi juurde loodi üliõpilaste keelering, olemasolev ES-i rü- pes kasvanud. Ellen Niit peatus üksikasjaliselt praegu murdesekto- ris olemasolevate kogude, iseloo- mustas nende arvulist koosseisu, kogumispõhimõtteid.

Terminite andmepankadest teis- tes riikides ja üksikasjalisemalt 1985. aastast algust tehtud KKI terminipangast rääkis **Mai Tiits**. On töötatud välja kirje norming ja otsitunnustik. On proovitud ka andmete salvestust. Pank on ka- vandatud universaalsena, tüübilt on see nii tõlke- kui seletussõnas- tik, sisaldab eestikeelsete terminite võõrkeelsete vastete, seletusi, se- seid naabermõistetega. Andmepank peab kaasa aitama terminikorra- tusele, sõnastike väljaandmisele, terministandardite koostamisele. Nimeks sai **ESTER**. Praegu on pangas veel vähe materjali, aeg on kulunud põhimõtete läbitööta- misele.

● **Jüri Viikberg** on mitu korda käinud keeleretkel Siberi eestlaste juures. Oma ettekandes iseloomustas ta väljarännanud eestlaste kõnekeele muretausta, murdesõnavara. Eestlased on Si- berisse rännanud nii vabatahtlikult kui sunniviisiliselt juba 19. sa- jandi keskpaigast alates. Seega võib eristada kuni kuut põlvkonda väljarännanud eestlasi. Vanema põlve eestlane on käinud eesti koo- lis ja leeris ning räägib head eesti keelt. Nooremate põlvkondade keelepruuk on väga erinev. Sõja- järgsetel põlvkondadel on vene keel juba ka kodus tavakeeleks.

● Esimese tõise päeva lõpetas prof. **Paul Alvre** esinemine eesti keele somaatilise sõnavarast. Ta alustas kõige vanematest keha- osade nimetustest ja jätkas vana- de laenude käsitlemisega, tuues võrdlevalt näiteid teistest sugulas- keeltest. Üksikasjaliselt peatus ta ka somaatilistel fraseoloogismidel (suud pruukima, oma silm on ku- ningas jt.), selgitas nende rahvus- vahelist levikut, nende tähenduste teisenemist, stiliseerimist, hääliku- lisi variante. Rikkalik näitemater- jal, asjalikud seletused tegid ette- kande huviga jälgitavaks.

Kuigi pseudoetimoloogiad teadu- sele suurt ei anna, ilmutavad need looja leidlikkust ja suurt huumori- meelt. Selles võisime veenduda õh- tusõogi ajal, kui **Pekka Ereht** esitas pudemeid Ott Kangilaski seletavast sõnaraamatust (**Juhmistumine** 'koosolek' < juhm + istumine; **karjerism** 'kalduvus pealekarjumise- le' jt.).

Filoloogiapatriootilise Suurviki- toriini Sügistotrali Sügavmõttelise

Vooru võitsid õppejõud.

Ja siis läksid kõik keelekoollased ajas 800 aastat tagasi. Ühisel nõul ja jõul mängiti maha Sigtuna val- lutamise lugu, toeks K. A. Her- manni poolt 100 aasta eest kirju- tatud jutustus «Auulane ja Ülo». Osalejaid haaras üldine ümber- kehastumissoov, rekvisiidid leiti kohapealt, improviseeriti kostüümid ja loodi «surematud rollid». Üles- köetud võitlusvaimu ja leegitsevaid kirgi jahutati taevast sadanud rek- visiitidega — lumesõjas.

Teisel päeval jätkus keelekool. Hommikusoogi ajal esitas **Rein Oidekivi** läbimõeldud teooria soome-ugrilaste rändest Mesopo- taamiast oma praegustele asumis- aladele, abiks Ott Kangilaski jä- relejäänud märkmed. Täistõsi- meelse jutuga alustas **Peeter Päll**, kes rääkis eesti nimeuuri- misest ja loodavast nimepangast. Ta täpsustas üld- ja pärisnime mõistet, selgitas nime ja nimetuse vahet. Meie tõsisem nimeuuri- mine ulatub 1920.—1930. aastasse. Nimede eestistamise ajajärgul hak- kas teema rahvast enam huvitama. Sõja järel on sel alal palju korda saanud E. Rajandi, H. Tarand, H. Saari, V. Päll jt. Selleks et meie nimekogud ei oleks laiaili eri asu- tuste vahel, tuleks luua nimepank KKI juurde. Praegused kihelkonda- dede kaupa paigutatud nimed tu- leks ühendada ja kogu andmestik ühtlustada. Uus nimepank ei peaks olema seniste andmete kogu, vaid sisaldama uut andmestikku, mida seni pole veel kogutud (ametlikult kaardidelt, nimestikest jm.). And- med valida nii, et need huvitaksid laia kasutajaskonda. Tööga on ju- ba algust tehtud. Noori nimeuuri- jaid oodatakse ülikoolist.

**Anna Versiik** oli suvel Narva eestlaste juures murdepraktikal. Kogutud keeleainestikust tutvustas ta vene laensõnu, mida oli regist- reerinud nii vanemate kui ka noo- remate Narva elanike kõnepruugist.

Kokkuvõtte sügiskoolis tegi ju- hendaja **Valve-Liivi Kingisepp**. Üleöö oli sügiskoolist saanud tal- vekool. Paksus lumes seistes and- sine au allalangevale sümbolisele laagripile ja mõtlesime: «Olgu kiidetud need, kes keelekoolid väl- ja mõtlesid ja neid teoks teha aitasid!»

ULLE OOSALU,  
LEELO KINGISEPP



## ÜLO TORPATSI

### mälestuseks

15. IX 1920—20. I 1988

Tänased ja tulevased üliõpilased tunnevad Ülo Torpatsi tema töö- de, eelkõige õpikute järgi: kõrvu ta kolleegide nimedega seisab temagi nimi meie kahe peamise ladina keele õppevahendi kaanel: «Studium latinum» (1. tr. 1975) ja «Lingua latina in medicina» (1. tr. 1970), samuti koos kolleegidega on ta koostanud kaua oodatud «Ladina- eesti sõnaraamatu» (1986). Väga ja väga paljud omaaegsed üliõpila- sed aga mäletavad ka Õpetajat en- nast: tema südamekkust ja mõist- vat headust, tema sirget ja otse- kohest ütlemissviisi, loomupärast lihtsust koos niisama loomuliku sarmika boheemlaslikkusega, tema tarkust.

Kogu Ülo Torpatsi elu pärast Hugo Treffneri gümnaasiumi lõpe- tamist 1940. aastast kuni pensioni- lemiseni 1982. aastani oli seotud ülikooliga (v.a. sunnitud vahe- aeg 1952—1955). Vahepealsete sõ- ja-aastate tõttu lõpetas ta klassika- lise filoloogina alles 1951. aastal, töötas seejärel klassikalise filoo- loogia kateedris (suleti 1954), siis Lääne-Euroopa kirjanduse ja klas- sikalise filoloogia kateedris (suleti 1971) ning võõrkeelte kateedris. Vahepeal õpetas ta ka Tartu kooli- des: 1. ja 6. keskkoolis ning me- ditsiinilises keskkoolis.

Need, kes Ülo Torpatsi juures õppinud on, mäletavad kindlasti, et ta oskas väljenduda nii lakooni- liselt ja täpselt kui ka mahlakalt ja lopsakalt. Hea emakeele tundmi- ne ja stiilitunne ilmneb ka kõigis ta tõlgetes. Ta oli meie viljakamaid antiikkirjanduse vahendajaid: tõl- ked on ilmunud «Kreeka kirjandu- se antoloogias» (1964) ja «Rooma kirjanduse antoloogias» (1971), mis mõlemad on toimetatud Ülo Torpatsi ja Ain Kaalepi poolt, ka mitmed tõlked on valminud koos- töös. Ent ka «Keskaja ja vara- renessansi kirjanduse antoloogiast» (1962) ning «Renessansi kirjandu- se antoloogiast» (1984) leiame mitmeid Ülo Torpatsi tõlkeid. See- gi pole veel kaugeltki kõik: tema sulest on pärit ka sellised väl- japaistvad tõlketööd nagu Fr. Schilleri «Esseidid» (1961), Rotter- dami Erasmusi «Narruse kiitus» (1967) ja K. E. von Baeri «Eesti- laste endeemilistest haigustest» (1976), samuti kommentaare ja järeisõna L. Metsari tõlgitud Petro- niuse «Trimalchio pidusöögil» (1974), mitmed artiklid ENE-le, lühikirjutised, retsensioonid. Ülo Torpats jõudis palju.

Siiski lootis ta, et küllap noored jõuavad rohkem, kui vaid varju- surmas *philologia classica* ülikoolis jälle ellu ärkav. Lootkem meigi, ning austagem Õpetaja mälestust nii mõtteis kui tegudes.

Õpilased, kolleegid.

Toimetaja kt. INDREK UDE

## TUUSIKUD

II kvartaliks on järgmised sanatooriumi- ja puhketuusikud:

Kemeri «Latvija»	20. 03.—12. 04. — liigesteh.	60.—
Pärnu «Rahu»	31. 03.—23. 04. — liigesteh.	34.50
Pärnu «Estonia»	14. 04.— 6. 05. — vereringeh.	54.—
„ «Rahu»	11. 06.— 4. 07. — liigesteh.	36.—
„ «Rahu»	19. 05.—11. 06. — seede-günek. h.	48.—
„ «Sõprus»	25. 06.—18. 07. — närvisüst. h.	34.50
„ «Sõprus»	9. 04.— 2. 05. — vereringeh.	34.50
„ «Sõprus»	11. 05.— 3. 06. — vereringeh.	48.—
Läti «Draudzība»	20. 06.—13. 07. — vereringeh.	36.90
„ «Latvija»	17. 04.—10. 05. — liigesteh.	60.—
„ «Latvija»	15. 06.— 8. 07. — vereringeh.	60.—
Sotši «Solnetšnoi Lutš»	15. 06.— 8. 07. — vereringeh.	48.—
„ «Pravda»	28. 06.—21. 07. — vereringeh.	46.50
«Sovetskaja Moldavia»	23. 06.—16. 07. — liigesteh.	48.—
Boržomi	23. 05.—15. 06. — seede. h.	48.—
Valgevene V. I. Lenini nim.	5. 06.—28. 06. — seede. h.	48.—
Nalčik «Terek»	9. 04.— 2. 05. — närvisüst. h.	39.—
Kaukaasia «Osseetia»	21. 05.—13. 06. — vereringeh.	48.—
Krimm «Alusta» (kurs.)	25. 06.—18. 07. — hingamist. h.	46.50

Puhkekodusse:

Võsu (perekonnatuusik) 2 inimesele 27. 06.— 8. 07. — 30.— (2 tk.)  
Võsu 30. 06.—11. 07. — 11.40 — 2 tk.

Avaldused koos rühmaorganisaatori pealdisega (sanatooriumide pu- hul ka arstitöend) esitada aü komiteele vähemalt 1 kuu enne tuusiku algust.

Ametiühingukomitee

### JAAPANIST

Teisipäeval, 9. veebruaril räägib kl. 16 nõukogu saalis Jaapani mul- jeid Matti Maimets.

TRÜ naistenõukogu

### PRESSIKLUBIS

Toimetuse tahaks kõiki pressisek- retäre näha juba teisipäeval, 9. veebruaril kl. 18. Kel pole sel ajal mahti, tulgu varem või järgmi- sel päeval. Oleks vaja panna paika uue semestri tegemised. Järgmisele üritusele kutsume juba nädalavahe- tusel.

Toimetuse

### AUTOKURSUSTE

UUTE ÕPPEGRUPPIDE KOMPLEKTEERIMINE KEVADSEME- STRIKS TOIMUB 11. VEEB RUARIL KL. 17 TIIGI 78—237. KAASA VOTTA KORRAS AÜ-LIHKMEPILET!





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 4 (1515)

Reede, 12. veebruar 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Neljapäeval räägitakse aulas Eesti ajaloo

Eesti NSV TA Ajaloo Instituut, TRÜ ja ühingu «Teadus» Tartu organisatsioon korraldavad 18. veebruaril kl. 14.15 meie aulas vabariikliku konverentsi «EESTI AJALOO PROBLEEME 1917–1940». Kavas on järgmised ettekanded:

- \* Karl Siilivask, «Klassivõitlus ja Eesti iseseisvuse küsimus 1917–1920»
- \* Edgar Mattisen, «Rahvuste enesemääramise õiguse rakendamisest Eestis 1917–1920»
- \* Toomas Karjahärm, «Eesti kodanliku vabariigi tekkimise eeldustest»
- \* Igor Gräzin, Maie Ruus, «24. detsember 1918 juriidilisest vaatekohast»
- \* Kaido Jaanson, «Välispoliitiline olukord ja Eesti kodanliku vabariigi väljakuulutamise»
- \* Hannes Valter, «Sõjategevus Eestis 1918–1920: uued dokumendid, uued aspektid»
- \* Evald Laasi, «Eesti põllumajanduse ajaloo uurimisest»
- \* Ants Ruusmann, «Kodanliku Eesti maaelanikkonna sotsiaalne ja klassistruktuur»
- \* Ea Jansen, «1930-ndate aastate kultuurielust Eestis»
- \* Jüri Ant, Heino Arumäe, «Eesti kodanliku vabariigi ajaloo uurimise probleeme».

## TRÜ nõukogus

5. veebruaril

- \* 10 kutsetaotlust
- \* arutati 1987. aasta teadustööd
- \* uued tuuled töökaitse õpetamisel
- \* sel semestril TRÜ nõukogus
- \* ÕES, Kirde-Eestl, Struve 2 jm.

● Seekordne nõukogu koosolek peeti õppeprorektor prof. Jüri Kärneri eesistumisel. Esmalt hääletati kutsetaotluste poolt. Professorikutset taotletakse õigusteaduse dokto-rile dots. Igor Gräzinile, dotsendikutset meditsiinkandidaatidele Ilmar Vahulale, Inge Liivile ja Mai Maserile, füüsika-matemaatikakandidaat Toomas Müürsepele, farmaatsiakandidaat Elmar Arakule, bioloogiakandidaat Peep Veskile, keemiakandidaat Uldo Mölderile ning pedagoogikakandidaatidele Kiira Allikmetsale ja Helle Vissakule.

● Eelmise aasta teadustööst esitas aruande teadusprorektor prof. Ants Kallikorm. Sellele teemale pühendame ajalehes lähemal ajal eraldi artikli.

● Peale teadustöö kujunes päevakorra teiseks põhipunktiks töökaitse õpetamine. Probleemist tegi ülevaate õppeprorektor Jüri Kärner. Üliõpilased pole olnud rahul töökaitse senise õpetamisega (oma erialast eemalseisvad töökaitseprobleemid, ulatuslik programm jne.). Küsimust on arutatud teaduskondades, ka dekaanide nõupidamisel jm. On peetud otstarbekaks anda selle aine õpetamine teaduskondade kätte. Näiteks on ohutustehnikat keemikud kogu aeg ise õpetanud,

muidu ei võiks tudeng laborisse minnagi.

Rektori 5. novembri käskkirjas peetaksegi seoses üleminekuga uutele õppeplaanidele reorganiseerida (mitte likvideerida) töökaitse õpetamine nii, et mitmes teadus- ja osakonnas annavad seda ainet erialakateedrid, pedagoogilistes teaduskondades korraldatakse väljaõpe erialakateedrites ja pedagoogikakateedrites õpetatavate ainet kaudu Peeti vajalikuks teaduskondade välja töötada eriala spetsiifikat arvestavad töökaitse programmid Nõukogu liikmed hääletasid niisuguse ümberkorralduse poolt.

● Kinnitati TRÜ nõukogu uus tööplaan, milles on sel semestril kavas vaadelda veel mitme aine õpetamist: tsiviilkaitse, sõjaline õpetus, kehaline kasvatus, ühiskonnateadused, ka pidev pedagoogiline praktika. Järgmisel nõukogul kuulatakse aga näiteks informatsiooni oktoobris vastu võetud nn. ülikooli autonoomia otsuse seist prof. Viktor Palmilt.

### ● Jooksvad küsimused.

\* Prof. Herbert Ligi tõstatab küsimuse Opetatud Eesti Seltsi taasasutamisest. Selle loomisest möödub tänava 150 aastat, 1950. aast (Järg 3. lk.)

## „Me ei ole lugenud aastaid, vaid käsikirju ...“



Pildil on üks naine ja neli meest. Lugegem selle ühe naise, meie kirjastus- ja trükiosakonna juhataja MARTA RAISMA selja taha veel mitukümmend naist ja meest ning saame kokku ühe mitte just eriti arvuka, ent teoka pere. Üksi jääks jõudu väheks, arukal juhtimisel suudetakse aga paljuga hakkama saada. Veel enne, kui pildi juurest teksti juurde minna, tahaksin tudengile öelda, et paremal pool on mehed, keda te niiviisi harva koos võite näha. Paremal esimesena seisab parteikomitee sekretär Paul Kenkmann, siis teadusprorektor Ants Kallikorm, õppeprorektor Jüri Kärner ning õppeprorektor Valter Haamer. Viimase kureerida on ka ülikooli kirjastusasjad. Kõik nad seisid eelmisel reedel nõukogu saalis lilled ja kingitusega kirjastusosakonna ees sel lihtsal põhjusel, et 30 aastat tagasi loodi ülikoolis kirjastus- ja trükiosakond.

Eks ülikoolis ole selle asutamisest peale alati midagi trükitud väiksemate ja suuremate vahedega. Praegu ei hakkaks enam ajalool pikemalt peatuma, sest eelmise aasta teises ajalehenumbri on sellest pikem kirjutis. Mitu lugu on viimasel ajal olnud ka linnalehes. Mis olekski veel loomulik, lausa enesestmõistetav, et igaüks teeks oma tööd õigel ajal ja korralikult, ikka arenedes ja ettepoole uudistades. Alles nädalavahetusel sai kusaigilt loetud just seda mõtet, mis

palju veenvamalt ja kaunimalt kirja oli pandud. Kui palju kampaaniaid siis ära jääks, ka kohustuslikke ühiskondlikke tegijaid või vahel öieti mittemidagitegijaid.

Nojaa, see jutt läheb liiga kaugele. Pöörame tagasi kirjastusosakonna juurde ja nentigem, et selle kollektiivi veelgi paremat tööd on takistamas mitmed objektiivsed põhjused. Eelkõige puudutab see materiaalsel poolt — varustamist: ei jätku tehnilist filmi, paremat paberit jm. Need on juba tuntud hädad. Kõigele vaatamata on praegu TRÜ kirjastus Liidu 900 kõrgkooli kirjastuse hulgas Moskva RÜ järel oma toodanguga teine, Eestis aga ametkondlikest kirjastustest suurim. Möödunud aasta toodang oli üle 2000 trükipoogna.

Pidulikult koosolekulgi ei kõnelnud nii palju tehtust, kui just sellest, mis aitaks ülikooli raamatut edasi viia. Nii Valter Haamer kui Marta Raima nentisid, et kõrgkooliraamatu jaoks on vaja kaasaegseid ladureid. Loobugem mõnest muust aparaadist ja hankigem ülikoolile valuuta eest korralik ladumismasin. Kuigi meie raamatu välimus on tänu Andrus Peegli kunstnikukäele kaasaegne ja meeldiv, ei pruugi see varsti enam mujal maailmas kõita. Teksti ladumisel ja kujundamisel on siiski väga määrav osa. Arvestagem sedagi, et 90 protsenti teadusraamatukogu

välisvahetusest moodustavad just omad trükised. See oli nüüd tehniline pool. Aga mis meist enestest sõltub?

Viimased trükiarvud näitavad, et ühe õppejõu kohta on kõige rohkem ilmunud arvestuspoognaid õigus-, matemaatika- ja majandusteaduskonnas. Ent kui kõrgkoolireform teisigi virgemateks kirjutajateks viib, ei pruugi kirjastuse praegune võimsus selleks enam piisav olla. Nii et probleeme jätkub ja kus siis veel, kui mitte oma ülikoolilehes neid edaspidi lahti kirjutada.

Viimasteks uudisteks on aga see, et kõrgkool enam ei pea oma kirjastusplaane Moskvast kooskõlastama. Limitide piires saab nüüd väljaannete mahte ka ise määrata. Siiski ei ole kõrgkoolide jaoks midagi põhjapanevalt uut, sest näiteks mõningate monograafiate osas on ikkagi kitsendusi.

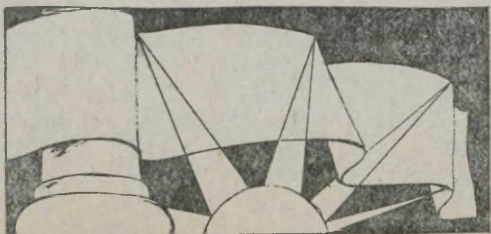
Reedel loeti ette õnnitlustelegrammid vabariiklikult kirjastuskomiteelt ja kõrgharidusministerruumilt, öeldi palju häid sõnu, anti lilli ning kingitusi. Kena koostöö jätku soovivad küllap kõik teisedki, sest kirjastuses loetakse hoolsalt käsikirju ikka seepärast, et nad kiiresti trükki pääseksid.

VARJE SOOTAK  
ARVO VIILUPI foto

## Austatud õppejõud!

JÄRGMISE LEHE VEERUD ON AVATUD TEILE OMAVALIT-SUSE ASJUS. MIDA ARVATE OV PRINTSIIPIDEST, OV PRAEGUSEST SEISUST, TULEVIKUST JNE? OOTAME TEIE MÖTTE-AVALDUSII

OMA  
VALITSUS.





## Mida kuulukse Voronežist

Esimese maailmasõja ajal evakueeriti Tartu ülikooli olulisimad kunstivarad Nižni Novgorodi kaudu Voroneži, kus 1918. aastal asutati Tartu ülikooli baasil Voroneži ülikool. Meie ülikooli kunstikogud olid Voroneži ülikooli muinasteaduse ja kaunite kunstide muuseumis. 1933. aastal anti need üle oblasti Kujutava Kunsti Muuseumile, kus nad on praegugi. Kunstimuuseumi kogude väärtuslikema osa moodustavadki meie ülikooli varad: 23 antiikskulptuuri, 229 antiikvaasi ja savilampi, Otto Friedrich von Richteri unikaalne egiptoloogiline kollektsioon (126 eset), Egeuse kultuuri kunstinäidised (12), 77 maali 16.—19. sajandi Lääne-Euroopa kunstnikelt, 3500 mündist koosnev mündikogu, 2000 lehte graafikat.

Alates 1916. aastast on meie ülikool oma varasid tagasi nõudnud. Seaduslikult fikseeriti nõudmine 1920. aastal Tartu rahulepinguga. Lepingu kohaselt kuulusid tagastamisele kõik Eestist Venemaale veetud kunstiväärtused.

TRÜ klassikalise muinasteaduse muuseum on otsustanud ülikooli varad tagasi tuua. Möödunud nädalal käisid selle pärast Voroneži muuseumi töötaja Anu Laansalu, Kirjanike Liidu esindaja Sergei Stadnikov, kelle erihuviks on egiptoloogia, ning Tiina Kaalep Eesti Raadiost. Viimane räägib 6. märtsi stereopühapäeva reporteritunnis Voroneži-käigust pikemalt. Seniks nõustus meie lehele reisist pikemalt rääkima ANU LAANSALU:

«Oli tunda kaht seisukohta. Ühed leiavad, et eetilisel oleks õige Tartu ülikoolile kuuluv tagasi anda. Teine seisukoht on eitav: kui need kunstivarad juba kord Voroneži on sattunud, siis sinna need jäägu.»

## Ebatäpsetest andmetest ja pahatahtlikest hinnangutest

Kas kuum vesi uputas 2. jaanuaril Vanemuise tänava õppehoone korruseid? — Uputas.

Kas valvur sai linnapoolset kohest abi? — Ei saanud.

Kes sulges keskkütte peasiibri? — «Kohale kutsutud» ülikooli sanitaartehnik sm. Kinguste.

Kuidas ta teadis kohale tulla? — Ta kutsuti kohale.

Kes kutsus või alustas kutsumist? — Valvur loomulikult.

Seega pole kirjatüki 23 rea pealt võimalik välja lugeda, «et keegi ei tea, mida teha».

Edasi. Kas geograafiaroomatukogu sai kõvasti kannatada? — Sai.

Kas sajad raamatud vajavad restaureerimist, kordaseadmist? — Vajavad.

Kas röntgenlaboratoorium ja siseseaded kannatasid? — Muidugi, ja kuidas veel! Fotodki on sellest sündmusest.

Kas osa mööblit on muutunud kõlbmatuks? — On küll.

Kas kõik uputatud ruumid vajavad kõva remonti? — Loomulikult vajavad.

Nii et see 13 real esitatud on legelikkusele vastav.

Veel. Kas geograafiaroomatukogu on pärast uue küttesüsteemi sisseseadmist saanud vett kaela? — On saanud. Tekstis on sõnaselgelt: «Sama toru on varemgi raamatu-

Kas selline suhtumine jääbki peale?

«Lõpuks ütles direktor Vladimir Ustinov, et see asi pole tema otsustada, tema on vaid administratiivtöötaja. Küsimus otsustatakse valitsuse tasandil. 18. jaanuaril saatis rektor prof. Arnold Koop Bruno Saulite ja Indrek Toomele kirja, milles palutakse Eesti NSV Ministrite Nõukogu kaasabi TRÜ kunsti-väärtuste tagasinõudmisel. Kultuuri järjepidevust silmas pidades oleks igati loomulik, et meie valitsus esitaks Vene föderatsioonile taotluse TRÜ kunstivarade tagastamiseks ning et see taotlus rahuldataks.»

Kui tõenäoliseks te seda ise peate?

«No 100%! Usune kindlasti, et ülikool saab kunstikogud tagasi. Muidu poleks mõtet asja üldse ajada!»

\*\*\*

Viimasel ajal on muuseumi töö elavnenud. Esimene loeng antiik-kultuuri tutvustavast loengusarjast tõi kohale palju publikut, järgmine on kavas kolmapäeval, 17. veebruaril. Juhan Maiste räägib antiik-kultuuri hävingust ja taassünnist.

Muuseumis korraldatakse ka kontserte — muusikatunde ansambliga «Musica da Camera». Seni on kuulamas käinud kahjuks vähe rahvast. Ometi on muuseumi õhkkond igati sobiv muusika esitamiseks ja kuulamiseks.

Korraldatakse ka näitusi, praegu on vaadata väljapanek «Antiik gemmidel».

Vestles OLAVI PAIDE

kogule muret teinud». Seda vastasartiklis ümber ei lükata. Oli teada, et toruga pole kõik korras. Ja ongi viimased 13 rida läbi ja lool lõpp. Kust on võetud väited, et «klamber on seal tänase päevani» ja «magistraalloru kubiseb klambritest», pole teada — isegi ridade vahelt ei anna välja lugeda.

Lugupeetud ülikooli peainsener ja teised juhtivad selfsimehed, kes artiklit arutasid — milles küsimus?

Moraal kogu sellest asjast. Selles majas on küll lihtsam to-ustikud korras hoida ja seda pidevalt kontrollida, kui kateedreid neile vajalikest raamatutest tühjendada ja meie maa ühte vanemat ja suuremat zooloogiamuuseumi ning ka geoloogiamuuseumi mujale paigutada.

Optimistlikult

TULLIO ILOMETS

LOE: «KUUM VESI UPUTAS GEOGRAAFIAOSAKONNA RAAMATUKOGU ...» — TULLIO ILOMETS, «TRÜ» nr. 2.

«KAS AVARII VÕI «PLANEE- RITUD ÜRITUS»? — AVO ARRO, «TRÜ» nr. 3.

## TÄNU

Rektori käskkirjas pälvivad esikujuliku töö eest tänu ning õnnitluse 50. sünnipäeva puhul prof. ASTRID SAAVA, dots. ELMAR ARAK, vanemteadur VILVE NUMMERT, pearaamatupidaja asetäitja MARE KIISK ja juhtiv tehnoloog ENNU KASEARU; 60. sünnipäeva puhul dots. AKSEL HAAV, vanempreparaatorid ANTONINA KUZNETSOVA ja VALVE VETESALU, puusepp NIKOLAI LUSTI ja koristaja VAIKE SAKS; 65. sünni-

päeva puhul trükitööline JOHANES SAAR ning 75. sünnipäeva puhul uksehoidja ALIIDE SÜTT, koristaja SALE KRUUS ja riidehoidja LIIDIA JOHANSON.

Eesti NSV haridusministri käskkirjas avaldati tänu vahariikliku keemiakonverentsi organiseerimiskomisjoni liikmeile prof. AARNE TOLDSEPALE, vaneminsener VILJA TOOTSILE, dots. REIN PUL- LERITSULE ja teadur MIHA RAN- NIKMAELE.

## Mäng kui inimese vaba arengu tingimus

Lugejale, kellel tekkis huvi «TRÜ-s» nr. 3 avaldatud mängu käsitlese vastu, võib motivatsiooni tõstmiseks soovitada tutvuda veel kahe selleteemalise artikliga. Need on 1) ajakirjas «Looming» nr. 4, 1983, lk. 502—505 — teaduse ja kunsti vastastikustest seostest ning 2) TRÜ kõrgkooli probleemidele pühendatud kogumikus nr. 7, 1984, lk. 54—69 — teaduse ja kunsti kui ühte tunnetusprotsessi kahe vormi erinevustest ja sarnasusest.

Mängu fenomeni jõudmine teadlaste vaatevälja on suure tõenäosusega tuletatav filosoofia klassikast (I. Kant), maailmakirjandusest (H. Hesse «Klaaspärlimäng») ning igihaljaste spordiprobleemide filosoofilistest käsitlustest. Teema aktualiseerimine tänapäeval on seotud eelkõige pedagoogika (koolituse) mahajäämuse teadvustamisega filosoofilis-didaktilisel tasandil. Mängu kui meetodi tähtsuse tõus hariduse metodoloogilises arsenalis on suuresti tingitud andragoogika edusammudest, mitmete dogmade kummutamisest ja väärtuste ümberhindamisest. Alljärgnevas arutelus püüaksingi valgustada mängu kui meetodi filosoofilisi tagamaid, põhjendamaks tema kasutuselevõtu vajadust kõrghariduses.

Kõigepealt tõdegem seaduspära, et kõik uuenduslikud ideed, mis puudutavad hariduse sisu ja vormi, saavad alguse vastuolude teadvustumisest täiskasvanud (refleksioonivõimelise) inimese peas. Seda eelkõige siis, kui ta on tunnetanud juba omandatud hariduse puudulikkust praktikas, on võimeline analüüsima enda ja keskkonna vahelisi seoseid. Selle baasil kujuneb sotsiaalne tellimus, mis esitati haridusele kaua aega enamasti järgmise põlvkonna ideaalide kaudu. Neile anti kaasa oma ootused ja nemad siis vastava aja, ruumi ja haridussüsteemi vabadusastme tingimustes püüdsid neid realiseerida. Meie sajandil on ühiskonna areng kiirenenud (TTR, eriti kommunikatsioonivahendid!), demokraatia ja mitmekesisuse printsiip rakendatud selle teenistusse. Nii on

kerkinud vajadus ja võimalus kujundada tihedam ja paindlikum side hariduse ning praktika vahele. Selle reaalsuse näiteks on Rooma Klubi ettekanne permanentse hariduse teemal ning täienduskoolituse kiire areng viimasel ajal. Viimati nimetatud sfääri arengut ongi asunud analüüsima ja üldistama andragoogika, mille põhiväärtuseks võib lugeda innovatsiooni käivitamist kogu haridussüsteemis.

\*\*\*

Asudes nüüd lahti mõtestama pealkirjas esitatud teesi, püüdkem vastata küsimusele, milles seisneb mängu fenomen ja mida tema rakendamine annab inimese arenemise seisukohalt.

1. Eespool viidatud allikaid üldistades võib öelda, et mängu fenomeni sisuks on sünergeetiline efekt, mis tekib mängijate koos tegutsemisel. Praktilisi situatsioone läbi mängides saab luua tervikliku elumudeli, mis kehtib nii arutelu, uurimise kui ka produkti tasandil ning oma universaalsuse tõttu on rakendatav erinevatel elualadel. Mänguline vorm võimaldab avada osalejate kogu vaimse potentsiaali ning ideid vastastikku rikastades jõuda kvalitatiivselt uuele tasemele mõlemises ja tegevuses. Siit tulebki mängumeetodi produktiivsus õppe- ja praktilises töös.

Põhilised metodoloogilised printsiibid, millel see baseerub, on:

a) subjekt-subjekt suhe partnerite (õppur-õpetaja, teadlane-praktik jne.) vahel;

b) olemasoleva situatsiooni igakülgne analüüs ja arvestamine;

c) taotletava eesmärgi immanentsus (vastavus võimalustele, reaalsus).

Kokkuvõtlikult öeldes on saadava efekti sisu ja väärtus määratud kommunikatsioonivõimaluste vabadusega. See efekt väljendubki kõigi vaba arengu näol, milleks annab võimaluse igauhe vaba areng. Eriti aktuaalseks muutub see nähtus info monopoliseerituse ja kommunikatsioonivahendite teh-

nilise mahajäämuse (vähese kättesaadavuse) tingimustes.

2. Vastates teisele küsimusele peaks alustama hariduse eesmärkide käsitlemisest. Mitmes inimtegevuse sfääris on jõutud situatsiooni, kus tuntakse vajadust kontseptsioonide, strateegiate, programmide jm. perspektiive määratlevate vaadete järele. Päevakorral on seega arengufilosoofia («Vikerkaar» 1/88, «Looming» 1/88), kusjuures on teadvustatud see, et paljusid inimesi puudutavaid probleeme saab lahendada ainult kollektiivse mõtetegevuse käigus.

Hariduse eesmärgiks olgu hüpoteesina pakutud inimese vaba arengu soodustamine, millele peab olema allutatud nii sisu kui vorm. Lahtimõtestatuna tähendaks see paratamatuse tunnetamist, vahendite ja eesmärkide valiku oskust vastavalt situatsioonile (praktilikale). Püstitatud siht peaks olema piisavalt immanentne ja suure vabadusastmega (paindlik). Selle saavutamise on aga mõeldamatu 1) ilma koolituse pideva tagamiseta ja 2) ilma hariduse ümberorienteerumiseta mõistete edasiandmisel tegevuslikule printsiibile.

\*\*\*

Inimese vaba arengu ning selle baasil kõigi arengu kiirenemine on saavutatav ainult tegeliku demokraatia tingimustes, mis baseerub 1) eelkõige vabadusel tarbida ja toota informatsiooni, 2) tegusalt sotsiaalsel kontrollil vastavas sotsiaalses ruumis. Sel teel saavutatakse egoistlike ja altruistlike motiivide süntees, mis sisuliselt on juba eetika küsimus. Selle sünteesi saavutamisele, inimliku ja ilusa töö otsimisele ongi ju suunatud mõtlema inimese energia! Edasiliikumist sellel teel hõlbustab aga tunduvalt mäng (= filosoofia) kui mõlemise ja tegevuse organiseerimise meetod.

RAINER JAANSOO, geograafiaos. vilistlane

## Teoreetilise füüsika talvekool ja ... lasteaed Karpaczis

Mitmed möödunud sajandite väljapaistvad poolakad teadvustasid erilist missiooni, mis nende kodumaale osaks langenud just tema geograafilise asendi tõttu — luua Ida ja Lääne kultuuri sünteesi baasil midagi enamast ja kõrgemat ...

Võib-olla ei tasukski nii ülevasse raami paigutada üksikut teadus-ütist, milles k.a. alul kutsutud lektorina osalesin. Kuid tahtmatult häälestun niisugusele kõrgeleenu- lisele lainele, kui tajud, et tegemist on ühe Poola suhteliselt noore ülikooli üheainsa allasutuse regulaarse rahvusvahelise teaduskoostöö vormiga.

Nimelt juba kakskümmend neli aastat järjest korraldab Wrocław ülikooli (loodud 1945. a.) Teoreetilise Füüsika Instituut rahvusvahelisi talvekooli. Informatsioonilehel loeme: «Kooli eesmärgiks on anda noortele teadlastele hea sissejuhatuse kõige huvitavamate probleemidesse ... ning võimalus väljapaistvatele teadlastele lüüdi ja Läänest esitada uusi tulemusi ja neid koos arutada.» Kooli asukoht on õnnestunult valitud Karpacz — hubane mägiuurort Sudeetides. Tänavu olid teemaks stohastilised (so juhuslikkust arvestavad) meetodid matemaatikas ja füüsikas.

Oodatult möödus kogu kahenädalane üritus harmoonilises ja

sundimatus koostöö õhkkonnas, mille lõid kuuskümmend poola füüsikut ja matemaatikut oma külalis-tele, keda oli kummastki leerist saabunud paarikümne ringis. Lektorite seas olid sellised suurkujud nagu S. Albeverio Saksa Liitvabariigist, T. Hida Jaapanist, J. Lewis Iirimaa ja A. Truman Suurbritanniast. Sotsialismimaade teadlastest oli «number üks» kahtlemata NSVL TA korrespondentlõige D. Sirkov — seesama, kes viiekümnendail pani aluse renormalisatsioonirühma meetodile füüsikas ja selle eest kolmkümmend aastat hiljem riikliku preemia sai.

Allakirjutanu ei püüagi siinkohal varjata oma eesmärki — süstida lugejasse kadedust. Mitte musta, vaid head ja konstruktiivset — pürgimust kadesatavat järgida. Võib ette kujutada, millist mõju avaldab taoline süstemaatiline rahvusvahelisel tasemel kvalifikatsiooni tõstmine korraldava instituudi teaduslikule näole. Võrreldavas suurusjärgus efekti ei saa iial anda üksikud aeg-ajalt läbi jooksvad välismaa teadlased.

Paralleelselt talvekooliga toimus ka nn lasteaed — üliõpilaste ja aspirantide teaduskogunemine, mis on samuti regulaarne — seekord kahekümne teine — ja samuti rahvusvaheline. Näiteks kolm Oxfordi ülikooli aspiranti olid tulnud Karpaczis koos oma juhendaja P. Clif- fordiga. «Lapsed» tutvustasid üks-

teisele oma uurimusi ja kutsusid vahetevahel esinema ka «täiskasvanute» kooli lektoreid. Väljavalitud, isegi kõige tituleeritud, ei suutnud sel puhul varjata oma uhkust ja valmistasid loenguks erilise hoolega. Niisugune au langes osaks ka allakirjutanu, kes muuseumis varrem pooldas järgalt seisukohta, et üliõpilasomavalitsusel ei oleks sõnaõigust õppeplaanide asjus. Karpaczis nähtu (aga küllap ka isiklik edu «lasteaias») kõigutas seda veendumust tublisti.

Koduteel kerkis küsimus: mille poolest me poolakatest kelvemad oleme? Geograafiline asend kahe leeri suhtes on meil sama. Kas ehk oleme vaesemad? Vaevalt küll — meie võlad on esialgu veel mittekonverteeritavas valuutas, nende omad aga konverteeritavas. Meie Kääriku ei jää Karpaczist loodusliku poolest maha. Sealsete saksa-päraste piparkoogimajakate asemel kõlbaksid väga hästi ka Kääriku ümbruse moodsates suvilates ja romantilistes talunajades avatud era- ja kooperatiivpansionaadid. Valuutatatu tekitaks siin kindlasti konkurentsi ... Kui vaid leitaks üles see mees, kelle taskus on Tartu võtmed!

TAIVO ARAK, matemaatilise statistika kateedri juhataja, professor



# Kultuurilugu ja uus hotell

Alljärgneva sundis mind pa-berile panema 5. veebruaril ülikooli nõukogus toimunud arstiteaduskonna otsuse rabe kiir-arutlus Struve 2 asuva maja ja hot-elliehituse küsimuses. Selle otsuse punktid (ja nende juurde antud meedikute seletused) kõlasid lühidalt nii — 1) Struve 2 maja omab kahtlemata kultuuriloolist tähtsust, 2) uut hotelli on linnale ja ülikoo- lile ülimalt vaja, 3) Struve 2 maja meditsiiniajaloo seisukohast erilist väärtust ei oma (seal hoiti pool- teise aasta jooksul mõnda laipa), maja tähtsuse üle teistele teadus- tele otsustagu vastavad spetsialis- tid, 4) arvestades eelõeldut peab arstiteaduskond õigustatult Struve 2 maja lammutamist ruumi andmi- seks hotellile.

Selle punktidera juures tahan erilist rõhutada arstiteadlaste meelsust, millega kutsuti ühinema nõukogu, pange tähele — Struve 2 on küll kultuurilooline objekt, kuid hotelli huvides tuleb ta siis- ki hävitada. Loogiliselt järeldub siit — on kultuuri- (teaduse, revo- lutsiooni- jm.) ajaloomälestisi, mil- liseid võib tuua ohvriks ühehitiste- le. Kultuurikaitse printsiipi, mida rakendavad Struve 2 maja eest seisjad, kõlab teisiti — iga säilinud kultuurimälestis nõuab kaitset ja säilitamist, eriti niisuguses linnas nagu Tartu, kus sõda ja kultuuri- barbaarsus on meilt ja tulevaste põlv- vedelt röövinud liiga palju kor- dumatuid arhitektuuri-, teaduse, kultuurirajatisi. Enam ei tohi luua ühtegi pretsedenti käegalöövast pealiskaudsest suhtumisest kultuuri- ja teadusluku. Kultuurilugu on meie *via dolorosa*, me peame pal- ju-palju häid kive sellesse teesse asetama, et järeltulevad põlved võiksid meile vähegi andestada. Praegu aga, demokraatianaajastena, tuletagem meelde A. H. Tammsaare tärku sõnu — «Kultuur loob de- mokraatia». Ka kultuurikaitse.

Kultuurikaitse printsiipialdust vaidlustati ka 20. novembril 1987 toimunud «Edasi» vest- lusingis. «Edasi» ülevaates (26. nov.) sellest on esitatud kolm vest- lusingis kõlama jäänud järeldust: Struve 2 on väärt säilitada, kui al- ternatiiviks ei ole hotell, kui ho- telli asetusplaani ei saa muuta, tu- leb nihutada Struve 2 maja, kui viimast nihutada ei saa, siis tuleb ta lammutada. Paljudel leheluge- jatel tekkis sellest arvamusi, et Struve 2 maja kaitsjad «murdusid» täitevkomitee esindajate ja J. Kap- linski survel. Nii see päris ei ol- nud — vestlusingis otsiti kompro- missivõimalusi, esitati lahkarva- muste alternatiivseid lahendusva- riantide ning üks osavõtnuist lihtsalt resümeeeris kõige pealekäivamalt korratud kolme võimalust.

Oige on see, et leida tuleb kon- struktiivne kompromisslahendus. Ars- titeadlased püüdsid seda teha Stru- ve 2 maja kultuuriloolise tähtsuse ja säilitamisvõimaluste kahtluse alla seadmise ja hotellil vajali- kuse rõhutamisega. Viimases ke- dagi veenda pole vaja, ka kõige «vanameelsemat» kultuurikaitset mitte ... Samas tuleb rõhutada, et Struve 2 maja säilitamisvajaduse põhjendajad pole mingid jäigad dogmaatikud, kes (rakendades siin- kohal väljendeid, mida on kasuta- nud *altera pars*) on nõus iga ma- jalogu või peldikut kaitsma, kus kolm kuulsat meest kokku on saan- nud. Loomulikult tuleb iga lammu- tamisobjekti puhul täpselt hinnata selle kultuuriloolist tähtsust ning kui seda pole või on tühine, anda ka lammutamisloa. Sealjuures peab lammutamisobjekti kultuuri- loolise väärtuse ekspertiis loomuli- kult toimuma enne vastava vaba- neva pinna uusplaneerimist. Kui see aga toimub mingil põhjusel (näiteks sel, et ehitajad — linna- planeerijad — arhitektid ei tunne küllaldaselt linna ajalugu või, kui see neile andestadagi, ei esitanud ka vastavaid järelepärimisi kom- petentidele) projekteerimise käigus või pärast projekti valmimist, peab

HANS TRASS

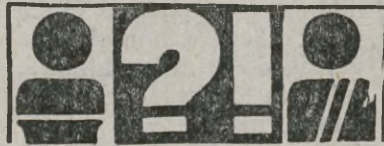
prioriteet olema kultuurikaitse. See on aja nõue.

J a nüüd siis Struve 2 ma- ja kultuuri(teadus)loolise tähtsusest. Pole midagi pa- rata, tuleb üht-teist ajakirjanduses juba esitatust korrata, aga teen seda täiesti konspektiivselt ja punktide kaupa.

1. Maja ise. Ehitatud 18. sajan- di viimasel veerandil eestlasest linnakodaniku poolt, Tartu säilinud puitehitistest üks vanemaid (kuu- lub samasse tüüpi Lai 24 elamu- ga, mis oli täiesti lagunenu, aga ometi kaunit restaureeriti — üks kivi «valuteesse»!), majas on osa- liselt säilinud mantelkorsten, maja tehniline seisund hea, mingeid la- gunemistunnuseid pole. Spetsialis- tide arvates väärib arhitektuurimä- lestistena kaitse alla võtmist.

2. Suhe ülikooli. Vanim ülikooli taasavamisajast säilinud maja. 1803—1805 asus seal ülikooli (sa- muti Venemaa) esimene anatoomi- kum, kus Peterburi TA korrespon- dentliige prof. H. F. Isenflamm (1771—1825) õpetas anatoomiat, füsioloogiat ning viis läbi lahan- guid.

3. Elanikud-omanikud. 1828— 1829 elas seal kuulus keemia- ja farmaatsiaprofessor, Peterburi TA korrespondentliige, Tartu Ülikooli farmaatsiakateedri ja farmaatsia- instituudi (esimese Venemaal!) or- ganiseerija, Lõuna-Venemaa tai- mestikuliste rikkuste uurija C. C. T. F. Goebel (1794—1851). 1829— 1840 elas selles majas (1832. a. omanikuna) 1802. a. taasavatud ülikooli esimese rektori G. F. Par- roti poeg, füüsika- ja meditsiini- professor, Peterburi TA korrespon- dentliige, üks esimesi alpiniste Ve-



nemaal J. J. F. W. Parrot (1791— 1841). Just Struve 2 majast algasid tema kuulsad teaduslik-alpinistlikud ekspeditsioonid Kaukaasiasse, Alpi- desse jm. Ning lõpuks kuulsustest veel üks nimi — keeleteadlane J. Aavik (1880—1972), kes elas kõnesolevas majas 1927—1929.

4. Peatujad. Kas seda «katego- riat» üldse rõhutada? Maja kultu- riloolise tähtsuse kahtluse alla sead- jad on seda kõige sagedamini nae- rutanud. Aga ometi annab majale erilise ajaloolise suurushõngu tead- mine, et Parroti ajal leidsid siin Tartut külastades pikemaks või lü- hemaks ajaks peatuskoha sellised suurused, nagu E. J. Wiedemann, K. E. v. Baer, H. Abovjan, A. v. Humboldt jt. Kuidagi kõhe on ette kujutada kohtumist saksa teadus- loolastega, kes uurivad samm-sam- mult ja päev-päevalt oma kuuls- kaasmaalase, «XIX sajandi Aristote- lese» A. v. Humboldti elulugu, ning kellele tuleb piinlikkusvärina- ga hääles teatada, et tema Tartu peatuspaik: hiljuti hävitati ... Mei- le öeldakse — pange mälestustah- vel! Kuhu, uuele hotellile?!

5. Ümbrus. Kitsa-Tiigi tänavate piirkond on Tartu üks kultuuriloo- lisi keskusi, siin asusid arhitekt J. W. Krause, ülikooli raamatuko- gu direktori K. Morgensterni, kunstnik K. A. Senffi ja J. V. Jann- seni krundid. Senffi ajas asutati 1848. a. Opetatud Eesti Selts. Pal- jud ajaloolise Tartu tundjad ja aus- tajad rõhutavad ka seda arhitek- tuuriansambliiselt kaunist vaadet, mis avaneb näiteks raamatukogu sissekäigu juurest Struve 2 majale (eriti, kui kujutada seda stiilselt restaureerituna) ja tähetornile, sa- muti XVIII sajandist pärineva Tar-

tu ajaloolise «Nõelasilma», Kitsa tänavale säilitamise vajadust.

K as nendest viiest punktist po- le küllalt, et veel ja veel otsida võimalusi Struve 2 maja säilitamiseks? Eriti kui arves- tada, et oma küllalt suure pöran- dapinnaga (üle 500 m<sup>2</sup>) ja asuko- haga sobiks ta Tartu loodustead- laste ja Eesti Looduseuurijate Seltsi raamatukogu majaks, nagu seda on tungivalt ja korduvalt ette pandud (kõikide heade vanade ma- jade nimel palun, et ei osutuks õi- gekes kuuldus selle kohta, et linna- võimud on arutanud Struve 2 maja andmist mingile kooperatiivile!).

Olles korduvalt kohtunud Tartu Linna Täitevkomitee ja EKP Tar- tu Linnakomitee juhtivtöötajatega, eriti ELUS ruumide asjus, on mul tekkinud nende tegevuse suhtes mingi segane tunnustuse/kahtluse segu. Ühelt poolt ei saa siira imetlusteta jälgida nende meeste ennastalgavat, hirmsat närvipin- get nõudvat võitlust linna arenda- misvõimaluste eest, nende taotlusi välja tuua meie linn sellest umb- seisust, millesse ta on vajunud mit- mel põhjusel, sealhulgas ka vaba- riigi juhtkonna ühekülgse pealinna ehitamise/arendamisele kontsent- reerunud poliitika pärast.

Nende äge ja järjekindel võitlus kaasaegse hotelli ehitamise eest lin- nale ühtib kõigi linlaste, sealhulgas ehk eriti teadlaskonna taotlustega. Siin asume me ühispositsioonidel. Kuid teiselt poolt sooviks linnavõi- mudelt suuremat Tartu eripära, tema kultuuritraditsioonide ja aja- loo tundmist ning arvestamist, loo- bumist vahetevahel avalduvast kul- tuurileigusest ja tööstuskesksest mõtlemisest.

N ing lõpuks uuesti Struve 2 maja ja hotelli juurde. Pa- nen ette veel kord arutada järgmisi variante: 1) juba ettepan- dud hotelli asendiplaani muutmise selle nihutamiseks ca 30—35 m Va- nemuise tänavale poole, 2) hotelli paigutamine Riia—Kalevi nurgal asuval vabale pinnale (nn. Lille- mäe nõlvale), kuhu pidi tulema uus administratiivhoone; adminis- tratiivhoone ette näha a) Ülikooli 8/10 hoonesse, selle vabastamiseks valdajale ehitada neile hoopis so- bivamasse kohta uus hoone, või b) sinna, kuhu praegu on ette näht- tud hotell (s.o. ülikooli raamatu- kogu vastas asuval alale; hoone väiksemate kabariitide tõttu jääb ta puutumata Struve 2 maja). Ehk pole veel hilja? Ehk saab veel midagi ära teha ühismeelsuse vai- mus?



NB!

«TRÜ» polemiseeriti hotelliehi- tuse üle juba 1981. aastal (T. Il- mets, E. Kudu, J. Reinert — nr-d 3, 7, 10, 25). Hotelli asukohta peeti teadusraamatukogu vastas väheso- bivaks, ei pooldatud ka Struve 2 hoone lammutamist. NB! See oli 1981. aastal!

Sama teema «TRÜ» nr. 35, 1987 — T. Ilmets, nr. 2, 1988 — E. Kudu.

## TRÜ nõukogus

(Algus 1. lk.)

tal Selts suleti. OESi taasutamist on arutatud juba mitmel pool. TRÜ nõukogu liikmed olid taasasuta- mise poolt. (Praegu võib Liivi tä- nava arhiivimajas vaadata näitust OESist.)

\* Prof. Viktor Palm tegi ette- paneku asuda ülikooli põhimääruse väljatöötamisele. Hääletatigi selle poolt, V. Palm moodustab vastava meeskonna ning asutakse projekti välja töötama. Komisjoni esimeheks soovitati õigusteaduskonna dots. Indrek Koolmeistri.

\* Prof. Jaan Riiv tegi teata- vaks arstiteaduskonna seisukoha hotelli ja Struve t. 2 maja suhtes. Nenditi, et kuigi Struve 2 puhul on tegemist vaieldamatult kultuuriloo- lise objektiga, ollakse praegu sun- nitud eelistama hotelli ehitamist. See on sundseis, sest hotelli on tar- vis ning maja pärast seda ehitam- mata ei saa jätta. Samal teemal kirjutab tänases pikemalt prof. Hans Trass.

\* Prof. Hans Trass ja sotsiolo- oiaosakonna juhataja prof. Paul Kenkmann tutvustasid Plaanikomi- tee juurde moodustatud komisjoni

uurimust «Kirde-Eesti sotsiaal-ma- janduslik olukord ja perspektiivid.». Ülikoolist osalesid selles 1986. aas- ta detsembris moodustatud komis- jonis Marju Lauristin, Peeter Viha- lemm, Tiina Raitviir, Eduard Ras- ka ja Olev Must, komisjoni abis- tas paljus ka Jüri Jagomägi. Ope- ratiivselt valminud komplekskes- käsitusel tösteti esile tasakaalu- kust, argumenteeritust, programmi- lisust. Leiti, et edaspidigi peaks Plaanikomitee kaasama ajutisesse töögruppidesse ülikooli teadlasi. Komisjon töötab edasi. Kirde-Eesti arenguprobleemidele tahetakse an- da konstruktiivseid ettepanekuid. Nõukogu kiitis arvamused heaks.

\* Komsomolikomitee sekretär Andi Kasak esitas Leninliku Kom- somoli stipendiumi saamiseks kau- bandusökonoomika III kursuse üli- õpilase Raul Siimuti, kes sai seda stipendiumi ka eelmisel semestril. Nõukogu oli selle poolt.

\* Nõukogu hääletas ka farma- koloogiaprofessor Oswald Schmie- debergi mälestusmedali loomise poolt. Sellega tunnustab TRÜ väl- japaistvaid farmakologe.

## Hoogu juurde ehk mida teevad veteranid

Hiljuti arutati ülikooli töö- ja sõjaveteranide nõukogus selle aas- ta tegevuskava. Nagu eelmise aas- ta kogemused näitasid, ei saanud hoogu sisse kolmapäevavestlused vanas kohvikus. Hoolimata sellest, et temaatika oli üsnagi mitmenäo- line ja teoreetiliselt küsimusele lähenedes isegi huvipakkuv, oli osavõtt väike — ühest kuni viie- teistkümmeni. Kalasportlasi tuli ko- hale näiteks ainult üks, kui mitte arvestada organiseerijaid. Kõige enam osavõtjaid oli Puškini õhtul ja sealgi vist ainult seepärast, et õhtu oli teemakohane ning et kuul- duste järgi oli osa võtta lubanud prof. J. Lotman.

Hoopiski huvipakkumaks kuju- nesid ekskursioonid. Neist oli kaks — Rägaverre ja Tallinna. Soovijaid tuli rohkem, kui oli kohti.

Veteranid eelistavad koos käia ja vestelda juba väljakujunenud seltskonnas oma teaduskonna või kitsama eriala inimestega. Sellest lähtudes otsustatigi vana kohviku väike saal reserveerida esialgu enam mitte igal nädalal, vaid iga kuu teisel neljapäeval kella 17— 20ni. Teaduskonna või eriala huvi-

sid arvestades saab ruumi reser- veerida kogu grupile. Kokkulange- vuste ärahoidmiseks tuleb ennast eelnevalt kirja panna kanteleis Laine Saagi juures.

Ekskursioone on kavas kaks: üks mais Riiga (töenäoliselt kaheks päevaks) ja teine septembris Kura- maale.

Suuremaid üleülikoolilisi kokku- saamisi tuleb kaks — üks naiste- päeva puhul 4. märtsil kl. 16 Leni- ngradi mnt. 27 ja teine samas võidu- püha puhul. Lähemat teavet saab jällegi L. Saagilt. Naistepäeva peo- lauast osa võtta soovijaid regist- reeritakse allüksustes vastutava nõukogu liikme juures. Kõik vete- ranide üritused on tasuta.

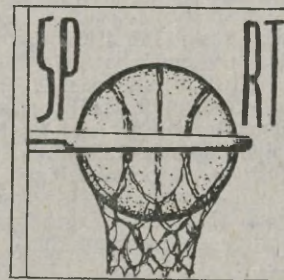
Laine Saag ootab ka ettepane- kuid edasise tegevuse organiseeri- miseks kõikidelt TRÜ töö- ja sõja- veteranidelt. Teretulnud on nii suulised kui kirjalikud arvamused. Ärgem unustagem, et veteraniaas- tate kujundamine on eelkõige meie endi kätes.

JOHANNES KALITS, veteranide nõukogu esimees

test predestinatsioonidest: võtta as- ju nii, nagu nad lihtsalt on, ja toimida nii, nagu oled harjunud toimima. Vahest selle kaudu saabki eksplitseerida Enn Lilienthali fe- nomeni — otse võistluste avastar- dist uus impressiivne Eesti 60 m sprindirekord 6,4! (Võrdluseks: Ben Johnsoni MR on 6,41). Resul- taadi essentsi ja internete motiivi- deni jõudmiseks on aga ainus šanss ise järele pärida.

— Enn, kas startisid n-õ omal käel?  
— Ei, paugu järgi.  
— Paljud olevat pauku kuulnud alles Sinu kolmandal sammul.  
— Nad vaatasid ju võistlusi kau- gemalt — tribüünidelt.  
— Äkki kasutati Ararati mäe efekti (st. rada oli allamäge)?  
— Ei, viimased meetrid tundusid hoopis vastumäge minevat.  
— Kas kasutasid midagi novaa- torliikku?  
— Ei, jooksen endiselt «Nike's».  
— Igal asjal on head ja halvad küljed.  
— Jah, varustus sai pisut kan- natada.  
— Mida jooksu ajal mõtlesid?  
— Et tuleks juba finiš.  
— Ja kui ta tuli?

(Järg 4. lk.)



## Metropole alistamas

Parim puhkus olevat aktiivne, sportlik puhkus, Parim puhkus ole- vat ka reisimine. Seega summaar- selt: parim puhkus on võistlusreis.

Ülikooli paremad kergejõustika- sed (v.a. mõned parimad — Ojas- tu, Külvet, Otsalt) sooritasid tal- viseks sessipuhkuseks võistlustur- nee Moskvasse. Pealinna afišid kuulutasid meie maa kuue tugeva- ma kõrgkooli matškohtumisest ker- gejõustikus. See lisas kaalu ja tõs- tis vastutust.

Aga alati pole see hea. Mõni- kord on parem olla vaba igasugus-



## KÄÄRID SISSE!

Hea lugeja! Aeg-ajalt oleme Sinu poole pöördunud oma väikeste ankeetidega. Tahame jälle teada Sinu suhtumist «TRÜs» avaldatusse, samuti soove. Ootame vastuseid kõigilt lugejailt — nii üliõpilastelt, õppejõududelt, kõigilt ülikooli inimestelt kui ka lugejailt väljaspool TRÜd, eriti muidugi vilistlastelt.

Väljalõike võib ära saata postiga, tuua toimetusse, panna ühiselamute või Vanemuise 46 fuajeele vastavasse kastikesse, ka peahoone valvelauda.

## MINU ARVAMUS

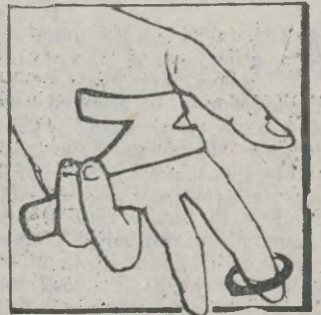
1. Kuidas Sind rahuldab meie lehes pakutav üleülikooliline info?
2. Sama küsimus oma teaduskonna (allasutuse) info kohta
3. Millised probleemid on Sinule väga tähtsad? Kas «TRÜ» on neid kajastanud?
4. Milliseid teemasid, rubriike pead vajalikuks (tõmba joon alla), milliseid mitte («Õnnitleme», «Sõnum», EKP TRÜ komitees, ELKNU TRÜ komitees, TRÜ nõukogus, «Keskkond», «Littera», «Krapp», «Kunst», «Helipeerg», «Trünn», «ÜTÜ», «RSR», õppetöö, teadus, «Tekliga gloobus», «Minu majandus», «Omavalitsus», taidlus, PPP, ühiselamud, ülikooli ehitused, sport (mida pead veel vajalikuks)?
5. Millise(d) probleemi(d) peaks toimetuse võtma oma südameasjaks sel semestril?
6. Kelle kirjutusi ootad «TRÜst» (tõmba joon alla): Juhan Peegel, Hillar Palamets, Tullio Ilomets, Jüri

Ant, Eduard Vääri, Paul Kenkmann, Peeter Olesk, Mati Salundi, Kalev Vilgats, Priit Pullerits, Tiit Pruuli, Ivo Rull, Jaan Lukas, Indrek Tarand, Kati Vasar (palume lisada meie sagedasematele autoritele veel neid, keda lugeda soovid)?

7. Mida arvad praegusest lehe «peast», kunstilistest kujunditest ning üldse lehe kujundusest?
8. Milliseid võistlusi võiks «TRÜ» korraldada: kirjandus, huumor, portreed õppejõududest, publitsistika (täpsem piiritlus)?
9. «TRÜ» suurimad puudused?
10. «TRÜ» suurimad plussid?
11. Kas oled meile kirjutanud? Kui ei, siis miks?
12. Ja millest tahaksid kirjutada?
13. Kas «TRÜs» peaks olema TRÜ nädala ülevaade? Kas see on Sulle vastuvõetavam publitsistlikus laadis, kroonikana või kuidagi teisiti? Kes seda võiksid kirjutada?

Aitäh kõigile neile, kes ankeedi ära täidavad ja toimetusele läkitavad (kui väljalõikele ei mahu arvamused ära, kirjutage lausa eraldi lehele)!

Kui oleme ankeedid jõudnud läbi vaadata, peame «TRÜ» lugejaga pressikonverentsi. Seal tahame anda sisukamatele vastajatele ka väikesed üllatusauhinnad. Seepärast palume soovi korral märkida lõppu mõned andmed: teaduskond (allasutus), kursus, nimi



## KARSKUSKONVERENTS

Vabatahtliku karskusühingu TRÜ organisatsiooni esimene aruandevalimiskonverents toimub kolmapäeval, 17. veebruaril kl. 16.15 ph. aud. 102.

Delegaatide ja teiste konverentsist osavõtjate registreerimine algab kl. 16.

HARRI KÄRTNER,  
VKÜ TRÜ organisatsiooni  
juhatuse esimees

## VENIA LEGENDI

Tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri dotsendi kt. Paul Varul peab neljapäeval, 25. veebruaril kl. 16.15 ph. aud. 230 *venia legendi* loengu teemal «Tsiviilõigusliku vastutuse teoreetilisi probleeme».

Vene keele kateedri dotsendi kt. Juri Kudrjavitsevi *venia legendi* loeng «Nimisõnade käänamise süsteemi muutused vene keeles» toimub laupäeval, 20. veebruaril kl. 10.15 ph. aud. 138.

## MUINSUSKAITSJAD!

Teisipäeval, 16. veebruaril kl. 18.15 on Tähe t. ringaud. 160 AKADEEMILISE MUINSUSKAITSE SELTSI ÜLDKOOSOLEK.

Samal päeval kl. 16.15 raamatukogu rohelistes kohvikus SELTSI VOLIKOGU ISTUNG.

## RSR

Uue semestri esimene koosolek toimub teisipäeval, 16. veebruaril kl. 18.15 raamatukogu auditooriumis 201 teemal «Veebruar 1918 ja Eesti rahvusvahelistes suhetes». Oodatud vanad ja uued huvilised.

## NÄITUSI

Teadusraamatukogu loodusteaduste lugemissaali fuajees avab reedel, 12. veebruaril kl. 11 füüsika-keemiateaduskonna dekaan prof. Vello Past näituse «August Paris 100».

## TÖÖLE!

TRÜ ALMAVU vajab tehnikaja spordiklubi ülemat, instruktorimetoodikut ja sõiduõpetajat (sobib kaugõppijale, võib töötada ka kohakaaslasena). Tiigi 78—236, tel. 3 12 92.

### UUE SEMESTRI AVALÖÖK TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS!

Reedel, 12. veebruaril kl. 21 «TERE TAAS TULEMAST!» (tantsurütmid audios ja videos).

Laupäeval, 13. veebruaril kl. 21 SPORTLIK VIDEOMARATON «Hip-hop hurraa Calgary 1988!».

Pühapäeval, 14. veebruaril kl. 21 «KUUNLAKUU KOLMADELE MOELDES» (tantsurütmid audios ja videos).

NB! Üliõpilaspilet kaasa!

Toimetaja VARJE SOOTAK

## Metropole...

(Algus 3. lk.)

— Mõtlesin, et tuli vist hirmus aeg küll. Kaks alistatud meest olid ju meistersportlased.

— Kas tead, kes on Ben Johnson?

— Olen temaga autogramme vahetanud.

— Kas tuli ka Moskvast autogramme jagada?

— Aga muidugi. Näiteks ühiselamu registreerimisraamatusse.

— Kas julged nüüd minna otse lõvikoopasse — Ameerikasse Johnsoni enda vastu?

— Ma ei ole kunagi vastaseid kartnud. (Kiibitsejate remargid: «Vale küsimus sellele mehele. Värisegu nüüd Johnson.»)

Hesitatsioonideta ristiti päevakangelane kohapeal Enn — Ben Lilienthaliks. Kummatigi ei kandnud tema 200 m rekordiüritus enam vilja, kuid kõrgklassist oli saavutatud 22,1 sellegipoolest.

Kahte jänest püüdis ka Sergei Tanaga. Esiotsa hüppas kauguses end 7.18-ga neljandaks, kohe seejärel pörutas viis katset kolmikult otsa — 15.58 tõi talle esikohaahinnaks rahvariides vene näitsiku (plastmassist, mitte elusa). Tõesti

— raudsete vedrujalgadega meest! Kolmanda meie esindajana lahkus areenilt võitmatuna Natalja Sirjajeva, kes 1000 meetris tegi ekspres-siivse sooloojooksu (2.51,4).

Kõiki siinkohal üles lugeda ei jõua, aga mõned erksamad sähvatused ehk siiski: Taimi Kõnn (mat.) oli 60 m tõkkejooksus 2. ja Marco Kirm (füüs.) meeste seas 4., Virge Viss oli 3. kuulitõukes ja 4. kaugushüppes, neljandad olid ka Heiki Tuul 3000 m ja Ülle Müürisepp (maj.) 1000 m jooksudistantsil, 2. ja 3. olid Kaja Kits ja Janika Ruusmaa (bio-geo) kõrgushüppes, Aivar Hommik meeste killas 2.05-ga viies.

Punktisummad pingereastasid kõrgkoolid sedasi: 1. Moskva Kehakultuuri Keskinstituut; 2. TRÜ; 3. Moskva RU; 4. Leningradi RU; 5. Moskva Baumani-nim. Kõrgem Tehnikakool; 6. Tbilisi RU. Nii et see, mis varasematel aegadel polnud kuidagi õnnestunud kuulsatel väejuhtidel, sai nüüd teoks treenerrite Tiina Toropi ja Martin Kutmani juhtimisel: Leningrad, suurem jagu Moskvast ja ka Tbilisi said alistatud!

HEIKI H. TUUL

PRIIT P. PULLERITS

## Vaheajast

## PALLIMÄNGUTURNIIRID

Juba 25. aastat kestvad Balti ülikoolide pallimänguturniirid lõpesid tänava TRÜ esindustele hästi — kolm esikohta, kaks teist ja üks neljas koht. Siinjuures tuleb arvestada asjaolu, et meid aitasid oluliselt kehakultuuriüliõpilased, teistes ülikoolides aga puudub see teaduskond. Seevastu on TRÜ üliõpilaste arvult jällegi tunduvalt väiksem võistluspartnerist. Seega üks kompenseerib teist.

VÖRKPALL 28.—30. jaanuarini Tartus. Mehed: 1. Tartu, 2. Riia, 3. Vilnius, 4. Minsk. Kolm esimest said võrdselt kaks võitu, võrdsed ka geimid ja siis tuli lugeda võidetud-kaotatud punkte. TRÜ parim mängija oli Meelis Tambets (bio-geo).

Naised: 1. Vilnius, 2. Tartu, 3. Minsk, 4. Riia. Meie parim Tiina Kama (filol.).

VÄRAVPALL 26.—28. jaanuarini Riias. Mehed: 1. Tartu, 2. Gomel, 3. Riia, 4. Tartu. Eriauhinna said Raivo Laast ja Irina Tsarkova (KKT).

KORVPALL 26.—28. jaanuarini Leningradis. TRÜ üliõpilasnaiskond tuli võitjaks, meeskond pälvis teise koha. Meie parimad: Liina Arus ja Priit Vene (mõlemad KKT).

VALTER LENK

LOENGUD  
ÕPPEJÕUDUDELE!

Statistika- ja andmeanalüüsialaste fakultatiivloengute pidamine õppejõududele, aspirantidele ja teaduritele on TRÜ-s juba ammune tava.

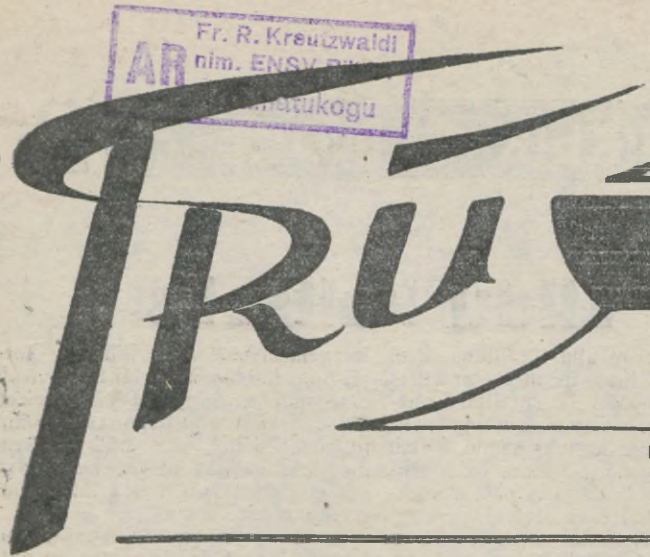
Sel õppeaastal uues kursuses käsitletakse statistilist andmetöötlust personaalarvutite jaoks loodud statistikapaketi STATGRAPHICS näitel. Kursus moodustab osa aspirantide kohustuslikust informaatikakursusest, selle maht on 12 loengut (24 akadeemilist tundi) kuue nädala jooksul. Järgneb praktikum teadusraamatukogu arvutiklassis, kus nimetatud programmi pakk on olemas. Kuulama palutakse ka teisi huvilisi, kes sellist programmivarustust oma teadustöös kasutavad.

Esimene loeng toimub teisipäeval, 16. veebruaril kl. 16.15 Vanemuise tänaval aud. 109. Osavõtjad registreeritakse esimesel ja teisel loengul, samas antakse välja ka kursuse programm.

ENE TIIT







Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 5 (1516)

Reede, 19. veebruar 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

23. VEEBRUARIL ON NÕUKOGUDE ARMEE JA SÕJALAEVASTIKU PÄEV

## Sõjalise kateedri nõudlikkus tõuseb

TRÜ sõjalise kateedril on uus õppeosakonna ülem, kes ajutiselt täidab ka kateedri juhataja kohustusi — KASKIN, JURI IVANI poeg.

Juri Kaškin on sündinud Volga ääres Astrahani oblastis. Keskkooli lõpetas kaugõppe teel Sahhalinil. Pärast sõjaväekooli läbitegemist teenis 14 aastat Kaug-Idas ja 5 aastat Kiievi sõjaväeringkonnas. 1981. a. astus Moskva Frunze-nim. Sõjaväeakadeemiasse, mille lõpetas kaugõppe teel 1985. a. (seetõttu nimetab ta end «igaveseks kaugõppijaks»), kuna teenis samaaegselt SDV-s. Autasustatud medaliga «Austuse märk» Kesk-Aasia viljakoristustöodes osalemise eest. Abielus, kasvatab tütar. Vabal ajal armastab tegelda koduste tööde ja asjaajamisega, samuti kalal käia.

● Milliseks hindate olukorda ja õpetuse taset sõjalise kateedris?

Õppejõudude kaader on tasemel, tunneb oma eriala, ehk vaid mõningad stereotüübid õpetamismeetodeis vajaks muutmist. Üliõpilaste juures paistab silma, et distsipliin on nõrk. Ei, ega pea olema taoline range kord nagu sõjaväekoolis, kuid siiski pole ta selline, nagu peaks olema. Näiteks puudus eelmisel reedel õppetööl 120, esmaspäeval 50 inimest, nii et loengud tuli ära jätta. Osaliselt on selles ka õppejõudude süüd: nõudlikkus peab suurem olema.

● Milliseid muutusi kavatsete kateedri töökorralduses ellu viia?

Kardinaalseid muutusi ette võtta pole minu võimuses. Üliõpilased tahaksid muidugi näha uut, paindlikumat õppetöö süsteemi, kuid meil tuleb ikka orienteeruda üleliidulistest käskkirjadest ja määrustest. Neid me vaidlustada ega muuta ei saa. Esialgu jääb endistviisi jousse nn. sõjalise päeva meetod. Ehkki Riia Polütehnilises Instituudis käiv eksperiment järjepideva kuuajalise õppetsükli näol võib isegi efektiivsemaks osutuda. Aga meie materiaalne baas on selle jaoks suisa ebarahuldav.

Tingimata jääb alles ka pärastlõunane iseseisva töö aeg. Kuid olen igati selle poolt, et seda aktiveerida, elustada. Pole ju mõtet hoida kogu rühma koos, et nad ettenähtud aja lihtsalt ära istuksid. Iseseisev töö tuleb muuta individuaalsemaks, iseseisvamaks.

Millised saavad olema Teie tegevuse peasuunad?

Peaülesanne on tõsta distsipliini. Pean siinjuures silmas nii üldist käitumist kui ka loengute külastatavust. Leian, et sõjalise kateedri peab distsipliini osas kõigile teistele kateedritele eeskujuks olema. Võib-olla paljudele ei ole meeltnõuda selline suur nõudlikkus, aga armees on vaja distsiplineeritud komandöre. Nii on õpetatud mind ning sellest lähtuvalt käitun ning toimin ma ka edaspidi.

Teiseks — tõsta õppeedukust. Kuid mitte hinnete kunstliku ülesupidamisega, vaid õpetamise ja nõudmiste tõhustamisega. Sõjaline

õpetus on ju absoluutselt võrdne teiste ainetega.

Ja kolmandaks tahan, et valitseks terve, sõbralik kontakt ning tihe koostöö meie õppejõudude ja üliõpilaste vahel. Sest ainuüksi kasutamiseks head üksteisemõistmist ning terviklikku kollektiivi ei kujune.

Kas olete tuttavad ettepanekutega, mida tegid üliõpilased seoses sõjalise õpetusega mõõdnud hilis-sügisel kohtumisel rektoriga? Kas ja kuna kavatsete neid ellu viia?

Ei, neid küsimusi eelmisele kateedrijuhatajale ega ettepanekuid rektorile ma ei tea, pole neid näinud. Nii ei saa ka neile vastata. Kuid kujutan ette, mis sisuga nad võisid olla. Eks edasises tööprotsessis selgu, kas saab neid lähendada või langevad nad hoopis pävakorrast ära. Samas ei poolda ma sugugi seda, et kõik jääks raudselt vanaviisi. Kui ikka probleeme on, tuleb nad ka lahendada. Aga kiirustada ei tohi. Arvan, et läheb veel vähemalt aasta, vahest rohkemgi, enne kui midagi muutuma võib hakata.

Tahan lisada, et suhtumise kujundamisel sõjalisel õpetusel on vajalik juba see, et kateedri ruumid oleksid puhtad, ilusad. Ja veel talvine välivorm — see on kinnipeetute vorm, mida kinnipeetud teevad kinnipeetutele ... Sõnaga, meil on veel palju probleeme, mis vajavad lahendamist.

Küsis PRIIT PULLERITS, žurn. III k.

## „OV peaks avalduma kõikjal!“

Ikka veel OMAVALITSUS! Toimetuse ei jäta jonnki jätkab arvamus- kogumist, seekord õppejõudude poole pealt. Pikemaks sissejuhatuseks polegi vahest vajadust, olgugi, et mõnele on see sõnapaar veel tähtsusetu, mõnele pisut pila moodi, mõnele, loodame, et suuremale osale, siiski äärmiselt tähtis.

Eelmises lehes pakutud üleskutsele ei jäänud me lootma (sellele polegi veel reageeritud!) ning jao- tasime välja paarkümmend väikest küsitluslehte. Pakume seni tagasi

toodud arvamustest väikest ülevaadet.

Ootame kõigi teistegi sekkumist!

### KÜSIMUSED OLID NIISUGUSED:

1. KAS ÕPPEJÕUDUDELE ON PRAEGUSED OV PRINTSIIBID TEADA JA VASTUVOETAVAD?

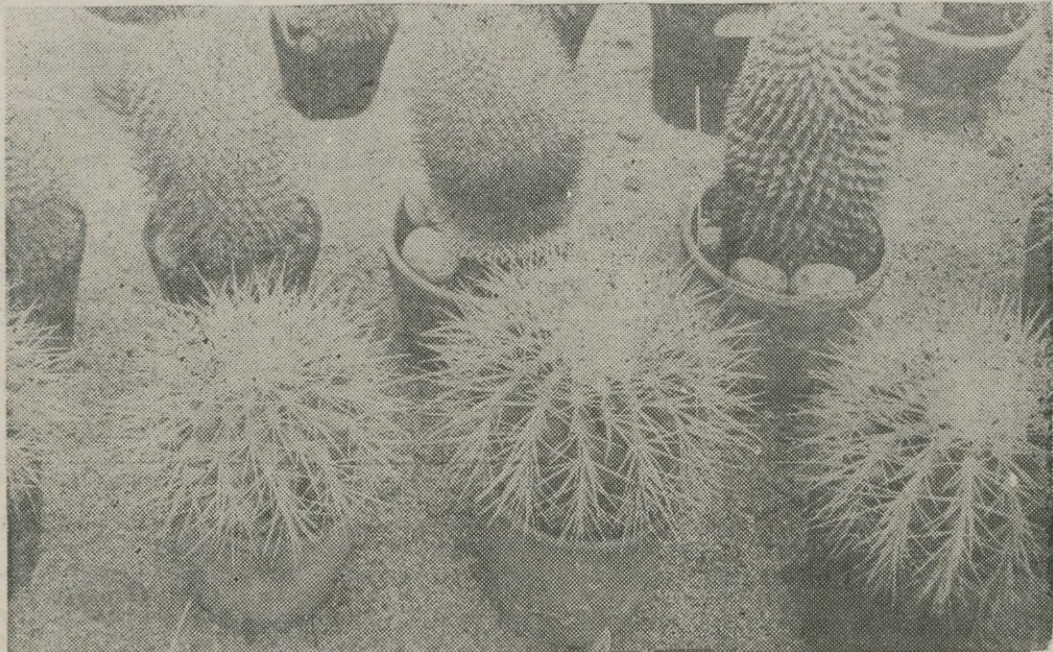
2. KUS PEAKS TEIE MEELEST ÜLIÕPILASTE OV ROHKEM AVALDUMA, KAS ÕPETÖÖS, ÜHISELAMUTES, KULTUURIELUS?

3. KUIDAS RAHULDAB TEID PRAEGUNE OV TEADUSKONNANAS (OSAKONNAS)? ÜLIKOO- LIS TERVIKUNA?

4. MILLINE ON JA VÕIKS OLLA OV SEOS ÜLEÜLIKOO- LISE KOMSOMOLI JA AMETI- ÜHINGU VASTAVATE SEKTORI- TEGA (NÄITEKS ÕPPETÖÖS JNE.)?

5. TEIE SOOVID OV AREN- DAMISEKS ÜLIÕPILASTELE, KA ÕPPEJÕUDUDELE.

(Järg 3. lk.)



Kaktuspead — kas OV pärssijad või tagantorkijad?

MEELIS LOKI foto

## Homo politicus

Neljapäeval, 25. veebruaril kl. 16 toimub TRÜ aulas majandusteaduskonna kommunistliku noorsooühingu lahtine koosolek.

\* Vastloodud rändauhind «Majandusmõte» leiab esimese omaniku.

\* Sõna on artikli «Idee: Eesti NSV täielikule isemajandamisele» («Edasi» 26. sept.) autoritel. Küsimused-vastused.

\* Majandusteamaliste kirjutiste «Minu majandus» tulemused.

Majandusteaduskonna  
kommunistliku  
noorsooühingu  
büroo



## Laserbiofüüsikast

Tuleval nädalal, täpsemalt 24. ja 25. veebruaril, saab teoks I vabariiklik seminarikool «Laserbiofüüsika meetodid ja nende rakendamine bioloogias ja meditsiinis».

Ettekanded on selle ala juhtivatelt spetsialistidelt NSV Liidust, ülikoolist esinevad teadusosakonna elutegevuse hormonaalse regulatsiooni labori töötajad. Seminaris

tahetakse leida programm lasertehnikal põhinevate meetodite ja aparatuuri väljatöötamiseks ning rakendamiseks eelkõige TRÜ kateedrites ja laborites ning Tartu Kliinilises Haiglas.

Üritus algab kolmapäeval kl. 10 teadusraamatukogu konverentsisaalis.

## Komsomolijuhid Tallinnas

Täna hakkab Tallinnas lõppema kolmepäevane seminar, kuhu olid kutsutud kõrgkoolide komsomolikomiteede asesekretärid ja teaduskondade sekretärid. Esinemistemadeks oli pakutud: Eesti ajalugu,

migratsioon, isemajandamine, looduskaitse, sõjaline õpetus...; esinejateks: A. Almann, T. Karjahärm, E. Mattisen, A. Kuddo, U. Laanem, G. Sootla, V. Ranniku, R. Pöder jt.

## Teisipäeval komsomolikomitees

- Kinnitati kevadsemestri tööplaani
- Kinnitati malevafunktsionäärid
- Sõbruspäevad tulevad aprillis
- Majandusteaduskonna kooperatiiv

● TRÜ kureeritavate regioonide funktsionäärideks kinnitati:

Lõuna-Eesti regiooni komandör — Tõnu Rüütel (üliõpilaste aü esimees), komissar Heiki Pagel (sammas aseesimees);

Tartu regiooni komandör — Üllar Vaserik (maj. III); komissar Urmas Sule (arst. VI);

Sakala regiooni komandöriks — Raul Siimut (maj. III), komissar Ivar Pikk (maj. III).

Tjumeni rühma komandöriks sai Boris Sabovski (füüs. II) ja Krasnodari rühma juhiks Taimo Saan (matemaatikaaspirant).

Välisrühmade komandörid on: Jugoslaavia — Oleg Sevtšuk (patoloogilise anatoomia kateedri as-

sistent); Ungari — Jüri Ruus (NLKP ajaloo kateedri assistent); Tšehhoslovakkia — Raul Eamets (poliitilise ökonomia kateedri assistent); Saksa DV — Vambola Paavo (teadusliku kommunismi kateedri õpetaja).

Suvmaleva juhiks sai Vahur Karniol (maj. II).

● RSP peetakse 21.—24. aprillini. Orgkomitee esimeheks kinnitati komitee asesekretär Asko Pohla. Programm on üliõpilaste endi kokku panna, igasugune initsiatiiv oodatud.

● Komsomolikomitee juurde kinnitati noorte teenindus- ja tootmis-kooperatiiv «Juventus». Selle tuumiku moodustavad majandustudendid, esimees on Tarmo Pungur (maj. III).

## Proovime jõudu!

1987. aasta kevadel organiseeris ühiskonnateaduste kateedrite aü-büroo üliõpilasreferaatide konkursi ühiskondliku omavalitsuse ja sotsiaalse aktiivsuse teemadel. Sel kevadsemestril korraldatavas konkursi II voorus on teemadering järgmine.

1. Rahvussuhetest tänapäeval.
2. Sotsiaalne õiglus: teooria ja tegelikkus.
3. Võõrandumine ja sotsialism.
4. Eesti NSV täielikule isemajandamisele: utopia või

reaalne väljapääs?

5. Isikukultus: ajalooline juhuslikkus või paratamatus?

6. Toitlusmaks — kollektiviseerimine — toitlusprogramm.

Referaadid võivad olla ka käsitsi kirjutatud, maht pole piiratud, esitada tuleb 1. aprilliks NLKP ajaloo kateedrisse allakirjutanu nimele. Parimaid ootavad konverents ja diplomid. Hüva mõttelendul

HENN KÄARIK,  
konkursi žürii liige



## Landesuniversiteedist rahvusülikoolini

1918 — 1919

Eks tihti ole nii, et punktile, millel seistakse, ei pöörata tähelepanu. Vaadatakse ikka natuke kaugemale ja kõrgemale, oma koordinaatide avalikustamiseks kasutatakse lähemal olevaid orientiire ja harva ruumipunkti, kus määraja ise viibib. Sarnase suunitluse pakkus ka aulas korraldatava konverentsi «Eesti ajaloo probleeme 1917—1940» ettekannete programm. Ilmselt peeti iseenesest mõistetavaks, et ülikooli seinte vahel ajalugu lahates on kitsarinnaline vaadata enda ette maha, rääkida ikka endast ja endast — ülikooli saatusest aastail 1917—1940. Ka nii võib. Kuid ajaloolist eriharidust omamata ei riski ma oma asukohast kaugemale vaadata ja pakun mõne konspektiivse reljeefi Tartu ülikoolist aastatel 1918—1919.

\* \* \*

24. veebruaril, mil Päästekomitee kuulutas välja Eesti iseseisvuse, jõudsid Saksa väed Tartusse. Oheagsest üldhariduslike koolide ümberkorraldamisega alustasid okupatsioonivõimud ka ülikooli reorganiseerimist. 7. märtsil andis Tartu vallutanud 77. reservdiviisi komandör kindral Adams käskkirja, millega Tartu ülikool kuulutati saksa ülikooliks. Ülikooli vene, läti ja eesti rahvusest õppejõud esotasid rektor V. Aleksejeviga vastasid protestiga, milles viidati rahvusvahelise õiguse normide ning Saksamaa ja Nõukogude Venemaa vahel 3. märtsil 1918 Brest-Litovskis sõlmitud rahulepingu rikkumisele. Viimasele vastavalt võisid Saksa väed okupeeritud aladel täita üksnes politseivõimu funktsioone. Vaatamata järgnevategi protestide ametlikule tagasilükkamisele lubasid Saksa sõjaväevõimud siiski 4. aprillini loenguid pidada ning seejärel üliõpilastel eksameid sooritada. 12. aprillil tegi Landesrat otsuse liita Baltimaad Saksamaaga.

Tartu ülikooli nõukogu saatis oma esindajatena professorid V. E. Regeli ja P. A. Jakovenko Moskva ja Petrogradi, kus 1918. aasta 8. juunil Vene SFNV Rahvakomissaride Nõukogu otsustas, et tuleb asutada uus ülikool Voroneži, koondada sinna juba varem Venemaale evakueeritud Tartu ülikooli varad, ning korraldada professorite ja teiste ülikooli töötajate ärasõit Tartust. Vastavalt Tartu linnaapealiku kapteni Pohla korraldusele lõpetaski ülikooli senine juhtkond oma töö 31. mail toimunud ülikooli nõukogu-koosolekuga. 12. juulil läks teele esimene raudtee-ešelon, 17. juulil ja 31. augustil lahkus Tartust veel kaks ešeloni. (Kõrvalepõikena olgu öeldud, et «Revolutsioon, kodusõda ja välisriikide interventsioon Eestis (1917—1920)» annab lahkumispäevadena 12. juuli ja 31. augusti, «Tartu Riikliku Ülikooli

ajalugu III» aga 17. juuli ja 31. augusti. Kas on tegu eksitusega või lahkus Tartust siiski kolm ešeloni?) 12. novembril alustas tööd uus Voroneži Riiklik Ülikool. Oppejõudude ja juhtkonna esimene koosseis komplekteeriti peaaegu täielikult Tartu ülikoolist lahkunuist. Rektoriks nimetati professor V. E. Regel.

Tartus aga hakkasid Saksa võimud organiseerima nn. landesuniversiteeti ehk maaülikooli. Ülikooli kuraatoriks kinnitati Theodor Schieman, baltisaksa päritoluga ajaloolane ja Wilhelm II nõuandja Ida-Euroopa küsimustes. Rektoriks määrati prof. Karl Gottfried Dehio. Tartu landesuniversiteedi õppejõudude koosseis kujunes kaunis kvalifitseerituks. 68 õppejõust oli professoreid ja doktoreid 60. Ülikool avati 15. septembril. Ülikoolis õppimine oli tasuta: nõuti immatrikulatsiooni, semestri-, loengukuulamise ja muid maksu. Rahvuskosseis oli oktoobrikuu andmeil (kokku 1004 inimest) põhjal järgmine: 429 sakslast, 246 juuti, 165 eestlast, 133 lätlast, 13 poolakat, 11 venelast, 1 taanlane ja 1 soomlane.

Kuni 27. augustini ei tunnistanud Nõukogude Venemaa Saksa võimude peremehetsemist Eesti territooriumil. Kuid espool mainitud kuupäeval oli Nõukogude Venemaa oma sõjaliste jõudude koondamiseks sunnitud alla kirjutama Bresti rahu lisalepingule. Selles dokumendis on öeldud, et ta loobub ülemvõimust Eesti- ja Liivimaal, samuti igasugusest vahelesegamisest nende siseasjadesse. Piirkondade edasine saatust jäeti määrata nende elanikkonnale.

9. novembril algas Saksamaal revolutsioon ja 11. novembril ta kapituleerus Antandi riikide ees. 13. novembril tühistati Bresti rahuleping Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee otsusega. Selliste sündmuste taustal hakkasid Saksa väed ka Tartust taanduma, kusjuures ülikooli asjaajamine pidi üle antama Eesti Ajutisele Valitsusele. Ajutine valitsus ei suutnud siiski astuda reaalseid samme ülikooli taasavamiseks. Põhjuseks olgu toodud märksõnad Punaarmee ja Eesti Tööraha Kommuun. Punaarmee liginedes lõunast võtsid töölisel võimu Tartu linnas enda kätte.

Kõrgema hariduse sotsialistliku ümberkorraldamise seisukohalt oli eriti oluline Vene SFNV Rahvakomissaride Nõukogu dekreet 2. augustist 1918, millega ukseid avati kõigile soovijatele alates 16. eluaastast, kusjuures ei nõutud töendit keskkooli lõpetamise kohta. 1. oktoobril kaotati samalaadse otsusega ka senine õppejõudude teaduslike kraadide ja kutsete süsteem

ning jäeti ainult kaks õppejõu nimetust — professor ja õpetaja.

Sotsialistliku ülikooli juhatajaks määras Tartu ETK Nõukogu Hariduse ja Kultuurivalitsuse juhataja Artur Valner matemaatik Jaan Sarve. Väärrib märkimist, et J. Sarv oli veendunud eestikeelse ülikooli vajalikkuses. Et eestlastel kergendada õppejõuks saamist, lubati lektoriks võtta ka ilma vastava diplomiga kraadiga. Järjekindlalt teaduslikku tööd tegeva lektori võis edutada professoriks. Üliõpilasteks võisid põhimõtteliselt saada kõik Eesti kodanikud, kuna ei kavatsatud nõuda haridust tõendava dokumendi esitamist. Neid kavatsusi ei suudetud realiseerida. 14. jaanuaril 1919. aastal oli Eesti Tööraha Kommuun sunnitud oma tegevuse Tartus lõpetama. Eestis jäi kehtima kodanlik võim.

28. jaanuaril andis J. Sarv ülikooli juhatamise üle Peeter Põllule (Ajutise Valitsuse aegne haridusminister) ja palus end saata välismaale täiendama, et tundma õppi-da välisriikide kõrghariduse süsteemi. Tagasi Eestisse jõudis ta 1919. aasta augustis.

1919. aasta märtsis loodi ülikooli uuesti avamise eeltööde komisjon, mille esimeheks sai kuraator P. Põld. Üliõpilaste vastuvõtt algas 29. septembril, algul ainult ajaloo-, filosoofia-, matemaatika-, loodus-, põllumajandus- ja loomatarbeteaduskonda ning arstiteaduskonna esimesele kursusele.

Ülikooli avamine toimus aktusega 1. detsembril 1919 kell 12. Kõigepealt esines «Vanemuise» sümfooniaorkester avamänguga, mille järel kanti ette Gustav Suitsu luuletus «Proloog». Tervituskõne pidas tolleaegne peaminister J. Tõnisson, kes valitsuse nimel kuulutas ülikooli avatuks. Peokõne pidas kuraator P. Põld, kes andis pikema ülevaate taasorganiseerimise käigust, ülikooli tähtsusest eesti kultuuri arendamisel. Tervitajate hulgas oli uus haridusminister K. Treffner, mitmed Asutava kogu saadikud, armee esindajad. Tervituskõnesid ja õnnesoove oli arvukalt, mille tõttu aktus lõppes alles kell pool viis pärastlõunal. Rohkesti tuli telegramme ja kirjalikke õnnesoove. Ohtu toimus pidusõök 300 inimesele «Vanemuises». 1. detsember jäigi kodanliku ülikooli aastapäevaks, mida traditsiooniliselt tähistati aktustega.

INDREK UDE

Raamatutest «Tartu Riikliku Ülikooli ajalugu» III, Tln. 1982; «Revolutsioon, kodusõda ja välisriikide interventsioon Eestis (1917—1920)», Tln. 1982; «Kodusõda ja välisriikide interventsioon Eestis (1918—1920)» II, Tln. 1986.

## Liidu kaitseks

Ei ole kerge olla liit liidus. Veel raskem on luua üksmeelt ametiredelitel, treppidel ja riulitel. Tahavad ju paljud viimaselt hüppelaualt õhku viskudes linnuks saada. Katsu siis ennast mõistetavaks teha. Eks selle pärast öeldagi, et parem varblane peos kui tuvi katusel.

Eesti rahvuslind on suitsupäasuke. Kelle rahvuslind on sinilind, seda ma ei tea. Üliõpilasliit on igatahes üks meie põlvkonna esimestest pääsukestest ja pole ka mingi ime, kui pärast kahtkümmend aastat karbis kasvamist lõhkise küna ees seistes teda toetame. Mil-lelegi peab ju lootma.

Loodus on seatud nii, et esimesi pääsukest ohustavad öökülmad ja ennekõike inimesed. Kõhkluste ja kartuste vool on reeglina suur. Oi paanikat! Piinlik on vaadata so-gast vett seal, kus peaks olema selgus. Kes või mis sundis meid kart-ma oma peegelilt?

Põhjamaal nõuab külvamine suurt hoold. Noored võrsed on vi-sad sirguma ja kui see neil läbi katsumuste õnnestub, siis tuleb neid osata hoida. Me ei ela ju min-gis võluriigis tõusva päikese maal, kus üle öö võib tühja kõrbesse mõni ilmaime tekkida. Jääb arusaamatuks vastuseis, kui hoolehoidjate kätemerd enam silmaga ei haara. Iga mees on kange ise külvama, kuid pole võimeline koristama saa-ki. Siit kasvab umbusk. Aga üliõpi-lasliit ei eksisteeri selleks, et end võoraste loorberitega ehtida või oma plaanide ees araks lüüa.

Olid päevad, kus ükskõiksus ja bürokraatia tegid viha. Vahel läks silme ees lausa mustaks. Küllap tuli peaga vastu seinä jooksmisi igauhel ette ja tuleb edaspidigi. Nüüd ajab see kõik ainult naerma.

MARGUS SANGLEPP,  
žurn. I k.

## Tudeng ei ole ärganud

Üksjagu liiva on pudenenu aja-kellas, kui ilmus eelmine artikkel «Kas ärgata üles või magada eda-si?». Tõrkord lubatud kiire areng jäi jalgu veel kiiremale aastalõpu-le ning sessile. Mis on vahepeal muutunud Üliõpilasliidu või -nõu-kogu asjus? Eristil progressi nagu polegi. Vähemalt siiani pole arute-lust küsimuse ümber midagi väl-ja tulnud. Ja süüd ei tasu Üliõpi-lasnõukogu kaela veeretada. Aja- kirjanduseski olen kohanud ikka endisi nimesid, nagu oleks Üliõpi-lasliit mõne üksiku eraasi. Viima-ne ulatuslik artikkel oli Ülo Veld-relt 19. jaanuaril «Noorte Hääles». Kuuldavasti olevat üks liitu toetav kaastöö praegu ka «TRÜ» toimetu-se postikotis. Ongi siiani kõik. Uusi ettepanekuid ei ole laekunud praegu tegutsevale Üliõpilasnõuko-gulegi, nagu ütles Asko Pohla. Veelgi enam — isegi oma eelmise artikli kohta kuulsin, et probleem jääb üliõpilastele kaugeks?!

Ent ärgem heitkem meelt ega püssi põssasse! Alljärgneva luge-mise eel tasuks taas kord visata pilk 13. novembri «Noorte Hääles» ära trükitud UN põhikirja projek-tile.

ESITEKS. Ma ei pea vajalikuks senise nõukogu koosseisu suuren-damist. Toimuks see ju teatavas mõttes nn. kasulike inimeste juur-detõmbamises. Tean, et väidetakse, nagu ei saaks me ilma mitmesu-guste ametkondade esindajateta lihtsalt läbi — nemand aitaksid meie ettepanekuid läbi tõugata. Kogemus näitab, et sellised inime-sed jäävadki vaid esindama ega tee praktiliselt midagi. Pealegi, milleks on seda nõukogu üldse va-ja, kui me ise millegagi toime ei tule? Andkem oma elu-olu üle ot-sustamine tudengite endi kätte!

Siit TEISEKS. Teen ettepaneku koostada üliõpilasnõukogu kõigi kõrgkoolide teaduskondade esinda-jast. Neid, kes pole enam tuden-gid, nõukokku mitte valida. Tõsi, siinkohal on õige teha mõndus noortele õppejõududele, kes alles hiljuti on olnud komсомолиактивis-tid, piisavalt populaarsed ning kel-le mõne teaduskonna tudengid teeksid ise ettepaneku neid nõu-kogus esindada.

Kõik muud asjamehed, kelle pikk joru on toodud ära projekti punk-tis III «Moodustamise kord», tehku oma tööd vastavatel ametikohtadel.

KOLMANDAKS. Kuni me pole jõudnud Üliõpilasliiduni, ei ole silmanähtavat vajadust palgalise

Kergemeelsus? Ei. Lihtsalt tore jälgida, kuidas ühed lähevad visalt otse mööda ringjoont ning teised hoiavad künte ja hammastega kin-ni ametitoolist, mis näib rohkem maailma nabaks olevat kui Norra maadeuurijate poolt avastatud lõu-napoolus.

Rauda tuleb taguda, kuni ta on kuum. Vana tõde. Täna-seks on pal-jud kergemeelselt vasara alasi kõr-vale maha pannud ja jäänud ära-ootavale seisukohale. Muidugi, kõe-gi ei ole nõus seda tunnistama, sest väliselt oskab igauks mängida tuli hingelise perestroikapooldajat, kes valmis vaenlaseks kuulutama igaühe, kel etteheited suul. Mine ja võta siis kinni, millise kivi all vähk tegelikult peidus on.

Kas meisse on üldse jäänud mi-dagi püsivat? Sajakordselt kajava «hurraaga» alustame, lõpetuseks oleme endi häälest ära hirmutatud. Ei tahaks siinkohal pidada loengut aususest, siirusest ja kõrgetest ideaalidest. Niikuinii mind keegi ei usuks. Tahaks ainult loota, et keegi meist poolle teel ei peatuks, sest see, mis on praegu üksikute mehe-pogade poolt üliõpilaskonna ja rahva jaoks ära tehtud, on alles tilk suures meres. Üliõpilasliidu probleemid ripuvad ikka veel ühe jalaga õhus, ülevabariigilisest tu-dengilehest rääkimata. Meie suure Nõukogudemaa metropolis valmis-tatakse koostama noorsooadust. Olgem siis arukad ja seiskem selle eest, et vähemalt seda võimalust maha ei magataks. Pärast, kui ehk kraanid taas kinni keeratud, on ka-sutu nende all tühja kruusiga ka-hetseda.

esimehe ega sekretäri järele. Mil-leks veel kaks kabinetiametnikku, kellel tendents üliõpilastest kauge-neda? Praegu on töökoormus vae-valt nii suur, et muidu ära teha ei jõuaks.

NELJANDAKS. Panen ette Üli-õpilasnõukogul pidada otsesidet Rahvusvahelise Üliõpilasliiduga, aga samuti teiste riikide rahvusli-ke üliõpilasorganisatsioonidega. Ma ei taipu, millist kasu võiks siin an-da puhvrina tegutsev ENSV Noor-soo-organisatsioonide Komitee?

VIIENDAKS. Juttu oli Vanema-tekogust. Siia võiks kuuluda li-saks noortele spetsialistidele ka kõik kõrgkoolide vabastatud sekre-tärid, ülemnõukogude saadikud jne. Ühesõnaga kõik need, kes pro-jektis pakutud moodustamiskorra-ga on ÜNi planeeritud. Vanemate-kogu on rangelt nõuandev.

KUUENDAKS. UN kutsus oma istungitele vajaduse korral kõrg-koolide sekretäre, EÜE juhtivfunk-tsionääre, ÜTO juhte, kellelt vaja-takse ülevaadet tegevusest või in-fot.

SEITSMENDAKS. UN peab oma vajalikkust tõestama. Praegu on enamik üliõpilasi veendunud, et UN on kõrgemalt poolt peale su-rutud, kellegi löa otsas ning ei suu-da midagi. ÜNi vankumatu tege-vusjuhend peab olema suund Üli-õpilasliidu moodustamisele. Olen endiselt selle liidu poolt, ent pea-me hoiduma seda mõtet millegagi kompromiteerimast.

Üliõpilasorganisatsioon ei saa läbi oma häälekandjate. Siiani ei peetud vabariiklikku üliõpilaslehte lihtsalt vajalikuks (vt. «Noorte Hääle» 19. jaan. 1988 minister V. Rajangu arvamus). Alles hiljuti ütles ELKNU Keskkomitee esimene sekretär Arno Almann «Edasi» veergudel, et asi on paberis ja trü-kiivõimsustes. Kas on? Tahtmata kahelda vabariigi komсомолижуи sõnades, on varemgi toodud selli-seid põhjendusi ettekaänetena. Leht aga on vajalik.

Lõpetuseks jääb lisada, et lehe ilmumise ajaks on 18. veebruaril Tallinnas TPIs toimunud ÜNi koh-tumine Tallinna kõrgkoolide esin-dajatega. Kas toob see selgust üli-õpilaste probleemidesse? Aitab surunud punktist edasi või mitte? Veel ei tea. Veel ei ole tudeng haaranud kinni neist võimalustest, mida pakutakse. Aga oleks vaja ärgata ja haarata...

KALEV VILGATS,  
ENSV Üliõpilasnõukogu liige

Tartu linn aastal 1932.



## Enesekaitse vajadusest

Struve 2 on kahtlemata kultuuri-loomiselt hindamatu, s.t. väga hinnaline. Tema lammutamise või isegi nihutamise jõuaks täiusliku lõpuni Pordi ajastu linnaplaneerimisviga, mis läbi vana targa Matteuse kiuste Tiigi tänav palistati selle koledusega, mis seal nüüd seisab. Ehkki hotell asuks ühte ritta teatri- ja teadusraamatukogutao-liste kaunistustega (mis isegi täna veel tegelikult ja kahjuks mitmeid küsitavusi esile kutsuvad), mitte aga Tiigi tänavasse loodetud kultuurhooneid asendavate inetustega, ei ole tark niisama lihtsalt kahe silma vahele jätta järgmisi asju.

Hotell, kui see tuleb kesklinna, võtab palju ruumi nii meetrilises kui ka vaimses, s.t. inimvahekordi teisendavas mõttes. Ta toob kaasa juurdesõiduteed, parkimisplatsid, majandusõied, konteinerid, kastivirnad, hiigelpuukastid, veoautod, bussid, heitgaasid, kõõglõhnad, hulkuvad kassid, «sumedas- se õhtusse voogava maheda restoranimuusika» (kui rokk ja hevi peaksid mõõdanikku vajuma), ärikad, Laurad, või kuidas neid eesti keeli nimetadagi, miilitsad ja hulga inimesi, kel pole vähimatki pistmist Tartu vaimuga — kohta, mis seni on ikka olnud sest vaimust läbi imbutunud.

Peaksin lugu sellest linnaplaneerijast, kes hoiaks selle elu eemal ülikooli raamatukogust ja ülikoolist endast ning teest, mis neid kahte kokku viib ja mida on sunnitud käima nii õppur kui õppejõud. Praegu see tee, mis vaimsele tööle minnes jala läbitakse, on veel küllaltki roheline, piisavalt vaikne ja süvenemist soodustav.

Küsida tasuks ka, kas leidub (silmailu linna panoraamist välja arvatud) TARTLASE seisukohast mõistlikku põhjendust Struve 2 krundi kasuks. Võõrastele tuleks ta muidugi hea. Aga umbes samavõrd hea oleks ta ka EPA linna- kus, kaarhallide asemel, Lille mäe nõlval või Turu tänavas. Ning lõpupeude lõpuks võiks ju tema kasuks kas Jaani kiriku kõrvalt või kunstikooli ja EPA kirikvõimla vahelt mõne majapeletisega likvideerida. Linna planeerimine täna ja edaspidi peaks mineviku ebakohti oien- dama, mitte rohkendamal.

Kes võtab enda peale tulevase tülitsemise üleaedse detsibellide asjus? Kes kingib mai- ja juuni- õhtuil eksamihoajal õppureile vaikuse? Kas keegi peale rektori saab sellega toime? (Kui temagi?) Kes peatab märke mõirgavad moon- naautod ja suunab tehnilisele üle- vaatusele raamatukoguaknaid tu- mestava sinise suitsusabaga bus- sid? Just nimelt elav kogemus üt- leb, et olmeühigieni tagamisega on aasta-aastalt enam loomist. Profes- sor Trassi sõna tuleks aga kuulata igatahes.

VALDAR PARVE

«HOTELL — ÜLIKOOLI RAA- MATUKOGU PEEGELPILT» — TULLIO ILOMETS, «TRÜ» nr. 35, 1987.

«MIDA ÜTLEVAD SELLE KOH- TA JURISTID» — ELSA KUDU, «TRÜ» nr. 2, 1988.

«KULTUURILUGU JA UUS HOTELL» — HANS TRASS, «TRÜ» nr. 4, 1988.

## Vargad majas

Kriminaalromaanid kaovad raa- matulettidelt aukartustäratava ki- rusega. Need teosed ostjatest puu- dust ei tunne. Närvikõdi ja põne- vus on inimesele niisama vajalikud kui õhk ja vesi. Küll tahaks, et juhtumid roimadest raamatukaante vahele jääksid, aga paraku leidub alati neid, kes kuritegu meie argi- päeva kannavad ja sellega palju- dele inimestele muret ning liigseid sekeldusi kaela toovad. Näidete ot- simiseks ei pruugi kaugele minna: 4. jaanuari õhtupoolikul astus seitsmeteistkümneaastane enese- kindel noormees peahoone sammast- te vahele lootuses panna taskusse järjekordne noos, sooritada uus vargus.

Õppeosakonna sekretär-dispetšer Tiina Mets:

«Pärast kella viit jäin tööle vii- masena. Otsustasin pesta tassid ning minna siis koju. Väljusin ka- binetist pimedasse koridori ja mär- kasin akende all seismas üht pois- si. Küsisin, mida ta soovib. Too vastas, et ootab sõpra, kes hetkel viibib rektoraadis. Rektoraadi ukse vahelt paistis toepoolest veel val- gus ja mul ei olnud mingit alust arvata, et noormees valetab. Pesin tualettruumis nõud ja tulin tagasi, et võtta käekott ja sulgeda uks. Ehmatusega avastasin end olevat paljaks varastatud — rahakotist ei olnud jälgegi.

Järgmisel päeval teatasin juhtu- must kolleegidele. Nemat olid kuul- nud veel ühest vargusest kaugõp- peosakonnas. Seal tegutseti ope- ratiivsemalt ja kutsuti välja mi- liits, kes kahjuks ei suutnud kanna- tanule mingit abi osutada.

Reedel, 8. jaanuaril lahkusin taas viimasena töölt ja kohtasin esime- sel korrusel kella alla noormeest, keda olin näinud pimedas korido- ris. Seekord oli ta sõbraga. Läksin neile järele ja nägin, et paar suundub majandushoonesse. Ma ei

suutnud üksi neid kinni pidada, sellepärast jäin alla ukse juurde ootama mõnda inimest, kellelt abi paluda. Peagi väljus majast koos sõbrannaga õigusteaduskonna kaugõppeosakonna insener Tiina Tennossaar, kelle abiga varga ta- basingi.»

Tartu Rajoonevahelises Uuri- misosakonnas alustati Olev Kase- maa suhtes kriminaalasi. 8. veeb- ruaril võeti pikanäpumees vahi alla. Poiss polnud kaks aastat kusagi õppinud ega tööl käinud. Esimesed vargused sooritas mõõduvõrd aasia suvel, rahuldades saagihimu kahes korteris. Hiljem järgnes rahavargus antikvariaadis. Oktoobris—jaanua- ris tegeles peamiselt rahakottide näppamisega ülikooli peahoones, keemiahoones, majandushoones ja Vanemuise tänava õppehoones. Tä- nu ülikoolis mõnda aega töötanud isale olid nende hoonete ruumid juba varem tuttavad ja see andis võimaluse pikemat aega märkama- tult oma plaane ellu viia.

Uurimine kestab. Kriminaalkoo- deksi § 139 lõike 3 järgi karista- takse kodanike isikliku vara salaja- se varguse eest kuni seitsmeaasta- se vabadusekaotusega. Milline ka- ristusmäär mõistetakse Kasemaa- le, jääb korrakaitseorganite otsustada.

Meie aga võiksime mõelda selle üle, kas ei jäeta liiga kergekäeli- selt lõunatundidel ja ametikäikudel lahti ruumide uksi ning laokile isiklikku vara, väärtuslikke mater- jale, milles mõni on valmis näge- ma raha saamise võimalust. Süües kasvab ju isu. Küllap on meil en- diil palju ära teha ja kaasa rääkida kujunenud olukorra parandamiseks. Võikem õppust üksteise vigadest ja alustagem kasvõi sellest, et oleme edaspidi tähelepanelikumad ning õlitame ära uste lukud.

MARGUS SANGLEPP, žurn. I k.

## Tänu

Rektori käskkirjas avaldati õp- peosakonna sekretär-dispetšerile TIINA METSALE ja õigusteadus- konna kaugõppeosakonna insene- rile TIINA TENNOSAARELE tänu varga kinnipidamise eest.

N BI Olgem tähelepanelikud! Vargused peahoones on jätkunud!

## “OV peaks avalduma kõikjal!”

(Algus 1. lk.)

1. Arvan, et need, kes on pide- valt lugenud ajalehte «TRÜ», oma- vad ülevaate OV printsiipidest. Rohkem võiks teha juttu olemas- olevatest positiivsetest kogemus- test. Mõningad on siiski olemas, näit. stipendiumide jagamine, ühis- elamute valitsemine jt. Võib-olla leiaks midagi head ka teistest kõrgkoolidest. Algavad ÜTO kon- verentsid. Kõik mujale sõitjad võiksid andmeid hankida ka seal- sest OV-st ning sellest kirjuta- da.

2. Üliõpilaste OV peaks avaldu- ma kõikjal. Kuna sellest õppe- mestrist ei peeta enam päevikuid, suureneb rühmavanema osakaal. Ta peab jälgima osavõttu õppetööst ning tegema oma järeldused. Op- pejõud võivad keelduda nende üli- õpilaste eksamile lubamisest, kel- lel on tegemata vajalikud tööd. Rühma aktiiv peaks hoolitsema, et sessioonil sääraseid asju ei juh- tuks, s.t. kohe välja selgitama, miks Jüri või Mari ei tule õppe- tööle.

Kas mitte tagasi minna ka eksa- mite andmise teistsugusele korra- le? Sõjajärgsetel aastatel valis iga üliõpilane ise, palju tal kulub aega ühe või teise eksami etteval- mistamiseks. Oppejõud teatas kur- susele varakult 2—3 eksamipäeva — need olid mitte järjest, vaid kül- lalt suure vaheajaga (üks sessiooni algul, teine lõpul). Kursusevanem organiseeris eksamitele registreerimise vastavalt üliõpilaste vaja- dustele. Praegu aga peavad ühe- suguse eksamielse ajaaga tulema toime nii matemaatika «spetsia- listid» kui ka selles aines väga hal- vasti orienteeruvad. Teistsuguse ühiselamud peaksid täielikult alluma üliõpilastele. Kordan oma

möödunud aastast ettepanekut ühis- elamu kooperatiividest (vt. «TRÜ» nr. 7, 1987). Ka üliõpilaste kul- tuurielu jäägu nende endi asjaks. Oleks meeldiv, kui nad oma üri- tustele kutsuksid ka õppejõude. Kõigis neis küsimustes peaks roh- kem ära kasutama sajandite koge- mus. Häid mõtteid oli dots.F.Ku- du «Edasis» ilmunud artiklis. Praegune OV meenutab mõneti ujuma õpetamist veeta basseinis — üliõpilastele soovitatakse palju, kuid tegelikke võimalusi /eelkõige materiaalseid/ jääb väheseks. Ka vastutus pole neile üle kandunud.

3. Tundub, et nii teaduskonnas kui ka ülikoolis astutakse esimesi asjalikke samme OV suunas. Roh- kem on senini siiski tegemist «pinnavirvendusega». Tõsisem samm oli üliõpilaste osavõtt nõu- kogude tööst. Sama moodi tuleb astuda ka muudel aladel.

4. Komsomoliorganisatsioon ja üliõpilaste ametiühingu vastutavad sektorid peaksid minu arvates pal- judes üritustes kokku kasvama OV-ga. Igal juhul nemad peavad juhtima.

MAJANDUSTEADUSKONNA DEKAAN DOTS. VALNER KRINAL

2. Üliõpilaste OV peab avaldu- ma kõigis nimetatud elusfäärides ja kõiges, mis puutub kõrgkooli ja üliõpilaselule.

Üliõpilased on suutelised ja õi- gustatud kujundama optimaalseid kaasaegseid õppeplane, arukalt organiseerima oma erialast ette- valmistust. Ka oma kultuuriala- sele tegevusele oskavad üliõpilased anda kõrgetasemelise sisu.

Kõige raskem on siiani olnud ja on ka praegu olme viimine rahul- davale tasemele, eelkõige ühisela- mutes. Olmekultuuri ülimald tase on aastakümneid kestnud inimese olmekasvatuse eiramise tulemus. Ka senistelt OV liidritelt ei ole

OMA VALITSUS.

kuulnud arukat, fundamenteeritud, konkreetset programmi üliõpilaste olmelise olemise kultiveerimiseks ja ühiselamu inimväärsuse muutmiseks. Nagu on tõestanud senine kogemus, ei suuda muuta ühiselamut kultuurseks ükski jõud ega instants väljastpoolt OVd (administratsioon suudab parimal juhul luua ühis- kondliku kasvatusprodekaani kau- du lühikeseks ajaks Potjomkini kü- la). Üliõpilaste vastavat initsiatiivi tuleb tingimusteta toetada.

VÖÖRKEELTE KATEEDRI VANEMOPETAJA MAILA NEMSITSVERIDZE

1. Usun, et need on alles üsna udused.

2. Seal, kus nad on pädevad langetama enam-vähem asjako- haseid otsuseid.

3. Ei rahulda, kuigi tean täpselt, millised eeskirjad kehtivad.

4. Jagada võimalikult täpselt funktsioonid ja seejärel anda täis vastutus.

5. Arendamine näib olevat pika- ajaline (aastaid kestev) protsess, seepärast peaks olema fikseeritud: 1) lähtekontseptsioon, mis peaks kõige muu kõrval sisaldama taga- siside kanali (võimaluse), s.t. jooksva korrigeeriva tegevuse sellesama kontseptsiooni enda suhtes; 2) liikmeskond, kes on aktiivselt huvitatud teatavate eesmärkide saavutamistest (mitte automaatselt kogu üliõpilaskond); 3) eelõeldust peaks järelduma, et OV on vaid meetod, mitte aga asi iseeneses, eesmärk. Eesmärgid vajavad veel püstitamist.

ENTEROLOOGIA LABORI JUHATAJA MED.KAND. AGU TAMM

## „Gaudeamus“ tuleb Vilniuses

tevalmistamise asjus nõupidamise. Eestist käisime seal seitsmekesi. Nüüd on peo kohta täpsed andmed teada.

● Millal ta siis toimub?

Päris pidu on 1.—3. juulini Lee- dumaa pealinnas. Juuni lõppu on koondatud peaproovid, enne Eestist ärasõitu võib ehk meie kollektiivi- de esinemisi ka siin näha. 28. juu- nil on Kaunasest Eesti päev rong- käigu ja kontserdiga.

● See on siis nii nagu eelviima- sel peol Riias oli Eesti päev Saul- krastis ja viimase peo eel Tallin- nas leedulaste päev Tartus.

Täpselt nii. Enne 1. juulit pee- takse ka Vilniuses ja selle ümbru- ses veel kontserte ja muid üritusi. Eestist sõidab suurele peole umbes 1500 üliõpilastaidlejat: koorid, or- kestrid, tantsijad, võimlejad. Kõige suurem kollektiiv on TRÜst — üle 400 esineja.

«Gaudeamus» on Eesti, Läti ja Leedu üliõpilaslaulupidu, mida need liiduvabariigid kordamööda korraldavad. I oli Tartus 1956. aastal. Seda ehk nooremad ei teagi.

Alati on ka külaliskollektiive Moskvast, Leningradist jm.

● Kas leedulased on mõelnud ka uuendustele?

Jaa, esmakordselt tahetakse or- ganiseerida kunstikõrgkoolide üli- õpilastööde näitus, uuele tõrvikule on kavas graveerida kõikide «Gau- deamuste» märgid jm. Mele tegime ettepaneku süüdata laulupeotuli Tartus, see jäi veel lõplikult otsus- tamisele. Siis võiksid ka ülikooli noored näiteks I üliõpilaspeo toi- mumiskohta Kassitoomele mingi märgi maha panna. Mõelge!

● Esinejatel on repertuaar ar- vatavasti juba teada.

Viimased täpsustused on nüüd paigas. Esmaspäeval tulevadki Tallinnasse nõupidamisele kõrg- koolide staabiülemad prorektorid ja klubijuhatajad, liikumisrühmade treenerid oma kava asjus. Nii et start «Gaudeamusele», sedapuhku juba kümnendale, on antud.

● Aitäh põhjaliku info eest. Nüüd hakkame sidet pidama juba esinejate endiga.

Helistas VARJE SOOTAK

## RAAMAT RAAMATU HEAKS

Raamatuoksjon, millest laekuv- tulu läheb sihtannetusena Kultu- rifondi sõnaraamatute kirjastami- sel valitseva katastroofilise olu- korra (täpsemalt vt. 5. veebr. «TRÜ-st») muutmiseks, toimub 15. märtsil kl. 18 ülikooli klubis. Üliõpilaste, õppejõude, vilistlaste, ülikooli all-lülide, kultuurisõbralike asutuste ja orga- nisatsioonide — kõigi sõnaraamatu-

kasutajate annetusi (eesti- ja muu- keelseid huvitavaid ja väärtuslikke või kurioosseid raamatuid, perioodi- lisi ning käsikirjalisi ja isekirjas- tuslikke väljaandeid, ilmunisajast ja -kohast sõltumata) võetakse vastu märtsikuu esimestel päeva- del, täpne aeg ja koht järgmises lehes!

Korraldav toimikond

## PIMEDUSEJÜNGRID ÜLIKOOLIS

FAKT. 13. veebruaril põles Va- nemuise tn. ringauditooriumi 90 laelambist 44. Tihedad tumedad liigutatud kardinaid varjasid õuepäikse. Ka põlevate lampide

tuhm valgus kumas otsekui kau- gest stagnatsioonijast. Pea kula- las, tagin kindlaks, et need on kõi- gest sajavatised. Kahetunnist loen- gut konspekterides silmad väsisid

hämamas ja tärkav peavalu ei ha- jutanud tähelepanu üksnes dots. R. Masso loengu selge ja haarava esituse tõttu.

KOMMENTAAR? Põlevate ja mittepõlevate lampide tähelepanu- väärse vahekorra asjus kostis kur- suseõde: «Ei ole sul ka targemat teha kui lugeda lampe.» Jah, ei ole midagi targemat teha kui kan- da hoolt oma tervise eest. Ülikoo- li mitmed õpperuumid on harjuma- tult hämarad. Osa lampe ei põle ja põlevate võimsus on väike. Kas keegi saab preemiat elektrienergia kokkuvõtte eest üliõpilaste tervise arvel?

TONU PEETS





**EUGEN  
MURAŠEV**

4. juuli 1914 — 7. veebruar 1988

Peaaegu kõik meie vabariigi arstid ja juristid mäletavad oma õpingute päevilt Tartus kohtuarstiteaduse kateedri kauaaegset õppejõudu meditsiinkandidaadi dotsent Eugen Muraševit, keda enam meie seas ei ole. Jäi lõpetamata viimane alustatud töö.

Ta sündis 4. juulil 1914. aastal Helsingis mereväelase perekonnas. I maailmasõja ajal asus perekond elama Eestisse. Lõpetas Tallinnas Vene Gümnaasiumi 1933. a. Alustas õpinguid Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas, katkestas korduvalt majanduslike raskuste tõttu, arstidiplomini jõudis alles 1948. Õpingute ajal ülikoolis alustas 1941. aastal tööd laborandina, hiljem assistendina kohtuarstiteaduse kateedris.

1944. aastal sai E. Muraševist Tartu kohtumeditsiini osakonna juhataja järgnevat 30 aastaks. Samal ajal usaldati talle ka Tartu Polikliiniku juhatamine, Tartu Kiirabi ja Tartu ATEK töö juhtimine. Aastail 1951–1952 oli E. Murašev Tartu Linna TSN TK tervishoiuosakonna juhataja.

Selle ja rahvasaadiku töö kõrval

õpetas E. Murašev veel ülikoolis õppeülesandetähtsana pidevalt paljude aastate jooksul kohtuarstiteadust ja tervishoiuorganisatsiooni.

Alates 1968. aastast langes E. Muraševi õlgadele kogu kohtumeditsiini õpetamise raskus ülikoolis, mida ta kandis kuni vanaduspensionile jäämiseni.

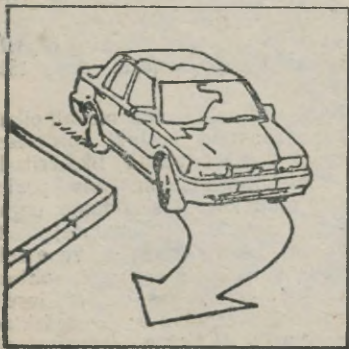
1971. aastal kaitses edukalt kandidaadiväitekirja surmaga lõppenudaju-kolju traumadest Tartus aastatel 1963–1969. On avaldanud kokku üle 50 teadusliku töö.

E. Murašev oli üks esimestest, kes nõudis motokiivrite kasutuselevõtmist, vähendamaks liiklusõnnetustel saadavate ajukoljutraumade raskust.

Kõikjal, kus E. Murašev töötas, andis ta endast parima, tema tegevus on ära märgitud medalite ja paljude aukirjadega.

Mälestus dots. E. Muraševist kui sõbralikust, väga heatahtlikust ja äärmiselt tagasihoidlikust kolleegist jääb alati seks püsima.

Kolleegid



## LIIKLUSNURK

Mis on tudengi liiklusprobleemid: jalakäijana, reisijana, autojuhina? Kas ja kuidas ning mida oleks vaja muuta? «Liiklusnurk» ootab kõiki jalameeste ja roolikeerajate küsimusi ja ettepanekuid ph. 241 «TRÜ» toimetuses.

## „Äärmiselt kehv!!!“

Ja pange selle järele kolm rasvast huumorimärki, ütles Tartu RAI riiklik autoinspektor Väino Lode, kui palusin tal midagi arvata TRÜ liiklusaastast 1987.

Et nii üldsõnalist hinnangut veidi täpsemaks muuta, võttis V. Lode riigilist paki perfokaarte ja lu-

ges neilt alustuseks numbreid: «Liikluseeskirjade rikkumisi oli kokku 234 (1986 — 273), õnnetusi juhtus liiklusalal 36 (27) korral.» Huvitav on see, et enamikul (99,2%) juhtudel on TRÜlane (peale üliõpilaste ka õppejõud ning teenindav personal). Määrustiku vastu patustanud sohvina, kusjuures kõige levinumateks rikkumisteks on kiiruse ületamine ja purjuspäi sõit. Need eksimused toovad ülisageli kaasa (raske) õnnetuse. Jalakäijana on LE nõudeid eiranud vaid 2 (0) inimest.

Näiliselt on rikkumiste osas paranemist märgata: ikkagi 39 võra vähem kui eelmisel aastal. Kuid nii on see vaid esmapilgul.

V. Lode: «See vähenemine tuleb nn. pisirikkumiste arvelt, millesse autoinspektor väikese liiklusohutuse puhul leebemalt suhtub. Õnnetuste arv aga on suurenenud ja purjus juhte on niisama palju kui möödunud aastal. Olukord on hoopis halvenenud.»

Kes need siis on, kes TRÜ mainet RAI silmis madaldavad? Kaardilt võib näha, et sel õppeaastal on viinakuradiga paarissõitu teinud üliõpilased V. Jänes, H. Toohal ja J. Roose, tööline Ü. Piir (kel polegi lube) ja autojuht A. Mork (riigiautogal). RAI võttis neilt 3 aastaks loadi ära, ülikoolis avaldati vali noomitus.

Arvud arvudeks. Miks ikkagi nimetas V. Lode liikluskorda TRÜs «äärmiselt kehvaks»? Vastuses jäi kolama sõna teadlikkus. Kõige ohtlikumad on teadlikud

rikkumised. Nendeks aga kiiruse ületamine ja purjuspäi sõit just ongi. Mäletatavasti moodustasid need 234st LE eiramisest enamiku. Seda esiteks. Teiseks arvas V. Lode, et kõrgkoolis peaks teadlikkuse tase olema märksa kõrgem kui näiteks elamuehituskombinaadis. Aga ometi ei ole märkimisväärt vahet märgata, vähemalt autoinspektsiooni seisukohast. Nii teeb see pisut näotu kõrvutamine ülikoolile päris häbi.

Mida siis teha, pärisin. V. Lode mõtles pikalt: «Võib-olla on ülikoolipoolsed karistused liiga leebed... Vali noomitus ei võta igatki kulkaltki kratsima. Teisest küljest: ühe rumala teo pärast kohe kõrgkooli pooleli jätta pole ka mingi lahendus...» Üsna palju peaks saama ära teha liikluspropagandaga «TRÜ-s», infoga rikkumiste ja õnnetuste kohta, arvasime lõpuks üheskoos.

Tänasin ja seadsin end minekule, kuid mu vestluskaaslane näis üha enam juurdlevat minu küsimuse üle: mida ikkagi teha? Hakkas piinlikki — ei saa ju tahta, et üks inimene lahendaks küsimuse mitme tuhande eest!

Seepärast on see ikka meie teha, et arv 234 perfokaardil hakkaks piiramatult lähenema nullile. Kuidas, see peaks igatki juba algklassides teada olema. Vaja on vaid tahet ja enesedistsipliini.

URMAS LOIT,  
žurn. i k.

## Veel Vanemuise tänava veeavariist

Ülikooli peainseneri Avo Arro vastus 5. veebruari «TRÜs» Tullio Ilometsa 22. jaanuari artiklile oli mõneti ootuspärane. Nii nagu seda ajalehtedes sageli varemgi tehtud on, osutati tähelepanu kriitilise loo küsitavustele ja vigadele. Samal ajal omistati eelkirjutatule sõnu ja mõtteid, mida artiklis üldse ei olnud. T.I. ei kirjutanud «et see /klambr/ on seal tänase päevani» ja «toru kubiseb klambritest» (A.A. sõnad). Neid olevat küll harulini. Aga kas on üldse oluline, kus pool need klambrid on või olid. Ohtu näitavad nad mõlemal pool.

Enne tsentraalkütte sissetoomist ülikooli juubelisügisel olid töötin-gimused Vanemuise õppehoones talviti tihti tõeliselt talvised. Vana-d katlad langesid aeg-ajalt rivist välja ja siis tuli loengutel is-

tuda mantlites ja kasukates. Sooja maja rõõme hakkasid tunnetama varasemast suurema veesurve (?) tõttu pööningut läbiva torustiku lekke. Need juhtusid enamasti töö ajal ja nii saadi ikka jaole. Mälestuseks jäid paljude ruumide rikutud laed. Nüüd aga juhtus see õõsel ja pühade ajal.

Õnnetuse tagajärgi likvideeritakse. Maalrite töövaeva ja kateedrite aparatuuri, raamatute jm. vararikkumise oht jääb. A. A. soovitus kõik väärtuslik teadusraamatukokku ja muuseumi viia on imelik. Tööd tühjas toas alati ikka teha ei saa. Avarisiid, ka tervema torustiku puhul, ei ole võimalik täielikult vältida. Kas ei tuleks valvureid õpetada taolistel juhtudel (suhteliselt soe ilm) küttesüsteemi sulgema? Kui seda olemasolev kas tehniliselt keerukas või suurt jõudu

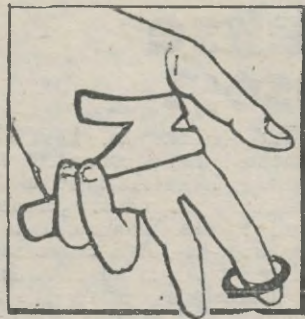
nõudev siibrite/kraanide süsteem ei luba, siis tuleks seda lihtsustada. Geograafid ja teised kannatajad on Tullio Ilometsale tänulikud just avarii emotsionaalse valgustamise eest. Keegi teine oleks võib-olla kirjutanud ä la «Esines lõppeline maavärin. Purustusi ja ohvreid ei olnud».

HEINO MARDISTE

LOE: «KUUM VESI UPUTAS GEOGRAAFIAOSAKONNA RAAMATUKOGU...» — TULLIO ILOMETS, «TRÜ» nr. 2.

«KAS AVARII VÕI «PLANEERITUD ÜRITUS»? — AVO ARRO, «TRÜ» nr. 3.

«EBATÄPSETEST ANDMETEST...» — TULLIO ILOMETS, «TRÜ» nr. 4.



## PSÜHHOLOOGIA- LOENGUD JÄTKUVAD

Loengutsükli «Psühholoogia päevaprobleemid» aasta esimene üritus toimub 22. veebr. kl. 19 Tähe tn. 4 aud. D-120 (nüüdne D-170). Aleksander Pulver räägib teemal «Ratsionaalsus contra afektiivsus inimeses».

## ORIENTALISTIKA- PÄEVAD

Üleliidulise Orientalistide Assotsiatsiooni Tartu grupi ORIENTALISTIKAPÄEVAD toimuvad 20. ja 21. veebruaril.

20. veebr. kl. 15 — TEADUSLIK KONVERENTS raamatukogu konverentsisaalis.

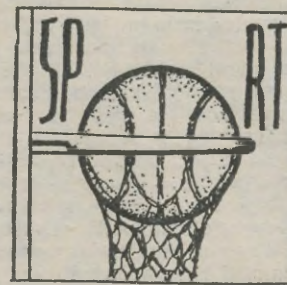
21. veebr. kl. 16 — KIRJANDUSLIK-MUUSIKALINE PÄRASTLÖUNA TRÜ klubis (kaastegev tantsutrupp «Amrita»).

## VÄLISMAALE!

Ametiühingukomiteel on veel võimalik vormistada

- 1 tuusik emale ja lapsele või isale ja lapsele (5–10-aastase lapse puhul on tuusiku maksumus ca 70%) turismireisiks Rumeeniasse (15 päeva juunis) Tuusiku maksumus 420 rbl.
- 2) 1 tuusik Bulgaariasse juulis 14 p. — tuusiku maksumus 460 rbl.

Soovijail pöörduda kohe ametiühingukomiteesse.



## VÖRKBALLINAISKOND MEDALIKONKURENTSIS

Eksamisessiooni sees peeti järjekordsed mängud Eesti võrkpallimeistrivõistluste naiskondade turniiril. Läks õnneks: TRÜ sai mitme koondislasega tugevdatud TPedI naiskonnast jagu 3:1. Nüüd jätkatakse esinemist koos Kiroviniim. kalurikolhoosi, «Tempo» ja Vinni naiskonnaga. Kõigile neile on meie üliõpilased korra kaotanud, ent iga vastasega tuleb kohutada veel kahel korral. Kas jätkub püssirohtu medaliteni jõudmiseks?

## VÄRAVPALLIMEESKOND TEISEL KOHAL

Eesti väravpallimeistrivõistluste meeste mängudes alustati põhiturniiri teist ringi. TRÜ meeskonnal õnnestus alistada EPA, Põlva ja Viljandi (esimeses ringis saadi nende vastu ainult 3 punkti 6-st)

## ÄRA LASE SILMIST MÕODA!

Laulukonkurss «Tudengilaul '88» toimub 25. märtsil. Juhendi leiad järgmisest lehest. Usinat harjutamishoogu!

## PRESSIKLUBIS

Pressisekretärid, saame jälle kõik kokku sellel teispäeval kl. 16 toimetuses. Kes ei saa sel ajal tulla, andku varem teada.

## LUGEJAANKEEDID TAGASI!

Toimetuse on väga tänulik kõigile neile, kes veel nüüdki eelmises lehes ilmunud lugejaankeedid ära toovad. Pange need peahoone valvelaua kastikesse või tooge otse toimetusse.

## IGALE EALE JA IGALE MAITSELE

Reedel, 26. veebr. kl. 21 on klubisse oodatud ülikooli töötajad ja üliõpilased osa võtma ÜHISPEO-OHTUST «Igale eale ja igale maitsele», kus

- saab tantsida nii mõnusa svingorkestri kui ka diskorütmide saatel,
- on võimalus jälgida võistlustantsijate demonstratsiooniesinemisi ja asjahuvilistel selgeks saada mõne seltskonnatantsu algsammud,
- muusikalisi vahetult pakuvad üliõpilastidelejad,
- on avatud videokohvik,
- on võimalus jälgida ülekannet Calgary taliolümpiamängudest.

## KULTUURIKLUBILASED

Saame kokku teisipäeval, 23. veebr. kl. 20 TRÜ klubis 206.

## KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 20. veebr. kl. 21 Sa-muel Diferendi & H. F. Sini disko-programm «Tantsuvärk». Valik George Michaeli videoklippe. Kuulamiseks showbisnessi suurkuju PRINCE (With or Without «Revolution»).

Pühapäeval, 21. veebr. kl. 21 diskoprogramm PHIL COLLINS — huvitav loojanatuuri! (A—V tantsulugusid ka teistelt). Kuulamiseks «GENESISE» loomingut.

ning lisada korraga 6 punkti esimeses ringis kogutud seitsmele.

Nüüd tõusis TRÜ paremsuhtelise teisele kohale. Ilmselt tuleb leppida tõsiasjaga, et «Kooperaator» võidab meistri nimetuse. Meie üliõpilaste üha paranemine mänguvorm paneb põialt hoidma, et tänavu saaks revanšeeritud mullused valusad kaotused Tallinna lihakombinaadi meeskonnale ja tõusta pjedestaali teisele astmele.

## KORVPALLINAISKOND JÄTKAB NELJA HULGAS

Nõukogude Liidu meistrivõistluste esiliigas Eesti esindav TRÜ korvpallinaiskond sai viimastes voorudes mitu kaotust, kuid sama juhtus ka ohtlikemate konkurentidega. Nüüdseks on põhiturniir lõppenud ja neli kõrgliigasse pretendeerivat naiskonda selgunud, nende hulgas ka ülikooli naiskond. Veebruari viimase nädalal näeme neid kollektiivse TRÜ spordihoones.

NB! Need olid veel vaheaja spordiüldised väikese hilinemisega. Põhjuseks ikka leheruumi nap-pus.



Toimetaja kt. INDREK UDE







# KAKSIPIDI KOMSOMOLIST \* KAKSIPIDI

Peagi möödub aasta ELKNO XX kongressist. On kokkuvõtete tegemise aeg. TRÜ üliõpilastena arvame, et meie komsomolikomitee töös ei ole kvalitatiivset nihet toimunud. Ei ole suudetud lahendada peaküsimust: kuidas kaasata noori ühiskondlikku ellu. Sellel on nii objektiivseid kui subjektiivseid põhjusi.

1. Mitmed puudused ülikooli komsomolikomitee töös on tingitud noorsooühingu alusprintsiipidest. Peame eelkõige silmas seda, et komsomol on massorganisatsioon ja seetõttu ei ole suuteline esindama erinevate reaalselt eksisteerivate huvigruppide seisukohta ja eesmäärke. (Oleme ju lõpuks hakanud tunnistama ühiskonna diferentseeritust.)

2. Komsomol on sunnitud tegutsema olukorras, kus ühiskond pahatihti pöörab alternatiivsete rühmituste arengut. Erinevalt komsomolist ei pääse alternatiivsed rühmitused võimukanali juurde, mistõttu nad ei suuda pakkuda komsomolile tervet konkurentsi.

3. Komsomoli ideaaliks on üleliiduline standardnoor. Komsomol ei suuda arvestada erinevate regioonide rahvuslikku eripära, tal ei ole sidet rahvuskultuuriga. Seetõttu ei tõmba komsomoli atribuutika traditsioonid ja mehhanism noori kaasa, pigem vastupidi (massiliselt ei kanta komsomolimärki, pidevad hädad maksudega, palju on fiktiivseid ühingusse kuulujaid nn. surnud hingi).

4. Ajaloo vältel on komsomoliorganisatsioon ennast korduvalt kompromiteerinud. Meenutagem või isikukultuseaegseid «isadest lahtilütmise koosolekuid» või 70-te aastate stagnatsiooniaegset «krudevikeeramist». Samas ei ole komsomol kunagi ise suutnud vabaneda bürokraatidest, karjeristidest jne.

5. Komsomol ei tegele tegelikult ülepea poliitikaga. Organiseeritakse põhiliselt sügispäevi, ÜP-d, RSP-d ja muud tilu-lilu, poliitika on taandatud miitingutele «linnukese pärast». Poliitika oma esmasest tähendusest, s.o. võitlus oma positsioonide pärast ühiskonnas on komsomolis pigem kardetud kui soovitud.

6. Kala hakkab mädanema peast. Eespool nimetatud massilisus loob soodsa pinnase oma isiklikest huvidest lähtuvatele karjeristidele. Juba pikka aega ei usalda ülikooli komsomolijuhid tudengeid. Milles on see tingitud?

a) Me teame komsomoli parteilise juhtimise printsiipi. Praktikas on see moonduks olukorraks, kus komsomolikomiteel puudub iseisvus — ta on parteikomitee ripats. Kujukalt illustreerib seda olukorda Hendrik Allik («Eesti Kommunist» nr. 8, 1987, lk. 83) tuues rea piiblisalmist:

oh võta mind, mu jumal, käekõrvale  
Et tee mul jõuetumal läeks taevasse  
Ei suuda ise astuda ma sammugi  
Sest siruta mul käed vastu alati.

Taolisele ohule on viidanud ka V. I. Lenin:

«Sageli juhtub, et vana põlvkonna esindajad ei oska tarvilikul viisil läheneda noorsoole, kes on paratamatult sunnitud liikuma sotsialismi poole teist, mitte sama teed mööda, mitte samas vormis, mitte samas olukorras nagu isad. Seepärast peame me seisma noorsooühingu organisatsioonilise iseseisvuse eest mitte ainult seetõttu, et seda iseseisvust kardavad oportunistid, vaid ka asja enese pärast. Sest ilma täieliku iseseisvusega ei suuda noorsugu anda häid sotsialiste ega ka valmistada selleks, et viia sotsialismi edasi» (V. I. Lenin, Teosed, 23. kd., lk. 152).

b) Komsomolijuhid on tudengitest võõrdunud, tudengite arvamused neid ei huvita. Meile jääb selgusetuks, millist õigustust näevad komsomolijuhid oma tegutsemises noortejuhtidena. Ilmselt töötab ka kompensatsiooniprintsiip: «Küllap nad seda tahavadki, mida me teeme» või mis veel hullem: «Vaevalt nad seda tahavad, aga see on vajalik meie kõigi hüvanguks. Muidu ülemused järsku...» jne. Komsomoliliidritel ei ole reaalselt vajadust üliõpilastega sidet pidada, sest nende ametikohad ei sõltu otseselt üliõpilaste hinnangutest. Alternatiiviks meenutame 1960-ndate aastate komsomoliliikumist, mil iga liidriks pürgija pidi põhjalikult tutvustama oma vaateid ja tulevase tegevussuundi. Tollased programmid ja teod paistsid silma oma sügava eetilise poolest, need olid tudengitele tõrgeteta vastuvõetavad. Nii näiteks kutsuti ühel Käärikul korraldatud seminaril komnoori lähtuma põhimõttest: «Kui sa ei saa õigust rääkida, ära vähemalt valeta», «väljenda oma suhtumist avalikult» jmt. Viimasel ajal on komsomolis kahjuks hakanud valitsema mentaliteet: «Tegelikult on see täiesti õige, aga nemad seal arvavad...»

Regulaarselt toimusid kuuekümnendail infokosolekud, anti välja infobülletään. Altpoolt tulev kontroll oli nõnda tugev, et välistas tudengite huve mitte esindava isiku liidriks sattumise.

c) Kuigi komsomolikomiteel ei ole sidet üliõpilaskonnaga, ollakse varmad kõike positiivset kiiresti enda teeneks kuulutama (pannkoogishow, fosforiidikosolek, mitmed kultuuri- ja spordiüritused). Üritused toimusid komsomoli sildi all üksnes seetõttu, et vältida hilisemaid bürokraatlikke arvesteid.

d) Kriitilistes olukordades kaotavad komsomolijuhid pea (TRÜ komsomolisekretäri A. Kasaku sõnavõtt fosforiidikosolekul, maide-monstratsioon). Siia kuulub ka oma vaadete lausa tuulelipuna vahetamine. Kui 1987. aasta kevadel toimunud üliõpilasfoorumil oli TRÜ komsomolikomitee asesekretär A. Pohla esimene, kes ütles välja mõtte Üliõpilasliidu vajalikkusest, siis juba sama aasta 1. septembri «Noorte Hääles» kirjutab ta: «Arvame, et ÜL kui uue massiorganisatsiooni moodustamiseks puudub meil praegu küllaldane aktiivsus, see ei vasta praegu meie jõuvarudele, sel puudub veel kate.»

4. Ülalkirjeldatud olukord on viinud situatsiooni, kus komsomoli reaalkimbed ei tunne huvi valimiste vastu (pidevalt ei saada kokku teaduskonna koosoleku kvorumit, ülikooli komsomolikongressi kvorum tagatakse sunniabinõudega). Komsomoliliit on end stagnatsioonikursiga vahetult sidudes kaotanud autoriteedi ausalt ja eetilises plaanis kompromissitult mõtleivate noortega. Nemad lihtsalt ei lähe komsomolikarjääri tegema, teades hästi, et üksi masinavärgi vastu ei saa. Seega on komsomolijuhid positsioon päästerõngaks neile, kes normaalseis oludes liidrirolli ei tõuseks.

5. Komsomolikomiteest on kujundatud privileegitud kast (suurüritustejärgsed «orgkomitee peod», värviteleriga mikrobussis ringikihutamine ÜP-l, leebem suhtumine puudumiste põhjendamisel ja stipendiumite määramine). Samuti on mitmete välisreidide puhul komsomolilist spetsialistile eelistatud.

Suur šanss komsomolile oli ja on perestroika. Ainult et perestroika ei eelda ülalttulevatele vabadustele kaasalaulmist. Perestroika nõuab edasimineku, uute vabaduste kätevoitmist, oma kompetentsuspiiride laiendamist ka väiksematel organisatsioonidel, ammugi siis TRÜ komsomolil. Lubage meil, realkomsomolidel osutada TRÜ komsomolikomiteele sõotis maad, mis hädasti tahaks harimist: 1. oktoobril 1987 «Noorte Hääles» avaldatud kirjutises «Millist noorsooseadust tahame?» on noorsoo poliitilisi õigusi käsitledes öeldud, et need peavad muuhulgas avalduma ka «/-/-/ referendumites, õigustes moodustada noorsoo-organisatsioone, õiguses avalikustamisele, kriitikale, arvamuste vabadusele, sõna- ja trüvivabadusele, õiguses korraldada koosolekuid, miitinguid, tänavameeleavaldusi ja demonstratsioone.»

Tekkimas on mitmeid alternatiivseid rühmitusi. Soovime ülikooli komsomolikomiteele arvatil pilku neid nägemaks ja nendega arvestamiseks. Võib-olla viib komsomoliorganisatsiooni enesekriitiline tegutsemine loomuliku konkurentsi tingimustes ülalmainitud ebakohtade ületamiseni. Kui ei, on tema edasine eksisteerimine mõttetu.

Ideegrupi «Alternatiiv» liikmed

Jüri Luik, Tiit Pruuli, Ivo Rull, Indrek Tarand,  
Mart Soidro ja Indrek Kannik

Oktoober 1987

Autorid on ära teinud suure töö analüüsimaks komsomoli organisatsiooni puudujääke. Kuigi paljudes küsimustes pole analüüsiga sügavuti mindud, pole seda ehk autoritele õige ette heita. Pole ju keegi neist komsomolitöö juhtimisega vähemalt kõrgkoolis kokku puutunud, kõik ei kuulugi komsomoli. Alljärgnevalt püüame anda tõstatatud probleemidele omapoolsed selgitused.

\* \* \*

Komsomoli ideaaliks on üleliiduline standardnoor. Milline see on? Käsitäitja, dogmaatik, karjerist, demagoog, heasüdamlik, kõrge vastutustundega? Ilmselt pole küsimus mingis keskmises, vaid komsomoliorganisatsiooni teoivimes ja autoriteedis. Poliitika tegeleb alati massidega. Siit ka mõnes mõttes standard. Ent komsomolil on ju olnud (nii nagu kogu meie ühiskonnal) ka aktiivseerumise ja teguderohkeid aastaid. Näiteks meenutavad autorid 60-ndaid, aega, kus kogu ühiskonnas valitses isikukultusest vabanemise tulemusena tekkinud tõus.

Tõsi, Üleliiduline Leninlik Kommunistlik Noorsooühing ei saagi oma tegevuse üldsuundi seades täielikult arvestada meie paljurahvuselise maa kõigi rahvaste kultuuri, traditsioone, jne., mida peab arvestama komsomoliorganisatsioonide tegevuses kohapeal. Ilmselt on komsomoliorganisatsioonid aastate vältel kaugenenud rahvuskultuurist ja seda kas komsomolijuhid oskuste puudumise või ühiskonnas valitsenud üldiste aru-

saamade tõttu. Ilmselt ei tulene sellest komsomolimärki mittekanimine, komsomoli algusaastatel kaniti ju komsomolimärki uhkustunde- ga — hädad liikmemaksudega, paljud fiktiivsed ühingusse kuulujad.

Samad probleemid on ju üleliidulised ja kui oletada, et ÜLKNO orienteerub nn. üleliidulisele standardnoorele, siis ei peaks suuremates liiduvabariikides, eelkõige Vene NFSV-s, selliseid teravaid probleeme esinema. Puuduste põhjusi tuleb otsida eelkõige organisatsiooni tegevuse vigadest. Siit tuleb ka see, et komsomol pole suutnud vabaneda bürokraatidest (need olid ka 60-ndate aastate lõpus). Meie kohus on seista selle eest, et komsomoli ja eelkõige selle juhtorganitesse ei satuks bürokraate, karjeriste jne. Ilmselt ei olnud organisatsiooni massilisus selleks peamiseks põhjuseks, mis lõi soodsa pinnase karjeristidele, vaid demokraatliku tsentralismi nõude pööramine üha enam bürokraatlikuks tsentralismiks. Põhikirjaga antud õigust valida endale liidreid asendati formaalsete nõudmistega esitamiseks komsomolikaadri suhtes. Sellises olukorras asendus valimine tihti peale komsomolijuhide määramisega kõrgemalt poolt. Kohale määramine vähendas komsomoliliidrite vastutust kommunistlike noorte ees — siit soodne pinnas karjerismiks ja usaldamatuse tekkimine komsomolijuhide vastu.

Kahtlemata on komsomoliorganisatsiooni teoivime languse üks põhjusi massilisus, eriti 70-ndatel forsseeritud ridade kasv, juhtumid,

kus komsomoli võeti tervete klasside kaupa, kusjuures komsomolias-tumisel kasutati mõningatel juhtudel isegi sundi. Kuna ühiskonnas valitsenud tõekspidamiste järgi olid õiged ainult need otsused, mis teh-ti keskuses (ÜLKNO KK), muude-ti juhtimist aina tsentraliseemaks. Komsomolis võttis maad «ühemeel-sus», mis tõi kaasa olukorra, kus algorganisatsioonid said üksteisele sarnasteks kui kaks tilka vett. Tsentraliseeritud juhtimisstiil, mis välistas peaaegu täielikult alt poolt tuleva initsiatiivi, võeti omaks ka algorganisatsioonide aktiivi te-gevuses. Tekkis olukord, mida M. Gorbatsšov oma esinemises ÜLKNO XX kongressil kirjeldas järgmiselt: «Kui me mõtestame komsomolaktiivi tööd, tundub vahel, et noored lähevad ühel pool tänavat, komsomolaktiivistid aga teisel pool, ja veel vastupidises suu-nas.»

Poliitilise massiorganisatsiooni vastandamine erinevatele noortegruppeeringutele on põhimõtteliselt vale, kuna kuulumi-ne poliitilisse massiorganisatsiooni ei välista noore kuulumist eri hui-dest lähtuvasse noortegruppeerin-gutesse ja vastupidi. Pole alust väi-ta, et komsomol kui massiorgani-satsioon ei ole suuteline esindama erinevate reaalselt eksisteerivate noorsoogruppide huve. Kui jutt käib punkarite ja ljuuberite tüüpi grup-pide erihuvidest, siis on autoritel õi-gus. Aga on ju olemas noore kui sotsiaalse grupi huvid (nende eest võitlemise vajadust tunnistavad ka autorid). Küsimus on selles, kas

me ise oleme osanud kasutada oma huvide ja eesmärkide esinda-misel ja kaitsmisel komsomoliorga-nisatsiooni võimalusi. Ilmselt mit-te. Et huvisid esindada, tuleb neid tunda, analüüsida. Ka selles osas on komsomolil tõsiselt puudusi.

Poliitikat võib vaadelda kui osa-võttu riigiasjadest, riigitegevuse vormide, ülesannete ja sisu määramisest. Poliitikas leiavad väljen-damist sotsiaalsete gruppide põhi-huvid ja nende vastastikused suh-ted. Komsomoli XX kongressil vas-tuvõetud põhikirjaga on komsomo-lil tagatud koostöö riigiorganite ja teiste ühiskondlike organisatsioonide-ga. Komsomolile on antud seadusandliku initsiatiivi õigus; ÜLKNO põhikirja preambulas on öeldud, et leninlik komsomol on vastavalt konstitutsioonile nõuko-gude ühiskonna poliitilise süsteemi lahutamatu lüli, kes osaleb riigi ja ühiskonnaasjade juhtimises, poliiti-liste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste küsimuste lahenda-misel. Vanas põhikirjas seda ei ol-nud. Konkreetseks näiteks võiks olla siin ÜLKNO KK poolt algata-tud noorsooseaduse projekti välja-töötamine, komsomoliorganite poolt esitatud kandidaadid 1987. aasta suvel toimunud rahvasaadikute va-limistele jne.

Komsomoli parteilise juhtimise printsiibi praktilises raken-duses on olnud liialdusi ja küllap esineb neid veel praegugi. ÜLKNO XX kongressil ütles M. Gorbatsšov: «Mitte harva ei vii-data praegu sellele, et komsomol on initsiatiivitu, vähe on tal ise-

seisvust, aga alates kooli komso-molist kuni kõrgkooli ja asutuste-ni, kus on juba täiskasvanud inimesed, on kommunistlikud noored sisuliselt ilma jäetud iseseisvusest. Igal sammul on hoolda ad — mitte ühtegi sammu ei saa koolikomsomol teha ilma pedagoogilise kollek-tiivi ja direktorita, rajoonikomitee, linnakomitee ei saa sammugi astu-da ilma rajooni või linna parteiko-miteeta. Kas selles seisnebki parteiline juhtimine?» Küsimus ei taandu parteilisele juhtimisele kui printsiibile, vaid selle printsiibi eri-nevatele tõlgendustele ja puudus-tele rakenduse praktikas. Komsomoliorganisatsiooni tegevuse ja tema algatuse toetamine parteior-ganisatsioonide poolt on vajalik ja igati põhjendatud.

Ei saa nõustuda väitega, et kommunistlike noorte arva-mus ei huvita ülikooli kom-somolikomiteed. Meenutagem siin-kohal ankeeti, mille komsomoliko-mitee viis läbi arvamuste kogumi-seks õppeprotsessi kohta. Paljusid ankeedis saadud arvamusi on ar-vestatud omavalitsuslike printsiipi-de väljatöötamisel ja üldse õppe-protsessi korraldamisel. Sel se-mestril on plaanis läbi viia avaliku arvamuse uurimus komsomoliorga-nisatsiooni tegevuse põhikontsept-sioonide väljatöötamiseks, mis esi-tatakse arutamiseks järgmisele konverentsile. Massiküsitlused pole muidugi peamine. Kahjuks ei saa komitee teaduskondade komsomoli-büroodelt ja kommunistlikelt noor-telt kogu vajalikku informatsiooni selle kohta, mis tudengkonda huvitab. Küllap väljendub selles ka usaldamatus. Ka omavalitsuse põ-himääruse projekti arutelu käigus oli kõigil tudengitel võimalus oma arvamus välja öelda. Iga-aastane on enne üliõpilaspäevi ja rahvaste sõpruse päevi ideede kogumine programmi kokkupanemiseks.

Demagoogilisena tundub väide, et komsomoliliidritel ei ole reaalselt vajadust üliõpilastega sidet pi-dada. See vajadus on tingitud kas-või sellest, et mitte kauaks ei jätku ühtedel ja samadel inimestel mõt-teid ja ideid erinevate ürituste or-ganiseerimiseks. Mis puudutab komsomoliliidri valimisi, siis tule-tame meelde 1986. aasta ülikooli komsomoliorganisatsiooni 29. kon-verentsi ettevalmistamist. Enne konverentsi trükiti ajalehes «TRÜ» ära vana komitee poolt esitatava komsomolikomitee uue koosseisu kandidaatide nimekiri ja konverent-sil teesid. Võimalus kandidaatide kohta arvamus välja öelda oli kõi-kidel. Kahjuks ei tulnud kommu-nistlike noorte poolt ühtegi arva-

(Järg 3. lk.)



Minevik jätkub olevikus — ütlesid nad. Igas lilleõies on heik ja igavik. Möödunud töed. Praegused töed. Tulevaste päevade töed. Kõik kulgeb, laineliselt — Tekib uuesti ja kaob uuesti. Tekib ja kaob.

Igas sünnis on surm ja igas surmas on sünd. Kõik kordub kordumatult... Nii minagi. Kas?

AGU SISASK  
Kogust «Draakonilend»  
OLAVI PAIDE foto



# KOMSOMOLIST

must ega ettepanekut. Küll aga esitasid ühe kandidaadi osas põhjendatud eitava seisukoha arstiteaduskonna õppejõud, mistõttu seda kandidaati konverentsi komitee liikmeks valimiseks ei esitatud. Ajalehes «TRÜ» avaldasid oma programmi ka sekretäredeks kandideerijad. Järgmise konverentsi ettevalmistamisel ootame kommunistlike noorte algatusi oma esindusorgani moodustamisel.

**O**tsese töemoonutamise näite-  
na pakuvad autorid välja väite, nagu oleks komsomolikomitee varmas kõike positiivset enda teeneks kuulutama. Huvi-  
tav oleks teada, millised on need mitmed spordi- ja kultuuriüritused, mida komsomolikomitee on enda teeneks kuulutanud. Komsomolikomitee ei ole pannkoogishow'd esitanud kui komitee poolt organiseeritud üritust, küll aga kui head ehttudegliku ürituse näidet. Fosforiidikoosolek toimus komsomolifoorumina, mille organiseerisid õiguse- ja ajalooteaduskondade komsomolibürood ja mitte seepärast, et karta hilisemaid bürokraatlikke arveteõendamisi, vaid seetõttu, et komsomolikoosolek on vorm, mida on võimalik efektiivselt kasutada tõsiste ühiskonnaprobleemide arutamisel. Oigusteaduskonna ja ajaloo-osakonna komsomolikoosoleku otsuse põhjal kutsuti kokku ELKNU KK büroo erakorraline istung, kes teatas koosoleku otsust ja pöördus sellega Eesti NSV valitsuse poole.

Igasugune kriitiline situatsioon mõjutab sotsiaalse subjekti käitumist ja selles osas pole komsomolijuhid mingid erandid. A. Kasaku puhul on silmas peetud fosforiidikoosolekut (sõna võtta sekretäri sealt tõesti tuli), aga küsimuse tekitab väide peakaotamisest maide-monstratsioonil. Kui arvatakse, et komsomolisekretär pidanuks asuma mittemeeldinud plakateid oma käega maha kiskuma, siis on see küll naiivne ettekujutus poliitilise meeleavalduse eetikast. Meie arvates saab peakaotusest äkki kujunenud eneseavaldusvõimaluste puhul kõnelda hoopis kõrgkooli mairongkäigule ebakohaste loosungite ja plakatite kandjatel.

Kui panna sündmusi lihtsalt ritta, siis võiks ju veel mõned lisada. Asesekretär Asko Pohlale esitatud süüdistusega on autorid püüdnud küll saavutada kriitikaefekti, kuid antud probleemid ei ole süvenenud. Eesti NSV Üliõpilasnõukogu (ON) esimees toetab endiselt praegu tegutseva ON töö sisu muutmist ja

vajalike tingimuste olemasolul ka praeguse vormi muutmist üliõpilaste laiemas esindusorgani suunas. Ent pärast, kui ON oli analüüsinud kogu üliõpilaskonna aktiivsuse taset, leiti Kääriku nõupidamisel ühiselt, et praegu ei ole veel aeg küps ON poolt esitada Üliõpilaskogu kui massiorganisatsiooni loomise ideed. Foorumil esitas A. Pohla Üliõpilaskogu moodustamise idee kui lõppeesmärgi, selleni jõudmine sõltub aga üliõpilaste sotsiaalse aktiivsuse tasemest.

**A**utoritel on õigus selles, et sageli ei tunne komsomoli realikmed huvi valimiste vastu. Paraku on see tõesti nii. Kuid teaduskondade komsomolikoosolekuid ei kutsuta kokku mitte ainult valimiste läbiviimiseks, vaid ikkagi teaduskonna üliõpilaste üldiste probleemide arutamiseks. Ilmselt ei ole kvoorum mittekohtale tuleku küsimus seotud ainult valimis-  
tega, vaid kõigepealt nende küsimuste ringiga, mis koosolekul arutlusele tulevad. Näiteks fosforiidikoosolekul kvoorumid probleemid ei tekkinud. Tõsi on ka see, et välja on kujunenud traditsioonilised teaduskonnad, kus komsomolikoosolekute teistkordne kokkukutsumine on saanud iga-aastaseks nähtuseks.

Mis puudutab ülikooli komsomolikonverentsi kvoorumid tagamist sunniabinõudega, siis võib-olla on autoritel selles osas osaliselt õigus. Ent tuleb märkida, et paari viimase konverentsi kvoorumid tagamiseks ei ole küll sunniabinõusid rakendatud ja vaatamata sellele puudus 1986. aasta TRÜ komsomolikonverentsilt ainult 29 kommunistlikku noort, neist põhjuseta vaid 6.

Ei saa olla nõus demagoogilise väitega, nagu oleks komsomolijuhid positsioonipäästerõngaks neile, kes normaalses olukorras liidrirolli ei tõuseks. Väga paljudest endistest komsomolifoorumistest erinevatest ajalooperioodidest on saanud tuntud ühiskonnategelased ja teadlased, keda tuntakse kui oma ala tõelisi entusiaste ja spetsialiste. Nimetaksin siin Viktor Palmi, Vaino Väljast, Mikk Titmat, Laur Karu, Jaak Allikut, Kalle Liivi jt. Vaevalt et need nimed kellelegi meist teadmata on ning neid, endisi komsomolitöötajaid, karjeristideks pidada saab.

Ei saa nõustuda väitega, nagu oleks komsomolikomiteest kujunenud privileeritud kast, kellel on erilised võimalused hüvesid kasutada. Autorid on viidanud suurriistestajatele «orgkomitee pidudele», värviteleriga mikrobussis ringikihutamisele ÜP-I. Täpsustuseks

tuleks öelda, et ei ole õigusi samastada orgkomiteed komsomolikomiteega, kuna esimeses kuulub laiem üliõpilaskomitee. Et orgkomitee käsutuses ÜP-I ja RSP-I on mikrobuss, on asjaajamise hõlbustamiseks loomulik ja kui ka takso-pargilt orgkomitee käsutusse eraldatud mikrobussis oleks juhuslikult sealt seni puudunud värviteler või videosüsteem, on demagoogiline sellega sõitmist pidada privileegiks.

**S**eesos omavalitsuslike printsiipide rakendamise ja õppetööl puudumise jälgimine üliõpilaskomitee ülesanne ja stipendiumi määramine üliõpilastest koosneva stipendiumikomisjoni tegevuseks — muidugi, kui need üliõpilased oma koha ära täidavad. Nii et enam objektiivsust nende küsimuste lahendamisel! Selge on see, et komsomoliaktivistid ei tohi olla õppetööga seoses mindeid eeliseid, sest iga üliõpilase põhitöö on õppimine. Paraku võib olla tõde ka see, et varasematel aastatel neid põhimõtteid on eiratud.

See «sõotis maa» ei ole olnud uudiseks komsomolikomiteele. Praegu on siiski rohkem neid, kes näitavad, mis halvasti, kui neid, kes ise tahaksid aktiivselt kaasa lüüa konkreetsete tegudega ka probleemide lahendamisel.

Nõustuma peab väitega, et ülikooli komsomolikomitee tegevuses ei ole saanud murrangut, mida üliõpilaskond on oodanud. Mitte alati ei ole komsomolikomitee suutnud toetada üliõpilaste algatusi. Veel on lahendamata põhiküsimus: kuidas kaasata noori ühiskondlikku ellu? Mitte alati ei jätku üliõpilastel piisavalt informatsiooni komitee tegevuse kohta konkreetsete probleemide lahendamisel. Informeerituse parandamiseks on komitee plaanis sel semestril hakata läbi viima infokoosolekuid, aktiivselt kajastada ülikooli komsomolikomitee tegevust ajalehes «TRÜ».

\*\*\*

Nii et praegu seisab komsomolikomitee ees tõsine töö ning küllap oleks ideegrupi «Alternatiiv» poolt esitatud seisukohavõttust kasu rohkem olnud, kui see oleks oma olemuselt tõeliselt alternatiivne. Seda ta aga ei olnud, sest eeldab ju alternatiiv eelkõige programmi olemasolu.

Kõik ettepanekud, mis on suunatud ülikooli komsomolikomitee ja komsomoliorganisatsiooni tegevuse aktiveerimisele ja tulemuslikumaks muutmiseks — on alati tervetulenud!

ELKNU TRÜ komitee

## TUDENGILAU

Juba kordi kuraditosin on esimese lume või kevadete aegklubilaval kitarridega ja ilma laulmas käidud. 1974. aastal siia pesa teinud laululindude võistulaulmisest «MI-FA» on välja kasvanud järjepidev pikisilmi oodatud sündmus — «Tudengilaul». Sellest on osa saanud kõik, kel laulu- ja pillimängumõnu hingelähedased.

Laulud on tuultest ja lumest, sõpradest ja armumisest, tööst ja igavlemisest, mägedest ja kõrbest jne. Pole seekordki temaatilisi piiranguid, kuid eelistatuks jäävad siiski oma lood. Eriti hinnalised on alati olnud ülikoolist ja üliõpilastest jutustavad laulud.

Zürri hindab nii vokaali, instrumentaalset teostust kui ka teksti tihedust. Grand prix' (50 rbl.) pälvilaulul on need kolm komponenti võrdselt olulised. Ka eripreemiade laud on rikkalik ja ihaldusväärne. Auhindu jagatakse parimale folklauljale, ansamblile, lauludele, mis kõige paremini peegeldavad üliõpilastemaatika, tänast päeva jne. Antakse välja ka publikupreemia.

«Tudengilaul '88» saab seekord teoks reedel, 25. märtsil kl. 19. Esinejail palume endast teatada ja esitada trüki avaldamata laulu tekstid hiljemalt 24. märtsiks TRÜ klubi kunstilise isetegevuse osakonda (ruum 207).

HEAD MUUSAI!

## Pihtimusest

**HERMANN HESSE** on korduvalt nimetanud oma loomingut, sealhulgas «Stephunit», «Hommikumaarändu» ja «Kaaspärimängu» pihtimuseks. See pole juhuslik, kuna kaasaegse kirjanduse eluliseks ülesandeks pidas ta pihtida «oma enda» ja «oma aastu» hädasid. Hesse kirjutas: «...loobusin esteetilisest auahnusest ning ei kirjuta mitte poeetilisi teoseid vaid pihtimusi, täpselt nüisamuti kui uppuja või mürgitatu ei tunne murel oma soengu või oma hääle modulatsiooni pärast, vaid lihtsalt karudes kutsutab appi.» Teisel kirjanik märkis: «Ma ei ole õpetaja ega juht vaid pihtija ning suudan võimalust mööda anda vaid tõepärase pihtimuse sellest, mis leidis aset ja oli oluline minu elus.»

Pihtimuse üks esmaseid eeldusi on absoluutne siirus. Halastamatu siiruse ja avameelsusega oleks mõeldamatud Augustinuse «Confessiones» ning Abélard'i, Rousseau ja Tolstoi pihtimused. Kuid siirus üksinda on veel ebapiisav. Tingimata on vajalik ideaal, täiuslikkuse kujund, mis paljastaks inimesele tema piiratused ja viletsuse. Selline ideaal, millega inimene end pihtides kõrvutaks, mille nimel ja mille poole püüdleks. Sõna pihtimus ise sisaldab endas ideaali ideed. Confessio ei tähenda ainult patukahetust ja ülestunnistust, vaid ka usutunnistust. Nõnda mõistis seda juba apostel Paulus. Ja mida muud kui «Jumala ülistust», «enda üle kohtumõistmine» ning «tee Jumala juurde» olid Augustinusele tema «Pihtimused». Samad põhimõtted — «arapöördumise» lugu, pöördumine «väliselt» «sisemiselt» inimesele, ebatäiuslikult täiuslikule on olnud ka Hesse teoste maailmale.

Pihtimus on paljuskis isiku ühtsuse lagunemise, selle puudumise tulemus. Inimene tunneb, et tema «mina» pole ühtne tervik, vaid on purunenud vähemalt kaheks vastandiks: sisemine — välimine, täiuslik — ebatäiuslik, pühaku — elumehe või nagu «Stephundi» inimese ja hundi loomusteks. Euroopa teadus ja klassikaline kultuuritraditsioon on isikuühisuse kõrgelt hinnatud ja normiks seadnud, seda küll sageli samastades teatud tarded ja rangelt määratletud isiksusekontseptsiooniga ning seega taandades inimese ühiskonnamehhanismi hästi õlitatud osakeks. Hesse nimetab taolist arusaama «isikuühisuse pettekujutluseks» ning vastandab sellele seisundi, kus inimhing oleks võimeline hõlmama kõiksust ja oleks tõelises samasuses iseendaga. Kuid kaasaegses reaalses maailmas on võimatu raske taolist absoluutset samasust kõiksuse ja iseendaga teostada. Elu tehniseerumine, pinnapealse «fõlje-

tonistliku» massikultuuri, ratsionalistliku maailmavaate, mille kehas-  
tuseks on Hesse meelest hegeli-  
lus, pealelõngiga on eurooplane kaotamas oma isikupärasust ning muutumas «karjaisendiks». Inimene samastab üha enam end süsteemiga, oma kohaga selles, oma maailmavaate ja sotsiaalse keskkonnaga, arvates oma «sotsiaalset kesta» enda olemuseks, surudes alateadvusesse suurema osa oma tõelisest loomusest. Ja kui mõni «pöörab ära» ning jõuab arusaamisele, et «minasid» on rohkem kui üks, siis, nagu kirjutas Hesse, kutsutakse appi teadus ja konstateeritakse skisofreeniat ning kaitstakse inimkonda selle õnnetu tõekuululaja eest.

Pihtimus kujuneb omamoodi «hommikumaarännakuks», minetatud ühtsuse, totaalse eneseidentiteedi otsinguks hingemaastikul. See on seletamatult müstiline kulgemine «oma Jumala» juurde. Pühak seab selle rännaku eesmärgiks kirjastunud, kõiksusega lähedase või samase seisundi saavutamise. See on Kristuse ja Buddha järgijate teekond. Kunstniku tüüpi inimesele muutub esmalähtsaks aga see kulgemine ja see pihtimus iseeneses, need inimsustumise valud ja pühad.

Võrreldes pühaku pihtimust Ilte-  
raadi omaga, Augustinust Rousseau'ga leiab Hesse, et esimene on, andudes Jumalale, täielikult lahitud olnud oma «minast», teine aga õigustab ja vabandab end. «Alustanud küll ühest ja samast ajest, lõpetavad nad vastandlikel poolustel: ühest saab pühak, teisest — poeet, üks ületab oma isiksuse ja saab suureks inimeseks, teine takerdub oma kompleksidesse ja saab paremal juhul huviitavaks inimeseks». Hesse ise ja paljud tema kanglased seisavad teelahkmed ja näivad olevat haaratud samast probleemist: kunstniku ja mõtleja antitees, aktiivse ja meditatiivse eluviisi vastutolu ning ühtsus.

Pihtimus ei allu ratsionaalsele analüüsile, tervele mõistusele, sest tas sisaldub sõnades väljendamatule olemise olemus, mingi ülimalt intüimne ja irratsionaalne ilmutus, milleni meie jõuliselt, vaimsest ja sotsiaalselt piiratud olemine ei küüni. Seetõttu ei suuda me paratamatult pihtivas ealeski täiel määral osaleda ning seda lõpuni mõista. See on traagiline. Kuid siiski, pihtimus, olgu see siis läbi pihtitooli võrestiku sosisatatu, tänaval väljakarjatu või miljonites eksemplarides tuhandetel lehekülgedel paljundatu, vajab hädasti sallivat suhtumist, osavõttu ja usaldatu eneseteada hoidmist, sest vastasel korral on see tõepoolest «ainult hulludele» ja «hommikumaarändureile» mõeldud.

EDUARD PARHOMENKO

## Ainult hulludele

Harry Stephunt, jõmpsikas Harry, näen Sind kulgemas üksildasil pimedail tänavail linnas, mida Sa põlgad, kuid ometi armastad. Otsimas oma paika või maagilist teatrit tuigerdava tulikirjaga «Mitte igaühel?» Kuhu Sa lähed? See linn on vanem kui Sina ja tema käest pole Sul pääsu. Jah, tean, et Sa tead. Kuid miks on siis Su silmis Hirm? Oled filosoof, Mõlleja, kuid miks ei kasuta Sa oma relva — halastamatut Mõistust? Nõrk oled, Harry. Nagu kerjus koputad Sa iseoma uksele, korjad kokku laiali pillatud mosaiikide ja surmahirmus vappuva Harry Halleri Anima peab kehastuma kauniks nooreks tüdrukuks ning Herminona Sind kõrvust sakutama: «Poiss, tule ko'ul». Sa ei meeldi mulle, kallid mees! Isegi Pablot ei tundnud Sa ära, Sina vangistatud kunstnik. Rasked ja hirmutav on Mõistmisega dialoogi astuda. Tõepoolest, näib

väiksena tolele hing, kes oma hindamatud aarded välja suleb ning neid otsides mööda linna kondab. «See linn on tehtud kontidest ning krohvitud liha ja verega. Temas on peidus vanadus ja surm, kõrkus ja silmakirjalikkus,» ütleb Buddha, üks paljudest Sulle armsatest. Tere, Harry, ka Sina oled palutud osa saama sellest pidusöögist. Siin on nad kõik: Sinu Isa enesesiüdistaja H. H., vennad Klingsor ja Josef Knecht. Näe, seal istuvad Govinda ja Siddhartha — kõik tuttavad näod. Ehk mängime partii go-d?

Ja ikkagi oled mulle armas, Stephunt H. H. Mäletad Milarepa kaunist luulet:

Nuga lõikab riide katki.  
See ju näivust meile näitab,  
Kõige kadu õpetab.  
Sellest mõtle — tõelist teosta!

HARRI INTS



Laul löi luugid lukust lahti.



## AVALIK KIRI

## EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMILE

Meie ühiskonnas asetleidvate mitmetähenduslike sündmuste hindamisel on oluline jääva, pöördumatu iseloomuga ettevõtmiste eristamine hetketähtsust omavatest. Seetõttu peab Akadeemiline Muinsuskaitse Selts vajalikuks pöörduda ENSV Ülemnõukogu Presidiumi ning meie vabariigi avalikkuse poole järgmise kirjaga:

1. Akadeemiline Muinsuskaitse Selts on seisukohal, et Eestis väljakujunenud pingeline poliitiline atmosfäär nõuab kõigi ideoloogiliste platvormide esindajatel kaalutletud ja vastutustundelist tegutsemist. Tuleb silmas pidada, et ühiskondlike ümberkorralduste läbiviimiseks vajalikud rahva moraalse energia ja sotsiaalse aktiivsuse varud ei ole ammendamatud.

2. Akadeemiline Muinsuskaitse Selts rõhutab, et puhtpoliitiliste pävasündmuste kõrval tuleb Eesti avalikkusel endiselt ülimalt tõsiselt keskenduda probleemidele, mis on seotud fosforiidi kaevandamise alustamise ning energiatööstuse laiendamisega Kirde-Eestis. Fosforiidiküsimuses iseloomustavad momendisituatsiooni akad. Endel Lippmaa sõnad: «Mitte midagi ei ole lõppenud, mitte midagi ei ole otsustatud» (Maaleht, 4. 02. 88). Nii tehakse Toolse fosforiidimaardla kasutuselevõtu seisukohast otsustav ekspertiis lähemate kuude jooksul.

Meie ajakirjanduse, raadio ja TV kaudu on avalikkus saanud vastuolulist informatsiooni eesmise Balti Soojuselektrijaama rekonstrueerimise kavade kohta. Tuleb karta, et need plaanid on oma olemuselt keskkonnaohtlikud ning suurendavad võõra tööjõu sissearvamist Eestisse. Nimetatud kaks on vaid kõige aktuaalsemad mured. Analoo-giliselt võiks terve rea küsimusi esitada Pandivere kõrgustiku ning Maardu piirkonna keskkonnamuutuste põhjuste ning sinna kavandatava tööstuse projektide olemuse jm. kohta.

3. Nimetatud probleemid on muinsuskaitse seisukohalt esmatähtsad. Loodus- ja kultuurikeskkonda ohustavad plaanid kutsuvad muinsuskaitsele esile pideva ebakindlustunde. Olukorras, kus kohaliku kultuuri- ja elukeskkonda mitteväärtustav mõtteviis esitab end riikliku mõtteviisina, muutub mõtteviis tegelemine üksikute muinsuskaitseobjektide säilitamise ning kaitse küsimustega.

4. Seega on Eestimaa elanike ja nende üleliiduliste ametkondade vahel, kes vaatlevad meie maad kui ainult tasuta tooraine ladu, tekkinud otsene konfrontatsioon. Kuid Eestimaa elanikud ei ole selles konfrontatsioonis süüdi. Meil on ajalooline õigus normaalsele elukeskkonnale ja oma loodusvaradele. Samuti on vastuvõetamatu, et üleliiduliste projektide puhul vajaliku infrastruktuuri ning sotsiaalkultuurilise sfääri arendamise kulud jäetakse kohaliku eelarve, s.o. meie kanda. Ühtlasi on aeg näidanud, et kohaliku elanikkonda ning loodust ohustavate projektide puhul ei põlga nende elluviijad ja harukondliku teaduse esindajad mingeid vahendeid. Viimase momendi varjatakse oma tegelikke plaane, avalikkusele ja vabariigi juhtorganitele avaldatakse rafineeritud survet, minnakse olukorda objektiivselt kajastavate andmete otsesele võltsimisele.

5. Ilmselt suudab loodus- ja kultuuriõhtlikku mõtteviisi lõplikult murda vaid säärase majandussuhete süsteemi kehtestamine, mida praegu nimetatakse «vabariigi täielikuks isemajandamiseks». Kuid taolisele kaugemale perspektiivile ei saa Kirde-Eesti ja Virumaa saatuse otsustamisel praegu lootuda. Midagi tuleb teha juba täna ja iga päev. Esimeses järjekorras tuleb kasutada iga võimalust objektiivse informatsiooni hankimiseks. NSVL Mineraalväärtisestööstuse Ministriumilt jt. taolistelt ametkondadelt tuleb võtta võimalus rahvast segadusse ajada arvude ja lubadustega manipuleerimise abil. Eesti NSV valitsuselt tuleb nõuda kogu Põhja- ja Kirde-Eesti puudutava tööstuse moderniseerimis-, rekonstrueerimis- või arenduskavade pidevat avalikustamist ajakirjanduses. Samuti tuleb nõuda nende kavade valitsusepoolset hinnangut. Kui aga objektiivsetest argumentidest, valitsuse tegevusest ning avaliku arvamuse seisukohavõtust ei piisa Põhja- ja Kirde-Eestis ametkondliku ekspansiooni tõkestamiseks, tuleb Eestimaa elanikel valmis olla tõsisteks katsumusteks. Sel juhul ei saa välistada kõige radikalsemate avalike protestivormide kasutamist, mis kehtiva konstitutsiooni raames on mõeldavad.

6. Akadeemiline Muinsuskaitse Selts omalt poolt teatab, et keskkonna, kultuuri ja vahetult muinsuskaitsega seotud olukordade tundmaõppimiseks eelotsutatud ohupiirkondades n'ng ametkondliku egoismi vastaste abinõude väljatöötamiseks luuakse seltsis vastavad toimkonnad.

Käesolevas kirjas sisalduvad sätted on läbi arutatud ja vastu võetud Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi üldkogu poolt 16. veebruaril 1988. aastal Tartus ning seda kirja levitati 22. veebruaril 1988. aastal Tallinnas Eesti Muinsuskaitse Seltsi pressikonverentsil.

Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi nimel kirjutasid alla 26 volikogu liiget.

## 2 aastat...

(Algus 1. lk.)

vad õksused leevendavad sõjaväelasega,

Infoõhtu lõppes kuulajatele naljaka pajatusega Surematust Käst-  
leist (nagu kutsuti toda noor-  
sneest ühe muinasjutu järgi), kes

jutustaja silme all pääses 4 korda kindlast surmast ilma igasuguse veata.

Kokkutulnute meelest oli üritus kasulik ja päevakohane, kahju ainult, et osavõtt kesine.

VALMAR MORITZ,  
keemia I k.

keemiaosakonna pressisekretär

## Ärme teeme...

(Algus 1. lk.)

\* konkurss kuulutatakse välja semestri jooksul vabanevatele koh-  
tadele semestri alguses. (Praegune  
konkurss kuulutati välja 2. vee-  
ruari «Edasis».)

Kuidas nüüd toimida? Kõige lihtsam oleks välja otsida juhend ja teha täpselt nii, nagu on kirjutatud selle 2. osas (jättes välja vaid lk. 5 nõutavad atesteerimise tulemused ja atesteerimiskomisjoni soovitusel).

Selgituseks. TRÜ-s töötav ja kohale kandideeriv õppejõud peab kuu aja jooksul (antud juhul 2. märtsiks k.a.) tooma allkirjutatu kätte avalduse rektori nimele ja teadustööde nimekirja viimase viie aasta kohta. Kõik!

Dekaaniid saavad samal ajal kaadriosakonnast andmed, mis kuus üks või teine õppejõud valida tuleb, sest korraga konkursi väliakulutamise ei tähenda õppejõu valimist enne eelmise valimis-  
perioodi lõppemist.

Teaduskondade endi otsustada on iäetud, kuidas nad korraldavad üliõpilasküsitluse. On vaid nõue, et küsitlus peab andma hinnangu õppejõu eelmise õppeaasta töö kohta ja tulemused peavad olema kateedris koosoleku alaks. Selle ülesande võib anda atesteerimiskomisjoni kätte (ise toetan seda väga), aga miks ka mitte dekaanile, üliõpilasprodekaanile, sotsioloogialaborile, komso-  
molile jne.

Üks kuu pärast konkursi välja-  
kuulutamist avalikustatakse kan-  
didaadiid peahoone teadetahvliil,  
avaldused aga saadetakse kateed-  
ritesse, juhatajate kohta dekaani-  
dele.

Nii saavadki kateedris kokku õppejõu avaldus ja üliõpilasküsit-  
luse tulemused. Järgnev otsustav  
etapp on kateedri koosolek. Seal  
kuulatakse õppejõu aruannet, mille  
aluseks ongi näidisskeem. Jällegi  
otsustab teaduskond, kas ta nõuab  
õppejõult kirjalikku aruannet või  
nagu näib, võtab maad nõue näi-  
disskeemi täitmisest.

Arvestada tuleb vaid seda, et  
väljavõtte kateedri koosolekust on  
põhidokument ja selles peavad ka-  
jastuma õppejõu töö aruanne, sõ-  
navõttude kolleegide arvamused ja  
kateedri otsus.

Järgneb kateedrijuhatajate ja  
professorite valimine TRÜ nõu-  
kogus, dotsendid, vanemõpetajad,  
õpetajad ja assistendid valitakse  
teaduskondade nõukogudes.

Näeme, et esitatavate dokumen-  
tide arv on tunduvalt vähenenud,  
kadunud on mitmed vaheinstantsid  
oma protokollidega (konkursi-  
komisjon, ühiskondlikud organisat-  
sioonid, kaadrikomisjonid jne.).  
Suurenenud on vaid kateedri vas-  
tutus ja töö maht protokollil vor-  
mistamisel.

Kui otsida puudusi kehtivas  
määruses, siis on paljude dekaa-  
nide, õppejõudude ja ka allkirju-  
tanu kui ligi 20 aastat kateedris  
töötanu arvamus selline, et ka-  
teedri koosolekul peaks toimuma  
salajane hääletamine. See annaks  
objektiivsemaid tulemusi.

● Lõpetuseks mõni sõna ates-  
teerimisest, sest just see teki-  
tas kõige enam lahkavamusi, mit-  
metimõistmist ja julgeksin öelda,  
segadust.

Praeguseks oleme saanud kokku-  
leppole NSVL Kõrg- ja Keskeri-  
hariduse Ministriumiga, et ates-  
teerimist ei alustata enne, kui  
tõusevad õppejõudude palgad. La-  
hendus on loogiline. Atesteerimine  
koos palga tõusuga omandab sisu  
ja mõtte. Seega ei lähe praegu  
käiku meie juhendi 3. osa.

Usun, et juhend ei kujune dog-  
maks ning täiustub ja lihtsustub  
veelgi. Katsume ära hoida juba  
praegu häiriva poole — kas ikka  
poleks vaja mingit vaheinstantsi,  
mingit lisadokumenti või seisus-  
kohta? Ja veel, lõpetame õppejõu-  
dude jooksutamist! Arutame keh-  
tiva korra kateedrites läbi ja siis  
mõistame kindlasti, et siin pole  
midagi keerulist.

VEERA ANT,  
TRÜ nõukogu teadussekretär

Väikseim osakond lõi  
suurimat teaduskonda!

Eelmisel nädalal said TRÜ spar-  
takiadi talvised kergetõust.ku-  
meistrivõistlused protokollidesse.  
Meeste protokollid said õilmitse-  
valt pikad, 20—30 nime igal aial  
ühte ritta, aga naisterahvaste sport-  
lik aktiivsus on endistsoodu kirat-  
sev. Niisiis pole ses miskit imesta-  
misväärselt, et 60% ülikooli õrne-  
mast soost olevat ülekaalulised.  
Kas õrnem sugu — raskem sugu?  
Mis muud, kui austagem pari-  
maid ikkagi seitungiveergudel ära-  
märkimisega.

50 m M 1. V. Osseiko, sp. med.  
5,9; 2. T. Linna, KKT-II 6,0; 3. A.  
Kabanen 6,2. 50 m N 1. L. Kuk, KKT-II 6,7; 2. V. Viss, KKT-II 6,9; 3. C. Kaldna, ravi 7,1. 300 m M 1. A. Otsalt, KKT-IV 36,9; 2. R. Väsaste, KKT-III 38,2; 3. A. Konks, KKT-II 39,2. 300 m ja 1000 m N 1. R. Rähvõitra, KKT-III 47,6 ja 330,5. 1500 m M 1. H. Tuul, KKT-III 4,10; 2. A. Soonets, maj. 4,11,8; 3. P. Pullerits, žurn. 4,16,1. Kaugus M 1. S. Tanaga, KKT-II 7,00; 2. H. Männik, KKT-II 6,72; 3. H. Alles, F-K 6,53. Kaugus N 1. L. Kuk, 5,48; 2. K. Kinna, KKT-III 4,90; 3. L. Aasorg, KKT-III 4,61.

Kuul M 1. H. Männik 13,15; 2. A. Arro, KKT-III 12,76; 3. H. Alles 11,87. Kuul N 1. V. Viss 11,69; 2. K. Juga, KKT-III 11,13; 3. K. Kinna 10,60. 6×150 m 3M+3N 1. KKT-II 1,54,3; 2. KKT III—IV 1,58,6.

Et KKT III—IV kursuse üldarves-  
tuses väljapoole konkurentsi jääb (647 p.), oli ootuspärane, aga et üks väiksemaid osakondi — žurnalistika (255 p., 5. koht; hulgas siiski 1 inglise fill) — lõob suurim  
teaduskonda — arste (84 p., 8. koht) — oli asise ettevõtlikkuse  
väärilne tasu. Teine oli füüsika-  
keemia (559), kolmas majanduse  
(530), neljas KKT-II (513), kuues  
matemaatika (132) ja seitsmes bio-  
geograafiline (88).

PRIIT PULLERITS

TRÜ SPARTAKIAAD  
SUUSATAMISES

3.—4. märtsil linna ujula juures.  
Neljapäeval, 3. märtsil 5 km nais-  
tele ja 10 km meestele. Start ava-  
tud kl. 16—18,45.  
Reedel, 4. märtsil 3×3 km teate-  
sõit naistele (start kl. 16,30) ja  
3×5 km teatesõit meestele (start  
kl. 17,30).

## UJUMISHUVILISED!

Üliõpilased, kui soovite kevadse-  
mestril ujuda ja omandada vetel-  
päästeoskusi, saa ke igalt oma kur-  
susest üks aktivist instrueerimis-  
koosolekule, mis toimub teisipäeval,  
1. märtsil kl. 18 V. Kingissepa 19  
aud. 302.

## Pika vastlasõidu

tegi mõõdund reedel TRÜ  
kammerkoor. Pidama ei saa-  
dud enne kui Viljandi 4. Keskkoo-  
li juures. Seal ootasid juba sõb-  
rad — kohalik vanamuusikaorke-  
ster. Mõni tund harjutamist ning  
rohkem kui pool aulatäit viljand-  
lasi sai nautida nii vanamuusikat  
kui eesti koorilaulu.

Esinejatele oli see kontsert mõ-  
nevõrra üllatav. Kui proovide ajal  
polnud kellelgi mingit erilist kont-  
serdimeeleolu — kõik olid kuidagi  
väsinud, tüdinud, ükskõiksed — siis  
esinema minnes muututi lausa sil-  
manähtavalt. Endisest tuimusest  
polnud jälgegi! See muutus muusi-  
kale kaasaalamiseks. Eks oli see  
kindlasti tänu publikule, keda tuli  
oodatust rohkem. Võib arvata, et  
kui poleks olümpiamänge, oleks  
saal täis olnud.

Vaatamata vanamuusika kau-  
nile kõlale toimus lähenemine  
kuulajate südameile siiski eesti lau-  
ludena. Publiku ja koori teineteise-  
mõistmise tipp saavutati kontserdi  
lõpus — rahvas seisis püsti ja  
laulis kaasa. Kõlas «Mu isamaa  
armas...»

Pärast kontserti otsis üks vanem  
daam üles Kalev Lindali, kellele  
jagas südamlikke tänusõnu. Kont-  
serdi lõpp oli läinud nii südamese-  
se, et võtnud lausa silmad mär-  
jaks.

Läheks edaspidigi nii hästi! Jää-  
me ootama maikuud, üleliidulist  
festivali Tbilisis.

JAANUS NURMOJA

ANNETUSI RAAMATU-  
OKSJONILE

võetakse vastu 2. ja 3. märtsil  
kl. 12—15 peahoone fuajees (filo-  
loogiateaduskonna tunniplaanu juu-  
res). Igale raamatule palun lisada  
sedel annetaja nimega, soovi kor-  
ral võib donaator jätta anonüüm-  
seks. Samas müügil oksjonipääs-  
med: üliõpilastele — 50 kop., õppe-  
jõududele, vilistlastele jt. — 1 rbl.  
Oksjon toimub 15. märtsil kl. 18  
ülikooli klubis, enampakkumisele  
tulevate teoste nimekirja koos al-  
hindadega pannakse välja 10. mär-  
tsil peahoonesse, keeltemajja ja  
Pätrisse.

## RSP ORGANISEERIJADI

RSP korralduskomitee koosolek  
on kolmapäeval, 2. märtsil kl. 17.  
komsomolikomitees.

## MATKAKLUBI

teatab, et loomisel on matkajate  
treeninggrupp (arvestusega!). Hu-  
viatuli tulla teisipäeval, 1. märtsil  
kl. 21 Leningradi mnt. 27 VII kor-  
ruse fuajeesse.

TÖÖTAJATE  
KÄSITÖÖRING

korraldab esmaspäeval, 29. veeb-  
ruaril kl. 13 peahoone aud. 104  
näitusmüügi.

Naisteklubi

## NÄITUS ÜHIKAS

11. märtsil kell 19,30 avatakse  
filoloogide ühiselamu (Pälsoni  
14) fuajees suhteliselt sürrealistlike  
poliitiliste karikatuuri näitus.  
Initsiatiivgrupp

## KULTUURIKLUBI

saab kokku kolmapäeval, 9. mär-  
tsil kell 20 TRÜ klubis 206.

## KLUBIS

Laupäeval, 27. veebruaril kl. 21  
diskoprogramm «ELEKTROONI-  
LISE HELI VOLU» NBI Külalis-  
esineja — virtuoos oma «Yamaha»-  
sündigal Kuulamiseks J. M. Jarre.  
Pühapäeval, 28. veebruaril kl. 21  
RETRO-DISKO. Fragmente muu-  
sikafilmist «Let IT Be».

## Toimetaja VARJE SOOTAK





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 7 (1518)

Reede, 4. märts 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## MIS SEE ON, MIS IKKA AJAB PINDE?

OLED TÜDRUK — OLLA TARK EI TASU.  
OMA KATKIKÄRISTATUD HINGE  
ÄRA NÄITA. EGA ALUSPESU.  
KUI KA VÕITLED, VÕITLE OMAL RINDEL.  
USU KULDA. KULLA KURSS ON KINDEL.  
KIRSIKOORT JA APELSINISISU.  
ÕPI LAULUST ERISTAMA LINDE:  
ÕPI KEELI.  
NEIST ON IKKA KASU.

DORIS KAREVA kogust «Õõpildid»



OLAVI PAIDE foto

## NAISTEPÄEVAKÄSKKIRI

Onnitlen rahvusvahelise naistepäeva puhul ülikooli töökas naispere!  
Soovin teile energiat meie maa ümberkorraldustest osavõtmiseks ning  
rõõmu selle tegevuse tulemustest.  
Seniste saavutuste eest pälvivad tänu järgmised naistöötajad ja  
üliõpilased:

dotsent Helga Kurm, dotsent Tiit-Kai Aunapuu, nooremteadur Tiia  
Tuulmets, professor Kadri Gross, dotsent Tiit Vihalemm, dotsent Le  
Praks, dotsent Aade Lilgant, nooremteadur Maie Simson, vanemlabo  
rant Daisy Palm, laborant Helvi Parksepp, dotsent Asta Oraspõld  
dotsent Evi Padu, meister Kunda Jermakov, professor Zara Mints,  
dotsent Eda Valgla, vanemlaborant Imbi Kuusksalu; üliõpilased: Ann  
Sihvart, Janika Oras, Mare Evard; vanemõpetaja Mall Hörak, insener  
Virve Tammik, operaator Ruth Pooga; tööline Marta Kadari, insener  
Elsa Vanaaseme, dotsent Silvia Oja, vanemõpetaja Linda Martis  
üliõpilased: Irina Kapanen, Lembe Aasorg, dotsent Tiit Paas, vanem  
preparaator Rita Zirk, üliõpilane Eve Vilu; dotsent Elts Abel, dotsent  
Leiki Loone, vanemlaborant Tiit Tombak, vanemõpetaja Maie Ruus  
üliõpilane Katrin Saarsalu; õppekabineti juhataja Oie Kivimaa, dot  
sent Vilve Kalits, juhtivateadur Aili Paju, vanemteadur Marika Mikel  
saar, teadur Mall Türi, insener Lia Anton, vanemlaborant Maimu Luts  
insener Tiina-Mare Noorsalu, komandandid Oie Avamere ja Tea Põllu  
saar, veekeetja Aino Sastok, remonditööline Agnes Tammaru, pesu  
laohoidja Endla Sillat, koristajad Lilli Kull, Jevgenia Kade, Mal  
Gratseva, trükitööline Milvi Malleus, menetluspraktika juhataja Kaja  
Riesen, vaneminsener Eda Mikk, insener Helvi Kalda, laborant Asta  
Annuk, vaneminsener Tiia Kalas, vaneminspektor Kaisi Karm, inse  
ner Urve Nahkur, tehnik Elviira Babaitšuk, tõlk Nelli Kim, vanem  
teadur Tiit Parts, osakonnajuhataja Mare Viiralt, sektori juhataja Liiv  
Nurm, insener Galina Hanstein, insener Neonilla Hiimäe, meister  
Eha Kongo, teadur Helle Kuura, vaneminsener Urve Liin, nooremtea  
dur Helle Saaremägi, vanemteadur Eve Metspalu, insener Maire Kai  
mus, vaneminsener Elvi Ehasalu, restauraator Mare Liblik, operaato  
ria Urba, vanemraamatukoguhoidja Armilda Malm, osakonnajuhataja  
Ester Zimmermann, vanemraamatupidaja Riina Karu, insener Tiit  
Korpunovskaja, vanemraamatupidaja Viivi Zipp, tehnik Aino Vindi

JURI KÄRNER,  
rektori aj. kt., professor



## Algab üleliidu- line olümpiaad

«Üliõpilane ja teaduslik-tehniline  
progress» — sellise nimetuse all  
toimub kõrgkoolides juba aastaid  
üleliiduline olümpiaad.

See toimub kolmes vóorus: veeb  
ruaris-märtsis viiakse läbi ülikooli  
sisene voor, aprillis — vabariiklik  
ja sügissemestril üleliiduline voor.

Sel aastal tuleb ülikoolisiseses  
vóorus jõukatsumine matemaatikas  
(üld- ja eriaine), teoreetilises meh  
haanikas (üldaine), programmeeri  
mises ja elektronarvutites (üldai  
ne), keemias (üld- ja eriaine), füü  
sikas (üld- ja eriaine), bioloogias  
(üld- ja eriaine), psühholoogias  
(üldaine), vene keeles ja kirjandu  
ses (eriaine), vene keeles (üldaine),  
eesti keeles ja kirjanduses (eriai  
ne), inglise ja saksa keeles (üld- ja  
eriaine), prantsuse keeles (eriaine),  
pedagoogikas koos pedagoogilise  
psühholoogiaga (pedagoogilistele  
erialadele), bioloogilis-mediitsiini  
liste ainetes tsükliis (kehalise kasva  
tuse ning kehakultuuri ja spordi  
erialad), õigusteaduses, teraapias,  
pediaatrias, farmaatsias, stomato

loogias, kirurgias ja füsioloogias.  
Iga aine paremad tundjad võist  
levad ülikooli võistkonna koossei  
sus vabariiklikes vóorudes, kus koh  
tutakse teiste Eesti kõrgkoolide  
võistkondadega ja selgitatakse ka  
individuaalvóitjad.

Vabariikliku vóoru võitnud kõrg  
kool esindab Eesti NSV-d üleliidu  
listel võistlustel, mis toimuvad sü  
gissemestril NSV Liidu eri linna  
des.

Prof. LEMBIT PUNG,  
olümpiaadi organiseerimis  
komisjoni esimees

## Väljasõit valgesse grüünesse

Laupäeval, 20. veebruaril, toimus  
ÜTO inglise keele ja kirjanduse  
ringi talvine väljasõit Elvasse. Ilus  
talvapäev lubas igati ühendada  
meeldiva kasulikuga; nii peeti hom  
mikul maha inglise vastlatraditsioo  
nide hulka kuuluv *pancake race*  
(pannkoogijooks) tütarlastele, mil  
le võitis Ülle Vahula II kursuselt.  
Sellele järgnes Eestimaa kombe ko  
haselt liulaskmine. Elva elanikke  
vóis muidugi üllatada mändide vah  
hel lustiv vastlakarnevali vaimus  
riietatud seltskond, kuid osalejatele  
jätkus nalja rohkem kui rubla eest.  
Staadionil peeti maha tõelise talve  
saabumist tervitav kõne ning see  
järel siirdusid vastlarallijad katu  
se alla.

Lisaks sportlikule tegevusele tuli  
kokkutulnutel ka ajusid liigutada.  
Oppejõud Pilvi Rajamäe õpetatud  
mängus võrreldi keelealaseid tead  
misi ja, mis veelgi olulisem, intui  
tsiooni. Ohtupoolikul oli meeldiv  
võimalus kohtuda Ain Kaalepiga,  
kes kaasahaaravalt kõneles inglise  
keele õpetamise ajalooist Tartu Üli  
koolis ning meie tuntumatest keele

spetsialistidest. Päev lõppes tradit  
sioonilise ühislaulmisega entusiast  
liku Enn Veldi eestvedamisel, mis  
kujunes üritusele toredaks kroo  
niks.

SIINE SOOTS

## Jääpidu '88

Teisipäeval sai teoks TRÜ kom  
somoli- ja aü komitee eestvedami  
sel vanä traditsiooni taaselustami  
ne — üliõpilaste jääshow.

Avaalana toimus TRÜ ja EPA  
meeskondade hokimatš, mis kired  
peagi üles küttis. Kuigi erinevalt  
traditsioonilisest mängiti seitsme  
mehe ja palliga, ei vähendanud see  
meeskondade mängurõõmu. Peale  
EPAkate-poolset väravavahi «kunst  
seemendamist» vóis mäng alata.  
Seda kohtuniku Jaan Jaigraita valv  
sa pilgu all ja nõdra jala abiga.  
Vaatomata mängu jooksul sisse  
viidud uuendustele ei suudetud see  
gi kord parimat selgitada. Lõppseis  
5:5 ja auhindadeks tordid ning  
ühisfoto.

Korraldajad ja osavóitjad leidsid  
ühiselt, et parim tuleb siiski selgi  
tada ning appi vóeti tavapäraselt  
kóis. Nii jääi kui lumel oli selgelt  
parem TRÜ. Oma osa etendas ka  
ülikoolirahva aktiivsem osavóit.

Peale massitritsutamist oli pae  
vakavas naiste jääpall, mis kujunes  
eriti kirgi üleskútvaks. Nii et mees  
perel oli raskusi poordi taha jää  
misega. Mõnigi mängija osutus es  
mapilgul usna laiaólgseks ja kar  
vaseks, kuid tehnilise komisjoni ot  
sus oli üksmeelne — tegemist on  
siiski naisterahvaga, kuid ilmsete  
liialdustega hormoonide kasutami  
sel. Vóitja selgitamiseks oli vaja  
appi vótta hokipenaltid. Oma teras  
närve ilmutasid seejuures TRÜ tüd  
rukud: 6:5, ja teenitud vóit.

Meelooluka óhtu lõpetas ühisü  
sutamine.

HEIKI H. TUUL

## „Kui on hääles tatud neid pilli keeli, kus valu väga suur...“

Alustan juttu majandustudengite  
korraldatud aulakoosolekust filo  
soofiadoktor Mikk Titma lausutuga.  
Napp ajaleheruum piirab tervest  
üritusest ülevaadet andmast, kuigi  
väga tahaksin. Aga asja juurde.

● Majandusteemaliste kirjutiste  
vóistluses «Minu majandus» osale  
jaid oli kolm. Preemiad jagunesid  
nii: 1. PRIIT BERENS (majand  
küb. IV), 2. PRIIT PALLUM (sa  
malt kursuselt), 3. JAANO UIBO  
(sama III k.).

● Komsomolibüroo rändauhind  
«Majandusmóte» anti ettearvatult  
neljale mehele, kes töid ajakirjan  
dusse Eesti NSV isemajandamise  
idee: TIIT MADELE, SIIM KAL  
LASELE, EDGAR SAVISAARELE  
ja MIKK TITMALE. Kolm viimast  
olid ka kohal, vótsid sõna ja vas  
tasid paljudele küsimustele.

Sisutiheda ürituse kokkuvótteks  
tuleks meenutada ülal loetletud  
meeste, TRÜ vilistlaste meeldetule  
tust: 1969. a. algatas ELKNÜ TRÜ  
komitee Kr. J. Petersoni kirjandus  
auhinna väljaandmist. Kas leidub  
ülikoolis praegu inimesi, kes vóik  
sid selle auhinna taastamise enda  
peale vótta?

Parimaks hinnanguks sisutiheda  
le üritusele on aga aulast väljades  
kuuldud mõttekatke: täna sain pal  
ju rikkamaks kui terve aasta jook  
sul mõnes ühiskonnateaduste semi  
naris ja loenguil.

JAAK LEHIS  
MEELIS LOKI foto





## Esimene eesti soost psühhiaatriakateedri juhataja

PROFESSOR ELMAR KARU 85. SÜNNIPÄEVA PUHUL

Üliõpilane Elmar Karu kinnitati Tartu Ülikooli Vaimu- ja Närvihai- guse Kliiniku noorema assistendi kohusetähtsaks 1. novembril 1931. Kuni pensionile minekuni 1985. a. septembris on ta olnud ülikooli teenistuses, sellest 34 aastat psühhiaatriakateedri juhataja, oles samal ajal 24 aastat ka psühhoneuroloogiahaigla peaarst. Otseselt tema osavõtul säilitati sõja ajal väheste abistajate ja nappide võimaluste juures haigete tervis, korraldati nende ohu evakueerimine, säästeti kateedri ja haigla arhiivi, teaduslik kirjandus ning väärtvara.

● Millal sai Teist kateedrijuhataja?

«Psühhiaatriakateedri juhataja dotsendi ametikohale määrati mind 1941. aasta 10. veebruaril. Kuni selle päevani oli kateedri juhataja professor Maximilian Bresowsky, kogenud pedagoog ja teadus- mees, kes oli ülikooli teenistuses olnud 1904. aastast peale. Tolal oli ta kuulsas professori V. Tšizi assistent. 1911. aastal sai ta dotsendiks ja 1918. aastal nimetati kateedri juhatajaks. Kui ta aga lahkus koos viimaste ümberasujatega Saksa- maale, langes kateedri juhtimine minu — Bresowsky assistendi õlgadele. Seoses üleminekuga uutele, nõukogudeaegsetele õppeplaanidele oli tööd ja tegemist palju. Selle kõigega ei jõudnudki valmis, sõda tuli vahele.»

● Seega olete esimene eesti soost psühhiaatriakateedri juhataja? «Tuleb nii välja.»

● Kas ka sõja ajal toimus kateedris õppetöö?

«1941. aasta sügissemestril õppetööd ei jätkatud. Küll aga korraldati lõpuksamid arstiteaduskonnas neile üliõpilastele, kes olid kuulunud kursust, kuid polnud sooritanud lõpuksameid. Lõpuksamite hulka kuulusid ka vaimuhaigused, kus eksamineerijaks määrati prof. E. Puusepp ja E. Karu. Õppetööga alustati 1942. aasta kevadsemestril kodanliku Eesti aegse ülikooli seaduse järgi. Minu ülesandeks oli lugeda vaimuhaigusi 4 tundi nädalas ja psühhopatoloogiat 2 tundi nädalas, vastavalt sügissemestril V ja kevadsemestril IV kursuse üliõpilastele.»

● Kus toimus õppetöö?

«Vaimuhaiguste loengud koos haigete demonstreerimisega olid kliiniku ruumides Tallinna tänavas, psühhopatoloogia loenguid peeti aga Toomel naistekliiniku auditooriumis. Meenub, et 27. jaanuaril 1943. parajasti kui Toomel peeti psühhopatoloogia loengut, pommitas üks lennuk Tartu südalinnas. Esimene pomm kukkus botaanikaeda, teine telefonikeskjaama õuele, kolmas Toomele Naisteklii-

niku ja Sisekliiniku ette ja neljas Parkhotelli. Toomel purunesid kildudeks kõik Naistekliiniku aknad ja klaasikilud langesid korraga alla nagu tugev veekohin. Ma jäin auditooriumis tahvli ette seisma. Hetkega olid üliõpilased kadunud laudade alla. Keegi kannatada ei saanud. Tookord heidetud pommi- dest sai botaanikaaias surma prof. T. Lippmaa. Pommikildudest haavatud puid Toomel käin nüüdki vaatamas.»

● Kui sageli tuli ülikooli juhtkonnaga kokku puutuda?

«Käisin peahoones okupatsioon- aegse rektori E. Kanti juures aru andmas haigla ja kateedri olukor- rast. On mees, et E. Kant kandis sõjaväelase frentsi, mille käisele oli kinnitatud sini-must-valge lint ja võõrihma küljes rippus püstol. Ju- tuajamine oli ametlik ja lühike, meie kliiniku asjad näisid rektorit vähe huvitavat. Okupantidega ei olnud meil kuigi palju kokkupu- tumist. Sakslased eelistasid oma vaimuhaiged sõjaväelasi ravida ise ja vaid üksikuid toodi meie juurde. Sagedamini saadeti sõjaväelasi kohtupsühhiaatrilisele ekspertiisile, et selgitada välja nende vastutus- võime. 1944. aasta augustis Tartu vabastuslahingute aegu kolis rek- toraat mõneks päevaks meie haigla ruumidesse.»

● On kirjutatud, et mõnel pool vaimuhaiged hukati. Kuidas oli olukord Eestis?

«Eestis vaimuhaigete hävitamist ei olnud. Küll aga varustati vaimu- haiglaid viimases järjekorras. Per- sonaliga varusime turvast, kasvata- sime kapsast, pidasime sigu. Esi- algu kasutasime vanu ravimite ta- gavarasid. Hiljem siiski anti mõ- ningaid ravimeid, näiteks insulini.»

● Millal tuli kateedril ja kliini- kul Tartust lahkuda?



Malev Toome fotol on juubilar koos pojatütre Tuuliga, arstiteaduskonna üliõpilasega

«23. augustil 1944. aastal anti Vaimu- ja Närvihai- guse Kliinikule korraldus Tartust lahkumiseks. Ta- gasi jõudsimel Tartusse 11. oktoob- ril. 24. oktoobril võtsime kliinikusse vastu esimese haige ja 17. novemb- ril, rahvusvahelisel üliõpilaspäeval alustasime õppetööd.»

\*\*\*  
Vaid lähemad kaastöötajad oska- vad hinnata seda suurt tööd, mida E. Karul nendel keerulistel aastatel tuli teha. Peaaegu kõiki tema sõja- järgsete aastate ettevõtmisi võib tähistada sõnadega «organiseeris», «reorganiseeris», s.t. alustas tüh- jast või pooltühjast kohast. Sõja- järgses Eestis oli vaid 7 psühhiaat- rit, neist kateedris kolm. Ka kõik tähtsamad sündmused vabariigi psühhiaatriavõrgu väljaarendamisel on seotud E. Karu nimega. Nii oli ta 1946.—1968. aastani ENSV pea- psühhiaater, 1944—1949 arstitea- duskonna prodekaan, 1949—1950 samas dekaan. Tema algatusel or- ganiseeriti 1950. aasta oktoobris ülikooli arstipunkt, 1951 kõrgema närvitalitluse uurimise labor.

E. Karu teaduslikud uurimused on pühendatud põhiliselt alkoholi- sismiprobleemidele, samuti skiso- freenia ja depressiivsete seisundite patogeneesile ja ravile. Tänapäev- osaleb ta suure huvi ja entusiasmiga kateedri töös, võtab osa semi- naridest ja konverentsidest, aval- dab artikleid. Väga suure hulga TRÜ lõpetanud arstide, juristide ja defektoloogide jaoks on professor Elmar Karu olnud rahulik, hea- tahtlik ja abivalmis õppejõud.

Lugupeetud professor Elmar Ka- ru, soovime Teile sünnipäevaks tugevat tervist, jätkuvat energiat, õnne ning edul

Rohkearvuliste õpilaste ja kolleegide nimel  
LEMBIT MEHILANE

## TIIT-REIN VIITSO—50

Eesti keele kateedri professor Tiit Rein Viitso sai 4. märtsil 50-aas- taseks. Onnitleme mainekat fenno- ugristi esimese juubeli puhul ja soo- vime jätkuvalt mõttelennukust, vil-

gast sulejooksu ja rõõmu peda- googitööst.

Kolleegid eesti filoloogia keelekateedrist



## TRÜ nõukogus

26. veebruaril

● Dotsendi kutse otsustati taot- leda keemiakandidaat Mihkel Pärn- ojale ja õigusteaduse kandidaat Paul Varulile.

● 1987/88. õppeaasta sügisse- mestri tulemustest rääkis prorektor prof. Jüri Kärner. Kõige suuremat muret teeb tööstaaži alusel vastu- võetute õppeedukus, mis on läbi- lõikes silmanähtavalt madalam kui teistel. Semester erines eelmisest võlglaste, eriti arvestusvõlglaste vähesuse poolest. Prorektor teatas ka kõrgkoolide üleliidulise atesteerimise esimestest tulemustest. Ot- sustati reorganiseerida (see sõna väljendab ilmselt ka staatusekao- tust) Prževalski pedagoogiline, Brjanski tehnoloogiline, Põhja- Os- seedi meditsiiniline ja Leningradi veterinaaria instituut. Peagi on ka meil meeldiv võimalus atesteerija- tega kohtuda, kuid vaevalt ei meid diplomeeritud kirjaoskamatute väl- jalaskmises süüdistatakse.

● Prof. Atko Viru rääkis keha- lisest kasvatuses. Seoses Gagarini tn. 1 aktsiooniga on tema arvates esile tunginud suhtumine, et keha- list kasvatust polegi vaja, tervist saab ka sanatooriumist. Väär on arvamine, et füüsilise koormuse asemel võiks parem raamatukogus is'uda. Füüsilise koormuse puuda- mine viib ka vaimu madalseisu. Atko Viru arvates on vastuolud põhjustatud «sõjaväeliste» harju-

tuselementide kasutamise tõttu ke- halise kasvatuses tundides. Otsus- taati, et kehalise kasvatuses kateed- rid peavad välja töötama arvestus- nõuded, mis arvestavad üliõpilaste individuaalseid iseärasusi, nende võime arengudünaamikat ning erialase tegevuse spetsiifikat. Teise abinõuna otsustati välja töötada metoodilised juhendid, mis võimal- daksid üliõpilastel end tulemusli- kult liigutada. Juhendid jagatakse asjaosalistele välja. Üliõpilase Ülo Veldre ja ilmselt teistegi jaoks on need abinõud ebapiisavad.

● Prof. Viktor Palm informeeris nõukogu kõrgemate instantside suht- umisest kõrgkoolide iseseisvuspüü- desse (vt. TRÜ nõukogu osust 30. okt. 1987 — «TRÜ» nr. 31). Kõrgemad instantsid on saatnud oma ettepanekud, mis paraku ei si- salda õigust õppeplaanide oma ära- nägemise järgi mõistlikult korral- dada. Kul nil, siis varsti ei saa üli- koolist ka enam kvalifitseeritud spetsialiste.

● Üliõpilane Heiki Sibul küsis Voronežis asuvate ülikooli varade kohta. Ajanappuse (?) tõttu libiseti sellest teemast üle. Raamatukogu direktor Laine Peep oli üllatunud, et Tiina Kaalep «Eesti Raadiost» on juba tükk aega asjaga tegelenud, aga teda ei olegi informeeritud. Paul Kenkmann mainis, et vastav kiri on saadetud ministeeriu- misse...

INDREK UDE

## Teisipäeval komsomolikomitees

● Soovitused NLKP liikmekan- didaadiks astumiseks anti Paavo Kollomile — kaubandusök. III k., Jaan Tammele — majandusküb. IV k., Henri Sepale — rahandus ja krediit IV k.

● Suvemaleva funktsionäärideks kinnitati Andrus Mäilaste ja Martin Napa — mõlemad õigusteaduskon- na I k. üliõpilased.

● TRÜ esindusrühma Gagarin '88 komisariiks kinnitati Heiki Tuul — KKT II k. üliõpilane, eel- misel komitee Istungil kinnitati Ga- garin '88 rühma komandöriks Paavo Kollom — kaubandusökonomi- ka III k. üliõpilane.

● Komitee arutas 29. 10. 1985 otsust, mis käsitles ajaloo- teadus- konna komsomolibüroo tegevust üli- õpilaste ideelispoliitilisel kasvata- misel. Komsomolibüroo tegevust tutvustas osakonna sekretär Kalev Vilgats. Büroo initsiatiivil on toi- munud rida kohtumisi meie vaba- riigi, Tartu linna ja ka ülikooli juhtidega. Operatiivselt on infor- meeritud üliõpilasi aktuaalsetest probleemidest. Komitee tunnistas ajaloo-osakonna komsomolibüroo tegevuse heaks ja leidis, et otsus võib lugeda täidetuks ning seega kontrollitult maha võtta.

● Komitee vaatas läbi komitee praeguse struktuuri. Leiti, et lähtu- des reaalsest praktikast ei ole šef- lussektori ja sõjalis-patriootilise kasvatustöö sektori olemasolu ise- seivate sektoritena otstarbekas, kuna nimetatud sektorite tegevus- valdkonnad kattuvad täielikult vas- tavalts õppe- ja ideoloogiaspektori tegevusvaldkondadega. Senine, suu-

remal määral kunstlik funktsiooni- de jaotamine ei ole andnud nendes valdkondades erilist tulemuslikkust. Komitee otsustas likvideerida šef- lussektori ja sõjalis-patriootilise kasvatustöö sektori kui iseseisvad struktuuriüksused.

● Eksamisessiooni tulemustest andis ülevaate õppesektori juhataja Katrin Idla. Ülikooli õppeedukus valdkondades eriliselt tulemuslikust. Komitee otsustas likvideerida šef- lussektori ja sõjalis-patriootilise kasvatustöö sektori kui iseseisvad struktuuriüksused.

● Komitee jaotas suveks 11 tu- rismituusikut: Bulgaariasse saab sõita 8 üliõpilast, Tšehhoslovakkias- se 3 üliõpilast.

Tuusikuid eraldati järgmistele üli- õpilastele.

Bulgaaria:

Kalev Kask (keem. IV k.), Talvo Troon (blo-geo V k.), Külliki Kurg (KKT IV k.), Toomas Saarna (õig. IV k.), Urvo Martens (õig. IV k.), Henri Sepp (maj. IV k.), Jaan Tamm (maj. IV k.), Ülle Ni- naste (keem. IV k.).

Tšehhoslovakkia:

Margus Klisküla (maj. III k.), Anu Järs (ajal. III k.), Mati Allik (õig. V k.).

● ULKNR ridadest arvati välja Peeter Hõrak, bioloogia-geograafia- teaduskonna IV k. üliõpilane.

## SCIENTIA 1987

(Algus eelmises lehes)

● Eelmises lehes kõnelesime kaadrist. Täna sesse numbrisse jääb vaid kaks põhimõttelist küsimust — heast ja halvast. Mis Teld, teadus- prorektor ANTS KALLIKORM, eelmisel aastal kõige rohkem rõo- mustas?

Tervikuna võib aastaga rahule jääda, sest meie teaduse põllõigud arenesid üldlemisil stabiilselt. Oma tööd arutame pidevalt ning aru- andeaasta lõpuks seepärast erilisi üllatusi polnud. Kui midagi kiiva kiskuma hakkab, saame kohe korri- geerida.

Rõõmsama poole pealt on välja tuua päris palju. Meie edu näitab ju ka teadustöö tunnustamine. Eesti NSV riikliku preemia saanud kollektiividesse kuulus TRÜst 12 töötajat, meile tuli ka üks Minist- rite Nõukogu ühekordne preemia. Eesti parimate teadustööde nimis- tusse arvati 19 TRÜ uurimust.

● Meil on leheski veel märkima- ta üks viimane hea uudis — Eesti NSV rahvamajanduse arenguste- haariumide konkursil said ühe I preemia vanemteadur Jüri Jago- mägi ja aspirant Madis Kaldmäe.

Oleme edu saavutanud ka oma teaduspotsiaali kontsentreeritu- ses. Me pole nii rikkad, et võiksime tegelda kümnete-kümnete eri proble- emidega. Suur osa meie teema- dest on seotud üleliiduliste siht- kompleksprogrammidega, eriti olu- line on siin VMN liikmesmaade teaduslik-tehnilise progressi komp- leksprogramm, kus TRÜ täidab 4 teemat (biotehnoloogia, lasertechni- ka ja ergonoomika).

Selle programmi raames on sõl- mimisel otselõpepingud Karli Üli- kooliga Prahas, Lodzi Poliitehnili- se Instituudiga, Saksima Seerumi- tehasega Dresdenis. Lisaks Tšeh- hoslovakkiale, Poolale ja SDVle on sõlmimisjärgus veel mitmed kahe- poolsed lepingud Ungari ja Bul- gaaria teadus- ja õppeasutustega.

Sellega seoses suurenes tundu- valt meie teadlaste välissõitude arv. Sotsialismimaade puhul ei ole ka enam seda aeglust ja paberibü- kraatiat, mis valitseb veel kapita- listlikes riikidesse sõitmise kor- ral. Ei oleks isegi uskunud, et sot- sialismimaadega koostööd nii ülla- tavalt kiiresti sujuma hakkab.

● Kevadel sõlmiti ju ka koos-

tööleping Turu ja Tartu ülikooli vahel.

Välissuhted on elavnenu küll. Näiteks väliskomanderingus käis 119 inimest, 1986. aastal vaid 53. Isegi külalislektoreid käis meil rohkem — 11 (1986 — 2). Ometi on midagi liikuma hakanud, kuid vana auväärse ülikooli jaoks on seda veel päris vähe.

● Ma kindlasti ei eksli, kui peate aasta üheks suurimaks kordamine- kuks eksperimentaaltootmisbaasi loomist. Sellest räägiti juba aast- tald.

Oieti öelda ei olegi see midagi päris uut, vaid senise konstrueeri- mis-eksperimentaalosakonna reor- ganiseerimine. Kui ennem tehti ise- endale vajalikke seadmeid ja apa- raate lausa põlve otsas, siis nüüd on tagatud normaalne arengutsük- kel, alates skeemist kuni väiketoot- miseni välja. Tegelikult oleme siin silmas pidanud hoopis kaugemat eesmärki. TRÜ väljaehitusplaanides seisab kirjas ka eksperimentaaltoot- misbaasi uus korpus Maarjamõisa- ku. Oleme nii kaugel, et see meil ükskord valmis saama hakkab, pea- vad olema selleks ka selged tea- dustöö perspektiivid ja mitte enam

(Järg 3. lk.)



## Naine kunstis

Teadusraamatukogu raamatu muuseumis on vaadata näitus «Naine 15.—18. sajandi gravüüridel», mis tutvustab naist antiikajaloos, -mütides ja piiblitugudes, olustikustseenides, portreest ning allegoorilises käsitluses.

Naise kujutamine kunstis ulatub paleoliitikumi, mil lopsakate vormidega veenusekujud olid viljakuse sümboliks. Antiikajal edastati teda kunstis peamiselt mütolooja-kangelannana või portreeteriti daame patriitsiperedest. Keskajal katoilikes maades laialt levinud neitsi Maarja kultus peegeldus naise ülistamisena kunstis. Gootika staatilisust on märgata veel 15. sajandi saksa graafikalehtedes — tundmatu kunstniku koopias M. Schongaueri teosest «Kristuse sündimine» ja A. Düreri (1471—1528) varases puulõikes «Püha perekond kolme jänesega».

Renessanss tõstis esiplaanile mai-se õnne vajaduse ning andis naisele võimaluse tegelda kunstide ja teadustega. Kunstis domineeris usuline temaatika, piiblitegelastena kujutati aga inimesi oma keskkonnast. Humanistlikust kunstitunnetusest on kantud Düreri meistriteos, puulõigete sari «Maarja elu», kus piiblitugudes kajastub omaaegse saksa naise elu-olu. Naist Madalmaade renessanss-kunstis tutvustavad Lucas van Leydeni (1494—1533) õrnajoonelised vase lõiked. Nn. saksa väikemeistri H. Aldegrevieri (1502—55/61) teos toob esile nii Dürerile iseloomuliku naisetüübi kui L. van Leydenile omase peene graveerimislaadi.

Itaalia kunstis kujutati naist sageli madonnana, selle peente näojoonte ja hingestatusega püüeldi täiusliku ilu poole. Inimliku soojusega on antud Maarja riidevate lastega A. Carracci (1560—1609) lehel «Madonna pääsukesega».

17. sajandil levis laiemalt naise kujutamine olustikužanris, eriti

Hollandis, kus tellijaks oli tõusnud kodanlus. Hollandi realistlik kunst tutvustab naist rahva hulgast. Hollandlaste omaaegset kodumiljööd näitab C. Visscheri (u. 1619—62) kuulsaim teos «Koogikupsetaja», mis oma detailrikkusega lubab pilku heita lihtrahva argipäeva. Prantsuse graafikutest kujutavad naisi argipäevaaskeldustes 17. sajandi silmapaistvamaid ofortiste J. Callot ning 18. sajandi kunstnik J. B. le Prince. Naise leebust ja emalikkust rõhutavad J. G. Wille (1715—1808) ja F. Bartolozzi (1727—1815).

17.—18. sajandi naiseportreed tutvustavad enamasti aadlidaame, jõukama kodanluse esindajaid või vaimukultuuri alal tegutsenud naisi. Rokokoajastu toretsevat portreekunsti näeme nimeka prantsuse gravööri P. Drevet' (1663/64—1738) lehes «Nemours'i hertsoginna Marie». Ohtlasi näitab see teos vaseselõiketehnika täiuslikkust, kus mitmekesiste viirutusvõtetega on edastatud erinevaid rõivamaterjale. Klassitsistlikku lihtsust ja rängust toonitavad R. Morgheni (1758—1833) ja J. F. Bause (1738—1814) naiseportreed.

18. sajandi peenutseva etiketi ning salongikultuuri õitseng peegeldus romantiseerunud kunstitunnetuses. Eelkõige prantsuse ja inglise kunstis oli armastatud lam-buristseenide kangelanna ning allegooriline naisekujud, mis sümboliseeris teadusi, kunste ja tavasid. Romantilist naisetüüpi esindavad ka sakslase H. Sinzenichi (1752—1812) ja inglise meistri J. Wardi (1769—1859) värvilised graafikalehed kuulsatest näitlejannadest.

Esitatud graafikanäited tutvustavad naisi erinevatest ajastutest, andes ühtlasi ülevaate graafikute tehnilistest võtetest. Näitus pakub vaatamisrõõmu maikuu keskpaigani.

INGE KUKK

## Tähtis on mõttelaad, sisemine haritus, veendumus



Jack London on oma «Alaska tütes» arendanud mõttekäiku, milles ta arvab, et tsiviliseeritud inimesel on kergem unustada kultuurikogemus kui esivanemate poolt läbielatu-kaasaantu. Teatud tingimustes võib kahekümnenda sajandi filosoof või tehnokraat kaotada oma tsivilisatsioonitaaga, langeda ürginimese tasemele.

Arvan, et seda ei tule näha mitte ainult meie käitumiskompleksis, vaid ka sotsiobioloogias — nii palju kui viimast lubab inimese ego-tsentriline eneseeadvus. Kas pole mitte looduskaitse liikumine, eriti keskkonnakaitsetegevus mitte niivõrd teaduslike, tehnoloogiliste jm. võtete kogum kui võrd kogu bioloogilise ühiskonna (sealjuures ka inimühiskonna) loomulikust valikust tingitud paratamatu käitumisviis?

Tahtmata siin libastuda minu jaoks võrastele filosoofia- ja evolutsiooniteooria radadele, tahaks siiski esitada küsimuse: mis on looduskaitse liikumise sisemine vedru, mis oli töeli-

seks põhjuseks, et kolmkümmend aastat tagasi algas Eesti looduskaitse uus (kaasaegne) tõusuaeg, et selles ei osalenud mitte ainult teadlased, vaid ka üldsuse ärsam osa.

Selle uue algusaja üheks sündmuseks sai Tartu üliõpilaste erinevate erialade baasil tekkinud üliõpilaste looduskaitsering. Sündmuseks ei saa pidada mitte ühe järjekordse (tollal küll alles esimeste hulgas) ringi tekkimist, vaid ringi tegevusvälja — sadakonna uue loodusharimise rikkastatud spetsialisti (küll tahaks selle asemel nüüd öelda — kogu bioloogilise ühiskonna) tööleasetmist.

Analoogia võiks tuua meie elu viimasest aastast. Kas fosforiidi-probleem on siis ainult looduskaitseprobleem? See on eelkõige kodu — inimeste kodu saatuse küsimus! Kas ei vallandunud aasta tagasi ülikooli auals fosforiidi-koosoleku ajal ühiskonna ja rahvuse ühiselukäitumist reguleerivate tegurite hulga ka enesekaitsegeen, mis võimsalt asus reguleerima meie rahva ühiskonnaelu, sealjuures ka looduskaitsetegevust.

Tahan selle arutlusega öelda, et looduskaitse mõistet ei tohi liiga kitsalt mõista. Ei tea ühtegi looduskaitse definitsiooni, mille alla mahuks kõik see, mis maailmas praegu looduskaitse nimel toimub, ei mahu isegi see, mis Eestis toimub. Võtame näiteks kasvõi «roheline liikumise», rahvusvahelise liikumise «Ökoforum rahu eest», nn. hõlmikpuu sündroomi jne. Ärgem lahterdagem tegevusi, ärgem

üldistagem üldistamatut, ärgem tarvitagem ilmaasjata looduskaitsetermineid seal, kus ilma nendeta läbi saab.

Tähtis on mõttelaad, sisemine haritus ja veendumus. Nii nagu demokraatia vajab kultuuri, vajab seda ka looduskaitse, kõigepealt aga üksteist mõista tahtvat suhtumist.

Looduskaitse liikumises on kõige ohtlikum nähtus kildkondlikkus, olgu see siis akadeemilises, organisatoorses-tehnoloogilises või ühiskondlikus tegevuses.

Tartu üliõpilaste looduskaitsering tekkis viiekümnendate aastate suletud ühiskonnas avatuse ja demokraatia nähtusena. Aastate jooksul kandis ta seda ideaali, saatis igal suvel oma rüpest uusi maad mõistvaid ning seda õigesti kasutada oskavaid vastutustundlikke haritlasi. Võib-olla ma eksin, kuid viimastel aastatel on kõrgkoolide samaste vahelt selliseid noori hõredamalt välja astunud. Kas võime nüüd koos kogu ühiskonna ärkamisega loota uut järelkasvu looduskaitse arendamiseks? Usun seda.

UKU ALAKIVI,  
looduskaitseringi vilistlane  
25 aastat

Tartu üliõpilaste looduskaitseringi 30. AASTAPÄEVA tähistamine toimub 12. ja 13. märtsil.

Kl. 11 ringi esimese esimehe Leonhard Jaansonini mälestamine tema kalmul Ropka kalmistul, kl. 12 algab teadusraamatukogu konverentsisaalis konverents. 13. märtsil kl. 10 väljasõit Taveaskotta.

## SCIENTIA 1987

(Algus 2. lk.)

üksnes paberil. Kaasaegne aparatuur ja tehnoloogia aitaksid meil kaasaegses teaduses rohkem oma sõna öelda. Muidu jääks tähtsate ka kõrgkooliteaduse ette seatud riiklike määruste täitmine.

● Aga kui kaugel on kõrgkooliteaduse isemajandamine?

Mitte väga kaugel. Mõned kõrgkoolid liidus juba proovivad. Tervikuna läheb kõrgkooliteadus isemajandamisele 1989. aastast. Kui me suudame oma eksperimentaaltootmisbaasi praeguse minivariandi tõesti tuleviku tarbeks eeskujulikult valmis seada, ei paista ka isemajandamine nii hull olevat. Arvan, et tulevikus me saame tunduvalt rohkem aidata ülikoolis neid teaduslasi, kes ise ei saa ennast finantseerida, nagu näiteks humani-

taarteadused. Möödunud aasta sisse jääb ka mitmete uute üksuste paikanemine, viimased neist on näiteks eesti keele labor ja teadus-ökonomika sektor. Üldse võib vist aasta kõige silmapaistvamaks tööks pidada edasiste perspektiivide kindlale alusele rajamist. Siin on veel palju pooleli, kuid üht-teist rõõmustavat on kas või seoses koostöö firmaga «ESTIMPEKS». Sellest edaspidi lähemalt.

● Küllap on headmeelt tegevad muudki. Kuid mis on siis meie suurimad hädad?

Neidki jagub. Kasvõi teadustöö üks kõige tähtsamaid probleeme — finantseerimine. Teadustöö kogumaht oli 6 560 000 rubla, sealhulgas lepinguliste tööde maht 4 610 000 rubla, mis oli aga eelmi-

sest aastast väiksem palgafondil nappuse tõttu. Selline tendents võib jätkuda, sest ka 1988. aastaks eraldatud palgafond on omakorda eelmise aasta omast väiksem. Pealegi on see ülikoolile kahjulik, sest 20% lepingu üldmahust läheb nüüd kõrgkooli arengu fondi.

Probleeme ritta seada on raske, aga pidevalt kummitab ülikooli ruumi- ja kaasaegse aparatuuri nappus, korteripuudus. Aparatuuri osas loodame abi saada ka sõpruslepingute kaudu. Kuid üsna palju sõltume ka kogu vabariigi teaduspotsentiaali kui terviku koordineeritusest, kus aga on veel palju koordineerimatust. Kõige tähtsamaks pean aga siiski meie endi sihtide edasise väljatöötamise jätkamist, et kui meil ükskord uus korpus käes ja isemajandamine ka, siis poleks me tühjade kätega.

VARJE SOOTAK

## TRÜ TEADUSOSAKONNA NÕUKOGUS

16. veebruaril

Otsustati hakata avaldama ajalehes «TRÜ» lühivärsmeid ka meie nõukogu koosolekust.

Seekordset koosolekut juhatas teadusprorektori asetäitja professor Arvo Tikk.

1. Professori kt. Igor Gräzin andis ülevaate eelarvelise teadustöö olukorrast õigusteaduskonnas. Keerukaid probleeme on palju — tea-

duskond on ainsaks õigusteadust uurivaks üksuseks vabariigis, vähe on avaldatud monograafiaid, suur on ühekordsete, teadustöö plaanivälise normatiivaktide ekspertise osa, samas on ilma ekspertisita vastuvõetud seadusdemonstratsioonide korraldamisest vastuolus üleliidulise seadusandlusega.

Teaduskonna teaduslik potentsiaal on õnneks tugev, töötatakse

perspektiivsetel teemadel. Plaanis on arutada õigusteaduse olukorda vabariigis. On alustatud esimeste lepinguliste uurimistöödega.

2. Dekaan prof. Atko Viru analüüsis sama probleemi kehakuulturi teaduskonnas. Uuritakse sportlikku treenituse teket ja olemust ning selle pedagoogilis-rakenduslikke as-

(Järg 4. lk.)

## ÜLIÕPILASNÕUKOGU

kohtub Tartu kahe kõrgkooli asjast huvitatud üliõpilastega neljapäeval, 10. märtsil kl. 16 TRÜ peahoones nõukogu saalis. Kohtumisel on õige koht teha ettepanekuid ja täiendusi ka ENSV ÜN põhimääruse projekti kohta (vt. «Noorte Hääl», 13. nov. 1987).

Esmakursuslane ehk ei teagi, mis peitub tähtede ÜN taga. Seepärast tuletame lühidalt meelde, et ÜN loodi juba 1967. aastal. ELKNO KK tööorganina, praegusesse ÜNsse kuuluvad aga valdavas enamikus üliõpilased peaaegu kõigist vabariigi teaduskondadest, samuti kõrgkoolide komsomolisekretärid ning veel mõned Keskkomitee liikmed. Eesti üliõpilaskonna esindusorgani ülesanne on ühendada üliõpilasi tervikuks, lahendada

neid tudengite probleeme, mis kõrgkoolis alati lahendust ei leia, püüda arendada omavahelist suhtlemist. On loomulik, et vabariigi tähtsamate probleemide lahendamisel peab edaspidi rohkem kõlama ka 17-tuhandelise üliõpilaskonna arvamus.

Mida ÜN veel sellel aastal on teinud, võib kuulda kohtumisel. Näiteks peame nüüd praegu selle üle, kuidas kõrgkoolide sõjalist õpetust saaks ümber korraldada, kuidas saaks alustada vabariikliku üliõpilastele väljaandmist jne.

Nõukogu tegevuse edukus, aga ka Sinu soovide elluviimine sõltub palju sellest, kas tunned meie ülikooli esindajaid nõukogus. Siin nad on:

Alar Aab — keemia IV, Aivar

Halapuu — matem. IV, Monika Karniol — majandus III, Andi Kasari — ülikooli komsomolisekretär, Paavo Kollom — majandus III, Asko Pohla — õigus IV, Olo Veldre — žurn. III, Kalev Vilgats — ajalugu III, Julia Višnjova — vene füüsika II.

Kui Sul on ettepanekuid, mida peaks ÜN veel lahendama, samuti arvamusi ÜN põhimääruse kohta, otsi üles keegi eespool nimetatud esindajatest ja anna need julgelt edasi.

Kuid juba 10. märtsil on võimalus oma arvamusega välja tulla. Jääme ootama kohtumist.

ASKO POHLA,  
ENSV Üliõpilasnõukogu  
esimees



Annibale Carracci. Madonna pääsukesega. Vaselõige 1581.



## N A I N E

Hea naine töötab sinu heaks kui teener ja toetab nõuandega kui nõunik. Ta on imekaunis kui jumalatar ja kannatlik kui maa. Ta toidab sind nagu ema ja rahuldab kui hetäär. Hea naine — see on kuus kolmest ühesainsas.

Nõme naine, kes saab rahuldust üksnes lõppematuis tüldes, pole naine, vaid vanadus naise kujul.

Ei helise keelteta lauto, ei veere ratasteta vanker. Õnnetu on meheta naine, olgu tal või sada sõpra-sugulast.

Tee üle olemasoluookeani oleks lühike, kui me sel teel ei kohtaks ületamatuid kaunitare.

Kui pole patt silma ühinemine kujutisega või kõrva ühinemine helega, kas on siis patt ühendada keha naise kehaga?

Naine sõõb mehest kaks korda rohkem ja on mehest neli korda kaalam, kuus korda otsustavam ning kaheksa korda iharam.

Nad on seestpoolt mürgised ja pealt kaunid kui gundžaviljad. Oh, kes on küll naised loonud?

Ühega naine lobiseb, teist vaatab koketeerivalt, kolmandast mõtleb. Kes on talle armas?

Võib tabada tilgri padrikus, linnu taevas, kala vetesügavuses, kuid ei saa püüda naisesüdant — püsimatut.

Kui poie kohta, juhust ega soovijat, siis on ka naine puhas.

Ei saa tältä puudega tuld, jõgedega ookeani, surelikega surma ega meestega kaunisilmset.

Naised on loomult nagu jõed: olgu nende päritolu kuitahes kõrge, ikka püüdlevad nad madalat.

Naiste jaoks ei ole sobimatut ja ei paina neid ka vanus — nad naudivad nii kauni kui vārdjaga, mõeldes: «See on mees!»

Kas ei hukuta armukestki too, kes saadab hukka oma mehe? Kas halastab hiirele kass, kes õgib oma last?

Ohtude sügaviku, häbituse eluaseme, kärsituste kogu, pahede varjupaiga, saja pettuse maja, kahtlustuste välja, suurtele kangelastele ületamatu kõigi pettuste korvi, mürgiga segatud nektari — oh, kes küll tõi maailma osava nukk-naise kõigi hüvade kommete hävinguks?

Naine, kellest ma pidevalt mõtlen, on ükskõikne. Ta püüdleb teise poole, kuid too armastab omakorda teist. Sealjuures on veel üks minu järele nõrkemas. Käigu siis kõik, kus see ja teine: nii tema, nii too, nii Käma, nii see kui ka ma ise!

Mis pole vajalik, see näib talle vajalikuna, võimatu võimalikuna, mittesõдав sõдавана — säärane on-naise jutust eksitunud mees.

Üks süda kahel — see on armastuse vill. Kui aga südamed on eraldi, siis on tegu laipade armastusega.

(Kogumikust: Древнеиндийские афоризмы. М., 1966)

## Punk ja Isabella

«Ülikoolis on ikka põnev elu. Ohtuti võid minna, kuhu tahad, teha, mida tahad. Luba pole vaja ka enam küsida.» Arvas kord mõned aastakäigud noorem suguvõde. Paandas oma pubekapahandamisi, et tema provintsist kodulinnas on noortel õhtutega puudulikud lood. Et on kaks võimalust. Esiteks — argiohtul ei midagi. Teiseks — piinliku täpsusega organiseeritud galaõhtud ja huvilaringid. On tõesti nigel lugu vaesekestel!

Pole viga, saavad suureks, kolivad Tartusse teki alla ja... Mitu võimalust tekib kohe juurde. Selle kõrval, et mõnel õhtul diskot panakse, pakub valikupinget haru juhust, et veini müüakse. Iga päev pole organiseeritud peoõhtul. Iga päev ei pea aga ka reipa lõõdahe all mööduma. Mõnikord lihtsalt lähaks heas seltskonnas mõnusesse kohta, mille traditsioone tead. Jooks lonksu kohvi, ajaks tõrsu juttu. Võib-olla tasuks mõnes vaiksemas nurgas lantsida. Kindlasti võtaks mõnuga vastu impulsid, mis kellegi midagi laulma, tugevama või ütleva ajab. Ühesõnaga — läheks seltsimajja. Seltsimaja oled lahti igal õhtul. Kui keegi himustaks seal mõnikord kultuuriliselt üles astuda, pruugiks vaid tagasihoidlikult registreeruda. Seda siis tingivas või unistavas kõneviisis.

Ei tea jah, miks need üliõpilased ühiselamus pidu panevad. Võiks öelda, kõige lamedamal kombel joomise pärast joovad. Eks ühikalt ole lihtsam vajaduse korral ka seltsimaja kts kohandada kui omaenese pinda.

Loomulik, et põnnid, kes end alles mõttes ülikooli paigutavad, aimavad üht-teist võimalikust ideaalsest noorerahva avalikust elust. Raamatud, kust seda lugeda, pole ju keelatud. Kultuuril on mitu kihti. Üks, kohvikuline ja spontaanselt seltsieluline, on oma inimlikkuse ja vajalikkusega tuult pöörises kõige liha teed läinud. Legendaarset «Wernerist» on tänasele tulijale jäänud mutiurg «Tartu». Mõne õhtu ebatõise meeleolu pärast stipp korraga kõrtsi kanda on ka muidugi võimalus. Ülikooli vana kaunis kohvik kätkeb võluvale välimusele vaatamata kuidagi sõdamakohaliku poolpüstijala sisu. Oksiolemise eest

inimeste sekka minna on õieti vaid «Püssirohukeldrisse», oma tuntud «intrastruktuuriga» paika. Kella seitsmeni õhtul. Selge, et kõik karvased ja suelised sinna ei mahu ega taha ka. Ülikooli pisitülli klubi on aga äripäevil küttes. Nii nagu üliõpilasil üks pind olema peabki.

Nii et, kallits järeltulija, kui sa ei taha jätkata koonduste ja diskode, harva ka linnast väljas klassiõhtute vaimus, võta arvesse ja ütle sõbrale edasi, et ülikoolikotti tuleb paar telliskivi ligi võtta. Telliskividest hakkame ehitama. Ei, mitte seltsimaja. Selle on vanasad meile juba ehitatud. Aga selle kasutamise poole tehtav üks samm lootustest tegelikkuseeni näib olevat tulevat aastatepikkune. Kui üksnes asjatundjatele loodame. Kallid lapsed, ehitame omeli maja, kus kultuuristlikult pepul keerutada saamel

Sekka tuleb õhtuid, milles on aimust õhkkonnast, kus on «nii nagu peab». Ohel reedel peeti klubis oksjonit. Lisanduseks taidluslikud ülesastumised. Oli selline asja — kunstimuseumi — nimel organiseeritud õhtu. Ja sekka kummalist kakofooniat. Kuna oksjon kui nähtus alles asja meie maailmapildile naasis, ei oska korraldajadki õieti sesse suhtuda. Viimasel ajal toimub oksjone sagedasti. Toimunud sündmusele pole ilmselt vastu panna pretendent, mis punkansambli meelehõltsu limmimise saatel oleks käinud. Au ja kiitus vaprale oksjonipidajale!

«Vanemuise» draamastudio muinasjutumängimisel ilmes muu mõnusa kõrval hõrk impulsivus. Kui- gi esinemine oli mõistagi ette teada, jäi hea tunne, et nad tahtsid just siin ja praegu teha ära just need muinasjutud. Sellest tuge ka mõttele, et kõigil peaks olema šansse «klassi ja kooliväliseid» oskusi teistelegi näidata. Muidu ju üsna sünye — õhtust õhtusse panend takka, välja käia — ei kuskil. Mõne laulu või lustiloo tarvis publikut kohale kutsuda oleks imelik. Peab olema kohal, kus publikul kutsumatagi kombeks kohal olla.

Või siis see oksjon. Kes nägi, on ilmselt pärl, et lahedalt kukkus välja. Anti taktika ja rahakotiga üksteisele mõõda päid-jalgu. Peeti duelle ja paljastati sedasorti suht-

lemises oma äri-mehe- ja muid loomusi. Osteti ära vinn kunstiväärtsi, mille himustamise peale ehk teisel poleks tulnudki. Mõningast jama tekitas muidu õdusas olemises just punk. Ei, punk on lakel Ainult et mitte teiste meeste äri,ulu laus-taks. Kõnelemata loomulikkust asjaolust, et iga muusika kutsab majja oma rahva. Ja rahva seas — vist suhlemiskogemuse niglasuse, tõttu — läksid loosi umbes sedaliiki naljad, et «mina ostan hullu-nult teie kunstivärki kokku, teie ostke ära mu Isabella» (loe: vein). Maitse asi muidugi. Kultuuri kohta ütleb see siiski mõndagi.

Tol õhtul edasi sai sedasi, et üleval saalis kõndis peale see pikalt häälestunud punkansambel, all sekundeeris diskotümps. Ja kohvima-sin üha väljastas. Justkui ideaalne — igaühele oma. Ainult et klubihoone näis sedaliiki rosolje jaoks kõlblik vaid mõõndustega. Eriti tore oli selsta trepil kahe korruse vahel. Vaene närvikava helidepaabelis «lühka-mind-tõmban sind...»

Leiba ja tsirkust majas, mis selle jaoks kohane!

Praegu on Eestimaal taas kord usin äraorganiseerumise laine. Umbes nii nagu möödunud sajandi ärkamisajalgi. Osa mitteformaalsust kuuluke väga tõstne olevat. Osa seal kõrval ka leebe viguriga pooleks. Mõningad žurnalistikanetid panid äsja hakkama Naiste Avaliku Taguruse Organisatsiooni. Küsimusele, mille poolt ja vastu siis ka tegutsetakse, võib konkreetselt vastata, et tegemist on anti-eman-sipantide, kadunu taganutjate liiga. Neidud ülikoolist, kes on huvitatud meeste käest võimu ära võtmise asemel igal sorti naiselikkuse ilmingute kultiveerimisest, astuge ligi! Kõigi teaduskondade käsitöö, meeste- ja lustihuvilised, ühinegem! Märklimisväärtne on nimetatud selli verivärskes tegevuses tõsiasti, et asutamiskongress sai peetud uue Annelinna sauna üürisektsioonis. Aga kui edaspidi tahetakse ettevõtmisi meessooga siduda? Tuleb siis ehk mõni traditsiooniline salasega-saunaks korraldada? Kuhu panna üles kavandatud käsitöönõutis? Kus? Kuhu? Kuidas? Argu jumala eest arvata, et naised juba 'a priori' seltsimaia ülevõtmisele ham-mast ihuvad. Vääriliselt hinnata ja oodata osatakse seltsimaja ilma pungi ja Isabellata küll.

KATI VASAR,  
žurn. III

## TRÜ teadusosakonna nõukogu

(Algus 3. lk.)

pekte tippsportlaste ettevalmistamisel, spordialade tehnika omandamisel ja üliõpilaste kehalises kasvatuses. Kõik uurimisteedad on komplekssed, kateedritevahelised. See asjaolu on tekitanud teemade juhendajatele raskusi teadustöö koordineerimises kateedrite juhatajatega. Teaduskonnas töötab palju praktikuid, kes teadustööga tegelevad ainult käsu korras.

Teaduskonna suurimad saavutused on spordifüsioloogia ja biokeemia alalt, publikatsioonid on äratanud tähelepanu nii üliõpilistes kui ka rahvusvahelises ulatuses, kaitstud on hulk väitekirju. Pedagoogilises suunas on tulemusel tagasihoidlikumad, kuigi 70—75% õppejõududest töötab just sel alal.

3. Jooksvate küsimuste all esitas professor A. Tikk lihastalituse hormonaalregulatsiooni labori kontrollimise tulemused. Labor on kujunenud üliõpilistele keskuseks treenituse kujunemise biokeemiliste ja füsioloogiliste mehhanismide uurimisel. Edukat arengut piiravad kitsad materiaalsed võimalused ja ruuminappus.

4. Prof. Hans Trass esitas taotluse bioindikatsiooni labori moodustamiseks ökosüsteemide labori

bioindikatsiooni sektori baasil. Alates 1. septembrist planeeritakse labori juhataja kohale prof. H. Trass. Nõukogu kinnitas ettepaneku suure hääletamusega.

5. Teadusprorektori asetäitja dotsent Jaak Järv esitas kinnitamiseks viis väliskoostöölepingut sotsialismimaadega laserangioplastika, erinevate keelte kohandatava ekspertsüsteemi loomise, süsinikisotopide lenduvuse, okasimetsa ökosüsteemides ladestuva saaste määramise ja monoklonaalsete antikehade baasil uute diagnostikasüsteemide loomise alal.

6. Dots. J. Järv esitas ka füüsikaosakonna taotluse kõrgtemperatuurse ülijuhtivuse sektori moodustamiseks elektroluminesentsi- ja pooljuhtide laboris. Kuna küsimus oli keemiaosakonnas samateemalist uurimistööd planeerivate spetsialistidega kooskõlastamata, otsustas nõukogu küsimuse arutelu edasi lükata.

7. Kinnitati poliitökonoomia kateedri õpetaja A. Violi kandidatuur üliõpilistele noorte teadlaste poliitoloogiakooli «Poliitika ja pere-stroika».

AAVO LUUK,  
TO teadussekretär



## IDEOLOOGIASEKTORI

koosolek on teisipäeval, 15. märtsil kl. 16 komsomolikomitees.

## TÕLKEVÕISTLUSE

tähtaega on pikendatud märtsi lõpuni (tingimusi vt. «TRÜ»-st nr. 27, 1987).

KIRJANIKE MAJAS  
(OPETAJA 12)

14. märtsil kl. 18 räägib dots. VALERI BEZZUBOV muutustest uuemas nõukogude kirjanduses.

## KULTUURIKLUBI

saab kokku kolmapäeval, 9. märtsil kl. 20 TRÜ klubi ruumis 206.

TEILE,  
AUSTATUD NAISPERE!

5. ja 6. märtsil TRÜ videotegis algusega kl. 21 algab imetore pidohtu, kus ette mängides kõikvõimalikke videoeklippe ja tantsulugusid mõtleme eelkõige neidudele! Kohvikus teenindatakse eelisjärjekorras neidusid! Kõik kohalviivad noorhärnad lubavad olla eriti viisakad ja tähelepanelikud!

Reedel, 4. märtsil kl. 21 tantsuõhtu ansambliga «FIX». Videodisko.

NÄITUSED  
RAAMATUKOGUS

On avatud näitused «ARTHUR SCHOPPENHAUER 200» ja «Liili Mõtuste graafika».

## OTSIME TALENTE!

TRÜ kirjastus, tehisiintellekti laboratoorium ja kooperatiiv «Alfa» kuulutavad välja konkursi parima spetsialisti väljaselgitamiseks üliõpilaste ja TRÜ teenistujate hulgas järgmistel tööaladel:

- 1) masinakiri (eesti, vene, inglise jt. keeltes);
- 2) redigeerimine ja korrektuur (eesti, vene, inglise jt. keeltes);
- 3) tõlkimine (eesti-vene, vene-eesti, eesti-inglise, inglise-

eesti, vene-inglise, inglise-vene, eesti-saksa, saksa-eesti, vene-saksa, saksa-vene jm.);

4) bibliograafilise informatsiooni otsimine raamatukogus.

Esimest kolme igal erialal premeeritakse ja võetakse eelisjärjekorras tööle.

Teenimisvõimalused soodsad! Informatsiooni saate telefonil 7 06 92: Alfa. Registreerimine toimub 9.—18. märtsil.

## Uusi trükiseid

Arstiteaduse ja kehakultuuri arengust Tartu ülikoolis. Tartu ülikooli ajaloo küsimusi XXI (TRÜ ajaloo muuseumi materjalid). Tartu 1987, 350 eks., 276 lk., 3 rbl. 30 kop.

Eesti ajakirjanduse ajaloo V. Tartu 1987, 500 eks., 132 lk., 1 rbl. 60 kop.

Nõukogude metsaõigus. Õppe-metoodiline vahend TRÜ õigusteaduskonna üliõpilastele. Koostanud L. Saarnits. Tartu 1987, 600 eks., 148 lk., 25 kop.

## NB!

Järgmine leht ilmub alles 18. märtsil.

Toimetaja kt. INDREK UDE



# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 8 (1519)

Reede, 18. märts 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## HANGED

TANA ON POOLDE SAARDE, /  
LUMEVALGUS VOIB POLE-  
TADA...

Ei saanud kuidagi kirjutamata jätta Viivi Luige märki tabavaid ridu, sest kolmapäeval elektrivalguselisest toimetusest välja jõudes... Milline lumeheledus ja päike ümberringil! Tõelise talve tunne, mida senini ei olnudki. Alustasin uuesti nädalaveergu, mida tegelikult polekski sõandanud enda kanda võtta, aga lugejaanekedid lausa sunnivad seda tegema.

ENAMIKUL on soov publitsistliku nädalailme järele. Üritame siis jälle proovida ja kutsume appi kõiki, kel tahmine üht ülikooli nädalat läbi oma prisma näha.

ISE olen mitme viimase aja sündmuse mõttekerksusest ja sädelusest tuge saanud. Loetelu tuleks niisugune: loominguliste liitude kultuurinõukogu istung, poliitpäev EKP Keskkomitee sekretäri Indrek Toometa, Eesti üliõpilasnõukogu istung, looduskaitseringi tähtpäev, teaduskondadevaheline uuendusseminar, raamatuoksjon klubis...

SILME ees on paljud endised koosolekud, kus sõnu traati mööda seati, kus ei olnud millelegi kaasa mõelda. Kirjutadagi võis ainult teatud raames. Siiras kahju on neist, kes ikka veel endistviisi ebakonkreetsed ülevaateid teevad, kriitlikast midagi omaks võtta ei taha, rääkimata probleemide avalikustamisest. Loeme küll suure õhinaga lehti, kust aastakümnete eest valitsenud sisepoliitikast teada saame. Samal ajal ei tea suurt midagi praegusest siseolukorrast. Oht-teist aimub vaid otsuste ja stampse informatsiooni vahelt või äsja Moskvast naasnud kolleegidelt. Ei tea me sedagi, mis sünnib tegelikult Mägi-Karabakhimaal. Kes seal elavad, palju neid on, kas nad saavad käia emakeelses koolis, lugeda emakeelset kirjandust, mida ja miks nad nõuavad?

NUUD on sündmuse ja selle hindamise vaheliseks ajaks jäänud juba üsna napp distants (näit. lastefond ja A. Valtoni artikkel). Ehk on lootat siingi asjade mõistlikku selgitust. Ja kui jõulaks ometi nükaugale, et ei mõistetakse valesti ülemustest inimlikemate lugude kirjutamist, rääkimata juba juhtide sõbralikest žarsidest. Kolleegid kurdavad ikka veel, et nüisugusel juhul on kohe käsud-keelud platsis.

JOUDSIN ülikoolist juba kaugele välja, aga eks see kõik ole lihedalt seotud meiega. Ja lahti neist mõtetest ei saa.

NUUD tahaks lõpetuseks teha kaks pöördumist: esiteks — palume vabandust kõigi nende autorite ees, kelle lood kuu ja paar ilmumist ootamas. Kostame ikka, et ilmub küll... Informatsiooniline materjal surub peale ja väga raske on lehte kokku panna. Nii ei ilmumisjärjekord on päris pikk.

Teiseks — palume lahkesti ära tätta need «TRÜ» ankeedid, millega teie poole hakkavad pöörduma meie pressisekretärid ja teised toimetuse abilised (v.a. need, kes töid meile lõhest välja lõigatud ankeedi).

VARJE SOOTAK



Luuderohuleht on Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi sümbol. 12. ja 13. märtsil tähistas see ring, esimene omataoline Nõukogude Liidus, oma 30. aastapäeva.

\*\*\*

● Laupäeva, 12. märtsi hommikul mälestasid ringi esimest esimeest Leonhard Jaansonit Ropka kalmistul ringi vilistlased ja praegused aktivistid. Põlev küünal ning leinaminut. Lilled. Hea sõnaga meenutas omaaegset esimeest tema kaasaegne, ringi vilistlane, Eesti Riikliku Loodusmuuseumi direktor Jaan Remmel. Just L. Jaanson on kirja pannud järgmised mõtted, mis määrasid ära loodava üliõpilaste looduskaitseringi tegevussuuna:

«Nagu teada, on looduskaitse ülalaks ülesandeks teadusliku uurimise huvides säilitada tulevastele põlvetele haruldaseks jäänud taim- ja loomavorme, ürgse looduse nurgakesi, aga samuti ka geograafilisest ja geoloogilisest seisukohast huvilavaid ja nauditavaid maastikuvorme. Peale õeldu on looduskaitse kahetlemata üldkultuuriline, pedagoogiline ja esteetiline eesmärk. Kuid kes siis tagab selle kaitse? Looduskaitse seadus ei elustu iseenesest! — Mitte keegi muu kui meie ise oleme kohustatud hoolitsema looduse- ja kultuuripärandi kaitse eest, peame kaitsma loodust, meie sõpra, hoolitsema, et haruldasi taimi ja loomi ei hävitataks asjatult.» (vt. «Põllumajanduse Akadeemia» nr. 6, 6.03.1958).

\*\*\*

● Teadusraamatukogu konve-

rentsisaalis algas keskpäeval aastapäevale pühendatud konverents. Ettekannete ajal käis saalis käest kätte ringi «aidaraamat», kus kirjutas kõik seni kuuldu-nähtu-tehtu ja kuhu seekord registreerus üle 200 vilistlase ja külalise, sh. ka Soome Loodusliidu 7 esindajat. Siinjuures on sobiv märkida, et üldse on ringi töös osalenud ca 2000 inimest. Konverentsi juhatuses oli auko- hal TRÜ looduskaitse ja kodu-uurimise kabineti juhendaja Jaan Eilart, kes on olnud ringi asutaja, toetaja ja teaduslik juhendaja 1958. aastast tänaseni. Tema tegi ka sisese juhatare ja luges ette valitsuse õnnitlustelegrammi. Leinaseisaku- ga mälestati neid ringi liikmeid, auliikmeid ja abistajaid (L. Jaanson, Fr. Tuglas, E. Krusten, J. Piiper, E. Hang, V. Panso, V. Voore, O. Kangilaski, A. Sang, jt.), keda muld tänaseks oma hoolde on võtnud. Väga meeldiv oli see, et ühi-

selt otsustati saata õnnitlustelegrammid ka ringi kunagistele aktivistidele prof. Endel Varepile ja Eesti NSV teenelisele kunstitegelasele Karl Adrale. Neid ei lubanud tervis juubeliüritustest osa võtta.

● Asuti ettekannete juurde.

JAAN EILART tegi lühikese kokkuvõtte ringi tegevusest 30 aasta jooksul. Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering on esimene omataoliste seas ja eeskujuks olnud paljudele. Siit on ikka käidud kogemusi saamas. Samuti on ring sidunud loodushuvilisi Tartu üliõpilasi TRÜ ja EPA peaaegu kõigist teaduskondadest. Ent kõige tähtsam tulemus (seda rõhutasid mitmed järgnevadki sõnavõtjad) on see, et ring on koolitanud välja terve koolkonna aktiviste ja ökoloogilise mõtlemisviisiga inimesi, kes minnes tööle vabariigi eri paikadesse, arendavad ka seal loodust hoidvat mõtlemist. Nagu üks esinejatest ütles, sai ringi vaimust vaimus. Just selle vaimuse tekitamine ja levitamine ringi poolt oli ka Eesti Looduskaitse Seltsi loomise peatungimuseks ja -eelduseks.

Järgmisena anti sõna külalistele Soomemaalt. Soome Loodusliidu esimees ERWIN WOITSCH tutvustas kõigepealt nende delegatsiooni ning rääkis siis looduskaitse ja Soome Loodusliidu probleemidest.

Nende probleemid on põhiliselt samad mis meilgi — loodusesse säästlik suhtumine, saastamise vältimine jne. Kuid E. Woitsch tõi välja veel ühe külje, millest meil seni alles vähe räägitakse: liigselt ahne loodusrikkuste kasutamine ja tarbijalik suhtumine ümbritsevasse. Selle nimel, et urbaniseerunud inimesed, keda kaasajal on niigi palju, ei saavutaks ainuvõimu, selle nimel tulebki tööd teha. Võidelda tehnokraatliku maailmavaate vastu ning uue sotsiaalse eetika, võiks öelda isegi uue usu eest, mis ei rajane enam võimuprintsiibil nagu senini.

Soome Loodusliit loodi 1943. aastal koolide keemiaringide baasil. Liidu tegevus on peamiselt suunatud lastele ja koolinoortele. Tähtis on just lapsepõlves alustada looduse tundmist, siis luuakse alus looduskaitsele (see töö algas neil 1970), tehakse selgeks, mida ja kuidas kaitsta. Liidu liikmed koos lastega viibivad peamiselt looduses, selgitavad, õpetavad kuulama-jälgima ümbrust. Tähtis on selle liidu roll noorte vaba aja veetmisel ning noorte omavaheliste kontaktide loojana. Lähimaks tähtsaimaks ülesandeks peavad nad praegu kaasa haarata liidu tegevusse Soomemaale iga kool.

Kõigist ettekannetest on raske pikemat ülevaadet anda. Lühidalt.

REIN AHAS, ringi praegune esimees, rääkis distantsmeetoditest maastike sesoonse seisundi uurimisel.

MART KÜLVIK arutas linnaökoloogia probleeme, tuues mitmeid markantseid ja saalis elevust tekitavaid näiteid Tartust endast (lähemalt kirjutab ta varsti ise — toim.).

ULO MANDER, ringi kunagine esimees, nüüd juba vilistlane, tutvustas kuulajatele alternatiivse põllumajanduse põhimõtteid (näit. mineraalväetistest ja taimemürkidest täielik loobumine).

ANDY KARJUS andis lühilülevaate orhideedest nii meil kui ka välismaal.

(Järg 3. lk.)



MIS LÄBI AJA LÄIGATAB,  
ON TUME TALVEJÄÄ.

KES SELLEL KORRA LIBISEB,  
SEE PIDAMA EI JÄÄ  
JA SEDA TOUSTA AITAB VAID  
TA ENDA JÕUD JA JONN.

JÄÄ ALT EI PAISTA MIDAGI,  
KUID MIDAGI SÄÄL ON,

SEST SAMU SALAPISARAI  
TÄIS ON SU HOIMU VEREHÄÄL,  
TA SILMAVALGEIL LÄIGATAB  
SEESAMA HELK, MIS KUSKIL SÄÄL.  
JÄÄLAGENDIKE KÖMINAT  
ON TÄIS TA LUULEKEEL.

TÄHT SÜTTIB TAEVAS ÜLEVAL,  
NÄE SÜTTIB IKKA VEEL!

VIIVI LUIK

Kogust «Rängast rõõmust»

ANDRUS LAANSALU foto

Kalendrisse on kirjutatud: kevade algus pühapäeval kell 12.39.





# SÕNUM

## INDREK TOOME ÜLIKOOOLIS

Poliitpäeval kohtus ülikooli ühiskonnateadlaste, juristide ja ajaloolaste ning EPA ühiskonnateadlastega EKP Keskkomitee sekretär Indrek Toome. Seni taolisel üritusel omaks võetud esinejamonoloogi asemel arenes nõukogu saalis tõsine vestlus. Vastset Keskkomitee ideoloogiasekretäri huvitasid auditooriumipoolsed arvamused sellest, milliste probleemide ümber peaks koonduma ideoloogiatöö põhiraskus. Oli ka selliseid küsimusi, millele sekretär vastust anda ei suutnud — neile lihtsalt ei ole vastust, see tuleb meil ühiselt leida.

Seoses sellega oli Indrek Toome palve teaduskondadele, kateedritele laboritele või üksikisikutele: esitada Keskkomiteele oma kaalutlusi ja ettepanekuid ideoloogiatöö korraldamiseks. See on üks võimalusi Eesti praeguse ideoloogiaolukorra parandamiseks. Eks me vea ju ühist vankrit.

EOE • EOE • EOE •  
EOE • EOE • EOE •

## Traditionaal!

25 aastat on lehvitud EOE lipp Eestimaal ja paljudes Liidu paikadeski. Aastast aastasse on EOE koondanud oma loõgirusikasse tuhandeid noori, pannud neid proovile ja andnud neile töö-, ka juhtimiskogemusi.

On kuulda, et malevataadid ja -memmed tahavad anda väärilise panuse ka maleva juubeliaastal. See kohustab Kesklaapi jalgu kõhu alt välja võtma ja kiiremini liikuma panema. Regivankrite müra on kuulda iga päev aina valjemalt ja valjemalt.

Tänavustel LÕUNA regi teedel põristab TONU RUUTEL koos HEIKI PAGELIGA ja laulab: «... su rajad on mulle kitsaks jäänud...» Nendes sõnades on tõesti ivake tött.

Tulevased majandusteadlased RAUL SIIMUT ja IVAR PIKK püüavad sel aastal viia SAKALA isemajandamisele ja isefinantseerimisele. Nii et kes tahavad sel suvel hästi teenida ja saada suvest rahuldust, tulgu Sakalasse, sest kõik me oleme isemajandamisel.

Sm. ULLAR VASERIK, kes on TARTU regiooni komandör ja TRÜ EOE sektori juhataja, lubas katkestada Tartu ja Väinamere vahelise rahulepingu ja näidata, milleks Taaralinna regi on võimeline. Eks alles suvi näitab, kes kelle põhja laseb.

SUVEMALEVA meeskonnal on välja mõeldud salarelv, mis ülikooli regioonide komplekteerijate tiibu käärib. Kõiki saladusi ei tahaks välja öelda, sest SM pidavat järgmisel nädalal välja andma «Suve-maleva manifesti».

Kui kellelgi tekib nüüd huvi EOE ja SM vastu, siis saate infot kom-somolikomiteest Ullar Vaserikult. Loomulikult tasub pilk visata peahoone EOE stendile. Lõpetuseks soovime juubeliaastal EOE laeva kiilu alla seitse jalga vett ja pärituult purjedesse.

TRÜ EOE sektor

## UUSI TEADUS-KANDIDAATE

OLEV LUHA ja JAAK ARU kaitsesid kandidaadiväitekirja kardiovaskulaarkirurgia erialal. Mõlemad tööd olid tehtud meditsiindoktor Toomas Sullingu juhitas. ÜMPI kardioloogia ja koronaarkirurgia osakonnas, O. Luha töö (juhendaja med-kand. Jaan Eha) ol pühendatud südame isheemiatõve kirurgilise ravi tulemuse prognoosimisele südame vasema vatsakese nn.reversiibelsustestide abil. J. Aru väitekirja oli seotud abistava vere- ringe kasutamise koronaarkirurgias (juh. med-dr. T. Sulling). Töö oli tehtud aspirantuuri ajal 1984—1987 ja kujutab endast ühe abistava vereringe meetodi — intra-aortaalse balloompulsatsiooni — kliinilist juurutamist Eestis.

## EESTIROOTS- LASTE SELTS

27. veebruaril loodi Haapsalu kultuurimajas Eestirootslaste Kultuuri Selts. Esimeheks valiti ansambli «Leegajus» liige Ain Sarv ja aseesimeheks Rigmundist pärit rootslane Maido-Mati Limbak. Auliikmeteks valiti professorid Paul Ariste ja Helmut Piirimäe, eestirootslased Maria Murman ja Andres Lindström. Ain Sarv rõhutas, et me ei tohi oma ajaloos maha vaikida seda, et eesti rahva arengut on mõjutanud ka rootslased. Nende kultuur on väga rikkalik. Seda tuleb säilitada ja koolideski õpetada. Plaanis on asutada ka muuseum, mille asukohta tulevikus veel täpsustatakse.

Eestirootslaste Kultuuri Selts kutsub ka asjast huvitatud õppejõude ja üliõpilasi. Esiagne postiaadress: 203170 Haapsalu sidesõlm postkast 71.

HILLAR TAMM,  
ajal. I k.

## Hotelli juurde

Toimetust on sunnitud paljude autorite ees vabandama artiklite pika ooteaja pärast. Ruumipuuduse pärast peame hakkama mistmest diskussiooniteemast lihtsalt olulise-mat välja tooma. Täna avaldame katkeid meie teadusraamatukogutöötaja ELSA KUDU kahest artiklist, kes lisab täienduseks prof. Hans Trassi loole:

Seoses hotelli püstitamisega vahetult teadusraamatukogu naabruses tiheneb paratamatult mootorsõidukite liiklus ka seal. Teatavasti mõjuvad aga mootorite heitgaasid nii paberile kui ka nahale pöördumatult lagundavalt. Paraku pole perestroika jõudnud veel nii kaugele et meie tööstus laseks välja kvaliteetseid filtreid ja konditsioneer-e.

E. Kudu rõhutab, et kultuuriväärtuste (mõeldud on raamatuid) säilitamise huvides ei tohi raamatuid aeglaselt, kuid paratamatusse hävingusse saata. Ta arvab, et Tartus suudetakse ehk kiiresti nii hädavajalikku hotelli ka mõnda sobivasse kohta, näiteks Lille mäele projekteerida. Omal ajal olevatki vist midagi seesugust «Eesti Projekti» sisemisel võistlusel esitatud.

«Ja lõpuks ei tohi ka unustada, et 1991. aastal mõõdub 200 aastat Jean-Jacque Friedrich Wilhelm (nii on kirjas meetrikas) Parroti sünnist. Sel puhul on kindlasti oodata armeenia rahva prestiižikat esin-dust, kes tulevad austama tema viimset puhkepaika Raadil. Kes võtab aga endale raske ülesande teha külalistele selgeks, miks on just nende rahvuskangelase sõbra kodu asemel esindushotell.»

• «HOTELL — RAAMATUKO-GU PEEGELPILT» — T. ILO-METS «TRÜ» NR. 35, 1987.  
• «KOLMAVERELISELT» — T. ILOMETS, N. RAID, A. MAE-SALU, M. LAUR, I. PIIR «TRÜ» NR. 36, 1987.  
• «MIDA ÜTLEVAD SELLE KOHTA JURISTID?» — E. KUDU «TRÜ» NR. 2, 1988.  
• «KULTUURILUGU JA UUS HOTELL» — H. TRASS, «TRÜ» NR. 4, 1988.



## Vello Past 60

Veidi üle neljakümne aasta on sellest, kui Sa 1947. aasta 1. sep-tembril alustasid keemiaõpinguid taasavatud keemiaosakonnas. Said kohe kursusevanemaks, valiti kee-miaringi esimeheks, olid ÜTU eest-vedajaks. Mõne aja möödudes ka-teedrijuhataja, elektrokeemia uuri-mislabori organiseerija ja juhataja. Aastaid dekaan. Oled olnud palju-de nõukogude ja komisjonide, ette-võtmiste, organiseerimiste esimees, liige või algataja — kohalikest üle-liidulisteni välja. Teaduse tegemine ja tudengite õpetamine on Su iga-päevane leib. Oled üks väheseid, kes juba noore mehana huvitus teaduse ja ülikooli ajaloost.

Nelikümmend aastat oled Sa keemiaosakonna õppetöö ja teaduse edendamise, ülikooli au ja kuulsuse eest kõvasti rakkes olnud. Juubeli puhul soovime ikka edasist visa v-damist, selleks jõudu ja jaksu.

TULLIO ILOMETS



## Linda Ellermäe

TRÜ ametiühinglased õnnitlevad komitee sekretäri tema 70. juubeli ja 35. ametiühingutöö juubeli pu-hul!

## Jüri Kirss 60

Sinu tulek meie kollektiivi 21 aastat tagasi tähendas elektro-meetria laborile oma katsebaasi tekkimist, mis andis meie tööle uue kvaliteedi ja suurema viljaku-se. Seda tunnistas 1969. aastal üleliidulisel elektromeetrite kon-kursil saadud esikoht, kus edesta-sime tööstuslikke konstrueerimis-organisatsioone. Sinu osavõtul val-minud elektromeetrid on pälvinud tunnustust näitustel kodu- ja vä-lismaal tänaseni.

Peale tugeva tehnilise panuse on olnud suur ka loominguline osa, oled kompenseerinud meie küündimatuse või laiskuse konstrueerimises.

Selle kõige eest oleme Sulle tä-nulikud ja soovime, et Sa kaua saaksid jätkata tööd meie keskel. Kolleegid

## 3×3 küsimust suvemalevast

VASTAB HALDUSPROREKTOR VELLO PEEDIMAA

Möödunud aastal keerles ajalehes mitmel korral jutt suvemaleva (SM) ümber: kas teda on vaja, millega ta tegeleb jne. Püüdsime vastust leida, aga kui hästi või halvasti see õnnestus, ei oska ta-gantjärele enam öelda. Selgeks sai aga üks — ülikooli materiaalsest baasist teab tudeng siiski häbema-tult vähe. Kindlasti on selles oma süü ülikooli juhtkonnal, kindlasti ka suvemaleva staabil. Teeme siis täna algtoed selgeks, eks seejärel ole aega ka konkreetseks aruteluks.

\*\*\*

• Möödunud aasta — mis siis ikkagi tegemata jäi?

Alustaksin sellest, et teha oli palju. Eks üliõpilased tea isegi: ruumid on kitsad, enamikus vanad, amortiseerunud. Seepärast oligi üks tähtsamaid objekte Lätte tänavasse tulev õppehoone, õigemini selle vundamendisüvendi etteval-mistamine. Kesklinn on arheoloogiliste leidude poolest väga rikas ja ilma eeluuringuteta ühtki objekti alustada ei lubata. Ka seal oli kaevamist.

Mis siis tegemata jäi? Miks? Es-malt jäi juba tähtsate suvemaleva koosseis — tööjõudu lihtsalt ei jätkunud. Umbes samad sõnad võib öelda ka botaanikaaja kaktuste ma-ja kohta. Kui möödunud aastal oleksime Lätte tänava töödega val-mis saanud, oleksime sel suvel võinud alustada botaanikaaiaga. Aga ei saa.

Arheoloogiliste kaevamiste luh-tumise eest eriti kahju seepärast, et ülikoolile nii vajalike objektide ehituskavva saamine polnud sugu-gi kerge. Ehituskomitee tuli pä-rast pikki arutelusid meile siiski vastu, leiti vajalikud ehitusvõimsu-sed, ehitaja ja materjalid. Botaani-kaaed võeti isegi kiirendatud in-vestatsioonipoliitikaga objektide hulka. Ülikoolil õnnestus leida kaevamistööde juhendajad (ka nende leidmine pole lihtne). Lõpuks aga ei olnud inimesi, kes arheoloogilisi kaevamisi teinuks. Kahju, kui kõik niiviisi lõrri läheb. Paraku tuleb arvestada ka seda, et kui me oma töödega hakkama ei saa, on teiste käest juba väga raske midagi juurde kaubelda.

Sia võiks veel juurde lisada, et esmakordselt kümne viimase aasta jooksul ei suutnud meie ehitusjaoskond plaani täita «tänu» sellistele altvedamistele. Enne jäi veel tegemata jäänud või kannata-da saanud tööde hulgas nimetama-ta ühiselamute ja õppehoonete re-mont.

• Ega vahepeal ei ole nende põhiliste objektide juures vist min-geid suuremaid muudatusi toimu-nud — talv ju?

Jah, nii Lätte tn. objekt kui ka botaanikaad, samuti ühiselamute jooksev remont on siiski suvised tööd. Talvel pole külmunud ma-a midagi peale hakata. Kõigis õppehoonetes käib töö, ühiselamud on üliõpilasi täis. Ka ülikooli enda ehitusvõimsus on napp, üliõpilane saab meid aidata aga ainult suvel.

• Millised on siis selle suve peamised objektid?

Kõigepealt muidugi Lätte tn. objekt. Ehitusplatsil on vaja vii-maks lõpetada arheoloogilised kaevamised. Lõpetada tuleb Lätte tn. alajaama ehitus ja sel aastal peame viima kõik õppehoone ehi-tusele jalgujäävad tehnovõrgud teisele poole tänavat. Kõik see nõuab palju käsitsi tööd ja õige mitmes kohas ka meesterahva musklirammu. Tartu Ehitustrust võttis selle objekti enda peale tin-gimusel, et ülikool annab omalt poolt osa tööjõudu.

Sama kehtib ka TRÜ eksperimen-taalaia kohta Soinastes. Suuremaid töid on veel Kääriku spordibaasi välisvõrkude rekonstrueerimise lõ-petamine. Käsitsi tööd on palju, näiteks haljasalade taastamine.

• Kindlasti vajatakse töökäsi ka väiksemates kohtades?

Muidugi ühiselamute remontimi-sel. Lehes on olnud juttu Vane-muise t. 46 veevariist. Et sealne soojatorustik täiesti korda teha, on vaja katusealune puhastada

saepurust. Mahukas ja aeganõu-dev, aga teha tuleb. Tudengi abi vajatakse suvel ka vastuvõtukomis-jonis, raamatupidamisosakonnas, majandusosakonnas (ühiselamuväl-ve), raamatukogus.

• Eelmisel suvel oli palju maa-dejagamist konservitehases või mõnes majandis töötama pidavate üliõpilastega. Kas linn ja rajoon on juba taotlenud tööjõudu?

Tartu rajooniga seob meid koos-tööleping. Majandid aitavad meid materjalidega, meie neid hooajal töökatega. Kui paljusid tänavu ku-sagil oodatakse, veel täpselt ei tea, sest leping teeb läbi väikesse uue-n-duskuuri. Aga kindlasti meid oodatakse.

Linna ettevõtted, kuhu ülikool suvel tudengeid peab appi andma, määratakse täitevkomitee otsusega. Et siiani niisugune otsus suve koh-ta veel puudub, siis linna ettevõtte-tesse ilmselt ei minna.

• Kui palju peaks kõigi nende tööde peale üliõpilasi vaja mine-ma?

300—400, neist 100 peaksid olema kindlasti meesterahvad.

(Võrdluseks — möödunud aasta suvemalevlaste plaan oli 500. Praegu õpib esimestel kursustel 1170 üliõpilast. 460 neist on pike-mal praktikal (üle kahe nädala). Ülejäänud 710-st on poisie umbes 200. Aga enamikul seisab ees ar-meeteenistus... — T. P.)

• Kas seepärast ei saaks osa töid ära teha enne SM tööperioodi algust?

Kõiki töid kindlasti mitte, sest ehitusjaoskonna objektidel siirdu-takse ühelt töölt teisele kindla jär-jekorral alusel. Enne ühe töö lõpe-tamist pole lihtsalt võimalik teisega alustada. Juuni lõpuni on üliõpilas-tel õppetöö. Mõnel objektil on siis-ki võimalik ka midagi varem ära teha. Nii on bio-geo tudengid ehi-tusjaoskonnaga kokku leppinud, et teevad ära Vanemuise 46 planeeri-tud töö. KKTga on kokkulepe Kää-riku abihooone ehitamiseks. Teadus-konnad lepidavad ise ehitusjaoskoti-naga kokku sobiva aja. Üldiselt on arvestatud nii, et neil, kellel on lühike praktika (alla kahe nädala), jääks suveks 10 tööpäeva. Ootame ka tudengite arvamusi.

• Võtame siis lõpuks kokku — mis juhtub, kui ka selleks suveks kavandatud tööd tegemata jäävad?

Kui Lätte tn. ettevalmistamist ei saa lõpetada, ei saa rääkida ka 1989. aastal ehitamise alustamisest. Sama kehtib botaanikaaja kohta. Paratamatult tähendaks järjekordne töökäte puudumine ka seda, et kuna peame kiirendama kapitali-ehitust, kaotavad kohe remonti va-javad ühiselamud, õppehooned, soo-jatrassid. Nii et seda kõige halve-mat ei tahaks kuidagi sündida las-ta.

Kõik see annab ehk esmakursu-laselegi ainet mõtlemiseks, oma sõna sekka ütlemiseks. Kuigi me väga tahaksime, ei ole ülikool veel nii rikas ega võimas, et suudaks ilma tudengite abita läbi tulla. Mul on keelel kohe veel üks sõna — OMAVALITSUS. Rääki-da sellest armastame. Mõelgem selle sõna üle ka siis, kui ülikoo-lis nii palju vajalikke töid kuhju-nud. Või meeldib meile tõesti vaid selle sõna teine pool — «valiise-da»?

TARMO PUNGER,  
kaubatundm. III k.





## Luuderohi...

(Algus 1. lk.)

**JAAK JAAKU** tõstas õpetaja ja õpilase vahetuse probleemi. Ta rääkis noorte looduskaitse rahva-ülikoolist Viljandis ning selle algatajast, teenelisest õpetajast Orest Niinemäest.

J. Eilarti lõppsona. Aukirjad Eesti Looduskaitse Seltsilt, ELKNO-It, TRÜ-It ja teistelt. Südamlikud õnnesoovid ja meenutused. Ametliku osa lõppedes paluti kõiki vaatama näitust Vanemuise 46, kus olid välja pandud ringi arhiivimaterjalid.

\*\*\*

● Ohtul toimus TRÜ vanas kohvikus nn. mitteametlik osa, sõprus-õhtu, mille üllatuseks ja külaliseks oli TRÜ kammerkoor. Piisas kõigest neljast laulust, et publik ja lauljad end ühtsena tunneksid. Eriti suurt osa mängis siin rahvalik laul «Mu isamaa armas», mis ringi algusaastail oli olnud oma hümniks ning mille laulmise aegu tollal püsti tõusti. Täna on küll see kaunis traditsioon vaibunud, aga kuna J. Eilart selle ka praegustele aktivistidele taasteadustas, ehk ärkab see tore traditsioon jälle ellu.

Ühiselt lauldi veel mõnigi laul. Kõlasid ka tervitused, õnnitlustelegrammid, meenutused. Vestlused soome sõpradega. Kõik mis nagi neilt, kui palju teatakse Soomes Eesti looduskaitsest ja meie probleemidest. Nende vastus: «Asjast teavad rohkem muidugi need, kes meilgi looduskaitsega tegelevad. Laiemalt tutvumise teie looduskaitsega viimasel ajal, kui meie pressis on suurt huvi tuntud teie fosforiidiprobleemi vastu. Sellega seoses räägitakse rohkem ka

looduskaitsest. Tuntud ja teatud on meil ka muidugi teie Jaan Eilart (võib-olla isegi ainukesena)».

Kui konverentsil esines tervitusega Loodusmuuseumi direktor Jaan Rimmel ning kutsus kõiki ringi liikmeid enda juurde Kõrvemaale külla, vaatasin saalis ringi ja mõlesin, ei tea, kui palju neid küllaminejaid õieti on. Saalis enamikus vanem rahvas, vilistlased. Ohtul pärsin selle kohta täpsemalt aru ringi esimehelt, TRÜ geograafia II kursuse tudengilt, Rein Ahaselt. Tema arvas:

«Praegu on meid tõesti vägagi vähe. 70-ndate keskpaigast alates on ringi tegevus üha passiivsemaks jäänud. Üheks põhjuseks on ehk see, et liiga suurt rõhku on pandud ringi teaduslikule poolele. See ehmatab reaaliiget, kes otsib mele kaudu eelkõige otsekontakte ja elamusi loodusest.

Mis meil plaanis on? Üllen kohe ära, et me ei pretendeeri massilisusele. Tuumik peaks koosnema umbes 25 inimesest, kes allaksid muu tegevuse hulgas ka suuremaid üritusi organiseerima. Mitte nagu praegu, kus 2–3 inimest jooksevad end hingetuleks.

Eelkõige orienteerume oma tegevuses «keskmisele» üliõpilasele. Tal võivad olla muidugi ka muud huvid, kuid taotleme, et meie tegevus talle mitte ainult passiivset kuulamist-vaatamist ei pakuks.»

\*\*\*

Pühapäeval läksid vilistlased ja praegused liikmed traditsioonilisele matkale Taevaskotta. Sel pühapäeval võetakse aga ülelinnaliselt kevadet vastu Toomemäel.

ENE NOBEL,  
žurn. III k.

## Godot'-ootus

Igal ajastul on selliseid lauseid, mida inimesed just lausa ei vaja igapäevakõnes, kuid mis siin seal, muu jutu sees, refräänina kordudes kerkivad hingesüvast, vahel kõlades ka kõrgetes kõneldes, vahel vaibudes valuts luuletajas. Nõnda saadab meie igapäevlust sama vaikselt kui tarkus, nagu inimere kohina sosin, ajastu sisekõne — kokkuvõtte rahva õnnest ja lootustest, valust ja hirmudest. Oma elu olulised otsused, saatustlikud valikud langetavad inimesed südame sunnil, aga nende südameis kajab ajastu sisekõne. Enne Tegü kuulatleme Ajastut. Ajastu võib muutuda, paleused, võimalused teiseneda.

Ühe ajastu iseloomulik sisekõne on Godot'-ootus\*.

«Me oleme igavusest suremas. Me ei mäleta, et eile oleks midagi juhtunud, ja homme me ei mäleta, et täna oleks midagi juhtunud. Aeg on seisma jäänud. Mitte keegi ei tule, mitte keegi ei lähe ära, see on õudne. Särastab hetkeks päev ja jälle järgneb igavene öö. Mida me teeme siin, selles on küsimus. Me teame seda: me ootame Godot'd. Oleme seotud käsist ja jalust Go-

dot'ga. Me ei saa siit ära minna, sest me ootame Godot'd. Kogu oma eksistentsiaalse okse oleme oksenud siin. Meie jutt jookseb ikka, et mitte mõelda. Inimene üha kahaneb. Ei tea, miks kõhnutakse, miks mandutakse. Me kõik sünnime hulludena, mõned jäävadki selleks. Mida teha? Kindluse mõttes ärme teeme midagi. Meile avaneb võimalusi, aga me laseme neil mööda minna. Me ootame härra Godot'd. Homme poome end üles, kui just Godot ei tule. Kui tuleb Godot, siis oleme päästetud.»

Kas me elame selles ajastus?

Tahaks uskuda, et ei enam. Me mäletame, mis juhtus eile, ja me ei taha, et see korduks homme. Me ei taha oma võimalust mööda lasta. Me ei oota enam, me oleme juba teel. Maastik on muutunud. Oma pääsmises võime loota ainult enesetele, oma mõistusele ja jõule, oma südame tarkusele. Oleme sündinud vaba ja tervena, meie tee on tervenemine alandusse kägardatud Godot'-oolusest.

Kas Godot'-ootus on üldinimlik?

Ma arvan, et ei. Poomissoov pole üldinimlik. Eksistentsiaalne okse pole üldinimlik. Okse on haiglaslik, ja pärast pohmelli, kui lõpeb panetunud pilgari deliirium, algab elu hele päev. Puud lähevad lehte, külvist tärkab vili, armastusest jätkub elu.

Meie ajastu on Godot'-ootuse dialektiline antitees. Rõõm, et S. Beckett ja tema kehastajad nii selges keeles, ehkki vähema kujundlikkuse ja elamusliku jõuga kui noorsooteaterlased kümnekonna aasta eest, esitavad meile rahva (või rahvaste) alanduseajastu sisekõne. Nii võime paremini teadlikuks saada oma eilsest, võime eristada eilse ja tänase häält meis, kuid meie tervoisele on ohtlik, kui me võtame selle sisekõne homsesse kaasa. Siis võib juhtuda, et me kuulekalt tammume — ootama härra Godot'd teise puu alla.

Tõnu Peets



## EVE RANDVERE

pisike optimist  
musta muremäe lamall  
labidas käes

Oled sa selleks  
et oma sügavusi mõõta  
või selleks et silmad klinni  
veel sügavamale minna  
küll teised iäele tulevad  
kui see on õige tunnel  
küll nad mõõdavad sina roni  
teises otsas on heledam valgus

Üks sammas ja teine sammas  
terav hammas ja teravam hammas  
keegi on kivi ja keegi on kirves  
keegi on pimedas nagu irves  
üks puudus ja teine puutus  
ülepäeviti korduv vaatus  
üks janu üks õud üks pöud  
üks JOUD?

pealkiri: ülikool

DIPLOMAADIGA SELTSIMEES

nad ütlesid tõuse ja mine  
sa soiid et see pole see  
vaikselt ja pikalt vaatad  
üle vihase vee  
loojangu eel uinub meri  
salaja sumedaks  
tõmbub enese sisse  
suureks ja tumedaks  
maailm midagi ootab  
salliv naeratus näol  
sina selsad ja vaatad  
portfell paremas käes

TA TAHTIS VÄGA KIRJUTADA

mingit salmi ta kirjutab  
paberi peale ja otsa ette  
raamatu sisse ja liivale, vette  
see on nii pikk ja ära ei mahu  
kivi servasid tahub ja tahub  
harva kui kätele toetab pea  
iial ei tule küllalt hea  
varsti hing juba kahvatuks kulub  
kuuse all seisab ja kuu poole ulub

## TÄNU

ENSV KKEH Ministeriumi käskkirjas avaldati tänu rahvusvahelise naistepäeva puhul hea töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest dekaan dots. INGE-MARET ORGOLE, kirjastusosakonna juhatajale MARTA RAISMALE, meetoodik AINO JUURSOOLE, vaneminsenerile REET LEHEMETSAL, vanemraamatupidajale JUTA PAL-LAVILE ja kaardiosakonna juhatajale ASTA LIIVAKULE.

Rectori käskkirjas pälvisid tänu ja õnnitluse 50. sünnipäeva puhul prof. TIIT-REIN VIITSO, kantseleitöötaja ELVIIRA BABAITSIK, uksehoidja EHA-MARI LUKK ja elektrik HENN AIM; 60. sünnipäeval vanempreparaator SILVI VIL-DIL ja koristaja EDLEN HAID-BERG; 75. sünnipäeval koristaja OIE TAMBERG ja 85. sünnipäeval ELLA KLIIMAK.

Kauaaegse hea töö eest tänati vanemteadur VILJAR PIHLI ja uksehoidjat LIA HOVA.

55. sünnipäeva puhul avaldati kiitust kauaaegse kohusetundliku töö eest metoodik AINO JUURSOOLE.

Kirjastus- ja trükiosakonna 30. aastapäeva puhul said kohusetundliku töö eest kiituse osaliseks AIDE KOGER, ENDLA KOLBERG, LUDMILLA ONOPRIJENKO, ENDEL ROSSLER, JOHANNES SAAR, VALVE MERILAI, OILME HOLPUS, LEELO JAGO, ARVO JÖGI, JÜRI LAANEKASK, AINO LAAS, MILVI MALLEUS, JAAN MARK, HELVE MÖTUS, MARTA RAISMA, KOIDU SOO-PALU, JOHANNES TEMMO ja VIRVE TOODE.

## Konkurss „Minu majandus“,

kuhu oodati tudengite majandusteenalisi kirjutisi, on õnnelikult lõppenud ja osalejad võivad öelda: «Tulin, nägin, võitsin!», sest žürii (üliõpilane Paavo Kollom, dots. Janno Reiljan, teadur Aivi Ross ja dots. Jüri Sepp) portfellis oli võistustöid ja preemiaid täpselt ühepalju — 3.

Ohtpidi muutis see žürii töö pretseedenditult väikesemahuliseks (iga liikme kohta laekus ju vaid 0,75 tööd). Teisipidi seisti küsimuse ees, kas ja kuidas üldse preemiaid jagada. Lähem tutvumine võimaldas langetada mõneti saalomonliku otsuse: arvestades kirjutiste võrdlemisi head ühtlast taset, tunnistada kõik preemia vääriliseks.

● Märksõnaümbrike avamisel ilmnes, et I preemia (70 rbl.) läheb PRIIT PERENSILE (majandusküb. IV) — «Bürookraatlikud süsteemid ja majandus». See oli mahukaim kirjutis ja lubab aimata ka enamat eeltood. Bürokratia arengulugu tagasihoidlikult tasustatavast «üle-vaatajast ja raamatupidajast» (Le-nin) parasiitliku konglomeraadini on paigutatud majandusajaloolise faktoloogia taustsüsteemi ning varustatud bürokratia süsteemiteoreetilise analüüsiga.

● II preemia (50 rbl.) läks PRIIT PALLUMILE (majandus-

küb. IV) — «Huvid ja isemajandamine». Ta analüüsib huvi stiimuleid sotsialistlikus ja kapitalistlikus majanduses. Arutlus on objektiivselt erapooletu ja stambivaba, ettevaat isemajandamise aega mõjub veenvalt.

● III preemia (30 rbl.) andsime JAANO UIBOLE (majandusküb. III) — «Vastuargumentide sisukusest». Autor on kasutanud ära selle suurepärase oponeerimisvõimaluse, mida pakuvad isemajandamise ettepaneku mõned trükivalgust näinud oponeeringud (I. Jõerüüt «Arvamus» — «Edasi» 10. okt. ja V. Vokk «Ettepanek, millega ei saa nõustuda» — «Edasi» 12. nov.). Missioonitundega valitud teemat arendab autor märkimisväärselt venemisega ning suudab veenda, äratada mõttekaaslast ja saavutab teaduse-praktika probleemi lahkamisel arvestatava edumaa «Arvamuse» autori ees.

Konkursi deviis oli «Pigem vähem, aga paremini!» Žüriil oli heameel tõeada, et seekordne majandusküberneetikutevaheline võistlus pani aluse kvaliteedile, mis võimaldas kogu preemiasumma välja jagada. Ühtaegu loodab žürii, et järgnevatel võistukirjutamistel küsib kvantiteet kvaliteedi kõrgusele.

AIVI ROSS

## Veel ajaloo- ja filoloogiateaduskonna õppesüsteemist

26. novembril 1987 toimus ÜTO ajaloo-, eesti keele ja väliskirjanduse ringi ühine koosolek teemal «Mõttevahetus õppetöö korraldusest». Esinesin seal ettekandega, milles püüdsin näidata ainesüsteemi eeliseid võrreldes meie ülikoolis nüüd kehtiva kursuste süsteemiga. Minu ettekande sisu refereeris lühidalt M. Maripuu «TRÜs» 4. detsembril («Noppeid humanitaarhariduse teedest»). Tahaks alljärgnevalt lisada veel mõne selgitava sõna ainesüsteemi kohta, võttes aluseks Helsingi ülikooli õppekorralduse.

\*\*\*

Ainesüsteemi puhul valib üliõpilane oma äranägemise järgi kolm kõikidest filoloogias ja ajaloo- ja teaduskonnas õpetatavatest ainetest. Neid õpitab kolmes erinevas raskusastmes. Need ained poie üksteisest sõltuvad, üliõpilane võib neid õppida ja õiendada eksamid oma äranägemise järgi selles järjekorras, nagu ta ise soovib. Piltlikult öeldes õpitakse neid paralleelselt.

Tartu ülikoolis langeb õppetöö pearaskus igal aastal uuesti korduvate üldkursuste kuulamisele, kus üliõpilasele esitatakse kogu eksamil nõutav materjal. Sellisel kujul ei loeta üldkursusi ei Soomes ega mujal. Pearõhk langeb üliõpilase iseseisvale tööle. Väga suur on aga konsultatsioonide osatähtsus. Korduvate üldkursuste lugemise vabanenud õppejõud saaks teha intensiivset teadustööd, koostada õpikuid (millest on väga suur puudus), kirjutada dissertatsioone jne. Täiesti ületähtselt on kirjutatud õppeplaane; Helsingi ülikooli õppetöö kohta ilmutab raamat, kus on fikseeritud kõik õpinguteks vajalikud juhtnöörid («Historialliskielitieteellisen osaston opinto-opas» 1987—1988).

Tartu ülikoolis kehtiva süsteemi juures kannatavad eriti eesti etnograafia, eesti arheoloogia ja eesti kunstiajalugu. Need on ajaloo «lisaspetsiaalsused». Kõik üliõpilased, kes soovivad õppida üht nendest ainetest, peavad läbi võtma kogu ajalookursuse; teisel kursusel õpitustavad ajalooalateedrid, kellele lubada õppida etnograafiat kunstiajalugu või arheoloogiat. Reeglina võimaldatakse seda vaid üksikutele, mõnel aastal aga mittele. Selle süsteemi puhul tekib paratamatult küsimus: kui eesti kuns-

tiajalugu on NSVL ajaloo «lisaspetsiaalsus», miks pole siis ka eesti kirjanduse ajalugu NSVL ajaloo «lisaspetsiaalsus»? Üldiselt näib valitsevat arvamine, et eesti etnograafia, arheoloogia ja kunstiajalugu on täiesti kõrvalise tähtsusega ja neile pole mõtet pühendada palju tähelepanu (kas Tartu ülikoolis on veel teisi spetsiaalsusi, mida pole vaja põhjalikult õpetada?).

Piiranguid nende ainetega õpetamisel vabandatakse sellega, et neil aladel polevat vaja palju spetsialiste ja polevat mõtet pidada loenguid üksikutele üliõpilastele. Enne sõda, mil kehtis ainesüsteem, oli tavaline, et üliõpilane, kes oli näit. spetsiaalsuseks valinud eesti kirjandusajaloo ja eesti rahvaluule, õppis kõrvalainena etnograafiat. Etnograafiat peaaugina õppiv üliõpilane valis kõrvalaineteks eesti ajaloo, eesti kunstiajaloo või eesti arheoloogia, kunstiajaloo spetsialiseeruv üliõpilane aga etnograafia ja arheoloogia, ajalugu peaaugina õppiv üliõpilane etnograafia või kunstiajaloo. Mis puutub kunstiajaloo-sagi ka eesti, saksa ja inglise filoloogid. Auditorium, kus toimusid kunstiajaloo loengud, oli alati tulvil kuulajaid.

Kui üliõpilane õppis kaht keelt, võis ta neid mõlemad õpetada keskkoolis. Seetõttu õppis nii mõnigi üliõpilane eesti keele kõrval näit. saksa või inglise keelt. Opetöö korraldamisel koolis oli see sageli otstarbekohane.

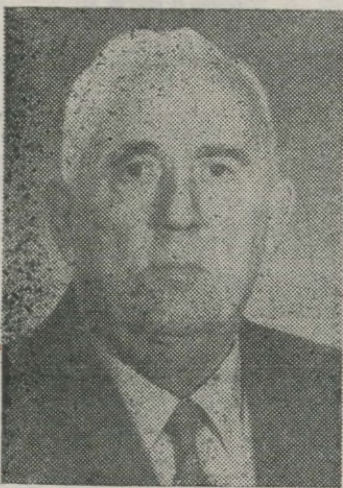
Tahaks juhtida tähelepanu veel ühele asjaolule. Enne sõda kuulasid mõningaid aineid ka need üliõpilased, kes ei kavatsenud õiendada eksamit, vaid külastasid loenguid vabatahtlikult, üldhariduse süvendamise ja silmaringi laiendamise huvides. Nende hulgas oli ka teiste teaduskondade üliõpilasi. Väga populaarsed ained olid filosoofia, kirjandusajalugu ja kunstiajalugu. Praegu kehtiva süsteemi tingimustes on selline vabatahtlik loengute kuulamine väga raskendatud.

Kogu maailma kõikides ülikoolides õpetatakse humanitaarteadusi ainesüsteemi alusel. Ka meil oleks viimane aeg loobuda iganenud, teaduse arengut pidurdavast kursuste süsteemist ja kehtestada ainesüsteem.

VOLDEMAR VAGA







## LEMBIT VALDMAA

vara ja õhtul hilja — harjunud siin nägema. Nüüd on ta oma valdused maha jätnud. Ei mõista me aimagi, kui palju hoolt ja vaeva nõudis komandandil nii peahoone kui siin lähedal paiknevate majade korrashoidmine. Aga korras nad olid alati.

Kolm aastat tagasi kirjutas Peeter Olesk samas lehes tema 60. sünnipäeva aegu:

«Ta ise on seda kõike mõelnud... lihtsalt nõnda, et töö peab olema tehtud. Aga see lihtne elukäsitlus muudabki niisugused töömehed nagu Lembit Valdmaa omal kombel saladuslikeks. Ehkki mingit saladust ju tegelikult ei ole. On hommikust õhtuni oma töökohal olemine ja ülesannete täitmine... Päevast päeva, aastast aastasse, ühest aastakümnest teise. Kõsimata meeleolust ja enesetundest.»

Paraku on elu või oleme selle muutnud ise nii pingeliseks, et sageli ei jää meil kõrvaliseisja jaoks enam pilku ega sõnu. Vaevalt teadsid paljud sellegi töömehe eluteed, kes Äksi valla talupoisina 1935. aastal tuli H. Treffneri gümnaasiumi, lõpetas selle klassikaharu 1943. Pärast sõda töötas ta Tartu Täitevkomitee Äksi Valla sekretärina, oli Tartu Valla Täitevkomitee esimees, juhatas Põllumajandusliku Panga Elva Krediidühingut 1949. aastani, mil tuli temalgi ette võtta sunniviisiline sõit Omski oblastisse. Ja siis 1957. aastast peale sai tema teiseks koduks ülikooli peahoone.

6. märtsil saatsime Lembit Valdmaa aulast Raadi kalmistule.

VARJE SOOTAK



## KUIDAS ELAD, VIRUMAA?

Ajakirjanduse kaudu on meieni jõudnud paljud Virumaa keskkonnaprobleemid: reostunud joogivesi Tapal ja Tamsalus, geoloogide tegevuse tagajärjel kuivaks jäänud kaevud, tsemenditolmu mattuv Kunda, Kabala ja Toolse fosforiidimaardlatega seonduv jne. Samuti oleme palju kuulnud Virumaa viljakatest muldadest ja eesrindlikust põllumajandusest, Pandivere veekaitseala loomisest.

Kindlasti on paljudel tekkinud soov kõike seda näha oma silmaga, tutvuda Virumaa ökoloogilise olukorraga põhjalikumalt. Selleks avaneb võimalus jalgrattaretkel «KUIDAS ELAD VIRUMAA?» 12.–15. maini. Ürituse korraldab ELKNO Rakvere Rajoonikomitee ja Lahe-  
maa Rahvuspargi baasil tegutsev noorte initsiatiivgrupp. Osalema on oodatud kõik huvilised igas vanuses kõigist Eestimaa paigust.

Retk saab alguse 12. mai õhtul Tapalt ja kulgeb marsruudil Porkuni — Tamsalu — Väike-Maarja — Simuna — Roela — Kabala — Kunda — Toolse — Rakvere. Marsruudi kogupikkus on 150–170 km (vastavalt valitud rajavariandile). Õõbimiskohad on Porkunis, Roelas ja Toolses (õõbimine telkides), ürituse lõpetamine 15. mai õhtupoolikul Rakvere Vallimäel. Peatuskohtades aitavad nähtut lahti mõtestada ja jagavad oma teadmisi mitmed teadlased, looduskaitsetegelased ja teised probleemidega kursis olevad spetsialistid, esinevad kultuurikollektiivid.

Osavõtuks palume registreeruda 1. aprilliks tel. 4 38 21 (A. Valmis), 9 00 89 (P. Veedla) või kirja teel 20128 Rakvere raj. Viitna, Lahe-  
maa RP. Samast saab ka täpse info.

## TAIDLUSKONKURSS

Teaduskondadevaheline vaimu- ja jõuproov isetegevuses saab toimuma 16. aprillil kl. 14 peahoone es, kust auväärne Hindamiskogu koos kaaskonna ja publikuga suundub pidulikult etteasteid vaatama ja hindama. Selleks valib iga teaduskond endale sobiva esinemispaiga. Esineda võib ühikas, õppehoones, väljas värskes õhus sobivas kohas jne. Muidugi ka klubi laval. Kuid arvestama peaks sellega, et sõna jõuaks žürii ja publikuni.

Etteaste kestus ei tohiks ületada 30 minutit.

Ette võib astuda, nagu varemgi, kõiksuguste žanritega, mis jõukohased: näidend, pillilood, laulud, sõnalis-muusikalised kompositsioonid, luulekavad, tants, pantomiim, amatöörfilm jne. Pole ka temaatilisi piiranguid.

Paremaid ootab üsnagi matsakas preemia. I koha väärtus kava — 100 rbl., II koht — 60 rbl., III koht — 40 rbl. Vastavate kandidaatide puudumisel võib Hindamiskogu suunata ümber jaotada. Hinnatakse kava terviklikkust, sõnumit, väljenduslikkust, vaimukust jne.

KOIK TEADUSKONDADE KAVADE EESTSEISJAD! Ootame teid 5. aprillil kl. 18 klubisse (ruum 207) teatama, kus esinete, kui pikk on kava ja milline oleks teile sobiv esinemisaeg, et siis kindlaks määrata Hindamiskogu teekond ja teatada kõigile esinemisjärjekord ja -paigad. Stsenariume ja kavasid, milles on ära märgitud autorid, täpne esitav tekst või kava kirjeldus ja kõik tegelased, ootame klubisse 15. aprilliks.

## VENIA LEGENDI

Pedagoogika kateedri dotsendi kt. TIIA PEDASTSAARE *venia legendi* loeng «Ökoloogilisest kasvatuses koolis» on 23. märtsil kl. 14.15 ph. aud. 104.

Eripedagoogika kateedri dotsendi kt. TIJU-KAI AUNAPUU *venia legendi* loeng «Hälvikute käitumise iseärasusi, selle põhjuslikke faktoreid ja korrektsiooni võimalusi» toimub 5. aprillil kl. 10 Tiigi 78. aud. 128.

## VÄLISKIRJANDUSE RINGIS

räägib teispäeval, 22. märtsil kl. 18 ph. aud. 238 JURI TALVET Nicaraguast.

## AKADEEMILISE MUINSUSKAITSE SELTSI

kutsel esineb teispäeval, 22. märtsil kl. 18 teadusraamatukogu konverentsisaalis JUHAN AARE teemal «Hetkeseis: fosforiid, võim ja fosforiidivõim».

Oodatakse ennekõike AMS-i liikmeid. Lugejapilet kaasa!

## TEADUSKONDADE KOMSOMOLIAKTIIV!

Teispäeval, 22. märtsil kl. 17 toimub ph. aud. 102 infotund a teismi teemal. Uusimatest suundadest maailma usuliikumises ja mõni sõna rühmitusest «Eiu sõna». Kõnelejaks dots. Helgi Sillas-  
te.

Komsomolikomitee

## TUDENGILAU '88

toimub reedel, 25. märtsil kl. 19 klubis. Esinejail palutakse tulla laulutekstidega klubisse ruumi 207 hiljemalt 24. märtsiks. Lava- ja mikrofoni-  
proov on samal päeval kl. 17–18.45.

## TÖÖPAKKUMINE!

On vaja peahoone komandanti. Pöörduda TRÜ majandusosakonda Kingissepa 18. Tel. 3 52 16.

## COUNTRY & FOLK KLUBIS

Laupäeval, 19. märtsil kl. 19 KODULAULUD — traditsiooniline eesti folkmuusikute kevadkontsert. Pühapäeval, 20. märtsil kl. 19 EESTI KANTRI ISADE AVALIK JÄMM — jätk eesti kantri aastaladale.

## KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval kl. 21 diskoprogramm «Kevadtuled» («The history of ABBA»). Üliõpilaspilet kaasa!

## UJUMISHUVILISED!

Üliõpilased, kui soovite ujuda (2 korda nädalas), saatke oma kursusest aktivist instrueerimiskoosolekule, mis toimub 22. märtsil kl. 18 V. Kingissepa 19, aud. 302.

## TRÜ SPARTAKIAADI MALEVÕISTLUS

on esmaspäeval, 28. märtsil kl. 17.30 Tartu Maleklubis Magasini t. 1. (kuni kl. 22-ni). Osavõtjate arv piiramatu. Tingimused: 7 voo-  
ru šveitsi süsteemis.

Selgitatakse välja 3 paremat meest ja 3 paremat naist.

Teaduskondade arvestuses läheb arvesse iga teaduskonna 3 parema punktide summa.

Spordiklubi

## NÄITUS VANAS KOHVIKUS

TRÜ vanas kohvikus on veel nädalapäevad vaadata Olavi Paide fotoseeria.

Toimetaja VARJE SOOTAK

## Sportlase kaitseks

CALGARY OLÜMPIA on mõdanikku libisenud ning elu tundub kohe nagu vaksa jagu vaesemaks ning taas üheülbaleks kiskuvat. Oli ja mõllas — ning järsku enam ei ole, on vaikus. Aga samas — kuivõrd rikkamad me saadud muljete ja läbielatu (-nähtu) varal olemel!

Olümpial on palju alasid ja palju võitjaid. Kõiki ei jõua mees pidada. Tunduvalt ülevaatlikum ja märksa lihtsam on fikseerida, kas NSV Liit edestas mitteametlikus punktiarvestuses SDV-d, kas Soome kogus rohkem kulda kui USA, kas Šveits võitis enam medaleid kui Rootsi. Ja peaks — vähemasti meil! — mingis n+1s arvestusvariandis viltu vedama, kui kohe kuri karjas. Kõik manulised seadku aegsasti oma turjad sõitlemiseks valmis. Treeningtöös ja muus ettevalmistuses kooritakse päevavalgele kõik väiksemadki pisi-  
asjad, tunnistatakse vääraks senine meetoodika, ebapiisavaiks koormused... Oma osata ei jää ka sportlased. Kui paradoksaalne — saada nuhelda selle eest, et omal maal olid sa parim (muidu ju olümpiale ei pääseks!) — aga sa polnud ju parim kogu maailmas!

Pole õige süüdistada sportlast. Tema, olgu ta suusataja, treenib aastast 7000 km, enam ei olevat lihtsalt inimlikult võimalik. Inimene, kes soostub sellise hundieluga,

peab juba teadma, mida ta saad (vuta)da tahab. Pole põhjust kahelda, et nii või teisiti annab ta endast kogu parima. Selle ühe, ain-  
sa, suurima sihi nimel on ta ju aastaid end koormanud, on kannatanud, et nüüd, olümpial, kõik ühel kaardil mängu panna. Sportlane teab ise niigi hästi, mille eest või mille järele ta olümpiale võistleva sõidab, teab ise, mida võib tal olla võita ja mida kaotada. Just seetõttu ei maksagi nendes meestes ja naistes ei kõhelda ega kahelda, alatum veelgi — neid milleski süüdistada.

Meil, kõrvalt kiibitsejail, on muidugi õdus puhuda paatoliikke sõnu sportlase missioonist või vastustustundest oma riigi ja rahva ees. Kuid vean kihla — vaevalt see sportlasele endale võistlusmõllus vahetult sees olles üldse meenub. (Ja raske uskuda, et ta sellele nii väga ka treeningul rüüades mõtleb.) Sportlane on siis ükski oma võimete, tahte ja suutlikkusega, ükski raja ja vastaste vastu. Realseerimas seda, mida ta ise, sageli ükski, on endasse kogunud. Ja ainult meie näeme temas tol hetkel iseenda, oma riigi ja rahva keha-  
hastust, esindajat. Ja just seepärast me ühele või teisele ka põialt hoiame.

Pole õige süüdistada sportlast sellepärast, et temagi on inimene. Vaba inimene, kel on õigus harjutada niipalju, kui ta suudab, vastu peab, tahab. Piitsutada kedagi selle eest, et ta pole end ise (paljude arust!) piisavalt piitsutanud — see on enam kui pilli löhkijamine. Ka sportlane peab oma otsustes ja tegudes vaba olema. Sest see, kes on tõesti tõeline sportlane, pühendab nagunii end oma alale jäägitult. Aga kas saab olla mittetõeline sportlane see, kes on juba kord en-

dale kätte võitnud koha olümpiastardis?

Ei, sest see ongi ju see, mille poole kõik püüdvad. Ja kes sinna jõudnud — kas ei soostuks see andma poolt oma elugi, et tulla välja võitjana?

Kõik hädad ja süüdistused sportlase pihta johtuvad sellest, et spor-  
dis nähakse riigi võimsuse kehastust. Ei maksa siiski üle pingutada: Nõukogude Liit ületas Calgary olümpial Ameerika Ühendriike igat masti arvestustes lausa masendava mäekõrgusega...

Aga sport on siiski ainult sport. Sport on võistlus inimene inimese, mitte süsteemi süsteemi vastu. Vähemalt võistleva sportlase jaoks. Võitluseks süsteemi süsteemi vastu võib ta saada üksnes nende valgekraede tarvis, kes ise ei tunne veremaitset suus, higiniresid seljal, valu lihastes ja liigestes. Kuid mitte selleks pole sport, et keegi kellegi töövaeva oma kõrvaliste tugitoolihuvide tarvis liidaks ja lahutaks. Sport on eelkõige ikka sportlaste endi jaoks, enese arendamiseks, eneseteostamiseks. Ja alles kui ta on seda, võib ta saada süsteemi võimsuse lakmuspaberiks. Aga on's seda tingimata vaja? Sest sportlane ei realiseeri mitte süsteemi eeliseid, vaid realiseerib iseennast. Ehkki mõndes: realiseerib end paljus süsteemi eeliste kaudu. Aga! — see on juba sportlase enda teha, tahab ta end teostada või mitte, ja kuivõrd. Siin mängib esimest viilut inimene, sportlane ise, mitte süsteem.

Ehk nagu seisab olümpiavandes: «...võistleme tõeliselt sportlikus vaimus oma võistkonna auks ja spordi kuulsuseks.» Võistkonna auks ja spordi kuulsuseks — sellega ongi kõik öeldud — lihtsalt.

PRIIT PULLERITS

kapten Margit Kõöbi (KKT IV), Astrid Sild (KKT III), Triinu Võlumägi (KKT III), Aive Paas (KKT III, Age Moppel (KKT I), Made Linde (sp-med. III), Annela Rämmer (mat. III), Eve Murr (maj. I), Kristi Kuits (maj. I), Lea Ostrov (stom. I), treener Vello Truuma.

## Murdmaa-suusatamine

Vaatamata kuu alguse kehvale lumele kulges TRÜ spartakiaadi murdmaasuusatamine huvitavalt ja osavõturohkelt.

Meeste 10 km võitsid Toomas Mast (KKT), Hillar Toobal (maj.) ja Gunnar Juust (KKT).

Naiste 5 km parimad olid Merike Kallaste, Piret Meema (KKT), ja Erve Leetsaar (sp-med).

Naiste 3x3 km teatesõidus panid end maksma KKT naiskonnad. Meeste heitluses jagati 3. koha pärast välja kaks komplekti pronksmedaleid KKT-le, I oli samuti KKT I ja II majandust.

Teaduskonnad järjestusid: KKT II, Bio-Geo, KKT III, majandust., KKT I ja F-K.

ANDRUS KONKS, KKT II k.



## Nad võitsid Moskvast

TRÜ võrkpalluritel on veerand sajandi vanused sidemed Moskva Plehhanovi-nim. Rahvamajandusinstituudiga. Kohtutakse kaks korda aastas: üks kord Moskvast, teine kord Tartust. Moskva matš lõppes tartlaste kasuks. Mehed võitsid mõlemad mängud 3:2, 3:1, naised ühe 3:0, teise mängu kaotasid 2:3.

Võidukad meeskonnaliikmed olid: Madis Raukas (füüs. II), Rein Puksand (mat. IV), Kalle Alasi (gool. III), kapten Urmas Raudsepp (füüs. IV), Jüri Keskküla (stom. III), Andres Piirimäe (keem. III), Kaupo Kindsigo (õig. III), treener Marianne Karnesk.

Naiskond mängis koosseisus:



## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 9 (1520)

Reede, 25. märts 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

Nemad saavad nimelist  
stipendiumi

V. I. Lenini nim. stipendium  
TERJE ALOP, ajaloo V k.  
ERIK ALLIKMETS, ravi V k.  
TONIS KARKI, ravi VI k.  
DINA PIIPER, biol. V k.  
ANNE MARDIMÄE, rak. mat. V k.  
KALEV KASK, keem. IV k.  
TIINA KATTAI, kaubatundm. III k.  
ASKO POHLA, õigust. IV k.

K. Marxi nim. stipendium  
AIRE-MAE VESKI, ingl. fil. III k.  
PRIIT PERENS, maj. küb. IV k.

J. Anveldi nim. stipendium  
VIIVE REIMANN, rah. ja kred. IV k.

V. Kingissepa nim. stipendium  
KATRIN KIRIS, õigust. V k.

Fr. Tuglase nim. stipendium  
ENE-REET SOOVIK, ingl. fil. II k.

N. Burdenko nim. stipendium  
TRIIN PARIK, ravi V k.

E. Lenzi nim. stipendium  
ARVO PIHL, füüs. IV k.

G. Lurichi nim. stipendium  
HENN KOOLMEISTER, KKT II k.

J. Varese nim. stipendium  
ERGO PRAVE, KKT II k.

J. Smuuli nim. stipendium  
KOIDU JÜRISOO, psüh. IV k.

D. Uljanovi nim. stipendium  
VADIM MADFIS, ravi IV k.

K. E. Baeri nim. stipendium  
URMAS TARTES, biol. III k.

H. Pöggelmanni nim. stipendium  
SIIRI ODRATS, ingl. fil. II k.

W. Struve nim. stipendium  
JURI HELEKIVI, rak. mat. IV k.

J. Lauristini nim. stipendium  
REET SAUER, def. V k.

Leninliku Komsomoli nim. stipendium  
RAUL SIIMUT, kaub. ök. III k.

TRÜ nõukogu personaalsed stipendiumid  
ANU JÄRS, ajaloo III k.  
TOOMAS SÄREV, ravi VI k.  
PRIIT TEDER, ravi VI k.  
TOOMAS REMMELKOOR, biol. IV k.  
LEELO OJA, eesti fil. III k.  
TARMO AINSAAAR, füüs. IV k.  
VIRGE VISS, KKT II k.  
HENRI SEPP, rah. ja kred. IV k.  
URVE EMMUS, rak. mat. IV k.  
MONICA SEHVER, õigust. IV k.

## FÜÜSIKAPÄEVAD '88

NELJAPÄEV, 31. märts

\* OTU konverents.

\* Saabuvad külalised Riist, Vilniusest, Leningradist, Moskvast, Harkovist ja Saraatovist.

REEDE, 1. aprill  
Kl. 15 debatt füüs. hoone TD 160 (111).  
Kl. 21 suur füssihooone show (füüs. hoone).

LAUPÄEV, 2. aprill

Kl. 13 spordishow (Gagarini 1) — korvimatš tudengid—õppejõud—külalised, muud mängud.

FÜÜSIKAHOONE SHOW

\* Fuajees «Pariisi tänav», kohvik, tudengiansambel «Jaskar», teenused.

\* Dekanaadi ees toimuvad füüsikaalased demonstratsioonkatsed & happening'id.

\* II korruse fuajees mängib tantsuks ansambel «Prohvet».

\* III korruse fuajees «Idamaa teesaal».

\* IV korruse fuajees videomulitikad.

\* Arvutiklassis saab mängida arvutimänge.

\* Keldris mängupõrgu.

\* Suurte audikate ees VIDEO.

\* Pileteid 500-le külalisele hakkab orgkomitee müüma oma tubadest nädal enne show'd. Uksel enam ei müüda.

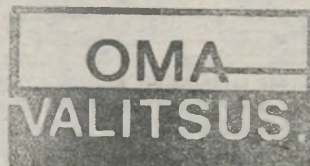
Oma teenuseid alates mantli puhastamisest, kingapuhastamisest, vahvlimüügist jne. võivad pakkuda tudengid, õppejõud ja aspirandid. Selleks registreerida orgkomitee juures Leningradi mnt. 25—644 või 753.

SPORDISHOW'st kutsume osa võtma: õppejõude (a 5 inimest), füüsikaüliõpilasi (5 inimest), orgkomiteest 5, külalisi vennasvabariikidest, teiste teaduskondade üliõpilasi.

DEBATT teemal «Naised» (II korruse füüsikud & õppejõud) — kõik vaatama!

ORGKOMITEE:

Alberto Kõuts II k. — t. 644  
Riina Einberg III k. — 753  
Urmas Raudsepp IV k.  
Üllar Kukk, II k. — 631  
Margus Arrak, II k.  
Gunnar Kalajas, IV k.  
Arvo Pihl, IV k.  
Toomas Petersell, IV k.  
Priit Tisler, III k. — 643  
Vallo Adamson, II k.  
Elmar Kivaste, II k.  
Alger Vedler, II k.

Mõttevahetus  
Jääb pooleli

Toimetusel on niisugune tunne, et oma agiteerivat ja propageerivat rolli ta OV osas täita ei suuda. Tormilise arutelu mõju TRÜs 1985. aastast peale on praeguseks lahtunud. Mõned head sammud on astutud, ka teenäitajana. Veel kord tuleme meelde, et esimesena kõrgkoolidest tulid just TRÜs tudengid nõukogudesse, üliõpilasprouadeks jne. Need esimesed sammud on juba nii loomulikuks saanud, et üks komsomolisekreitär ei pidanud neid enam millekski eriliseks.

Toimetust tahtis vahepeal soikunud arutelu jätkata. Jaotasime õppejõududele välja üle paarikümne ankeedi, millest, tõsi küll, tagasi saime vähe. Igaühele me individuaalselt ei lähenenud ega iga päev üle ei küsinud. Võiksime ju organiseerimistööd jätkata, heita pilku OV minevikuradadele, kuid... kas on praegu mõtet, kui nii tudengkond kui õppejõud on haaratud hoopis uutest ja valusamatest probleemidest (TRÜ autonoomia, üliõpilasliit, üliõpilasleht, ideoloogiaprobleemid jt.).

Toome ära veel mõned ankeedivastused jätkuks 19. veebruari lehes avaldatule. Küsimusi ruumi kokkuvõtte mõttes enam ära ei trüki.

TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE ESIMEES HELVE KABUR:

\* Üliõpilaste kultuurielu peab olema nende endi korraldada ja vastutada.

\* Loomulik oleks, et ka ühisela-

muis oleksid nad täiesti iseseisvad peremehed, ja sellised peremehed, kes suudaksid tagada kõigile elanikele normaalse eluviisi ja sotsiaalse vaba aja. Kahjuks ei ole nad seda koormat seni tahtnud enda peale võtta ja seepärast on pidanud administratsiooni sellega üle mõistuse tegelema, vastutama täiskasvanud inimeste eest. Ühiselamus peaksid asju ajama selle maja elanikud, aga mitte ühiskondlikud organisatsioonid.

ARSTITEADUSKONNA  
PROF. ADO TRUUPÖLD.

\* OV printsiibid on praegu teada niivõrd, kui neid on lehes käsitletud. Sajaprotsendiliselt nad aga vastuvõetavad pole (näit. üliõpilaste osavõtt hindajana komisjonieksamist — kõrgkoolis on eksaminaatoriks ikkagi õppejõud).

\* OV peaks avalduma kõige tulusamalt kõrgkooli kui terviku normaalse funktsioneerimise huvides. Vastutus ühe või teise tööloigu eest ei tohi olla killustatud. Õpetöö «valitsemine» peaks olema kateedri ülesanne, kultuurielu korraldamine ametiühingu oma. Ilmselt kõige avaram tegevusvõrd avaneb OV-le ühiselamus.

\* OV reaalsest asjalikest tegudest ei ole veel midagi kuulda. Senini on olnud asja ümber omajagu kära, kuid villa vähevoitu.

\* Konkreetse vastutuse tagamiseks ning asjatult dubleerimise vältimiseks peaksid kõik tegevusliinid ülikoolis olema organisatsioonide vahel piiritletud ja koordineeritud.

\* OV-st saab asja siis, kui ta muutub üliõpilaskonna enamiku tunnetatud vajaduseks. Kuni seda ei ole, jooksevad kitsama kildkonna ka kõige paremad ponnistused ilmselt liiva. Järelikult eeldab OV üliõpilaskonna vajalikkust sotsiaalset küpsust, mitte ainult aktiivsust.

Kultuurimälestised  
olmehoonete  
pingereas

Ajalehes «TRÜ» ilmus kokkuvõtte ülikooli nõukogu 5. veebr. 1988. a. koosolekust, kus muuhulgas konstateeriti, et arstiteaduskond otsustas lubada lammutada kultuuriväärtuslikku maja Struve tn. 2 (end. esimene anatoomikum Venemaal jne.). See on iseenesest väga kummaline. Oieks pidanud töö nüvides siiski täpsustama, kas oli see teaduskonna kui terviku, mingi grupi (komisjoni) või kellegi teise otsus. Kuuludes arstiteaduskonda, oleme põhimõtteliselt sellise otsuse vastu ja toetame täielikult eesti kultuurikandja professor Hans Trassi argumenteeritud taotlust jätta Struve 2. alles ja leida rajatavale hotellile sobiv koht Tartus. Ei ole loogiline, et ülikooli õppejõudude enamus oleks nõus niigi väheste säilinud ajaloomälestiste hävitamisega perestroika ja uuestimõtleamise ajajärgul. Kultuurimälestisi ei tohi seada samasse pingerritta ehitatavate olmehoonetega!

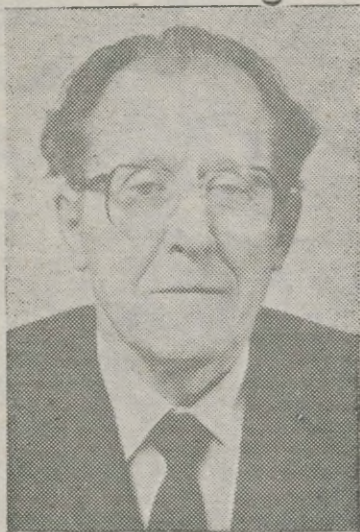
TRÜ anatoomia ja histoloogia  
kateedri professor  
ÜLO HUSSAR  
Kateedri anatoomia osakonna  
juhataja dotsent  
ELA LEPP



Täna möödub 40 päeva semestri algusest.

MEELIS LOKI foto





**ELMUT LAANE**  
**60**

31. märtsil, saab 60-aastaseks si-sehaiguste propedeutika kateedri professor **Elmut Laane**.

Soovime juubilarile, sellele väsi-matule töömehele tugevat tervist, jätkuvat püsivust õppetöös ja vi-sadust uute teadusprobleemide la-hendamisel.

Kolleegid

### AUTASUSTAMISI

Eesti NSV KKEH Ministeeriumi aukirja pälvivad kauaaegse kohuse-tundliku töö ja aktiivse ühiskond-liku tegevuse eest 50. sünnipäeval osakonnajuhataja URVE TONNOV ja vanemredaktor NIINA VOROB-JOVA ning 60. sünnipäeval prof. VELLO PAST.

Tartu üliõpilaste looduskaitserin-gi 30. aastapäeva puhul pälvivad TRÜ aukirja ringi juhendaja JAAN EILART, esimees REIN AHAS, aseesimees JAAK JAAKU ja vilist-lane KALEV PILD.

Kauaaegse hea töö eest autasus-tati TRÜ aukirjaga 60. sünnipäeval treial JURI KIRSSI, 75. sünnipäe-val telefonist MARTA VALKU ja 85. sünnipäeval ANNA PAASI.

Kauaaegse eeskujuliku töö eest kaadriosakonnas sai TRÜ aukirja LILJAN MAGI.

Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Ko-mitee aukirjaga autasustati 70. sünnipäeval LINDA ELLERMAAD.

### TÄNU

Rektori käskkirjas tänati eesku-juliku töö eest ning õnnitleti 50. sünnipäeva puhul vanemlaborant MAIMU LUTSU, insener MARIA POSKAT ja uksehoidja LEILI KURVITSAT, 60. sünnipäeva puhul meditsiinidoktor ELMUT LAANET ja 75. sünnipäeval koristaja LEIDA TASA.

Kauaaegse kohusetundliku tege-vuse eest pälvivad tänu linna rahva-kontrollikomitee mittekosseisulised inspektorid LUDMILLA LUTS ja MARE VALJAOTS.

PPP kontseptsioon tekkis admi-nistratiivselt agara nürimeelsuse sünnitusena. Oks nüüd juba teise ilma läinud tähtis tegelane soovis ennast karjäärireedelil edutada ja populaarsuse saavutamiseks vajab reformeerija kuulsust, sest ühis-kond oli reformideks küps. Kooli-reform andis sobiva mänguruumi: lastevanemaid on palju, kõik nad polnud kooliga rahul ja järelikult pooldasid ideed reformimisest. Sa-mal ajal vältis kooli ümberkorral-damine palju tõsisemate ülesannete püstitamist ühiskonnas, toetudes levinud ja utopilisest sotsialismist pärit väitele: «Kõiges on süüdi halb kasvatuse». Kooli reformimise käigus püüti ümber kujundada ka õpetajate ettevalmistamist. PPP pidi osutama üheks võlukepikeseks, mis teeb äsjasest keskkoolilõpetaja-st elukogenud õpetaja.

Kogu PPP kontseptsiooni lähte-alused on vastuolus mõistusega ja teadusega. Esiteks, tegemist on puhtekstensiivse lähenemisega. Rohkem ei tähenda üldse paremini. Antud juhul tähendab rohkem aja raiskamist, mitte aja kokkuhoidu. PPP õpetab tegema tühja, mõtte-tut tööd.

Praktikast on kasu siis, kui prak-tiseerija teab, mida ta peab tege-ma. Teadmiste eelnev praktika ei õpeta. Pedagoogiliselt praktilal on siis mõte, kui ta toetub pedagoogi-listele teadmistele (üldpedagoogika teooriatele, psühholoogiale, aine-me-toodikatele, pioneeritöö võtete tund-misele jne.). Need teadmised on saadud sadu aastaid kestnud uuri-mistöö ja tuhandeid aastaid kest-nud uute võtete leiutamise käigus. Ainult asjatundmatu ja mittemõt-lev inimene saab arvata, et igaüks

## PPP

leiutab kõik nimetatud ained ja tegevusvõtted PPP tundide ajal ise. Muuseas, pedagoogilistest oskus-test pole kasu, kui õpetaja ei tunne ainet. Valede õpetamine pedagoogi-liselt ja metoodiliselt kõrgetase-melisel viisil peaks inimestele ikka kahju tegema! Ainete hakkab üliõpi-lane tundma umbes IV kursusel...

Oma häbelikul viisil said PPP rajajad sellest ka kuidagi aru. Nad ei nõudnud, et praktikant kohe tunde annaks. Aga et tunni kuulamine oleks õpetlik, peab ka omama roh-kem eelteadmisi, kui seda on eilsel koolilõpetajal, kes on 11 aastat tunde kuulnud. Ja komsomolitööd peab komsomol tegema ise (tõsi, PPP väljamõtlemise ajal taheti seda unustada). Pioneerid vajavad ise tegutsemiseks juhendamist. Kuid pioneeride tõsiseks juhenda-miseks tuleb õige palju teada. Mis puutub kooli tegelikkuse tundmisse, mida praktika andvat, siis äsjane koolilõpetaja tunneb seda palju pa-remini kui 30 aastat tagasi õppinud vanakesed. Ainus külg, mida ta ei tunne, on õpetaja töö reglementee-rimine lollakate ametieeskirjade, õpikute ja püüdlake ametiisikute poolt ning sellest reglementeeri-mist ümberhiilimine tarkade ameti-isikute ja õpetajate poolt. Seda ta enne iseseisvuse tunniandmisele asumist niikuinii kogeda ei saa.

PPP on mitte ainult ebakompe-tentsusel põhinev leiutis. PPP on inimvaenulik väljamõeldis. Prakti-kante sunnitakse aega raiskama, õpetatavaid ning kasvatatavaid pi-i-natakse ebakompetentsete õpetajate

ja kasvatajatega. Juhendajaid sun-nitakse aega raiskama, et midagigi ära teha (või sunnitakse neid büro-kraatideks hakkama — juhul kui nad asendavad mõttetu PPP aru-andlusega sellest). Muuseas, ra-hulolematuse õpetajate ettevalmista-misega pole ikka kadunud.

Pole mõtet õiendada vanu arveid ja küsida, kes on süüdi. Me võime süüdlaste (ka ülalt tulnud käskude agarate täitjate) hukkamõistmisest saada emotsionaalset rahuldust, kuid asja sellega ei paranda. Asja parandada on lihtne. PPP tuleb kaotada. Täielikult ja lõplikult! TRÜ nõukogul on tegelikult ole-mas vastavad õigused. Igasugused katsed asja parandada teevad selle hullemaks.

Muidugi on pärast teoreetilisi kursusi vaja praktikat, ka täiesti tavalist koolis õpetamise praktikat. Kuidas seda arukalt korraldada, nii et saadaks soovitud tulemusi minimaalse ajakulu ja vaevaga (pä-ris ilma vaevata ei saa!), on pe-dagoogikaspetsialistide asi. Ma olen kindel, et kui neil lubada loo-bumist eelarvamustest, kui neid er-gutada kriitiliselt mõtlema, siis praeguses NLKP Keskkomitee poolt loodud avalikkuse õhkkonnas tule-vad nad sellega üsna rahuldavalt toime.

EERO LOONE

«SÜNNIPÄEVA ASJUS» — INDREK TARAND «TRÜ» nr. 32, 1987;

«VAIDLUSTATAV PPP» — EDUARD VÄÄRI «TRÜ» nr. 37, 1987;

«PPP» — REET VALGMAA «TRÜ» nr. 38—39, 1987; nr. 1, 1988.

## Meie murelaps— eelpraktika

Eesti filoloogide II kursuse eel-praktika on jällegi seljataga. All-järgnevalt pisut uuest lapsest, keda sai nimetatud pidevaks pedagoogi-liseks praktikaks (PPP). Paari vii-mase aasta kogemused on aga näi-danud, et uut praktikat on õigem nimetada eelpraktikaks, sest senine nimetus pole end õigustanud ega ava praktika olemust. Hoopis sel-gem ja täpsem (nii keeleliselt kui ka sisuliselt) on mõiste eelpraktika. Jäägem selle juurde! Vastava ette-paneku on allakirjutanu teinud juba möödunud aastal pedagoogika-nõukogus.

Üliõpilaste pedagoogiline tege-vus koolis toimub nüüd kahes osas: põhipraktika IV—V kursusel ja selle eelnev ettevalmistus e. eelprak-tika II—III kursusel. Seekord oli-me 17.—19. märtsini Tartu V ja I keskkoolis 3 päeva järjest. Võrel-des möödunud aastaga, kus eel-praktika oli hajutatud kogu semest-rile 2 tundi nädalas tunniplaan-i kohaselt, oli tänavune praktika kor-raldus märksa parem — tervikli-kum, tihedam ja (mis seal salata!) kiirem.

IV semestri praktika programm

nõuab ainealast tegevust koolis, selleks tuli senises plaanis teha olu-lisi parandusi ja muudatusi, et ha-jutatud ülesanded koondada kolme-le päevale. Välja pidid jääma üli-õpilaste iseseisvad ülesanded, nagu harjutuste ja etteütluste koostami-ne, näidiskirjandite kirjutamine, kir-jandusteoste tunniks ettevalmista-mine, õpilaste järeleaitamine koolis jm. Selle asemel pöörasime tänavu põhitähelepanu just õpetajapoolsele tegevusele: kuulasime ja analüüsi-sime mitmeid ainetunde, paranda-sime kontrolltöid ja kirjandeid. V keskkooli õpetajad I. Leisner, M. Paide ja K. Vink töötasid meelsas-ti üliõpilastega ja tutvustasid oma kogemusi ning andsid vajalikke näpunäiteid eesti keele ja kirjandu-se õpetamiseks. Oppealajuhataja K. Järviste aga valgustas koolielu olukorda ning õpetaja osa selles. Need olid päris sisukad praktika-päevad.

Sellele vaatamata ei ole eelprak-tikaga seotud küsimused kaugeltki lahendatud. Endiselt on südamel kolm mõtlemapanevat asja:

1. Kas on otstarbekas korralda-

dada eelpraktika erialaainete arvel (3 vabaks tehtud päeva tähendavad ju ärajäänud loenguid ja seminare)?

2. Kuidas korraldada eelpraktika arvestust? Senine vorm on ebaõnnestunud ega õigusta end.

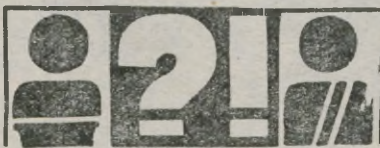
3. Kas eelpraktika üldse lähend-dab üliõpilasi pedagoogilisele tegevusele ja suurendab huvi õpetajakutse vastu või on efekt hoopis vastupidine? Soov õpetajaks saada või mitte tu-leneb hoopis muudest asjaolu-dest, mitte sellest, et üliõpila-ne ei oskaks või ei teaks, mida ja kuidas õpetada.

Ja lõpuks ettepanek. Eelpraktika (kui see siiski osutub vajalikuks) peaks kuuluma pedagoogiliste ja psühholoogiliste distsipliinide tsük-lisse ja toimuma vastavalt nende ainet loengute ja seminaride raames. Erialakateedrid on loomuli-kult endiselt nõus juhendama üli-õpilaste ainealast tegevust.

REET VÄÄRI,  
filoloogiateaduskonna  
praktika juhendaja

## Teutooni sõjahüüd maarahva pühakojas

Olen huviga jälginud ponnistusi Gagarini t. I maja kasutamise tee-madel ning selle maja muutmist akadeemilise seltsielu keskuseks, kuid olen heidutatud, et sääl hak-kab pesitsema kollektiiv nimega «Valhalla». Miks on eesti üliõpilas-te kirjandusteater valinud oma li-pukirjaks kohatu nime? Kes on vä-hegi teadlik saksa kultuuriloost, see teab, et Valhalla oli vanade germaanlaste uskumustes sõjasan-garite manala, peajumala Odini troonisaa, kuhu üllad relvaneitsid valküririd — Walküren — kandsid oma ratsudel lahingus langenud sõjasangarid, kelle haavad sääl imevael paranesid ning kus algas nende hauatagune elu. See oli hom-mikupoolikul seotud vehklemistree-ningutega, millele järgnes küllus-



lik lõunaaine, kus sarmikad valküü-rid kostitasid oma kangelasi mets-kuldist liharoaga ning vägijoogiga. Pidutsemisele järgnes õõ tiiraste valküriride embuses. Võib arvata, et selline perspektiiv võis tiivistada saksa sõdalasi kangelastegudele nende taplustes ja innustada ka omaaegselt saksa korporante nen-de prassingutes, kuid taolise ees-kuju valik Tartu kaasaegse tudeng-

konna isetegevuses on küll küsi-tava väärtusega.

Võib-olla oli nime valikul eesku-juks samanimeline memoriaaltem-pel Baieri osariigis, Regensburgi lähisel, mis püstitati aastail 1830—1841 Saksa riigi taastamise auks peale Napoleoni lüüasaamist, kus hiiglasliku naisskulptuuri «Germa-nia» ümber asuvad 15 osariiki süm-boliseerivad kujund ning 163 saksa kultuurikandja marmorbütid. Ka see kultuurimälestis on vaevalt so-bivaks eeskujuks eesti luuleatrile.

Saksa lugulaulude asemel võiks pigemini valida eeskujusid eesti muistendite rikkalikust varasalvest.

LEV VESSILJEV,  
dotsent

## Teisipäeval komsomoli-komitees

Arstiteaduskonna komsomoli-büroo tegevusest tegi ülevaate sek-retär Erik Allikmets. Teaduskonnas on välja kujunenud traditsioonili-sed üritused (teaduskonnapäev, suusapäev, UTÜ konverentsid jne.). Sellest teaduskonnast tuleb igal aastal suhteliselt palju malevajuhte. UTÜ on ülikooli üks aktiivseimaid, tegutseb 26 ringi. Osakon-dade algorganisatsioonid töötavad, side bürooga on hea. Teaduskonna spetsiifikast tingituna toimub vähe ideoloogiaüritusi, kuigi on olnud ka huvitavaid poliitpäevi. Puudusi leiti ka organisatsioonisisestest töös (maksud ei laeku õigel ajal, pere-konnanimed vahetamata). Pärast aratelu tunnistati büroo tegevus oma algorganisatsiooni juhtimisel rahuldavaks.

Teiseks arutati komsomoliaktiivi õpetamist. See toimub kahes suunas: komitee aktiivi õpetamise sektor korraldab üleülikoolilise aktiivi seminari kord semestris (tava-liselt Käärikul) ning üritusi aktiivi ühiskondlik-poliitiliste teadmiste omandamiseks (teisipäeval oli näi-teks kohtumine grupi «Elu Sõna» esindajatega, nende tegevust ana-lüüsiti koos dots. H. Sillastega).

Sektor on oma ülesanded üld-joontes täitnud, ei ole aga õpeta-tud I kursuse aktiivi. Paljud tea-duskonnabürood ei ole üldse tege-l-nud aktiivi õpetamisega. Sekretäre kohustati muutma kohusetundetu suhtumist ning täitma 10. veeb-ruari 1987. aasta vastavat otsust.

NLKP liikmeks astumiseks anti soovitus arstiteaduskonna VI kursuse üliõpilastele Mariika Tenu-saarele ja Juhan Paistele.

Kinnitati RSR-i 25. aastapä-va korralduskomitee. Juubelit tä-histatakse oktoobris.

Komsomolikomitee

## Kes sõidab Jugoslaaviasse?

Nii võib küsida iga TRÜ üliõpi-lane 31. märtsini, mil toimub TRÜ kõnevõistlus.

Võistlejate arv on piiramatu, tee-ma valik 15 minutiks suvaline. Neljal paremal on võimalik võis-telda 8. ja 9. aprillil Vana-Otepääl vabariiklikul üliõpilaste kõnevõis-tlusel, 1 koha saanule ongi auhin-naks turismituusik Jugoslaaviasse. Esimeste kohtade võitjale on ka rahalised preemiad ja eriauhinnad kõigi kõrgkoolide poolt (parimale sõnameistrile, parima sisu esitajale jne.).

Kõiki oma võimete proovijaid ootame 31. märtsil kella 17-ks peahoonesse aud. 139. Ka TRÜ oma kõnevõistlusel on väärt preemiad. Pooled žüriiliikmed on muide üli-õpilased.

Head pealehakkamist soovides

ÜET nõukogu nimel  
SIINA LEPIK

## Kriitika vastuseks

(«Pimedusejüngri ülikoolis» «TRÜ» nr. 5)

Oppehoones Vanemuise t. 46 osutus läbipõlenuks mitte ainult osa ringauditooriumi lampidest, vaid ka komandant. Läbipõlenud lambid on välja vahetatud, tööle võetud uus komandant.

Teiste õppehoonete komandantide tähelepanu on juhitud vajadusele valgustus pidevalt korras hoida. Arvan, et TRÜ leht ja teised kõrged tribüünid ei ole õige koht elektri-pirnide või aialippide üle arutami-seks. Neid probleeme saab lahenda-dada töö korras. Piisab pöördumi-sest vastava maja komandandi või majandusosakonna poole.

ARNO MAGI



# Veel kord stalinismi ohvrite mälestusmärgist

Möödunud aasta augustis üleskerkinud mõte püstitada Eestis mälestusmärk stalinismi ohvritele on kutsunud esile laialdase poleemika. Seni avaldatu hulgas on domineerinud eitavad seisukohad. Kuivõrd see kajastab tegelikku avalikku arvamust ja kuivõrd avaldamisel tehtud valikut, ei ole võimalik kogu materjali tundmata otsustada. Siiski võib esitada kaalukaid argumente sellise mälestusmärgi või isegi paljude mälestusmärkide püstitamise kasuks.

On avaldatud arvamust, et ei ole õige püstitada pom-pööset (miks mitte lihtsat ja mõjuvat?) mälestusmärki, kui Tartus 8. juulil 1941. aastal mõrvatud inimeste haud Raadi kalmistul on unarusse jäetud. On ka alustatud raha kogumist neile mälestusmärgi püstitamiseks kalmistul. Viimane on kahtlemata auväärne ja igati toetamist väärt algatus. See ei lahenda aga kogu probleemi. Need, kes Tartus tapeti 1941. aasta 8. juulil, puhkavad siiski kodumaa mullas. Nad moodustavad aga vaid väga väikese osa neist tuhandetest, kelle surnukehad viidi Komis, Kolõmal ja paljudes teistes kohtades hommikuti vankritel laagrivärvast välja ja kelle hauast pole säilinud jälgegi. Ka nendel hukkunutel on õigus saada mälestatud ja nende omastel on õigus omada sümbolsetki kohta, kus mälestada oma hukkunuid.

On kirjutatud ka võimalusest, et selline mälestusmärk võib kaudselt saada austusavalduseks neile, kes hukati või surid laagris niioelda «asja eest», tegelike süütegude eest. Näitena on toodud kapten Karl Parekit, kes mõisteti surma vastuhaku ettevalmistamise eest sakslaste spioonina ja keda tema tütar pidavat alusetult stalinismi ohvriks. Siin on kohane meenutada, et tol ajal kasutusel olnud ülekuulamismeetodite käes tunnistasid end kõigis mõeldavates ja mõeldamatuteski kuritegudes süüdi nii riigi endised juhid kui ka marssalid ja kindralid. Tollest ajast pärit toimikud ei tõesta seepärast midagi. Selgeksarutamist vajab ka see, mida saab lugeda karistusvääriks süüteoks. Maailmas üldtunnustatud õiguspõhimõtete järgi ei ole süü, et keegi on kukutatud riigikor-

ra ajal olnud vabrikant või panga-direktor või kõrgem riigiametnik või ka politseinik või prokurör. Eriti veel selline süü, mille eest on paras inimest kas otse või kaudselt surma saata. Süü pole ka see, kui koolipoiss paljastab pea mahalõhu-tud mälestusmärgi aluse juures või keegi mõtleb ja ütleb välja mõtteid, mis ei lähe kokku valitsuse seisukohtadega. Kui seda arvesse võtta, siis jääb oht, et äkki austatakse selle mälestusmärgiga ka mõne tõelise kurjategija mälestust, kaduvalt väikeseks.

Stalinismi ohvrite mälestus-märk või mälestusmärgid oleks üldtunnustatud tõendiks selle kohta, et stalinlik terror on tõesti hukka mõistetud ja tema ohvrid on riiklikult tunnustatud ülekohtuselt hukkunuteks. See oleks oluline, sest seni loeb näiteks ENSV Siseministerium 1949. a. küüditamist igati õiguslikuks aktsiooniks. Mälestusmärk võiks saada reaalseks tagatiseks, et need asjad enam ei kordu. Stalinismi on seni hukka mõistetud deklaratiivselt ja üldsõnaliselt. Midagi ei ole hüvitatud, kedagi ei ole karistatud. Ma ei räägi siin karistamisest mitte kui kättemaksust, kuigi elementaarne õiglustunne ütleb, et inimestel, kes on süüdi nii ränkades kuritegudes, ei tohiks lasta oma elupäevi rõõmsalt ja rahulikult mööda saata. Karistamine väljendab ühiskondlikku hukkamõistu. Kui ei karistata, ei ole ka hukkamõist täielik. Stalinlik terror ei olnud loodusõnnetus, mille kohta me ei tea, kust ja kuidas ta meile kaela tuli. See oli valitsuse poliitika, mille eesmärk oli hoida rahvas hirmu abil madalam kui rohi ja vaiksem kui vesi. Suurel määral see eesmärk saavutati ja sellest ajast pärinev hirm valitseb veel paljude inimeste alateadvuses. Seda näitavad nii mitmedki mälestusmärgi asjus avaldatud kirjutised. Ja teistpidi on veel tugevad ka need ajendid, mis panid stalinliku süsteemi niiviisi hirmu sisendamata. Küllalt palju kohtame veel praegugi mõtteviisi, mille aluseks on umbusk rahva vastu, arusaam, et kõik, mis ei tule ametlikult poolt, on ohtlik ja riigile kahjulik ning et igauks, kes mõtleb ja tahab teisiti kui valitsus, on vaenlane. Eks pe-

gelda ju peaaegu kõik ametlikud reageeringud Hirvepargi miitingule ja enne 24. veebruari peetud manifestatsioonide sedasama mõtteviisi. Demokraatlik enesekindlus valitsus, kes teab, et tema seljataga on rahva enamus, ei pruugiks nii reageerida. Kuni ühiskond neist hirmudest ja arusaamadest jagu ei ole saanud, ei maksa demokraatiast eriti unistada. See, et stalinismi ohvritele mälestusmärgi püstitamise idee tuli mitte ülalt, vaid alt, ja et selle mõtte tekkimises osalesid varem repressseeritud inimesed, ei tee seda veel vaenlase septsuseks. Selliseid mälestusmärke ei peaks olema mitte ainult üks Tallinnas või Moskvast, vaid palju. Neid peaks olema igal pool, kust on ohvreid. Need mälestusmärgid oleksid muu kõrval ka hoiatavaks meenutuseks sellest, mis juhtus, ja aitaksid hoida ära selle kordumist.

Stalinismi jäljed nii rahva kui valitsuse hinges on veel tugevad. Ohelt poolt hirm, teiselt poolt repressiivsed harjumused. Ka kriminaalkodeksi paragrahve, mille alusel inimesi saab mõista vangi sõnade eest, mis ei kutsu üles vägivaldale, vaid avaldavad ebameeldivaid fakte või taotlevad valitsuse poolt mitte heaks kiidetud muudatusi, võib hinnata kui Stalini perioodi järellainetust. See pole nähtavasti ainult minu seisukoht. Miks muidu tehti telesillas juttu nende seadusäetate äramuutmise kavatsusest? On ju just vastakate mõtete, sealhulgas ka valitsusele ebameeldivate mõtete vaba väljaütlemise õigus üks demokraatia põhiluseid. Ainult sellel pinnal saab areneda viljakas diskussioon, kus tõde lõpuks peale jääb.

Ühiskonna kõige tähtsamaks ülesandeks peaks praegu olema teha kõik selleks, et stalinismi ja selle aluseks olnud vaenlasteotsimise ideoloogiat jäänused saaks välja juurit. Ainult sel pinnal võiks kunagi kaduda alateadlik vastastikune hirm nii valitsuse kui ka rahva hinges. Mälestusmärgid stalinismi ohvritele võiksid selle hirmu kadumisele kaasa aidata.

ARNO SUSI,  
rahanduse ja krediidi  
kateedri dotsent

## Igaühes meist tiksuh bioloogiline kell

Tänapäeva ühiskonnastunud elamises ununeb aeg-ajalt, et inimese, sealhulgas ka üliõpilane, on mitte ainult sotsiaalne, vaid ka bioloogiline olend. Tema organism on suure hulga elusloodusele omaste rütmide kandja. Praeguseks on neid inimeses eristatud üle 400\*. Bioloogilised rütmid ei ole midagi muud kui organismis toimuvate füsioloogiliste protsesside lainetaolised muutumised ööpäeva, kuu või aasta lõikes (NB! mitte ära segada arvutuslike biorütmidega, mida hakatakse arvutama sünimomendist ning mille teaduslikkus pole tõestatud). Kõige paremini tuntakse ööpäevaseid ehk tsirkadiaanseid rütme, mis haaravad une-ärkveloleku vaheldumist, toitumist, pulsageduse, kehatemperatuuri, vere rõhu, vererõhku jms. muutumisi. Ka vaimse töö efektiivsus muutub laineliselt ööpäeva, nädala, tõenäoliselt ka kuu ja aasta rütmikaga.

Kõigi oma füsioloogiliste protsesside korrapärase võlgetega elame meid mõjustavas sotsiaalses ja looduslikus keskkonnas, mis sageli surub peale oma rütmi. Mida suurem on erinevus väljastpoolt pealesurutava ajarütmi ja indiviidi väljajunenud endogeense biorütmi vahel, seda kergemini tekib desünkronoos — bioloogiliste rütmide

de hälbimine tavapärasest, nende omavahelise kooskõla ja väliskeskkonna nõuetele vastavuse häire (näiteks lendudel ühest ajavööndist teise). See väljendub väsimuses, une, söögisu ja meeleolu häiretes, tööviime languses. Kui bioloogiliste rütmide segipaistamine toimub sageli — seda võib saavutada ka lihtsalt korrapärase eluviisiga — nõrgeneb organismi psüühiline ja füüsiline seisund, s.t. tervis, ja paljud välistegurid, mis varem ei mõjunud haigust tekitavalt, võivad nüüd esile kutsuda neuroosinähte, siseelundite talitlushäireid jms.

Milline on TRÜ üliõpilaste elurežiim ja tervislik seisund, sellest andis ülevaate aastatel 1981–1986 läbi viidud ulatuslik mitmete erialade üliõpilaste sotsioloogilise psühholoogiline ja tervise kompleksuur.

Selgus, et statistiliselt keskmine üliõpilane heidab magama ja tootub nii, kuidas juhtub; vahete vahel õpib õõsiti; peamiselt õpib eksamissioonide ajal; hommikuti ärkab vahete vahel väsinuna ja mõnikord kannatab üleväsimuse all. Tal on keskmiselt 1 tõsine psühhoneuroloogilist laadi kaebus ja arstlikul läbivaatusel diagnoositakse tal 2 või 3 somaatilist (kehalist) haigust (siia hulka on arvatud ka hambakaaries ning nägemishäired). Vaadates uuritud üliõpilasi kursuste kaupa, on näha, et tervisehäirete

hulk kasvab esimeselt kursusest lõpukursuste suunas. Samal ajal väheneb sporti harrastavate üliõpilaste hulk 49%-lt I kursusel 17%-le lõpukursustel.

Korrelatsioonianalüüsil ilmnesid päripidised seosed ebaregulaarse unerežiimi ja üleväsimuse vahel ning üleväsimuse ja neurootiliste häirete, samuti üleväsimuse ja somaatiliste haiguste esinemissageduse vahel. Kõik kolm viimati nimetatud näitajat olid aga vastupidises seoses spordiharrastamisega.

Eespool toodust nähtub, et paljudel üliõpilastel tekivad väiksemad või suuremad tervisehäired ülikooli õppimise ajal ning tervise nõrgenemise, selle hulga vähenemise määgivad küllaltki olulist osa ebakorrapärane eluviis ning vähenev füüsiline aktiivsus. Kaotatud on aga raske tagasi saada. Sellepärast on vaja, et üliõpilane väärtustaks oma tervise, looduse poolt talle antud kõige suurema varanduse, mida on küllaltki kerge tühja-tähta peale ära raisata. Iga üksikisiku hea tervis on ühtlasi kogu ühiskonna rikkus. Tervisehäirete ärahoidmine lihtsate füsioloogiliste abinõudega on palju efektiivsem ja odavam kui tekkinud tervisehäirete ravimine. Terve olla, head tervist endas kanda — see on muutunud populaarseks kogu maailmas.

Jõudu Sulle, üliõpilane, teel tervisele!

TAIE KAASIK,  
kõrgkoolipedagoogika-  
labori teadur

Universiaadiveetg

## KAJA KITS

● KAJA KITS, 20 a., KKT III k., 7-võistlus (5019) ja kõrgushüpe (1.78).

«Oled spordis juba vana kala. Aga muidu — noor või vana?»

«Noor!!»

«Kas kuldne sõrmus vahetevahel sportimist ei sega?»

«Vastupidi, aitab! Keegi on kõrval, kes toetab. Või siis keelab Aivar mul teinekord kooki süüa.»

«Kardad paksuks minna? Eriti siis, kui sportimise järele jätab?»

«Ei kardata.» (Aivar Kits: «Kui enam trenni ei tee, kaob ka suur söögiisu.»)

«Kas teed parema meelega süüa või trenni?»

«Trenni. Ühikas on kehva süüa teha.»

«Mida Aivar Sinu sportimisest arvab?»

«Arvan, et pooldab. Seni pole ta takistusi teinud.»

«Aga mis Sa ise arvad, kas sport sobib naisele?»

«Sobib küll, ainult et liiale ei tohi minna.»

«Sa tegevat sajakilose kangiga poolkükke?»

«Jaa.»

«Mida spordiga taotled?»

## MARCO KIRM

● MARCO KIRM, 22 a., füüsika II k. Teivashüpe (4.90) ja 110 m tõk. (14,7).

«Ons füüsikaseaduste tundmisest teivashüppamisel abi olnud?»

«Taevasse pole seni igatahes veel rippuma jäänud.»

«Aga mis imeline ühendus — jooksed ju tõkkeid ka!»

«Alad ju mõlemad tehnilised! Endale meeldib teivas rohkem.»

«Kuid kehalt pole Sa ei see ega teine.»

«Figuur pole kahjuks enda valida.»

«Maailmarekordini on veel üle meetri. Vähe või palju?»

«MR on minu jaoks veidi liiast, nii poole meetri jagu.»

«Mis segab kõrgemale katapulteerumast?»

«Kahjuks valdan füüsikavalemeid paremini kui teivast.»

«Keskkooli lõpetasid kullaga.»

«Jah. Ülikoolis on seni õnnestunud üks «neli» ka saada. Ulejäanud on...»

«...teadagi! Kas Sa matist mööda pole veel maandunud?»

«Olen küll. Aga peasi, et latist ikka üle sain.»

«Aga teibaaugust mööda oled jooksnud?»

«Tänu jumalale, olen ikka pihta saanud.»

«Mitu teivast ära oled murdnud?»

«Neli. Võiks veelgi murda — kui oleks vaid, mida murda.»

«Kas Sa lennu ajal hirmu ei tunne?»



«Meistrijärku. Siis ei pea ma ülikooli enam lõpetama, vaid saan kohe treenerina tööle minna.»

«Aivar ka universiaadikandidaat. Suvel oleks vist lõbus üheskoos Kiievisse sõita?»

«Muidugi. Aga Aivar peab veel järjepidevamat treenima.»



«Seni ületatud kõrgused on selleks veel liiga madalad. Pealegi, hirm tuleb ilule ohvriks tuua.»

«Kas teivashüpe on raske ala?»

«Kindlasti. Kuid see-eest ka üks kaunimaid.»

«Ode Katrin ka ikka odaviskes universiaadipiletit rihib?»

«Hindan tema šansse enda omadest kõrgemaiksiki.»

PRIIT PULLERITS

## Slängist ehk meie roppusi ei räägi

Ükspäev hiilis ta terve öhtu mu kannul. Teadagi kes... mitte mingi vanemukslane, vaid — TRÜ toimetaja kt. Indrek Ude. Kargas siis järsku ligi, lõi mulle kanna kõrile ning nõudis ajalehele mingit tükki. Ega ma väga vastu ei olnudki, pakkusin kohe, et teen komsomolist või rahvamalevast, veel parem — viina kahjulikust mõjust. Aga Ude vastu: «Ei mingeid komsomole ega joodikuid. Tee seksist. Siis rahvas loeb ja otab!»

Uhes USA—NSV Liidu telesillas väitis keegi meie maa mammi, et Nõukogude Liidus seksi ei ole. Kuid seda saadet leheneeger polnud näinud. Keeleüliõpilaseksena võin tolle mammi sõnu kinnitada — vülgaarseid väljendeid meie maal ei tarvitata, veel vähem seksväljendeid! Kes ei usu, vaadaku OSi. Kahjuks leidub siiski mõningaid natsionalistlikke elemente ja nemad räägivad mõnikord ropusti.

Taolised roppused tuleb meie keelest ruttu välja rookida! Mõningaid kurbi näiteid sõnade risustamisest. Sõna *eesrindlane* all mõeldavad sellised tegeliskid priskerinnalist naisisikut. Kas pole kole? Või võtame ilusa poisilapse nime — Pedro. Mina tahtsin oma esimesele pojale selle nime anda, aga võta näpust, nüüd ei pane. Nema mõistavad selle all meesmonulejat ehk homoseksualisti. Või *trippert-trust*. Kuidas saab AIDSi vastu võitlemise professionaalühingut niimoodi nimetada? Isegi ilusa tunde — armastuse on nad ära rikkunud! Suudlemine on neil *kurna-de kokkupane*, soojatkamine — *lihanäppimine* või midagi hullemat. Nad julgevad meid häbitult laimata, meil levivat prostitutsioon. Seepärast on neil tarvitusel terminid *kaisukaru*, *mõnusemm* ja *lõdva püksikummiga madaam*. Puha vale!

(Järg 4. lk.)

\* Vt. S. Teesalu, K. Andres, Elu rütmid ja tööviime. — Horisont, Nr. 3, 1987, lk. 14–16.



## TRÜ audoktor Lauri Posti surnud

Helsingist on saabunud kurb teade: oma 80. sünnipäeva eel suri 5. märtsil 1988 nimekas fennougrist ja Soome — Nõukogude kultuuri- suhete arendaja, kauaaegne Helsingi Ülikooli läänemeresoome keelte professor akadeemik Lauri Albert Posti. Ta oli Nõukogude Liidu ja Soome teaduslik-tehnilise koostöö initsiaatoreid ja pikemat aega ka ühingu «Soome — NSVL» Eesti sektsiooni esimees.

Tihti kontakt Eestiga sai alguse juba üliõpilaspäevil, kui L. Posti 1932. ja 1933. a. käis Soome-Ugri Seltsi ülesandel kogumas siia siirdunud vadjalaste keelt. Töö tulemused on järelmaailmal kasutada mahuka sõnaraamatu «Vatjan kielel Kukkosi murteen sanakirja»

(1980) näol. Helsingi Ülikooli lõpetamise järel 1934. a. sai L. Posti stipendiumi teaduslikuks tööks välismaal. Ta viibis koos prof. L. Kettuneniga Nõukogude Liidus vepsa keelt uurimas, täiendas end seejärel Riia ülikoolis balti keelte alal, kogus Kuramaal liivi keele- aineist doktoriväitekirja jaoks ning külastas ka lõunaestimurdelisi lutsi ja leivu keelesaari. Aastail 1936 —1937 viibis L. Posti Tartus, kus ta kuulas prof. J. Margi loenguid ja töötas läbi arhiivimaterjali.

L. Posti mitmekülgse teadusliku pärandis on keskel kohal uurimused liivi, vepsa ja eesti keele fonetikast-fonoloogiast ning morfoloogiast, millele lisandub rida käsitusi soome ja eesti keele laenu-

lise sõnavara alt. Doktoriväitekirja «Grundzüge der livischen Lautgeschichte» (1942) annab detailse ülevaate liivi keele keerukast fonoloogilisest süsteemist. Murrangulise tähtsusega on «From Pre-Finnic to Late Proto-Finnic» (FUF XXXI, 1953), milles L. Posti osutab, et tihe kontakt eelajalooliste balti ja eriti germaani hõimudega on lisaks rohketele laensõnadele põhjustanud läänemeresoome keeltes ka paljusid häälikumuutusi. L. Postilt pärinevad samuti originaalsed seletused eesti keele kvantiteedisuhete ja omaaegse mediaalkonjunktsiooni kohta.

PAUL ALVRE

## Ameeriklane lipsu ja teklita



Oregoni ülikool avati umbes sada aastat tagasi. Selline vanus on Ameerika *alma mater*ite kohta küllaltki soliidne. Ülikool koosneb kolledžitest, mis sarnanevad meie teaduskondadega. Ülikoolilinnak paikneb pargis, kus on õppehooned, laborid, üliõpilasmaja, üliõpilasseltside majad ja mitmed spordikompleksid. Eugene linnas õpib 18 000 üliõpilast, elanikke on seal nagu Tartuski üle 100 000.

● **Ameerika üliõpilane kõrgkooli sisseastumisest kuni selle lõpetamiseni?**

Sisseastumiseksamitega USA kõrgkoolidesse ei astuta. Sinna võetakse keskkooli lõputunnistuse hinnete ning teadmiste testide põhjal. Kes ühte kõrgkooli ei pääse, võib konkureerida teise. Oregoni ülikoolis õppida on küllaltki populaarne.

Algajale üliõpilasele määratakse juhendaja — *adviser*, kes aitab tal valida põhiala, koostada õppimisgraafiku, annab nõu olmeasjades. Ühendriikides ei pea veel ülikooli sisseastuja teadma, mida ta seal õppima hakkab. Õppetöös on väga olulised seminarid, mistõttu loengute osatähtsus jääb tagasihoidlikuks. Loengute tekste võib raamatukogust igauks laenutada. Teadmisi kontrollitakse mitmel viisil. Õppejõud otsustab ise, kas küsitleb tudengit suulisel eksamil, laseb lahendada kontrolltöö või kirjutada referaadi. Nende ülesannete täitmist hinnatakse pallidega. «Kah-tesid», «kolmesid», «nelju» ja «viisi» Ameerikas ei panda. Ülikooli võib lõpetada madalama bakalaureuse kraadiga. Kes jätkab õpinguid, spetsialiseerub kitsamale erialale, kaitseb magistrikraadi, mis vastab meie kõrgkoolidiplomile.

● **Kuidas suhtuvad USA tudengid ühiskonnale?**

Võrreldes oma eakaaslastega kuuekümnendatest aastatest on tänased USA üliõpilased lojaalsemad ja poliitikakaugemad. Siis toimus Oregonis nagu kõikjal USAs sadu demonstratsioon ja rahutus. Mitmed minu ühendriiklastest kolleegid osalesid tollal hipiliikumise üliõpilasvariandis. Päris üksikõikseks ei saa pidada ka praegust tudengit. Eriti erksalt suhtutakse ülikooli ühiskonnale. Näiteks protesteerisid üliõpilased, kui populaarset rektorit taheti enneaegu erru saata, sest ta oli konfliktis mõnede mõjukate isikutega osariigi kõrgkooli-nõukogus.

● **Seltsidesse vastuvõtmine käib «rebasekatsetega»?**

Oregoni ülikooli 16 mees- ja 11 naisüliõpilaskonventi kuulub umbes viisteist protsenti õppureist. Seltside nimed on kreeka alfabeedi kolme tähe kombinatsioonid. Liikmeks soovijatele korraldatakse nädalased katsed. Noortudengiga vesteldakse, vaadatakse kommune tundmist. Ei puudu ka vaimukus-ülesanded. Ühte hoiavad ka välismaalastest õppurid. Näiteks on loo-

dud Aasia Üliõpilaste Lht. Nii kont-ventide kui ka kõigi muude organi-satsioonide tegevust püüab koordi-neerida üleülikooliline üliõpilasnõu-kogu.

● **Kas tudengitel on ameerika-likku äritsemiskirge?**

Seda just öelda ei saa. Suvevahe-ajal teenib enamik üliõpilasi aga lisaraha. Nad töötavad põhiliselt hotellides, giididena ja paadijuhti-dena, ühesõnaga teenindavad tur-riste. Stippi makstakse vaid väga võimekatele. Igal kõrgkoolil on tingimata oma ameerika jalgpalli-meeskond.

● **On kõrgkoolidel ka oma hää-lekandja?**

Oregoni ülikoolis ilmus igal töö-päeval 8-leheküljeline ajaleht, mida toimetavad kutselised ajakirjanikud, aga ka žurnalistikaüliõpilased. Leh-te jõuavad nii üliõpilasi kui ka õp-pejõude huvitavad teemad.

● **Kuidas Ühendriikide tudeng riietub?**

Lihtsalt ja sundimatult. Ülikonda ja lipsu kannavad vähesed. Teklit ameerika üliõpilastel pole.

● **Oletagem, et noor ameerikla-ne tahab saada õppejõuks?**

Sel juhul peab ülikooli lõpetanu kaitsma doktoriväitekirja, mis vastab meil kandidaadidissertatsioonile. Esimesed seitse aastat töötab õppejõud katseajaga. Siis otsustatakse, kas ta jääb edasi sellesse akadeemilisse perre või mitte. Neil, kes teadlastena nõrgad, üliõpilaste juhendajatena kehvad või muudu tööülesannete täitmisel saamatud, tuleb sageli lahkuda.

● **Milline oli huvi Nõukogude Liidu vastu?**

Mul oli mitmeid kohtumisi Port-landi, Oregoni ja Lõuna-Illinoisi ülikoolides ja mujal. Andsin in-tervjusid ajalehtedele ja televi-sioonile. Põhiliselt taheti teada minu arvamus perestroikast ja usku Gorbatšovi poliitikasse.

● **Ehk esitati ka provokatsiooni-lisi küsimusi?**

Igas pärimises meie riigi puu-duste kohta ei pea tingimata näge-ma veel provokatsiooni. Glasnosti aeg nõuab avameelsust, eriti suhte-s ameeriklastega. Nii ma Ühend-riikides käitusingi. Ühes koolis val-mistisin väikesele poisile siiski pet-tumuse. Ta küsis, kus mu püstol on, sest sõitsid meile ju Vene-maalt.

Küsitles

JAAN LUKAS,  
ajaloo V k.,  
teaduskonna pressisekretär



RSP! RSP! RSP!

Sellekevadine RSP toimub 20.—24. aprillini. Praegu paneb korralduskomitee kokku kava, kus seni-sest rohkem on ka teaduskondade ettepanekuid. Veel on aga aega tulla oma ettepanekuga komsomo-likomiteesse korralduskomitee esi-mehe A. Pohla juurde, on ju kõige oodatud tudengite igasugused omaalgatuslikud üritused. Nii on näiteks kavas tudengiansamblite õhtu klubi, oma tegevust tutvus-tab ka vastloodud majandustuden-gite teenindus-tootmiskooperatiiv jne.

RSP '88 kavaga võib tutvuda järgmises lehes.

Korralduskomitee

Korralduskomitee koosolek toi-mub neljapäeval, 31. märtsil kl. 18.

EÜE ● EÜE ● EÜE

Perfode täitmise ja laekumise tähtsajad hakkavad kukkuma. Vabad ja muud perfod peavad olema lae-kunud 2. aprilliks ELKNU TRÜ komiteesse EÜE sektorisse või re-giooni-meeste kätte. 30. aprillil toi-mub EÜE Keskstaabis oksjon, kus kõik rühmad lõplikult komplektee-ritakse.

Rühma-mehed, hoidke regi-mees-tega tihedamat sidet. Teie seminar-laager toimub 7.—8. mail Käärikul.

OLLAR VASERIK

PUHKPILLIMÄNGIJA

TRÜ puhkpilliorkester ootab täiendust, eriti baritoni- ja tenori-mängijaid. Tule ja võta oma koht orkestris sisse esmaspäeviti ja nel-japäeviti kl. 19-st.

Ees seisab palju huvitavaid esi-nemisi, mille krooniks üliõpilas-laulupidu «Gaudeamus» juulikuus Vilniuses.

TUDENGID!

On soodne võimalus kutsuda esi-nema teid huvitaval õigusalasel teemal õigusteaduskonna lektoreid. Teemade valik jäägu teie endi poolt välja pakkuda. Esinemise aja ja koha suhtes saab kokku leppida komsomolomitees igal reedel kl. 12.—14. Ootame aktiivset kaasalöö-mist!

OLLAR KASE,  
õiguskasvatusektori  
juhataja

KULTUURIKLUBI

Saame kokku klubis 29. märtsil kl. 20.

## Meie roppusi ei räägi ...

(Algu 3. lk.)

Laimavad kisatorud Lombi taga teavad kõmistada, et TRÜ naispere on avanud Kivi tänaval kooperatiiv-lõbupaiga. Et tuleb mingi ... maksab kolm kümparit ning saab «keebuškati». Sellised ketra-liisu jutulevitajad tuleks lapiliseks klo-hmidal LKA topib oma kärsa asja-tult meie siseasjadesse. Nad pole arvestanud mitut fakti:

1. Näkkidele makstakse stippil  
2. Suvel võivad kõik soovijad suvekangides üüratuid krabina-hunnikuid kokku rehitseda. Elma-ri-tehas, tsemendiauk, nõudepesulad and asfaldiservice — kõik nad ootavad meie erootilist sugu.  
3. Igal teol on tagajärg. Nn. «lõõride puhastamisele» järgneb see, et neiu kõht «lõõb muhku». Aga meie rahva iive on pisike ...

BULGAKOV

Teisipäeval, 29. märtsil kl. 18.15 (ph. 139) algab dots. Valeri Bez-zubovi loengutsükkel Mihhail Bul-gakovist. Oodatud kõik huvilised!

PSÜHHOLOOGIALOENG

«Suhtlemisreeglite omandamine lapsel» toimub esmaspäeval, 28. märtsil kl. 19. Tähe tn. aud. 170. Loeb Aleksander Pulver.

SLAIDE NÄITAMA  
JA VAATAMA

30. märtsil toimub füüsikahoone aud. D-120 slaidiprogrammide kon-kurss. Tule sinagi (kui on, siis koos piltidega)! Aparaat ja muusi-ka mahamängimise võimalus on kohapeal olemas.

Tartu üliõpilaste  
looduskaitsering

KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 26. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Oh! Dancing...», kuulamiseks «The Smiths».

Pühapäeval, 27. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Kasevete ajal», muusikaline film «Over The Top».

UUED TELEFONI-  
NUMBRID  
FÜSIKAHOONES

Tähe 4:

	tel.
Füüsika-keemiateaduskonna	
dekanaat	73 794
Geofüüsika kateeder	73 783
Teoreetilise füüsika kateeder	73 775
Üldfüüsika kateeder	73 831
Ettevalmistusosakond	73 838
Eksperimentaalfüüsika kat.	
Jepinguliste tööde grupp	73 853
Kõrgkooli pedagoogika labor	73 850
Mootelabor	73 872
Söökla	73 879

NB!

Esmaspäeval ilmuv «TRÜ» nr. 10 on mõeldud ülikooli sisseastuja-tele ning müüki ei tule. Tiraaži jaotab õppeosakond. Mõned ek-semplarid jäävad ka toimetusse, nii et kes on väga huvitatud, tulgu julgesti küsima.

Tuleva reede asemel ilmub «TRÜ» juba neljapäeval. Teateid saab tuua veel esmaspäeval ja teisipäeva hommikupoolikul.

LP. ESMAKURSUSLANE!

Kolmapäeval, 30. märtsil antak-se TRÜ nõukogu saalis (ph. 204) INFOT TRÜ suvemalevast. Räägi-me lähemalt eeloleva suve töödest-tegemistest ja vastame teie küsi-mustele. Nõusoleku osavõtuks on andnud ka haldusprorektor Vello Peedimaa.

NB! Esimeste kursuste komsomo-lisekretärede osavõtt vajalik.

ELKNU TRÜ komitee





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 10 (1521)

Esmaspäev, 28. märts 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## HEI, ABITURIENT!

Seisan, täis põnevust, punane rebasekasukas uut vahetust ootava teatempelgana kaenlas. Kellele küll uuel õppeaastal ta üle annan? Võib-olla Sulle, kes Sa täna meie tarkusemajja astud — uudistav, pisut närvis, ehk veidi kõhklevgi?

Tore, et ma ise veel värske tudengina Sulle teejuhiks olla võin. Paar kuud tagasi sain maha oma esimese sessiga, päev-päevalt suve poole liikudes läheneb uus. Elutempo pöörane on rutt! Siin, ülikoolis eriti. Hakkan seda üha enam taipama.

Ära sellegipoolest pelgama löö, arga ukselekoputamist ei oota Sult keegi.

Jõua endas selgusele. Kui sisseastumiseksamitele tuled, tule mõttega pikaks ajaks meie seltsi jääda. Kas eriala, mille valid, on tõeliselt see õige ja just Sinu jaoks?

Varu jõudul! Siin kulub teda ülemääragi palju.

Ja loomulikult ära unusta koolipinki peamist — teadmisi.

Niisiis, kerge Sul ilmselt olema ei saa, küll aga huvitav. Tudengielu on elamist väärt, ja kuidas veel!

Emajõe Ateenas ootab Sind koos alma mater'iga. Meie samuti.

PILLE PAALANDI,  
žurn. I k.



... siis tunnend endas — kui ju avad ust —  
suurt selget sammastikuvalevust. (Valev Mirtlem)

MEELIS LOKI foto

## Arstiteaduskond

- Lastearstiks
- Hambaarstiks
- Akušöör-günekoloogiks
- Proviisoriks
- Kirurgiks
- Terapeutiks
- Spordiarstiks

Kui Sa ei ole endas tundnud meediku-kutsumust aastaid, vaid alles seisad erialavaliku teelahkmel, siis võibolla aitavad Sind sisehaguste õppejõud dotsent Eevi Maisete sõnad arstiüliõpilastele: «Kui te suudate suhtuda võõrasse abivajavasse inimesse nagu omasse, kui võõras mure ei jäta teid kunagi osavõtmatuks, siis olete õigel teel.» Kuid kas Sina, sisseastuja, suudad olla üle sellest, et meie ühiskonnas ikka veel ei vääristata arsti vaimset hiigeltööd rahaliselt? Kas Sa annad endale aru, et erialase vormi saavutamine ja arendamine nõuab arstilt mitte vähem higi ja loobumisi kui paljuräägitud baleriini vorm? Eluaegse pingelise vaimse töö energiakulu pole väiksem. Kuid väiksem pole ka arsti loominguline rõõm.

«Kui te olete valiku teinud, siis ärge looge endale illusiooni, et teid õpetatakse arstiks,» hoiatab arstiteaduskonna Üliõpilaste Teadusliku Ühingu nõukogu esimees Toomas Särev (ravi VI k.). «See on väga raske töö. Suurema osa teile vajaminevatest teadmistest peate otsima arvukatest raamatutest, millest enamik on vene- ja võõrkeelsed.»

Tundub, et see teaduskond on kohane neile, kes keskkoolis võisid tundide viisi juurelda ülesannete kallal ja peaaegu kunagi ei kirjutanud kontrolltööd maha, sest nad tundsid huvi ja vajadust ainet teada.

On juba aeg pöörata tõsisemat tähelepanu sisseastumiseainetele, esmajoonese bioloogiale ja keemiale (viimasele eriti farmaatsiasse astujail). Kolmas eksam on kirjand. Praegu kehtivate üliõpilaste eeskirjade järgi võetakse vastu 70% kaheaastase sanitar- või õestaažiga inimesi. Ülikoolis ollakse seda

meelt, et õe- või sanitarikogemused ei suuda asendada õppimistahet ja iseseisva vaimse töö võimet, kuid teisalt lisandub aastatega püsivust ja oskust eristada olulist kõrvalisest. Seepärast ärge seadku mõned keskkoolilõpetamisest möödunud eluaastad (västu võetakse kuni 35-aastasi) piiri neile, kes tunnevad endas kutsumust. «Kuid ärge unustage, et hea arsti väljakujunemiseks kulub veel kuni 10 diplomijärgset tööaastat,» tuletab meelde arstiteaduskonna dekaan professor Ain-Elmar Kaasik. Ja veel: «Arsti professionaalsuse moodupuuks on ennekõike teadmised.»

Kolmel esimesel ülikooliaastal jääb harva vabu õhtupoolikuid, ei möödu nädalatki mõne praktikumi, arvestuse või kontrolltööta keemias või biokeemias, üld- ja meditsiinfüüsikas, bioloogias, anatoomias, histoloogias, füsioloogias, farmakoloogias. Pärast kolmandat kursust algavad kliinilised õppeained, mis tutvustavad üksikasjalikult haigusi ja nende ravi. «Õppeplaanides on uudne see, et II, IV ja VI kursusel atesteeritakse üliõpilaste praktilisi oskusi haigepöetamises, õeprotse-duurides ja arstlikes manipulatsioonides,» räägib prodekaan dotsent Helgi Silm.

Vastuvõtt toimub raviosakonda (ka vene õppekeelele), pediatra (lastearsti), farmaatsia (ravimiteaduse) ning spordimeditsiini osakonda (viimases ainult vene õppekeel; nõutav vähemalt II spordijärk ja sisseastumisel kehalised katsed) ja stomatoloogia (hambaarsti) osakonda. Sügavamad erialased ja teaduslikud huvid tekivad paljudel alles vanematel kursustel, siis spetsialiseerutakse kirurgia, teraapia jne. alale. Meditsiinis on palju erialasid, mis võimaldavad leida sobivat rakendust erinevate eeldustega inimestel: on apteegid ja laboratooriumid, keerulise sisseseadega diagnostikakabinetid, operatsioonisaalid, klassikaline palat ja vastuvõturuum, sportlaste ettevalmistuskeskused, teadusliku ja administratiivse töö võimalused.

Võibolla otsustad Sa täna siiski valge kitli kasuks?

TONU PEETS,  
ravi I k.

## Ajalooteaduskond

- Õpetajaks
- Arhivaariks
- Museoloogiks
- Defektoloogiks, abikooli õpetajaks
- Logopeediks

«Ajalooga tegelemine tähendab: usalda end kaose hoolde, ilma et sa ometi usku korrasse ja mõttesse kaotaksid.» Nii ütles Herman Hesse. Kirjaniku mõttega võib nõustuda või mitte, erinevalt sõnameistrist tuleb aga ajaloolasel oma seisukohti põhjendada faktidega.

Tänavu võetakse ülikooli 50 ajaloolast päevasesse ja 30 kaugõppeosakonda. Esimest korda moodustatakse eraldi rühm vene koolide lõpetajatest; loenguid hakkavad

nad kuulama eesti keeles.

On uut sisseastumiskorras. Alguses kirjand. Kui see hinnatakse mitterahuldavaks, siis suurtööd astumise plaan ajutiselt katkeb. Rahuldava puhul pääsed konkursieksamitele (NSVL ajalugu ja võõrkeel).

Võrdsete pallide korral saavad akadeemilisse perre eelisjärjekorras need, kel soovitus kooli õppenõukogult või linna (rajooni) komsomolikomiteelt.

Kolmandal kursusel spetsialiseerud kas NSV Liidu või üldajaloolle, etnograafiale, kunstiajaloolle või arhiivindusele.

Kõigile lõpetajatele antakse ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja kutse. Enamik neist suunataksegi pedagoogideks.

Missugune on tüüpiline ajalootudeng?

Teaduskonna dekaan dotsent Allan Liim: «Usin ja teadmishimuline. Kui ta pole just loengul, seminaril või praktikumil, läheb ta raamatukokku või arhiivi.»

Milliseks värvida ajaloo valged laigud?

NSV Liidu ajaloo kateedri juhataja professor Jüri Ant: «Õiget tooni on raske valida. Ajaloo lahtimõtestamine nõuab põhjalikkust ja suurt vastutustunnet nii tippteadlastelt kui ka tudengitelt. Ise õpetan tudengitele Nõukogude Liidu ajalugu sotsialismiperioodil. Loodan, et edaspidi saavad tudengid selle ajajärgu tundmaõppimiseks kasutada rohkem allikaid.»

Mille eest kiidaksite ajalootudengeid?

Õpetaja, ajalookandidaat Mati Laur: «Mind rõõmustab oma tulevaste kolleegide tõsine osalemine muinsuskaitsealikes.»

Kas ajaloolane topib oma nina ka tänapäeva poliitikasse?

II kursuse üliõpilane, Eesti üliõpilasnõukogu liige Kalev Vilgats: «Sekkume tõesti ühiskonnaelu pakiliste probleemide lahendamisse. Ehk on abiturientid kuulnud ajaloolaste ja juristide ühisest komsomolikoosolekust, kus protesteeriti Virumaale fosforiidikaevanduste rajamise vastu. Minu arvates on üks õige ajalootudeng see, kes oskab mõelda ja huvitub eelkõige oma rahva minevikust ning kultuurist.»

DEFEKTOLOOGIE võetakse nii päevasesse kui kaugõppeosakonda 25. Kirjandile järgnevad sisseastumiseksamid bioloogias ning eesti keelest ja kirjandusest.

Merle Laur IV kursusel: «Enne kui otsustad saada defektoloogiks,

mõtles kümme korda järele, kas Sul jätkub tahtmist ja visadust õpetada ja kasvatada vaimsete hälvetega lapsi.»

Reet Sauer V kursusel: «Enamik lõpetajaid suunatakse maale abikooli õpetajateks. Nad peavad oskama anda kõiki õppeaineid, kuid neil on ka suurem palk kui tavaõpetajal. Deffe töötab ka koolides, lasteaiades ja polikliinikutes logopeedidena. Võib spetsialiseeruda ka surdopedagoogikale ja hakata kurtidele kõnet õpetama.»

Terje Viilik II kursusel: «Defektoloogiasakond on väga naiselik. Ootame sinna ka poissel.»

PSÜHHOLOOGIAOSAKONDA tänavu vastu ei võeta. Dekaan arvab, et psühholooge hakatakse päevases osakonnas taas koolitama 1989. aastal.

JAAN LUKAS,  
ajaloo V k.







## Matemaatika- teaduskond

- Õpetajaks
- Matemaatikuks
- Rakendusmatemaatikuks

Sel aastal võetakse matemaatika-teaduskonda vastu 105 üliõpilast, neist 30 rakendusmatemaatikuteks, 55 eestikeelses matemaatikute õpperühma ja 20 vene õppekeele rühma.

Selleks, et õppida meie teaduskonnas keskeltlaibi hästi, on tarvis aru saada siiani läbi õpitud koolimatemaatikast. Meie tudeng ei pea omama hiilgavat mälu, vaid rohkem mõtlemis- ja tuletamisvõimet. Loengud on meil 35+35 minutit pikad, loenguvaheajaga 5 minutit ja loengutevahelise pausiga 15 minutit. Nii saavad meie teaduskonna üliõpilased loengust lahti teistest varem, rohkem jääb aega teha tööd iseseisvalt, käia raamatukogus, planeerida lihtsalt ise oma (teadus-)elu.

Kõik soovijad saavad ühiselamukoha.

Matemaatikute suurem osa saab matemaatika- ja muidugi ka informaatikaõpetajateks, vähesed, matemaatikasi kui teadusest sügavamalt huvitunud, võivad asuda matemaatikateadust edasi arendama. Rakendusmatemaatika erialalt tulevad programmeerijad.

Pärast lõpetamist saab kindlasti erialase töökoha. Nii matemaatikute (õpetajate ja teoreetikute) kui ka rakendusmatemaatikute järele on küllaltki suur nõudmine. Peale tavapärase töökohtade on matemaatikuid rakendusmatemaatikuid vaja veel mitmete erialade teaduslike uurimisgruppide juures, juhtimisorganites ja mitmel pool mujal.

Palga ja korteri kohta midagi kindlat ja ilusat lubada ei saa — see on ilmselt nagu kõigil teistelgi noortel spetsialistidel.

Matemaatikateaduskonda ei ründa suur rahvamurd, kuid kes on tulnud, see jääb ja tunneb end hästi meie ühises seltskonnas.

JUTA ANNUS,  
rak. mat. III k.

## Füüsika-keemiateaduskond

- Keemikuks
- Füüsikuks
- Õpetajaks

Sel aastal võtab *alma mater* oma tiiva alla vastu eesti keeles 25 füüsikateoretikut ja 25 füüsikapedagoogi, 40 keemiateoretikut-eksperimentaatorit ja 20 keemiapedagoogi; vene keeles 25 füüsikut.

Keemia on teadus, mis uurib aineid ja nendega toimuvaid muutusi, sealhulgas lahuste valmistamist, nende destilleerimist, aga ka seda, mis toimub lahusega pärast inimese poolt sissevõtmist. Keemia perspektiivsemad valdkondi on bioorganiline ja elektrokeemia.

Füüsika on teadus, mis uurib kehasid ja neile mõjuvaid jõude, samuti ka kehade liikumist nende

## Filoloogiateaduskond

- Õpetajaks
- Keele, kirjanduse või rahvaluule uurijaks
- Toimetajaks, korrektoriks
- Raamatukogutöötajaks
- Tõlgiks, giidiks
- Ajakirjanikuks

Võõrsõnade leksikonist leiame märksõnale *filoloogia* järgneva seletuse: (kr. *phileō* 'armastan' + *logos* 'sõna, käsitlus'), keele-, kirjandus- ja rahvaluuleteadus. Mis see *filoloogia* ikkagi on ja keda pidada *filoloogiks*, sellest palusin rääkida filoloogiateaduskonna dekaanil professor Harald Peebul.

### ● MIS SEE ON? ●

Filoloogia oma näivas lihtsuses seab õppida soovijale hoopiski suured nõuded. Filoloogid on peamiselt kultuuri talletajad ja edasiarendajad. Nendest sõltub, et kogutu taas rahva käsitluse anda. Selleks on vaja head suhtlemisoskust, oskust mõista enda ümber toimuvat, head mälu ja tugevat töötahet. Vaja on ka head tervist, et suuta alalõpmata lugeda, lugeda, lugeda...

Olla filoloog tähendab olla olemoodi fanaatik. See nõuab visadust ja kannatlikkust, sest tihti tuleb töötada paarikümnest aastast, enne kui leitakse tõeline oma koht. Võrreldes matemaatikute või loodusteadlastega, kes teevad avastusi sageli üpris noorelt, jõuab filoloog märkimisväärsete saavutusteni tihti alles siis, kui pea hall ja nägemine suurest lugemisest lootusetult läinud.

Filoloogia on omapärane kaksikteadus. Keele õppimisel on esmatähtis ratsionaalne mõtlemine, mä-

lu, kindla reeglilik järgimine. Kirjandus, vastupidi, on emotsioonide pärusmaa, see eeldab hingelist kultuuri mõistmaks aega, sündmusi ja inimesi. Lisaks õpivad filoloogid ühiskonnateadusi, psühholoogiat ja loogikat, ladina, vöör- ja vene keelt, põhikeele sugulaskeeli, maailmakirjandust, kirjandusteooriat. Ees ootavad praktikad, kehalise kasvatus tunnid. Filoloog saab ka üsna tõhusa pedagoogilise ettevalmistuse.

### ● KELLEKS SAAB? ●

Ülikoolis valmistatakse ette eesti filolooge, kes üldettevalmistuse kõrval saavad kitsama spetsialsusse eesti keele, eesti kirjanduse, rahvaluule või soome-ugri keelte alal. Õppida saab ka vene (eraldi vastuvõit vene ja eesti koolide lõpetajale), inglise ja saksa filoloogiat ning sel aastal ka prantsuse filoloogiat.

Kelleks ikkagi lõpetajad saavad? Tööta ei jää küll keegi, valikuvõimalused on aga piiratud koostööst ettekirjutuste, tellimuste ning plaanidega. Loo päismikus on keha rida ameteid, kuid suurem osa (70%) suunatakse ikkagi õpetajaks. Kuigi: käimasolevad ja kavandatud muudatused hariduselus muudavad ettekujutust ka õpetajaametist. Õpetaja muutub konveieritöölisest loominguliseks inimeseks. Hilisem oma koha leidmine sõltub suuresti sellest, kui tugevasti osatakse iseseisvalt töötada. Siiski saadakse kirjastustöötajaks, korrektoriks või teaduriks suhteliselt harvem ning ka siis on elu paiguti täis üksluist tööd.

Sellepärast ei tee me reklaami, pigem palume sügavalt kaaluda, kas Teis on sedavõrd palju fanaatismi, et olla filoloog.

URMAS LOIT,  
žurn. I k.

JAANO OTS,  
žurn. I k.

## Õigusteaduskond

- Kohtunikuks
- Prokuröriks
- Uurijaks
- Notariks
- Advokaadiks
- Juriskonsuldiks

Sel aastal võetakse vastu 50 üliõpilast statsionaarsesse ja 80 mittestatsionaarsesse osakonda.

Teaduskonnas püütakse õppimist korraldada uutmoodi — vähendades loenguid ja suurendades iseseisvat tööd. Takistuseks on õppematerjalide ja seadusandliku materjali krooniline defitsiit. Kellel on kindel kavatsus juristiksi saada, sel

tasub varakult tellida endale erialane ajakirjandus: «Nõukogude Õigus» ja «ENSV ÜVT» (hiljem jäävad paljud probleemid olemata). Olukorra muudab keerulisemaks ka praegu kiiresti muutuv seadusandlus. Õppetöö kvaliteeti parandab ka individuaalprogrammide ulatuslikum kasutamine.

Kolmandal kursusel spetsialiseerutakse nelja tsükliks: uurijad, kohtus ja prokuratuur, majandus ja haldus. Väga erinevad on tulevased elukutsed — kohtunik, uurija, prokurör, advokaat, juriskonsult, ametnik. Nisama erinevad on tulevased palga- ja korteritingimused.

On hea, kui tulevasele juristil on suhtlemisoskust, aga iga elukutse puhul pole see esmane nõue. Hoo-

pis olulisem on töö juures täpsus ja korrektsus.

Jurisprudentil on oluline osa riigi ja ühiskonna arenemisel. Õigusteaduskonnas saab hea ettekujutuse riigi juhtimise protsessidest, kuna juristiharidusega minnakse tööle ka juhtivatele kohtadele. Jurist peaks omama suurt sisetunnet aktiivsust ja vastutustunnet, olema positiivsete algatuste eesotsas. Näiteks eelmisel kevadel olid juristid koos žurnalistidega esimeste hulgas, kes fosforiidiprobleemi avalikult üles võtsid. Aga teaduskonna vaimu kujundamine sõltub eelkõige tudengitest, kes seal õpivad.

Meie teaduskonda sisseastumistingimuste kohta saab täpsemalt teada peatselt ajakirjandusest.

EVE RANDVERE,  
õigust. II k.

siinasutused, koolid, astronoomia-observatooriumid, ehk varsti kooperatiividki.

Prof. Veljo Past: «Füüsika-keemiateaduskond pole sugugi paik ainult eriti andekatele, vaid eelkõige koht päris tavaliste, küll aga muidugi huviliste ja töötaheliste noorte mitmekesiseks koolitamiseks.»

Dotsent Rein Pullerits: «Ülikooli füüsika-keemiateaduskond annab üliõpilasele samaaegselt nii hariduse kui ka harituse.»

Üliõpilane Marek Strandberg: «Kel kalduvus olemuslikult arutleda looduses toimuva üle, tahtmine küsida, miks ja kuidas, soov tuhnida mikro- või makrokosmoses, või see, kes tahab seda ja paljut muudki omandada, leiab enese jaoks koha ülikooli füüsika-keemiateaduskonnas.»

VALMAR MORITZ,  
keemia I k.

## PANE

### ● VASTUVÕTUEES- KIRJAD ●

erinevad mullustest tublisti.

Lihtsustati EKSAMIKORRALDUST. Kõigil erialadel tuleb kirjutada kirjand, ülejäänud 2—4 eksamit määrab teaduskond. Osa neist võib teha arvestuse vormis (hinded «arvestatud» ja «mittearvestatud»). Tänavu toimuvad eksamid 16. juulist 5. augustini.

Keskkooli medaliga või keskeriõppeasutuse kiitusega lõpetanud võetakse vastu, kui nad teevad esimese eksami hindele «5». Defitsiitsetele erialadele (füüsika, keemia, matemaatika) võetakse neid ainult vestluse alusel. Ainult vestlusega võetakse vastu ka ettevalmistusosakonna edukalt lõpetanud noored.

Vastuvõtmise järjekord on selline: (1) eksamileta sisseastujad; (2) konkursivabalt sisseastujad põhilisete eksamihinnete saamisel (oroud, noored sõjaveteranid); (3) kõik ülejäänud üldise konkursi alusel.

Pallide võrdsuse korral eelistatakse: (1) sõjaväest viimase kolme aasta jooksul reservi arvatuid; (2) erialavõimeid näidanuid (olümpiaadid, OTÜ jne.); (3) üle 2-aastase tööstaažiga sisseastujaid. Järelikonkurss tänavu keelatud ei ole, see peab aga mahtuma ajavahemikku kuni 5. augustini.

Väeosa soovitusi enam pole. Ka on staažieelistused praktiliselt kaotatud, välja arvatud MEDITSINI-ERIALADEL. Neil erialadel peaks vastu võetama 70% sisseastujaid eelistatud grupist. Selle moodustavad:

(1) vähemalt 2-aastase noorem- või keskmeditüünlõpetaja staažiga inimesed; (2) meditsiinkoolide lõpetanud; (3) sõjaväest viimase kolme aasta jooksul reservi arvatud; (4) meditsiini- ja farmatseutikõrgkoolide (teaduskondade), meditsiiniliste teadusinstituutide abioõppepersonalil liikmed (staaž pole tähtis); (5) koolilõpetajad, kes on lõpetanud OTK täieliku kursuse nooremmeditsiiniõe erialal.

Nagu näitavad läinud aasta kogemused, võib suhe kergesti muuta eelistuseta grupi kasuks. Lõpliku otsuse teeb vastuvõtukomisjon.

Juristide vastuvõtt on endiselt keeruline, ehkki valitsuse soovitus pole enam vaja.

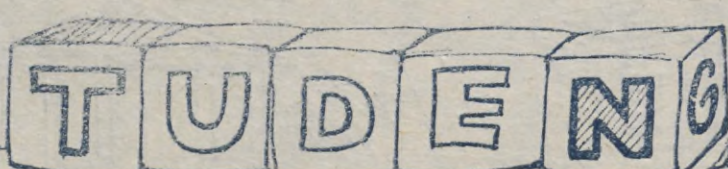
Loodetavasti eeskirjad ei muutu. Täiendusi võib aga siiski veel tulla.

### ● VASTUVÕTU- KOMISJON ●

ootab sisseastujate dokumente TRÜ peahoones 25. juunist 15. juulini. Vajalikud paberid tuleb ise tuua, postiga saadetuid ei arvestata. Et ka dokumentide sisseandmisel kehtib Murphy seadus, tuleks nad kohale tuua võimalikult vara — et jääks aega vigu parandada.

Avaldus (1) täidetakse kohapeal, samuti ankeet elulooandmetega. Ankeeti tuleb märkida ka varem teinud töökohtade, ametite ja kuupalgad; need peaks enne täpselt järele uurima.

(Järg 3. lk.)





## TÄHELE!



(Algus 2. lk.)

**Lõputunnistusel (2)** peavad nii eesti- kui venekeelsed nimed täht-tähele kokku langema passis olevatega; eesti- ja venekeelne pool olgu identsed. Tunnistusel peab olema märgitud selle väljaandmis-koht.

**Iseloomustusel (3)** olgu vähe-malt kolm allkirja. Opilastel direk-tori, klassijuhataja, komsomolisek-retäri (ka neil, kes komsomoli ei kuulu) allkirja. Töölisnoortel direk-tori, parteisekretäri (komsomoli-east vanematel ai-organisatsiooni esimehe) allkirja. Ka iseloomustusel olev nimi peab täielikult ühtima passis olevaga. Kui iseloomustus on mitmel lehel, peab iga lehel olema direktori allkirja, kindlasti kuupäev, pitsat ja iseloomustatava täielik nimi. Hea, kui iseloomustus sisaldaks ka soovitusel ülikooli as-tumiseks.

**Arstiteadilgi (4)** langeb nimi kokku passis olevaga; olgu pitsat, allkirja ja teendi lõpliku kinnitami-se kuupäev. Teendilt ei tohi puudu-da ühegi nõutud eriarsti, näiteks psühhiaatri (kõige sagedasem vi-gal) märgi.

**Kuus fotot (5)** olgu pärit ühest ja samast negatiivist, mõõtudega 3x4 cm, ilma valge nurgata. Tule-vikule mõeldes soovime neid tel-lida 2-3 korda rohkem, sest kui olete ülikooli sisse saanud, läheb kohe jälle fotosid vaja.

Töötanud noored peavad esitama väljavõtte tööraamatust (6), mis on kinnitatud töökojal. Kui välja-võte on mitmeleheline, olgu kinni-tatud iga leht: pitsat, allkirja ja kindlasti kuupäev. Kui lõpetasite keskkooli varem kui käesoleval aastal, peab teil olema iga aasta kohta, mil Te kusagil ei õppinud, vähemalt 6 kuud tööstaaži.

Lisaks tuleb komisjonile esitada pass (7) ja noormeestel sõjaväe-kohustuse dokument (8): kutsealu-se tunnistus või sõjaväepilet.

Tehnikakooli lõpetanud peavad esitama ka keskkooli lõputunnistu-se.

Kaugem rahvas peaks tulema Tartusse võimalikult hommikul. Paberite täitmine ja läbivaatamine võtab omajagu aega. Ära tuleb käia arstipunktis, kus ülikooli arst heidab oma nõudliku pilgu sisse-astuja teendile. Arstipunkt paikneb Leningrudi mnt. esimese tornühis-elamu II korrusel (üle kaarsilla vasakut kätt, peahoonest umbes 10 minuti tee). Samuti peab iga sisse-astuja vestlema oma teaduskonna dekaaniga. Dekanaadid asuvad ül-diselt kesklinnas, kaugemad on ma-jandusteaduskonnad (Nooruse t.) ja füüsika-keemiateaduskonnad (Tä-he t.). Dekaanid võtavad vastu ai-nult mõni tund päevas, enamasti lõuna paiku. Niisiis: mida varem, seda parem.

Lõpetuseks. Paberitega pole meeldiv tegelda, aga ärge heitke meelt, kui tuleb sõita koju tagasi mõne puuduva allkirja järele. Ärge heitke meelt, kui esimene eksam-läheb halvemini, kui lootsite. Eksa-mite aegu ja kohti katsuge ikka õigesti vaadata. Konsultatsioonid on alati kasulikud, neis tasub käia.

Vastuvõtukomisjon soovib kõigile jätkuvalt tööndi ning loodab pal-judega teist kohtuda ja olla teile abiks meie vanasse auväärsesse alma mater'isse sisseastumisel.

- Bioloogiks
- Geograafiks
- Geoloogiks
- Õpetajaks

TRÜ on ainuke õppekeskus Ees-tis, kus valmistatakse ette spetsia-liste bioloogia, geograafia ja geo-loogia erialal. Sestap on teadus-konda pürgijate arv olnud alati suurem sissepääsenute omast.

Vastuvõti **BIOLOOGIAOSAKON-DA** toimub kahes jaos. Lõpetanud omandavad bioloogi või bioloogia-keemiaõpetaja kvalifikatsiooni. Teo-reetilise haru üliõpilased võivad spetsialiseeruda biokeemia, ökoloogia, botaanika, taimefüsioloogia, mikrobioloogia, geneetika, tsütoloogia, molekulaarbioloogia, zooloo-gia või hüdrobioloogia erialale; pe-dagoogilise haru tudengeist saavad enamasti õpetajad. Sellele vastavalt on koostatud ka õppeplaani. Mis puutub erialade isearasustesse, siis on õpetajaksõlemise hädad ja raskused kõigile teada. Teoreetiku-tega on lugu segasem, piirdugem laias laastus niisuguse jaotusega:

- botaanika, zooloogia, hüdro-bioloogia, ökoloogia — alad, mis

## Bioloogia-geograafia-teaduskond

eeldavad tugevat tervist, looduse-armastust, rohkeid vältitöid, pikki sõite ning pidevat väljasviibimist;

- ülejäänud erialad, millele te-gelemise raskuspunkt on kandu-nud vaatluselt eksperimendile, la-boratooriumi.

Bioloogiaosakonna lõpetanud, kes ei suundu pedagoogideks, asuvad tööle teadusasutustes, laborites, loo-duskaitse-, kalandus- ja jahindus-ettevõtetes.

Kõik **GEOGRAAFIAOSAKON-NA** lõpetanud saavad õpetajakutse. Kitsam spetsialiseerumine on või-malik kolmel alal: biogeograafia, majandusgeograafia, füüsilise geo-graafia. Noormees või neiu, kes tunneb vastupandamatut soovi asu-da õppima geograafiat, peab end häälestama arvukateks väljasviibi-misteks — vältitööde osatähtsus geograafiaosakonnas on suur. Umbes 50% lõpetanutest asub õpetaja-tööle. Geograafe vajatakse ka pro-jekteerimisinstituutides, TA insti-tuutides, keskkonnakaitse- ja turis-miasutustes, plaani- ja statistika-asutustes, agrotööstuskomitees.

## Majandusteaduskond

- Raamatupidajaks
- Kaubatundjaks
- Majandusküberneetikuks
- Rahandusspetsialistiks
- Kaubandusökonoomistiks

Kui Sul sihiks TRÜ ning oled huvitatud majandusküsimustest, tule majandustudengite perre. Ja Sa ei pea mitte kahetsema. Kui oled usin ja nutikas, nautke kaval ja leidlik, võib Sinust saada perspek-tiivikas majandustegelane. Kõik oleneb Sinust endast.

Majandusteaduskonnas võid va-lida viie eriala vahel:

- Kaubandusökonoomika ja juhtimise erialal saab nüüd teadmisi ka ühiskondliku tootlustamise ko-ha. Nii päevasesse kui kaugõppe-osakonda võetakse 25-liikmeline õppegrupp. Enamik lõpetanuid asub tööle ökonoomistina kauban-dusorganisatsioonidesse, samuti juhtivtöötajatena.

- Kaubatundmise ja kaubandu-se organiseerimise eriala haarab ühele kursusele 30 tudengit (kaug-õpe puudub). Teisel kursusel spet-sialiseerutakse tööstus- või toidu-kaubatundjaks. Kaubatundja eriala valides peaksid arvestama oma suhteid füüsika ja keemiaga. Nen-dest selle eriala õppimisel pääsu pole. Opitakse neli aastat.

Töökoha võid leida kauplustes ja ladudes ning kaubandusorganisat-sioonides kaubatundjana, kauba-tundja-praakerina, vanemkauba-tundjana, kaupluse või tootlustusetevõtte juhatajana, asetäitjana või leiad vastava koha mõnes tööstus-ettevõttes.

- Majandusküberneetikuna saak-sid viie aasta pärast majandusma-temaatiku kvalifikatsiooni. Kursuse-le võetakse 20 tudengit. See on majandusteaduskonnas ainuke eri-ala, kus noormeeste ülekaal. Kind-lasti pead olema tugev matemaatik. Majandusmatemaatiku tööpõld on lai: kõrgkoolid, teadusasutused, ministeeriumide ja keskasutuste la-borid ja arvutuskeskused.

- Rahanduse ja krediidi erialal saab viis aastat kestva põneva õp-petöö jooksul spetsialiseeruda nel-jale erialale: rahandus (riigieelar-ve), krediteerimine, tööstuse ra-handus, kapitalmahutuste finant-seerimine ja krediteerimine. Enamik lõpetanuid saab tööd rahandusor-ganeis ja pankades. Paljud on ka

tööstusettevõtetes, partei- ja nõu-kogude organites, lehetoimetustes jm. Vastu võetakse 30, kaugõppesse 25 sisseastujat.

- Kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi spetsialistikks on Sul või-malik saada nelja aastaga. Vastu võetakse 50 (neist osa venekeel-seid) ja kaugõppesse 15 inimest.

Kõrgharidusega raamatupidaja kutsega saad pearaamatupidaja asetäitjaks, vanemraamatupida-jaks, raamatupidamise osakonna-juhatajaks, revidendiks. Raamatu-pidaja vastutus on suur, ega pabe-ritestki puudu tule. Lohutuseks olgu see, et näppude peal arvutamisel on tehnika tükk maad edasi arene-nud.

- Uudisena saab kaugõppes õp-pida rahvusvaheliste suhete eriala. (15 kohta). Enne peab Sul küll ju-ba üks kõrgharidus olema (poleks paha kui majandusala). Nõutav on ühe võõrkeele hea oskus — ja võidki alustada kohe kolmandalt kursuselt.

Ei jää muud, kui soovida head põrumist eksamil ning tere tule-mast majandusteaduskonda.

ANU PAJUMAE,  
kaubatundmise III k.



## KUHU VEEL?

Igal aastal saab Eesti NSV teatud hulga lohti meie juhtivatesse kõrgkoolidesse. Eksameid tehakse Eestis ja eesti keeles, lõpetanu saab töökoha igal juhul Eestis.

TRÜ juures võib teha eksameid järgmistele erialadele Moskva ja Leningradi kõrgkoolides (sulgudes kohtade arv):

- NLKP ajalugu (3), poliitökonoomia (3), filosoofia (3), teaduslik kommunism (2), arhiivindus (2), defektoloogia (1), vene keel ja kir-jandus (2), biokeemia (2), biofüüsika (1), geneetika (1), rakendus-tsüsioloogia (1), hügieen, sanitaaria ja epidemioloogia (10), raamatu-teadus ja raamatukaubanduse organiseerimine (1). Võib lisanduda üksikuid kohti.

Kes sisse ei saa, võib samade hinnetega konkureerida TRÜsse lähe-dastele erialadele.

Täiendav info tuleb «Noorte Hääles» ja «Edasis», küsida võib ka TRÜ vastuvõtukomisjonist.

Aprilli lõpupoole kutsutakse kõik ülaltoodud erialadele astuda soo-vijad TRÜsse, et anda täpsemat teavet ja kandidaatidega tutvuda.

## Kehakultuuriteaduskond

- Treeneriks
- Instruktor-metoodikaks

Olümpia-aasta on kehakultuuri laas huviorbiiti tõstnud. Kes siis meist ei tahaks Allar Levandit ja Kaija Parvet kasvõi näpuotsaga puudutada!

Sportlaste eduka esinemise taga on alati treener. See raske, kuid meeldiv elukutse paelub kindlasti ka paljusid tänaseid spordilämbseid abituriente. Kes tahab oma tu-levase elukutse siduda spordiga, se-da loodab TRÜ kehakultuuriteadus-kond näha oma ridades juba sel sügisel.

Tudengikandidaatidel peab ole-ma vähemalt II spordijärk. Ülejää-nu sõltub igaühel endast. Lisaks eksamitele näitavad sisseastujad oma võimeid kehalistel katsetel. Üldkehaliste harjutuste hulka kuu-luvad jõuharjutus, koordinaatsiooni-harjutus, 100 m ujumine ja krossi-jooks (poiste 1, tüdrukutele 0,5 km). Peale selle tuleb töestada järgupaberite paikapidavust oma lemmikspordialal.

Sel aastal võetakse cestickeelse-tesse õpperühmadesse vastu 50 noort, vene keeles saavad õpinguid alustada 20 neidu-noormeest. Kaugõppes toimub õppetöö ainult eesti keeles 25 tudengiga.

Treenerid koolitatakse kerge-jõustikus, pallimängudes, ujumi-ses, sõudmises, aerutamises, lask-mises, maadluses, tõstmises, suusa-aladel, iluvõimlemises ja jalgratta-spordis. Teistele erialadele saab vastu võtta ainult vastava spordi-ala föderatsiooni eritaotlusega. Fö-deratsioon peab osa spetsialisti väljaõpetamise kuludest enda kan-da võtma. Üks õpperühm moodus-tatakse rahvaspordi instruktor-me-toodikute ettevalmistamiseks. Esi-mesed kaks aastat õpiavad nad üht spordieriala, siis aga jätkavad eri-plaani alusel. Kehakultuuriteadus-

maatika, geoloogidel keemia ja ma-temaatika. Vastuvõtuarvud: 70 bio-loogi, 20 geograafi, 15 geoloogi.

Zooloogia kateedri juhataja pro-fessor Kalju Põldvere: «Ootame õppima eelkõige aktiivse looduse-huviga noori. Puhtplatoonilise loo-dusearmastusega kuigi kaugale ei jõua. Kitsapiirilise pühendumine oma ainevaldkonnale koos laiem-a tausthuviga — see on meie ideaal.»

Majandusgeograafia kateedri ju-hataja dotsent Ann Marksoo: «Ootame noortelt enesetäiendamis-initsiatiivi, uusi ideid, vana ümber-muutmise soovi. Keskkoolimentali-teediga «õpin niipalju kui nõutak-se» lihtsalt läbi ei saa. Mõelgu abi-turiendid järele, sest küllalt paljud ametid on kättesaadavad ka kesk-haridusega.»

Teaduskonna dekaan dotsent Aadu Loog: «Medalil on ka teine külg. Nimelt panevad keskkooli «tuupurtähed» tihti peale tee kinni tõsise huviga noormeestele, kelle hindenumbrid keskkooli lõputunnis-tusel otsustavad paljugi. Seepä-rast olgu veelkord öeldud: enne hästi mõelda ja alles siis doku-mendid sisse tuua.»

TOOMAS NEEMRE,  
biol. I k.

konnas õpitakse 4 aastat (kaugõp-pes 5 a.).

Et ülikoolis aktiivset sportimist ja õppetööd edukalt kokku viia saab, kinnitab seegi, et Eestimaa tugevamad sportlased õpivad just kehakultuuriteaduskonnas: Valter Külvet, Jaanus Teppan ja Kerstin Kruuda, Jüri Jaanson, Helios Sepp ning Uko Kõrge jpt. Ule veerandi sporditundengitest on vabariigi koondvõistkonna liikmed. Tänu edu-sammudele spordis on tehtud ka mõningaid mõõndusi. Nii võivad vabariigi koondise kandidaadid ek-sameid sooritada individuaalgraafi-ku alusel, liidu koondise kandidaadid aga oma õpiaega pikendada. Praegu on Tšehhoslovakkia kollee-gidega sõlmimisel leping, et vahe-tada tudengeid kolmenädalaseks praktikaks.

Üliõpilasi kaasatakse ka teadus-töösse. Lihastalitluse hormonaal-regulatsiooni laboris uuritakse prof-sesse, mis mõjutavad treeningu efektiivsust; treeninguprotsessi teadusliku uurimise laboris jälgi-takse Eesti koondvõistkondade ette-valmistust.

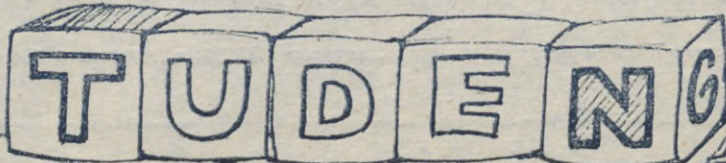
Mis saab spetsialistist pärast üli-kooli lõpetamist? Enamasti asuvad nad tööle treeneritena spordiühin-gute, kõrgema spordimeisterlikku-se koolide, laste ja noorte spordi-koolide ning spordiklasside juurde või spordijuhtidena ja asutuste instruktor-metoodikutena.

Kehakultuuriteaduskonna dekaan professor Atko Viru:

«Ootame oma teaduskonda aktiivseid sportlasi, kes on omal na-hal tunda saanud treeningute ras-ket vilja. Teaduskond ei tohi aga muutuda kõrgemaks spordikooliks, sest meie peaesmärgiks jääb tree-nerite väljaõpetamine.»

Sportiv abiturient, kehakultuuri-teaduskond ootab Sind!

HANNO TOMBERG,  
žurn. I k.





## Tööst pole pääsu

Ajalugu on näidanud, et kõrgkooli astuja teab üpris hästi, mida koolilt saada ihaldab (teadmisi, tarkust, haritust). Paraku ei tea tema, kuis kõike seda kenadust talle jagama hakatakse. Kaeksime siin üsna üldiselt tarkuse taganõudmise organisatoorse külge.

Tudengi õpiaeg algab üldjuhul 15 minuti pärast täistundi: 8.15, 10.15, 12.15 jne., ja lõpeb nii, et järgmise õppekohta kulgemiseks jääks vähemalt veerand tundi. Opehõponed paiknevad linnas hajusalt; loengute vaheajal on igalühel meeldiv võimalus sooritada kosutavat jalutuskäiku Tartu looduskauis keskosas. Erinevate ainete vahele võib jääda ka paaritunniseid «aknaid», mida saab edukalt kasutada loogastamiseks või täiendavaks eneseharimiseks.

Oppekoormus on suhteliselt suur, esimene mulje vabadusest osutub ruttu valelikuks. Materjali eeskujulik omandamine eeldab tõsist iseseisvat tööd. Esimestel kursustel tegeldakse palju üldainetega, edasine keskendumine ikka rohkem ja rohkem erialale.

Oppetöö toimub mitmes eri vormis. Loengus jagavad õppejõud tudengeile omi tarkusi. Tihti on nende seas taolisi, milliseid õpikuist ei leia. Seepärast on ülemata kasuline loenguist osa võtta. Ka otsene suhtlemine õppejõuga on omaette väärtus. Mõnel juhul võib loengu sisestel toimuda ka kontrolltööd, näiteks keemias, botaanikas.

Loenguis omandatud teadmiste kinnistamiseks on mõeldud praktikumid ja seminarid. Praktikumi sunnib üliõpilast omal nahal järele proovima, kuivõrd võimeline on ta

praktilisi probleeme lahendada. Näiteks keemia praktikumis õpitakse sooritama mitmesuguseid katseid ümbrust õhkima, ka tehakse palju kontrolltöid ning lahendatakse ülesandeid. Zooloogias ja botaanikas uuritakse süsteemselt läbi loengus kuulud materjal, s.t. tehakse ja vaadatakse preparaate. Puudunud praktikumid tuleb alati ruttu järele teha.

Seminarides toimub iseseisev töö veidi teistmoodi. Oppimine on siin rajatud vestlusele ja arutlusele. Nii näiteks NLKP ajaloo seminaris vaatatakse põhjalikult läbi loengus kirjapandud materjal, otsitakse ühiskonnas toimunud muutuste tekkepõhjusi. Tähtis on, et tudeng püüaks iseseisvalt jõuda probleemi lahenduseni.

Ülikooli õppeprogrammis on aineid, mis kõigile ühised: keheline kasvatus, võõrkeel, ühiskonnateadused, II–IV kursusel sõjaline õpetus.

Ka kehakarastamise võimaluste eest kantakse ülikoolis hästi hoolt. On olemas mitmesuguseid spordisektioone. Tudeng, kes käib trennis, saab arvestuse üldises kehalises kasvatuses osalemata.

Sess toimub kaks korda aastas, matemaatikutel neli korda. Eksamitele pääsemiseks peavad arvestused ja praktikumid olema tehtud.

Nõudmised eksamitel on tunduvalt kõrgemad kui keskkoolis. «5» pannakse tööpoolest VÄGA hea vastuse eest.

Edasise teabe annab juba ülikoolikogemus. Hüva edu arvukate kasuliste tarkuste tudeerimises!

ANDRUS LAANSALU

lausa pole, aga palju küll. Trafaretelt öeldes — õppeväliseks tegevuseks, arusaadavamalt — huvialadeks, vaba aja veetmiseks...

Ülikoolis on tõesti, tõesti palju meelepärast teha, ole aga hakka ja sea septembris sammud sinna, kuhu arvukad kuulutused kutsuvad. Edaspidine sõltub juba Sinust enesest, kas killustad end paljude asjadega või suudad end ohverdada ühe ala kasuks.

### ALUSTAME RINGIDEST.

ERIALARINGID koonduvad Üliõpilaste Teadusliku Ühingu (ÜTÜ) ümber. Neid on igas teaduskonnas, juhendajaks oma kateedrite õppejõud, esimeesteks üliõpilased ise. Sarnanevad suuresti OTÜ-le. Tegeldakse mingi kitsama uurimisteede, korraldatakse konverentse, aga ka üritusi laiemale kuulajaskonnale. Igal ringil on omad traditsioonilised kevad- või sügiskoolid, ekskursioonid jm. töövorme. Viimastel aastatel on ilma teinud ajalooring, eesti keele ja soome-ugri keelte ring, füüsikalise biokeemia ring, teoreetilise bioloogia ring jpt.

Mõned ringid koondavad aga ka erinevate teaduskondade tudengeid. Niisugused on näiteks võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ring, Tartu üliõpilaste looduskaitsering, rahvusvaheliste suhete ring jt. Paljusid ringe ühendab ka ühiskondlike erialade teaduskond (ÜET). Ühendab selle poolest, et koos ülikooli lõpetamisega antakse kaasa ka näiteks ajalehe kirjasatja (pressiklubi), matkainstruktori (mitut liiki matkaklubid), giidi (interklubi) ja teiste erialade tunnistused. Ringide nimekiri on üsna suur: filmiklubi, kodunduskabinet, kunstikabinet...

Keda huvitavad keeled, teadku, et ülikoolis saab peale kohustusliku võõrkeele (inglise või saksa) õppida fakultatiivselt ka mitmesuguseid ida keeli, hispaania keelt, prantsuse keelt jt.

NUUD PEAKS VIST TAIDLUSEST teada andma.

## Tuhat ja üks võimalust

Kuigi TRÜ klubi on pisike, teatud tema rüpes mitmeid ringe, koore ja teisi huvihendusi. Alustagem kõige mainekamatest, suurkollektiividest.

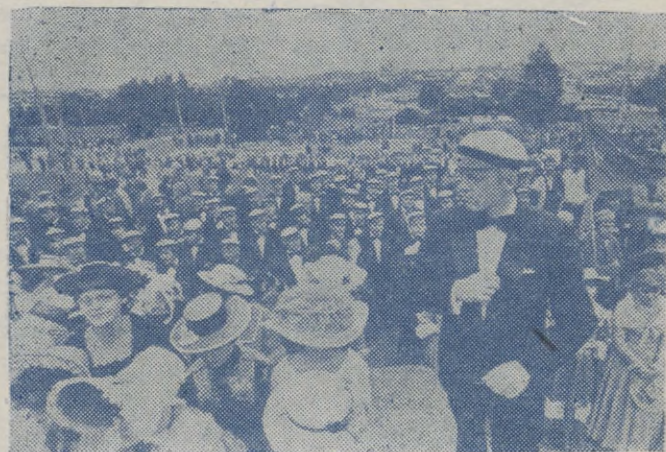
TRÜ ja EPA noormehed saavad laulda koos TARTU AKADEEMILISE MEESKOORIS. Ülikoolil on oma TRÜ AKADEEMILINE NAISKOOR, TRÜ RAHVAKUNSTIANSAMBEL, kammerkoor, keelpilliorkester, puhkpilliorkester, folgiklubi, rahvakunstiansambel «Lakstigal»... See loetelu pole lõplik, sest kui leidub ühe või teise taidlusliigi huvilisi, ei takista miski neid liitumast, harjutamast, esinemast. Üheks niisuguseks näiteks on ka kirjandusteater «Valhalla», kelle esinemistest oled ehk kuulnud väljaspool ülikooli. Küllap saab Sulle sel suvel tuttavaks ka nimi «Gaudeamus». Üliõpilaslaulupidu «Gaudeamus» peetakse sel suvel Vilniuses ja seal esinevad ka TRÜ lauljad, tantsijad, pillimängijad, võimlejad.

Ei saa mainimata jätta kursuste ja teaduskondade taidlemist. Näiteks sügisel astuvad kõikide teaduskondade rebased ehk esmakursused ette oma isetegevuskavaga. Märtsis peetakse tudengilaulu konkurssi. Kui Sulle ütleb midagi ansambel «Rentaablus», «Justament», «Meedium», siis tea, et needki on alguse saanud ülikoolist või olnud sellega seotud. Praegu on teaduskonnaansamblite omadest tuntum «Kark», mis koosneb arstiteaduskonna üliõpilastest.

Kahtlemata on üks eneseteostuse võimalusi suvises Üliõpilaste Ehitusmalevas (EÜE) — töö, puhkus, sõbrad, aga paljudele ka esimesed juhtimiskogemused. Võiks ju mõelda sellele, et pärast kõrgkooli lõpetamist suunatakse värskeid lõpetajaid ka juhtivatele kohtadele.

Nagu näed, pakub ülikool palju. Tule ja võta vastu. Rikastud ise, rikastad teisi.

Toimetaja VARJE SOOTAK



Meeskoor ja ta juht Alo Ritsing TRÜ 350. juubeli aegu.

VELLO MARANDI foto

### ● EKSAMITE AJAL ●

vajab ühikakohta enamik sisseastujaid. Paari rubla eest saavad toa kõik soovijad.

Pilt, mida mõned ühiselamud suvel pakuvad, on üsna trööstitu. Sellest ei tasu end siiski heidutada lasta. Ühika päriselanik hoiab korda paremini kui seal üksnes paar nädalat peatuv tudengikandidaat. Ühikas on siiski kodu, ja ehkki seal üllatustest ei pääse, ei maksa teda ka peljata.

Hoiatada tuleb neid, kes näevad ühikat õllepruukimise ning mõõbli lõhkumise kohana. Laamendamised on nii mõnigi kord lõppenud ühiselamust või koguni konkursist väljalüügamisega.

Ühikas pole kerge õpitavasse süveneda. Eksamilehe ettenäitamisel pääseb sisseastuja TRÜ raamatukogusse, kus ta siis segamatult töötada saab.

### ● ÜHIKAD... ●

Eksamid õnnelikult seljataga, tuleb hakata sügise peale mõtlema. Juba sisseastumisavaldusele tuleb märkida, kas vajate ühiselamukohta või mitte. Tartlastele antakse koht vaid erandjuhtudel (raske kodune olukord).

Praktiliselt kõik soovijad suudab majutada majandusteaduskond, kõige halvemas olukorras on arstid, kelle kitsikust isegi uus moodne ühiselamu päriselt ei leevenda. Üldiselt saavad väiksema konkur-

siga erialad suhteliselt rohkem kohti.

Ühiselamuid on kokku kaheksa, need asuvad üsna kesklinnas (v.a. arstide uus ühikas Maarjamõisas). Vanemates majades elavad ajaloolased ja filoloogid, kellel ka vähem mugavusi. Leningradi mnt. tornühikad on bioloogide, keemikute, füüsikute, kehakultuurlaste ja majandustudengite käes. Lisaks veel pereühikas, mis ka väikeseks jääb — lastega tudengeid leidub üsna palju.

Kes juba sisse saanud, peaks end kohe senisest elukohast välja kirjutama (samuti sõjaväe- ja komso-moliarvelt maha võtma). Ka peab end varustama 22 rubla suuruse summaga — nii suur on aastaüür ühiselamuse.

### ● ... JA ERAKAD ●

Kellele ühikakohti ei jätku, need püütakse majutada ülikooli poolt üüritud erakorteritesse. Kui aga ühikaelu pole meeltnööda, tuleb endal hakata erakat otsima. Sügiseti koosneb «Edasi» tagakülj peamiselt korteriotsimiskulutustest. Paljud erakad liiguvad ka käest kätte: lõpetajad annavad oma toa edasi noorematele.

Eraka otsimisel peab tudeng ise enda eest väljas olema. Tasub tea-

da (ja umbusklikule perenaisele selgeks teha), et üliõpilasi võib tähtajaliselt üürile võtta ülepinnasuurusest olenemata. Kui üliõpilasele antakse sissekirjutus kuni üheks aastaks, tohib teda pärast tähtaja lõppemist pikema jututa korterist välja tõsta, pikemaajalise sissekirjutuse puhul aga enam mitte.

Milline on tüüpiline erakas? Ahikütttega kööktuba Tähtveres, Supilinnas või Tähe tänava kandis, ühe kuu üür 15–25 rubla (enamasti kahe elaniku peale). Kõigi mugavustega korteris võidakse küsida kuni 60 rubla, hea õnne korral võib aga saada korteri ka riigiüüri eest (näiteks kütmise kohustusega). Tihtipeale käivad korteriga kaasas vähem või rohkem puhurad mutikesed (neile meeldivad eriti vaiksed mehi vihkavad tütarlapsed).

Vähemalt mingi aja peaks ikka iga tudeng ühikas elama — silmaringi laiendamise mõttes. Lisaks säästab see rahakotti.

Peavari olemas, vajab tudeng

### ● KÕHUTÄIDET, ●

mida kõige taskukohasemalt pakuvad ülikooli sööklad (peahoone kõrval, füüsikahoones, Leningradi maantee ja Nooruse tänava ühiselamutes). Veel sügistelvel kirtsu-

tab mõni küll makaronikuhja peale nina, kuid kevadeks on juba kõigega harjunud.

Taskukohast hommikusööki saab peahoone keldris «Sophokleses». Mõnused kohad (ehkki kallivõitu) on ülikooli vana kohvik oma akadeemilise interjööri, samuti raamatukogu kohvik.

Tudeng tunneb näärivanaröömu iga kuu keskpaigas:

### ● STIPIPÄEV! ●

Sel õhtul on ühikas tavalisest kätarrikkam. Tudeng võib taas nädalakese uhkelt elada, et siis järgmise stipipäeva eel naabrilt leiba laenata.

Stipp koosneb mitmest osast. Põhimäär on 40, matemaatikateoreetikutel 70 rubla (+ 5 rubla lõpukursusel). Pedagoogilistel erialadel lisandub siia veel 10 rubla, defektoloogias 15. Esimese kursuse sügissemestril makstakse kõigile tudengitele stippi põhimäära järgi, ilma lisanditeta.

Kevadsemestril alates kehtivad ka lisad: nelja-viielistele 25%, puhtviielistele 50% põhimäärast. Stippi määramisel arvestatakse lisaks eksamitele ka hindeliste arvestuste, kursusetööde ja praktikate hindede. Kolmelised saavad stippi siis, kui maksjatel raha jätkub.

Asutuste poolt suunatud saavad 30%, vähemalt 3-aastase tööstaazi puhul 50% kõrgemat stippi. Ka sel puhul kehtivad lisatasud.

Peale selle on olemas hulki nimelisi stipendiume eriti tublidele. Üliõpilastele võib maksta toetusi ja preemiaid.

### ● STIPIILISA ●

On seletamatagi selge, et ainult stipist ära ei ela. Kel ka koduste toetust napiks kipub jääma, peab lisateenistust hankima. Tudengit piirab eelkõige aeg, seetõttu töötavad nad enamasti koristajatena, küttajena, sanitaridena, ringijuhendajatena, tuletõrjujatena, juhtu-töölistena jne. Vahel on võimalik leida ka õpitava erialaga seotud tööd mõnes teadusasutuses, koolis või ülikooli juures (näiteks matemaatikud võivad saada tööd arvutioperaatorina jne.) Kõige rohkem töötavad arstid.

Viimase aasta jooksul on tekkinud arvukalt kooperative, millest ka tudengid osa võtavad (toitlustus, puulõhkumine, jalatsivalmistamine jne.).

Austatud tulevane tudeng! Võta juba nüüd teadmiseks, et ülikool ei ole näärivana! Kõik, mida tudeng tahab, peab ta ise kätte võitlema ja igatühe elujärg sõltub ainult ühest temast endast.

SIRLI TARVE,  
KAUR HANSON,  
žurn. I k.







# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

Nr. 11 (1522)

Reede, 1. aprill 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## VÄLISMAALASI IGA PÄEV

Hakkaks nagu midagi lahti minema, arvatakse ülikoolis. Tõesti, välismaalasi kohtab juba iga päev, ja sealjuures mitte enam ainult läbijooksvaid turismigruppe, vaid üha enam kolleege.

Nii oli õigusteaduskonnal nädal aega külas Turu ülikooli professor HANNU TAPANI KLAMI. Tema pidas üliõpilastele ja õppejõududele loenguid õigusfilosoofiast, Rootsi ja Soome kriminaalõigusest jm.

Aega oli piisavalt, ta jõudis tutvuda teadusraamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnaga, arhiiviga, käia teatris jpm. Teadusprorektor prof. Ants Kallikormiga arutati läinud kevadel Turu ja Tartu ülikooli vahel sõlmitud koostöölepingu edasiarenduse võimalusi.

Laupäeva hommikupoolikul võtsid õigusteaduskonna dekaan dots. Inge-Maret Orgo ja ülikooli teadusprorektor vastu Milaano lähedase Pavia ülikooli võrdleva õigusteaduse professor GABRIELE CRESPI REGHIZZI. Vene keelt korralikult valdav Itaalia õppejõud (õppinud ühel üliõpilasaastal Moskvast) on samuti huvitatud koostööst Tartu ülikooliga.

JAAK LEHIS



18. märtsil jõudsid Tallinna sadamasse meie külalised Jyväskyläst ja Turust.

Turu ülikooliga kirjutasime novembris alla lepingu spordidelegatsioonide vahetamiseks. Sealt saabuski nüüd kolm suusatajat. Jyväskylä ülikooli esindas kehakultuuriteaduskond — kuus üliõpilasuusatajat ja neli õppejõudu.

Laupäeva ennelõunal viibisid soome õppejõud meie spordihoones. Nad andsid ülevaate oma õppetöö korraldusest, samuti kateedrite teadustööst. Professor Heikki Rusko,



● Prof. Heikki Rusko.

● Jyväskylä õppejõud koos dots. Tõnis Matsiniga klassikalise muinasteaduse muuseumis.

lektor Veikko Elorantal ja assistent Paavo Rahkilal tuli mitmetunnises vestluses vastata arvukatele küsimustele.

Pühapäevast tõelist suusailla kasutasid Jyväskylä õppejõud Käärikul agaralt, professor Rusko demonstreeris arvestatavat võistlusevormi. Kahe kehakultuuriteaduskonna kontakte otsustati veelgi tihendada. Lisaks ühistele spordivõistlustele hakatakse vahetama ka üliõpilasi ja õppejõude, alustatakse ühiseid teadusuuringuid. Koostöölepingule loodetakse alla kirjutada sügissemestril.

Külalisvõistlejad näitasid oma soome sisu pühapäevastes teatesõitudes. Laupäevased individuaalidantsid (naised 10 km, mehed 30 km) eeldasid eesti üliõpilaste



ülekaalu. Naisüliõpilastest oli kiirem Ene Tjulkina ajaga 34.15. Minna Tervo oli 2., Heili Niemela 5., Piret Sala 6., Helle Põldoja 7. ja Teija Ronkanen 8. kohal. TRÜ üliõpilased olid Jyväskylä neidudest kiiremad rohkem kui minutiga. 3x5 km teatesuusatamises aga edestas Jyväskylä naiskond TRÜ esindust 11 sekundiga.

Meeste 30 km võitis Eero Hietaanen Jyväskyläst 9-sekundilise eduga moskvalase Igor Belomestnovi ees. TRÜ võistleja Artur Daniel oli 5., TPI esindaja Are Mets 6., Turu võistleja Jarmo Lehtonen 9. kohal.

3x10 km teatesõidus võis eeldada järjestust: Moskva, TPI, TRÜ, Jyväskylä, Turu. Vahetu võistlus rajal aga näitas midagi muud. Moskva Kehakultuuri Keskinstituut sai veenva võidu. Teisele kohale jõudis Jyväskylä meeskond. 35 sekundit hiljem lõpetas TRÜ esindus, veel 16 sekundi pärast jõudsid lõpujoonele turulased ja neist pool minutit hiljem TPI.

Kääriku mängud läksid korda. Lisaks soomlastele oli võistlejaid Eesti kõrgkoolidest, Moskvast, Riist, Vilniusest, Kaunasest, Kiro-

vist, Velikije Lukist. Nelja ala kokkuvõttes kogus TRÜ 610, Jyväskylä ülikool 577, Kirovi Pedagoogiline Instituut 448, Velikije Luki Kehakultuuriinstituut 445, Vilniuse Pedagoogiline Instituut 434, Moskva Kehakultuuri Keskinstituut 363, EPA 337, TPI 286 ja ainult kolme meesüliõpilasega esinenud Turu ülikool 234 punkti.

Pühapäevane laev viis külalised tagasi Soome. Lahkumisel lubasid nii Jyväskylä kui ka Turu üliõpilassportlased järgmistel Kääriku mängudel kindlasti osaleda.

VALTER LENK

## NO KUI TÄNA KA NALJA EI SAA, SIIS...



ÜLEVABARIIGILIST  
ÜLIÕPILASLEHTE?  
HA-HAA...PAGANA  
HUMORISTID!

- VIVERE MILITARE EST (Seneca).
- PER FAS ET NEFAS.
- NON PROGREDI EST REGREDI.

- ELADA TÄHENDAB VOIDELDA.
- KÜLL ÕIGUSE, KÜLL KÕVERUSEGA.
- MITTE EDASI MINNA TÄHENDAB TAGASI MINNA.

Joonistas MARGUS SANGLEPP



# LAS MAGAVAD! MALAKAGA EI SAA KEDAGI AJADA SPORTI TEGEMA

- TIIT PRUULI «MARGUKIRI» — «TRÜ» 17. apr. 1987
- VALTER LENK «TRÜ SPORDIÜHISKUMISE ARENDAMISE PROGRAMM 1988—1990» — «TRÜ» 20. nov. 1987
- IVO RULL «GAGARINI I» — «TRÜ» 11. dets. 1987
- JÜRI KÄRNER «GAGARINI I» — «TRÜ» 18. dets. 1987
- ATKO VIRU «VEEL KORD KEHAKULTUURIST...» — «TRÜ» 8. jaan. 1988
- INDREK UDE «TRÜ NÕUKOGUS» — «TRÜ» 4. märts 1988.

Ei julge väga kindlalt väita, kas kehalise kasvatusprobleem oleks Gagarini t. I maja kasutamisel arutamata üles kerkinud või ei. Seotud on nad igatahes küll. See pärast asjast huvitatuile mõned teema juurde juhatamised. Nüüd on paar kuud toimetuses ilmumisejärke oodanud kolme tudengi kirjutised. Toimetuse püüab olulisemat neist teieni tuua.

**MEHIS SANGPOMMI** nimeline autor:

8. jaanuari «TRÜ-s» kirjutab prof. A. Viru: «Miks vastandatakse kultuuri üksikosi teistele, jättes kõrvalde antiikkultuurist pärineva harmoonilisuse nõude? Ka sotsialistliku kultuuri käsitlestest leiame nõude inimvõimete igakülgseks arendamiseks.» Kuldaväärt sõnad.

MS teeb kohe ettepaneku lülitada KKT I—IV kursuse õppeplaani kohustuslikud ilukirjanduse ühisloogemised vanas kohvikus, mida A. Viru sõnade kohaselt kasutatakse õhtupoolikute ja õhtuti enam kui tagasihoidlikult. Olgu sellega, kuidas on, aga edasi on MS kirja pannud nii:

Ma ei kavatse vastandada kultuuri üksikosi teistele. Ma ei kõnele ka akadeemilistest vabadustest, mis on tõelise akadeemilise hariduse nurgakiviks. Püüan vaid kummutada kehakultuuriteaduskonna poolt lanseeritud käibekujutelmale, nagu oleks kohustuslik kehaline kasvatus see võlukepike, mis päästab üliõpilase laostuva tervise ning tõstab negatiivset õppepöörust.

Kehaline kasvatus praegusel kujul peletab vähem spordisõbraliku üliõpilase kehakultuurist hulgaks ajaks eemale. Tõepoolest, miks peab III—IV kursuse täiskasvanud inimene kaks korda nädalas, selle asemel et veeta õhtu (vähemalt filoloogiateaduskonna noormeeste kehalise kasvatus tunnid toimuvad juba aastaid järjekindlalt kella 18—20) raamatukogus või koos abikaasa ja lapsega (vanematel kursustel on perekonnainimeste osakaal küllalt suur), jooksma käreda häälele meeterahva sõjaväeliste käskluste peale nürimeelselt ringiratast mööda higist läppunud, sportimiseks mitte ettenähtud, kasinate pesemisevõimalustega saali?

Ehk on põhimõtteline bussisõidust loobumine ja igapäevased pikad jalgsiretked tervislikumad kui absurdne normiäärmus? Kas puhkepäevane perekondlik jalgrattavõid suusamatk või igahommikused joogaharjutused pole kasulikumat kui tuim pallitagamine? Kuid enda jaoks, oma tervise nimel sportimise eest arvestust ja seega ka stipendiumi ei saa.

Mulle (ja mitte ainult mulle) tundub, et kehakultuuriteaduskond on kurikavalalt varjanud üliõpilaste tervise eest hoolitsemise heasoovliku maski varju oma kitsad ametkondlikud huvid: peetakse palgal 10 üldkehalise õppejõudu (pluss tunniandjad), tellitakse rakendatud süsteemi ülistavaid uurimusi, vähimgi kriitiline katse kehtivat õppekorraldust muuta tambitakse maa-

põhja, harrastatakse arvuekvilibristikat etc. Kateedrijuhataja teab täpselt, mitu üliõpilast on määratud erigruppi (süüdi selles olevat loomulikult vähene sportimine), aga kas tal on ka mingi ülevaade kehalise kasvatus tundides kahjuks küllalt sageli ette tulevatest traumadest? Kas sellist arvestust üldse peetakse? Julgen kinnitada — ei. Säärane statistika poleks kateedri kasulik. Kogesin seda ise, kui murdsin kurikuulsas Gagarini I spordisaalis 1984. aasta sügisel palli põrgatades kandluu, mistõttu olin kaks kuud kipsis ning täiendasin järgnevatel semestritel erigrupi ebasportlikku liikmeskonda.

Tuleb vabaneda formalismist ja sunnimeetodest ning muuta sporditöö ülikoolis sisuliseks, üliõpilasekeskseks. On aeg kaotada läbimõtetamata, peamiselt ametkondlikest huvidest lähtuvalt juurutatud kohustuslik kehaline kasvatus III ja

üliõpilaste seas, kui A. Viru artiklist selgus, et Eesti tudengkond on kehaliselt paremini haritud kui ülejäänud Liidu kõrgkoolide kontingent. Ja kui lihtne on seda saavutada! Kohustuslik kehalise kasvatus arvestus kõigile kursustele.

Loomulikult võib öelda, et «pidev töö semestri vältel...», aga, käsi südamele, kui suurel osal tudengkonnast jätkub aega «pidevaks tööks», kui selle töö maht on reglementeeritud kahe tunniga kahe korral nädalas. Kehalisele haridusele ettenähtud aeg võib langeda koguni esmaspäeva hommikule kaheksa kuni kümneni.

Ma ei saa sinna midagi parata, et sel ajal on mul tavaliselt teisi, palju olulisemaid ettevõtmisi kui ühe kitsa hüppamine. Ei saa väita, et kits ja poomiharjutused oleksid mõnel muul ajal vastuvõetavamad, küll aga efektiivsemad treening õhtusel ajal. Ja milleks on ikkagi tar-



Quo vadis, kehaline kasvatus?

IV kursusel! Selle asemel et suruda ülekoormatud vanema kursuse üliõpilasele ebasobival ajal, ebasobivas kohas peale sunniviisilist kehalist liikumist, tuleb anda talle võimalus valida erinevate pallimängu-, ujumis-, jooga-, võimlemis- ja muude sportimisvõimaluste vahel — vabatahtlikkuse alusel. Rangelt tuleb seejuures eelistada liikumist vabas õhus, korraldada teaduskonniti suusa-, jalgratta- ning jalgsimatku, loobudes kasutamast sportimiseks vähesobivaid, selleks mitte ettenähtud ruume. Kui aga keegi eelistab karjaviisilisele kehakultuuritsemisele sportimist omaette või koos perekonnaga — olgu tal selleks vääramatu õigus. Põhitähelepanu tuleb koondada sportimise suhtes positiivse hoiaku kujundamisele I—II kursuse üliõpilaste hulgas, et neil vanematel kursustel ja pärast ülikooli lõpetamist oleks tahtmist ja oskusi iseseisvalt oma kehalisele elule eest hoolt kanda.

2

Ohtralt rõõmuhoiseid oli kuulda

Nii et kohustuslik kehalise kasvatus arvestus täidab oma praegusel kujul ainult distsiplinaarkaristuse funktsiooni ja üliõpilaste tervise parandamisega pole sel vähimatki tegemist.

Arvan, et kehaline kasvatus tuleks pärast II kursust muuta vabatahtlikuks, samas suurendada treeningrühmade arvu ning avardada võimalusi omaette trenni teha. Loomulikult ei lahendu see vägagi kehteline ülesanne ühele, aga üliõpilase tervise tugevdamine väärib seda. Mis aga puutub neisse, kes siiski eelistavad kodus magada, siis las magavad, malakaga pole vaja kedagi sporti tegema ajada, pigem on vaja vastava avaliku arvamuse kujundamist.

JAANO UIBO,  
küb. III k.

3

URVO MARTENS õigusteaduskonna IV kursusest alustab Gagarini t. I majast ja küsib, kas oponentide seisukohad on küllalt kaalukad, et võtta spordirahva käest ära niigi vähene tegevuspind. Ta võrdleb ülikooli klubi ja Gagarini I hoiatust ning leiab, et klubi läbilaskevõime on märksa suurem, kuid see tuleb tegevusprotsesside erinevusest.

Muudatused ühiskonnas ja ka spordielus on loonud reaalsed võimalused mitmesuguste ühiskondlikult tegutsevate klubide jt. ühenduste tekkimiseks. Tekkimise takistuseks või ka lagunemise põhjuseks on sageli oma ruumi puudumine. Kui puudub see «oma», ei teki ka rühma, grupi, klubi tunnet.

Ülikooli ühiskondlikult tegutsev spordialade klubi peaks hakkama baseeruma TRÜ spordisektsioonidel. Senise spordiklubi juures tegutvatel sektsioonidel avaneks võimalus luua spordiklubist sõltumatu klubi, muutudes seega juriidiliseks isikuks õiguste ja kohustustega. Uue klubi moodustamine ei kahjustaks mingil määral TRÜ ja tema spordiklubi huvisid. Nagu varem, jääksid sektsioonid ikka spordiklubi alluvusse.

Uue klubi ülesanded:

- 1) spordiala populariseerimine ja propageerimine;
- 2) uue liikmeskonna kaasamine, ka väljastpoolt;
- 3) klubi ürituste korraldamine;
- 4) ettepanekute tegemine kehakultuuri ja spordiliikumise koordineerivatele organitele;
- 5) ühiste sportlike huvidega üliõpilaste koondamine konkreetsetesse ühendusse — spordialaklubisse.

Selles klubis tuleks näha eelkõige üliõpilaste sportliku ja ka ühiskondliku aktiveerimise vahendit. Kõigest eelnevast lähtudes peaks saama mõistatavaks seegi, et otsest sportlikuks tegevuseks mittesobiv pind saab igal juhul hea pemehe. Jääb vaid lootma, et kontaktid Gagarini I maja ja TRÜ klubi vahel tihenevad mõlemapoolselt, sest eesmärk on ju üks — harmooniliselt arenenud inimene.

KOKKUVÕTTES:

● Moodustada Gagarini I majas TRÜs harrastatavate spordialade sektsioonide baasil vastavad klubid. Loomulikult tuleb see kõne alla alles nende sektsioonide endapoolse taotlusena.

● Gagarini I majast võiks tulevikus välja kujuneda Ülikooli Spordimeeste Selts, kes oleks M. Tiksi poolt pakutud Eesti Spordimeeste Seltsi (vt. «Kehakultuur» nr. 2, 1988) üks liige.

Minu poolt väljapakutu ei pretendeeri absoluutsele lahendusvariandile. Loogilise jätkuna näeksin enekõike ülikooli spordirahva sekku mist arutellu. Tahaksin kuulda spordisektsioonide esimeeste arvamust. Kindlasti ei jää arutellu kõrvalde ka TRÜ spordiklubi ja Gagarini t. I peremehed.

\*\*\*

Nii, kinnas on välja visatud. Toimetuse poolt on arutellu sekkujatele vaid üks palve: arvestades leheruumi nappust on trükkipääsemise võimalus eelkõige selgelt ja lühemalt väljendatud mõtetel (kasuks ei tule ka isiklikud näaklemised, millest toimetuse post veel sugugi vaba pole). Meie terve olemine on igatahes seda väärt, et ühiselt ühise asja eest piike murdes üksteist säästaksime.



**AINO VALMET**

Eesti keele kateedri dots. Aino Valmetit õnnitlevad 60. sünnipäeval kolleegid ja õpilased.

## AUTASUSTAMISI

Kauaaegse viljaka teadusliku, pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest autasustati 60. sünnipäeva puhul Eesti NSV KKEH Ministreeriumi aukirjaga prof. EL MUT LAANET.

## Kes soovib korterit,

peab seile ise ehitama. Niisugune on tegelik võimalus kuni 35-aastastel suhteliselt kiiresti oma elamist parandada. TRÜ noorte esimene elamukompleks NEK-1 on juba läbinud projekteerimise ja muu asjaajamise keerdkäigud ning selle ehitamist kavatsetakse alustada mais. Projekti järgi ehitatakse kolm ühtsesse kompleksi paigutatud ridaelamut, mis koosnevad 16-st neljatoolisest korterist.

Järgmise etapina moodustatakse meeskond teise niisamasuguse kompleksi ehitamiseks. Kõigil soovijail registreerida end TRÜ NEK-1 orgkomitees esmaspäeviti kl. 17.30—18.30 ja reedeti 16.30—17 mikrobioloogia kateedris, Vanemuise 46—207, tel. 3 41 36 kuni 1. juunini.

Kuna ehitust finantseeritakse riiklikest vahenditest, siis võivad NEK-i liikmeteks olla ainult need TRÜ töötajad, kes kuuluvad kommunaalkorterit järjekorda. Järjekorda võtmise tingimustest saab teada aü komiteest. Lisaks peab NEK-i liikme

- 1) vanus olema alla 35 aasta,
- 2) tööstaaž TRÜ-s vähemalt viis aastat,
- 3) peres neli liiget või omama teaduskraadi ja kolmeliikmelist peret.

TRÜ NEK-i orgkomitee

## TUDENGINEIU!

17. aprillil korraldab ELKNO Tartu Linnakomitee konkursi «MISS TARTU 88». Kui soovid võistelda linna kauneimate piigade, tule 11. aprillil kl. 16 linna-komitee saali 21. Juuni 2, kus saab ka täpsemat infot. Muide, «Miss Tartu 88» sõidab «Sputniku» vahendusel sotsialismimaale.

## 3 PAARI AJAKIRJANDUSPÄEVA SHOW'ie

Mai algul korraldatakse Tallinnas ajakirjanduspäeva show, kuhu oodatakse võistlemale kolme TRÜ tudengipaari (kolm neidu, kolm noormeest). Algul saab nende vaimukusest ja tarkusest kuulda raadiost, siis peab oma sädalusega võitma televaataja sümpaatia. Kõik, kes tahaksid osaleda, pangu ennast kirja «TRÜ» toimetuses.

Et need kaks kuulutust juhtusid 1. aprilli lehte, siis teadke kohe päris kindlasti, et aprillinaljad need mitte ei ole.



## Arstid õpivad uue õppeplaani järgi

Pole mingi uudis ega ka saladus, et meie meditsiini tase on kaugel ideaalsest. Oleme jäänud seisma ja meist on lihtsalt mööda mindud. See mahajäämus ei avaldu mitte niivõrd teaduse tasemes, kui just arstiabi kvaliteedis ja ulatuses. Liidu tervishoiuministri ametipostile pandud akadeemik J. Tšasov ongi selles lõigus hakanud kasutama uue luua taktikat. On saanud selgeks, et meditsiini ekstensiivse arengusuunaga, arstide arvu ja ka haiglavoodite mehhaanilise suurendamisega asja parandada pole võimalik. Vaja on analoogiliselt teistele elualadele asuda intensiivarengu teele. Edasine progress peaks põhinema vähemalt kolmel komponendil: meditsiini materiaalse baasi parandamine, töö parem ja inimsõbralikum organiseerimine ja arstide kvaliteedi tõstmine.

● **OLULISEKS EELDUSEKS** kõrge kvalifikatsiooniga spetsialisti formeerimisel on plaan. Opetamine on alati toimunud mingitest eesmärkidest lähtudes ja mingi plaani alusel, olgu see siis kirjasõnas kajastamata traditsioonide või ametlikus korras kehtima pandud eeskirjade järgi. Õppeplaani peaks peeldama hetke hariduse taset ja kindlustama senisest kõrgema kvalifikatsiooniga spetsialistide, antud kontekstis meedikute ettevalmistamist. Elanike tervise kaitse arendamise põhisuundade üldrahvaliku arutluse läbi teinud teesidest lähtudes koostatigi järjekordne meditsiini õpetamise plaan, mille rakendamise oli ette nähtud järk-järgult alates juba sügissemestrist. Uue õppeplaani koostamisel juhtivate meditsiiniikeskustega ei konsulteeritud, üldsusest kõnelemata, plaan koostati niiõelda kabineti vaikusel. Liidu tervishoiuminister kinnitas plaani 29. juulil 1987. Läks kiireks.

● **JA NÜÜD** seis arstiteaduskond probleemi ees, mida teha selle vastündinud ja silmanähtavalt enneaegse lapsega. Revolutsioonilisi elemente uus õppeplaani ei sisalda. Endiselt järgitakse kursuste süsteemi. Põhirõhk on ikka üldarstiks ettevalmistamisel, kusjuures arsti diplomi võiks välja anda juba V kursuse lõpetamisel. VI kursus on ette nähtud primaarseks spetsialiseerumiseks: internistik, kirurgiks või akušöör-günekoloogiks (pediaatrilise üldarstiks ja lastekirurgiks). Kõik see toimub kliiniliste ja samuti mõnede prekliiniliste (füsioloogiaainete) ettepoole surumise kaudu.

Need nihutamised on harjumatud ja vana plaaniga võrreldes isegi ebaratsionaalsed, kuid pole seevõrd printsiipsaalsed, et arsti korrekse ettevalmistamise võimatuks teeksid. Peamine seisneb ikkagi selles, et uus õppeplaani midagi uut ei sisalda. Nüüdisaegne arst peab olema kursis meditsiini ökonomikaga, inimese ökoloogiaga, sotsioloogiaga probleemidega ja isegi bioetikaga.

Samal ajal koormavad õppeplaani traditsioonilised ühiskonnateadused, kogusummas arstidel 6% ja stomatoloogidel 7,4% üldisest õppekoormusest. Fakultatiivselt lisaks veel meditsiini filosoofilised probleemid, marksistlik-leninlik eetika ja esteetika. Palju sellest on vajalik. Kõige olulisem on kahtlemata marksistlik-leninliku filosoofia hea tundmine. Siin hinnaalandust ilmselt teha ei saa. Muude ühiskondlike õppeainete programme tuleks kohaldada arstiteaduse vajadustele. Üldse tuleks kõik otseselt mittemeditsiiniliste distsipliinide programmid kooskõlastada arstiteaduskonnaga, kusjuures arstiteaduskonnal säiliks prioriteet määrata vastavate ainete sisu ja maht. Ülikoolil ja teaduskonnal peaks selline voli olema.

JAAN RIIV

(Järgneb)

## Aare peahoone sambas?

Tartu on tuntud väärtuslike arheoloogiliste leidude poolest. Tihti peale tuleb siin-seal ehitus- või remonditööde aegu maa seest päevavalgele üht-teist huvitavat, mis aitab pilku heita möödunud aegade hämarusse. Eks ole meil kõigil meeles leiud uue kaubahalli ehitusplatsilt. Säärane mineviku mälestiste rohkus ajendas gruppi Tartu teadlasi põhjalikumalt uurima ka ülikooli hooneid. On ju TRÜ-st lähtunud paljud Tartu teadussaavutused, kuid säärane tähtis löik nagu ülikooli peahoone arheoloogiline uurimine on seni tähelepanu alt kõrvalle jäänud.

Ettevalmistustööd hakati tegema juba 1987. aasta kevadel, tõsisem tegevus läks lahti novembrikuus. Alustati seinete ja katuse üksikasjalisest uurimisest. Töö käis umbes sama tüüpi tehnikaga, mida teadlased kasutasid Cheopsi püramiidi tühimike leidmisel. Mõnda seni-

tundmatut matmispaika muidugi avastada ei loodetud, aga mine sa tea, mis meie peahoone paksudes müürides peidus võib olla. Uurijatele enestelegi väikese ootamatuse-na kroonis nende tööd üpris varsti ka tulemus, pealegi kohas, kus seda ehk kõige vähem oodati. Ent andkem sõna asjaosalistele. Uurimisgruppi juhataja Valdek Aoveer:

«Kahekümne viiendaks jaanuariks jõudsimel läbi vaadata terve vasakpoolse tiiva ja osa katusest. Siis otsustasime kasutada talvevahe-aega, mil üliõpilasi vähem liikumas, ja lasta aparatuuril läbi kombata ka kuus uhket sammast, ülikooli sümbolit. Ja selgus, et sinna ongi koer maetud, või täpsemini öeldes metall müüritud. Paremal pool kolmandas sambas avastasid meie ülitundlikud seadmed kolme meetri kõrgusel maapinnast tühimiku, mõõtmetega u. 20–30 cm. Röntgeniaparatuuriga uurimine näi-

tas, et sinna on peidetud mingi metallise või -esemed, kuju ei õnnestunud kindlaks määrata.»

Selge on see, et ega vanarauda keegi samba sisse peitma ei hakanud. Järelikult on tegemist millegi hinnalisega, Millega nimelt, selgub siis, kui sammu lahti lõhutakse. Sellega seoses paluti edasi anda üks teade. Kuna samba läbistamine kuni tühimikuni nõuab päris suuri seadmeid, tuleb tarvilisele võtta ka vastavad ettevaatusabinõud. 13. aprillist peale kuni u. 17. aprillini on peahoone peauks kinni, üliõpilastel palutakse siseneda tagauksest. Kuna tagauks on laupäeviti suletud, jääb laupäeval kool ära. Arvata on, et vestibüüli põranda uurimise ajaks suletakse peahoone mõneks päevaks hoopiski. Täpsemat infot loengute toimumise kohta saab kateedritest.

EVAR POST,  
žurn. III k.

## KONSULTATSIOONID MIITINGUTEKS JA DEMONSTRATSIOONIDEKS

Kes soovib konsultatsioone miitingute ja demonstratsioonide korraldamiseks ning tutvuda Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 28. jaanuari vastava otsusega ning näha oma silmaga lisa, mida «pole seni kuigi laialdaselt publitseeritud», võtku ühendust tel. 35180.

## ETTEPANEK ATK-le

Palume ristida rajoonitud toidukartulid «Olev», «Sulev» ja «Ando» vastavalt: «Siniplekiline», «Halliplekiline» ja «Mustapplekiline». Üliõpilassõõklasse ootame vahetevahel pakutavatele «plekilistele» ka särevaibad tibukollaseid kartuleid.

723 üliõpilast



Joonistasid ANDRES ADER, PEEP PEDMANSON, MAREK STRANDBERG ja MARGUS SANGLEPP.

LÕPUKS OMETI ON HAKATUD MEETMEID VÕTMA JA MASKE JAGAMA, ET KUIDAGI ALAILMA UPPUVAT ÜLIKOOLI PÄASTA.



## ERITI TÄHTIS TEADAANNE

Arvestades ülikooli personali alalõpmatut nurinat pidevate uputuste ja torulekete kohta, on hakatud allüksustele usinasti välja jagama hingamisaparaate, mille tehnilise passi punkt 1.1 ütleb:

«Isoleeriv gaasimask IP-5 on individuaalne avariipäästevahend ja on ette nähtud uppunud tehnikast väljumiseks vaba pinnaletõusu meetodil kiirusega kuni 1 m/s või järkjärgulise vee peale tõusmise meetodil...»

Nii et kiirustagem hingamisaparaatide hankimisega, seltsimehed. VEEUPUTUS LÄHENEB!

MAREK STRANDBERG

## IDEE RSP KORRALDUS-KOMITEELE

Olen nõus söökla ees (seal, kus töötas UP ajal kunagi pannkookla) valmistama mitmesuguse kujuga makarone. Selleks vajan NSV Liit-Itaalia ühisfirmalt «Spaghetti» ekstraklassi jahu ja aparadiidetaile. Omal poolt kõik muu + kuldsed käed.

MAIA MAKARONE

## TUDENGIKÖÖK KUIDAS HANKIDA KANA

Perekond keetis kõõgis kana. Peireis käis seda iga natukese aja tagant vaatamas, et kas on ka valmis. Kui ta siis lõpuks kanale järele läks, leidis ta eest ainult puljongi.

Nimelt oli kööki tulnud Kurk, leidnud, et ahaa, ja muidugi kelleltki küsimata kana ära viinud.

Perekonnale oli ka kasulik, neile jäi ju puljong.

## PARIMAD VERIVORSTID (retsept jõuludeks)

Kalmaar küpsetas kõõgis piparkooke. Kuid tal oli väga madal piparkoogipann, nii et kui Ants läks oma verivorsti panniga ahju panema, ei näinud ta all olevaid piparkooke ja pani oma panni neile

peale. Mis piparkookidest sai, ei oie teada, aga verivorst oli küll maitsev.

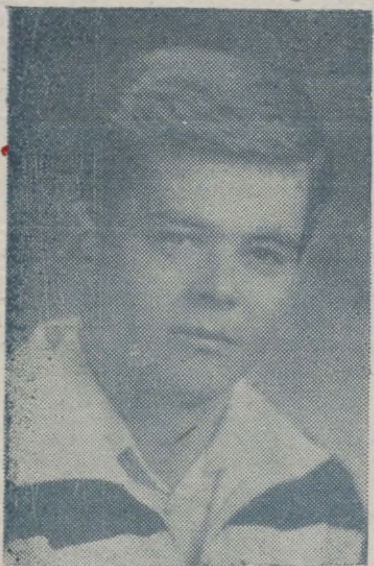
## ÜLIÕPILASE VORST

Osta 1.60 maksev teevorst, lõika selja pealt lõhki ja topi sinna prakku kõike, mida ühikakapis parasjagu on: vorstiriismeid, sulajuustu, hapukurki, seeni, jõhvikaid... moos ei ole soovitatav.





Universiaadiveerg



**AIVAR HOMMIK**, 21. a., KK1 II k. 10-võistlus (6961), teivashüpe (5.00) ja kõrgushüpe (2.05).

«Kes Sa oled: teivas- või kõrgushüppaja või 10-võistleja?»  
 «Kümnevõistleja.»  
 «Aga seejärel?»  
 «Üliõpilane!»  
 «Kas teed 10-võistlust, kuna pole ühelgi alal väga hea, vaid mitmel alal lihtsalt hea?»  
 «Ei tee. Samahästi võinuks ma põhjalana ka teivast hüpata.»  
 «Miks teed kõrvalaladena just kõrgus- ja teivashüpet?»  
 «Meeldib hüpata.»  
 «Mida üldse spordis sihid?»  
 «8000 punkti kindlasti.»  
 «Mille arvelt?»  
 «Järjepideva treeningu najal, 4–5 aastaga.»  
 «Nii et oled võitlejanatuur?»  
 «Olen küll.»  
 «Kust varustust hangid?»  
 «Sealt, kust teisedki — kuidas juhtub.»  
 «Kas Sa täie tervise juures 10-võistlejat oled näinud?»  
 «Terveid 10-võistlejaid ei ole tõesti, mina nende hulgas.»  
 «On Su kehal mõni koht, mis veel valutab?»  
 «Pea ei ole haige olnud.»  
 «Kui raske spordikott Sul Kiievise kaasa tuleb tassida?»  
 «Üpris kerge, sest võistlen vist ainult teivashüppes.»  
 «Kas tulevaseks treeneritukseks on kasulikum enda sportlaskogemus või ülikooli loengud?»  
 «Kindlasti enda spordikogemus, nii 70%–30%.»



**MARGIT AIDLA**, 21. a., KKT III k. Kõrgushüpe (1.83). «Trudi» üleliiduline juunioride meister.

«Miks Sa nii kõrgele ei hüppa nagu Kostadinova või Bõkova?»  
 «Ma alustasin mitmevõistlejana, kõrgushüppajana on staaži veel napilt. Hoojooksu kiirus on küll Kostadinovaga võrdne, aga pöid jääb äratõukel nõrgaks.»  
 «Miks Sa selle spordiga jääd, olümpiavõitjaks Sa ikka ei saa.»  
 «Ega mu eesmärk polegi end spordis ära tappa. Olen lihtsalt lapseast saati teinud, ilma enam ei saa. Kuigi algul oli kõrgushüpe mulle vastikuim alal.»  
 «On kõrgushüpe naiselik ala?»  
 «Vot kõrgushüpe on naiselik ala! Siin on vaja lõtvust, nõtkust, painduvust, sihvakust. Kes tahab sale olla, hüpaku kõrgust.»  
 «Eelmisel aastal olid ülikooli autahvilil. Opid «viitelele?»»  
 «Ühe «nelja» olen ka saanud — vene keele — kui olin just äsja Soomest naasnud.»  
 «Dieeti ka pead?»  
 «Varem pidin end tagasi hoidma, aga hiljem tekkis harjumus ja nüüd ma ei tahagi eriti magusat. Soolast ka mitte.»  
 «Sa pole juba kaua võistelnud. Mis valu teeb?»  
 «Möödunud maist saati olen olnud kui vigane jännes. Üle poole aasta uuriti, professoritest posijateni välja, diagnoositi kõike radiokulidist ishiaseeni. Alles küünlakuul leiti süüdlasest pisinärv üles.»  
 «Saad suveks terveks?»  
 «Jah, universiaadil tahaks ikka 183–184st üle hüppata.»



PRIIT PULLERITS

## INFOAGENTUURIDE UUDISTE BLANKETT

toimus ..... nõupidamine, seminar, konverents, kongress, koosolek, millest võtsid osa ..... liikmed, juhid, sekretärid, direktorid .....

Urituse avas ..... Sõna võtsid .....  
 Üksikasjalikult analüüsiti veel esinevaid kitsaskohti, töö vorme ja meetodeid, probleemi avalikustamist. Juhiti tähelepanu olulistele puudustele, mida võivad ära kasutada meie vastu meelestatud üksikud välisriikide esindajad ning uutmisele kahju teha tahtvad endisaegsed. Vastati arvukaile küsimustele. Võeti vastu asjakohane otsus.

\* \* \*

NBI Sobiv sõna alla kriipsutada, lünkadesse lisada puuduv. Blanketti saab täiendada infoagentuuride «uudistest» väljendeid juurde lisades.

● TÄNASE «TRÜ» 5., 6. ja 7. LEHEKULGE (ainult ühes eksemplaris) SAAB KOHE LUGEDA PEAHOONE FUAJEE SINISEL TEADETETAHVILIL. ●

## Teadusosakonna nõukogus

22. märtsil

● Pearaamatupidaja Eve Fingilt kuulsime teadusosakonna (TO) summade kasutamisest eelmisel aastal.

Lepinguliste tööde täitmisest laekus ülikoolile 4,6 miljonit rubla, millest maksti töötasudeks 1,87 miljonit, sealjuures 23 000 rubla üle lubatud limiidi. Lepingute täitmisest laekus ülikooli haldamiseks kaudsete kulude arvele 1,159 miljonit, kulutused olid aga 240 000 rubla võrra suuremad.

E. Fingi ettepanek kompenseerida tekkinud ülekulu teaduslik-tehnilise ja sotsiaalse fondi arvelt kutsus esile protesti. Kui selgus, et ministeerium on ära määranud fondi (kasumi plaani) ning selle võrra vähendanud lepinguliste tööde finantseerimist teadusliku uurimistöö ja õppekulude, seadmete ja inventari soetamise ning kantsleikulude osas, tegi dots. Arno Susi ettepaneku arutada TRÜ lepingute eelarve koostamist TRÜ nõukogus ning esitada ministeeriumile protest. Eesti NSV TA korrespondentliige Artur Lind soovitas TRÜ nõukokku kutsuda kohale ka ministeeriumi plaani- ja finantsosakonna esindaja.

● Prof. Arvo Tikk tegi kokkuvõtte lepinguliste töötajate atesteerimisest. Komisjoni soovitusete järgi jagunesid senised lepinguliste tööde vanem- ja nooremteadurid viide teadurite kategooriasse:

Uued ametinimetused Kuupalga vahemik (rbl.)	Peateadur 360—450	Juhtiv teadur 350—400	Vanemteadur 250—350	Teadur 175—270	Nooremteadur 140—220	Muu
Koosseisulised töötajad						
Seni vanemteadurid	87	—	7	34	32	8
Seni nooremteadurid	55	—	—	9	42	4
Kohakaaslastes						
Seni vanemteadurid	194	11	36	144	3	—
Seni nooremteadurid	72	—	—	5	20	47

Atesteeritud saab tasustada uute palgamäärade järgi, mis on senisest oluliselt suuremad. Kahjuks pole niisamasugust progressi inseneritehnilise personali palkades.

Sõnavõtjad ei olnud rahul atesteerimisel ilmnenu suure bürokraatiaga.

● Õppeosakonna juhataja Mati Salundi tegi OTÜ vanematekogu liikmena ülevaate selleaastasest tööst ülikoolis. Ülikooliga on seotud OTÜ vahendusel umbes 40 õpilast. Populaarsed on botaanika, matemaatika ja geneetika sektiioonid, on ka nullseisus olevaid. Pealetükkivat ülikooli reklaamimist OTÜ kaudu tuleb pidada ebaotstarbekaks.

Dots. Ain Heinaru taunis OTÜ veidrat vastuvõtukorda. Prof. Helmut Piirimäe arvas, et kõik üldalt käsukorras pealesurutu, mis allpool toetust ei leia, sureb praegusel ajal kindlasti välja.

● Prof. Artur Lind andis aru NSV Liidu Teaduse ja Tehnika Komitee programmi täitmisest geenil ekspressiooni ja onkogeneesi laborites. Töö kulgeb edukalt, kuid A. Lindu häirib TO teadustöö planeerimise osakonna nõue formuleerida töö aastaetappide nimetused. Nõukogu tegi aruandjale ettepaneku esitada oma seisukohad teadustöö paberliku aruandluse vähendamiseks. Sama programmi edukast täitmisest andsid teada ka prof. Rein Teesalu ja dots. Ain Heinaru.

● Ain Heinaru käis väliskomanderingus Poolas ja Tšehhoslovakkias VMN-maade teaduslik-tehnilise kompleksprogrammi ja üliõpilaste vahetuse asjus. Ta hoiatas uskumast Moskvas ministeeriumis lubatud kooskõlastusi, mis osutusid tegemata jäetuiuks. Kooskõlastused ja lepped tuleb teha otse kõrgkoolides.

AAVO LUUK

## 25. märtsi «TRÜ»

pidanuksin ostmata jätma. Nimelt sattusin seal säherdusele kirjutisele, mis tugevasti kõigutas minu usku Tartu Riikliku Ülikooli tudengihäälkandja ilmumise vajalikkusse. Mõtlen nimelt neid, kes roppust ei räägi, slängi aga meisterlikult valdavad. Leian olevat täiesti arusaadava, et autor, kelle enamik lugejaid ka nimetähtede järgi ära tunneb, rohkemat kui initsiaale alla kirjutada ei julgenud.

## Pretensioonid:

1. Autor on nii arg, et ta lisaks anonüümsusele tõstab kilbina ette «TRÜ» toimetaja kt.

2. Üsna vähe on möödas ajast, mil ise keskkooliõpilane sai oldud. Nii toona kui tudengipõlves pole ma kuulnud kirjutises toodud sõnamõtestusi. Konsulteritud tuttavatega, julgen kinnitada: üldlevinud need pole. Järeldus: tarvitab teatud ringkond, need, kel selleks vajadus (puberteetlikud ja seksuaalneurootikud). Tahtmatult tekib küsimus, kas tutvustav kirjutis on mõeldud neile või «TRÜ» argilugejatele ning kumbal liiki paigutada sel juhul autor.

3. Vihje Kivi tänavale omab nähtavasti samuti tähendust kitsama

kildkonna tarvis. On tegemist hoiatuse, isikliku kogemuse või reklaamiga, paluksin täpseid andmeid: aadress, nimeid ja kursused, pluss selgesõnaline väljendusviis.

4. Erootilisteks sugudeks loetakse bioloogiliselt KAHT sugupoolt.

5. Kavatsen sünnitada. Kuid arvan, et minu kõht muhku ei löö, vaid ma lihtsalt ootan beebit. Esi-mese väite näitlikustav legaliseerimine on minu kui tulevase ema otsene solvamine.

6. Meelespidamiseks keeleüliõpilasele: eesti keeles on VOORTÄHED: c, q, w, x, y. Eestikeelne tegusõna ei tohiks siis olla «sexitamine». Ka ei ole mõeldav, et J. Stalini keeleteaduslikke artikleid praegu keegi tõsiselt võtaks, veel vähem «oluliseks keeletõlgaks» peaks. Sm. T. T. tõsiharduslik suhtumine neisse paneb imestama — eriti, kui ta samal ajal Pentagoni (?) raadiot kuulab.

7. On Teil, T. T., kahju, et poeriulid alkoholist tühjad? Ihkate Te sellest ikkest lahti?

8. Ma ei näe artiklist ühtki mõtet, millest lihtlugeja «hääli» kuulmata ja T. T. suhtluskonda kuulmata aru võiks saada. Ka pealkiri pole õnnestunud valitud: näiteks toodud slängisõnade suunitlus toob vägisi silme ette ropendamise, olgugi valgetes kinnastes ja lõhnastatud suuga. Et artikli looja ise oma loomingut naudib, paistab selgest, et ta kramplikult pretendeerib huumorimeelele. Kulla T. T.! Ei ole naljakas! Tahate Te slängihuviliste ridu odava nõksuga suurendada, teadke, et usun — efekt on vastu-pidine. Tahate näidata, kuidas kirjutada maitsetut ja vulgaarselt — olge hea ja märkige see teinekord oma taiese lõppu ära. Vaimupimedate näkide valgustamiseks.

Loodaksin järgmises TRÜ lehes näha Teie seletust asjale. Ja mitte ühtegi samas laadis mitteropendamist, palun! Usun, et mind toetab sisemiselt haritud tudengite absoluutne enamus.

Te olete nõrdinud? Meie samuti!

LOONE KAUST,

estli fil. III k.

Toimetaja VARJE SOOTAK



## VENIA LEGENDI

Eesti keele kateedri dots. kt. JURI VALGE *venia legendi* loeng teemal «Eesti deklinatsioonide eri süsteemidest» toimub 7. aprillil kl. 14 Tiigi 78, aud. 128.

## RSR

tuleb kokku 5. aprillil kl. 18.15. teadusraamatukogu aud. 321. Kü-laliseks on teadusraamatukogu di- rektor LAINE PEEP muljetega Lääne-Saksamaast.

## TEADUSKONDADE-VAHELINE TAIDLUSKONKURSS

on 16. aprillil kl. 14. Valige esine- miskoht ja teatage klubisse 5. ap- rilliks (ruum 207)! Etteaste aeg kokkuleppel.

## TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 1. aprillil kl. 22 — 02 diskomaratoni «Ettevaatust! Aprill!». Urituse läbiviijad-korraldajad koos Hannes Mikelsaarega ei garanteeri sel õhtul Teie isikupuutumatust.

Laupäeval, 2. aprillil kl. 21 SUUR RUUDULISTE PIDU. Kuulamiseks «Eurythmics».

Pühapäeval, 3. aprillil kl. 21 disko- eriprogramm «Naeru lõõgus...» Kuulamiseks Chris Rea.

## TARTUST

Pidades Tartut eelkõige ülikooli- ja teaduslinnaks, huvitab meid kõik, mis linna kultuurieluga seotud. Mis sel alal teoksil, mis kavas, kuhu ehitatakse uus hotell — sel- lest ja muust saab kuulda kohtu- miselt linna täitevkomitee sekretä- ri Tõnu Antoniga.

kolmapäeval, 6. aprillil kl. 16 RAAMATUKOGU KONVERENTSISAALIS.







# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

Nr. 12 (1523)

Reede, 8. aprill 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## HELENDUSE POOLE

● LOOMINGULISTE LIITUDE JUHATUSE PLEENUMILT  
1. JA 2. APRILLIL ●

● TOOMPEA-MAJA massiivne uks jääb minust avali. Poole kaheksa paiku on veel päikest, on juba kevadet, ja kogu mu olemine küsib, kust ma nüüd praegu tulen, kuhu edasi. Pikast Jalast alla jõudes olen ajas peaaegu paarkümme aastat tagasi. 1970. aasta sügisel, mu «Rahva Hääle» praktikapäevil ja hiljemgi kõndisin sama teed iga päev. Kõik koondub praegu ühte mõttesse — käsusüsteemi ajakirjanduses. Olid tabuteemad, olid ette nähtud stampesid lähene-mised. Väiksemgi ülestamine lõpes mõnel pool karmilt veel üsna hiljuti. Ajakirjanduse näilisest tõest on saamas tasapisi ehtne, kuigi fakt, et loominguiliste liitude kultuurinõukogu igareedene otsesaade lõpetati, ei anna veel täit usku. Pleenumil A. Kullastelt sellele am-mendavat selgitust ei saanud.

Viimaks ometi saab asju õigete nimedega öelda ka seal ülal, Riigi hoones. Ja ütlejaks on rahvas ise või osake rahvast ja mitte kõige halvem osa (M. Mägi).

Kõnnitee on kitsas, pidevalt pean kõrvale astuma, teed andma, ikka teisi keeli kõnelema. Sama kordub all-linnas. Kas vaat et loomulikuks pidama hakatud migratsioonitula-vele on veel võimalik vastu astuda? 1945. aastal oli meil eestlasi 97,1, 1950 — 75, 1959 — 74, 1970 — 68,2, 1979 — 64,7, 1986 — 61,3 ja 1987 juba alla 60 protsendi. Kirjutasin need arvud kuulumise järgi Lennart Mere sõnavõtust. Korduvalt küsiti, kas niisugune rahvastikupoliitika pole mitte sihilik olnud. Poleks olnud tarvidust loomeliitude kultuuri-nõukogul ega taolisel ühispleenumil arutada Eestimaa probleeme — te-ma majandust, juhtimist, kultuuri jm., kui meie asju oleks selleks va-litud (pro hääletatud) ja ametisse pandud juhid ajanud oma vabariigile soodsalt. Vaevalt suudab veel keegi loomerahvast perestroika ees-otsas maha salata. Ilmselge on ka valitsuse ja ühiskondlike organisat-sioonide tegelik mahajäämus.

● KAS MUL, pleenumile kutsu-tud Ajakirjanike Liidu revisjoniko-misjoni liikmel, ühe ametkondliku ajalehe toimetaja, ajakirjanikul on õigus pleenumi kohta oma hinnang anda? Toivo Aare arvas teisipäe-vases «Noorte Hääles», et temal ei ole. Aga oma maa elanikuna, põlis-rahva liikmena? Minu hinnangusse mahuvad ainult head sõnad, alus-tades inimsõbralikust korraldusest ja lõpetades poolehoiuga kõnelnute-le endile, kes valdavad sõna ja esi-nemisuskust. Akki peaks kõik juhti-deks püüdlejad kõnekooli läbi te-gema, et koosolekuil ettekandeid kuulates igavleada ei tuleks.

Esmakordselt puutusin kokku niisuguse nähtusega, kus ametikoha järgi kõige kõrgemal seisvale esi-nenule sõandati kohati isegi vastu vaielda. Mõlten mõningaid aspekte EKP Keskkomitee sekretäri Indrek Toome kõnest (see ilmus pühapäe-vases «Rahva Hääles», «... hoo-piski väheülevam ning unarusse jääma kipuvad on aga ülesannete seadmine iseendale, nõudlikkus ning otsiv vaim omaenda täpse rolli ja astutuse määramisel iga konk-reetse küsimuse lahendamisel».

Lepo Sumera ei olnud selle arva-musega loomerahva suhtes nõus. Mida on ette heita paljude loomin-gu suhtes, nagu näiteks Räätsale, Runnelile jt.?

Argu tekkigu siin kellelgi arusaad-ma, nagu oleks pleenumil kujune-mud mingi vastuvaidlemise rinne. Ei, seda mitte. Kujunes erinevate

arvamuste esiletoomine, neisse mõistlik, partnerit arvestav suhtu-mine, ei hüpanud keegi peale dik-taatorlike meetoditega. I. Toome positiivset suhtumist pleenumisse, loomerahva probleemidesse võisime jälgida ka teletervistust.

Ei olnud kerge Indrek Toomel, Ain Soidlal, Silvi-Aire Villol ega teistel valitsust ning Keskkomiteed esindanuil. Kahe pika päeva jook-sul tuli kuulda rohkesti kriitikat. Ühtäkki osutusime kõik saalis oli-jad ka vaatlejaiks, keda meie ühis-konnas veel paraku ei ole.

● KORRAKS kõrvalepõige päev enne kõnealust üritust peetud Aja-kirjanike Liidu pleenumile. Žurna-listika kateedri juhataja dots. Mar-ju Lauristin tutvustas kvalifikat-sioonitõstmise uusi kursusi. Esime-ne jagu on need juba läbi teinud. Helle Tiisväli Eesti Televisioonist jäi kursustega väga rahule ning andis edasi ka kolleegide niisama-suguse arvamuse. Ja miks mitte ei võiks koos ajakirjanikega teha sel-lise ajude ragistamise ühise laua taga läbi ka EKP Keskkomitee pro-paganda- ja agitatsiooniosakonna töötajad, arvas ta.

● TUNNET, et kirjutan hüple-valt ning tõepoolest, rohkem kui 50 esineja mõtted ei ole veel settinud. Seepärast vabandan ette ja püüan mulle jäänud ruumi lõpuni ausalt täita. Pealegi ei tea ma täna, kol-mapäeval kirjutamise ajal, mis kus-kil ja kuidas pleenumi kohta ilmub. Kaks kirja — üks üleliidulisele XIX parteikonverentsile ning tei-ne EKP Keskkomiteele, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumile, ENSV Ministrite Nõukogule ja loomingu-lisele intelligentsile otsustati aval-dada «Rahva Hääles» ning «So-vetskaja Estonijas».

Lembit Kõigi sõnavõtu põhjal tehtud ettepanek sai kolmandaks kirjaks ja see otsustati saata NSVL peaprokurörile. Selles on ettepanek tunnistada Eesti NSV-s 1941. aastal ja sõjajärgsetel aastatel toimu-nud massilised küüditamisaktsioo-nid ebaseaduslikeks. Protestida kõik nimetatud aktsioonide aluseks ol-nud aktid nende tühistamiseks, et korrapealt lahendada kõigi süütult represseeritud inimeste rehabilitee-rimisprobleem Eesti NSV-s.

«Sirbis ja Vasaras» sooviti aga näha avaldatuna kõiki sõnavõtte. Eeldan, et enamik lugejaid sai osa pühapäeval tunnisest telesaa-dest ning see ehk aitab rohkem mõista toimunut.

● MILLEST siis pleenumil rää-giti? Võimendunult senistest mu-reteemadest. Muidugi isemajanda-misest\* (sealjuures üleliiduliste ametkondade mõju suurenemisest viimasel ajal), fosforiidist, Balti SEJ-st, Muuga ringrajust (Jüri Jaama kahtles probleemi lõpliku la-hendamise demokraatlikkuse ast-mes), Loksa lihttritehasest (viimane omavoli objekt enne avalikkuse sek-kumist)... Loetelu saaks väga pikk. Kuid kõneldi sellestki, millest varem koosolekuil, rääkimata trü-kist, eestrist, enamasti vaikitud — isiku kaitse korrakaitseorganite ja julgeolekuorganite ees, väärnähtu-sed armees jpm.

\* Ajakirjanike Liidu pleenumil loodi isemajandamise initsiatiiv-grupp ehk foorum koosseisus E. Sa-visaar, J. Golikov, S. Kallas, I. Raig, T. Sinissaar, H. Sein, M. Ka-dastik, A. Jugaste, M. Heidmets ja M. Lauristin).

(Järg 5. lk.)

## Mis juhtub sõpruspäevadel?

TEISIPÄEV, 19. APRILL

Kl. 19 — aulakontsert — ENSV teeneline kunstnik Vladi-mir Sapožnin (viul) ja Polina Ossetinskaja (kla-ver).

KOLMAPÄEV, 20. APRILL

19 — RAM-i poistekoor aulas.  
20 — TRÜ ja EPA lahtised tre-pijooksu võistlused EPA «tornis».

NELJAPÄEV, 21. APRILL

Kl. 15 — vestlusring «NSVL ja USA suhted» TRÜ nõu-kogu saalis (vt. 5. lk.).  
16 — kohtumine «Vaatevinkli» toimetusega Leningradi mnt. 27 kohvikus.  
18 — TRÜ nõukogu üliõpilas-liikmete kohtumine üliõpi-lastega nõukogu saalis.  
19 — aulakontsert.  
— mälumäng vene keeles Leningradi mnt. 27.  
21 — tudengiansamblite õhtu klubis.  
21 — looduskaitsealng EPA klubis.

REEDE, 22. APRILL

Kl. 12 — kohtumine Eesti NSV vä-lisministri Arnold Gree-niga aulas.

16 — kõnevõistlus (TRÜ ja EPA üliõpilased, TPI «Juh-tide Klubi», ideegrupp «Alternatiiv») vanas koh-vikus.

16.15 — OTU orientalistika ja võrdleva kultuuriloo rin-gi konverents Tähe aud. 170.

17 — RSRI konverents kee-miahoone keldri kinosaa-lis.

Kl. 18 — EÜE konverents ph. aud. 102.

18 — kohtumine Kaija Parve ja Allar Levandiga tea-dusraamatukogu konve-rentsisaalis.

20 — blusiõhtu klubis — «Ul-tima Thule», Silvi Vrait jt.  
21 — stiiliõhtu «Metsik Lääs» ansambliga «Justament» Leningradi mnt. 27.

LAUPÄEV, 23. APRILL

Kl. 13 — paadiralli finišiga Kaar-silla juures.

13.45 — pooltund poliitlauluga Raekoja platsil.

14.15 — orientalistikakonverent-si jätkumine Tähe aud. 170.

14.30 — tudengilaat Vanemuise t. parklas.

16 — Peeter Toominga «Varan-

dus» (arutelu looduskait-ses) Vanemuise 46.

17 — «Apelsini» kontsert klubis.  
18 — «Spordiaasta laad» Ujula 4.

22 — puhkeõhtu «Apelsiniga» klubis.

PUHAPÄEV, 24. APRILL

12 — kevadhääle kuulamine Emajõe luhal — kogune-mine EPA klubi ees.

17 — programm «Eesti Telefil-mi» uutest telefilmidest Vanemuise 46.

18 — «Seitsmenda Meele» kont-sert klubis.

19 — aulakontsert — TRÜ kammerkoor, Riia kana-merkoor.

21 — puhkeõhtu «Seitsmenda Meelega» klubis.

\*\*\*

NB! Pääsmeid saab oma teadus-konna komsomolisekretäri käest!

NB! Lõika see kava välja. Järgmi-ses lehes enam kordamisele ei tule.

RSP-88 korralduskomitee

## LAULUD LAULDUD!



EVOLD VELDEMANI foto

Ülikooli lauluvõistluse pärjatud pead:

● TIINA EIER — peapreemia;  
● Filoloogide-matemaatikute an-sambel — II preemia ajavajava hea tabamise eest (fotol).

ERIPREEMIA

● Parima omaloomingu preemia (militaarsete probleemide avalikus-tamine) — OSKAR KONNASILI-KESE EKSPERIMENT BLUES (füüsikud).

● Züri meeste eripreemia vir-gutava gümnaстика eest — EPA duett LIINAD.

● Züri naiste eripreemia — EPA ansambel «JAURA-MEE».

● Looduskaitseringi eripreemia — ANDRUS LAANSALU (biol. I).

● Puhtaima saundi preemia — ansambel «Nõukogude Keevitaja».

● Parim instrumentalist — AIVO PILISNER (sõm. I).

● Stiilipreemia G. Boccaccio tõlgendamise eest — inglise filo-loogide ansambel (Urho Meister,

Endel Valdas, Krista Härm, Tiina Kastan).

● Parim epakas TRÜ laval — ANDY KARJUS (HABE).

● Parim debüüt — majandus-teaduskonna duo (Tarmo Raja-mets, Kalle Vaalma).

● Preemia kultuurisidemetes tu-gevdamise eest — URHO MEIS-TER.

● Parim Eestimaa-teemaline laul — EPA metsandus- ja maa-parandusteaduskonna ansambel.



## Arstid õpivad uue õppeplaani järgi

(Algus eelmises lehes)

Seoses eelkliiniliste õppeainete kokkuseadmisega, uute vastuvõtte-eeskirjade tähtsuse järgimisega ja teaduse tsentraliseerimisega võib oodata meditsiiniteaduse taseme üldist langust, seda eriti perifeeria tingimusi, nagu seda on ka Tartu oma ülikooli ja arstiteaduskonnaga.

● **ÕPPEAASTA** alguses seisib arstiteaduskond probleemi ees. Mida teha? Kas rakendada uus õppeplan kohe ja elada operatsiooniisokk kiiremini üle, jääda vana plaani juurde, töötada plaan vajaduste vastavalt ümber või oodata ja vaadata, kuidas tuuled puhuvad. Kogemustega administraatorid pooldasid viimast seisukohta, sest lähiminevikus polnud ükski uus plaan üle 4—5 aasta vastu pidanud ja teadmata on nüüdsegi saatus. Plaan kapitalne ümbertegemine poleks olnud meile jõukohane. Võitis utmise psühholoogia. Mitmed TRÜ teaduskonnad olid juba läinud eksperimendi teele ja ka uus õppeplan, hoolimata vanast sisust oli mõnel määral uudne, näiteks auditoorset õppetööd on vähem, iseiseisvat rohkem. Sisse on viidud mitmekordne üliõpilaste atesteerimine ja riigeksamid, esimesed eelkliinilised ainetes juba pärast teist kursust. Meenutab kangesti kunagist filosoofikumi. Tagatipus võtsime omaks seisukoha, et ükski käsk ega ettekirjutus pole nii halb, et seda hästi täita ei saaks. Ja arstiteaduskond asus uut õppeplaani ellu viima. Objektiks olid esimesed kursused.

● **NUUD VEEL** mõnest diskuteeritavast ja siiani lahendamata probleemist. Uue plaani järgi on võõrkeele õppimine fakultatiivne, koormusega mitte vähem kui 350 tundi õppeaja vältel. Miks fakultatiivne senise kohustusliku asemel? Asi on lihtne. Üldhariduslik kool peab kindlustama oma lõpetajatele küllaldast vähemalt ühe võõrkeele oskuse. Kõrgkooli mittefiloloogilisi fakultee selle kohustuslikult koormata pole mõistlik — kannatada võib erialane ettevalmistus. Mitmetel tasanditel on aga viidatud asjaolule, et meie noored ei suhtu võõrkeel(t)e õppimisse küllaldase entusiasmi ja mil viisil siis motiveerida noortes võõrkeel(t)e õppimise vajalikkust. Ikka jälle motiveerimine! Opi, siis oled hea laps ja mama ostab sulle maki. Tee ilma praagita tööd, siis pannakse su nimi autahvlile, kui eriti hästi töötad, siis koos pildiga. Selliselt stimuleerida ja motiveerida saab lühikest aega ja ainult lihtsameelseid. Tegelik elu on teistsugune, palju materiaalsem, palju praktilisem: mis kasu võib töusta õppimisest, enesetäiendamist, kui tahad valida või oled juba valinud sellise vähetasuva elukutse, nagu seda on arsti oma. Paljud sellist valikut ei teegi ja otsustavad mõne parema otsa kasuks.

Arstil jääb üle ainult arstina elus edasi jõuda, teha karjääri oma erialal. Selle viimase kui halvaima, kapitalismi meenutava mõiste oleme oma leksikonist välja heitnud. Asjatult. See mõiste eksisteerib ja veel kuidas. See ongi üks tugevamaid keel(t)e õppimise motiveerivaid motiivideid. Ilma küllaldase keel(t)e oskusega pole mõeldav tegeleda teadusega, teistsi — saada teaduriks, koguda teadmisi, saada oma eriala juhtivaks spetsialistiks. Miks siis mitte saada oma hästi tehtud töö eest ka suuremat tasu. Motivatsioon peaks olema küllaldane. Kellel see motivatsioon on olemas, see õpib keeli ka fakultatiivselt. Meie, vanema põlvkonna meedikud, oleme inglise ja saksa keelega kenakesti toime tulnud.

JAAN RIIV  
(Järgneb)

## Püssid põõsast välja!

Pärast Kalev Vilgatsi artiklit («TRÜ» nr. 5, 18. veebr.) ja üliõpilasnõukogu kohtumist tudengitega TRÜ nõukogu saalis, millest asjaliku arutelu asemel kujunes poleemika teisejärgulise ümber, võib tõdeda: surnud ei ärka ka püssipaugust ja ÜN-i liikmed meenutavad rohkem peielisi, kelle rõõm pärast kalli kadunukese mulla alla saamist kuidagi vaka all ei taha püsida. Veel õigem oleks ÜN-i ennast surnult sündinud lapseks pidada. Nõukogu esimehe küsimustele: «Mida me peaksime tegema?» jne. kuulajate poolt konstruktivseid ettepanekuid ei laekunud, sest vaevalt on veel midagi loota üliõpilaste huve kaitsva organisatsiooni tiitlile pretendeerivalt instantsilt, kes on suutnud koostada vaid kaks märkikirja (puudutavad sõjalist õpetust ja eesti keele õpetamist muulastele) koos kaaskirjadega (!), mis pidavat tagama asjade kiirema käigu, ning põhimääruse projekti, mis ka mitmest kandist logiseb. Seda pole just palju. Ja ega jää ju aegagi tõsisemateks ettevõtmisteks, kui peab vaidlema selle üle, kes ÜN liikmeid on kõige vääriskam sõitma turismireisile.

Jagan K. Vilgatsi arvamust, et meie suund peab olema Üliõpilasiidud moodustamine. ÜN on paraku jõudnud tõestada, et ta pole sugugi

pädev seda õilsat üritust juhtima. Küllap annab tunda seegi, et paljud ÜN-i liikmed on seotud vastutava tööga muudes ühiskondlikes organisatsioonides ega saa end täie jõuga ÜL vankri ette rakendada.

Peapõhjus peitub aga siiski muus. Liitu saab moodustada vaid vabatahtliku organisatsioonina, mis seoks ja esindaks temasse kuuluvaid väiksemaid üliõpilaste rühmitusi. Nendeks on ajalooliselt välja kujunenud üliõpilasseltsid. Teaduskonnad kui liiga suured ja erineva maailmavaate ning huvide ringiga inimesi ühendavad üksused ei kujuta endast liidu moodustamiseks vajalikke algaasakesi. Seega peaks ÜN, kui ta oma olemasolu üldse kuidagi õigustada tahab, toetama üliõpilaste püüdlusi just seltside loomise pinnal, mis senini millegipärast takistusi on leidnud. Tartus on üks selts sisuliselt loodud, ka TPI-s üritatakse sama. Kui need algatused saaksid laiemalt teatavaks, leiaks idee kindlasti poolehoidu ning looks reaalse eelduse teovõimsa Üliõpilasiidud asutamiseks. See võiks pretendeerida palju suurematele õigustele kui praegune ÜN, mis on ainult ripats teiste ühiskondlike organisatsioonide küljes, kellest ta majanduslikult sõltub.

Üliõpilasiidud Edustus (Esinduskogu) peaks koosnema kõigi liik-

messeltside esindajatest, kelle arvu määraksid seltside suurused. Igal seltsil oleks õigus liidust välja astuda, samuti edustusel seltsesse liidu põhikirja mittetäitmise eest absoluutse hääleteenamusega liidust välja heita. Edustuse tööd juhiks tema poolt valitud juhatus. Oma esindajaid edustusse valib vastavalt kohaste arvule iga selts, tingimuseks on, et valitavad ei tohi olla enam kui reaalkimbed üheski teises ühiskondlikus organisatsioonis, v.a. akadeemilised seltsid ja ringid. Pean vaeleks ka taoliste organisatsioonide juhtivate töötajate kuulumist kasvõi nõuandva häälega edustuse koosseisu, küll võiks nõuandev hää olla akadeemilisi haritlasi ühendava Akadeemilise Liidu esindajatel, juhul kui selline kunagi tekiks. Niisugune korraldus tagaks ÜL töhosa töö ka nende küsimuste lahendamisel, milleks praegune ÜN võimetu näib olevat. Seni aga, kuni pole üliõpilasseltside näol liidule reaalset alust, tuleb selle loomist pidada enneaegseks, sest parem on veidi kannatada kui luua mitte kellelegi vajalik õhus rippuv ÜN-i poolt pakutav organisatsioon. Nii et: püssid põõsast ja üliõpilasseltsesse looma!

KAAREL TARAND,  
eesti fil. I k.

NBI VIIS KUUD TEGUTSEB

TPI-S VILKALT ENERGEETIKATUDENGITE SELTS «AVE» — VT. TPI LEHT NR. 11 K.A. — TOIM.

## Nõus!

Lugesin Kaarel Tarandi artiklit suure huviga, sest kohe alguses tuli midagi tuttavat ette. Sellisest Eesti Üliõpilasiidud moodustamise põhimõttest, nagu pakub K. Tarand, on juba juttu olnud, ehkki mitte laiemalt avalikkuse ees. Nimelt mõeldud sūgisel Käärikul toimunud ÜN-i koosolekul mõttetalgutel tõi Olo Veldre välja just niisamasuguse skeemi. Teadupoolest ei läinud see tookord läbi. Usun, et nüüd saaks ÜL olid neid mõtteid taas laiemalt tutvustada kasvõi ülikoolilehe veergudel.

Tõsi, murelikuks teeb Üliõpilasiidud tuleviku suhtes see, et neid üliõpilasseltsesse, millest juttu oli, tegelikult veel ei eksisteeri. Tahaksingi ärgitada kaastudengeid sellele mõtlema. Muide, üks selts siiski on olemas, nimelt «Sodalicium», aga selle põhikirja kinnitamine on mulle arusaamatutel põhjustel sfia-

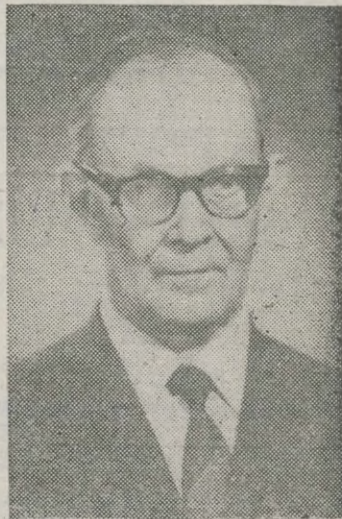
ni viibinud. Ülikooli nõukogu saalis toimunud ÜN-i kohtumisel üliõpilastega saatsid seltsi esindajad sellekohase kirja ÜN-i esimehele, kes sellele ei reageerinud ega valgustanud hiljem ka nõukogu liikmeid «Sodaliciumi» küsimuses. Seega pean vajalikuks tõstatada järgmisel ÜN-i koosolekul «Sodaliciumi» põhikirja küsimus, nõutades selgust selle kinnitamise viibimise kohta ning taotleda kinnitamist. Artikli lugejatele tuleb selline selts kindlasti ootamatusena. Küllap saaks «Sodaliciumil» ennast kaastudengeile tutvustada.

Lugemisel kurvastas mind tõsiselt K. Tarandi artikli algus. Vaadake tõe silma: ma ei ole kohanud ühtki nõukogu saalis kohtumisel osalenud üliõpilast, kes sellega rahule jäi. Parim hinnang oli — kahvatu, hullemaid ei tasu loetledagi. Peab nõustuma ka

K. Tarandi etteheidetega ÜN-i aadressil. See on küll minu isiklik arvamus, aga kuna ÜN pole viimased paarkümmend aastat üliõpilaselus olulist rolli mänginud, on olnud vaid esindusorgan, mis kedagi peale iseenda ei esindanud, siis hakata korralikult tööle on enneolematult raske. Praegu on ÜN lõhkise küna ees, sest tuleb leida oma koht tudengite maailmas, esindada neid, võita usaldus ja toetus. See aga on saavutatav vaid läbi konkreetsete tegude. Raske ülesanne küll, ent mitte ületamatult!

Aga — püssid põõsast välja! — see on igati õige ja teretulnud on kõik teised kas toetavad või eitavad mõtteavaldused.

KALEV VILGATS,  
ajalootudeng,  
Eesti Üliõpilasnõukogu liige



KARL TAEV  
85

Laupäeval, 9. aprillil kl. 12 tähistatakse ettekandekoosolekuga aulas dots. Karl Taevi juubelit.

K. Taev oli TRÜ prorektor 1944—1950, eesti kirjanduse ja rahvalaule kateedri juhataja 1944—1966. Ettekandekoosolekul esinevad K. Muru, E. Laugaste, H. Puhvel, J. Peegel, H. Peep, J. Undusk ja L. Epner.



ARNO SUSI  
60

Majandusteaduskond õnnitleb oma teadusprodekaani, rahanduse ja krediidi kateedri dotsenti, ametiühingu ja «Teaduse» aktivisti. Tugevat tervist ja edukat õppekasvatust ning teadustööd!



## Lauatennis

TRÜ spartakiaadi lauatenise võistlused peetakse 27. aprillil Magasini 3/5 («Kalevi») Tartu nõukogu lauatenise saalis kl. 16.

Võistkonna koosseisus 4 meest ja 2 naist. Selgitatakse välja 32 kohta olümpiasüsteemis.

Sportklubi



## DRAAMASTUDIO ROHELISES TOAS

"My personal belief is that our lives are not contained within passing time, a single track along which we hurry to oblivion. We exist in more than one dimension of Time. Ourselves in times Two and Three cannot vanish into the grave; they are already beyond it even now. We may not be immortal beings — I do not think we are or should want to be — but we are something better than creatures carried on that single time track to the slaughter-house. We have a large portion of Time — and

more and stranger adventures with it — than conventional or positivist thought allows."

J. B. Priestley  
"Time and Man"

Aga tema lugu on väga lihtne... Lühia puruks klaasiku, mille sa oled endale ehitanud... Aga imesid ei juhtu... Siin on Edmund Kean — kohe näha, et hea näitleja... Miss, Fraser, lavale... Ma olen terve inimene... Tema nimi oli Jenny Villers... Sa hoiar surma poole... Te ukse ette teeksin pajuvonni... Mis on juhtunud, Sam, mu laps... Oo, õudus, õudus... Trotsige, nagu me kõik peame trotsima, et anda Teatrile uus elu... Oli Teater — niisugune teater, milline ta peab olema... Ja igal pool raha, raha, raha... Tule siia... Ka mina armastan sind... Olivial... halastus mu vastu... Uvertüür! Esimese vaatuse tegelased, palun, lavale... Teater — see ei ole ainult hiilgus, lõbu ja ap-

## Kolmas vaatus

laus... See ju kogu aeg kordub... Ma vajan sõpru... Mida jääb teha inimesel, sir... Ta on surma lävel... Ahhaal... Nii üksildane oli surra... halastus mu vastu... Minu etteaste... Ja tähtis on ainult üks — et leek jääks puhtaks... Klaasiku!... Oelge, mis tunne on seista paar sammu surmast... Me astume ühest ajast teise... Te olete muutunud... Teater ei ole ainult lõbu, sära ja aplaus... Võib-olla seekord ei juhtu midagi... see viis, kuidas kunstnik suhtub oma töösse... Teater on siiski elu saladuse sümbol, me aitame kaitsta leeki ja ühineda temaga... Ronisin välja viljatust kõrbest... Olivial... Sa oled ise tõestus... halastus mu vastu... See ju kogu aeg kordub...

Aga tema lugu on väga lihtne. J. B. Priestley näidendi «Jenny Villers» toavariant on stuudiotöö (juhendaja J. Tooming). Mängime EPA klubi Rohelises Toas. Esi- etendus 17. aprillil kell seitse.

KALEV KUDU

## Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi

järjekordne tääpäev toimub püha- päeval, 10. apr. Vana-Jaani kal- mistul. Koguneme kl. 11.30 keemia-

hoone õuel.

Seltsi volikogu saab kokku es-

maspäeval, 11. apr. kl. 16.15 raamatukogu ruumis 212 (raamatu- kogunduse kabinet).



● TARTU MUINSUSKAITSE PÄEVAD ● TARTU MUINSUSKAITSE PÄEVAD ● TARTU MUINSUSKAITSE PÄEVAD ● TARTU MUINSUSKAITSE PÄEVAD ● TARTU



Eestimaa muinsuskaitjad kogunevad järjekordselt, seekord juba ühe organisatsiooni — Eestimaa Muinsuskaitse Seltsi liikmetena. See on suur samm edasi, mis üht-aegu Tartu muinsuskaitsepäevadele annab senistest veelgi tõsisema kaalu ja seab kõigile osavõtjatele kõrgendatud vastutuse. Nendest päevadest oleneb suuresti seltsi ja kogu Eesti muinsuskaitse maine ja edasine käekäik.

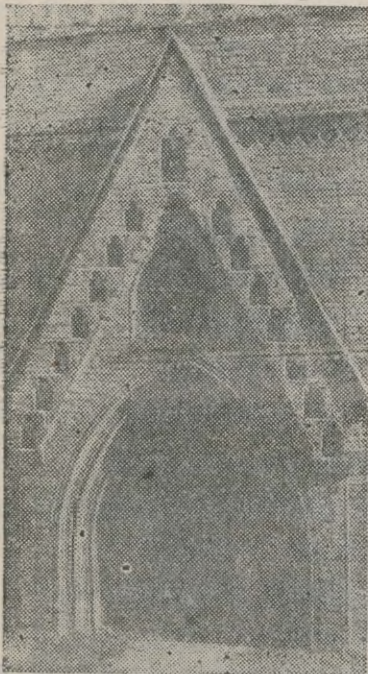
Eesti muinsuskaitse liikumine on tekkinud nende valupunktide pinnal, mis puudutavad kogu meie maad ja rahvast. Oleme liitunud, et oma poolt leida teid ja astuda samme nendest jagusaamiseks, et ükskord ometi vabaneda ohutundest ja painavast ebakindlusest homse päeva ees. Meil on parandada palju vanu haavu, samaaegselt peame seisma hea selle eest, et ei tekiks uusi

ja veel valusamaid. Muinsuskaitse on mõeldav ja mõttekas vaid inim- ja kultuurisõbralikus keskkonnas. Niisuguse keskkonna loomine ja säilitamine on Muinsuskaitse Seltsi põhikirjas fikseeritud ühe eesmärgina ja praegusel ajahetkel selgelt esile tõusnud kõige kiiremat lahendust nõudvana, millele peavad olema allutatud kõik meie tööd ja tegemised.

Ardku Tartu muinsuskaitsepäevadele ilme Tartu vaim, vaba ja demokraatlik, leppimatu igasuguse ametkondlikkuse, kroonulikkuse ja bürokraatia suhtes, akadeemiliselt väärakas ja üliõpilaskult ergas. Tuleme kokku, et tunda end ühe suure perena, ühiste aadete ja eesmärkide kandjana, et süvendada usku oma tegevuse õigsusesse, pida aru ja seada sihte edaspidiseks. Meil tuleb tunnistada veel toovad kinnitust!

Prof. SULEV VAHTRE

## KAS PALUMISEST PIIŠAB?



kirik ilma tornist ja kesklöövi võimalusest. 1830. aastail jäid paljud skulptuurid ette remontijaile, kes tahtsid kirikust teha antiiktemplit. 1944. aastal jäi kirik sõjasündmustele jalgu ning veel 1955. aastal taotlesid toonased linna võimud varemeterisu lammutamist.

Peeter Tooming kõneleb Eestimaa valupunktidest. Virumaast, aga ka Jaani kirikust. Ta ütleb, et 1988. aastal asuvad siin tööle Poola restauraatorid. Tooming eksib. Me ei tea ainult, kas viga on üksnes aastast. Või on kogu teade väär? Ja hinge poeb kahtlus: kas on see ainus lause «Varanduse»-tsükliks, mis kipub osutama vääraks?

Jaani kiriku portaali kaunistab Bütsantsi kunsti traditsioonidesse ulatuv *Deestise*-tsükkel. Keskel Kristus kohtumõistjana, kõrval palvetavad Maarja ja Johannes — palumas inimkonna pärast. Keda tuleb paluda Jaani kiriku pärast? Kas palumisest piisab?

Eestimaal napib inimestest, kes annaksid meie lastele emakeelset algharidust. Seal — Narvas. Kas taas Mineraalväetiste Ministeerium? Või on koduski midagi mada?

KAUR ALTOO

Muinsuskaitsepäevi saadab Tartu Jaani kiriku pilt. Raske oleks leida midagi veel õilsamat meie väärika arhitektuuripärandi seast. Jaani kirik on ikka kippunud ajasündmustele jalgu jääma. Tema kallal on jõudu proovinud jesuiidid — see oli 16. sajandi lõpul. 1708. aastal, mil taanduvad vene väed püüdsid linna olematuks teha, jäi

Tartu muinsuskaitsepäevade aegu viib Kaur Altoo läbi tutvustuskursioone Jaani kiriku juures. Kuulajaid oodatakse 14. aprillil kell 16, 15. aprillil kell 18 ja 16. aprillil kell 16.

Samalaadsed ringkäigud on plaanis Toome varemeis, Raekojas, «Katriina majas», Struve t. 2 juures jm.

## RAHVA MÄLUST

Muinsusteks ei ole ainult käega katsutav ja silmaga nähtav, samavõrd oluline on meie endi ning eeskätt vanemate põlvkondade mälu talletatu.

Eesti Muinsuskaitse Selts on välja kuulutanud ajaloolise pärimuse suurvõrgu (vt. «Looming» 2/88 «Kas uus ärkamisaeg?» lk. 257—258). Selle eesmärgiks on korrespondentide võrgu abil seada kas üleskirjutatult või mõnel viisil salvestatult võimalikult paljude inimeste mälestused. Need aitavad luua ajastu üldpilti, mis mõnigi kord jääb faktirohke ajalookäsitluse varju.

Tartu ülikool on läbi aegade olnud tegev ajaloolise traditsiooni kogumisel. Eesti Vabariigi päevil kogutud säilitatakse meie kirjandusmuuseumis. Tollased stipendiaadid töötasid suvel ühekaupa ühes või teatud osas kihelkonnast ning püüdsid saada terviklikku ülevaadet peamiselt 1920ndate aastateni rahva mälus säilinud sündmustest ning materiaalistest mälestustest. Tänapäeval on seda tööd jätkatud. 1986. aasta suvel asuti taas süstemaatilisel koguma ajaloolist pärimust. Just siin ongi tegevad olnud üliõpilased, peamiselt ajaloolased ja ajakirjanikud. Vaatluse all on olnud Võru- ja Valgamaa, sel suvel tegeldakse Põlva- ja Setumaal! Eesti Muinsuskaitse Seltsile ongi

juba laekunud hulgaliselt mälestusi ja meenutusi meie lähemast minevikust. Nende abil on võimalik saada põhjalik ülevaade viimase poole sajandi oludest ja sündmustest ja seda lihtsalt inimeste silmade läbi, nii nagu need on aastakümneid mälus säilinud. Sel viisil on meie ajaloo haaratav lõik kuni 50—70 aastat tagasi. Küllaltki hästi on mees majanduslikud ja kultuurilised olud 1920.—30. aastail, poliitiline olukord 1940. aastail, sündmused enne sõda, sõja ajal ja pärast sõda ning eriti eesti rahvale traagilised päevad (1941. ja 1949. aastal). On laekunud rohkesti kirju sündmustest Tartus ja lähikonnas, sh. 1941. aasta juulis. Need on vaid vähesed meenutatud teemadest. Kuid juba ongi tekkinud teatav tühimik, sest kohati on minevikus kogutud ajaloolise traditsiooni lõpp kas 1917. või isegi 1905. aastal. Iga aastaga vahe suureneb, seda ei tohi me aga lubada.

Tartus annab tooni ülikool, Tartu ja ülikool on lahutamatu. Ülikoolipere liikmed on mõndagi meenutatud Tartust ja tartlastest ning ülikoolist endast ja üliõpilastest ning kõigi nende saatusest enne II maailmasõda, sõja ajal ja pärast sõda kuni tänaseni välja. Mälestused tuleks kas kirja panna (Järg 4. lk.)

## ABIKS HEALE SÕBRALE,

KES TAHAKS KUNAGI «NOOR-TARTUST» LAULU LUUA

Refrään:

MARSS-MARSS JA LIPP MEIL

LEHVI,

MARSS-MARSS JA EDASI,  
MARSS-MARSS JA TULEVIKKU

VIIB MEID HOOLAS TÖÖ!

TÖÖ.

1980. aasta oktoobrikuisel kohtumisel noortartlastega ütles Hando Runnel: «Kõige tähtsam on ühine tegevus. Ainult nii suudate te oma organisatsiooni säilitada.» See tõdemus ei saanud küll üliõpilaste Tartut kasivale füüsilisele tegevusele ajendiks, kuid süendas ometi selget usku valitud suuna õigsusesse. Juba aasta varem olid «Noor-Tartu» hällikiigutajad (ajalootudengid) leidnud, et rohkem kui murelikud kohvitassi taga virisejad aitavad nad linna kultuurset ilmet säilitada ja taastada omaalgatuslike tööpäevadega. Vaeva on nähtud Raadi (peamiselt Vana-Jaani) ning Puistee tänava (Uue-Jaani) kalmistutel, Jaani kiriku varemete vahel, Laia tänava äärsel linnamüüri jupil ja mujalgi. Saavutatud hakkas silma ilmselt paljudele tartlastele. Vähem teatakse, et kümnete ühistööpäevadega seati õdusasse korda Ülikooli tn. 5 kelder; linnamuuseumi abistamiseks korraldati vana vara kogumise aktsioone Supilinnas, Karlovasse ja Tammelinna; korraldati muuseumi fonde. Et kirjeldatud tegevusele kulunud auru ei läinud üksnes osaliste endi õndsaks saamisele, vaid väärts tähelepanu veidi laiemaltki, näitab Tartu Linnamuuseumi direktori Helvi Pulleritsi lause 1983. aasta kevadel (võrdle liikumise keelustamise ajaga) ilmunud kogumikus «Tartu ja ülikool»: «Palju abi on muuseumil nii kultuurimälestiste kaitse alases töös kui ka muuseumitöös 1980. aastast muuseumi egiidi all töötavast TRÜ üliõpilaste «Noor-Tartust». Peamine — kirjeldatud tegevus oli osalevate üliõpilaste seas esmaseks eelduseks ühisvaimu püsimisele. Selle kujukaimaks tõestuseks jääb, et vaid vähesed tööpäevad lõppesid ilma kooslaulmiseta.

Refr.:

MARSS-MARSS JA LIPP MEIL

LEHVI,...

KULTUURIORITUSED!

Mõistagi kujunesid need kõrvalt-vaataja jaoks hoopis olulisemateks meelusekandjateks kui tööpäevad. Et noortartlaste otsingud oma kultuurielu elavdamiseks olid sulaeelsetes karmides tingimustes ehk esimesteks kevadekuulutajateks Tartus, siis paelusid nad «talvetaadi» umbuskliku tähelepanu. Just kultuuriürituste korraldamine sai põhjuseks, miks juba viiendat aastat tuleb «Noor-Tartust» minevikuvormis rääkida. Me kohtusime Laine Peebu, Hando Runneli, Tõnu Tepandi ja Jaan Kaplinskiga; pidasime kohut J. W. Jannseni, A. Grenzsteini ja C. R. Jakobsoni üle; kunstiühisus «MASKVAA» ja samanimeline näitetrupp korraldasid stiiliüritusi. Tähtsündmustena on mees stalinlik õhtu, vürst Vjatškole pühendatud õhtu ja uusaastaballid. Peaaegu kõige selle jaoks jäi asendamatuks paigaks kelder, kus pakuti esinemisvõimalusi ka teistele üliõpilastele. Sinna võis piinlikkusest külalisigi kutsuda.

Refr.:

MARSS-MARSS JA LIPP MEIL

LEHVI,...

ALGUS JA LÖPP.

Esimene tööpäev sai teoks 1979. aasta 21. oktoobril ja selles osalejad on muutunud ajalootudengite hulgas tõeliselt ajaloolisteks isikuteks. Alustati «Kodulinna Korramise Patriootlike Jõudude Esialgse Ühingu» Peagi võeti kasutusele nimetus «Kodulinn», kuid kui tekki samanimeline õpilasorganisatsioon, siis muudeti ühingu 1981. aasta 12. aprillil «Noor-Tartuks». Tagantjärele tunduvad kasvuraskused ehk romantilistena, konkreetses ajas aga tekitas liikumise olemusest erinevate arusaamade võitlus kohati raskeidki hetki. Siiski jäid osalejate jaoks kõige loomulikumaks demokraatlikkuse ja ühisvastutuse printsiibid. Mõjusa hinnangu olukorrale andis 1980. aas-

ta 7. novembri müürilehes Lauri Vahre: «...leian, et meil pole praegu tarvis endasse (st. oma struktuuri loomisse ja jõude killustavasse ning eesmärgi-aateid vägisi unustama panevasse keskustellu) süüvida, meid ei ühenda Eestisus, kui meid ei ühenda ühine aade (või südamevalu). Vana-Jaani võsa jaoks on ükskõik, kas Eestisuses on 3 või 13 liiget.» Kuni lõpuni jäid tegevust organiseerima vastavad toimkonnad (töö-, kultuuri-, ajalehe-, keldri- jt.). Aga ükskord saabus lõpp. 1983. aasta 13. veebruaril toimus viimane tööpäev. Osalejaid oli ligi 30, üritusel tõine ja meelelahutuslik osa. Lubamatuna tundus väljapandud kuulutuste sõnastus. Ülikooli ja linna juhtivtöötajad asusid kindlale seisukohale, et nüüd aitab. Tegevus ja «Noor-Tartu» nime kasutamine keelustati. Lubati kaaluda muinsuskaitse klubi loomist ülikooli juurde, aga see asjaajamine lämmatati targalt ja külma rahuga kalevi alla. Järgneva aasta jooksul tegime siiski veel mõned tööpäevad, tähistasime Gustav Suitsu juubelit. Olud sundisid aga lõpetama.

Refr.:

MARSS-MARSS JA LIPP MEIL

LEHVI,...

Praeguseks pole noortartlaste aated võõrad ei kooliõpilastele ega laialt tegutsevatele muinsuskaitse klubidele. Muutunud on jõudude vahetumine. Veel 1984. aastale oli täiesti loomulik, et noortartlaste informeerimata murti sisse keldrisse, viidi minema selle sisustus ja vabanenud tühiväärne ruum muudeti operatiivselt majavalitsuse plekksepatöökojaks. Vaimu ja võimu konfliktis eksisteerib ikkagi kaks rinnet...

Tolleaegsetele administraatoritele mõjub meenutus ilmselt veel praegugi veidi ärritavalt. Paistab, et nendegi jaoks on «Noor-Tartust» saanud sümbol.

..: MARSS-MARSS JA LIPP  
MEIL LEHVI,... ..:  
TONIS LUKAS



Akadeemiline Muinsuskaitse Selts Uue-Jaani kalmistul.

## Eesti Rahva Muuseumile

«Lugesin «TRÜ-st» (nr. 2), et ülikooli iga töötaja ja üliõpilane võib anda oma panuse Raadi mõisa taastamiseks. Usun, et mu praeguse ajutine tegevus ei takista minulgi oma osa andmast ja loodan, et toimetuse kaasabil jõuab minu annetus — 12 rubla õigesse kohta. Just nii palju teenib nooremseersant jaokomandör Nõukogude armees.

Tahaks uskuda, et me kõik võtame jõud kokku ja võime peagi imetleda Raadi ansambli ilu. Siit peab saama alguse mõistmine, et igaüks võib midagi iseenda ja kogu oma rahva heaks teha.»

Austusega

estli filoloog  
ERVIN AHTI ORG  
Amuuriimaalt



TELEGRAMMI PROJEKT

Kallid armeenia sõbrad! Kutsu-me teid Tartu muinsuskaitse päevadele puhkama. Samas ei ütle ära. ka teie tugevast abikäest H. Abovjaniga seotud Struve tn. 2 maja eest võitlemisel.



● TARTU MUINSUSKAITSE PÄEVAD ● TARTU MUINSUSKAITSE PÄEVAD ● TARTU MUINSUSKAITSE PÄEVAD ● TARTU

## Kivisilla vari

KIVISILLA KOHMAKAS VARI SIRUTAB KAELA PONTONSILLANI. PEIPSI VARI KIVISILLANI VEEL EI ULATU. JAANI KIRIKU KELLA KUMISEMINE PURUNEB VAREMETEKS TOOMKIRIKU VAREMETE PUNASTE KIVIDE VASTU. KAUBAHOVI PAHUPIDI PÖÖRATUD KANDILISE KERE RIBILUUD KUUVALGUSES VALENDAVAD. BARCLAY DE TOLLI KAALUB BARCLAY PLATSIL TUVIDE SITTA. EESMÄRGITULT SAGIVAD VÄRVIMÜTSIDES TUDENGID RÖÖTLIS JA KÜÜTRIS. MÖTTES MÖLKUMAS: OTIUM REFCIT VIRESI TÄHETORNI SILUETT MORTIIRINA TULISTAB TÄHISTAEVAST. PEIPSI LAEVASTIKU RATASLAEV EI TULISTA ÜHTEGI LASKU. TOOMEMÄE ORUS PÖLEVATEST ÕLLEKORVIDEST TOUSEB LENDU VALGE LIND. PURUNEB TUHANDEKS SÄDELEVAKS KLAASKILLUKS KOKKUVARISENUD MAAILMAS. RAUDSE UDUNA LANGEB EMAJOLEE RUSUDEKS VARISENUD KIVISILLA VARI.

KALJU LEPIK  
kogust «KADUNUD KÜLAD», LUND '85

## «Who is who»?:

AKADEEMILINE MUINSUSKAITSE SELTS

Akadeemiline Muinsuskaitse Selts loodi 23. septembril 1987 rajatava Eesti Muinsuskaitse Seltsi klubina, mis koondab Tartu ülikoolis töötavaid ja õppivaid muinsuskaitsehuvilisi. 5. aprilliks oli seltsi astumiseks laekunud 308 soovijavaldust. Seltsi liikmeskonda kuulub ka Tartu töötavaid teiste Eesti kõrgkoolide lõpetanud. Rohkesti on liikmeid teadusraamatukogust, aga ka Füüsikainstituudist ja SKBI-st. Ülikooli üheksast teaduskonnast on seltsis esindatud kaheksa. Tüden- gid moodustavad seltsi liikmeskon- nast 65%, naised 55%, ajaloolased 45%.

Akadeemilist Muinsuskaitse Selt- si juhib 34-liikmeline volikogu, mis koosneb seltsi poolt valitud Eesti Muinsuskaitse Seltsi asutava kogu saadikutest ja teaduskondade esi- najatest. Akadeemilise Muinsus- kaitse Seltsi esimees on Sulev Vaht- re, aseesimees Tullio Ilomets. Eesti Muinsuskaitse Seltsi volikogu esindavad ülikoolist Sulev Vahtre, Juri Lotman, Ain Mäesalu, viilist- lasliige Tõnis Lukas ja Mati Laur. Kaks viimati nimetatut kuuluvad ka seltsi keskjuhatusse. Kõiki Akadee- milise Muinsuskaitse Seltsi tegemi- si korraldab neli toimkonda: aja- lootoimkond (Ilje Piir, Eerik Kross) tegeleb ajalooärimuse ko-

gumise ja loengute korraldamisega, talgutoimkond (Margus Kolga) praktiliste tööde organiseerimisega, probleemidega, mida käsitleti seitsi 16. veebruaril avalikus kirjas, tege- leb kihutustoimkond (Sulev Kanni- ke, Indrek Tarand), seltsi kesksete ürituste läbiviimise, rahaasjade, teabe ja arhiiviga — kesktöimkond (Mati Laur, Katrin Vaitenberg). Oma ruumid seltsil puuduvad. Ürituste läbiviimiseks kasutatakse ülikooli auditooriume. Volikogu is- tungid peetakse teaduslikus raama- tukogus. Igal teisipäeval kell 16— 18 on võimalik seltsi eestseisuse liikmetega kokku saada raamatu- kogu kohvikus.

Uute liikmete vastuvõtt toimub seltsi üritustel. Teavet nende koh- ta saab ülikooli ajalehest, samuti peahoone, Vanemuise tn. ja Tähe tn. õppehoonete ning Vana- ja Uue-Pälsoni ühiselamute teadete- tahylitelt.

Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi kesktöimkond

Võimalus astuda Eesti Muinsus- kaitse Seltsi avaneb kõigil soovi- jail 16. aprillil orienteeruvalt kell 23—01 (pärast tõrvikrongkäigu lõppu) Pälsoni 23 fuajees. Sisse- astumismaksuks on 1 rubla, aasta- maksuks 5 rubla.

## Rahva mälust

(Algus 3. lk.)

või linti lugeda ning edastada Eesti Muinsuskaitse Seltsile. Üli- õpilastel on aga alati võimalus hakata tundma sügavamat huvi oma kodukoha saatuse vastu ning seejärel seegi paberile panna. Kõige lihtsam on alustada omaenda või vanemate-vanavanemate elu kirjeldamisega, lisades samas juur- de kuulnud pärimusi, mälestiste asupaikade kirjeldusi jne. Praegu- seks on paljudamisel kogumise- juhised, mis saadetakse laiali klu- bidesse-seltsidesse ja mille kõiki- dele küsimustele ei ole obligatoor- ne vastata. Niisuguse töö juures ei saa olla ühtki sundijat peale iseenda südametunnistuse ning missioonitunde oma rahva ees. Elukogemused ja läbielatu on seda väärt, et neist tuge tunda.

Allakirjutanu lisab mõned pude- med 1987. aasta suvel Valgamaal kogutust.

85-aastane naine. Oppisin era- kätel laulmist, esinesin «Vanemuise» seltsis. 1922. sõitsin Saksamaa- le, siis Itaaliasse, 1913—24 olin Roomas. Saksa kurss oli kole odav eesti rahaga võrreldes. Siis äkki saksa raha kurss tõusis, eestlased sõitsid laiali: kes Pariisi, kes Roo- ma, kes koju. Oppisime vanade era- õpetajate juures. Minul oli Berlii- nis sama õpetaja õpilane olnud kuuluis Joseph Schwarz. Näiteringis õpiti kas näidend või operett. Vel- da Otsus õpetas tantsu, esinesime operetikesega. Mängiti «Oitsev me- ri», «Parun kolib ära» — see oli

parajasti sakslaste mineku ajal. Etendati Hugo Raudsepa komöö- diaid, Lutsu «Kapsapea», operett «Suudlemata Evast».

Sakslased toodi meile 1943. aas- ta oktoobris. Meil olid kahes toas orkestrimehed, Leipzigi sümfoonia- orkestri omad. Nemad läksid mine- ma järgmise aasta mai alguses.

Olin 1957. aastast rahvamaja ju- hataja. Naiskoor käis laulupidudel, meesansambel oli vahepeal, nais- ansambel, näitemängu tegime kah. Viimati tehti rahvamaja kolhoosi klubiks, ei tahetud palka maksta. Lõpuks sain 30 rubla kuus. 1962 likvideeriti kolhoos, siis kadus kõik ära. Kolhoos ühendati.

74-aastane mees. 1944. a. läksime omal jõul relvadega Kloogalt Tal- linnasse. Meile anti ülesanne: saks- lased tahtsid Pirita silda õhku las- ta, meie pidime selle kaitse alla võtma. Lõime sakslased minema, parasjagu tulid soome poisid, and- sime neile kaitse üle.

Taandusime Alpidest läbi, jala- mil asus üks suurem plats, see muudkui voogas eesti sõjameestest. Ristikivi oli kah seal, istus ühel kivil. Teised ütlesid, et see on kir- janik.

Meie pääsesime küüditamisest, kuigi oli kaks talu, 74 ha. Ema üt- les alati, et kui sul on endal, siis on ka teistele anda. Kui tulid hal- vad ajad, siis meid emakese elutar- kus päästis.

ILJE PIIR

## Eesti rahva muuseumi probleem

Eestlasi võib lugeda mõneti era- kordseks rahvaks selle poolest, mil- lise entusiasmiga olene viimase sajandi jooksul talletanud suulist ja ainelist vanavara. Hiljuti tähis- tasime Jakob Hurda kogumistöö al- gatuse sajandat aastapäeva. Eesti Muisuskaitse Selts algatas sel pu- hul ajaloolise traditsiooni kogumi- se. Paraku olene aga sunnitud en- dale tunnistama, et kipume kujune- ma erakordseks rahvaks ka selle poolest, et ei suuda kuidagi oma rikkalikke vanavarakogusid rahva- le kättesaadavaks teha. Visalt ede- neb regilaulude täielik väljaandmi- ne, murdesõnastiku koostamine ja avaldamine, veel ei ole olemas ees- ti arheoloogia püsiekspositsiooni ning ikka kipub lakerduma Eesti Rahva Muuseumile tema hoonete- kompleksi restaureerimine, nii et ajutistes varjupaikades on need kogud olnud juba ligi pool sajandit. Terve inim põlvkond ei ole näinud eesti rahvakultuuri püsiekspositsio- ni, rääkimata siis veel viimase paa- rikümne aasta jooksul kogutud rik- kalikest soome-ugri rahvasie kogu- dest. Ometi olene viimasel paaril aastal täis lootusi selle probleemi lahendamiseks.

1986. aasta märtsis toimus Raadi probleemiga seotud asutuste esi- najate nõupidamine Eesti NSV Mi- nistrite Nõukogu esimehe esimese asetäitja Indrek Toome juures. Sel- lest protokollist loeme: «Võtta tead- miseks, et Raadi mõisahoonete re- konstrueerimine ENSV Riikliku Et- nograafiamuuseumi ruumideks on planeeritud Poola RV restauraato- rite jõududega ehitustööde alusta- misega 1988. a.» Selleks pidanuks Tartu Linna Täitevkomitee eralda- ma «planeeritava pargi maa-ala Eesti NSV Riiklikule Etnograafia- muuseumile 1. septembriks 1987 ja praeguse valdaja poolt pärast kom- pensatsiooniehitise valmimist ya- bastatava maa-ala 1. novembriks».

Kompensatsiooniehitise projekt valmis alles selle aasta jaanuariks, õigemini aga ei ole veel praegugi valmis, sest ei ole arvestatud läh- teülesande tingimusi. Nii ongi praegu olukord selline, et kuigi Kul- tuurimälestiste Riiklikul Projektee- rimisinstituudil on Raadi lossi restaureerimis- ja rekonstrueerimis- projekt juba enam kui pool aastat valmis, ei ole siiski võimalik ehi- tuslepingut sõlmida, sest esiteks ei

ole krunti kätte saadud ning teiseks selgus alles tänava jaanuaris, et muuseumi projekti tööjooniseid ei tee mitte poolakad, nagu varem loodeti, vaid need tuleb tellida omal jõul. Viimast tuleb teha liiati olu- korras, kus KRPI tööplaanid on ju- ba seda arvestamata käesolevaks aastaks kinnitatud. Nii on meie rahvusmuuseumi ehitamise ümber kujunenud selline probleemide rää- gastik, milles asjaosalistel endilgi on tihti peale raske orienteeruda, rääkimata siis muuseumi saatuse vastu elavat huvi tundva rahva informeerimisest.

Usume, et neid probleeme õnnes- tub siiski selgemaks rääkida Tar- tu muinsuskaitse päeval 17. ap- rillil kl. 12 EPA aulais avalikul arutelul. Esinema on palutud EKP Keskkomitee, EKP Tartu Linnako- mittee, ENSV Ministrite Nõukogu, ENSV Kultuuriministeeriumi, Va- nalinna Restaureerimise Valitsuse, Raadi mõisa praeguste omanike, linna täitevkomitee ja muuseumi esindajad. Küsima ja sõna võtma on oodatud kõik, keda see prob- leem teeb murelikuks.

HENO SARV



MALEV TOOME foto

## Me dali teine külg

Ettekanne Tartu Muinsus- kaitse Ühenduse koosolekul 4. aprillil 1988 Tartus

Lgp kaasmaalased ja migrandid! Ajalugu ja ajalugu ei ole mitte kaks erinevat ajalugu, millest üks võiks või peaks olema nõ valem ja teine tõem. Vaid ajalugu ja aja- lugu on, nagu sünergeetiliselt tu- leneb, lähtudes Prigogine töödest, ligikaudu seitse erinevat ja pealt- näha sama head lugu. Opositsiooni- line ajalugu, võrreldes nõ ebapuh- ta ajalooaga, on unenägu. Madeia. Kui keegi kuskil tänapäeval kõ- neleb mingist nõ laigulisest, stali- nistlikust, pool-valelis-tõelisest aja- loost, mis tuleks olematusse viia, ja pakub välja mingi tõese ajaloo, mis peaks saama valdavaks, siis eksib ta järgmisel põhjusel.

Nimelt ega's unenägu-ajalugu, see tähendab aegade objektiivsete kulgude kirjeldatud lugu, ei allu mingile aja enese kontrollile. On ju täheldatud, et aeg mitte kuskil ega kunagi ei vägistata ära lugu, mis te- ma'e ei vasta.

Iga inimene, kes on elanud päe- va ja siis sellest olemisest unisena näinud unenägu, teab ju, et mitte kuidagi ei pääse see läbielatud päev päästma nõ tõde selles näos. Mis oleks siis veel asjakohasem oletat-

da, kui et objektiivset ja tõest kul- gu ei ole, on vaid fiktsioonid sel- lest. Madeia.

Miks peaks aga keegi või miski eelistama ühte fiktsiooni teisele või millistel kaalutlustel peaks see toi- muma? See tähendab: miks vali- takse üks kujutus ajast ja eelista- takse seda teistele, miks aga ükski kujutus ei kao. Iga ajalugu on vaadeldav kui märgisüsteem, mille säilimise peatingimuseks on iseenda taassünnitamine. Pole midagi loo- mulikumat, kui et selles sigituses tuleb ette apse, et süsteemist lan- geb välja või tuleb juurde uusi märke. Madeia.

Kallid siinviibijad! Abi-Piiris- saare Dalinistlikul Kõõlul ei saa olla õilsamat eesmärki kui veenda teid selles, kuivõrd mõtetu ja ru- mal on uskuda ajaloolise nähtuse olemasolusse, mis meenutaks tõde. Me tooksime siinkohal ilmeka näitena ära mõningad memoraadid, rahvapärimslikud lood ja jutustu- sed enda üleloomulikest kogemustist ja elamusist. Madeia.

Seltsimees Stalin ütles: «Mida on meil tarvis, et tõesti võita? Sel- leks on tarvis kolme asja. Esiteks — relvastumist, teiseks relvastu- mist, kolmandaks — veel ja veel kord relvastumist.»

Seitsimees Stalin ütles: «Nõuko- gude kaubandus on kaubandus ilma

väikeste ja suurte kapitalistideta, see on isesugune kaubandus, mida praktiseerime ainult meie, bolševi- kud.» Madeia.

Seltsimees Stalin ütles: «Et kol- hoosnikud saaksid jõukaks, selleks on nüüd tarvis ainult üht: kolhoo- sis ausalt töötada.»

Esitatud memoraatide mõistmi- seks tuleb tsiteerida tuntud müüti- de spetsialisti Borgest: «Ennekõike kõitis selle uskumatu muinasmäle- tise juures tema ehitusviisi iidus. Ta tundus olevat vanem kui inimi- kond, vanem kui maa. Selline sil- manähtav muistsus (ehkki seda oli kuidagi õudne vaadata) näis vas- tavat töömeeste surematusele.» Madeia.

Kuidas siis suhtuda sellesse iid- se ehitusviisi näidisesse, sellesse uskumatusse monumenti? Seisukoht saab siin olla ainult üks ja dalinist- likult selge. Madeia.

Taastada kadunud monument selle asemel, et kaitsta monumenti kadumist, on ilmselge fiktsiooni a) asendamise katse fiktsiooniga, b) kuivõrd ajaloos on ju justkui selgelt sees, et sündmus «Monu- menti hävitus» toimus ajas, kas siis see osa ajaloost ei kuulugi kait- se alla?

(Järg 5. lk.)



## Ajaloos osalemine

Retro ja valgete laikude kaotamine ajaloost on siiski erinevad protsessid. Retro sünnib pigem tühimusest kui võlatundest, kuna valgetest laikudest tahetakse vabaneda justnagu seemise võõrandumise ületamiseks. Kui me suudame kindlaks teha, kuidas ajaloos ollakse, siis saame ka kätte, kust on niisugune etnosesisene võõrdumus pärit.

Ilmselt tehakse ajaloos osalemine kindlaks vastava faktistiku põhjal. Kuid fakt ei ole üksnes mingis dokumendis fikseeritud sündmus või tegu. Fakt on ka mõlemisviis — kasvõi niisugune, mis lubab näiteks dokumente võltsida (mitteadekvaatselt esitada, rikkuda), kaotada, maha salata jne. Alles nüüd on avaldatud tuntud foto kolmest «K»-st, kes panid aluse nõukogude strateegilisele tehnoloogiale, nimelt I. Kuršatovist, S. Koroljovist ja M. Keldõšist, lõpuks originaali kohaselt. Varem on kõikidelt selle foto reprodreeritud järjekindlalt maha võetud nende kõrval tegelikult neljandana seisnud V. Mišin, Koroljovi omaaegne asetäitja ning hiljem järglane. Oige foto, reaalselt situatsiooni ja seda jäädvustanud õiget fotot moonutatavad reprod ja selliste reprodreerimise mehhanism — kõik on faktid! Iseasi, et ajaloo uurimine poleks aus, kui ta käsitleks kõiki selliseid fakte omavahel võrdsetena. Sest see, et *tõel* ja *vale* on autonoomne loogika, ei tee neid veel võrdväärseteks. Tuleb küll otsida vale põhjusi ja vale ulatust, kuid otsitakse ju ikka tõe, tõtt.

Ent seda tõe otsitakse paratamatult nõnda, et ise ollakse kogu aeg ajaloo sees. Kuidas (kui sügavalt), seda näitab *historism*. Historism rajaneb nähtavasti kolmel vastandusel: 1) uus ja vana; 2) enne ja nüüd; 3) oma ja võõras. Maailmakultuuri mõiste toob neist kolmest esile just viimase, selle, mis meie praeguses kultuuriteadvuses on kõige hellem. Väga kahju, kui *võõra* all mõistetakse ainult arvatavasti alternatiivset, enese jaoks

loomulikuna (ja ainuvõimalikuna) tunduvale traditsioonile ilmingimata vastanduvate traditsiooni või antud kohas, omade keskel kohutat käitumisviisi — millest siis otsekohe tehakse järeldus, et see on lubamatu. Käitumisviis võib ju võõras olla, kuid selle taga on ikkagi samasugune inimene nagu sa isegi (vt. selle kohta L. Mälli ja M. Kivimäe artikliseeriat «Võõrad kultuurid ei ole võõrad» ajakirjas «Noorus»). Just nimelt samasugune inimene, kelle loogikat võib absurdseks pidada üksnes siis, kui seda ei tahetagi mõista.

Selle loogika otsinguil pörkab teele mineja muidugi mitmesugustele raskustele, millest see, kui sinu enda omast erineva loogika tuvastamiseks pole küllaldaselt andmeid, on vaata et veel kõige kergemini kõrvaldatav. Kahtlemata on mugavam uurida toda, kelle olemasolu on paremini dokumenteeritud, kes on häält tõstnud ja ennast näidanud. Vaikijaga oleks ju nii palju tüli! Eeldades aga, et vaikija on ühtlasi ka teisejärguline sündmuste ning mõtete murrangute kaastegija, jäetakse ta aktuaalse tähelepanu alt koguni kavatsuslikult kõrvalle ja vähemalt esimesel hetkel ei tunne keegi suuremat eksitust toimunud olevat. Alles hiljem, alles valgete laikude teadvustamisel saab ehk selgeks, et ajaloo häälekas osaleja on loonud vältimatult oma müüdi, kuna hääletu osaleja on sellest hoidunud. Miks, sellel võib olla uskumatult ohtrasti põhjuseid, mille sedastamine olgu personoloogiliste või ideeajalooliste uurimuste lähtekohaks. Siin tahaksin rõhutada vaid seda, et ajaloo osalevad kõik, mitte ainult need, kes on lavastajad või solistid. Ajalugu on ühise vastutuse saatus.

Ilmselt on just vaikimise loogika avamine meie ajaloo mõtestamise kõige raskemaid ülesandeid. Sest kes tahavad näiteks valgete laikude likvideerimisel ülejäänutest kuuldamalt kõnelda? Need, kes on kunagi vigu üles otsinud ja need,

kelle osaks on teiste tehtud vigu parandada. Ent vea tegijad ise? Kuid eriti need, kes on vea n-ö. meeslespidajad, vea tunnistajad? Mitte need, kes jälgivad ükskõikse, kuidas eksitakse ning kuidas hiljem eksimusi parandatakse, vaid need, kes tegelikult äärmiselt tundlikult mõõdavad, kui siiralt vigade parandamine käib ja kas tehtud vead võetakse tõesti omaks või mitte. Oiguse võimalikkusesse uskuvale inimesele on vähe sellest, kui ajaloo valgete laikude kaotamist mõistetakse üksnes reaalselt, kuid vahepeal mahasalatud faktide taastadvustamisena (skeptiline ajaloo kaastegija lisaks juurde — kuni järgmise stagnatsioonini). Oigusest unistav inimene tahab näha ka valeloomise eest karistamist, ta on nõus — tingimusel, et tema mälu pole rikutud — andestama alles pärast patukahetsust, mida võib omakorda uskuda alles siis, kui analoogilisi vigu enam ei tehta.

Ajaloo osalemine on seega suures eetilise probleem, mille tuuma võiks sõnastada ka järgmiselt: kui paljusid inimesi me oleme valmis ajaloo pildil nägema — kas kõiki või mitte. Kui viimast, siis on tegelikult ükskõik, kas me ometi lepime sellega, et pildil on ka «segavaid» inimesi (koguni rahvaid!), või lõikame pildilt «ülevarused näod» sootuks maha. Igal juhul oleks see ajaloo loomine inimese kui väärtuse minetamise hinnaga. Ajalugu tuleb näha erisuguste hoiakute sünteesina. Eespool on puudutatud üksnes selliste hoiakute loogikapoolt, kuid arusaadavalt ei saa kõike ainult loogikale taandada, sest on olemas ka tegevuse eesmärgilisus jne.

Miks me siis ikkagi ei tunnista neid alternatiivseid hoiakuid, õigmini just nende paljusust? Aga seepärast, et nende tunnistamine sunniks meid meie egoismis koomaale tõmbuma. Selles mõttes on *historism* kui ajaloo nägemine ühtlasi ka *humanismi* mõõdupuuk. PEETER OLESK

## Kaanel tammetõru

● EDUARD LAUGASTE «SUUR TAMM», Tartu 1988, 74 lk. ●

Ülikooli eesti kirjanduse ja rahvaluule kateeder on avaldanud selle allikmaterjalide kogumiku iseiseisvaks õppetöökse eesti keele ja kirjanduse üliõpilastele. Andrus Peegel on kujundanud suurte tähtede ja tammetõruga kaane, mis veetles raamatut kätte võtma ning lugema, kuigi olin teose käsikirjaga juba tuttav. Pealkiri on õnnestunud. Suur tamm on regilauludes aukohal. Olen aegade jooksul ka ise kogunud eesti ja vadjja vanavara ning saanud teisendeid suurest tammest. Vadjjamaal kasvab tamm. Mati külas panin laule kirja ja seal soovitati mul minna küla taha heinamaa äärde, kus kasvab suur püha tamm, millest jutustatakse ja lauldakse. Rajo küla tuntud laulik Oudekki Figuurova laulis suurest tammest, mille ladvas oli vägilase hääl. Häälilaps raius kirvega tamme. Kuhu laastud langesid, sinna ehitati kirik. Laulik kahetses, et seda suurt tamme enam pole. On aga teine tamm, mis on samuti suur. Viis mu tamme vaatama. Tamm juurtele viisime ohvrianni. Professor E. Laugaste on õigesti toiminud, kui ta pani teosele nimeks «Suur tamm». See pealkiri veetleb kindlasti tudengeid raamatut kätte võtma.

Eessõnas on autor maininud, mi-

da eesti regilauludes öeldakse suurest tammest. Iseloomustatakse ka regilaule üldiselt. Siin tuleb esile, kuidas headus võidab, ning hoiatatakse õeluse eest. Laule on tööst ja tegevusest. Antakse inimesele püüdlust ja moraalselt toetust, antakse seda, mis pole kasulik. Mitu laulu on mõisaorjusest. Mõisa aidast vilja varastamist ei peeta ülekohtuseks. On ka sõjalaule, eriti just vennast, kes on saanud sõjameheks. Ohtrasti on laule, mis on pühendatud inimeste igapäevasele elule, nagu armumisele, abielule, õnnelikule ja õnnetule abielule. Hoiatatakse joodikule mehele minemast. «Suur tamm» sisaldab ka usundlikke või mütolooilisi regilaule, millest «Kalmuneiu» on hästi tuntud. Laulude valik on tehtud asjatundlikult ning otstarbekalt.

Tekstikogumikule järgneb «Mõningaid selgitusi eesti regilauludega tegelnud autoritelt», kes on neisse suhtunud positiivselt. Kõigepealt on toodud anonüümse autori tekst, mille on avaldanud Gresseli kirjastus Tallinnas «Eesti-ma rahva Kalender ehk Tähtramat 1829. aasta peale». (Olgu siinkohal sedastatud, et «Suur tamm» on trükitud vägagi korrektselt. Ainult selles pealkirjas (lk. 61) on eksitus: 1829. aasta asemel on 1929). Pikemaid lõike on Fr. R. Kreutzwaldi, J. Hurda ja R. Visnapuu arvamus-

test regilaulude kohta. On mainitud isegi M. Gorki arvamus rahvalauludest. Paar sõna rahvalauludest on A. Grenzsteinilt.

Mõningate selgituste peatükis on kõige olulisem osa raamatu autori enda sulest. On esitatud igakülgne ülevaade regilaulude levikust ja olemusest. On käsitletud nende biograafiat ja tekstoloogiat, kuidas laulik suhtub oma loomingusse ning kuidas ta on oma loominguga seotunud didaktilisuse ja pedagoogilisuse, et laul annaks kuulajale edasi siseelamust. On näidatud, kuidas oluline ala on rahvalaul rahvaloomingus. Eesti rahvalaulude tüpoloogilised alused on toodud esile üksikasjalikult, samuti nende funktsioonid, mis võivad muutuda. Ulatuslikult on näidatud, missugune tähtsus on rahvalauludel inimesele. On toodud esile regilaulude olulised tunnused ning analüüsitud nende variante.

Olen poollit lingvist ja poollit folklorist. Olen avaldanud üht-teist vadjja rahvalauludest. Võin seega nentida, et prof. E. Laugaste on eesti regilaulude üllitamise ja selgitamisega andnud kindlaid juhtnööre rahvaluulele õppivale noortele. Ent ka vanem ja vanimgi põlv võivad «Suurest tammest» oma töödele eeskujut võtta.

PAUL ARISTE

## Mõningaid küsimusi turistide asjus

Ülikooli peahoones loengutel käies kohtame küllaltki (liigagi) sageli siin jalutavaid turiste. Seoses sellega tekkis meil mõningaid küsimusi. Kuna me ei osanud nendega pöörduda ühegi konkreetse instantsi poole, otsustasime nad esitada «TRÜ» kaudu. Ehk keegi oskab vastata.

Kuigi TRÜ peahoone kuulub Tar-

tu vaatamisväärsuste hulka (milles me ei kahtlegi),

1) siis palume täpsustada, milliseid ruume meie akadeemilises õpehoones igale grupile tutvustatakse;

2) kas TRÜ peahoone vaatamisväärsuste hulka kuuluvad ka sanitaarsõlmed ja «Sophokles»?

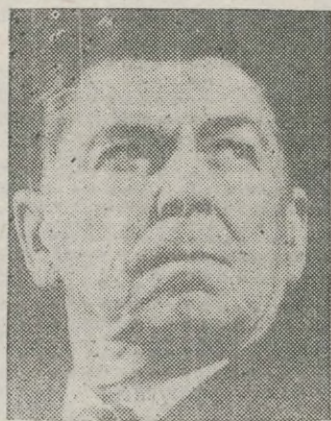
3) kas «Sophokles» on tudengite

ja õppejõudude või turismigruppide toitlustamiseks?

4) kas keegi oskab nimetada seda ekskursioonide üldarvu jooksu-aasta jooksul, kes peahoone külastavad?

5) ...on see kõik vajalik?

Zurnalistikatudengid: Tarvi Talv, Silja Joon, Tiina Eier, Ainar Ruusaar, Eva Lumet, Piret Tamm, Vilja Kallaste, Ene Nobel ja Helle Vider.



## USA — NSVL

Neljap., 21. apr. kl. 15 on TRÜ nõukogu saali vestlusringi oodatud kõik, keda huvitavad NSVL ja USA suhted. Kohale on lubanud tulla tuntud väliskommentaatorid A. Kirt, V. Ladva, R. Mikenberg, L. Vahe-  
saar, V. Vassiljev jt., samuti RSR

meeskond dots. Kaido Jaanson juhtimisel.

Soovitav oleks küsimused esitada hiljemalt 15. aprilliks ühingusse «Teadus» (tel. 3 44 55 või 3 42 07).

Ühing «Teadus»

## Helenduse poole

(Algus 1. lk.)

Migratsiooni tõkestamiseks ette nähtud abinõusid peeti veel ebapiisavaks (sooviti kaotada ka osa inimeste privileegid sissekirjutamisel, anda näiteks 10 000 rubla Eestist lahkujale jne.). Loomulikult lisas on veel endil on vaja aidata aklimatiseeruda teistel rahvustel (tõmmati paralleelse SLV-ga).

● KAS TARTUST ja ülikoolist ka kõneldi? Kuidas siis muidu. Kirja läks Tartu toetamine tema kultuurikeskuse taastamisel, sealhulgas konkreetselt Eesti Rahva Muuseum. A. Soidla ütles muide oma sõnavõtus, et Tartu Linna Täitevkomitee olevat Raadilt väljakolijate jaoks antud kaarhale muuks otstarbeks kasutanud. Protokollilises lisas on välja toodud ka uue hotelli ehitamise vajalikkus ning Jaani kiriku restaureerimine.

Ain Kaalepil tuli kahjuks tunnistada, et ta siiski ei ole TRÜ klassikalise filoloogia kateedri juhataja, nagu 1. aprilli «Sirp» teada andis. Klassikaliste filoloogide ettevalmistamine on sattunud Bermuuda kolmnurka — Plaanikomitee — Haridusministeerium — ülikool, kes kõik üksteist sõltuvad, aga nii kummalisel kombel, et ühes suunas töötada ei suudeta. Interpreteerin siit edasi ja leian, et kõik ettepanekud ja vastused ses labürindis tuleks avalikustada. Kes on siis ikkagi konkreetselt süüdi, et kateedrit taastada ei ole võimalik? Nii võib juhtuda, et viie aasta pärast pole koolidesse kedagi ladina ja kreeka keelt õpetama saata. Aga niisugused klassid juba avati.

A. Kaalep toetas ka Voldemar Vaga ideed üle minna ainesüsteemsele õpetamisele, millest ta kirjutas «TRÜ-s». Mis siin salata, rahvusteaduste edendamisele on pidevalt eelistatud reaalteadusi (A.

Aarelaid), pole ju rahvuslikus ülikoolis isegi Eesti ajaloo kateedrit (A. Peterson). Rein Raua arvates vajab hoopis rohkem hoolt võõrkeelte õpetamine koolides, tuleks sisse viia ka soome ja rootsi keele õpetamine.

● VOIB hoogu sattuda ja veel palju, palju tahta kirjutada. Loodan, et pleenumil vastu võetud otsused avaldamise kohta siiski täituvad. Kõik murelikult räägitud on taandatud aga vaid ühele — riigi juhtimisele, juhtide valimisele, nende tegevuse kontrollimisele rahva poolt, avalikustamisele. Probleemid ju sellest võõrandumisest tekkinud ongi. Ega muidu poleks jäänud kirja EKP Keskkomiteele fikseeritud rahulolematuse avaldamine EKP Keskkomitee esimese sekretäri Karl Vaino ja ENSV Ministrite Nõukogu esimehe Bruno Sauli senise tegevuse suhtes. Enne järjekordseid Eesti NSV Ülemnõukogu valimisi loodetakse tõelisi valimisi, kandidaatide ausat võitlust ning esimehe valimist rahva poolt. Teiste riikide presidendikandidaadid meil ju alati ammu teada. Väga tauniti avaliku arutelu puudumist Eesti rahvamajanduse juhtimise peaskeemi üle.

● MULLE oli väga kosutav osa võtta niisugusest ajuraginast. Sain julgust, toetust paljudele mõtetele, mis eneseki tekkinud. Lõpetada tahaksin Rein Järliku sõnadega, nagu tal oli öeldud: miks te ainult halba näitate? Aga kui see hea on olemas, polegi mõtet teda igal sammul rõhutada, ette toppida. Kuidas me muidu teada saame, mis seni tegemata jäetud?

Pleenum lõppes laupäeva õhtul kell veerand üksteist. Oli pime, aga ühtaegu valgust ja lootust kui palju.

VARJE SOOTAK

## Me dail...

(Algus 4. lk.)

On ilmne, et tõeline muinsuskaitse ei vaatle muinsust kui ajas sisseerivat nähtust, vaid kui mentaalset, ajatuse, hingelise surematuse väljendust. Madeia.

Aga just selles osas tulebki lõpu- ni minna ja fikseerida kontseptsioon, mis oleks täiesti ajaväline, sest mõttetuid vaitlusi, kelle unenägu möödunud päevast oli või on õigem, peetakse ikka järgmisel päeval, mitte unenägude nägemise ajal. Sellel pinnal on aga meie tänane muinsuskaitsetegevus samaväärne küüditamisega, sest nii ajaline tõemuinsuse otsimine kui ka ajaline küüditamine on vaid erinevad unenägude seletamise katsed, peegli peegeldus pimeduses.

Meie — inimesed — peame õpima üksteist mõistma oma unedes, aga seeläbi ka üksteise lugudes ja nägudes, sest pole õilsamat muinsust sellest, pole õilsamat muinsuse kaitset sellest. Elu nagu...

Abi-P, D. K. nimel

JURI EHLVEST

Dots. VALDEK RITSLAID



# Et enda peale poleks paha tagasi vaadata

## INIMENE KEERDKÄIGUS



Mitu nägu meil õieti on? Enamikul just nii palju kui erinevaid seltskondi tema ümber. Igas pun-dis pingutame end enesest pare-maks vastavalt kohalikule mallile. Ja jumal hoia selle eest, et meie sobilike, meid eri küljest varjavate pooside vastandlikud tunnistajad kokku ei saaks. Meie, ainulaadsed, kordumatud poosikombinatsioonid. Kogeme, täieneme, õpime, Kuigi paljud meist ei jõua ideaalse või-maluseni alati ise'd olla. Pigem taotleme täiuslikku kaitsesüsteemi. Kangesti kena, et igal hetkel pole võimalik meie siselmaade kaasi ker-gitada umbes sedamoodi et «mida sa, sõber, praegu mõtled». See oleks vast blamaaži!

Sestap teeb rinna rõõmsaks, kui trehivad mõnd tegelast, kes eespool väljendatud su-valise «meie» alla ei mahu. Ikka tõsiselt ei mahu. Kooliseelikus on ta näiteks reibas sädistav plika. Tüüpiline rõõm pedagoogidele. Pa-neb erilisel punnitamata terve meeskonna poiste teod toime. Tekli all on ta heledahääline sädelev noor daam. Emotsionaalne täiendus mus-ta laega toas, Kusuures tema kut-sikaa pretensioonitust ühiskond-likkusest saab muretu selts-klaskus. EIKE SELISTE tuleb kombüroo õhtusele vabavormistun-gile vägeva plaadikoogiga. Naine naisena organiseerunud noorkoda-nike hulgas. Ei poliitilisust, pintsakut, ordineid ega haiglast «solid-sust».

Eikele on Pärnus mõnus külla minna. Maja noorperenaine ilmub sel juhul pildile pisikesel punakleidi-lise koduvaimuna. Üldse ei tahaks idülliliseks muutuda, ent majandus-üliõpilase erasectoris kodulinnas on midagi tõeliselt hõrku, maist. Um-bes nii, et kõigepealt saab valmis see kook, mida Eike ise teha tah-tis, siis memme tellitud «soolane kook», siis pudeli otsas vissutatud ahjukana...

EIKE SELISTE: «Mul on Pär-nus, kodus, kodu- ja perenaiseinspi-ratsioon. Loomulik tudengi varblas-likkuse tasakaalustamine. Siin on sellist mind vaja ja mind on muu-seas sedamoodi kasvatatud ka... Kuidas? Ei, tead, ühikaelus kõlbab lastetuba ka ikka. Kaalume küll asja, kas hüüda miilitsaonu appi, kui naistepäeva ajal käivad toas, kus meid pole, nõudlikud külalised. Erilil nigel on kujutleda, et sisse-murdjad võisid ju pärineda ka meie sõbralikust ühiskodust.

Romantika maha arvatud, saame hakkama. Kujuta ette, neljakesi Lentska ühika toas jah. Üksi ole-mine? Mitmekesi üksi olemise õp-pimine käib kohanemiskursuste juurde. Kui üksteisega või kolm-teisega kokku harjutakse, võidakse kindlad olla, et mõnd eraldunud egot keegi nurgast teki alt välja tirima ei tule. Meie abielutüdimust vähendab seegi, et me päeval eri radu tallame. Üksi oleks paha ja igav ka. Kuni õhkkond inime-sest sõltub, saab alati hakkama. Kui tingimused dirigeerima pääsevad, on lõpp. Inimeselt võe-takse mõnikord vägisi seljatagune ja turvalisus ära. Käisin algkoolis Pärnu tõelises Koidula-koolis. Vanas tütarlastegümnaasiumis süda-linnas. Kolm-neliasada last, ilus maja, parkettpõrand — midagi sel-list võiks kõigile kasvajatele soo-vida. Keskkooliaeg tuli kontrastiga. 2. keskkool kadus koos traditsioo-nidega majale kuulunud nimega Papiniitu. Üks asi on mõistatus, mida arvas Koidula uuest maja-kooli... millega tal midagi ühist pole. Teine asi see, et pärast iga koolipäeva pidi terve laps

mõneks ajaks tuttu keerama. Muidu oleks vist otsad andnud. Kui ise poleks näinud, ei teaks, kuid võrd lapse areng igasugustest «pisiasja-dest» sõltub.

Väikeses koolis olime 6. klassis juba suured. Ei tulnud selle peale, et võiks ok-toobrilastega koos aru kaotanult lasteaiaku meenutada. Hiidkoolis peavad keska daamid-härrad ette-vaatlikult mõõda seinääri hüllima, et seesama 6. klass jalust maha ei riiuks. Koolis, kus kõik vanuseast-med on segamini, surutakse tulevik-ku sammujate loomulik sirgumine ja eneseaustus järsult maha. Üldse on see terve huvitav nähtus, kuidas selles... noh, stagnaatses nõuko-gude koolis kõik isikupärane ja loov välja pigistatakse. Justkui meil oleks nii laialt käes aseaineid inimese koha peale. Või nagu seda üldse olemas oleks.

Mul on 8 aastat noorem õde. Preili suurkoolist. Tema põlvkonna kõrval paistavad vahed eriti silma. Esiteks see, et me oleme tõesti erinevad põlvkonnad. Tead, juba ongi võimalus heietada: kui mina noor olin... Teiseks olin mina pisikoolis ikka töega teisiti noor. Meie klassi-juhataja viskas sekka delikaatset villast «kes kellele meeldib». Tema klassijuhataja peab arvet «kes kui palju saavutab». Õde on minust 13 senti pikem ja tema eaõed varsti rohkem näinud kui mina. Kas sa oled märganud, et praegu on 13—14-aastased juba sellised suurilma-daamid, et ohohool Mina arvan küll, et meie lapselapsed aktsele-reerivad ennast juba 10-aastaselt täiskasvanuteks. Elavad ette ja tee-vad triksu. Meil saab olema tõsiselt raskusi sinna kõrgele vaadata-ku-lata, kui vähe nende kere ja mõis-tuse plikkusel ühist on. Mastaapide suurenemine, hiidtingimused on vist oluline põhjus, miks inimeste elu-loost üks ilus, õnnelik etapp välja lülitatakse. Neiuiga...

...Et kas ma ei tahaks? Tead, praegu veel ei tahaks. Lapsi kas-vatada. Mul on küllalt võimalust olnud ära näha, missugused lapsed kasvavad, kui nad jäetakse kasva-tamata. Nii nagu see mul praegu välja kukuks. Et kõike muud on vaja kasvatada, lapsed kasvavad ise. Jube õudne, kui emal lapse jaoks aega pole. Ma olen mõnda aega töötanud pisikesel pai laste-aiatädina. Natuke aega on tore — saad teada, et kui üks jorss teisele pangea pähe valab, ei tohi sellest välja teha, stis klaarivad ise. Mui-du hakkab teine karjuma ja kaebab asja kõrgemale. Pikka aega guver-nanditsedes võib ilmselt jube haka-ta, kui kõik need kodude ja vane-mate ebaklapid laste nägudes-tegu-des su ümber valutavad. Muldugi: kui ma suureks saan, hakkam emaks. Ja selliseks emaks, nagu minu oma. Mul on oma ilusast lap-sepõlvest veel kenasti mees, kui-das mulle meeldis oma ema laps olla. Ei saa ju oma põngerjatega latti alla lasta.

Mul on ikka selline elustiil, et tegutsen, mõtlen nii, et enda peale poleks paha ta-gasi vaadata. Ma olen ju endal ainult üks. Ära arva, et ma pärast keskat kohe ülikooli kogemata tu-lemata jätsin. No vaata ometi neid koolitunukaid! Rohkem kui mitu neist uuriavad alles kohapeal, kuhu sattusid. Tundub, et sammud kuku-vad õnnelikumad välja, kui nad teadlikult astutakse. Mul oli pärast kooli teadlikult õppimisest kõrini. Ei tahtnud ja kõik. Viis aas-tat iseseisvumiseni tundus ka kole paljuna. Riigi ajaloos oleks see kõõmes, inimesele terve igavik. Töötasin ausalt alal, mida õppima tulin. Sedasi, et Pärnu kooperatiiv-kaubastu inventeerijast majandus-tudengiks. Selge, et töö mulle meeldis ega muidu süvendama tul-da. Inimesed ja kaup (ha-ha-kaal) käeulatuses ja muu taoline...

...Täpselt ei kujuta ette, mis er-nevus hariduseelisel ja -järgsel lei-vaametil on. Pead muidugi silmas, et «kellele palk, kellele haridus». Aga tudengielu on juba väärus, mille järele Tartusse tulla. Emagi

lõpetas mul mullu kaugõppes TRÜ. Tabas ka vahe kohapeal ja kaug-juhtimisel õppimise vahel.

Majandus on sedavõrd lai ala, et selle paberiga ei jää kus-kil hätta. Välja arvatud mõ-ned hirmsad ajunõõkijad, mis mul juba rõõmsalt selja taga, on see tõhus üldine haridus. Meile on trehvanud, just filosoofias ja poliit-ökonoomias ülivõrdelised õppejõud. Tead, sellised isiksused, kes õigus-tavad loengulist õppevormi raama-tutega piirdumise ees. Küll aga pai-sutab see n-õ. hariduse eelistamine palgale juba keskkoolis tekkinud imeslust. Opime maast-madalast... on sellega, kuidas õpime, nagu ta on... ühiskonna seaduspärasusi ja muud taolist. Iga lollgi märkab ideaali ja reaalsuse vapustavat eri-nevust. Iga kord kui mõne loogitse seose enese jaoks teadvustan, ta-haksin teada: kus on meie kõiguta-matute juhtide silmad. Kuidas ne-mad ei märka, mida lihtsurellik märkab. Ah? Ja kui rahvas mär-kab, et kord nii mõistuspäraselt ja inimest arvestades kavandatu sel moel toimida ei saa, kuis siis vas-tutajad tema tahtel püsivad? Mui-dugi, poliitika pole naiste asi. Kui riiik minu kätte antaks, minna küll ei teaks, ausõna, ei teaks, mis te-maga enam peale hakata. Võtke veel pizza't, preilli! Lõbseme naiste asjust...

Naiste asjad? Sotsiaalpoliit-ika on paraku peidus igas pisiasjas. Olge lah-kes: ma olen õppinud igasuguseid reegleid, mida peaks aina rakenda-ma. Aga sellesama pizza tegemiseks puuduvad mul pooled vigurid, mis ta pizza'ks teevad. Sa ei saagi aru? See on juba minu kavallust Pistas-jad... minus tekitab õudust puu-duvate asjade nimekirja. Ja harva saadaolevate asjade hinnad. Siin ma ei saa illusioone hellitada — lähen tööle ja ei saa midagi muut-ma. Võib-olla liigutamagi mitte. Nagu paljud enne ja pärast mind. Lapsik hasart ja energia majanduse edendamises hääbub kärmelt kodu-sesse isemajandusse. Kujutle meid keskealiste pereemadena: kui me olmes millelgi elementaarsel otsast üldse kinni saame, maksame selle eest ühe kuni mitu kuupalka. Terve perele leti alt 100-rublased talvesaapad. UH! Hakka või äri-haks — elad kindlustatult ja võid uhke olla ka selle üle, et sinus on kõige kiuste säilinud algatusvõime, läbilõõmisvõime ja inimlik ärvaim. Nali! Nali pole aega see, et üldkultuuriline pool sellises elus peaaegu puudub. Oi, kuidas ei taha nelja-kümneselt leppida sellega, et elu on elatud ja kuhugi välja sind ei ooda-ta. Ei tantsu, ei sporti, ei lusti... Võimet, vaimu ja vaimu ei lähe küll üksnes asjademaailmas üles. Me kõik mültame siin maailmas kasvõi alateadlikult arvestusega, et enda peale poleks paha tagasi vaa-data. Eks seeläbi ole midagi vaja ka teha. Kuni ankur lastetuppa heidetud pole, on loomulik, «õues» tegemine. Olen elu-aeg noorsoor-ganisatsioonides aktsioonid olnud. Nagu see ikka käia tavatseb: lapse-põlvse püüdlikut ära teinud ka mõttelused, mis kellelgi kuskil pähe tulevad. Ühesõnaga: ära näinud, miks ei ole meie ainsal legaalsel tsunfil prestiiži. Nüüd on lapse-põlv ja jaburdamine otsas. Olen küll osakonna seda liiki sekretär. Midagi ettekirjutatult poliitilist ma oma tegevuses tuvastanud pole. Igasugune avalik tegevus on ju enesemääramise-tõestuse koht. Ma-jandusteaduskonna «rakuke» on selle jaoks mõnus koht. Aga loo-mulikult: roheline tee ja vaip alter-natiivistide jalge ette. Ent tundub olevat mõistlik kohendada kasuta-miskõlblikuks ja siis ära kasutada olemasolevat. Mingid elitaarsed kit-sad grupid ükskõik milliste prog-rammidega ei ole justkui päris see. Tavalised inimesed tahavad ka kee-gid olla...

Muuseas, mulle meeldib väga mõelda ka sellele, kuidas ma saan keegi olema oma perekonnas. Et ma heaks mam-maks kavatsen kasvada, on niisiti

## KARL PÜSS

3. aprillil suri pärast rasket hai-gust Eesti NSV teeneline jurist professor Karl Püss.

Karl Püss sündis 26. juunil 1913. 1932. aastal sai temast Tartu Üli-kooli õigusteaduskonna üliõpilane. Ülikooli lõpetas ta 1937. aasta ke-vadel cum laude ja oli seejärel õigusteaduskonnas diplomeeritud edasiõppija (mittetatsionaarne as-pirant).

1941—1945 teenis Karl Püss Nõukogude armees ja võttis osa Suurest Isamaasõjast. Pärast de-mobiliseerimist 1945. aastal algas tema töö TRÜ-s, kus ta oli assis-tent, alates 1948. aastast vanem-õpetaja ja 1954. aastast dotsent. 1977. aastal valiti ta haldusõiguse professoriks, kellena töötas pensio-nile minekuni kuni 1987.

Pedagoogitööd ühitas K. Püss vastutusrikka administratiivtööga, algul teaduskonna prodekaanina, 1950—1961 aga dekaanina, 1963—1977 oli K. Püss TRÜ õppeprorek-tor. Ühtlasi on K. Püss täitnud vastutusrikkaid ühiskondlike üles-andeid Tartu linna RSN ja ENSV Ülemnõukogu saadikuna, kellena oli valltud seaduseelnõude komis-joni esimeheks.

K. Püssil on hindamatuid tee-neld Eestis mitme põlvkonna ju-ristide kasvatamisel, õiguskultuuri arendamisel ja seaduslikkuse kind-lustamisel. Tema kaotus on korva-matu TRÜ-le ja kogu Eesti juristide perele.

K. Püssi tundsid kolleegid ja üli-õpilased äärmiselt täpse, kohuse-tundliku ja nii enda kui ka teiste suhtes ülimalt nõudliku inimesena. Mälestus temast ei kustu.

Kolleegid



RSR

saab kokku 12. apr. kl. 18.15 raamatukogu aud. 321. Teemaks «Eesti pagulus: minevik ja täna-päev». Esineb Kaido Jaanson.

## NÄITUSED

Raamatukogu kohviku fuajees on välja pandud Jüri Marani maalid, lugemissaalide fuajees «Prof. Liidia Poska-Teiss 100» ja «Thomas Hobbes 400».

## TAIDLUSKONKURSS

toimub 16. aprillil algusega kl. 14. Teaduskonnad, kes pole veel registreerunud, KIIRUSTAGE!! Viimane võimalus end üles anda ja konkureerida priskele premiale on 14. apr. (klubis ruum 207 tel. 34 700).

## TUDENGILAU '88

Osavõtjatel on 11.—15. aprillini võimalus pilte tellida (klubi ruum 207).

## AMEERIKAST

Neljapäeval, 14. aprillil kl. 16 ph. aud. 128 esineb dots. JAAN



KÖRGESAAR, kes räägib teadusli-kust stažeerimisest USA-s. Naistenõukogu

## VIDEOTEEGIS

8., 9., 10. apr. kl. 21 aprillikuu diskotsükkel. «Kesk kevadõhtute ja-hutavat joobust...». Diskorütm audio ja videost.

## ESMAKURSUSLASTELE

Teisip., 12. aprillil kl. 18 esineb aulas prof. Hans Trass teemal «Ökoloogia ja kultuur tänapäeva Eestis». 45-minutilise ettekande-le järgneb Tartu Akadeemilise Mees-koori lühikontsert kavaga, mida koor esitab eelseisval kontsertmat-kal Hollandisse. Kultuurikomisjon

## PSÜHHOLOOGIA-LOENGUD

Esmaspäevased psühholoogia-loengud hakkavad lõppema. Viima-sed loengud on dots. AINO LUN-GELT.

11. aprillil «Koolieeliku mõtle-mise areng» ja 25. aprillil «Millest tunda loovat last?».

Algus kl. 19 Tähe 4, aud. 170.

## TARTU VAIMUST

Kolmapäeval, 13. aprillil kl. 16 räägib prof. Harald Keres raama-tukogu konverentsisaalis Tartu vai-must.

## TRU SPARTAKIAADI

Iaskmisvõistlused toimuvad 20. aprillil Salme tn. 1a kl. 16—20 (Pedagoogilise Kooli õues). Iga teaduskond võib välja panna kuni 10 laskijat.

olema. Oh, kui vaja on selleks kõi-gile naistele, ka meie ülikooli kõi-gile naisenamlastele ilusat, ausat armastust. Et me keegi liiga vara end longu ei laseks ja ära ei väsi. Meid, naisi on Eestimaale vaja veel kauaks, kauaks.» Naiste asjadest lobisemas käis KATI VASAR

Toimetaja kt. INDREK UDE



Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Üliõpikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 351 80. Hans Heldemannil nim. trükkikoja trükk. Tartu, Üliõpikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1582. Tiraaz 3000 eks.

«Тарту Рийдлик Юлйкоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКММ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 13 (1524)

Reede, 15. aprill 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## ON MUINSUSKAITSEPÄEVAD TARTUS



OLAVI PAIDE foto

## Tuhandeaastane Tartu

Sajandite jooksul on Tartu — Eestimaa vanimat linna — palju kordi rüüstatud, purustatud, põletatud, linn on ise tulekahjusid üle elanud. Korduvait on rahvast tühjaks veetud. Teda on vaitsenud venelased, sakslased, poolakad, rootslased. Kuningad ja keisrid, vürstid, piiskopid, raehärrad ja kaubahärrad. Kes on Eestimaa tahtnud kätte saada, on pidanud Tartuga jõudu proovima. Tuhandeid on siin lahingutes langedud, taudidesse surnud või muidu maha tapetud. Igasugust rahvast on tulnud ja läinud, aga maarahvas on siin alati olnud.

Vana keskaegse uhke ja kunagi rikka kauba- ja ülikoolilinna elupäevad lõppesid 280 aastat tagasi. Tsaar PEETER I käsul küüditati 1708. aasta veebruaris linnakodanikud Venemaale ning 12.—17. juulini 1708 purustati ja põletati Tartu täielikult. Linn, mille piiramisega Vene väed olid kurja vaeva näinud ning mis Peetri enda juhtimisel 14. juulil 1704 oli lõpuks vallutatud, ... oli nüüd paljaks riisitud ja maatas tehtud. Linn endist au ja hiilgust kiidab Kāsu Hans Tartu hävitamisele pühendatud kabele: **OH! MA WAENE TARDO LIIN**

Mes mul oli enne waja?  
Kui mul Kāssi hāste Keuss:  
Torre Koa, torre Maija,  
Sure Aida, Wilja teuss  
Kallt Kooli, Kerriku,  
Illusast Kik ehhitu,  
Olli minno sissen siin:  
Ohl ma waene Tardo Liin

Tuhast ja varemeist ellu ärganud Põhjasõja-järgne Tartu hävis suures ulatuses 1775. aasta 25. juuni hiigeltulekahjus. Pärast seda algas uue Tartu plaanipärane ehitamine. Kivisild valmis 1784, uus Raekoda 1786, mitmed kivimajad praegusel Ülikooli tänaval sajandi lõpukümneil.

Ülikooli taasavamisega 1802. aastal muutus Tartu jälle kaubanduse, hariduse ja kultuuri keskuseks ning omandas peagi rahvusvahelise kuulsuse teaduse vallas. Kutsuti teda Emajõe Ateenaks — teaduse ja muusade linnaks. Tartu oli meie rahvuskultuuri häll ja kasvupaik, paljudele teistele rahvustele hariduslätteks. 1917. aasta Oktoobrirevolutsiooni tulemusena läks võim lõppkokku-

namüüri Botaanikaia vastas. Toomkirik Toomemäel, millest pool on varemetes ning mis iga aastaga üha kiiremini mureneb. Üks osa kunagi küll konserveeriti, aga siis jäeti töö pooleli. Varem on riikliku kaitse all. Kolmas on Tartu vanim säilinud kivimaja Ülikooli t. 40, juba kaunikesti lagunemisosus. See on ainukene ülikooli alperioodist siiani säilinud hoone. Taotlust saada maja ülikoolile tagasi ning võtta restaureerimisplaani peeti liiga utoopiliseks. Maja on riikliku kaitse all. Ja lõpuks neljas — Põhja-Euroopa üks unikaalsemaid arhitektuurimälestisi, 37 aastat varemeis seisnud, riikliku kaitse all olev lagunev Jaani kirik.

Olgu nüüd teistega, kuidas on — Toomkirikus on töö alanud ja edasised lootused ka olemas, Ülikooli t. 40 pole ka veel kaela kukkunud. Oige hull lugu on aga Jaani kirikuga. Eriti veel sellepärast, et me iga päev demonstreerime Tartut külastavaile kodu- ja välismaa turistidele ja ka iseenesele Tartu linna võimetust suurepäraselt arhitektuurimälestusmärgi korda seada, talle kultuuri teenindav otstarve

anda. Keset linna lagunev Jaani kirik sümboliseerib meie linnajuhtide aastakümneid valitsevat arusaamist kultuuriväärtustest ning nende hoidmisest. Suhtumist Tartu linna ajalukku.

Hiljaegu oli nagu lootus, et kohe hakkavad Poola restaatorid Jaani kiriku restaureerimisega pihta, sest projektid on kõik olemas. Aga ei. Otsustati hoopis hotelli ehitamise kasuks, mida olevat linnale rohkem vaja! Jaani kirik jäetakse jälle issanda hoolde ja lisaks sellele ähvardatakse lammutada hotelli tarbeks veel 18. sajandi lõpust pärinev kultuurimälestisena kaitse all olev puumaja Struve 2. Nii et kaks kärke ühe hoobiga. Niisugune on siis Tartu linna kultuuripoliitika perestroika ajastul! Kui siia lisada veel traat-ia taga oleva Raadi lossi — Eesti Rahva Muuseumi varemed, siis on pilt täielik ja ei jää muud üle kui Kāsu Hansu moodi öhata

Ohl ma waene Tardo Liin  
Kost ma saass kül ülembit  
kes mo Auwu hoiassid!  
TULLIO ILOMETS

## Teiselt poolt lahte

Oleme oma kirjastusele alati kiidusõnu lausunud ilusa ja kiire töö eest. Aga et tulemused veel paremad võiksid olla, selleks peaks parinema ka kirjastuse- ja trükiosakonna tehnika. Üks võimalusi oleks tõenäoliselt koostöö hõimurahvaga.

Eelmise nädala keskel viibisidki siin kolm päeva Helsingi ülikooli kirjastuse ja trükiosakonna juhataja Sakari Laurila ja ülikooli infoosakonna juhataja Rauno Velling. Viimane muuseas juba kolmandat korda, — ta oli siin ka TRÜ juubeli aegu ning on sellest kirjutanud. Tema toimetada on väike infobrošüür väga heal paberil ja väga hea trükkvaliteediga. («TRÜ» toimetusse seda saadetakse, nii et kes on huvitatud, võib kaema tulla.) Tartus oligi arutusel vastastikune koostöö, mida maikuus lähevad Soome täpsustama ülikooli kirjastustöötajad.

FOTOL:

Aula tagumises reas on istet võtnud kaks päris soomlast (paremalt esimene) Rauno Velling ja Sakari Laurila ning peaaegu soomlane, meie soome-ugri keelte kateedri dotsent Tõnu Seilenthal, kes praegu Jyväskylä ülikoolis eesti keele lektorina töötab.

JÜRI LAANE foto

## Lähemalt RSP lähematest üritustest

(Täpsustusi)

### KOLMAPÄEVAL

Kl. 20 — TRÜ ja EPA lahtised trepiloosuvõistlused EPA tornis. Osa võtta võivad kõik. Eraldi arvestus on nais- ja meesvõistlejatele ja neljalikmelistele võistkondadele (3 meest ja 1 naine). Kolm individuaalselt paremat ja parim võistkond saavad RSP '88 sümbolika ja suure spordishow' pääsmete omanikeks.

### NELJAPÄEVAL

Kl. 18 — TRÜ nõukogu üliõpilasiikmete kohtumine üliõpilastega nõukogu saalis. Seni pole nõukogu üliõpilasiikmed oma tegevusest avalikult aru andnud, sestap mingem kuulakem!

Kl. 19 — aulakontserdil esinevad TRÜ naiskoor ja EPA segakoos.

Kl. 21 — tudengiansambliite õhtul klubis astuvad üles «Tip-Malts», «Jaskar», «Paraspunt» (solist Valmar Schotter), EPA rokiiklubi, kuuleme ka TRÜ kammerdzässi.

Kl. 21 — looduskaitsealioonis on kavas kuulata Linnar Priimäe («Goethe ja ökoloogia») ja Hendrik Relyet («Kevad meie metsades»). Tantsuks mängib ansambel «Forest».

### REEDEL

Kl. 12 — kohtumisel ENSV välisministri Arnold Greeniga räägitakse ENSV osast NSV Liidu välispoliitikas, ENSV välismajanduslikest suhetest ja konsulaarsuhete arengust.

Kl. 17 — RSR-i konverentsil on põhiteemad

— USA 1988. aasta presidendivalimised. Hinnangud ja perspektiivid.

— Kas Briti Lõvi on kosumas? Konservatiivide 8 aastat. «Raudne Lady» — inimene ja poliitik.

— Uutmine Hiinas ja meil. Võrdlev analüüs.

Kl. 18 — kohtumisel Allar Levandi ja Kaija Parvega vaadatakse ka sporditeemalisi videolõike.

● RSP telefon 351 89, RSP korralduskomitee esimees Asko Pohla.

RSP tähekombinatsioon peab tähendama rahvaste sõpruse päevi. Kuidas seekordsete RSP kava rahvaste sõprusega seotud on?

Asko Pohla: Interklubi on kutsunud külalisi Moskva Rahvusvaheliste Suhete Instituudist, Läti Riiklikust Ülikoolist, Vilniuse Riiklikust Ülikoolist, Kaunase Polütehnilisest Instituudist, Söktövkari Riiklikust Ülikoolist, Samarkandi Riiklikust Ülikoolist ja Jerevani Polütehnilise Instituudi Leninakani filiaalid.

Rahvaste sõprus peaks väljenduma selles, et me näitame külalistele kava, mis tutvustaks Eestit ja peegeldaks meie kultuuri üksikuid külgi.

Külalistel on võimalus osa võtta TRÜ nõukogu üliõpilasiikmete ja üliõpilaste kohtumisest, kohtumisel on sünkroontõlge vene keelde.

Rahvaste sõprus peegeldub ka aulakontsertide esinejates — teispäeval Vladimir Sapozhin ja Polina Ossetinskaja, reedel esinevad koos TRÜ kammerkoor ja Riia kammerkoor.

RSP '88 on ÜLKNÜ 70. aastapäevale pühendatud sellepärast, et RSP on alati puudutanud ka tõiseid ühiskondlikke probleeme, sealhulgas sise- ja välispoliitikat. Poliitilise organisatsioonina on komso-molil kindel koht meie elus ja tema nimetamine RSP-l igati omal kohal. Üldse, RSP on nagu meie aru- anne üliõpilastele.

Rahvaste sõprus kajastub ka mälumängus «NSVL rahvad».

### OLEKS PÕNEV VAADATA!

Sõbruspäevade aegu tasub natuke rohkem aega võtta teadusraamatukogu jaoks, õigemini selle fuajees avatava näituse tarbeks. Seal on midagi niisugust, mida harva näeme ja mis meile midagi tähendada võiks. See on ülikool ise — märki- del, ümbrikel...

(Järg 2. lk.)





# Arstid õpivad uue õppeplaani järgi

(Algus üle-eelmises lehes)

Mõned meie hulgast paistavad silma võõrkeelte eriti hea valdamisega ning nende püüdlust on väärikalt hinnatud ja neile rohkem võimaldatud kui tavalisele reaarstile (välisstažeerimine, komanderingud ja muud kvalifikatsiooni tõstmise võimalused). Peale selle on keelebarjääridest üleoleks üks paremaid eneseteostuse võimalusi.

Arstiteaduskonnal pole praegu ülevaadet, kui tugev on esmakurslaste motivatsioon võõrkeele õppimiseks, sest sügissemestril toimus see inertsil mõjul veel kohustuslikus korras. Loodame, et rõhuv enamik siiski jätkab. See oleks nende endi huvides. Vene ja eesti keele õppimise vajadus kommentaare ei vaja.

● **ISESEISVA TÖÖ** nõude kirjatähene ja kohene järgimine oleks ebaotstarbekas ja võiks kasu asemel tuua kahju, sest kõikidel erialadel pole veel loodud vajalikke tingimusi. Eelkliinilistes õppeainetes pole iseseisev töö eriliseks probleemiks. Selline töömoodus on kasutusel olnud juba ammustest aegadest, samuti on õppevahendeid vajalikul määral (anatomia, histoloogia, normaalne füsioloogia, bioorgaaniline keemia). Järgmistes õppeainetes on ka oma traditsioonid, oma meetodid ja vastavad õppevahendid (patoloogiline anatomia, patoloogiline füsioloogia, mikrobioloogia, farmakoloogia). Ja on veel aega ettevalmistusi teha. Kunagi valmib ka teoreetiliste kateedrite õppehoonel

Raskemas olukorras on kliinilised kateedrid. Kliinilise õppetöö objektiks on haige inimene, kelle peal üliõpilaste iseseisev tegutsemine on mõeldav ainult piiratud ulatuses, peamiselt vanematel kursustel. Loomulikult on ka noorematel kursustel vaja haiget uurida, kuid see toimub enamasti plaanilise õppetöö raames ja õppejõu juhendamisel. Iseseisev töö kliinilistes kateedrites on mõeldav õppekirjanduse, kaas- aegse tehnikaga varustatud õppekabinettide olemasolul ja töö individuaalsel juhendamisel väljaspool õppeplaani. Õppekirjandust on aga tagasihoidlikult ja õppekabinettid puuduvad üldse, rääkimata nende kaasaegsest sisustusest (videoaudiotehnika, personaalarvutid jt.).

Üleliiduliste õpikute ebapiisavuse peaksid korvama kas originaalõpikud või TRÜ kirjastuse kaudu publikatseeritavad õppevahendid ja õppemetoodilised materjalid. Uhe uue õpiku kirjastamine on üsnagi vabalt ettevõtmine, kuigi kirjutajaid leiduks. TRÜ kirjastus on silani kliduväärsest oma ülesannetega toime tulnud. Ette on aga näha kirjastuse töömahu järsku suuremist. Mis siis saab, on juba teine küsimus. Olukord uue õppeplaani kohaselt on selline, et loengutega saab ettenähtud programmist katta

ainult osa. Ülejäänud tuleb korvata õppekirjandusega. Mis puudu jääb, tuleb lähemal ajal valmis kirjutada ja kirjastada. Ummik kirjastuses on paratamatu. Oigesti on tõstatatud küsimus, kas senine õppevahendite kirjastamise moodus on kõige otstarbekam. Võibolla tuleks tõesti üle minna kirjastamisele autori kulu ja kirjadega. Tõuseks väljaande sisuline kvaliteet, aga ka hind ja prestiiž. Kas ikka veel kehtib absurdne korraldus, et meie ülikooli sisese õppevahendi kirjastamiseks on vajalik Moskva luba? Vähemalt meie kateedris on see bürokraatliku tsentralismi õis aastateks edasi lükanud 5—6 õppevahendi kordustrukid. Pole plaani mahtunud.

Õppekabinettide loomine kliinilisel baasil töötavates kateedrites jääb esialgu ainult ilusaks unistuseks. Ruumipuudus. Siin tuleb ellu viia elanike tervise kaitse arendamise põhisuundade see punkt, mis näeb ette meditsiinikõrgkoolide, teadusasutuste ja suurte haiglate koondiste loomist. See muudaks haiglabaasi ja arstiteaduskonna ühtseks tervikuks ning kaotaks meie tingimusi eksisteeriva tarbetu dualismi.

Kuna meie eesmärgiks on ette valmistada üldprofiiliga arsti, siis on suuresti välistatud üliõpilaste varajane individuaalne juhendamine mingi kitsama eriala raames. Põhimõtteliselt on see võimalik ja midagi paha sellest sügeneda ei tarvitse. Nii on end edaspidiseks erialaks ja tööks ette valmistatud paljud praegu juhtivatel positsioonidel olevad spetsialistid. Kasutades iseseisva töö võimalusi, saab piisavalt töökas ja andekas inimene õppida süvendatult oma meelisala, ilma et see üldist ettevalmistust oluliselt segaks.

Kokkuvõttes on iseseisva töö moodus progressiivne nähtus, kuid selle rakendamine nõuab delikaatsust. Auditoorse töö redutseerimine ei tohiks olla liialt kategooriline ja äkiline, vaid tingimustest sõltuv dünaamiline protsess. Vastasel korral on kannatajaks pooleks üliõpilane, spetsialist kvalifikatsioon ei parane, vaid läheb tagasi.

Üldiselt esimene semester uue õppeplaani õnnestus. Ainult mõned esmakursuslased tuli eksmatrikuleerida edasijõudmatuse tõttu. Järglõõpivad uus plaan ka teisi kursusi. Siis avalduvad tema head ja vead ehk selgemini. Hoolimata uue õppeplaani teatud positiivsetest omadustest, leidub seal ka palju läbimõttelmatuse ja kiirustamise näiteid, mistõttu jääme ikkagi ootama uut ja paremat.

P. S. Äsja saabus Tsentraalse Metoodikakabineti kiri, mille kohaselt seoses rohkearvuliste eriarvamustega perifeerlast on tehtud märgatavaid muudatusi alles kehtima pandud õppeplaani esimeste kursuste osas. Suurendatakse teoreetiliste distsipliinide mahtu (keemia, füüsika, meditsiiniline bioloogia, inimese anatomia, normaalne füsioloogia, mikrobioloogia jt.) ja tehakse mõningaid ümberpaigutusi. Teist semestrit on pikendatud venist 4 nädala võrra. Vastasel korral ei mahu plaan nädalakoormuse limiidi sisse. Plaanis pole ka kohustuslikku kehalist kasvatusi. See puudus kõrvaldati operatiivselt TRÜ nõukogu otsusega 26. 02. 88. Kehaline kasvatus on üliõpilasele vajalik, oli silani kohustuslik ja jääb selleks ka tulevikus.

JAAN RIIV

## OLEKS PÕNEV VAADATA!

(Algus 1. lk.)

Ülikooli pensionär **MOVŠA MICHELSON** on Tartu Filateliste Klubi üks vanimaid liikmeid. Ta on esinenud 17 näitusel, saanud ka kuldmedaleid. Üks sisukamaid näitusi ongi olnud «Tartu ülikooli filateliast», mis sai Sõtkõvkari VI rahvusvahelisel fennougristide kongressil I koha ja SDV näitusel kulla.

«Olen seda materjali kogunud kaheksa aastat. Tuli põhjalikult tutvuda ülikooli ajalooa. Juba ülikooli 350. juubeli aegsele näitusele sain välja panna mõningaid harul-

dusi, näiteks ümbriku Liivimaa kuberner Svegitsovi kirjavahetusest ülikooliga aastal 1909. Üsna palju on postmarke ülikooli kasvandike ja teadlaste kohta: N. Pirogov, W. Struve, N. Burdenko jt., samuti neile saadetud kirju. Üks osa ekspositsioonist on pühendatud ülikooli auliikmeile. Markidel on jäädvustatud saksa teadlane A. Humboldt, tsaar Aleksander II, Belgia kuningas Albert I jt. Olen kogunud ka praegusaegse ülikooli teadlaste kirjavahetust — prof. H. Trassi sidemed Turu botaanikutega, prof. J. Lotmani kontaktid inglise Akadeemiaga jne.»

# UDU HAJUB

30. märtsil toimus suvemalevajuhtide ja funktsionääride kohtumine selle aasta suvemalevlastega. Muu hulgas vastati mitmetele olulistele küsimustele.

● **Kuna toimub SM'88?**

I vahetus 11. juulist 5. augustini ja II vahetus 1.—26. augustini.

● **Kus on põhiline tööpõld?**

Suurem osa malevlasi leiab rakendamist TRÜ allüksustes: ehitusjaoskonnas, majandusosakonnas, raamatupidamises, botaanikaaias, arheoloogias. Peale nende on tänaseks selgunud Kohtla-Järve ETKVL ja Tartu linna TREVL.

● **Kas igauks saab vahetuse ja rühma ise valida?**

Esimesed kindlasti. Mida kiiremini perfo staapi jõuab, seda parem — esimeste soovid täituvad 100%-lt. Kes hiljaks jääb, selle suunamine mõnele objektile vastavalt vajadusele.

● **Kas sügisel sõjaväest tulnud poisid peavad ikka suvemalevasse tulema või mitte?**

Ei pea, aga vaatamata sellele on väga oodatud, kuna nõudlus mees- töö järele on väga suur. Kes kuu aega töötada ei taha või ei saa, võib ka vähem.

● **Miks on suvemalev esmakursuslastele kohustuslik?**

TRÜ ehitusprogrammi täitmisel ei saa lootma jääda patriotismitundele ja vabatahtlikule entusiasmile. Üheks põhjuseks on kindlasti ka SM mõningate tööloikude (näit. raamatupidamine, ühikavalve) suur erinevus tavaliste malevatööde spetsiifisest.

● **Kuidas käib komplekteerimine?**

Kõigepealt tuleb leida rühmakomandörid, kes koondaksid enda ümber sõpradest-tuttavatest rühmad. Takistav asjaolu on siin suur tütarlaste rohkus — ei soovita teha ainult *girl-brigaade*.

● **Vahekorid ehitusmalevaga?**

Esmakursuslasi, kes 4. aprillini EÜEse ei jõudnud, ootame suvemalevasse. TRÜ üliõpilased saavad aastase malevastaazi (NBI poole lühema ajaga). Ei ole välistatud ka paremate rühmade pääs EÜE kokkutulekule.

1. aprillist algas suvemaleva komplekteerimine. Esimese nädalaga jõudis staapi ligi 150 perfo. Enam soovijaid on arheoloogiarühma.

Malev pole ainult esmakursuslaste malev — oodatud on ka vanemate kursuste üliõpilased ja teiste kõrgkoolide tudengid. Eriti aga ootame neid, kes tahaksid ise rühma teha!

VAHUR KARNIOL,  
SM'88 komandör

# LAUPÄEVAKUTÖÖD

Ülikoolis kestavad tavaliselt kolm nädalat, kui Toomemägi ei kannata, siis natuke kauemgi. Selle lehe ilmutumise ajaks peaksid tööd juba käima ja ülikooli hoonetes, territooriumil ja tänavalõikudes laupäevaks lõpule jõudma. Kõik sõltub suuresti muidugi ilmast. Üldjoontes lähivad laupäevakutööd niisamasuguse plaani järgi nagu varemgi, täpsustatud on mõnede objektide, sealhulgas spordirajatiste jaotust teaduskondade vahel.

Kui mõõdund aastal andsime linna laupäevakustaabi käsutusse 300 üliõpilast, siis sel aastal mitte ühtegi. TRÜ ligi saja ehitise, territooriumi, haljasalade, Toomemäe ja Vana-Jaani kalmistu korrastamine on isegi piisavalt suur töö.

On aeg lõpetada mitme naha (loe: laupäevaku sildi all tasuta tööjõu) võtmine ülikoolilt. Peab arvestama ka seda, et need tööd tehakse kuuepäevase õppenädala kõrvalt. Samuti tuleb muuta suhtumist täitevkomitee korraldusse tänavalõikude ligi aastaringse hooldamise ja Toomemäe nõlvade niitmise kohta.

Edaspidi me ei saada enam teaduskondi Toomemäele niitma ning tänavaid tuleb puhastada ainult laupäevakul. Niitmist hakkab esialgu korraldama majandusosakond. Täitevkomitee tuleb see otsus ringi teha. Näiteks TPI haljasalasid hoolitab Tallinna linna haljastusmajand lepingu alusel.

Juba sel kevadel on aga lisatud mõned objektid neile teaduskondadele, kelle panus (sh. mitteõigeaegne tööde tegemine) oli eelmisel aastal väiksem. Edaspidi jätkame sama praktikat — kellel ühel korral vähem tegemist, sellel järgmisel kevadel rohkem.

Jõudu tööle!

ARNO MAGI

Esmaspäeval olid laupäevakutööd kõne all ka parteikomitee koosolekul. Laupäevakustaabi ülem Ado Jaagosild tundis muret veel ühe paiga pärast — mitmendat aastat on klubitagune rämpsus täis. Et seal suvehitist veel niipea tulemas ei ole, oleks vaja seegi puhtaks teha.

# INTERVJUU KOOPERATIIVI «ALFA» ESIMEHEGA

Mõni aeg tagasi ilmus ajalehes «TRÜ» TRÜ kirjastuse, tehisintellekti laboratooriumi ja kooperatiiv «Alfa» ühine konkursikuulutus potentsiaalsete tõlkijate, bibliograafide, korrektorite ja masinakirjutajate väljaselgitamiseks. Kuidas edeneb talentide otsimine, sellele küsimusele palusime vastata kooperatiivi «Alfa» esimehel **LEMBIT AUVÄARTIL**:

«Kuulutusel vastas 18 inimest. See oli oodatust mõnevõrra vähem. Põhjusi oli ilmselt mitu, nagu kuulutus tagasihoidlikkus ja ühekoristus, samuti aga ka informatsiooni puudulikkus nii konkursi enda kui ka tulevaste tööingimuste kohta. Alljärgnevas püüame seda lühka täita. Esmalt aga nende lühijärelomust, kes vastasid juba esimesele teatele.

Kaheksateistkümnest vastanust oli ülikooliga seotud üksteist. See näitab, et ülikooli lehte loevad küllaltki intensiivselt ka mitteülikooli töötajad ja üliõpilased.

Pakutud teenused jagunesid küllaltki ebaühtlaselt. Kaheksa inimest oli nõus tõlkima eesti keelest vene

keelde, vastupidisega nõus oli seitse inimest. Viis inimest oli valmis tõlkima saksa keelest eesti keelde, kolm inimest aga nõustus vastupidi tegema. Neli inimest oli nõus tõlkima inglise keelest vene keelde ja niisama palju ka inglise keelest eesti keelde. Ühe võrra oli vähem aga neid, kes olid nõus tõlkima eesti või vene keelest inglise keelde. Vaid üks üliõpilane oli nõus tegema masinakirja. Kuna konkursile registreerunute arv oli oodatust tunduvalt väiksem, siis otsustasid konkursi korraldajad pikendada registreerimise aega kuni käesoleva aasta aprilli lõpuni. Et kooperatiiv «Alfa» võtab tööle eelkõige konkursi võitjaid, siis järgnevalt tutvustame teenimisvõimalusi selles kooperatiivis. Vastavalt kooperatiivi liikmete üldkoosoleku otsusele kehtestati kooperatiivis tehtavatele töödele järgmised hindad:

- 1) trükitud teksti ümbertrükkimise eest (30 rida leheküljel) 1 lk. — 50 kop.;
- 2) käsitsi kirjutatud teksti ümbertrükkimise eest (30 rida leheküljel) 1 lk. — 70 kop.;

(Järg 4. lk.)

# Jugoslaaviasse sõidab Toomas Remmelkoor

Kevadpäikeselisel nädalavahetusel Vana-Otepääl võistlesid kõrgkoolides väljaselgitatud kuulsuud omavahel. Võistluspinge oli lõpuni üles keeratud. 16 võistlejat kõnepuldis, 12-liikmeline õppejõudude ja üliõpilaste žürii ning kuulajad saalis. Vaid üks võistleja esindas veel stagnatsioonieagade võistluste formaalset mängu ehk täpsemalt öeldes — tahtis lihtsalt esinemise kaelast ära saada. Üliõpilaskõrre andis talle printsipialse hinnangu (40st võimalikust punktist 1).

Ülejäänud etteastajad näitasid head sisulist ettevalmistust ja mis peamine: aktiivne hoiak kaitsta ja võidelda oma põhiseisukohtade eest haaras kuulajaidki. Enamasti kõneldi põletavatest poliitilistest ja sotsiaalsetest probleemidest. Saal elas need kaks päeva igavust tundmata. Vastupidi: erinevate erialade tudengid tõid meie ette oma erialaprobleemid ja rikastasid meidki oma uute lähenemismurkadega, pakkudes ka positiivseid lahendusi. Huvitav oli!

Sensatsioonigi ei puudunud. Viimasel tunnil saabus võistlusele ja esines väljaspool konkurentsi (žürii oli oma tööd juba lõpetamas) ajalootudeng **INDREK TARAND**. Sisukas esinemine pälvis kõrge hinnangu ning ta võinuks pääseda esikohapretendentide hulka. Kahjuks oli aga juba hilja. Žürii sai esinejat tänada eriauhinnaga ja lootma jääda, et žürii soov täitub 1989. aasta kõnevõistlusel.

Kes siis võitsid? Küsimus on paratamatu, kuid vastata ei ole kerge. Võitsid kõik — oleks kõige õigem ja adekvaatsem vastus. Kõik said juurde uusi kogemusi, igauks paistis millegi poolest silma. See tegi žürii töö raskeks. Tuleval aastal tahetakse katsetada ka 10-minutilise improviseeritud ja kohapeal antud teemaga.

I koha ja seega ka tuusiku Jugoslaaviasse pälviv IV kursuse bioloogia **TOOMAS REMMELKOOR**. Teema «Darvinism kaasajal ja selle humanistlik väljund» esitamisel kasutas ta näitlikustamist, arendas auditooriumiga dialoogi, kõneles nii kõrgele teaduslikul tasemel kui ka kõnekunsti reegleid arvestades.

Teema aktuaalsus ja küllalt korrektne lahendus ning esitus tõid II koha TPI majandusdiplomandile **JURI UUSTALULE**.

Omaette trumli mängisid välja esimene ja viimane võistleja. Esimesena esinema pidanud II kursuse ajaloolane **KALEV VILGATS**, kes laimamatult kõneles teemal «Möödapääsmatu üliõpilaskõne», jäi žürii üldhinnangu järgi pingsas võistluses aktuaalsel teemal «Möödapääsmatu üliõpilaskõne» võrdsest jagama III ja IV kohta (hindajailt punkte 61,3 ja 57).

Ülle **TOODE** farmaatsia I kursusele tunnustati parimaks naiselisejaks (58,1 p.). Tunnustuseks oli seegi, et ta paluti oma populaarse teemaga «Ilmastiku mõjust organismile» avalikule esinemisele Tallinnas.

Nagu juba öeldud, oli palju huvitavaid esinemisi ja jagus veel mitmesuguseid preemiaidki. Eelmise aasta võistlejast oli tänavu välja tulnud neli.

Avalikustamise õhkkond on soodsalt mõjunud ka UET ettevõtmistele. Murrang ei ole toimunud mitte ainult teemades, vaid ka esituslaadis — kõnekunst on hinnas.

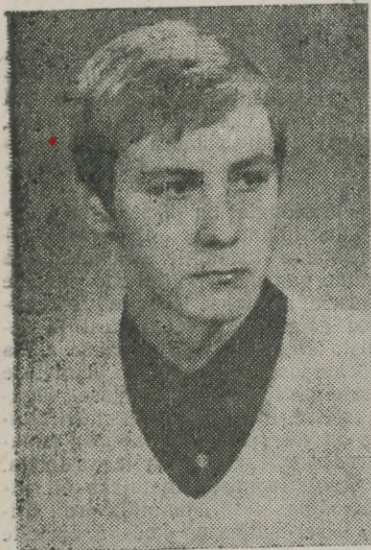
SIINA LEPIK,  
vabariikliku UET nõukogu  
ja žürii liige







## Universiaadiveerg



**PRIIT JAAGOSILD, 22 a., arstit.**  
III k., 100 m vabaltujumine 54,65.

«Kas Sul on lühikesed juuksed sellepärast, et veetakistus pisem oleks?»  
«Sellepärast, et mitte kammida ja pesta — see on tülikas.»  
«Kas arstiks õppides sportimiseks tõesti aega võib jääda?»  
«Kehakultuuri jaoks küll jääb, spordi jaoks mitte.»  
«Koolipõlves olid kõvem.»  
«Eks saatust mängi oma rolli. Sõjaväkke minekuni tegin ikka tõsiselt trenni. Seal kosusin pudrust hialt tublisti.»  
«Nii et oled nüüd häabuv tegija?»  
«Väga rumal küsimus. Olen nüüd kehakultuurlane, mitte sportlane.»  
«Miks Sa enam nii ihu ja hingega ei harjuta nagu varem?»

## UUS ALA

Balti üliõpilasmängud toimuvad juba 21. korda. Esmakordselt liituti sel aastal võistluste kavva ka sulgpall; ala, mis debüteerib olümpiamängudel 1992. aastal.

9. ja 10. aprillil kogunesid Leedu, Läti, Eesti tudengid TRÜ spordihoonesse. Nii leedulased kui meie üliõpilaskoondis alistasid lätlased 4:1 ja seega selgus võitja omavalitsuse koostöös. Meie meespaari võitis viis kohe juhtima, kuid peagi oldi juba kaotusseisus 2:3. Otsustama pidi meeste üksikmäng, kus Andres Ojamaa (EPA) suutis üle mängida leedulaste esinumbri Jankaskase 2:1 (otsustav geim 17:15). Seega jäeti esikoht Tartusse. Võidukasse koondisse kuulusid veel Terje Lall, Marju Velga, Ebe Siliksaar (kõik KKT I), Einar Veede (KKT II) ja Peeter Munitsõn (majandus I); treener Helmut Valgmaa.

## Intervjuu...

(Algus 2. lk.)

3) trükkimise eest paljundamiseks rotaprindis (38 rida leheküljel) 1 lk. — 80 kop.;  
4) sama (42 rida leheküljel) 1 lk. — 90 kop.; tabelite trükkimine 1 lk. — 70—140 kop.  
Tõlketööde ja käsikirja toimetamise hinna kindlaksmääramisel läheme ENSV MN määrusest nr. 285 30. 05. 1977. a. Orienteeruv hind kõigub 2—5 rbl. ühe lehekülje tõlke eest masinakirjas.

Käesoleval ajal on kujunenud koostööviisi võimsus suuremaks, kui on praegu täidetavate teenuste maht. Ootame täiendavaid tellimusi. Lisaks juba eespool loetletud töödele tõlgime veel poola, tšehhi, ungari, rumeenia, bulgaaria, serbohorvaadi, prantsuse, soome, norra, taani, hollandi, leedu, läti jt. keel-

«Elu nõuab oma ja spordil ei ole mõtet. Ka stiimult pole.»  
«Millise määrani või mille nimele üldse tasub sporti teha?»  
«Kehakultuuri tasemel ainult enda jaoks. Kui oleks raha, taolgid, võistlusreisid, siis säärase nn. hea elu nimel võiks ka tippsporitu teha. Kuid arstitudengina näen, millise määratu suure jälje tipp-sport tervisele jätab.»  
«Kas saavutasid oma võimete lae?»

«Loomulikult mitte, alati võib rohkem teha. Ainult: ons mõtet?»  
«Kuna viimati võistlesid?»  
«TRÜ—Kaunase KKI matšil eelmise aasta lõpus.» (Kinnituseks näitab Priit dip.omit: «uzémusi III vieta, rezultatas 2494 tšk.»)

«Oled ülikooli ujumissektiooni liige. Quo vadis, TRÜ ujumine?»  
«Ujumine käib ülikoolis kohvik-klubi vormis. Aga kui Ujula 4 taha ülikooli basseini tehakse, võib Eesti tasemel välja minna. Praegu käib nii, et hüppame ja teeme muud puli — homme lastakse vesi ka sisse.»

«Kas «Dünamo» ujula Tähtveres ei vasta standarditele?»  
«Kui Türi või Tamsaluga võrrelda, siis... noh, tugeva keskmise annab välja.»  
«Kui palju Sul õlavööde normaalsest laiem on?»

«Ma ei tea, selle kohta ei olegi minu arust normi.»  
«Aga suur on kopsu maht?»  
«Ligi kaheksa liitrit.»

«Päeva pikim ujumisots?»  
«17,6 km.»  
«Aga kinematograafia ja kunst?»

«Filmitegemisest niipalju, et algaval taidluskonkursil võib näha järjekordset «Muret». Ja kahel näitusel olen maalidega esinenud.» (Lisaks on küsijal õnnestunud näha veel viit küsitletu linasteost.)

PRIIT PULLERITS

Individuaalturniiril jäi külaliste päralt vaid naisüksikmängu finaalkohtumine, kus mõõtu võitsid kursuseõed Kaunase Kehakultuuri Instituudist Jurate Markaitite ja Rasa Mikšite. Geimidega 2:1 võitis esimesena nimetatut. Paarismängus tuli leedulastel aga alla vanduda Terje Lallile — Marju Velgale.

Meeste mängudes seevastu oli Tartu tudengite paremus ilmselge — neli paremat kohta üksikmängus. Finaalkohtumises oli Andres Ojamaal tšikk tegu, et treeningukaaslast Ain Matveret (KKT I) võita. Kolmanda geimi ülekaal 15:7 tõi ka turniirivõidu. Paaridest tulid esimesteks Peeter Munitsõn — Andres Ojamaa ja segapaaridest Terje Lall — Ain Matvere.

Suvel ootavad ees üliõpilaste üliõpilised suvemängud 1.—7. augustini Brestis.

HANNO TOMBERG

test nii eesti kui ka vene keelde. Tööde eest võib maksta ka ülekan- dega. Tellimuse võib esitada kirjalikult: 202400 Tartu, Postimaja, postkast 142, kooperatiiv «Alfa» või telefonil 7 06 92.

Aspirandid ja diplomandid, kasu- tage meie teenuseid!  
Ülikooli allasutused! Te säästate oma aega ja raha ning kiirendate publikatsioonide ilmumist, kui teie käsikirjad rotaprindis paljundami- seks valmistab ette kooperatiiv «Alfa»!

KOHTUMINE  
ARNO KÖÖRNAGA

Teadusraamatukogu konverentsi- saalis räägib kolmapäeval, 20. aprillil kl. 16 akadeemik Arno Kõorna majanduse ümberkorraldamise probleemidest.



G. Orwell «Loomade farm»,  
LR 1988 11/12

Mida arvaks eesl Benjamin meie käesolevast perestroika- kast? Arvatavasti annaks ta sama salapärase vastuse, nagu ta andis loomade ülestõusu ja selle saavutuste kohta: «Eeslid elavad kaua. Ükski teist ei ole iial näinud surnud eeslit.» Küllap mõtlevad paljud inimesedki Benjamini kom- bel, vahest üksnes eeslitarkus asen- datakse eesti rahvalaulufraasiga: esimesed heidetakse tagumised tapetakse keskmised koju tulevad.

Meie ühiskond on jõudnud staad- iumi, kus esimestel on õnnestunud välja anda George Orwelli «Loo- made farm», mis siiani oli kätte- saadav üksnes põrandaaluses välja- andes. See on meeldivaks üllatu- seks ka keskmistele, sest raske on veel lihtsamalt, veel selgesõnalisem- malt paljastada stalinismi, kogu ühiskonna totalitaarsust. (Loodeta- vasti ilmub kunagi ka «1984», Orwelli teine peateos). Aga mida teevad viimased, kes veel stalinis- mi ja stagnatsiooni ajal esirinnas sammusid? Vahest ootavad nad «paremaid aegu», et heita esimesi ning paigutada teos erifondi riü- lile, mõne 60ndate LRI kõrvale. Nii- siis: kellele elevust, kellele äre- vust.

Eeseks «Miks ma kirjutan» väi- dab kirjanik, et alates 1936. aastast on ta kirjutanud kas otseselt või kaudselt totalitarismi vastu ja demokraatliku sotsialismi eest. Ma ei tea kahjuks, milline oli Orwelli arvates demokraatlik sot- sialism, kui palju see kattunuks meie perestroikaga, sest nii Looma- de farmis kui «1984» Okeania im- peeriumis on tegemist totalitaarse ühiskonnaga. Kui aga lähtuda Paneuroopa liikumise rajaja Cou- denhove-Kalergi raamatust «To- taalne riik — totaalne inimene» (Tallinn, 1940), peaks demokraat-liku sotsialismi eelduseks olema vä- hemasti südamealustust, poliitika ja majanduse vabadus.

Orwelli «Loomade farmis» toimub loomade ülestõus. Jones, senine peremees, peletatakse minema ning sigade juhtimisel saab Karjafarmist Loomade farm, esimene omalaadne Inglismaal. Ometi ei tähenda ani- malism heaolu, sest farmi ala- mad loomad teevad edaspidi roh- kem tööd ja saavad vähem süüa

## Lahtisi...

(Algus 3. lk.)

Jannsenile, Suitsule, Tuklale, Unde- rile... Ehk peaksimegi nüüd täna- ma «Valhallat» selle eest, et ta os- kab siitsamast, meie ümbert leida semantiliselt väljendusrikkad sule- tud või avatud ruumid, luua selles- se elama sõna koos kordumatult omanäolise pildiga. Nii paikab ta vanas Tartus meie jaoks katkenud tähendustevõrke ning loob ka uue, meie ajas elava kultuurimälu.

Veel kord 24. märtsi hilisõhtusse tagasi...

Kaasatuliidajad on eesliikujale lii- ga palju pilguga haaramiseks. Vä- nemuse, Vaksali tänav. Riia silla alt läbi. Vasakule. Plekk-garaažid, uduvihmane pori ja õlised liipri- vahed. Manööverdava veduri ainus silm taamal. Laadimisel olevate vagunite võigas kolin. «Mu Isamaa

## Eeslid elavad kaua

kui ükskõik milline loom kogu maa- konnas. Miks?

«Mis oleks revolutsioonil vää- rüst, kui ta ei hävitaks endiseid väärtumalaid. Kui palju on kasu väärtumalate hävitamisest, kui nen- de asemele silmapilk tekivad tei- sed: tõepoolest endised, ainult ni- metus uus. Vaadake Venemaad! Vaadeldgem ükskõik mis maad». (A. H. Tammsaare «Whitmanist, kinost ja «misukesest».)

Ka loomade farmis asendatakse ühed väärtumalad teistega, vasta- sel juhul poleks saanud tekkida võimu hierarhiat. Et seda saavuta- da, pidid sead tegema käskudes korrektiive. Kui «Loomade farmis» oldi sõnade devalveerumise suhtes siiski leppimatud, siis «1984» on sõnad juba täielikult kaotanud oma tähenduse — Okeania impeeriumis tegeles Töeministeerium valede se- pitsemise, Rahuministeerium sõja- asjanduse, Armastuse Ministeerium piinamise ja Külluse Ministeerium naljutamisega. Totaalne pettus ka- jasus Loomade farmis teistsugusel kujul — Kiunatsi poolt pakutud protsentides ja arvudes, kaotamaks loomades kahtlusi tulevikuideaalide täitumises.

Tekib küsimus: kuidas suutsid sead võimu enda kätte ha- rata? Tõsi, nad olid kõige kiiremad lugemaõppijad, selgus, et paslikud loomad ka majandusasu ajama. Kuid need omadused on juhi, mitte totalitaarse ühiskonna eeldused. Järelikult oli vaja meh- hanismi, mis allutaks loomad sigade tahtele. Seepärast tuli sigadel farm personifitseerida (näit. kollektiivne mõistus, kollektiivne tahe). Üksik tahe allutati kollektiivsele, arvestades rangelt sigade huve. («Meie, sead, teeme mõttetööd. Selle farmi juhtimine ja organiseerimine on täiesti meie õul. Ood ja päevad valvame teie heaolu pärast. Teie pärast joome seda piima ja sööme neid õunu»). Eesmärk saavutatakse distsipliini abil. Distispliin on kahtlemata totalitaarse riigi alustugi, et saavutada distispliini, pidid loomad end pidevalt tundma välisvaenlase poolt ähvar- datuna. («Kas teate, mis juhtuks, kui meie, sead, ei suudaks oma ko- hust täita? Jones tuleks tagasi!»). Välisvaenlase kadumine ohustanuks hierarhilist süsteemi, pealegi oli iga ebaõnnestumise puhul vaja hajuta- da loomade kahtlus tegevuse õig- suses. Samas aga ei tohtinud tek- kida rikkust, mis võrdse jaotuse korral andnuks võimaluse sigade võim kukutada.

Et selline olukord ei tekiks, tuli sigadel leida lahendus vastuoluli- sele küsimusele: kuidas teha nii, et ühelt poolt toodetaks ühiskonna rikkusi (sest nälga ei tohtinud surra liiga palju loomi), teisalt ei tohtinud jälle reaalset rikkust juur- de tulla (sest heaolu kasv andnuks

teistele loomadele võimaluse sead hävitada). Kui «1984» oli partei võimul püsimiseks vaja sõda, siis Loomade farmis piisas tuuleveski ehitamisest. Just tuuleveski mitme- kordne ehitamine rõõvis reaalse rikkuse tekkimise võimaluse. Eba- õnnestumise korral oli vaja leida üksnes süüdlane, kelleks osutus loo- mulikult juhi suurim võistleja Lu- mepall.

Selline olukord saab tekkida riigis, milles valitseb ühe partei süs- teem. Sellist süsteemi on kerge saa- vutada, sest iga demokraatlikku konstitutsiooni on võimalik muuta totalitaarseks süsteemiks: nüpea kui üks partei saab valitsemise mono- poli enda kätte, teiste tegevus liht- salt keelustatakse. Ja kuna totali- taarses riigis puudub opositsioon, ei ole karta parlamentaarset ega ajakirjanduse kriitikat. Loomade farmis olid kriitika summutajateks lambad, kes mägisid vastavalt aja nõuetele.

S eoses demokraatiast tagane- misega devalveerub totali- taarses ühiskonnas ka mõis- te «vabadus». Loomade farmis oli näiteks tuuleveski ehitamine vaba- tahtlik, aga iga loom, kes sellest osa ei võtnud, sai ainult pool toidu- portsu.

Tänu sellisele masinavärgile hak- kasid sead järk-järgult teistest loo- madest eralduma. Nad kolisid elu- mājja, tõusid tund aega hiljem kui teised loomad. Sead ehitatis büro- kraatliku masinavärgi, kirjutades päevast päeva toimikuid, raporteid, protokolle ja märgukirju. Millegagi tuli ju oma olemasolu ja valitse- mist õigustada. Napoleoni käsul korraldati iga päev «spontaansed demonstratsioonid», mis muutsid elu varasemast väärakamaks. («Nüüd oli rohkem laulmist, rohkem kõne- sid, rohkem rongkäike») Loomad ei tahtnudki enam mõelda omi mõt- teid, kergem oli Jonesi-aeget elu mitte mäletada.

Vahest oleks inimestelgi parem Stalini-aeget elu mitte mäletada? Aga vist on viga selles, et inimeste mälu on parem, kannatusedki suu- remad. Pealegi annab lähiminevikki kinnitust eesl Benjamini väitele, et raskused ja pettumus on muut- matud elunähtused. Seetõttu ei ta- hakski jagada M. Titma optimismi, et me seisame kaugel «1984» anti- utopiast. (Kui see oleks nii, miks on siis see teos eesti keeles ilmu- mata?) Samas loodab M. Titma, et «Loomade farmi» antisovetistlik olulipoliitilis on mõõdanik. Tahaks loota, et see nii on. Et esimesi enam ei heidetaks ega tagumisi ta- petaks. Ja et Napoleonil ei oleks enam võimalik jalgla tõsta ega kõi- gi meie plaanide peale lasta.

MART SOIDRO,  
žurn. III k.

## VEAPARANDUS

Eelmise lehe kirjutisse «Kas pa- lumisest...» on lipsanud viga. Ni- melt pärineb 1952. aasta (mitte 1955!) 14. oktoobrist Tartu Linna Täitevkomitee esimehe ja teiste ametiisikute allkirjaga akt, kust võib lugeda: «Paluda ENSV Mi- nistrile Nõukogu kiirendada end. Jaani kiriku varemete lammutamise kohta esitatud Tartu Linna TSN Täitevkomitee ettepaneku läbivaata- mist...» Viidatud taotlus peaks pärinema 1952. aasta kevadest.

Mea culpa.

KAUR ALTOOA

## HEI, PRESSISEKRETÄR!

Oleks vaja kähku kokku saada. Tule ajakirjanduspäeva asjus («TRÜ» pressikonverents 5. mail) toimetuses läbi esmaspäeval või teisipäeval.

Toimetaja VARJE SOOTAK





Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 14 (1525)

Reede, 22. aprill 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Komsomolikomitee Rahvarinde poolt

Järgkordsel ELKNÜ TRÜ komitee istungil oli arutusel kolm põhiküsimust.

1. Arutati initsiatiivgrupi poolt esitatud üleskutset Eesti NSV poliitilise massiorganisatsiooni «Rahvarinne perestroika toetuseks» loomiseks. Võeti vastu OTSUS, mille siinjuures ära toome:

ELKNÜ TRÜ komitee koosseisus Andi Kasak, Asko Pohla, Ollar Vaserik, Tõnu Rüütel, Mati Allik, Katrin Idla, Ülle Ninaste, Neinar Seli, Marko Seemen, Margus Kiisküla, Erik Allikmets, Eva Kauksi, Ollar Kase arutas läbi initsiatiivgrupi poolt esitatud üleskutse ENSV poliitilise massiorganisatsiooni «Rahvarinne perestroika toetuseks» loomise kohta, mida tutvustas initsiatiivgrupi liige, ENSV TA akadeemik Viktor Palm. Märkiti, et perestroikavastased jõud takistavad jätk

kuvalt ühiskonna ümberkorralduste läbiviimist, esineb stalinismi inimsevastaste kuritegude õigustamist, mõned massiteabevahendid võltsivad sihilikult ajaloolasid. Lähitulevas vajadusest konsolideerida perestroikat toetavaid ühiskonnagruppe ning aktiivsemalt kaasata ka vabariigi üliõpilaskonda ühiskonna ümberkorraldustesse, ELKNÜ TRÜ komitee

otsustab:

1) toetada ENSV poliitilise massiorganisatsiooni «Rahvarinne perestroika toetuseks» loomise ettepanekut ning lugeda selle organisatsiooniga ühinenuks kohal olnud ELKNÜ TRÜ komitee liikmed;

2) kutsuda üles TRÜ komsomoliorganisatsiooni teaduskondade algorganisatsioone ning vabariigi teiste kõrgkoolide komsomoliorganisat

sioone väljendama oma seisukohta organisatsiooni «Rahvarinne perestroika toetuseks» suhtes.

2. ELKNÜ TRÜ komitee otsustab hakata taas välja andma Kristjan Jaak Petersoni nimelist auhinna. Auhinna väljaandmisega seonduvate küsimuste lahendamiseks moodustati vastav töögrupp koosseisus Margus Kiisküla (majandusteadusk. üliõpilane), Ain Hinsberg ja Loone Kaust (mõlemad filoloogiateadusk. üliõpilased).

3. EKP TRÜ komitee sekretär P. Kenkinann tutvustas 15. aprillil 1988. a. «Edasis» ilmunud artikli «Mõtteid Moskvasse» ideid ning kutsus ELKNÜ TRÜ komiteed ja komsomoliaktiivi tegema ka oma poolseid ettepanekuid meie riigile ja parteisisese demokraatia laiendamiseks.

ELKNÜ TRÜ komitee

## Demokraatia meie õuel

Ülikooli inimesele on aulasse minnek üks tavalisemaid käike. Niisama tavaline on olnud ka käetõstmine millegi poolt. Ikka poolt, vastu ei olnud kombeks, erapooletuks jäämine samuti imek. Nüüd, mil on julgust taas ISE olla ja kätt tõsta üli, kuidas tahame, on aga mõnegi asja arutamine lõrri läinud. Nii juhtus ka kahel koosolekul, kus räägiti rahadest. Aga raha (kuigi tegemist on pika nimega fondidega, on see ikkagi raha kelleltki ja kellelegi) on see, mis puudutab juba igauht ja siin uisapäisa ei otsustata.

● TEADUSPROREKTORI ASE-  
TÄITJA DOTS. JAAK JÄRV,  
mis fondid need niisugused on?

Alates eelmise aasta lõpust saab ülikool moodustada teaduslik-tehnilise ja sotsiaalse arengu fondi. See tekib peamiselt lepinguliste tööde plaanilise kasumi arvel ja moodustab 20% lepinguliste tööde üldmahust. Protsenti ei ole meie määranud, see on ette kirjutatud NSVL KKEH ministri käskkirjas.

● Kas peale 20 protsendi saab fondist ka juba rublades kõnelda?

Jaa, selle aasta plaaniline kasum peab tulema 701 000 rubla, millele liitub eelmise aasta kasumi jäägina 132 000 rubla. Eelarve koostab meile oma ministeerium ja see määrab ära ka lepinguliste tööde mahu, sellest kasum tulenebki. Seega võib fondi suurus plaani järgi olla aasta lõpuks kuni 833 000 rubla. Eelarve viimane variant on ülikooli alles jõudnud.

● Kas võib ka väiksem olla?

Võib küll. Kõik sõltub sellest, kas töötame sel aastal kasumiga või ei.

● Fondi kujunemisest saan aru, aga mis siis nüüd selle summaga edasi saab?

Esiteks läheb see ülikooli materiaaltehnilise baasi arendamiseks. Sinna kuuluvad ehitus, remont, materjalide ja aparatuuri muretsimine, teadustööde finantseerimine (ilm-

selt rahvusteaduste uurimistöödeks).

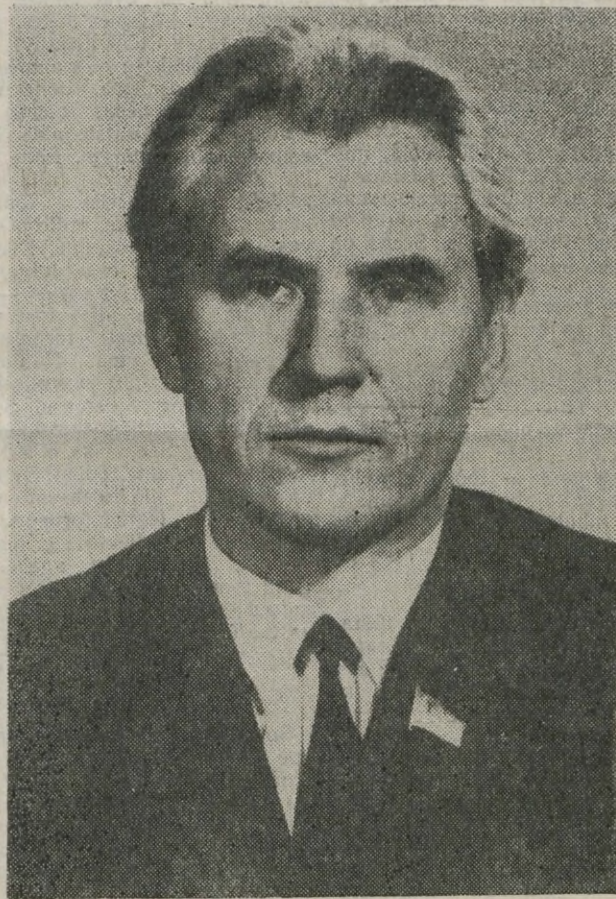
Teiseks — ülikooli sotsiaalse arengu kiirendamiseks, sealhulgas puhke- ja spordibaaside rajamine, töötajate olmetingimuste parandamine jms. Niisuguse fondiga on tegelnud ametiühing ja nemad oskavad sellest täpsemalt rääkida.

● Kas selle kahe suurema lõigu jaotamisega peab ülikool ise hakkama saama?

Selles küsimus ongi. Kuid enne veel ühest jaotusosast. ENSV KKEH Ministeeriumi käskkirjaga on ette nähtud, et 10% sellest fondist läheb ministeeriumi käsutusse. Oleks loomulik, et ministeerium informeerib nende rahade kasutamise kohta ülikooli. Nii jääb ülikoolile 90% ja selle jaoks on vaja koostada eelarve, mis on ka plaaniline. Ja see peab olema heaks kiidetud ülikooli töökollektiivi koosoleku otsusega.

(Järg 2. lk.)

## ARNOLD KOOP



16. juuli 1922 — 21. aprill 1988

24. aprillil 1970. aastal istus Tartu Riikliku Ülikooli rektoritoolile Arnold Koop. Kolme päeva pärast oleks võidud tema kohta öelda: «Nüüd on ta seda *alma mater*iks kutsutud hiiglaslikku laeva juhtinud juba 18 aastat». Kuid 21. aprilli keskpäeval saabus tema jaoks Suur Rahu, — ja valu meie südamesse.

Arnold Koop sündis 16. juulil 1922. aastal Pihkvamaal. Ajad polnud magusad, pealegi sirgus isa Viktor Koobi perekonnas kuus last. Arnold Koop oli vanusejärjekorras kolmas. Sündinud näljaajal ja lõpetanud algkooli 1937. aastal, sai ta juba lapsepõlvest kaasa karastatuse, millele toetudes läbis raskeid radu: 1937—1940 Leningradi Vee-transportitehnikumi õpilane, 1940—1941 Balti Laevastiku Hüdrograafilise Ekspeditsiooni tehnik-hüdrograaf, 1941—1944 Balti Laevastik, 1944—1945 Eesti Laskurkorpus, 1946—1947 EKP Tartu Maakonnakomitee instruktor, 1947—1949 EK(b)P Keskkomitee Vabariikliku Partei-kooli kuulaja, 1949—1952 EK(b)P Keskkomitee Vabariikliku Partei-kooli õppejõud, 1950—1951 Tallinna Opetajate Instituudi kaugüliõpilane, 1952—1955 Tallinna Pedagoogilise Instituudi kaugüliõpilane ja samal ajal ka sama instituudi vanemõpetaja ning ajaloo-keeleteaduskonna dekaan, 1956—1960 NLKP Keskkomitee Ühiskonnateaduste Akadeemia aspirant, 1960—1968 TPedI rektor, 1968—1970 Eesti NSV kõrg- ja keskeriharidusminister ja siis aastast 1970 TRÜ rektor.

Isegi oma viimasel eluaastal jätkus tal viljakat rahutust: uuenemas ühiskonnas tuli ka meie ülikoolile eesrindlik koht leida. Ta mõtles kaasa üliõpilaste omavalitsusele, sõjalise õpetuse ümberkorraldamisele ja ülikooli autonoomia edendamisele. Ja mis kõige tähtsam meie elus — lükkas ülikooli väljaehitamisele taas uue hoo sisse. «Ülikool ei ole mitte ainult ülikooli enda asi, see on Tartu ja terve vabariigi asi. Vastasel korral jääb *alma mater* väga suur potentsiaal mitte ainult kasutamata, vaid *alma mater* muutub tavaliseks provintsiülikooliks».

Nii oli veel aasta alguses: kord talle omase hoogsuse, kord vaimuka huumoriga püüdis ta oma kogemusele toetudes ülikooli raskustest läbi suruda, mis sest, et arstid teda keelasid, mis sest, et väsimuski tegi haiget...

Ei oskagi öelda, kellena Arnold Koop kõige täpsemalt meie mälestusse jääb: kas ülikooli rektori, riigimehe, teadlase või tormleva isiksusena. Niivõrd mitmevärviline oli see inimmosaiik, kellega me sügavaks kurbuseks oleme sunnitud hüvasti jätma.

Kolmapäeval, 27. aprillil kell 12 langetame aulavaikusena pea ja jagame kurbust tema perekonnaga.

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL



TULEB VÕTTA SEE TULETUNGAL...

AIN PROTSINI foto



## Demokraatia meie õuel

(Algus 1. lk.)

Rektori käskkirjaga moodustati töögrupp administratsiooni ja ühiskondlike organisatsioonide esindajast.

● Nii et esialgne fondi jaotamise projekt on olemas?

Nad pakkusid välja suunata materiaal-tehnilise baasi arendamiseks 55 ja sotsiaalse arengu kiirendamiseks 35%. Arvuliselt näeks see välja nii: ministeeriumile läheks 83 000, materiaalse baasi heaks 458 000 ja sotsiaalseks arenguks 292 000 rubla. Allasutustes tuleks nüüd need kaks viimast proportsiooni läbi arutada. Töökollektiivi kompetentsi jäägu sotsiaalse arengu kiirendamise summade õige kasutusviisi leidmine. Materiaal-tehnilise baasi arenguks mineva summa kasutamise otsustab juhtkond.

\*\*\*

● Peale selle uue fondi oli muudatusi materiaalse ergutusfondi ehk preemiarahade jagamises.

See muudatus hakkas kehtima tänavusest aastast. Uue korra järgi tekib preemiafond eelarveliste laborite palgafondist (6%) ja lepinguliste tööde palgafondist (ka 6%). Need numbrid on siis vastavalt eelarvele 920 000 eelarvest ja 1 685 000 rubla lepingute arvelt. 6% moodustab 156 000 rubla, millele lisanduvad ülikoolile teiste asutuste poolt üle antud preemiasummad. Selle aasta eelarves on neid ette nähtud 10 000 rubla. Seega on jaotamiseks kokku 166 000 rubla.

● Kas premeeritavad isikud või allüksused on kuidagi ette kirjutatud?

Ergutusfondist läheb taas 10% vastavalt ministri käskkirjale ministeeriumile. Ülikoolile jääks siis 150 000 rubla. See summa tuleb jagada kolmeks — tööde täitjatele, tööde kaasaaitajatele ja juhtkonnale. Viimasel juhul ei tohi summa ületada 10% kogusummast.

● Kes on tööde täitjad?

Kõik eelarveliste laborite töötajad, lepingute põhikohaga töötajad ja kohakaaslasel — seega kõik, kes saavad palka eelarvelisest või lepingulisest palgafondist.

● Aga kaasaaitajad?

Kaasaaitajaks võib pidada kõiki, kes on aidanud teha teadustöid laborites ja kateedrites (masinakiri, kirjavahetus, asjaajamine jne.).

● Kuidas juhtkond on piiritletud?

Seni premeeriti juhtkonda (rek-tor, prorektorid, pearaamatupidaja, ühiskondlikud organisatsioonid) ministeeriumi preemiafondist. Nüüd

tuleb see ülikooli fondist ning lisaks nimetatutele kuuluvad siia veel allasutuste direktorid, osakondade juhatajad jt.

● Rektori määratud töögrupil on vist siingi projekt tehtud?

Pakuti välja järgmine jaotus: täitjatele 60%, kaasaaitajatele 20%, juhtkonnale 10%. Igaüks võib summad siit ise arvutada. Selle ettepaneku arutelul pakuti ka kaks alternatiivset ettepanekut.

Tõnu Kollo tegi ettepaneku suurendada täitjate osa 70%-ni, jättes juhtkonnale ja kaasaaitajatele kokku 20%.

Keemiaosakonna poolt pakuti vahetada 60, 20 ja 10%, kuid pool kaasaaitajate summast (10%) jääks laborite ja lepingute juhendajate käsutusse. Niisuguse ettepaneku puhul tuleb arvestada, et siis saab selle 10 protsendi arvelt premeerida ainult kaasaaitajaid, mitte aga oma töötajaid.

● Mis saab edasi?

Ilmselge, et ülikooli rahvas peab oma asja ühiselt arutama. Aga kuidas, kui ülikoolis on üle kolme tuhande töötaja. Ilmselt on õige, et allasutused arutavad ajalehest loetu läbi, esitavad täiendavaid ettepanekuid, mis ka avaldatakse. Edasi seisab aga küsimus selles, kuidas saada teada töökollektiivi seisukoht, sest kõik ju ei mahu korraga koosolekul osaleda. Selle ürituse korraldamine peaks olema ühiskondlike organisatsioonide kanda, eelkõige ametiühingul. Enne lõpliku koosolekut võiks olla avalik arutelu ka «TRÜs». Nõndaviisi saaks meie selgeks, mille poolt või vastu oma käe tõstame. Käe tõstmise protseduuri osas julgen teha kaks ettepanekut. Esiteks — hääletamine toimub allasutustes, eelnevalt konkreetselt formuleeritud ettepanekute kaupa. Hääletamise tulemused esitatakse arvuliselt protokollina ning liidetakse. Sellisel saaks iga isiku hääle vahetult mõjutada otsust. See võiks olla ka midagi referendumi taolist. Teine tee on tavalisem, siin tuleb valida delegaate, kes teatud proportsioonis esindavad töökollektiivi ja tema arvamust. Siin peaks aga selgelt välja tooma, mille poolest see protseduur erineb seni funktsioneerivast a/u struktuurist.

VARJE SOOTAK

\*\*\*

Sotsiaalse arengu kiirendamiseks ette nähtud (35% sotsiaalse arengu fondist, 1988. aastal — 292 000 rubla) summade kasutamist on arutatud nii ametiühinguorganisatsioonis kui ka töökollektiivide koosolekul. Üldpõhimõttena on jäänud kõlama ettepanek kasutada raha eelkõige meie töötajate elamis-pinna tarvis kahes mõttes: 1) eraldised elamuehitusest osavõtuks linnale ja 2) eraldised toetustena neile, kes ise ehitavad kooperatiivkor-

terit või individuaalelamut. Veel on peetud vajalikuks korda teha Vellavere puhkebaas (viia keskküttele jne.) ning sisustada töötajate hambaravikabineti. TRÜ aianduskooperatiiv «Palu» palub tasuda väliselektrivõrkude ehituskulud. Ka lasteaiakohtade kompensatsiooniks ning tuusikute ostmiseks oleks vaja mõni tuhat rubla, samuti klubile nii instrumentide muretsemiseks kui ka taidluskollektiivide sõitudeks.

Numbrites näeks ettepanek välja järgmine: 1) kooperatiiv- ja individuaalelamuehituse toetamiseks — 100 000, riiklikust elamuehitusest osavõtuks — 134 000, puhkebaaside remondiks — 30 000, klubile kultuuritööks — 20 000, lasteaiakohtade kompensatsiooniks — 3000, hambaravikabineti sisustamiseks — 2000, aianduskooperatiivile «Palu» 2000 ja tuusikute soetamiseks — 1000.

Kooperatiivseks ja individuaalelamuehituseks on toetust võimalik taotleda oma töökollektiivi soovitusel neil, kes on ülikoolis töötanud vähemalt 5 aastat (noored alla 30 aasta — 2 aastat). Selle toetuse eraldamise kord on kehtestatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega, kuid meiepoolne ettepanek on, et piirnormiks oleks 1000 rubla ühele töötajale (kui abikaasa on ka TRÜ töötaja, siis 2000 rubla). Kui on tegemist lepinguliste töötajatega, siis on ettepanek rakendada koefitsienti 1,5 — seega lepinguliste töötajate perekond võib oma elamispinna küsimuste lahendamiseks toetust saada kuni 3000 rubla.

Summade kasutamise ja toetuse piirnormi ettepaneku osas palume arvamusalaldustega pöörduda ametiühingukomiteesse.

Ettepanekute läbiarutamine peaks toimuma orienteeruvalt 5.—11. mail TRÜ töökollektiivi konverentsil.

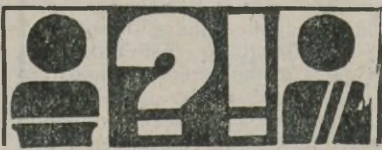
HELVE KABUR,

ametiühingukomitee esimees

Tähelepanu!

Praegu toimub ülikoolis korterite jaotamine. Jälgige jaotusettepanekuid oma teadetetahvliitelt.

Ametiühingukomitee koridori teadetetahvilil on aga välja pandud linnas kinnitatud TRÜ elamispinna-taotlejate järjekord 1988. aastaks.



TIINA TALVIK

50

Neuroloogia ja neurokirurgia ka-  
eedri dotsent, arstiteaduskonna  
ametiühingukomitee esimees, Eesti  
NSV laste peaneuroloog Eesti Las-  
tefondi presiidiumi liige, Üleliiduli-  
se Ametiühingute Keskrevisjoniko-  
misjoni presiidiumi liige tähistas  
selle oma esimest juubelit. Soovime  
uubilarile ikka temale omast tar-  
nukust, õnne ja kordaminekuid  
gas ettevõtmises!

Kolleegid



Malaktus

tuleb tänavu natuke teisiti. Alguses  
antakse küll kätte mitmesugused  
autasud nagu ikka, kuid siis esita-  
vad «Vanemuise» näitlejad A.-E.  
Kerge lavastatud H. Palametsa  
kompositsiooni V. I. Lenini viimas-  
te tööde teemadel.

Ootame kõiki aulasse juba nel-  
japäeval, 28. aprillil kl. 14.



## Õpetatud Eesti Seltsi sünn ja surm

Teisipäeval, 26. aprillil kl. 15 toi-  
mub TRÜ humanitaarteadlaste kor-  
raldatuna raamatukogu konvent-  
sisaalis teaduspäev, tähistamaks  
Õpetatud Eesti Seltsi 150. aasta-  
päeva. Prof. Herbert Ligi annab  
ülevaate OES-i tegevusaastatest  
kuni sulgemiseni 1950. aastal, prof.  
Juhan Peegel räägib OES-ist kui  
eesti keele ja rahvaluule uurimise

keskusest, prof. Harald Peep OES-i  
tegevusest kirjandusajaloo ja bib-  
liograafia vallas, dots. Tiit Rosen-  
berg ja Jüri Linnus OES-i osast  
Eesti ajaloo uurimisel ja arheoloogia  
ning etnograafia edendamisel.  
Oodata on ka mälestusi seltsi ku-  
nagistelt liikmetelt ning arupida-  
mist OES-i taassünni üle.

TIIT ROSENBERG

## Õnnitleme, laureaati!

Tudengipõlve uurimuse «Iterat-  
sioonimeetod sümmeetrilise maatriks-  
omaavektorite ja omaväärtuste  
leidmiseks» eest sai TAIMO SAAN  
preemia Eesti NSV Teaduste Aka-  
deemialt. Akadeemia annab igal  
aastal oma tunnustuse parimatele  
üliõpilastöödele. See TRÜst saabu-

nud võistlustöö tunnustati parimaks  
teoreetiliseks tööks küberneetika,  
matemaatika ja informaatika alal.  
Taimo Saan lõpetas 1986. aastal  
rakendusmatemaatika ja on praegu  
arvutusmatemaatika eriala aspi-  
rant.

## Hollandisse,

esialgu küll Moskvasse, sõitis kol-  
mapäeva õhtul Eesti NSV teeneli-  
ne Tartu Akadeemiline Meeskoor  
koos dirigent Alo Ritsinguga. Ees

ootab hansalinnade meeskooride  
festival Holdenzaali linnas. Tagasi  
peaks jõutama 27. aprilliks.

## Poola

linnades esineb praegu ülikooli klu-  
bi 16-liikmeline kontsertbrigaad (an-  
sambel «Rentaablus», folgilauljad

ja rahvatantsurühm). Võetakse osa  
ka festivalist «Varssavi kevad». Nema-  
d jõuavad tagasi 5. mail.

## Tule kuula kosmonaute!

Laupäeval, 23. aprillil kl. 12 esi-  
nevad Tähe t. 4 aud. D-111 USA  
astronaut John Fabian ja NSV  
Liidu lendur-kosmonaut Lev Djo-  
min. USA astronautilt kuuleme et-

tekannet «Programm SHUTT-  
LE» ning NSV Liidu ja USA  
kosmosealase koostöö perspekti-  
videst.

## See on üks õige asi

ütleb ehk õigusteaduskonna üliõpi-  
lane, kui kuuleb, et juura I kur-  
suse tudeng võitis traditsioonilise  
ainekonkursi NLKP ajaloo, mis  
seekord baseerus Mihhail Gorbalt-  
šovi töö «Oktoober ja uutmine: re-  
volutsioon jätkub» tundmisel. Lõpp-  
voorus osales 43 tugevamat, pari-  
matest parimad reastas Jüri järg-  
miselt: Sirje Värvi (õigus I) I koht,  
Aare Anderson (ajal. I) — II koht,  
Vallo Matto (ravi I) — III koht,  
järgnesid Katrin Lainessaar (ped.  
I), Pjotr Bitševin (füüs. I), Kersti  
Hurt (saksa fil. I) ja Anneli Hein-  
salu (ravi I) — 4.—7. koht, Laivi

Pani (maj. küb. I), Toomas Kivi-  
sild (biol. I) ja Anu Potisepp (ingl.  
fil. I) — 8.—10. koht.

Kolme esimest, kes ühtaegu moo-  
dustavad TRÜ võistkonna kõrg-  
koolidevahelises finaalsoorus, ooda-  
takse 27. aprillil kl. 11 TRÜ nõu-  
kogu saali, ülejäänud seitset aga  
TRÜ teadusraamatukogu kon-  
verentsisaali samal päeval kl. 15 võt-  
maks osa vabariikliku ühiskonna-  
teadusteaduste üliõpilastööde kon-  
kursi laureaatide autasustamisest.  
HENN KAARIK,  
ainekonkursi komisjoni  
liige

## TÄHELEPANU!

Seoses meie rektori professor  
ARNOLD KOOBI surmaga jäävad  
rahvaste sõpruse päevad ära. Toimu-  
vad järgmised üritused: laupäeval,  
23. aprillil kl. 14.15 jätkub OTÜ  
orientalistika ja võrdleva kultuuriloo  
ringi konverents, kl. 16 «Tallinnfil-  
mi» «Varandus» ja arutelu loodus-  
kaitsest; pühapäeval, 24. aprillil  
kl. 12 kevadhääle kuulamine Ema-  
jõe lual, kl. 17 filmiprogramm  
«Eesti Telefilm» uutest filmidest,  
kl. 19 TRÜ kammerkoori ja Riia  
kammerkoori ühiskontsert.  
Aräänud üritused toimuvad  
3.—6. maini. Piletitomanikud, kes  
ei saa sel ajal osaleda, saavad oma  
piletid tagasi müüa enne väljakuu-  
lutatud ürituste algust või komso-  
molikomitee arvestussekretoris es-  
maspäeval ja neljapäeval.  
Komsomolikomitee



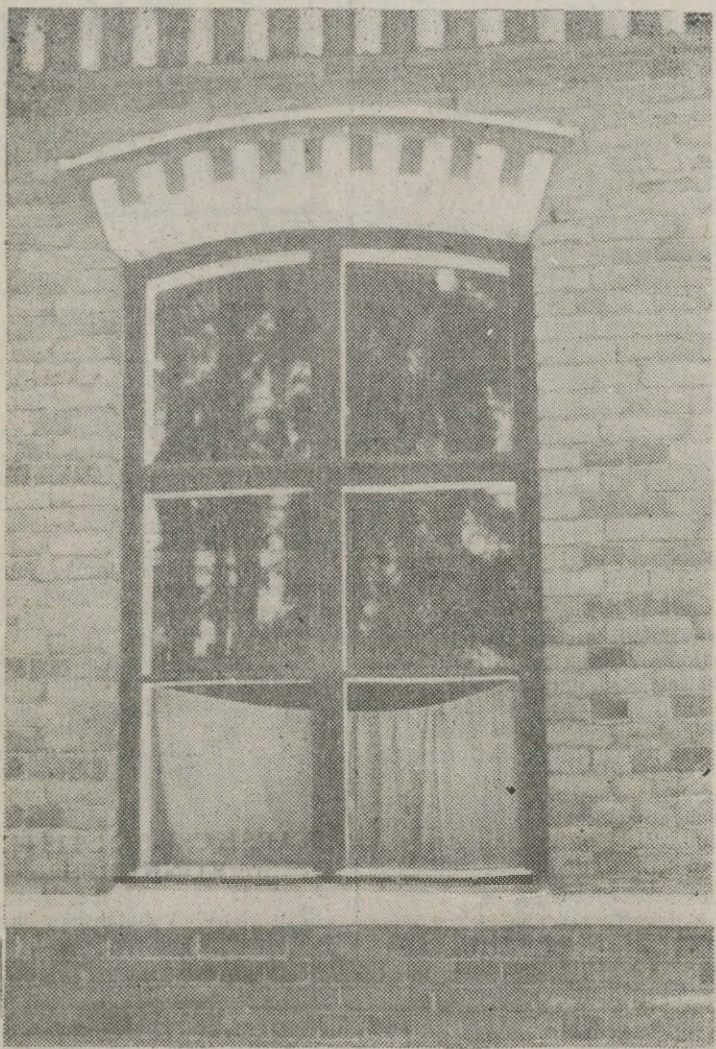
ME EI TAHA OLLA VAIKIV, UNUNEV LEHEKÜLG AEGADE RAAMATUS.

AIN PROTSINI foto



# AKEN SOOMEMAALE

## 200 aastat varemini... või hiljemini



JY Üliõpilaskonnal on oma kirjastus- ja avaldamisvõimalus. Ülikooli toimetiste sarjas avaldatakse üliõpilaste, õppejõudude ja teadlaste uurimusi, esseid, artikleid, luuletusi, saripilte jne.

Toimetiste sarjas on ilmunud *opus* nr. 22, Tiina Tikkase *pro gradu* — töö «Schilleri kirjad esteetilisest kasvatuses». See on välimuselt ilus trükk, kaevata ei saa ka sisu üle.

Tegemist on filosoofilise uurimusega. Tikkane seletab Schilleri mõistesüsteemi, vaatleb tema teooriate seoseid Kanti, Rousseau' ja Goethe mõtetega ning analüüsib Schilleri esteetilise kasvatuses eesmärke.

Schiller oli filosoof-luuletaja või luuletaja-filosoof, kuidas soovite. Kumb on siis Tiina Tikkane, kes sissejuhatuses innustunult kirjutab: «Allikate kasutamisel olen püüdnud elavaks muuta seda allikat, mis pulbitseb minus endas.»

### ARS LONGA

Asja tuum on 8. leheküljel: «Kõik poliitilised muutused peaksid järgima karakteri õilistumist, aga kuidas võib karakter õilistuda barbaarsuses? Tuleb leida mingi rikkumata allikas väljaspool riiki, millest karakteri muutus võib esile tõusta. Sellise allika leiab Schiller kaunist kunstist (die schöne Kunst).»

Siin on asjaolu, mis ühendab

Schillerit ja Herbert Marcuse. Marcuse teooria liitmine Schilleri uurimustega on hästi põhjendatud.

Kunst on niisiis autonoomne, kui see vaid püsib oma kesta, ning just seetõttu sobilik esteetilise kasvatuses vahendiks. (Aga mis siis, kui proovitakse kunsti piire?)

Esteetilise kasvatuses vahendina annab kunst tagasi aistatavuse: tähelepanu kinnitub elunähtustesse sellistena, nagu nad on. John Cage'i palas «4'33'» tuleb pianist lavale ja istub neli minutit kolmkümmend kolm sekundit midagi mängimata pianino ees; tähelepanu kinnitub sellele, kui keegi kõhib tagapingis, keegi teine kratsib kõrv ja kolmas näpib nina.

«Kunsti ülesanne on paljastada ja kinnitada tähelepanu stereotüüpidele, mida ühiskond loob ja säilitab ideoloogia abil. Kunst aitab üksikisikul märgata stereotüüpe ja nende kaudu ülemvõimu struktuuri. Sellest võib alata üksikisiku kasvateadlikuks,» ütles Marcuse.

«Kunst heidab inimese vabadusse. Ei ole huvipakkuvat sellest, kas inimene valib hea või halva, peaaegu et ta on valmis valima,» ütles Schiller.

### VITA BREVIS

Giulio Carlo Argan ütles: tehnoloogia vajab esteetikat, selleks et toimida eetilisel.

Schilleri mõtted elavad edasi ja neid on tarvis aeg-ajalt uurida. On

asjatu laulda nutulaulu mõistuse ja loogika maailmast, sest teame ju, et esteetiline kasvatus on teetunde ja mõistuse tasakaalule, teravikliku inimese loomisele.

Tikkase kõrgmõte on kasvatuses mõistmine kunstina. Ka mina kirjutaksin meeleldi alla teesile: «Kunstiline tajumine peaks ulatuma ka teadmisesse». See on asi, mida kõik paistavad teadvat, kuid mitte tunnetavat.

Tikkase uurimus on hea viis tutvuda Schilleriga, kuid meeldivad on ka mõned kõrvalliinid, millest üks on tähelepanu kinnitamine aistatavusele, nimelt keha võimule aista.

Kunstis ollakse ses suhtes üsna kaugel. *Happeningid* ja *performance'id* on juba aastakümneid asetanud keha aistingud keskele kohale.

Vaid kukesamm on mõtteni teha elust kunst. Aga kui elust tuleb kunst, siis on kunst oma töö teinud, kunsti tegelikustamine viib iseseisva kunsti lõpule.

Siiski mõjub kunst tõeliselt vaid sellest võrandudes, nimelt kunstina. See on mõte, mille seemne istutas Schiller. Ja mida Marcuse arendas.

Arutledes esteetilise kasvatuses võimalusi ühiskondliku muutmistegurina, kõndis Schiller oma viisil mööda ringjoont, millest ei pääsenud välja. Ja väike ring pöörleb edasi...

HELENA SEPPALA

## Meeste teadus ja naiste teadus

Naiste teadus on hiljakesi saanud jala ka Soome ülikoolide uksepraos. Muidugi mitte esimesena maailmas ega ka Euroopas: *women's studies*-keskusi on Ühendriikides sadu ja *kvinnoforskning* Rootsis sai esimese dotsendi juba 70. aastail.

Naiste teadust on Soomes õpetatud käesoleval sajandil juba kõikidel tasanditel üldõpingutest teadlaste ettevalmistamiseni. Kursuste juhuslikkusest hoolimata on nende külgetõmbejõud olnud suur.

Kõik naisuurijad ei tee sugugi naiste teadust. See, et uurija on naine ja sellest lähtuv naiste teadus on naiste teaduse eeldus, kuid sellest veel ei piisa.

Eks ole naisi uuritud vareminkinigi, kuid 60. aastateni traditsiooniliselt «meeste teaduse» mõistete ja meetoditega. Pealegi jäi 50. ja 60. aastate uurimine naistest võrdõiguslikkuse või viletsuse uurimise tasemele: uuriti, millest naised ilma on või nende viletsat olukorda (mehega võrreldes) või siis nähti naiste võrdõiguslikkuse probleemina, selgitati näiteks naiste soost tulenevaid takistusi tööturul. Samal ajal pandi paika ka riiklik võrdõiguslikkuspoliitika.

Moodne naiste teadus on kasvanud «naisi rõhutakse — küll on kole» teadusest hinnanguteaduseks, kus tahetakse kõigepealt teha naine nähtavaks ning uurida naistes ja naisena-olemises peituvaid võimalusi. Uus naiste teadus on analüüsitud ka soolist organisatsiooni, mis on toonud esile mehegi kui sugupoole. Sellele teadagi on järgnenud vaidlus vastava «meeste teaduse» vajadusest. Esialgu ei ole jõutud «meeste» lähedalt — küll on kole — käsitlest kaugemale.

Naiste teadust ei tehta teaduse pärast. See on osa naiste vabastusliikumisest, nii et sellel on selge

emantsipatoorne funktsioon. Naiste teadus on loomult probleemikeskne, mis teeb sellest läbilõiketeaduse. Naiste teadus püüab ka ületada traditsioonilist teaduse objekti-subjekti vahekorda, lähendada uurijat ja uuritavat, teooriat ja praktikat. Teadus nagu inimlik tegevus üldse ei või eralduda tegija isikust ega valitsevast tegelikkusest, nii et uurija peab võtma endale kogu vastutuse oma töö eest.

### NAISTE TEADUSKESKUSTES

*Women's studies* algas Ühendriikides 60. aastate keskel, kui radikaalse naisliikumise ringkonnas tekkis tarve teaduslikult orienteeruda. Valitsev teadus ei suutnud mingil moel pakkuda ühtki relevantset teooriat naistest, mistõttu seda tuli hakata looma. Esimeste *women's studies* kursuste aluseks ei olnud olemas muud kirjandust kui Simone de Beauvoiri klassikaline «Teine. sugupool», mille puudused olid juba tollal teada.

80. aastatel on naiste teadust võimalik õppida sadades ülikoolides Ühendriikides. Nüüd võib isegi öelda, et naiste teadus on ainuke tõeliselt tugev teadus, mida USA-s tehakse.

Soomes on käesoleval aastakümnel tehtud kena algus. Isegi perifeerses Jyväskylä's on käesoleval aastal korraldatud kaks naiste teaduse-alast loengusarja: sügisel pidas sel teemal loenguid Raija Julkunen ühiskonnapoliitika osakonnas ja kevadsemestril korraldati humanitaarteaduskonnas mitme osakonna ühistööna üldine õppekursus. Mõneski osakonnas võib ivake naiste teadust olla ka eksamiprogrammis. Probleemiks muutubki kohustusliku naiskirjanduse valikult selle rohkus. Ainelt käsitlevat kirjandust on olemas suurel hulgal, misõttu aine

piiramine on paratamatu. Kas võtta klassikuid, üldlevaateid või teatud teemat (millest? naisliikumisest? või selle eri suundadest? naisajaloost?) tehtud väärtuslikke uurimusi. Naiste teadusest olekski põhjust saada ülikooli oma õppekursus.

### 20 OPPENADALAT NAISUURIMISEST

Helsingi ülikoolis ongi juba nii tehtud. Ajaloo-keeleteaduse osakonnas võib sügisest peale sooritada 20 punkti võrra naiste teadust. Opingud haakuvad mitmesuguste ainevalikutega, põhimõtteliselt ka teiste teaduskondade üliõpilaste omadega. Oppeaine on lisaks kavandatud nii, et see ei nõua korraldaval teaduskonnalt lisaresursse.

Nii see toimub: neli nädalat naiste teaduse ajaloolistest ja teoreetilistest lähtekohtadest, viis nädalat naiste teaduse meetoditest ja aineist ja üksteist oppenadalat tutvumist kaasaja naiste teadusega. Eespool nimetatud õppesüklid jagunevad liisaks ühtekokku seitsmeks kursuseks.

Naiste teaduse õpetamise püsivaks muutmiseks on põhjust ka Jyväskylä's. Aineist huvitatud üliõpilasi jätkub, loodetavasti ka uurijaid, kes hakkaksid õppekursust läbi viima. Naiste teaduses tuleb algusest peale rõhutada valikut vabatahtlikkust, läbilõiketeaduslikkust ja vastavalt võimalustele ühistööd eri ülikoolide naisuurijade vahel.

KATRI MYLLYKOSKI,  
riigiõpetuse üliõpilane  
ja üliõpilastele kaastööline

«TRÜ» toimetis tänab abi eest materjalide toimetamisel professor EDUARD VÄÄRIT ja dots. REET KASIKUT.

Märtsis edastas infoagentuur «Novosti» juba teist aastat TRÜ kaastööd Jyväskylä ülikooli ajalehele. Täna vahendame hõimunaabrite kirjatükke.

## Jyväskylä—Üliõpilaste linn Soome keskel

Jyväskylä linn on asustatud aastal 1837, seega pühitses linn asja oma 150. aastapäeva. Jyväskylä's on üle 60 000 elaniku. Kõikjal Soomest tulnud üliõpilasi on linnaelanike seas märgatav hulk, see kajastub nii tänapäeval kui kultuurielus.

Jyväskylä on suure soome arhitekti Alvar Aalto linn: seal on palju tema projekteeritud ehitisi, näiteks mitmed ülikooli hoonedki. Alvar Aalto muuseum korraldab rahvusvaheliseltki märkimisväärsed

moodsa kunsti näitusi. Ka teatri- ja muusikaelu on elav: Jyväskylä's korraldatakse igal aastal kaks üleriigilist tähtsat kultuuriüritust.

Praegu on tehnoloogia tungimas vanasse haridus- ja kultuurilinnas. Arendatakse tööstust ja Jyväskylä'st kujuneb eriline omamoodi infokeskus. Linn areneb võimsalt Kesk-Soome kaubanduslinnaks. Väike linn püüab kasvada suureks.

HELENA SEPPALA,  
üliõpilastele kaastööline

## Leht on kriitiline osa Üliõpilaskonnast

JY Üliõpilaskonna\* liikmeteks on kõik 6000 ülikoolis õppivat inimest. Kogu õppeaasta, septembrist kevade lõpuni (maikuuni), saavad need liikmed oma postkastist üliõpilastele. Meie lehe «Jyväskylä's üliõpilastele» hüüdnimi on «Jylkäri».

Leht ilmub üle nädala. Tavaline tiraaž on 7500, neljal korral aastas 40 000 eksemplari («TRÜ» oma 3000 — toim.), mis jagatakse kõikidesse linna kodudesse. Tahame niiviisi vahendada sidemeid ülikooli ja üliõpilaskonna ning tavaliste kodanike ja ühiskonna vahel.

Meie ajalehe peaülesanne on tegeleda kriitilise foorumina, kus eri kaastöölised saavad avaldada eri laadi kirjutisi. Lehel on kaks toimetajat: peatoimetaja ja ajutine toimetaja. Suure osa kirjutistest saame kirjasaatjatelt, keda on üsna suur ebaühtlane hulk.

Püüame käsitleda just üliõpilastele lähedasi asju, nagu õpingute seotut, sotsiaalseid ja majanduslikke küsimusi. Meie ainepiir vaheldub siiski õige ulatuslikult. Kogu 27-aastase ajaloo vältel on meil tu-

gevad kultuuriajalehe traditsioonid. Me ei toeta ametlikustunud kultuuriasutusi, vaid toome esile meie oma aja eripära. Püüame avalikuse ette tuua uusi ideid ja suundumusi.

Eriti lähedaseks pean ise rahvusvahelisi teemasid. Kasutame *International Press Service*'i teeneid. («TRÜ» toimetusele on hakanud oma materjale saatma ISIS — *International Student Information Service*'i toimetis Kanadast, Watterloost.) IPS on eeskätt arengumaade asjadele orienteerunud rahvusvaheline uudisteagentuur. Nende artikleid avaldab enamik Soome üliõpilastele.

Meie ajalehel on palju reisivaid kaastöölisi ja ka selliseid inimesi, kes oma uurimistöödes käsitlevad rahvusvahelisi probleeme. Muuhulgas on meie üliõpilastel sidemed Jaroslavl'i RU komsomolikomiteega Nõukogude Liidus, Debreceni üliõpilaskonnaga Ungaris ja Poznani üliõpilastega Poolas. Niiviisi püüab meie leht olla rahvusvaheline ning avardada maailmapilti.

RAUNO LAHTI,  
üliõpilastele kaastööline

Meie lehe sünniaastaks on 1948. Kahjuks on siiani kõitmata aastakäigud 1948—1957 ja seda lihtsalt põhjusel, et osa numbreid on puudu. Tahaksime asjaga ühele poole saada vähemalt «TRÜ» 40. sünnipäevaks, seega sügiseks. Võib-olla on kellelgi üle järgmisi numbreid:

1948 — kõik numbrid (kaust on küll kellelegi välja laenatud, aga kellele ja milal...)  
1949 — 3, 35, 40  
1950 — 23, 29, 40  
1951 — 42  
1952 — 1, 4, 5, 6, 8, 9, 11—21,

23  
1953 — 26  
1955 — 40  
1957 — 34

Ehk saab keegi meile vastu tulla sellegagi, kui laenab neid numbreid paljudamiseks?

Toimetis

\* üliõpilaste üldorganisatsioon



## MINA IHKA

Mina ihka nõsoma  
tõsõ näoga päivä.  
Mina ihka minemä  
mere pääle laiva.

Mina ihka kodutiid,  
äräsõitvat rongi.  
Mina ihka kopliviirt  
ummi tsiku tsongi.

Päivilik paistus siiä kah,  
ma ei taha kaia.  
Mis ma tii, ku ma ei saa  
tinnäst osa saia.

Kogust «ÜTSIK TÄHT»,  
Stockholm 1946

Kui ma kodunt võõrale  
maale lahkusin, ütles isa:  
«Poig, ära sa liiga pallu  
raha valgõ paprõ pääle ku-  
lutagu.»  
(RK «Raamatute käekõrval»  
koguteoses «Kirjanikult lu-  
gejale»)

E nam pole vist, taevale tänu,  
vaja võidelda kunagiste kir-  
janduspolitrakkidega, kes on  
väitnud, et emigrandina värsse  
«sepitsema» hakanud Raimond  
Kolgalte polevat kellelgi midagi  
õppida, ta olevat vaid kaduvuslau-  
lik jne. jne. nagu kõigi teistegi  
eemalviibijate kohta. Hoopis tei-  
sel tasemel oleksime juba aasta-  
kümneid tagasi võinud olla. Oli ju  
näiteks August Sanga koostatud  
antoloogias «Kaheksa poeti» ette  
nähtud väärakas koht ka RK luu-  
iele. Paraku näeme seda antolo-  
ogiat vaid kirjandusmuuseumis käsi-  
kirjana.

Oma lapsepõlveaastate ümbru-  
sest on RK ise andnud kauni üle-  
vaate «Mustjõe kaldalt» (koguteo-  
ses «Minu noorusmaa» 1964),  
täiendusi sellele Lõuna-Eesti kolo-  
riidile on lisanud Bernard Kangro  
artiklis «Mu pill püsüs tutvau tim-  
min...» («Häitsmemehe ja pärl-  
püüdjad» 1978). Libiseme meie  
oma välkülevaates seetõttu kiirelt  
edasi RK kirjandusliku tegevuse  
juurde.

1924. aastal Võrumaal sündinud  
RK jõudis trükidebütini 1938. aas-  
tal «Opilaslehes». Valga Ühiskun-  
naasiumi õpilasena läkitas RK  
1941. aasta jaanuarikuus F. Tugla-  
sele viis luuletust koos järgmise  
kaaskirjaga: «Saadan need lehed  
Teile tutvumiseks ja arvustamiseks,  
kuigi Teie ülesandeks pole ju lu-  
geda õpilaste värsse. Aga nii on  
see ikka, et lükatakse teiste poolt  
ehameeldivisi päevade rittu. /.../  
Oleksin väga tänulik, kui suvatsek-  
site kirjutada mõned read minu nn.  
Värsse kohta. Muide, saatsin Tei-  
le ka sügisel paar luuletust.» (KM  
KO F 245; M 234:4)

U ks saadetud värsisidest —  
«Öine monoloog» —, mis  
kirjutatud sügisel 1940.

# RAIMOND KOLK

sai ilmuda siiski alles 1942. aasta  
okupatsiooni ajal «Postimehes»  
pealkirja all «Ootus». Hiljem on  
RK selle liitnud ka valikkokku  
«Võõral maal kirjutatud värsid»  
(1984).

Langend silmi  
punast vaske.  
Istun voodis.  
Õõ on raske.

Sõdursamm, mis  
vaikust lõhub,  
läbi seinte  
häärib, rõhub.

Samas valikkogus on väikeste,  
muudatustega ära toodud ka teine  
Tuklale saadetud luuletus «Hommi-  
kune».

Kodumaal jõudis noor kirjanik  
end avaldada veel «Maa Sõnas»,  
albumis «Hõik» ning tuua auhind  
«Postimehe» lühijutuvõistluselt.  
1943. aasta detsembris kuulutas  
Hjalmar Mäe omavalitsus välja  
sundmobilisatsiooni, mistõttu um-  
bes 2600 eesti noormeest põgenes  
üle lahe Soome, kus neist moodus-  
tati jalaväerügement 200. Teiste  
lahkujate hulgas oli ka RK (vt.  
lähemalt «Metroo teine raamat»,  
RK «Soomepoiste liikumine»). Kui  
1944. aasta veebruaris toodi rüge-  
ment üle Eestisse, oli RK üks  
neist, kes võtsid suuna Rootsimaa  
poole. Kajastusi soomepoiste ajast  
võib leida RK novellidest «Väike-  
mees, miks nutad?», «Demobilisat-  
sioon».

«Eesti Loomingus» endast märku  
andnud RK kutsutakse 1945. a. su-  
vel Kalju Lepiku kaudu ühinema  
tuulisuulaste Läände jõudnud rüh-  
maga. Samal aastal ilmuski neilt  
koguteos «Homse nimel» (I. Reba-  
ne, O. Loorits, G. Ränk, K. Lepik  
jt.). Järgmise aasta mõnede algus-  
kuude kestel valmis RK esikkogu  
«Ütsik täht». Aineks nimetab autor  
ise maapao tõelisuse tunnetamist,  
kõkkuvõtteid tollasest elutundest,  
intensiivsest üksindusest sündinud  
kaduvusmeloodiaid (vt. «Tuulisui  
ja teised»). Suuremaks kirjandus-  
likuks ettevõtmiseks saab RK-le  
veel ajakirja «Sõna» toimetamine,  
mida kokku ilmus aastail 1948—  
1950 kolmteist numbrit. RK töö  
ajakirja juures ei piirdu lihtsalt  
toimetamisega. Peale luule- ja  
proosateoste avaldab ta seal ise ka  
arvustusi (Adsoni, Viirlaiu, Mägi  
kohta), ülevaateid (pagulasluule  
1948), mõtisklusi (kordustrükki-  
dest). «Sõna» järglaseks saab  
B. Kangro toimetatav «Tulimuld»,  
mille autorite seas figureerib sage-  
li ka RK nimi.

E eskätt on RK tuntud kui Võ-  
ru murdes kirjutav poeet.  
Puhas Võru murre see pole,

RK on sugedagi saanud, et murret  
ei oska. Tegelikult kasutab ta oma  
kodukoha keelt. Oeldakse selle  
kohta kas Võru-Mõniste või Saru-  
Mõniste murre, folkloristid seleta-  
vad: Võru murde Hargla murraku  
Saru-Mõniste keelepruuk. Nii enne  
kui ka pärast läbinisti murdelist  
«Ütsikut tähte» on RK luuletanud  
ikka ka kirjakeeles, viimasel ajal  
valdavalt. Ometi kirjutab ta B.  
Kangrole: «Kirjakeeles luuletamine  
ei ole mul tänapäevani ja mitte  
kunagi õieti käepäraseks saanud.»  
Murdemõjusid ongi B. Kangro  
märkinud RK ühiskeelsetegi värsi-  
de puhul.

RK-st pole aga saanud «Sänna  
(või Saru) trubaduuri». RK keele-  
kasutus ei ole kutsutud rõhutama  
mitte lokaalsust, vaid teatavat hin-  
ge tundevarjundit — valu, nukrus,  
nukker huumorigi, kaduvik, kus na-  
gu Adsonigi puhul, murdekeel mõ-  
tet lähedasemaks, intiimsemaks  
aitab teha. Need on olekud, kus me  
ükski elu vastu seisame. Kui selts-  
kond suurem (armastajapaar, ühis-  
kond), on murdega raske midagi  
head peale hakata, kirelaulud ja  
sotsiaalne temaatika ei õnnestu,  
õeldi juba Adsonile.

RK luule temaatika on valdavalt  
üldinimlik, vahel harva tulevad  
sisse konkreetsed ajamärgid (kõige  
jõulisemalt Ungari sündmuste pu-  
hul).

RK luuletoodang ei ole nelja-  
kümne aasta kohta just eriti ma-  
hukas, aga pole ta ju ainult luule-  
taja. Esikromaanis «Kõlta põleb ka-  
hest otsast» vaetakse pagulasprob-  
leeme emigrandi elu algaastail. Pea-  
tegelase Ilmar Kaarti süda kõigub  
kahe tüdruku — eesti ja rootsi  
neiu, kahe maailma vahel.

«Et mitte kunagi võita» analüüsib  
Stokholmi eesti-seltskonna radikaal-  
demokraatliku koondise liiget Alf-  
red Pärn-Jästi, kelle sisemine eba-  
kindlus viib enesetapuni.

1945 kirjutab RK romaani rootsi  
keeles, saatis selle kirjandusvõistlu-  
sele, ent sinna see unustati. Hiljem  
eestikeelseks jutustuseks ümber-  
tehtuna kannab see pealkirja «Val-  
get verd mu käest». Minategelaseks  
on kodust jalgalasknud ja ketrus-  
vabrikus tööle asunud poiss, kes lä-  
bi elamas esimesi armuinisi ja eroo-  
tilisi tundeid.

Veel paar «kõikuvat elementi» —  
«Sulajää» vallavanem Kusta Weer-  
man, kes kogu elu liikunud «jää ja  
sula piiril», tema heitlev naine Meer-  
ri.

Huvitavat ajaloolise taustaga lu-  
gemist pakuvad kaks kokkukuulu-  
vat romaani «Vallavanema pärän-  
dustomp» ja «Elu edeneb». RK on  
juba varem põgusalt kirjeldanud  
oma rusuvaid lapsepõlvemälestusi,  
mis seotud vapsidega. Neis teostes

nõuavadki vabadussõdalased «mus-  
tad paretid peas ja parem käsi püs-  
ti, riigielu tervendamist, erakondade  
ja erakondlike saamameeste kadu-  
mist». Vallavanem Albert Teeksi  
surma järel hargnevad intriigid  
viivad lugeja aga ka poliitikast sü-  
gavamale. Ent raami moodustavad  
ikkagi 12. märtsiga seonduvad  
sündmused ning majanduskriis.  
Teine romaan samade tegelastega  
algab juba sealt, kus vapsid kinni  
istuvad. Peategelane Artur Um-  
verk, kes eelmises raamatus oli  
nende juurest lahkunud, on nüüd  
«Isamaaliidu vastutusrikkal tööpõl-  
lul». Majandusnäitajad hakkavad  
tõusma, kaob tööpuudus, veel veidi  
on tegu vapsidega. Lõpulehekül-  
gedel tunne aga juba uue ohu  
märke.

T ulimullas» avaldatud näi-  
dend «Raamatukandja Juo-  
zas» jutustab tsaarivõimude  
venestuspoliitikast Leedus,  
ajast, mil ledukeelne kirjasõna oli  
keelatud ning seda salaja selja-  
paunas tuli levitada.

Noorsooraamat «Vähikuningas»  
on stiililise meistritöö kümne-  
aastase Eeri minajutustusest.

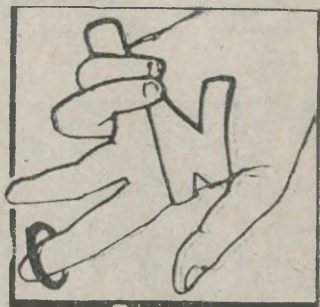
«Lestakala otsimas ja teisi jutte»  
sisaldab 58 lugu ja 161 Otto Paju  
illustratsiooni, mis algselt avalda-  
tud ajalehes «Teataja» 1981—1987.  
Lühilood sisaldavad isiklikke mä-  
lestusi, reisimuljeid, kultuuriloolist  
andmestikku, poliitilisi arutlusi,  
veidi on vaadeldud ka kodumaal  
toimuvat (Gorbatšovi karskusprog-  
ramm, E. Leino ja A. Kalda «Lu-  
gu»), palju on lihtsalt kirjaniku  
meeleolupilte.

Eksitavalt on ühes RK Läänes  
avaldatud teoste nimekirjas märgi-  
tud «Uskumatu Toomas» roma-  
niks. Kui neil päevil saabus raama-  
tukokku uus saadetis kirjandust ja  
avanes võimalus seda raamatut es-  
makordselt käes hoida, selgus, et  
tegu on jutukoguga. «Edasisse» on  
nõnda sattunud kahetsusväärne vi-  
ga, aga pool süüd veeretaks süda-  
merahuga meie kultuuripoliitikuile,  
tänu kellele normaalne kultuuri-  
suhtlus pikki aegu on olnud ras-  
kendatud. Kui paar aastat tagasi  
otsis «Valhalla» oma Leedu-tur-  
neeks mõnd Leedu-ainelist näiden-  
dit, ei suutnud me Eestimaalt leida  
«Tulimulla» numbrit, kust oleksime  
saanud raamatukandja-loo lõpu-  
leheküljed.

Aga nüüd hakkavad kätte jõud-  
ma ajad, mil ennast enam riigivõim-  
u lollusega vabandada ei saa,  
tuleb tööd teha.

T. P.

PS.: Laupäeval kl. 14 räägib  
raamatukogu konverentsisaalis  
Tartu kirjanduspäeval Raimond  
Kolk iseendast.



## INFOKOOSOLEK

5. mail kl. 17 saab nõukogu saa-  
lis teoks komitee teine infokoos-  
olek. Esimene toimus teatavasti tee-  
mal «Üliõpilaste osast ülikooli väl-  
jaehitamisel» ning käsitles peami-  
selt suvemaleva organiseerimisega  
seonduvaid probleeme. Tänu kohale-  
tulnutele said paljud probleemid sel-  
gemaks äägitud.

5. mail toimuv infokoosolekul  
on plaanis arutleda ülikooli kom-  
somoliorganisatsiooni tegevuse ül-  
disemaid probleeme, komitee ja  
teaduskondade komsomolibüroode  
osa ülikooli komsomoliorganisat-  
siooni tegevuse suunamisel jne.

ELKNU TRÜ komitee

## KARSKUSKIRJUTISTE KONKURSS

Eesti NSV Vabatahtliku Kars-  
kushinguhutus ja selle ühingu  
TRÜ organisatsiooni juhatus on  
võtnud nõuks korraldada karskust  
propageerivate kirjutiste konkursi,  
millest võivad osa võtta kõik, kes  
on töö esitamise ajal üliõpilased.  
Eriti oodatakse töid, mis käsitlevad  
karske, tervisliku eluviisi levikut,  
noorsoo hulgas.

Konkursile võib esitada spetsiaal-  
selt konkursi jaoks kirjutatud töid,  
aga ka kursuse- ja diplom- ja  
OTU-töid. Konkursitööd esitatakse  
ühingu TRÜ organisatsiooni juha-  
tusele hiljemalt 20. juuniks.

Parimad tööd saavad preemia-  
üks I preemia 75 rbl., üks II pree-  
mia 50 rbl. ja üks III preemia 25  
rbl. Karskushinguhutuse bü-  
rool on õigus väljapaistvatele töö-  
dele täiendavaid preemiaid määra-  
ta, vastava tasemega tööde puudu-  
misel aga vähendada määratavate  
preemiate arvu.

HARRI KARTNER,  
VKU TRÜ organisatsiooni  
juhatuses esimees

## LP. TEENISTUJAD! HEI, TUDENGID!

Toredat kevade algust Teile kõi-  
gile!

Talverammestusest vabanemiseks  
olete oodatud külatised 29. aprillil  
kl. 21 TRÜ klubisse meie teisele  
ühispeoõhtule.

Tantsuks mängib puhkpill. Vaa-  
tame meie kodukandi kauneid pai-  
ku. Selleks luule ja slaidiprogramm  
«Eestimaa». Unistajatele ja fleg-  
maatikutele pakub meelelahutust  
keelpilliorkester.

Avaneb võimalus nautida tuden-  
gite laulukonkursi paremate laul-  
jate esinemist. Et ei unneks vana  
hea valts, tutvustab ja õpetab mei-  
le tantsude kuningannat Janek  
Randla.

Vahepeal tuleb ja esineb Toomas  
Täht, kes teeb trikke. Proovime sel-  
geks õppida ka mõned seltskonna-  
mängud. Trallist väsinutele hinge-  
tõmbamiseks videofilmid. Tragimad  
lahkuvad priskete auhindadega!

TRÜ klubi

Toimetaja kt. INDREK UDE

## Repliik repliigile!

(Algus 2. lk.)

arvamusega, et nõukogude kompe-  
tents on juba lai küllalt. (Ja on  
veel üks väga põnev küsimus, mil-  
lele mul pole vastust — kas prae-  
gune prokuratuur hakkab kaitsma  
isemajandava küla, rajooni, vabariigi-  
isemajanduslikke huve? Aitäh  
sellele, kes vastaks antud küsimu-  
sele kindla argumenteeritud jaagal)  
Ma annan endale täiel määral aru,  
et see reform on peaaegu lootusetu,  
aga selle üle on vähemalt huvitav  
mõtiskledagi. (Muide see, et ENSV  
prokuratuur pole teinud suuri pro-  
makaid kuigi palju, pole tingitud  
sellest, et prokuratuuri korraldus  
on hea, vaid sellest, et seal tööta-  
vad targad ja head inimesed.)

Mis puutub «osundatud tunnus-  
tusesse», siis on ta tööpoolest ajaki-  
janiku suleaga veidi üle pakutud  
selles mõttes, et teeb liiga teiste  
teadusharude esindajatele. Ja hoi-  
sata pole veel midagi. «Sellele

järgnevat ühiskondlikku hinnangut»  
mõistan ma repliigist negatiiv-  
tiivsena. Kui asi on nii hull, siis  
võtan selle meelsasti enda kanda,  
kuivõrd tõesti juristidest on maini-  
tud artiklis ainult minu nime.  
Peaks see aga olema positiivne (ma  
millepärast ei suuda sellistki või-  
malust välistada), teen ma teata-  
vaks ka oma kaasmõtletajate nimed.  
Mõelgem edasi koos.

Sõbralikult Teie

IGOR GRAZIN,  
üleaedne.



## Uusi trükiseid

Organic Reactivity. Vol. XXIV.  
ISSUE 2 (86). June 1987. Tartu  
1988, 350 eks., 132 lk., rbl. 1.50.

Tartu Riiklik Ülikool. Bibliograa-  
fia 1981. 2. Tartu 1988, 400 eks.,  
234 lk., 60 kop.

Jaan Sootak. Kuriteod ühiskond-  
liku korra ja ühiskondliku julgeole-  
ku vastu. Tartu 1988, 400 eks., 52  
lk., 10 kop.

E. Laugaste. Suur tamm. Allik-  
materjale iseseisvaks tööks eesti  
keele ja kirjanduse eriala üliõpi-  
lastele. Tartu 1988, 300 eks., 76 lk.,  
20 kop.

Kasvajad. Oppematerjal arstitea-  
duskonna üliõpilastele. Kolmas,  
täiendatud ja parandatud trükk.  
Uno Podar, Viuu Sillastu, Ado  
Truupõld. Tartu 1988, 1000 eks.,  
80 lk., 15 kop.

Kriminaalprotsessi praktikum.  
Kaasusülesanded. Julius Adojaan,  
Erik Kergandberg, Helder Saarsoo.  
Tartu 1988, 600 eks., 92 lk., 15 kop.  
Rahanduse ja krediidi eriala Tar-  
tu Riiklikus Ülikoolis. (Materjale  
majandusteaduskonna üliõpilastele

õppeaine «Sissejuhatus erialasse»  
omandamiseks.) Tartu 1988, 600  
eks., 44 lk., 10 kop.

Molekulispektrid. Metoodiline ju-  
hend. J. Lembra. Tartu 1988, 300  
eks., 44 lk., 10 kop.

Übungen zur Deutschen Sprach-  
geschichte von Koidu Uustalu. 2.  
Auflage. Tartu 1988, 200 eks., 32  
lk., 5 kop.

Tartu ülikooli üliõpilaskonna  
teatmik. Album Academicum Uni-  
versitatis Tartuensii III. 1889—  
1918. Tartu 1988, 1000 eks., 264 lk.,  
rbl. 4.20.

Методические указания для са-  
моподготовки студентов к практи-  
ческим занятиям по пропедевтике  
внутренних болезней. Органы кро-  
вообращения. Составители Я. Я.  
Рийв, Э. Я. Лаане. Тарту 1988,  
800 экз., 116 с., 20 коп.

Ученые записки Тартуского го-  
сударственного университета. Вы-  
пуск 791. Интерлингвистическая  
теория и практика международ-  
ного вспомогательного языка.  
Interlinguistica Tartuensii V. Тарту  
1988, 700 экз., 184 с., 2 руб. 30  
коп.



# TRÜ

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 15 (1526)

Teisipäev, 3. mai 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.



## SA OLID SÜNDINUD REKTORIKS

Murdunud on üks ülikooli alustugesid, üks vägevamaid sambaid, rektor Arnold Koop, kes oli meie jaoks lihtsalt rektor. Tema juhtimise all oli meil kõigil turvalisuse tunne. 18 aastat võitles ta selle eest, et ülikool paremaks saaks. Me ei kujutanud ette, et ülikooli rektor võiks olla keegi teine.

Iga tõde on konkreetne, õpetas meie rektor. Mis see oli, mis tegi Arnold Koobist rektori, ülikooli unustamatu sümboli? See oli sirgjoonelisus, kommunisti printsiipsaalsus iga asi läbi viia, kinni pidada oma strateegilisest joonest, sügav armastus hariduse vastu. Tema tähelepanu keskpunktis oli inimene mitte lihtsalt inimesena, vaid haritud inimesena. Ta teadis, et saada harituks, on vaja teha palju tööd. Tema oli seda teinud lapsest saadik Pihkvamaa eestlaste asulas, kuhu vanaisa oli Rõuge kandist välja rännanud. Ta hindas väga oma kodu, rääkis sellest alati suure soojusega. Tema teiseks koduks kujunes aga ülikool. «Siin algas mu tõeline elu, kõik eelnev oli mu elus vaid eelmäng,» on kuulnud Arnold Koopi ütlemas. Ta oli selleks ajaks läbinud juba raske elukooli: rängad sõja-aastad, pidev õppimine, ministri ja rektori amet pealinnas.

Kuidas suures ülikool kaheksateistkümnelt aastaga... palju ehitusi, side-meite laienemine, muutumine juhtivaks kõrgkooliks. Kogu Liidus teatakse ja tunatakse Tartu Riiklikku Ülikooli ja tema rektorit. Kõikjal, kus käisime, mainiti ikka — kui suurepärase rektori teid on.

Kuidas suutis üks inimene nii palju? Seepärast, et tal oli turvaline kodu, pelgupaik murede eest, mõistev abikaasa ja lapsed, väike tütrepoeg. Suur aitäh teile, Arnold Koobi abikaasa ja lapsed, selle abi eest temale, ja võlke vastu kogu ülikooli perelt meie sügavaim kaastunne.

Meie rektor Arnold Koop. Sa olid sündinud rektoriks ja Sa ei saanud teisiti, kui pidid surema rektorina. Sa andsid ennast meile ja ühiskonnale jäägilult. Arvasid veel hiljuti, et oled maipühadeks ülikoolis tagasi. Teadsime ka Sinu soovi, et kord puhkama minnes ehiksid peahoone männioksad...

Pukka rahus, meie rektor, meie õpetaja!

Rektor Arnold Koobi sarga juures öeldi palju hüvastijätusõnu. Nii kõneles üks tema lähimaid kolleege, õppeprorektor Jüri Kärner.

Ain Soidla, Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja — ta oli oma loomult optimist, kuid tegi kõike südamevaluga. On ainult üks lohutus, meie teod jäävad meist järele.

Feliks Peregudov, Liidu Hariduskomitee esimehe esimene asetäitja — nägin ja hindan kõrgelt Arnold Koobi tööd haridusprobleemide edasi viimisel.

Indrek Toome, EKP Keskkomitee sekretär — ta elas kõike sügavalt läbi, ei osanudki olla ükskõikne. Võib-olla see intensiivsus, millega ta kõigesse sekkus, murdiski ta enneaegu...

Väino Rajangu, kõrgharidusminister — Sind saatis koguaeg mõttesära, otsingute maik, Sinu mõte käis uutmisest ees.

Oma viimast austust kolleegile avaldasid TPI rektor Boris Tamm, TPedI rektor Rein Virkus, esindajad Leningradi ülikoolist, NSV Liidu Pedagoogika Akadeemiast, Teaduste Akadeemiast asepresident Mihkel Veiderma. Üliõpilaste nimel kõneles komsomolikomitee asesekretär Asko Pohla.

Rectori viimset teekonda peahoonest saadavad tudengite spaleer, leinarüüs lipud, tohutu rahvahulk tänavatel. Raekoja platsil meenutab Arnold Koopi linna parteikomitee esimene sekretär Tõnu Laak. Leinakorteez suundub rektori koduteele Tähtverre, sealt Oktoobri puistee kaudu sammume matuserongkäigus Raadi kalmistule.

Rectoriga jätab hüvasti parteikomitee sekretär Paul Kenkmann — võtkem oma rektorilt üle kolm asja: suutkem teha tööd kõigi aegade kiuste, armastagem oma üliõpilast ja armastagem oma ülikooli nii nagu tema. Sõprade poolt kõneleb TRK professor Edgar Mattiisen.

Raadile, aprilli hilislume vaelevusse mälestuslillede kirevusse jääb puhkama TRÜ rektor professor Arnold Koop.

MEELIS LOKI fotod



# MAIKÄSKKIRI

Tervitan ülikooli töötajaid ja üliõpilasi 1. mai puhul! Senise töö ja ühiskondlike ülesannete eeskujuliku täitmise eest pälvivad tänu:

## ● ajaloo teaduskonnast:

prof. Mihhail Kotik, dotsendid Tiit Rosenberg, Jaan Huik, Peeter Kreutzberg, Karl Karlep, vanemõpetajad Kanni Indre, Villu Tamul, õpetaja Kaja Plado, üliõpilased Kalev Vilgats, Marika Kokka, Avo Ollermäe, Kaja Kenk, Ilje Piir, Ave Brigader, Kadri Siimisker, Merle Laur, Reet Sauer, Eva Sulaoja;

## ● arstiteaduskonnast:

professorid Raul Talvik, Ennu Sepp, Lembit Tähepõld, dotsendid Taavo Seede, Udo Reino, Tiitu Vihalemm, assistendid Toomas Podar, Mihhail Gus, Mart Kull, Aleksei Panov, Ann Tamm, vanemlaborandid Vaino Vahing, Gennadi Gorelašvili, Marianne Soots, üliõpilased Vallo Tillmann, Margus Kuklane, Toomas Kivastik, Norbert Liivak, Argo Soon;

## ● bioloogia-geograafiateaduskonnast:

dotsendid Leo-Peeter Kullus, Ivar Arold, Uudo Pragi, vanemõpetaja Volli Kalm, assistendid Andres Mägi, Mati Martin, vanemlaborandid Mare Leis, Ene Talpsepp, dispetšer Liina Liblik, üliõpilased Ulvi Gerst, Arne Uusjärv, Urmas Liiv, Siim Veski, Raivo Aunap, Maido Remm;

## ● filoloogiateaduskonnast:

professorid Huno Rätsep, Paul Ariste, Juhan Peegel, dotsendid Paula Palmeos, Aino Rodima, Asta Luigas, vanemõpetajad Mall Tamm, Reet Sool, Epp Tamm, Galina Grozdova, õpetajad Irina Skrebova, Anne Arold, vanemlaborandid Tiina Mällo, Hille Roots, Milvi Kaber, Ilmar Anvelt, laborant Erna Tarto, üliõpilased Triinu Pakk, Tea Reinvald, Anu Kippasto, Katrin Rood, Ellen Neve, Aavo Kokk, Tiit Pruuli, Ülo Toomsalu, Tiina Leemets;

## ● füüsika-keemiateaduskonnast:

dotsendid Matt Anso, Lembi Tamm, vanemõpetaja Hilda Teral, vanemlaborant Kalle Kiiranen, laborandid Piret Türk, Sirje Võrazeikina, insenerid Viktor Nikolajev, Karin Hellat, üliõpilased Anu Kasesalu, Ülle Ninaste, Mikk Lippmaa, Kersti Pappel, Boriss Sadovski, Madis Raukas;

## ● kehakultuuriteaduskonnast:

dotsendid Ants Nurmekivi, Rein Torm, õpetaja Tiia Teppan, üliõpilased Alar Arukuusk, Katrin Kaljurand, Alar Nigul

## ● matemaatikateaduskonnast:

dotsendid Olav Priinits, Toivo Leiger, vanemõpetaja Kalev Pärn, vanemlaborant Reet Samel, üliõpilased Sergei Kašel, Veikko Ulp, Aale Aer, Raul Kangro, Urve Emmus;

## ● majandusteaduskonnast:

dots. Jüri Sepp, vanemõpetajad Heino Lindre, Martin Loim, Riina Veiram, assistent Selje Seeba, vanemlaborandid Mare Allas, Riina Pihor, laborant Inna Steklova, üliõpilased Jaan Tamm, Vello Paas, Jaano Uibo, Roland Metsa, Anu Birk, Paavo Kollom, Henri Sepp;

## ● õigusteaduskonnast:

dots. Herbert Lindmäe, üliõpilased Hille Raud, Hannes Kiris;

## ● ühiskonnateaduste kateedrist:

dotsendid Ülo Vanaaseme, Hillar Padu, vanemõpetajad Sirje-Maie Krikk de Mateo, Tõnu Luik;

## ● administratiivosakonnast:

osakonnajuhataja Aimar Sild, vaneminsener Arne Kaasik, insener Helle Lilleorg, meistrid Aino Benno, Oie Kaasik, Elfriede Kiis, Toomas Petersell ja Voldemar Pall, komandant Evi Hansen, pasportist Milvi Urb, riidehoidjad Berenie Tigane, Salme Loosaar, koristajad Oie Looga, Liidia Lomp, Anne Kirjanen, uksehoidja Veera Ounapuu, pearaamatupidajad asetäitja Mare Kiisk, vanemraamatupidajad Riina Karu, Jüta Pallav, raamatupidajad Laine Aaviksoo, Ivo Toom, Laine Andresson, Marta Kikas, tehnik Aino Vindi;

## ● teadusosakonnast:

sektori juhataja Jaan Aarik, vanemteadurid Jüri Roosaare, Rein Hiob, Mart Speek, nooremteadurid Mati Laur, Leonhard Matiisen, Maia Kivisaar, teadurid Aime Kääbre, Enn Lust, Mati Pääsuke, vaneminsenerid Jüri Vilismäe, Gerda Raidaru ja Jaan Kotter, insener Toomas Tamman, meister Nadežda Lukki, tehnik Sirje Talerman, teadusraamatukogu sektori juhataja Helju Kõrt, peabibliograaf Malle Suurvälgi, vanemredaktor Ruta Mutso, muuseumiteenija Niina Leiman ja vanempreparaator Marta Veenre, meistrid Eha Kongo, Liina Lään, konstruktor Otu Kind, häälestaja Ahti Krinal, treialid Kalev Lillo ja Hillar Mendrik, lukkepöad Aksel Ostrat, Udo Michelson, Aare Kiismaa, Kaia Freiberg.

Rektori kt. prof. JÜRI KÄRNER

## Tuligi arvamus!

● «LAS MAGAVAD! MALAKAGA EI SAA KEDAGI AJADA SPORTI TEGEMA» — M. SANGPOMM, J. UIBO, U. MARTENS, «TRÜ» nr. 11.

\*\*\*

● Võib-olla kõik ei teagi, et Gagarini t. 1 baasil tegutseb juba pikemat aega TRÜ alpiklubi «Firn» ja sellest semestrist ka matkajate treeningrühm. Majas paiknevad «Firni» ja matkaklubi «Patrioot» arhiivid, alpiklubi hoiab seal ka oma varustust. Jõudumööda olene arendanud klubitegevust — väiksemaid koosviibimisi auditooriumis ja suuremaid saalis.

● Tervitada tuleb mõtet luua ülikoolis autonoomseid spordialade klubisid, eriti aga niisugustel aladel, mis kipuvad olema ripatsitena kateedrite juures. Just üliõpilane ise peaks neid klubisid juhtima — eks tudeng tea paremini, milline sportlik tegevus kaasüliõpilasi huvitab. Treeneritele võiks jääda

põhiliselt nõuandev funktsioon. Ja omad ruumid peaksid olema.

● Usun, et näiteks suure populaarsuse võidaks (legaalne) klubi, mis tegeleks mitmesuguste lida liikumisviisidega. Kui selline klubi ükskord moodustatakski, kes annab talle siis ruumid?

● Neil klubidel peavad ilmtingimata olema juriidilise isiku õigused. Näiteks «Firni» tegevust raskendab tunduvalt allutatud mitmesugustele üksustele, eriti ilmekalt väljendub see summade ülekannetes, mille jaoks puuduvad raamatupidamises standardised lahtrid.

● Gagarini t. 1 baasil tegutseb ka mitu väiksemat ülikooli töötajate ja veteranide treeningrühma. Parajalt väikesed ruumid on niisugustele rühmadele üsna sobilikud.

● Maja õu ei kannata aga mingisugust kriitikat. Kahtlemata takistab maja praegune ebamäärane tulevik sellega midagi tõsisemat ette võtmast (tuletan meelde, et

midagi pole liikunud ka TRÜ klubi taguse ala suhtes — kirjutas oli toimetuses enne eelmise lehe ilmumist, kus samuti selle üle muret avaldati — toim.).

● Võrreldes kohustusliku kehalse kasvatusesega on klubide tegevus muidugi toredaks perspektiiviks. Kuid milline on praegune olukord? Eeldame, et kõik üliõpilased on nii teadlikud, et tegelevad iseseisvalt kehakultuuriga. Seda hakkavad nad tegema vabal ajal. Enamikul tekib vaba aeg ainult õhtuti, hoolimata «aukudest», mis kipuvad millekski muuks ära kuluma. Paljusid ei rahulda jooks (pimedal) maanteel ja suusatamine (valgustamata radadel). Järelikult suureneb järsult kinniste baaside koormatus. Samal ajal peab kindlustama igale tudengile talle meelepärase kehalse tegevuse sobival ajal. Kas selleks ei ole meil baase lihtsalt vähe? Liitigi, kui ülikooli ruume kasutavad ka ülikoolivälised organisatsioonid.

KILL KASK, füüs. III k., «Firni» liige

## AUTASUSTAMISI

TRÜ klubi pälvis üleliiduliselt ametiühingute kesknõukogult hea töö eest 1987. aastal diplomi ja preemia.

TRÜ aukirjaga autasustati kaua-aegse laitmatu töö eest 60. sünnipäeva puhul dotsente AINO VALMETIT ja ARNO SUSI ning 85. sünnipäeva puhul kaua-aegse töö eest prorektorina ning eesti kirjanuse ja rahvaluule kateedri juhatajana dots. KARL TAEVI.

KKEH Ministeerium autasustas oma mälestusmedaliga meie ühiskondlike erialade teaduskonna dekaani dots. SIINA LEPIKUT kaua-aegse tulemusriikka töö eest üliõpilaskolektorite ettevalmistamisel.

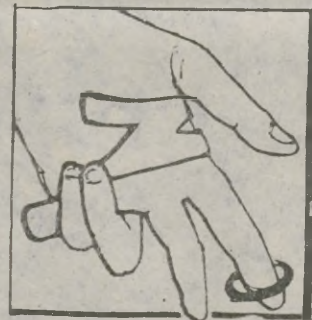
## Tänu

Rektori käskkirjas pälvisid tänu laitmatu töö eest ning juubelinäitluse 50. sünnipäeva puhul dotsendid JÜRI SAMARÜTEL, TIINA TALVIK ja vanemteadur SIIRI VEROMAN, vanemlaborandid MALLE TOOM ja MARI ORAV ning laborant ZOJA PENKOVA, 60. sünnipäeval prof. ÜLO AREND, dots. LEMBIT KIIK ja koristaja ASTA EPLER; 75. sünnipäeval koristaja AMALIA KAIV ning 85. sünnipäeval majahoidja ELVIIRA MIDRI.

Pikaajalise viljaka töö eest avaldati tänu vanemõpetajale ELSA MAURINGULE ning vanemteadur ASTA KORGESAARELE.

\*\*\*

Enam ruumi ei ole ja ajakirjanduspäeva käskkirja saame panna alles järgmisse numbrisse.



## TRÜ AMETIÜHINGU-KOMITEELE

Selleks et tegelikult efektiivselt stimuleerida sündimust, teeb ÜMPI kollektiiv Kaiu kolhoosi eeskujul ettepaneku maksta sotsiaalse arengu fondist TRÜ töötajate perekondadele (lisaks muudele riiklikele toetustele) alates 3. lapsest iga lapse sünni puhul ühekordset toetust 3000 rubla.

ÜMPI direktor  
ÜMPI a/u büroo esimees  
ÜMPI parteiorganisatsiooni sekretär

## ATLEETVÕIMLEMINE

Laupäeval, 7. mail kl. 18 peetakse «Vanemuise» kontserdisaalis Eesti NSV karikavõistlused atleetvõimlemises (esineb Eesti paremik, lavale tulevad ka naisatleedid, «Mainori» tantsutüdrukud ja «Miss Tartu — 88»).

## Uusi trükiseid

Rahanduse ja krediidi eriala Tartu Riiklikus Ülikoolis. (Materjale majandusteaduskonna üliõpilastele õppeajale «Sissejuhatus erialasse» omandamiseks.) Tartu 1988, 600 eks., 44 lk., 10 kop.

Molekulispektrid. Metoodiline juhend. J. Lembra. Tartu 1988, 300 eks., 44 lk., 10 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK



## HANS TRASS

Ülemaailmse tunnustusega teadlane, mitmetahuline uurija, publitsist, lektor ja haarav kõnemees, popularisaator, teadlane, kelle ühtviisi teevad rahutuks ja murelikuks globaalprobleemid, Eestimaa tuleviku ja Tartu saatus, professor, kellest Eesti loodusteadlastele on saanud omalaadne Tartu ülikooli sümbol.

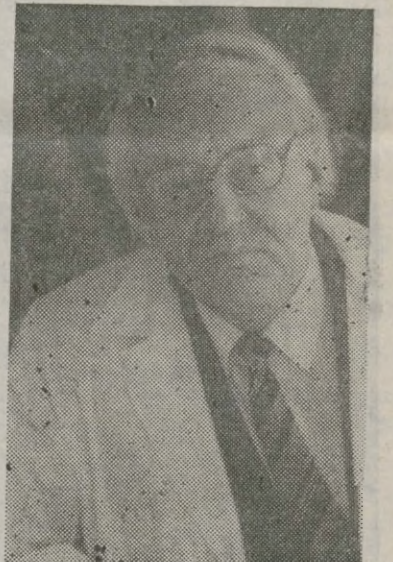
Tartu ülikoolis ei juhtu sageli, et kuuekümnendat sünnipäeva tähistav õppejõud on üle poole oma elust juhitanud kateedrit. Üks neist on botaanika ja ökoloogia kateedri juhataja, ENSV TA korrespondentliige professor Hans Trass, kelle juubelpäev oli 2. mail.

Õnnitleme juubilari ja soovime jätkuvat ühiskondlikku missiooni-tunnet, loomingulist energiat ja head tervist!

Kolleegid

\*\*\*

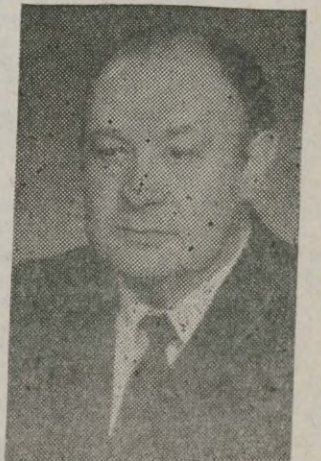
P. S. Juubilari austamine toimub täna kell 15 ülikooli aulas.



## ÜLO AREND

21. aprillil möödus 60 aastat anatoomia ja histoloogia kateedri juhataja, meditsiinidoktor professor Ülo Arendi sünnist. Soovime kindlameelsele kateedrijuhatajale, arstiteaduskonna ühele alustoele, et ta suudaks ja tahaks olla veel kaua-ajaks meiega ja meie eesotsas. Selleks palju jõudu ja tervist!

Grupp kolleegid





R

## Aka- deemiline algus

Teisipäeva õhtu. Kaks punast «Ikarust» peahoone ees. «Huvitav, millisega neist Polina sõidab?» küsib kaaslane. Tonksan ta küünarnukiga vaikima. Selja taga seisab pikkade juustega tüdruk. Polina Ossetinskaja.

Seisad trepil, vaatad päikesekiirtes õhtutaevasi, ringutad ja hakkad aeglaselt kohvikku poole lonkima. Ümberriietumiseni on veel aega...

Pool tundi hiljem tervitame Sind aulas aplausiga. Vanahärra Vladimir Sapozhnikin kõrval paistad oma õhulisest kleidist habras ja kleenuke.

Saali täitev muusika isoleerib kuulajad, jätad nad üksi helide ja oma mõtetega. Kiire, keerdtreppidel kihutav viis vaheldub aeglasema ja pidulikuma. Romanss annab teed nokturnile.

Õrnad käed jooksevad kiiresti üle klavide, justkui meeletult puuris rabelevad linnud. Kordagi eksimata.

Vaatan Sind austusega. Suur töö on läbi aegade lugupidamist väärinud. Aastatepikkune klaveri taga istumine... Kas on õige see, et oled ilma jäänud paljudest eakaaslaste meelelahutustest? On see Sinu tõeline küsimus? Võid Sa öelda aastate pärast, et pole aega kasutult tuulde visanud? Kas tunned rõõmu pikkadest kontsertreisidest? Meie Sinu kuulamisest küll. Äitäh Sulle!

Chopin, Schubert, Mozart, Beethoven. Klaver ja Polina Ossetinskaja.

Akadeemiline algus RSP-le.

KRÖÖT KALJUUSTO

## NSVL — USA

Neljapäeval, 21. aprillil toimus TRÜ nõukogu saalis vestlusring teemal NSVL—USA suhted. Lubatud külalistest oli kohal ainult Arno Kirt, kavas täheühendiga «jt.» tähistatud olid TPI dotsent Ralf Mikenberg ja TRÜ-st Hanno Ohvril. Huviliste hulk ei olnud auväärses nõukogu saali kohta just ülemäärane suur, tühje kohti oli rohkem kui kohalolijaid. See-eest olid kohalolijad asjast huvitatud ja esinejad ei pidanud aega raiskama elementaarsete poliitiliste mõistete ja ajalooüldmõtete ümberjutustamisega. Ralf Mikenberg andis kiire ülevaate Ameerika Ühendriikide diplomaatia tekest ja arengust. USA diplomaatia sai alguse ärist, nagu kogu ameerika elugi. Aastast 1781 loetakse USA diplomaatia alguseks, diplomaate haritakse Ameerikas aga alles alates 1924. aastast. Ka praegu, kui Ühendriikidel on diplomaatilised suhted 136 riigiga, on USA diplomaatia väga tugevasti seotud erakapitaliga.

Kuulajate küsimused puudutasid peamiselt Ameerikat, Ameerika diplomaatiat ja välispoliitikat. Jäi mulje, et kodumaa on Ühendriikidega võrreldes hästi selgeks õpitud aine. Ralf Mikenberg rääkis presidendikandidaatidest, sellest, kuidas võimu pärast võitlevad parteid otisivad vastaspoole kandidaadi varasemast elust välja pisemadki eksimused ja et mõni tühisena tunduv asi võib poliitikut korrapealt kõik edulootused ära võtta. Nii peab USA president olema kõrge moraaliga ja jälgima pedantselt seadusi. Kuigi presidenditool on kõrgeim koht, kontrollib presidenti tegusid

rahvas, (so. avalik arvamus) ja eelkõige konkureeriv partei.

Kuulajad said teada ka mitmeid huvitavaid asjaolusid, millele meie hilisema ajaloo valged laigud tumedaid varje olid heitnud: kuuldi NSV Liidu kosmosesüstikust «Energia», sõjavõlgade tasumisest ja mittetasumisest, tollimaksudest NSV Liidu kaupadele, Ed. Kennedy tegevusest ja tulevikulootustest ning paljust muust. Kurb ainult, et neid, kes end ka välispoliitika koha pealt harida tahtsid, nii vähe oli.

JAANO MARTIN OTS

## Miks ma lahkusin

Muljeid kella üheteistkümnelt

Reedene päev poolteist nädalat tagasi ärritas tuule ja näkku tilkuva lobjakaga. Kell 20 pidi TRÜ klubis algama RSP kavva planeeritud üritus — blusiõhtu. Veerand üheksa ajal õnnestus end tunglevast inimhulgast läbi pressida ja klubi kitsuksest uksest sisse astuda. Saali enam ei mahtunud: tooliread olid täidetud, seinääred samuti. Laval ei toimunud veel midagi. Hoolimata publiku ülemäärasest rohkusest käis ukse taga ikka vilgas pääsmemüük; välkusiid mitut värvi rahatähed. Trügit. Hingeldati. Kell hakkas üheksa saama. Juhhei ja hõissa — laval nähtus mingi liikumine, kuuldus vinglevaid hääli. Aluspesus meesterahvas ronnis helipuldi taha. Enne poolt kümnet tulidki mõned interpreetid lavale. Vabandati hilinemise pärast: «See ei ole meie süü.» Hää seegi, et publikut ei süüdistatud. Nojah — siis see blusiõhtu algas. Sain end kah kuidagi sisse litsuda. Siis arvas keegi, et mul on vaja tooli, ja andiski mulle ühe jalgpuldi pihku. Seisin, tool peos, ja mõtlesin, mida sellega peale hakata. Siis arvasid veel paljud kontserdikülalastajad, et saali tagaosas vajab keegi toole. Toolid tõsteti pea kohale ja saadeti tahapoole. Taipasin siis minagi koputada enda taga seisva tütarlapse õlukesele õlale ning paluda, et ta toolil sarvist kinni haaraks ja tahapoole saadaks. Mis tal muud üle jäi. Peagi olid toolid virmastatud korrapäratutesse hunnikutesse. Nüüd mahtus saali veel rohkem inimesi. See andis hoogu juurde neile, kes uksest pääsmeid müüsid — too tuluderohke tegevus jätkus järjest viljakamalt, olgugi et kontserdi väljakuulutatud algusest oli möödas paar tundi ning majas õhku hingamiseks ja ruumi astumiseks vägisi nappima kippus.

Siis tehti ka midagi korralikku ja tänuväärselt. Suur äitäh Tiina Eierile ja In Boilile. Nende esinemine oli elamus. Seda ei suutnud rikkuda isegi korralduse tobedus.

Lavale hakkas tilpnema ansambel «Ultima Thule». Saali proovisid mahutada särasilmased austajad, higipärlendus laubal. Kel oli võimalik, asetaski oma saabastesse või porikingadesse kängitsetud jalakesed toolile. (Tõsi küll, leidis ka üksikuid, kes enne toolile astumist jalad nõudest vabastasid. Need vist ei teadnud vana idamaade tarkust, et mõõblile mõjuvad välisjalgad hästi.) Pilgud koondusid lavale, kuhu ilmuskis üks karvakasvanud mees, kelles tundsin ära interpreet Tõnis Mäe. Rämehäl häälel tervitas ta publikut ja meenus kahetsusvärinaga hääles ammust aega, mil viimati Tartus sai esinetud. Too kahetsusvärin muutus minus jubedusjudinaks. Meenus sügisene «Ultima Thule» kontsert TRÜ klubis, mille lõpupoole purjus ja rähmane interpreet Tõnis Mägi kakerdas, sigaret näpu vahel, mööda lavalaudu ning manitses eesti rahvast ikka edasi eestlasteks jääma. Meenutasin toda juhtumit ja kui interpreetid laval oma muusikainstrumentid käivitasid, astusin detsibellide surve all taas välja, lörtsisesse aprillikuu õhe.

Järgmisel päeval kohtasin osakonnakaaslast Ainarit, kes sõnas: «Mind on ennegi lollitatud, aga nii kõvasti ei ole mind veel kunagi lollitatud.» Temagi oli lahkunud üheteistkümnelt paiku.

Lõpetuseks. Kolme kontserdil veedetud tunni muljetele tuginedes küsin kontserdi korraldajate käest.

1. Kelle või mille tõttu hilines kontsert ebanormaalselt palju?

2. Kelle algatusel ja miks müüdi pääsmeid nii palju, et külalastajad tundsid end sõna otseses mõttes nagu silgud pütis?

3. Mis õigusega publikut niimoodi lollitati?

4. Kas toimunud võib nimetada rahvaste sõpruseks, muusikaarmastuseks või kuidagi teisiti? Või on see ehk suur kultuuritus?

Mida arvab asjast RSP korralduskomitee (või mõni muu korraldaja, kui see peaks olemas olema)?

OLAVI PAIDE

## Ime ootuses

Neljapäeval tulid EPAsse kokku isemajandamishuvilised. Konverentsi alguses saaliuksis ümmistanud rahvahulk hõrenes küll aja kuludes. Ju siis polnud sõnavõttude praegus hetke inimese jaoks piisavalt sütitavad ja pateetilised.

Näoga rahva poole istusid dotsent Marju Lauristin, majandus teadlane Ivar Raig, professor Heino Siigur ning seltsimehed Eero, Nirk ja Miller (vastavalt Plaanikomiteest, Hinnakomiteest ja Rahandusministeeriumist).

Läheneva isemajandamisega tegeleb eeskätt TA Majandusinstituut. Marju Lauristini sõnusti: «Monopol on Majandusinstituudi käes.

S

Vaja oleks alternatiivseid lähene mis, teise nurga alt vaatamist.» Seetõttu ongi tekkinud isemajandamise töögrupid Tartus (akadeemik M. Bronšteini juhtimisel), Kvalifikatsioonitöstmise Instituudi juures, «Mainoris» (Edgar Savisaar). On loodud gruppidevaheline probleem nõukogu (Ivar Raig: «IME probleem nõukogu»).

Ivar Raig leidis, et võrreldes Hiinas toimuvaga on meie projekt veel liiga vähekardinaalne.

IME probleem nõukogu on kavandanud edasise tegevuskäigu selliselt.

Maksimumprogrammi kohaselt tehakse üleliidulisel parteikonverentsil ettepanek isemajandamise asjus.

Minimumprogramm näeb ette diskussiooni liidu ajakirjanduses. Seni oleme tegelikult vaid oma õuel salaplaani pidanud.

Edasi läks jutt hinnakujundusele, kus nagu tööstuse puhulgi on isemajandamise eelduseks vabariiklik alluvus. Kuid asjal on teinegi külg. Tootmisharudes, kus ettevõtte juba nüüd saavad hindu ise määrata, on need kiiresti tõusnud (eriti kergetööstuses ja aiandussaaduses).

Kavatakse hulgihindade tõstmist (kütused, metallid, puit, elekter, transport).

Korradatada tuleb toidukaupade jaehinnad. Liidus makstakse igal aastal 150 miljardit rubla dotsioonideks. See raha ei kao ka edaspidi kuskile, kuid ta makstakse inimestele otse kätte (suuremad palgad, toetused jne.) Kaubad aga hakkavad maksma oma tegelikkus hinda.

Kuna leiti, et majanduse nigel olukord tuleneb töö madalast efektiivsusest, keeras jutt ootuspäraselt kooperatiividele. Siin ilmnes

esinejate selge lahknevus uue ja stagnameelseteks. Viimaste esindaja deklareeris täie endastmõistetavusega, et uue, kooperatiivse ahistava tulumaksuseaduse eesmärgiks on inimeste tulude piiramine. See mõjuvat hästi kooperatiivide arengule! Ivar Raig arvas siiski teisiti ja nõudis töö järgi jaotamist. Nivelleerimine pole sotsiaalne õiglus.

Rahva seast tuli küsimus raha reformi kohta, mida aga teadaolevalt plaanis pole. Isemajandamise tulles on see muidugi vajalik samm.

IME reaalsuse suhtes ei paista ärksamatel inimestel enam kahtlusi olevat.

KAUR HANSON

## Fosforiit: ainult aasta hiljem

24. aprillil 1987. aastal võttis TRÜ nõukogu vastu otsuse fosforiidi küsimuses.

Aasta on möödunud ning tulnud aeg uurida, kuidas otsust täideti: milline on ülikooli osa fosforiidi probleemi uurimisel. Teavet selle kohta andis lahkelt professor HANS TRASS.

1. Tungivalt soovitada mitte kinnitada Kabala fosforiidimaardla varusid enne, kui on teostatud eelnev objektiivne, täielik ja kompleksne saavutatava rahvamajandusliku lõppefekti analüüs.

Tänavu varusid ei kinnitata, uueks tähtjaks määrati aastad 1989—1990. Jääb lootus, et täht aeg lükkub veelgi edasi.

See saavutati pideva surveavaldamisega. Ka mitmed ülikooli õpetajad, näiteks professorid Viktor Palm ja Toomas Frey ning dotsent Marju Lauristin, on sageli esinenud ajakirjanduses, raadios, TVs, konverentsidel, informeerinud avalikkust.

Seejuures tuleks arvestada... kaevanduste alla mineva maa väärtust (koos sellel asuvate ressurssidega)...

Maa väärtusest on akadeemik Mihhail Bronšteini ja professor Loit Reintam juba aastaid rääkinud. Nüüd on maa hindamine tõepoolest päevakorda tõusnud. Vene NFSVs on seda juba tehtud, kasutades saame ka Saksa DV kogemusi. Maa on vägagi kallis — Venemaal hinnati isegi viljatute kõrbemaade hektar 10—15 tuhande rublaga. Mustmullahektar maksab kuni 100 tuhat rubla. Nende hindade järgi peaks väetiste ministeerium maksma äravõetava 40 km² eest Eestile 200 miljonit rubla. Paraku... moodustaks see hiiglaslik summa vaid viiendiku kaevandustele kulutatavast miljardist ega käiks rikkale ministeeriumile üle jõu. Pääsetee võime siiski leida: maa hindamise skaala paneb paika vabariiki.

2. Pidada vajalikuks teaduslike asutuste vaheliste ajutiste komplekssete uurimisrühmade loomist...

Ametlikke uurimisrühmi pole, küll aga ise kujunenud teadlasgrupid. Ka tudengid loovad kaasa: näiteks IV kursuse bioloogiatudengid tegid kordusuuringuid kaevandatud ja kaevandamiseks planeeritud aladel Maardus ning põlevkivibasseinis. Taimkatte põhjal saadi andmeid keskkonna muutumisest kaevandustööde mõjul. Uurimistulemused kanti ette ÜTÜ konverentsil.

Põhiliselt saavad tegutseda biogeograafid, samuti sotsioloogid. Teavad need, kel selleks huvi ja entusiasmi. Suuremaid hulki tööle kutsuda ei saa, sest pole rahasid ega organisatooreid. Siin peaksid tudengid ise teotahet üles näitama.

3. Teaduslikult põhjendatud ökoloogilise ekspertiisi koostamiseks... on vajalik programmikindel teaduslik uurimistöö vähemalt 2—3 vältitööde perioodi vältel.

Vältitööde toimuvad, neist võtavad osa teadlased TRÜst (näit. bioloogid. Martin Zobel), EPAs, Teaduste Akadeemia instituutidest. Tööde baas asub Kurtal. Paraku pole aega ikkagi piisavalt ja uus tähtaeg 1989 saabub õige varsti. Põhjaliku ekspertiisi tarvis tuleks töötada vähemalt 3—5 aastat.

Mõned teadlased arvavad, et



mingeid uuringuid polegi vaja — niigi on selge, et fosforiiti kaevandada ei tohi. Professor Trass aga rõhutab: selline arvamus pole õige. Bürokradid võivad kinni hakata igast läbiuurimata detailist, seetõttu peame fosforiidi kohta kõike teadma. Lõpetada tuleks aga need uurimistööd, mis on seotud keskkonnanahjulike menetlustega.

4. Püstitada NLKP KK ja NSVL MN ühismääruse Nr. 874, 11. 09. 85 äramuutmise küsimus. Selle määrusega on antud NSVL Väetiste Ministeeriumile luba alustada erandkorras Kabala maardla kasutuselevõtmisega seotud projekteerimistööd ja vastava eelarve koostamist enne varude ettenähtud korras kinnitamist.

Määruse äramuutmine on Eestimaa kaitsjate suurimaid võite. Uus tähtaeg: 1989—1990.

5. Kui siiski otsustatakse alustada fosforiidi kaevandamist, pidada vajalikuks kujundada uueks asustussüsteemi keskuseks Kiviõli, mitte Rakvere.

«Kui siiski» pole täide läinud. Siiani. Kiviõli varianti lähemalt uuritud ei ole.

6. Pidada väga oluliseks planeeritava katsekaevanduse asukoha määramist.

Katsekaevanduse vastu esitas ENSV Plaanikomitee Liidu valitsusele protesti. Katsekaevanduse alustamise tähtaeg on mineraalväetise tööstuse poolt edasi lükatud, kui kauaks, ei tea.

7. Pidada kaevandamise, rajamise ja kasutuse projektide koostamisega paralleelselt obligatoorseks teaduslikult põhjendatud ning vabariigi üldsuse poolt läbi arutatud ning heaks kiidetud tööjõuprobleemi ning sotsiaalse infrastruktuuri lahendusvariantide koostamist.

On koostatud mahukas uurimus pealkirjaga «Ettekanne Eesti NSV Riiklikule Plaanikomiteele. Kirde-Eesti sotsiaalmajanduslik olukord ja perspektiivid». Suures autorite kollektiivis esindavad ülikooli Marju Lauristin, Peeter Vihalemm, Ain Raitviir, Eduard Raska, Aasa Must, Jüri Jagomägi.

Niisiis — aasta eest vastuvõetud otsus pole jäänud sahtlisse tolmuma. Fosforiidimure on koondanud paljud Eestimaa teadlased tööle ühise asja eest. Sama mure andis tõuke järsule rahvusliku ühistunde lainele, omamoodi uuele ärkamisajale.

Siinkohal tahaksin aga meenutada professor Hans Trassi sõnu «Varanduse» ühisvaatamisele järgnenud seminaril: «Fosforiidi ümber on maad võtnud ülimalt emotsionaalne suhtumine. Fosforiit pole ju meie vaenlane, ta on Eestimaa rikkus! Rikkus, mida tuleb heaperemehehikult kasutada või oodata tema kasutamiseks seni, kui me oskame ja saame seda teha. Karjuda «Maha fosforiit!» — sel pole mingit mõtet.»

Otsusest möödunud aasta on toonud kainema suhtumise ühiskonna probleemidesse. Esimene väravaldavaimustus on taandunud. Tehtud töö annab veendumuse, et Virumaa näeb ka järgmist aastat. Ja ülejäärgmist. Ja nii edasi.

Kirja pani  
KAUR HANSON

RSP! RSP! RSP!  
Sõpruspäevad jätkuvad 3.—10. maini. Jälgige reklaami!

P



# Religioonist kui kooperatsioonist

12. märtsil «koopereerus» TRÜ peahoone H. Abovjani nimelises auditooriumis rühm füüsikuid-matemaatikuid, filosoofe, ajaloolasi, meedikuid, psühholooge, filolooge jt., et ühiselt uurida üht komplitseeritumat ühiskondlikku nähtust — religiooni. Religiooniga on meil aastate vältel tegeldud peamiselt teadusliku ateismi üldnimetuse (ja üldpõhimõtete) raames, kus käsitluse aluseks võetakse F. Engelsi formuleering: «Kuid igasugune religioon pole ju midagi muud kui fantastiline peegeldus inimeste peades neist välisjõududest, mis valitsevad inimesi nende igapäevases elus, milles maiseid jõud omandavad ülemaiste jõudude vormi» (Anti-Dühring, lk. 279). Kuigi üldtõed iseloomustavad on igati piisav E. Dühringi vaadete kummutamiseks, pole ta väljaspool seda poleemilist konteksti siiski adekvaatne ega ammendav: see ei ava religiooni kõiki külgi vajaliku põhjalikkusega. Nii näiteks satub samasse alajaotusse koos religiooniga ka folkloor. Muuhulgas oleks peale üldsõnalise konstateerimise ja välisjõudude viitamise tingimata vaja võimalikult täpselt selgitust, millised konkreetsetel siis on need välisjõud (maised jõud), mis inimeste peades fantastiliselt (ja miks just fantastiliselt) peegelduvad.

Muide, siinkohal oleks sobiv viidata L. Mitrohhiline (От диалога к сотрудничеству, «Наука и религия», 1987, 6, lk. 56–59), kes, arutledes marksistide ja kristlaste kõige efektiivsemate koostegutsemise võimaluste üle inimkonna tuleviku nimel, esitab K. Marxi seisukoha (konkreetne viide Marxi vastavale tööle puudub), et religioon väljendab reaalseid inimlikke huve kaudselt viisil, erilisel teisenud kujul, ning seega võib öelda, et religiooni (resp. kristluse mõistmise, tõlgendamise) probleem taandub kristlike ideede ja sümbolite dešifreerimisele, dekodeerimisele.

Toimunud arutelul vahetati mõtteid selle üle, kas ja millisel määral on võimalik käsitleda religiooni probleeme sünergeetika raames. Termin «sünergeetika» integreeriva teadussuuna nimetusena võttis kasutusele SLV füüsik Hermann Haken 1970. aastal, lähtudes kreeka keelsest sõnast «sünergia», mis tähendab koostoimet. Selle sõna ladinakeelseks vasteks on meile kõigile hästisundunud «kooperatsioon».

Nii kirjutas H. Haken 1976. aastal: «Viimastel aastatel on kogunenud palju füüsikaliste ja keemiliste süsteemide näiteid, kus kaootiliselt seisunditest tekivad hästikorrastatud ruumilised, ajalised või ruumilis-ajalised struktuurid. Nagu ka elavad organismid võivad need süsteemid funktsioneerida ainult ühes nendes süsteemidesse sisestatava energia (ja materia) voo arvel. ... Sünergeetikas uuritakse palju alamsüsteemide koostoimet, mille tulemusena tekib (uus) struktuur ja vastav funktsioneerimine» vt. Г. Хакен, Синергетика, М., 1980, lk. 14–15; eesti keeles vt. näit. V. Pinn, «Tasakaalustamata maailma võimalused», «Looming», 1988, nr. 1).

A rutelu algataja dots. IVAR KULL piiritles sünergeetikat kui teadussuunda koos sellega ideeliselt lähedase suuna — mittetasakaalulise termodünaamika, mis võimaldavad uurida kooperatiivseid fenomene küllaltki üldiselt, olenemata vastavate nähtuste konkreetsest materiaalsest substraadist. Sellisest üldisest seisukohast lähtudes võib näiteks öelda, et ideoloogilised (sealhulgas religioossed)\* või teaduslikud paradigmad ja inimkultuur tervikuna on oma olemuselt kooperatiivsed nähtused, omalaadised kooperatsioonid. Need kõik on suunatud korrastatuse organisatsioonile inimeste käitumises, suhtlemises, eetilistes hinnangutes jne.

Nagu eluta looduses, nii ka psüühikas ja inimese vaimse arengu käigus ilmnevad teatud tingimustel (näiteks entroopia vähenemisel) nn. kooperatiivsed efektid, mis oma olemuselt on analoogilised füüsikast hästituntud faasisireetega. Konkreetseks näiteks tõi ta Thomas Kuhni teaduslike revolutsioonide teooria ja Lawrence Kohlbergi eetilise teadvuse arengu teooria. Nii töötab mingi teaduslik koostlus ühe paradigma alusel niikaua, kuni see paradigma on piisavalt tööväimeline, «elujuline». Kui ilmneb püsivam vasturääkivus tegelikkuse ja antud paradigma vahel, siis tekib destabilisatsioon, nn. revolutsiooniperiood, mille käigus töötatakse välja uus paradigma. Selline protsess on lõppematu. Ka eetilise teadvuse arengu teooria pakub analoogilist mõtestust. Eetiline teadvus on kooskõlas intellektuaalse arengu tasemega; ja va-

na aste säilib vaid uue erijuhuna. Ka inimene tervikuna saab eksisteerida siis, kui temasse toimib pidev informatsioon, materia ja energia (=negentroopia) voog. Vastupidisel juhul entroopia kasvab niikaua, kuni saavutab maksimumi.

RELIGIOON pole seejuures mõistagi mingi erand. Ta on niisamasugune reaalne nähtus nagu iga teinegi, seega vaadeldav kooperatiivsete fenomenide alusel.

Kuivõrd inimesed tajusid, tunnetasid selliseid kooperatiivseid ilminguid psüühikas ja inimgruppides üldiselt hästi, kuid ei olnud suutelnud selgitada neid teaduslikul meetodil, siis olid nad sunnitud abiks võtma metafoorilis-mütooloogilise tõlgenduse. Kuid taoline selgitus (või tekst) ei ole veel religioon. Et see tõlgendus või tekst muutuks mingi grupi A jaoks religioosseks paradigmaks, on tarvilik ja piisav, et grupil A oleks vastava tõlgenduse (teksti) suhtes teatud pragmaatiline hoiak (nn. omamoodi absolutiseeritud suhtumine). Nii on ka selge, et grupi B jaoks, kellel sellist absolutiseeritud suhet vastavasse teksti ei ole, ei muutu ka tõlgendus religioosseks paradigmaks.

Käesoleval ajal, kui meil on võimalik eespool toodud nähtusi sünergeetika ja mittetasakaalulise termodünaamika abil selgitada, oleme kohustatud ka seda tegema. Kusjuures me peame selgelt mõistma, et ümber saab lükata vaid nende fenomenide ebaadekvaatset tõlgendust. Fenomenid ise nagu looduse enda ilmingudki on ümberlukkamatud. Neid on vaja viivitamatult põhjalikult uurida — loomulikult adekvaatse teadusliku paradigma alusel — ja kasutada nii inimeste kui ka ühiskonna kui terviku hüvanguks.

Lõpuks võib viidata kooperatsiooni nähtusi põhjalikult analüüsitud K. Marxile. Kuigi tema vaatlus vahetult materiaalseste produktide tootmise protsessi, on paljud tema arutlused hoopis üldisema iseloomuga. Näiteks:

«Peale uue jõu, mis tekib paljude jõudude liitumisest ühiseks jõuks, kutsutakse juba ainult ühiskondlik kontakt suurema osa tootlike jõudude puhul esile võistlust ja eluenergia (animal spirits) erilist elavnemist, mis tõstavad üksikute

individuaalset teovõimet, nii et kaksteist inimest üheskoos annavad üheaegse 144-tunnise tööpäeva jooksul palju suurema koguprodukti kui kaksteist üksikut töölisi, kellest igaüks töötab 12 tundi, või üks tööline, kes töötab 12 päeva järgemööda» (K. Marx, Kapital, I kd. 11. ptk.).

Siinjuures on oluline, et K. Marx 1) ei iseloomusta sellist elavnemist kui illusoorset, st. see elavnemine on reaalne; 2) ei ühenda seda elavnemist mingi ideoloogilise paradigma aksepteerimisega (mitteaksepteerimisega), st. need nähtused on looduslikud ehk täpsemini — biosotsiaalsed. Marksistliku religiooni käsitluse aluseks oleks sisuliselt õigem võtta just need K. Marxi seisukohad. Siin ei ole väljendatud mitte ainult religiooni, vaid ka teiste inimsünergia nähtuste, avalduste (psühhoteraapia, autogeenne treening, joogide õpetus jne.) materialistlik alus.

Ärast dots. Ivar Kulli religioonivaatlust arutlesid seminarist osavõljad sünergeetika ja religiooni uurimise vahelkordi. Mõningad väljavõtted.

LEMBIT SOSSI. Mingi struktuur muutub püsivaks siis, kui ta loob endale kaitse. Ühiskondlikud formatsioonid on samuti keerukad struktuurid, nende kaitseks on ideoloogiat. Halb lugu on siis, kui kaitse luuakse veel üks või mitu kaitset ehk nõ. välist kaitsest süsteemi (kestakaitse(d)). Sel puhul tegeldakse kaitse kaitsmisega ja unustatakse sageli ära, mis jääb kaitse(te) sisemusse. Sisemus hakkab aga lagunema (entroopia kasvab) ja selle tulemuseks on kollaps. Esineja järeldas, et praegusel kujul eksisteerib ateism mitte ideoloogiat vaid ideoloogia kaitse süsteem.

LINNART MÄLL. Ateism on tegelenud ka hävitustööga. Ta püüdis vaba mõtet, avatust maha suruda. Nüüd peaksid need hävitajad pattu kahetsema. Sünergeetika keeles võib patukahetsust, mida praegu ühiskonnas üritatakse läbi viia, vaadelda kui destabilisatsiooniperioodi, millele peaks järgnema uuele paradigmale üleminek.

Kooperatiivsed fenomenid on religioonis avaldunud kõige kirkamal kujul. Näiteks tõi L. M. budismi, mis juba oma algusaastail deklareeris, et hääbub ja et teda polegi vaja kaitsta.

JAAN UNT sekundeeris talle ja arvas, et ehk deklareeris budism oma kadumist seetõttu, et nägi destabilisatsiooni ette, nägi ära, et ta muutub kunagi millekski muuks.

Ülikooli kohus on anda impulsse (näiteks fakultatiivsete loengute näol). Me pärsime neid seal, kus üliõpilastel on just tekkinud huvi maailmaasjade vastu. Näiteks UTU ajalooring alustas üle-eelmisel semestril loengusarja religiooni ajaloo. Ajalooteaduskonna nõukogu aga ei pidanud selle jätkamist vajalikuks (?), arvestamata isegi spetsialistide, nagu näiteks Jaan Kaplinski ja Linnart Mälli eestkostet.

Prof. EERO LOONE. Meil on komme asju uueks asjaks ümber nimetada. Religiooni uurimine ei peaks kulgema mitte ümbernimetamise tasemel, vaid erinevate valdkondade võrdleva uurimise põhimõttel: kuidas suhtuvad omavahel erinevad religioonid, religioon ja teised ühiskondlikud nähtused, k.a. teadus.

Prof. AILI PAJU toonitas alternatiivsete võimaluste tähtsust meditsiinis ja arvas, et sünergeetikal on oma osa ravimise uurimisel. Nii näiteks koosneb raviefekt 50% ulatuses haige usust tervenemises ja 30%-st arsti avatud südamest. Arsti oht haigust endale saada (nakatuda mittenakkushaigusesse) kahaneb avatud südamega arstide puhul ravitud patsientide hulga kasvades. Suletud südamega arstid (suletud süsteemid) hääbuvad.

\*\*\*

Avatud öhkonda tekkis veel palju inspireerivaid ideid, mida oli võimatu ühe korraga lahti rääkida. Nii tegigi Ivar Kull arutelu lõpus ettepaneku luua inimsünergia Tartu uurimisgrupp, mis tegeleks kooperatiivsete fenomenide uurimisega olenemata valdkonnast, kus nad eksisteerivad. Ettepanek võeti vastu ja otsustati grupi tööle asudes kaasata ka kogu asjast huvitava auditoorium.

IVAR KULL  
INDREK UDE

\* Täheleandame, et ka H. Haken on ühes oma 1981. aastal ilmunud artiklis märkinud ideoloogia ja religiooni kooperatiivset iseloomu.

## Repliik

Eesti NSV täieliku isemajandamise idee on vallandanud meie vabariigis seninägemata ulatusega poleemika ja põhjustanud üha suureneva huvi majandusprobleemide vastu. Nüüdseks on raskuspunkt kandunud sõnadelt tegudele — on moodustatud ja moodustunud eri teadusharude esindajatest kollektiivid, kes püüavad välja töötada teaduslikult põhjendatud ettepanekuid seoses idee ellurakendamisega. Öeldu on kiiduväärne. On teada tõsiasi, et erinevate teadusharude esindajad võivad koostöös ühise eesmärgi nimel saavutada märkimisväärselt edu. Sellest aspektist väärib tunnustust ka isemajandamise Tartu rühma tegevus.

Ometi hakkab häirima, nii laiemas plaanis kui ka Tartu rühma puhul, et seni kindlapiirilise majandusliku kategooriana tuntud isemajandamist on hakatud üha enam kasutama kui mitte lausa maailmaparandamist, siis meie ühiskonna kõikvõimalike sotsiaal-majanduslike ümberkorralduste sünonüümina küll. Kujukalt ilmneb see A. Rossi artiklist «Isemajandamise Tartu rühm» («Edasi», 19. märts 1988). Selles avaldatakse tunnustust juristidele, kes isemajandamise kontseptsiooni väljatöötamisel olevat

jõudnud kõige kaugemale. Tunnustustväärikena märgitakse artiklis juristide ettepanekuid ühtsustada kriminaal-, tsiviil- ja haldusasjade lahendamine ning kasutada selles vandekehtu põhimõtet, üle anda riiklik süüdistus prokuratuurilt nõukogude organitele alates külanõukogudest kuni Ülemnõukoguni välja, anda kohtutule võimalus kuulutada üks või teine seadus konstitutsiooni- (st. seaduse-) vastaseks jne. Laskumata siinkohal poleemikasse nende ettepanekute põhjendatuse üle, küsime: mis on neil siiski ühist vabariigi isemajandamisega? Kui tahetakse otsida esitatule tuge filosoofiatõest, et kõik maailmanähtused on omavahel seotud ja tingivad üksteist, siis tuleb märkida, et sama palju on isemajandamisega seotud ka lastekasvatust, töötajate vaba aja veetmine ja ilmalik kombetalitus. Tunnistagem, et ka sellele väitele on võimalik vastu vaielda ja et sõnavabaduse põhimõtte kohaselt võib igaüks oma arvamust avaldada. Kuid tehtagu seda siiski arvamuste autori(te), mitte (kõigi) juristide nimel. Allakirjutanud ei taha igatahes küll osa saada osundatud tunnustusest ja sellele järgnevast ühiskondlikust hinnangust.

PEETER KASK,  
ENDEL PLOOM,  
LEMBIT SAARNITS

Hea küll — otsime siis alul tõde filosoofiast, mis ütleb, et «kõik maailmanähtused on omavahel seotud ja tingivad üksteist». Aga ega filosoofia siinkohal veel vait ei jää, vaid kõneleb edasi: mõnede nähtuste või ühed asjad seotud tihedamalt kui teised. Võtame kasvõi sellesama isemajandamise Tartu rühma. Võib-olla tõesti oluks parem, kui ajakirjanik oleks kirjutanud mitte «... kõige kaugemale on jõudnud juristid», vaid selle asemel «mõned juristid». Kui ma lausearvutust õigesti mäletan, siis tuleb sellest formaalselt niisugune väide: «mõned juristid ei ole jõudnud kõige kaugemale», mis leiab ka empiirilise tõestuse eeltoodud repliigi näol. Niisiis isegi niisuguse nähtuse puhul, nagu on seda isemajandamise Tartu rühm, on ühed asjad (st. inimesed) sellega rohkem seotud kui teised.

Aga nüüd juba tõsisemalt. Millised «Edasis» näidatud juriidilistest muutustest pole seotud regionaalse isemajandamise ideega? Seotud on kõik, aga ikka ja jälle — ühed rohkem, teised vähem. (Mis parata — dialektikal!) Majandusõiguse osa taandamine ja tsiviilõiguse osa suurendamine rohkem, prokuratuuri-reform — vähem. Aga teeme kõige lakoonilisemas ilometsalikult selges küsimuste-vastuste vormis.

Kas Peeter Albi tegutses isemajanduslikult? Tegutses. Kas Pärnu rajooni rahvakohus (ja needsinatsed teised instantsid) mõistsid ta süüdi? Mõistsid. Kas vande kohus oleks ta süüdi mõistnud? Ei tea.

Edasi. Kas selletõttu, et meie kriminaal-, tsiviil- ja haldusprotsess on üsna lahus, pole meil tegemist seadusandluse liigse dubleerimisega (st. seadusandluse, aga ka selle täitmise kallinemisega)? On. Kas seetõttu pole meil vaieldavaid asju, mis lausa kisendavad kohtuliku lahendamise järele ja mida kohtud ei lahenda? On. Ja veel — oh, kui palju! Kas on keegi üldse mõelnud sellele, kui palju rämps meile poes kaela määratakse ja kui palju on neid kordi, kus ostja on saanud tootja kohtusse kaevata kasvõi meil nii suhteliselt süütu asja nagu vale-reklaami eest? Pole vist mõtet mainida ootjat petvaid harustandardeid jne. Isemajandamine, milles tootja ei vastuta kõige laiemal tarbija ees, ei ole isemajandamine. Kus võib toimuda juriidiline vaidlus, milles selgub tõde? Kohtus.

Kas meil on olemas konstitutsioonivastaseid seadusi ja seadusevastaseid ametkondlikke akte, mis halvavad isemajandamist? Ja kui palju veel! (Pole suurt kuulda olnud, et keegi oleks plaanikomiteega riiklike tellimuste pärast kohut käinud.) Kas prokuratuur võtab nende

vastu midagi ette? Võib-olla võtab, aga tulemusi pole suurt näha. Kas pole siis mõtet arvata, et prokuratuuril on selleks juba liiga palju tööd, et kõigega hakkama saada, kõiges süveneda? Kas pole mõtet mõnevõrra avardada kohtu ja nõukogude kompetentsi selleks, et prokuratuurile jääks just kõrgem järelevalve? Ma ei ole kuidagi nõus arvamusega, et nõukogude kompetents on juba lai küllalt. (Ja on veel üks väga põnev küsimus, millele mul pole vastust — kas praegune prokuratuur hakkab kaitsma isemajandava küla, rajooni, vabariigi isemajanduslikke huve? Aitäh sellele, kes vastaks antud küsimusele kindla argumenteeritud jaagat!)

Mis puutub «osundatud tunnustusse», siis on ta tõepoolest ajakirjaniku sulega veidi üle pakutud selles mõttes, et teeb liiga teiste teadusharude esindajatele. Ja hõisata pole veel midagi. «Sellele järgnevat ühiskondlikku hinnangut» mõistan ma repliigist negatiivsena. Kui asi on nii hull, siis võin selle meelsasti enda kanda, kuivõrd tõesti juristidest on mainitud artiklis ainult minu nime. Peaks see aga olema positiivne (ma millegipärast ei suuda sellistki võimalust välistada), teen ma teatavaks ka oma kaasmõtletajate nimed. Mõelgem edasi koos.

IGOR GRÄZIN





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

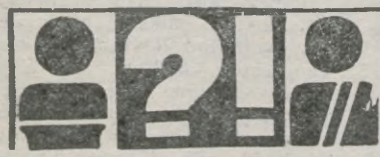
Nr. 16 (1527)

Reede, 13. mai 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Kuidas valime rektori



Pikka aega on kõrgkoolijuhid kõrgemaiseva organi poolt kohale nimetatud. Perestroika on toonud siingi uuenduse. Ülikooli nõukogu aprillikoosolekul said paika põhimõtted, kuidas meie rakendame rektori valimist käsitlevat NSV Liidu Kõrgharidusministeeriumi käskkirja. Kõigepealt otsustati, et valida tuleks juunis, loomaks eeldused uue rektori juhtimisel uue õppeaasta alustamiseks.

Rektorikandidaatide esitamist ei ole ülalnimetatud käskkirjas piiratud, ka ülikooli nõukogu pidas õigeks anda vastav võimalus laiale avalikkusele. Esmajoones peaksid algatust näitama meie oma teaduskonnad ning teised allüksused. ETA kaudu on asjakohane teada edastatud ka vabariigi haridus- ning teadusüldsusele.

Kes võiks olla esitatud rektori kandidaadiks? Muidugi pole lihtne kirjutada ette järeltulijat nii suure isiksusele kui Arnold Koop. Kriteeriumid, mis esmaselt peaksid silme ees olema, on lihtsad, aga kaalukad: õppe-, teadus- ja juhtimisalane pädevus, auväärsele ametile vastavad kõlbelsed ja poliitilised omadused, aktiivne kodaniku-positsioon. Ülikool eeldaks reeglina doktorikraadi ning professorikutsega rektorit.

Kõrgkoolijuhtidele on teadupärast kehtestatud vanuse ülempiir: 65 aastat. See tähendab, et kui valitakse rektor, kel viieaastase valimisperiodi vältel täitub 65 eluaastat, tuleb tal amet maha panna enne lähtaega.

Kandidaatide nimetamine on kavandatud nõukogu korralisele koos-

olekule 27. mail. Eelnevalt palume esitamise kavast informeerida nõukogu teadussekretäri Veera Anti. Hilisemate selgitusvajaduste vältimiseks pidas nõukogu aprillikoosolekul otstarbekaks, et kandidaatide ülesseadmisel teatataks ka nende endi nõusolekust rektori kohale kandideerida. 27. mai koosolekul otsustab nõukogu lahtisel hääletamisel liithääleenamusega, keda kanda kandidaatide nimekirja. Samas otsustatakse valimiskoosoleku kuupäev. Vahe kandidaatide nimekirja kinnitamise ning valimise enda vahel peab olema vähemalt kaks nädalat. Nimekirja avalikustatakse, võimaldamaks avalikku arutelu.

Rektori valib ülikooli nõukogu laiendatud koosseis. Ministeeriumi käskkirjaga on sätestatud, et sellesse kuuluvad nõukogu liikmete kõrval kõrgkooli parteikomitee liikmed, dekaanid ja kateedrijuhatajad (kui nad juba ei kuulu nõukogusse), samuti komsomoli- ja ametiühingukomiteede esindajad. Meil on väiksemapoolse kõrgkooli kohta palju professoreid-doktoreid ning hulk teadusallüksusi. Nõukogu aprillikoosolekul seati õigusega küsimus ka nende esindatusest. Kuni kolmandikuni võib ulatuda üliõpilaste osa. Valijatekogu koosseisu fikseerimise kohustus on pandud rektoraadi, partei-, komsomoli- ja ametiühingukomitee ühisnõupidamisele. Viimane pakub ka üliõpilastele kvoodid täiendavate esindajate valimiseks. Tahame valijatekogu koosseisu teatavaks teha samuti 27. maiks.

Valimiskoosolek algab kandidaatide läbiarutamisega. Valimised on salajased, vajalik on mitte alla kahe kolmandiku nõukogu laiendatud koosseisu osavõtt. Valituks osutub kandidaat, kes saab kõige enam hääli, seejuures mitte alla poolte hääletanute omad. Kui keegi nii palju hääli ei kogu, toimub teine voor. Selles osalevad esimeses voorus mitte alla kolmandiku hääletajate poolthääled saanud

kandidaadid; valituks osutub see, kes saab nüüd enamuse, aga jälle vähemalt poolte osavõtjate hääled. Kui hääled jagunevad pooleks, toimub samal istungil veel üks hääletusvoor.

Rektor kinnitatakse ametisse üliõpilises hariduskomitees meie vabariigi vastava ametkonna esildise alusel. Kui meie valitud rektor peaks mingil põhjusel (viimase teatavaks tegemine on kohustuslik) ametisse kinnitamata jääma või kui valimine ülalkirjeldatud korras ei anna tulemusi, pannakse kuni üheks aastaks ametisse rektori kohusetäitjana õppe- või teadusprorektor.

Niisugused on ettekirjutused, mille raames peame toimima. Nad annavad küllalt avarad võimalused demokraatlikul viisil otsuse tegemiseks. Jääb loota, et langetatakse ülikooli heakäekäigu tagamiseks parim otsus.

PAUL KENKMANN,  
EKP TRÜ komitee sekretär



### PARTEIAKTIIV

oli koos 4. mail. EKP TRÜ komitee sekretäri Paul Kenkmanni ettekandele järgnes 20 sõnavõttu. Otsuses toetatakse loomeliitide ühispleenumi dokumentide põhiseisukohti, soovatakse osaleda Rahvarinde tugipunktide moodustamises jne. Otsustati pöörduda kohe EKP Keskkomitee poole taotlusega alustada üleliidulisele parteikonverentsile esitatavate ettepanekute avalikku arutamist.

Võeti vastu ka kiri NLKP Keskkomitee peasekretärile M. Gorbatšovile, sekretär A. Jakovlevile, ajalehe «Pravda» ja ajakirja «Kommunist» toimetustele. Lähemalt oli aktiivist lugeda eilses «Edasis».



TRÜ nõukogu 29. aprilli koosolekul avati nõukogu saalis rektor Arnold Koobi portree. Autor on Ilmar Malin. ARVO VIILUPI foto

### ÕNNE «EDASILE!»

Ütlesid eelmisel nädalal 40. aastapäeva puhul paljud, ka kaks Tartu üliõpilaslehte. Aidaku nelikümmend pliiatsit ja nelikümmend kummi neil oma lehte veel tihedamaks ja edasiminevamaks kirjutada, kustutada, parandada, avaldada. Kõige paremad soovid aga nendele ületoetumisele töötajatele (neid on õige palju), kes «TRÜ» oma ajakirjanikutööd alustanud, kes siin ka töötanud.

### MEESKOOR VÖITIS

Meie koorid ei käi välismaal just eriti sageli. Seda rohkem tuleb hinnata nende tööd, et neilt harvadelt reisidelt naastakse tagasi koguni auhindadega. Hollandis Oldenzaali hansalinnade meeskooride festivalil sai TAM esimese koha.

### TURU ÜLIKOOLIS

käis 15-liikmeline delegatsioon, kuhu kuulusid komsomolikomitee sekretär Andi Kasak, arstiteaduskonna komsomolisekretär Erik Allikmets, eesti filoloogia III kursuse



üliõpilane Ilona Väinänen ning TRÜ võrkpallinaiskond eesotsas Valter Lengiga. Sportlased mängisid kolm mängu kohalike noortega. Komsomolijuhid sõlmisid aga kokkuleppe Turu Ülikooli Üliõpilaskonnaga (noorteorganisatsioon!), et edaspidi saaks valuutavaba vahetuse korras läkitada teineteise poole nii ametlikke delegatsioone, informatsiooni kui ka üliõpilasrühmi. Näiteks Turu üliõpilasi on meile oodata sügiseste üliõpilaspäevade aegu.

Ja veel. Juunis sõidab Ungarisse Balatoni äärde puhkama esimene meie üliõpilasgrupp. Talvevaheajal tulevad ungarlased Käärikule.

## Filosoofide välissidemed laienevad

Märtsis käis Tartus Leipzigi ülikooli doktorant Christian Loeser konsulteerimas TRÜ filosoofia kateedri juhataja E. Loonega ajaloo-filosoofia küsimustes. Chr. Loeseri saatis Tartusse tema kateedrijuhataja professor Frank Fiedler. Hiljuti võtsid saksa kolleegid uuesti kontakti filosoofia kateedriga. Nad soovivad muuta koostöö regulaarseks. Kavandamisel on ühispublikatsioonid, uurijate vahetus, koostööleping. Professor E. Loone kutsuti külla Leipzigi ülikooli, vastukülaskäiku on oodata 1989. aastal.

Ühisettevõtmised Saksa Demokraatliku Vabariigiga on ainult osa filosoofia kateedri arenevatest välissuhetest. Juuni lõpul saabub TRÜ kutsel filosoofia kateedrisse Oxfordi ülikooli professor Leslie Macfarlane, rahvusvahelise mainega spetsialist politoloogias teoreetilistes probleemides, nimekas asjatundja inimõiguste ja ametiühingute tegevuse küsimustes. Kui- gi VAKi nomenklatuuris puudub politoloogia, on mujal maailmas see

uus teadusharu ammu kindlustunud ja filosoofia kateeder teeb praegu pingutusi poliitikateaduse väljaarendamiseks ka Eestis.

Sügisel on Tartusse oodata Rahvusvahelise Teaduse Loogika ja Metodoloogia Ühingu sekretäri Risto Hilpineni, Turu Ülikooli filosoofiaprofessorit. Prof. R. Hilpinen esineb ka loengutega TRÜ õppejõududele ja üliõpilastele. Teatavasti on Soome filosoofia rahvusvaheline maine tänapäeval äärmiselt kõrge, tunnetuse ja tegevuse loogika filosoofiliste probleemide lahendamisel asuvad soomlased maailmas juhtpositsioonidel. Prof. Hilpinen oli möödunud aastal Moskvas toimunud rahvusvahelise teaduse loogika ja metodoloogia kongressi peaorganisaatoreid ja teadusfilosoofid valisid ta üksmeelselt oma organisatsiooni juhtide hulka ka järgnevas neljaks aastaks. R. Hilpineni ja E. Loone teaduslikud kontaktid on kestnud juba kümme-kond aastat.

HARRI INTS

## Professor Hans Trass 60

3. mail tähistati aulas botaanika ja ökoloogia kateedri juhataja prof. Hans Trassi 60ndat sünnipäeva. Päevakohastes ettekannetes vaagiti päevaprobleeme ökoloogilisest eetikast (prof. Hans Trass), Eesti geobotaanika arengujoontest (prof. Viktor Masing), pakuti mõtte-

arendusena «sissejuhatust lihheno- loogide klassifikatsiooni» (prof. Erast Parmasto). Nauditi sõnalis- muusikalisi intermeediume Raivo Trassi ja Peep Lassmanni esituse- ses.

JAAN TOOM

## Milline tuleb marksismi-leninismi riigieksam?

Uus riigieksam on algamas. 16. mail astuvad esimestena eksami- komisjoni ette matemaatikateadus- konna lõpetajad. 17. mail algab riigieksam bioloogia-geograafia- teaduskonnas. Poole peale hakkab jõudma 24- tunnise mahuga ülevaatekoostuste lugemine. Iga ühiskonnateaduse kateedri kasutada on 6 tundi. Peale selle toimuvad konsultatsioonid, kus lõpetajatel on võimalik kohtuda järgemööda kõigi nelja ühis-

konnateaduste kateedri esindajate- ga, kes vastavas komisjonis neid eksamineerivad. Kõik graafikud on koostatud ja tutvumiseks välja pandud. Samuti on veel võimalik saada riigieksami kordamisküsimusi (metoodilisest kabinetist Ülikoo- li 16). Kuu aja jooksul toimuvail eksa- meil töötab 20 viieliikmelist komis- joni. Igähe koosseisu kuulub üks õppejõud filosoofia, poliitöko- (Järg 2. lk.)



## Inglise keel Tartu ülikoolis

Nõukogude riik on asunud igakülgse ja põhjaliku uutmise teele. Sellesse protsessi on lülitunud ka meie ülikool. Mitmes teaduskonnas ja kateedris on arutatud õppetöö uuendamise vajadust ja võimalusi. Nende riidade kirjutaja on korduvalt juhtunud tähelepanu ajaloo- ja filoloogiateaduskondade õppesüsteemi muutmise vajadusele; sellest räägib ka Eesti NSV loominguiliste liitude juhatus ühispleenumil 1.—2. aprillil Tallinnas.

Alljärgnevalt tahan peatuda ühe kateedri — inglise filoloogia kateedri õppetöö reorganiseerimisel. Kateeder on saavutanud silmapaistvaid tulemusi inglise keele praktilisel õpetamisel, nagu sellest annavad tunnistuse üliõpilaste võistluste auhinnad Tartu üliõpilastele. Näib aga, et töö inglise keele teaduslikul uurimisel jätab soovida. Piisab viitest sellele, et anglistika on ainus eriala Eestis, kus pole ühtki teadusdoktorit; ka kandidaadikraadiga angliste on vähe, kateedri kahekümnest õpetajast on kandidaadikraad ainult neljal. Selle mahajäämuse põhjused on mitmesugused, üks neist aga kindlasti see, et Tartu Ülikoolis ei nõuta inglise keele õppijatelt prantsuse keele oskust.

See asjaolu on ülimalt võrastav, on ju inglise keel välja kujunenud vana anglosaksi ja prantsuse keele ühinemise tulemusena. Meenutagem siin mõningaid inglise ajaloo fakte ja olukordi, mis tingisid ja põhjustasid nende kahe keele kokkukasvamise.

Rahvasterändamise ajal asutati Briti saar Põhja-Saksast pärinevate germaani hõimude poolt, kes rääkisid vana anglosaksi keelt. Väga suur ja oluline murrang toimus saare ajaloos 11. sajandil. Aastal 1066 suri anglosakside kuningas Edward, hüüdnimega Usutunnistaja. Tal polnud järglasi ja anglosaksi ülikud valisid kuningaks Edwardi sugulase Harold II. Selle vastu avaldas protesti üks prantsuse suurfeodaal — Normandia hertsog Guillaume. Ta teatas, et kuningas Edward, kes oli kaua elanud Normandia hertsogi õukonnas, olevat pärandanud oma trooni temale. Kui Normandia hertsogi protest jäi tähele panemata, otsustas ta oma õigust jõuga maksma panna.

14. oktoobril 1066 toimus Hastingsis lahing prantsuse ja anglosaksi sõjaväe vahel. Prantslased purustasid anglosaksi väe, kuningas Harold langes võitluses. Normandia hertsog lasi end valida inglise kuningaks William I nime all. Teda hakati nüüd nimetama Vallutajaks (*the Conqueror*).

On ajaloo iroonia, et just selle võõramaise vallutamisega pandi alus anglosaksi rahvaste suurusele ja vägevusele. Uus inglise kuningas säilitas ka oma valdused Prantsusmaal. Varsti laienesid need veelgi. Vallutaja pojatütär abiellus Anjou krahvi Geoffroy Plantagenët'ga. Sellest abielust

sündinud poeg sai kuningaks Henry II nime all ja rajas Plantagenët'de dünastia, mis valitses Inglismaal 14. sajandi lõpuni. Ta päris oma isalt suured valdused Lääne-Prantsusmaal (Anjou, Maine, Touraine), emalt Inglismaa ja Normandia, abielludes Guienne'i krahvinnaga lisaks sellele ka Guienne'i, Poitou ja Gascogne'i; hiljem alistas ta ka Bretagne'i. Inglise kuningale kuulusid nüüd kõik lääne- ja loode-prantsuse alad, umbes kaks kolmandikku kogu Prantsusmaa territooriumist. Nende maade pärast käis võitlus prantsuse kuningaga ja selles heitluses pidid inglased loovutama osa nende käes olnud territooriumist. Hiljem võitsid inglased selle tagasi, kuid Saja-aastase sõja lõppedes (1453) kaotasid nad peaaegu kõik oma valdused Prantsusmaal.

Inglismaa vallutamisel prantslaste poolt aastal 1066 oli väga suur tähtsus ka saare riigi kultuurielus. Selle uue võimsa ja rikka Inglise-Prantsuse riigi ametlikuks keeleks sai prantsuse keel, mida kasutati nii parlamendis ja kohtus kui ka kaubanduses, seda õpetati koolides ja seda rääkis valitsev klass. Ka kirjandus (niipalju kui see polnud ladinakeelne) oli alguses prantsuskeelne. Ometi ei hääbunud anglosaksi keel täiesti. Seda rääkisid talupojad, kehvikud, teenijaskond. Aga ka seda hakkas üha rohkem mõjustama prantsuse keel.

Sellest keelest laenati rohkesti sõnu ja väljendeid, anglosaksi ja prantsuse keel põimusid teineteisega läbi ja selle tulemusena kujunes välja uus keel, anglosaksi ja prantsuse segakeel, mida hakati nimetama inglise keeleks.

12. sajandil tärkab ka kirjandus selles keeles, mis hakkab üha jõudsamini arenema ja üha suurenevat tähtsust omandama. Väga oluline etapp inglise keele arengus on 14. sajand. Aastal 1327 andis Edward III kuningavande inglise keeles; see oli esimene riiklik akt, kus kasutati inglise keelt. 14. sajandi teisel poolel võeti see tarvitusele ka parlamendis ja kohtus, seda hakati õpetama ka koolides. Mis puutub kirjandusse, siis kasutas 1408 surnud J. Gower veel prantsuse keelt, kuid tema vanem kaasaegne, «Canterbury juttude» autor, geniaalne G. Chaucer kirjutab kõik oma teosed inglise keeles.

Prantsuse keel hakkab Inglismaal taanduma 15. sajandi teisel poolel. Olulise tähtsusega oli muudugi prantsuse valduste kaotus, osalt ka verine «Rooside sõda» (1455—1485), mil käis võitlus trooni pärast Lancasterite ja Yorkide vahel. Selles väga verises sõjas hävis suur osa feodalaristokraatiast, aga just tänu aristokraatialle oli prantsuse keel säilitanud nii kaua oma osatähtsuse. Kuid kõige olulisem oli see, et inglise keel oli teinud läbi jõulise arengu ja omandanud era-

kordse painduvuse ja väljendusrikkuse.

Prantsuse keel ei taandunud siiski veel täiesti. Henry VIII (1491—1547) õukonnas liikudes polnud inglise keele oskus vajalik, piisas prantsuse keelest. Kuninganna Elisabeth valdas prantsuse keelt nii täiuslikult, et tema kirjutisi peetakse tolle aja prantsuse keele musternäidisteks. Kohtumisel Mary Stuartiga rääkisid mõlemad kuningannad prantsuse keelt, kuna Mary Stuart ei vallanud ei (Londoni) inglise keelt ega ka šoti dialekti. Veel 17. sajandil on prantsuse keelel Inglismaal teatud tähtsus, see oli osaliselt kasutusel Stuartide õukonnas, ka koostati veel nüüd mõningaid juriidilisi tekste prantsuse keeles. Veel 18. ja 19. sajandil laenati prantsuse keelest sõnu ja termineid, mis puutusid õigusteadusse, poliitikasse, kirjandusse, muusikasse, teatrisse, kunsti, naiste riietusesse.

Enam kui 800 aasta kestel on prantsuse keel mõjustanud ja rikkastanud inglise keelt. Tulemus on see, et kaks kolmandikku inglise sõnavarast on laenatud prantsuse keelest.

Prantsuse keel on tugevasti mõjustanud ka inglise keele grammatilist struktuuri. Seetõttu on arusaadav, et prantsuse keele oskus on kogu maailmas eelduseks anglistika viljelemisele. Inglismaa ülikoolides nõutakse anglistidelt perfektset prantsuse keele oskust. Teatavasti on inglased väga praktilised ja juhitud igas asjas ainult pragmatismi printsibiist: teha ainult seda, mis on hädavajalik. Ei tohiks olla kahtlust, et just inglased peaksid ju kõige paremini teadma, kuidas õpetada ja uurida inglise keelt.

Miks ei võiks siis meie joonduda nende järgi? Soome ülikoolides kehtiva korra järgi peavad anglistid, kes pole keskkoolis õppinud prantsuse keelt, tegema seda ülikoolis esimese kursuse mõlemal semestril neli tundi nädalas. Meie oleme alati austanud ja eeskujuks võtnud soomlasi. Järgime nende eeskujuga ka anglistika alal. Ma arvan, et seda võiks kohe tegema hakata ja juba sügissemestril organisatsioonilise keele õpetus esimesel kursusel. Kuna õppeprogrammi ümbertegemine võib aega võtta, tuleks prantsuse keelt alguses hakata õpetama erikursusena; see on ju kateedri siseasi ja sõltub ainult kateedri otsusest.

Poleks vist ülearune heita pilk ka nende keelte õpetamisele keskkoolis. Tartu 15. Keskkool on üks neist vähestest koolidest Eestis, kus õpetatakse ka prantsuse keelt. Artiklis «Keeled Keeled Keeled» («Edasi», 9. sept. 1987 nr. 207) kirjutab S. Annsoo: «Tartu 15. Keskkooli kogemused näitavad, et prantsuse eriklassi õpilased, kes hakkasid alates neljandast õppeaastast võõrkeelena õppima inglise keelt, omandasid selle lausa lennult.»

VOLDEMAR VAGA

## Milline tuleb marksismi-leninismi riigieksam?

(Algu I. Ik.)

noomia, teadusliku kommunismi ja NLKP ajaloo kateedrist, samuti erialakateedri esindaja.

Iga kateeder koostas juba varakult omapoolsed küsimused riigieksamiks. Hiljuti kiitis ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu heaks ka kahes erinevas variandis koostatud 27 piletit. Igas piletilis on kolm küsimust: esimene filosoofiast, teine poliitökonoomiast või NLKP ajaloost, kolmas teaduslikust kommunismist. Ühe variandi piletil nr. 13 näeb näiteks välja nii:

1. Ühiskond ja loodus; 2. Rahvatulu, selle jaotamine ja kasutamine; 3. Sotsialistliku revolutsiooni teooria edasiarendamine V. I. Lenini poolt.

Majandusteaduskonnas, kus toimub eraldi riigieksam poliitökonoomias (välja arvatud kaubatundmine) on pileti struktuur järgmine: esimene küsimus filosoofiast, teine

NLKP ajaloost ja kolmas teaduslikust kommunismist.

Lõpetajatel on kasulik teada, et vastavalt ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu poolt kehtestatud korrale on igal eksamineeritaval võimalik kasutada vähemalt üks tund ettevalmistusajaga. Ettevalmistamisel saab kasutada komisjoni välja pandud marksismi-leninismi riigieksamit, samuti kõigi nelja ühiskonnateaduste aineprogramme. Eksamineeritav annab vastused piletküsimuste järjekorras. Võimalikud täiendavad küsimused esitavad komisjoni liikmed pärast kolmandale küsimusele vastamist samas järjekorras. Ühe üliõpilase eksamineerimise maksimaalseks ajaks on 45 minutit. Eksamikomisjoni istungid ei tohiks ületada 6 tundi päevas.

Hindend pannakse välja eksami-päeva lõpul toimuvale komisjoni istungil lahtise hääletamise tulemusel neljapallilises süsteemis: «vä-

ga hea», «hea», «rahuldav» ja «mitterahuldav».

Vastavalt marksismi-leninismi riigieksamit põhimäärusele ei võta mitterahuldava hinde saamine üliõpilasel õigust jätkata riigieksamite sooritamist teistes ainetes ja kaitsta diplomitööd. Tööle suunatakse need üliõpilased vastavalt kehtivale korrale. Ebaõnnestunud riigieksamit sooritamine võib toimuda kolme aasta jooksul pärast ülikoolist väljaarvamist positiivse iseloomustuse esitamisel töökohast.

Kõikides esilekerkinud küsimustes võib pöörduda teadusliku kommunismi kateedrisse, kellele rektori käskkirjaga on tehtud ülesandeks marksismi-leninismi riigieksamit organiseerimine.

Soovime eksami edukatsooritamist!

Ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu ülesandel  
IVAN VOLKOV,  
LEMBIT KIIK

## Komsomolikomitee toetus ühispleenumi seisukohtadele

Järjekordne ELKNU TRÜ komitee istung toimus 26. aprillil, kus esimese punktina arutati komitee organisatsioonilise töö aseseekretäri Riina Kiige isiklikku osa TRÜ komsomoliorganisatsiooni 29. konverentsi otsuste täitmisel. Aseseekretäri ja organisatsioonilise töö sektori juhataja koostöö on olnud hea, kuid halb on side teaduskondade vastavate sektorite juhatajatega. Teaduskonna dokumentatsiooni ja kõige suuremad probleemid filoloogias, füüsikas ja ajaloo-teaduskonnas. Aseseekretäril tuleb tööd teha liikmemaksude õigeaegse laekumise tagamiseks, paljudel on teostamata nimevahetus, arvelt maha võtmata liikmeid on ikka veel palju. Üldkokkuvõttes tunnustati aseseekretäri töö rahuldavaks.

Seejärel arutati Eesti NSV loominguiliste liitude juhatus ühispleenumi läkitust XIX üliõpilastele parteikonverentsile ning kirja EKP KK-le, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumile, ENSV Ministrite Nõukogule ja Eesti NSV loominguilisele intelligentsile. Komitee otsustas:

1. Toetada täielikult läkituses ja kirjas toodud seisukohti.
2. Teha EKP Keskkomiteele ettepanek võtta XIX üliõpilisel parteikonverentsil osaleva EKP delegatsiooni ühisesse platvormi kõik ühispleenumi läkituse

seisukohad ning arvestada ka Tartu linna kommunistide poolt valitud konverentsidelegaatide kandidaatide ettepanekuid riigielu demokratiseerimiseks ja parteisisese demokraatia arendamiseks (avaldatud ajalehes «Edasi» 15. 04. 1988).

3. Nõuda EKP Keskkomiteelt kirja ja läkituse kiiret avaldamist ajalehtedes «Rahva Hääl», «Noorte Hääl», «Sovetskaja Estonian», «Molodjož Estonii» ning ajakirjas «Eesti Kommunist».
4. Saata ajalehele «Sovetskaja Estonian» kiri järelepärimisega selle kohta, miks ei ole ajalehes avaldatud läkitust ja kirja.
5. Tunnistada läkituse ja kirja mitteavaldamine vene keeles ENSV erinevate rahvusgruppide vastandamist soodustavaks, mis on kuritegelik internationalismiprintsiibi rikkumine.

Kinnitati arstiteaduskonna büroo otsus arvata ÜLKNU ridadest välja üliõpilane A. Gorodetski seoses elama asumisega välismaale.

ELKNU TRÜ komitee otsustas anda soovitusi NLKP liikmeks astumiseks Riina Kiigele (ajal. III) ja Ülle Ninastele (keemia V).

Komitee liikmed ja aktiiv kandsid üle 91 rubla Eesti Kultuurifondi Eesti Rahva Muuseumi taastamiseks.

## Toetame!

AJALEHE «TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL» TOIMETUSELE

Palume informeerida ülikooli kollektiivi sellest, et TRÜ teadusraamatukogu töötajad toetavad täielikult Eesti NSV loominguiliste liitude juhatus ühispleenumil vastu võetud lõppdokumente. Neis väljendub suur südamevalu oma maa ja rahva, kogu Nõukogudema saatus pärast ning siiras soov leida tee tõeliselt humaansesse ühiskonda.

Peame vajalikuks, et kõigil eesti-maastel oleks võimalik tutvuda eelnimetatud dokumentidega ajakir-

janduse vahendusel.

Käesolevale toetuse avaldusele on alla kirjutanud 243 teadusraamatukogu töötajat. Allakirjutatud toetuse avalduse oleme läkitanud EKP Keskkomiteele ning ENSV loominguiliste liitude kultuurinõukogule.

Tartus, 26. aprillil 1988. a.

TRÜ teadusraamatukogu parteibüroo sekretär

SIRJE NILBE

TRÜ teadusraamatukogu ametiühingu büroo esimees

MARE-NELLI ILUS

## Tänu

EHK KUIDAS KOMMENTEERIDA MEIE ETTEPANEKUT REKTORAADILE

Ettepanek ei kätkes endas midagi erakorralist, nagu võiks selleks pida isemajandamist ja mõnda muudki. Ta sisaldab vaid kümme nime meie ühiskondliku aktiivi hulgast, keda palusime ajakirjanduspäeva puhul rektori käskkirjas esile tõsta. Nendeks on eeskätt neli teaduskondade hiljutist pressisekretäri, kes viimaseid kuid üliõpilaste ridades. Olgu tänatud TRIIN RAHNU (Õ), PILLE PENTEL (B-G), JAAN LUKAS (ajal.) ja MAREK STRANDBERG (keem.) viieaastase hoole ja vaeva eest. Täname ka nende hakkajaid järelevalvaid EVE RANDVERET (Õ), TOOMAS NEEMRET (B-G) ja VALMAR MORITZAT (keem.), aga samuti juba mitu aastat pressisekretäri ragisevat vankrit vedanud JUTA ANNUST (mat.), ANU PAJUMÄGE (maj.) ja VALDEK MIKLIT (füüs.) ning TONU PEETSI, kellest sai pärast žurnalistiõpinguid arstiudeng.

Kõige enam on leheruumi jagunud žurnalistikatudengitele. Ja peabki jaguma, sest ajakirjandus osakonnal oma õppelehte ju pole. Põhjaltike ja probleemithedate kirjatükkide poolt on silma jäänud PRIIT PULLERITS, KATI VASAR, KAUR HANSON, TIIT PRUULI, MARGUS SANGLEPP, JAAN MURUMETS, OLAVI PAIDE, URMAS LOIT, JAANO-MARTIN OTS. Tänu osaliseks sai ka tudengiprobleemide üle südant valutavalt kirjutanud ajalooüliõpilane KALEV VILGATS.

\* \* \*

Toimetuse ei saa kuidagi piirduda ainult nende abiliste nimede äratükkimisega, kes käskkirjas ametliku tunnustuse osaliseks said.

Meie leht jääks hoopis ilmutata või näeks välja «invalidina», kui

poleks toimetuse kauaaegseid ühiskondlikke keeletoimetajaid dotsente ELLEN UUSPÖLDU, REET KASIKUT ja vanemõpetaja ASTA VESKIT. Aitäh fotograafidele EDUARD SAKILE, ARVO VIILUPILE, MEELIS LOKILE, AIN PROTSINILE ja EVALD VELDEMANNILE, kunstnikele IMME VII-DALEPALE ja ILMAR KRUUSAMAELE!

Kuigi meil on rohkesti teenekaid autoreid õppejõudude ja töötajate seast, ei tee me vahest teistele praegu liiga, kui kirjutame suurte tähtedega siia nende nimed, kes sel õppeaastal oma mõttevaldustega lugejat enim mõjutanud: PEETER OLESK, HANS TRASS, HILLAR PALAMETS, HARRI INTS, REET VALGMAA, VALTER LENK, MATI SALUNDI, ARNO MÄGI.

«TRÜ» kolleegiumi liikmeid väärrib enim tänu kahtlemata oma juurdlema kutsuvate ning paraja huumoriga võrstsitatud lugudega dots. TULLIO ILOMETS.

Tahame tänada ka toetava sõna ning abi eest žurnalistika kateedri, garaaži ning trükkikoja rahvast, eriti just viimaseid, sest näeme ju küll, kui kiire neil on, aga et nad on nii toimekad, siis jõuavad vahel meile neljaküljelise asemel isegi kuueleküljelise lehe teha.

ÜKS SUUR AITAH KÕIGILE, kes meile iga päev teel uudiseid poetavad, operatiivseid ja siiraid kirjatükke toovad, kes meile meie vead ette näitavad. Ei muidu ole edasiminemist!

TOIMETUS





ABIKS MUINSUSKAITSJAILE

## Hotellita Tartu stagneeruv kogreetiik

Nüüd, mil hakkab just koitma võimalus, et Tartu võiks lähemal ajal saada hotelli — linna vaimse avatuse alustoe — lõhenevad kohalikud haritlasseltskonnad kahte leeri. Puhkevad lõkkele kired ja läheb lahti tants hotelli ümber. Tantsupõrandale ilmuvad stagnandid. Paremates stagnantide seltskondades on nii passiivseid kui aktiivseid isendeid — vahe on ainult hingamise ettevaatlikkuse astmes. Intensiivsemalt hingajad kasutavad Parroti maja (Struve 2) kui kilpi, mille varjus on mugav hotelli ehitamise ja linna staatuse muutmise (avatuse) vastu sihitud kampaaniat arendada, et hoida oma armast kogreetiiki muust maailmast eraldatuna. Passiivsemad on varjunud tiigimudasse ja lasevad sealt aeg-ajalt ergutusmuilikesi. Et tegemist on tõelise hotellivastase demagoogilise kampaaniaga, näitab

see, et Parroti maja kaitstakse vaat et viimse veretilgani, kuigi ta pole võrreldav Jaani kirikuga ega moodusta Tähetorniga mingit kaunist ansamblit; aga samal ajal lasti Kristjan Jaagu elupaik suurema kärata maha lammutada.

Muidugi ei saa ka väita, et majal mingit väärtust pole — ülikooli ajaloole on see väga oluline. Põhimõtteliselt saaks projekti kahtlemata muuta, hotelli asukohta vahetada, aga niikaua kuni meie bürokraatlikku ühiskonda pole veel jõutud põhjalikult reformida, tuleb lugeda võitlust Parroti maja säilitamise eest võitluseks hotelli ja Tartu avatuse vastu!

Ajalehe loost kokkuvõtte  
teinud

TULLIO ILOMETS

## Siin nad on — bürokraadid

Kui töötasin TRÜ teadusliku uurimistöö sektori juhatajana (1974. aastani), siis veendusin, et eksperitiisaktide puhul pidid õppejõud ja teadustöötajad nägema asjatut vaeva blankettide tühjade ridade täitmisel. Taotlesin Moskvast loa, et TRÜ võiks kasutada kaheksa seadit blankette: ühed olid täitmisel kuuluvate tühjade ridade, teised 2-leheküljelised — vajalike vastustega varustatud ja rotaprintis valmis trükitud. Peaaegu kõikidel juhtudel kasutati teisi.

Mõni aasta tagasi hakkas teadusosakond (vist Tallinna nõudel) kasutama jälle blankette, kus on vaja palju aega kulutada nende täitmiseks. Pöördusin 1987. aastal Moskva poole, et saada uuesti luba korrasoleva materjali puhul ette trükitud blanketi kasutamiseks. Vastav nõusolek saadeti minu palvel meie rektori nimele. Seni on neid lihtsamaid blankette kasutanud ainult majandusteaduskond, sest teised teaduskonnad ei tahtvat — polevat vormikohased ja väljastpoolt saadetavat tagasi. Need tagasisaatjad ongi ühed bürokraadid, sest akti küsimustele vastamine rotaprintis trükitult ei tee akti (nagu on kinnitanud ka Moskva) ebaseaduslikuks. Bürokraadid istuvad ka seal, kus nõutakse meilt akti kahes eksemplaris (teist neil lihtsalt pole vaja).

Ka meil nõuti ülikoolisisest protokollit kahes eksemplaris, minu ettepanekul teadusprorektor prof. A. Kallikorm muutiski korralduse teise, liigse eksemplari koostamise

osas. 13. aprillil tegin prof. A. Kallikormile uue ettepaneku: üldse mitte koostada bürokraatlikku protokollit, sest seda pole kellelegi vaja, see on vaid kirjutuspaberi ja aja raiskamine. See mõte, mis on vastuolus üleliiduliste eeskirjadega, tekkis mul lähtudes kohapeal arendatavast perestroikast.

Leian ka, et käskkirja, milles on toodud ekspertiisikomisjonid ja mis on näidatud trükitud blanketil, pole vaja sageli muuta ja trükkida uusi blankette, kui tulevad juurde üksikud uued eksperdid. Tuleb anda lihtsalt käskkirja käskkirjas nr. 204 toodud nimekirja täiendamiseks. Aktis võib aga olla ikka ainult nr. 204.

Bürokraatideks tuleb pidada ka neid, kes akti pöördel (allkirjade kõrval) nõuavad teistkordselt komisjoniliikmete nimede trükkimist, sest teistsugune komisjon ei tohigi antud aktile alla kirjutada.

Möödunud aastal kirjutasin NSV Liidu Kõrgharidusministeeriumile, et kaotataks mittevajalik ja SKV poolt kinnitamata nõudmine: esitada aruandeid ekspertiisikomisjonide istungite ja läbiivaadatud materjalide arvu kohta. Bürokraadid Moskvas aga jäid oma nõudmise juurde.

Kui aga saaks keegi Moskvale selgeks teha, et isegi ekspertiisakte poleks enam vaja! Igauks peaks vastutama oma tööloigu eest, komisjoni akti tagatiseks pole vaja.

Majandusteaduskonna  
ekspertiisikomisjoni sekretär  
dotsent EUGEN KAITSA

## „The Alan Parsons Project“



(Algus «TRÜs» nr. 14)

SAMA KEHTIB

ka erinevate lugude kohta. Seetõttu tulebki pidada ebaõnnestunuks 1983. a. («Melodija» 1986) kogumikku «THE BEST OF ALAN PARSONS PROJECT», sest seal äratoodud üksikud laulud on välja rebitud just «The Alan Parsons Projecti» esimeste aastate kontseptsioonplaatide kontekstidest. Vaadelduna lahus muusikalis-ideelisest tervikust, mille osad nad LP-del on, kaotavad lood oma tegeliku mõtte, väärtuse ja völu.

1976. a. ava-LP-le järgnesid regulaarselt aastaste vaheaegadega muusikalise sisu poolest sama sügavad, kuid mitte enam kirjandusleostest lähtuvad kauamängivad. 1977. a. tõi enesega kaasa «I RO-

BOTi» ühes sellel leiduvate suurepäraste koori- ja süntesaatoriparitiidiga. 1978. a. LP kandis nime «PYRAMID», 1979. «EVE» ja 1980. a. «THE TURN OF A FRIENDLY CARD», millele järgnes «EYE IN THE SKY».

Kuigi kõigi nende kontseptsioonplaatide ideed ja režiid kuuluvad team'ile Parsons-Woolfson, pidid nad oma grandioosete helipiltide jäädvustamiseks endile appi paluma teinekord koguni üle saja muusiku. Ometi pole «The Alan Parsons Project» läinud kunagi seda teed, et oleks ihanud oma plaadikatetele ilutsema tuntud instrumentalistide või vokalistide-superstaaride-kassamagnetite nimesid. Sellised nimed nagu David Paton (bass g.), Ian Bairnson (g.), Chris Rainbow (voc.), Lenny Zakatek (voc.) ja Richard Cottle (syn. & sax.) ütlevad midagi üksnes alasse süvenemisele.

Ent siis tuli aasta 1983 ja LP «AMMONIA AVENUE». Halb ütlatus «The Alan Parsons Projecti» endistele, lootust andev algus team'i uutele poolehoidjatele. Üus plaat ei kätkenud endas enam min-geid ideelisi tervikuid, kõik oli la-

hendatud küll tehniliselt laitmatult, kuid läheneluna üksikute (menu)-lugude seisukohalt. Koos üldise muusikamaitse pöördumisega üha kergemate teemavaldkondade ja lahenduste poole tundub ka «The Alan Parsons Project» vähemalt viimases osas teistega kaasa minevat.

Sellist tendentsi üksnes kinnitab 1984. a. valminud LP «VULTURE CULTURE». Oma sisulise ainese poolest — tehnokraatliku tsivilisatsiooni ebainimlikkus (millele viitab LP pealkirgi) — kuuluks plaat tugitooli ja kõrvaklappidesse, ent vormiline lahendus suunab ta kindlalt diskosaali (hit «Let's Talk About Me»). Team'i seni viimased, äheksas ja kümnes LP kannavad pealkirju «STEREOTOMY» ja «GAUDI» (1987).

Kuid vaatamata kõigele jääb «The Alan Parsons Project» muusika ajaloo jaoks siiski grupiks, kelle loomingus oli esmakordselt üheks instrumentaalses stuudio; grupiks, kelle projektides kuulus tähtsaim koht tipphetiistudiodile ühes tema lõputute võimalustega, miximispluldile koos superhelitehnika ning suurepärasele ideedele.

KAJ WESTERLUND

## Ühikamees

Ragisev lukustusleem ei tööta enam, puuriuksed on valla ja me sibame usinasti sisse-välja. Sina ka. Oma ajutisest päris kodust — kusagil seal esimesel korrusel Sa ju peatud. Järjekordselt, ikka veel. Ei, see pole öeldud sooviga Sinu kohalolekut profaneerida. Pigem on see tunnustusavaldus Sinu visadusele, Sinu vastupidavusele selles praekartulite, kasside, nõelutud sukkpükste ja lõbutüdrukute järele lehkavas majas (nii võib Sulle ju tunduda), selles naljakas feminiseerunud kambas. Ja võib ainult imetada, et oled suutnud hoida kolme korrusetäit naiti Sinu pea kohal gaasiplahvatust korraldamast. Aga millal seda korraldadagi, kui ühiselamu jääb Sinu jaoks vaid ajutiseks — päris koduliseks — ööbimispaigaks. Mõned vabad ruutmeetrid pinda juhuks, kui puudub alternatiiv. Kui raamatukogu on kinni, kui puudub raha õhtu mõnusamaks veetmiseks, kui naine erakast on ukse kinni löönud, kui väljas on külm ja pime. Ukselukk jääb kaitseks punaste sõrmekünte eest.

Sa oled ja samas Sind ei ole. Sest Sind on nii vähe. Su eluviisi on varjatud, ühikaväline ja õine. Sa võid valvata maja, korrust ja raadioruumi, aga tegelikult on see

kõik üks kahtlase väärtusega äri ja Sa tead seda. Seepärast ei huvitagi Sind võim maja, korruse ja raadioruumi üle. Sind huvitab Su rahu selles patoloogilises majas. Blaseerunud olek kilbiks, adapteeritud laused mitteoodatud uksele koputaja jaoks valmis — nõnda võtad vastu küündimatut rahurikkujat. Ja too infantiilne naisolevus (või mis?) ei jäta tasumata. Sinu kohta räägitakse, et Sa tungid õhtuti tubadesse ja keeldud sealt lahkumast. Räägitakse, et Sa räuskad hommiku-poolle ööd koridoripidi ja pillud õllepudeleid vastu vaheuksi. Räägitakse, et Sa lagastad ja elad naiste külul. Ei tea, keda oled küll nõndaviisi pahandanud, sest mind pole Sa ilal sundinud viinaraha otsima ega ole tugevama õigusi kasutades selgitanud, et just Sina oled maailma parim voodikaaslane. Ilmselt osutub selliseks tooväisajaks mees tühjalt ehk dokumendi valvelauda ulatanult lihtsalt külaline. Ja tema jaoks on ühikas vaid lõõgastuspaik, kus on lubatud kõik. Ta ei ela seal ega oleks viisi nõuski seda tegema. Ei mingeid kompromisse, kui võib end vabalt tunda! Sa ütled, et mees tühjalt ei puutu Sina nusse ja üldse olevat ta siin kellegi jagu ja kantseldada. Las kolm korrust Su pea kohal taltsutavad,

rõõmustavad, rahuldavad. Ja kolm korrust rahuldavad, rõõmustavad, taltsutavad, kardavad ja kurvastavad ning määrivad üksteisele pähe.

Samal ajal seedid Sina naela-lõõmise eest välja pakutud pakisupiportsu teadmises, et kolmandal korrusel ootaks Sind vastavate teenete eest umbes teine samasugune. Aga Sa ei taha. Siis tuleb kuskilt majasopist mees tühjalt ja Sa rõõmustad, et tulija on tema, mitte janaatiline supipakkuja. Ja vahel juhtub, et vennastumisaktsioonid võtavad õige suure ulatuse. Korraga tahab mees tühjalt enda kohalolekust tervele ühikale teadust anda. Ja Sa ei hakka talle seda keelama. Võib-olla on ta ise siin kunagi elanud ja lõppude lõpuks on ta külaline, külalisi aga teadupärast tuleb kenasti kohelda. Nii istud Sa koos külalisega raadioruumis, jälgid ta lennukat mõttekäiku ja vaba eneseväljendust ning aina rõõmustad õdusate öötundide üle. Kuid lõpuks väsih ka mees tühjalt. Teadmata, et tegelikult on kõik juba ammugi raadiod kinni keeranud.

ÜHIKANAIN

## Pedagoogika olümpiaadist

Tänavustel ülikoolisestel mõõduvõtmistel osales 40 üliõpilast. Alguseks tuli vastata teoreetilisele küsimusele — mis paneb õpilase õppima? Sisukamad vastused tulid Toomas Tammelt (keem. III), Ivar Keskpäigalt (füüs. III), Tarmo Annilolt (biol. III), Kadri Siimiskerilt (def. II), Meelis Tambetilt (biol. III), Loone Kaustilt (e. f. III), Maarika Vassiljevilt (biol. III).

Järgmisena oli tarvis leida lahendus konfliktisituatsioonile. Arukamad lahendusvariandid koos olukorra sisulise analüüsiga saime järgmistelt üliõpilastelt: Ivar Keskpäik, Meelis Tambet, Maido Remm (biol. III), Loone Kaust, Toomas Tamm, Katrin Meinart (biol. III). Situatsioon ise on pärit konkreetsest koolielust, ning tookord konflikt aina paisus, jõudes haridusosakonna tasemeni.

Kolmanda ülesandena tuli kirjutada retsensioon Kaur Hansonil 22. märtsil «Noorte Häales» ilmunud artiklile «Üldiselt keskharimatuselt...?» Parimatenatõstis žürii

esile L. Kausti, K. Siimiskeri, Marge Umbergi (def. II), Kurmo Konsa (biol. III), Toomas Pallo (biol. III) retsensioone.

Et artikli autor on meie žurnalistikaüliõpilane, siis ilmselt ei teeks paha tal tutvuda ka nende inimeste arvamusega, kes pedagoogikat lähemalt tunnevad. Toome ära kaks arvamust. Ilmuvad järgmises lehes — toim.

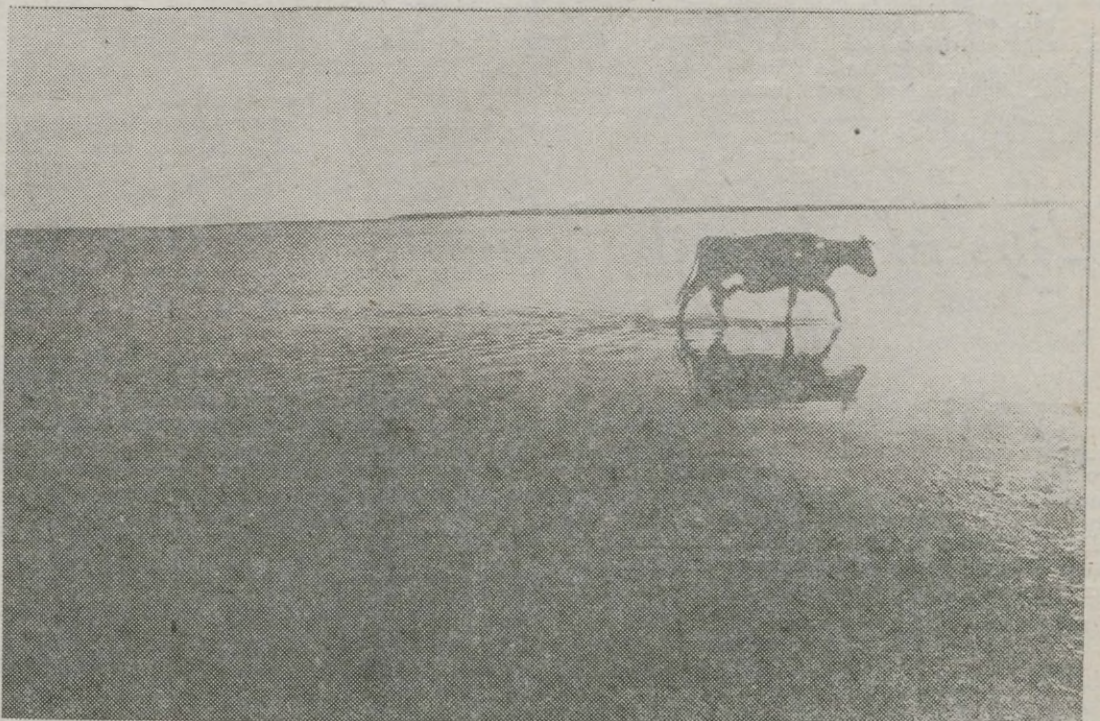
Ülejäänud kolmekümne kaheksa-ga palume autorit lahkesti tutvuma pedagoogika kateedrisse.

Jääb veel lisada olümpiaadi võitjad: 1. Loone Kaust, 2. Ivar Keskpäik, 3. Kadri Siimisker ja silmapaistvamad esinejad — M. Umberg, M. Tambet, T. Tamm, T. Annilo, A. Roose, M. Remm, T. Käss, kellest koostatakse TRÜ võistkond vabariikliku vooru jaoks, kus vastasteks on TRK ja TPedl üliõpilased.

Korraldava komisjoni nimel

REET VALGMAA

(Järgneb)



Kevadele vastu.

MEELIS LOKI foto





● **INDREK SALK** (fotol 1.), 20 a., KKT II k., NSVL noorte meistrivõistluste pronksmedalimees sõudmises.

● **JAAK JURIMÄE** (fotol 2.), 19 a., KKT II k., NSVL noorte meistrivõistluste pronksmedalimees sõudmises.

«Kas sõudmine on eestlaslik spordiala?»

(Vastad küsimustele üheskoos — ühes paadis istuvad peavadki ju üksmeelsed olema!)

«Jah, sest emotsionaalne ala ta pole, peamiselt rahulik. Just see eestlasele sobibki.»

«Kas sõudmises on kergem läbi lüüa kui näiteks kergetõuslikus konkurents ju väiksem?»

«Eesti koondisse on kergem saada, aga Liidu tase — see on ikkagi maailmatase. Liidu sõudmise tase on kesktlõbi kõrgem kui näiteks kergetõuslikul.»

«Mis masti mehed need sõudjad on?»

«Pikad ja tugevad, vähemalt 190 cm ja 90—95 kg. Peaaegu nagu korvpallurid.»

«Mistõttu sõudjad reeglina nii tugevad ja võimsad on?»

«Sõudmises töötavad praktiliselt kõik lihased proportsionaalselt, harmooniliselt. Teha võistlustel 250 50—60 kg jõuga tõmmet — see nõuab nii jõulist vastupidavust kui kiirust.»

«Kas Emajõgi on hea treeningukoht?»

«Paremat ju ei ole. Ikka etem kui suviti Viljandi järvel, kus rahvas plaazil peesitab ja sina järvel higistad. Emajõel kaod metsa vahele ära ja teed rahu oma tööd.»

«Kas sõudmine on kallis lõbu?»

«Jaa. Liidu parimad paadid maksavad ikka paar tuhat, Lääne-Saksa «Embacheri» kaheksane ko-

guni 12 000. Aga selle saamiseks pead Liidu koondise kandidaat olema.»

«Palju aastas rassite?»

«2000—3000 km, olenevalt stiimulitest, eesseisvaist võistlustest. Lisaks talvine vastupidavus- ja jõutrenn kuival maal.»

«Monotoonseks ei lähe?»

«Seni ei ole veel ära tüüdanud. Aasta lõpus vahet tekib tahtmine ka muud teha.»

«Kuidas teil õnnestub, et aerud sassi ei lähe?»

«Treeningute vili. See vee- ja paaditunnetus kujuneb aastatega, kuid ega ta seejärel enam nii kergelt ka kao.»

«Mis siis saab, kui üks mees distantsil enam ei jaksa?»

«Juhtub see võistlustel, siis teadagi, mis ... Aga treeningul saab rooliga aidata.»

«Kas paati on raske tasakaalus hoida?»

«Kui tegevus on sünkroonne, siis mitte. Raskeim trikk on paadis ühel jalal püsti seista ja teise jalaga aere hoida. Meie oleme seda vaid pildil näinud.»

«Ümber olete läinud?»

Jaak: «Mina ei ole.»

Indrek: «Ühe korra, kui tullid katki läksid.»

«Kas sõudjate kutsehaigus radiokuliit ei pure veel?»

Jaak: «Selg on tõesti vahel haige olnud. Ta ju kehal suhteliselt nõrk ja tuultele üks kättesaadavamaid kohti.»

Indrek: «Kangitrennist on küll selg haige olnud, kuid sõudmisest veel mitte.»

«Miks eelistate neljast paati?»

«Ülejäänute tarvis ei jätku massi ja pikkust.»

PRIIT PULLERITS

## Näitus „Ulrich von Hutten 500“

on avatud TRÜ Teadusraamatukogus. Saksa humanismi teise põlvkonna aktiivse teoinimese ja kirjaniku ulatuslikust loomingust ei ole näitusel küll ühtegi eluaegset väljaannet, see-eest on aga seni ilmutatud kahed kogutud teosed: Berliin 1821—25 ja Leipzig 1859—1870, terve rida teosevalimikke, samuti kirjandust Hutteni elukäigu ja loomingu kohta (G. Voigt, S. Szamatolski jt.). Eesti keelde on Huttenilt tõlgitud vähemalt kaks teksti — «Renessansi kirjanduse antoloogias» (Tln. 1984) katkend dialoogist «Vadiscus ehk Rooma kolmainus» ja «Läkitus Lutherile» (tlk. U. Masing ja A. Kurtina).

Kuna just saksa humanismis on terviklikult välja arendatud need ideed, millest lähtuti *Academia Gustaviana* asutamisel ja ülikooli taasavamisel, ning kuna esimesed eestikeelsed luuletused kirjutati just saksa humanismi poolt traditsiooniks muudetud sisulistest ja vormilistest printsiipidest lähtudes, on näitusel välja pandud ka vanemate ja teiste kaasaegsete saksa humanistide (Celts, Brant, Wimpeling, Pirckheymer, Agricola, Erasmus, Reuchlin jt.) töid ning neid puudutavaid teoseid, mille seas eriliselt kohal on «Epistola obscurorum virorum» I—II (Pimeduste meeste kirjad, esitrükk 1515—17) 1643. a. Frankfurdi väljaanne. See on silmapaistev kõõgiladina keeles kirjutatud satiir vaimulike harimatuse, amoraalsuse ja keskaja teaduse viletsuse vastu Hutteni ning te-

ma sõbra Crotus Rubeanuse sulest, millest katkendi on tõlkinud eesti keelde Ülo Torpats «Renessansi kirjanduse antoloogias».

Saksa humanismi järjekindlale tõusule alates XIV saj. lõpust ja ca 40-aastasele õitsengule (1480—1520) järgnenud kiiret hääbumist reformatsioonivõitlustesse meenuvad Philipp Melanchthoni retoorika-alased tööd, kes saksa humanistidest ainsana jäi Lutheri pool-dajaks.

Saksa humanismi seostamiseks varasema kultuurilooaga on välja pandud ka mõned ideelisi lähteid sümboliseerivad teosed: antiikkirjandusest ja -filosoofiast (Platon, Cicero, Lukianos, Quintilianus), kirikuisadelt (Augustinus), itaalia renessansist (Petrarca), Firenze Platoni-akadeemia (asut. 1462) neoplatoonikutelt (Ficino, Pico della Mirandola), heebreakeelne vana testament ja kreeakeelne uus testament, kuivõrd just siis pöörduti pärast sajandeid kestnud vahet jumalasõna juurde tema algkeeles. Humanismi ideaaliks kujunes *homo trilinguis* (kolme — ladina, kreeka ja heebrea keelt valdav inimene). *Studium humanitatis* tähendas humanistidele mitte niivõrd moraalset, kui just teaduslik-filoloogilist hoiakut, *peent vaimuharimist vanade autorite põhjal*.

Näitus lõpeb mõnede monograafiatega ja tekstiantoloogiatega saksa humanismi ja tema seoste kohta itaalia renessansiga.

M. L.

## Kas aja- või huvipuudus?

Palju räägitakse nüüd haridusest ja kultuurist ning nende puudumisest. Et mitmes teaduskonnas valmistatakse ette õpetajaid, peaks ülikoolis olema ka teatud annus kultuuri, mida on vaja õpilaste kasvatamisel. Ka loominguliste liitude kultuurinõukogu tegevuse ja taotluste mõistmiseks on igalühel tarvis midagi teada kunstist, kirjandusest, muusikast, arhitektuurist jm.

Ometi tuleb nentida uskumatuna tunduvat seika, et Ivo Kuuse lauluklassi üliõpilaste kontserdil oli 4. mail aulas 70—80 kuulajat, üliõpilasi nende hulgas alla kümne (pilet maksis 40 kopikat).

Riina Kadaja, Aivar Kaldre, Uku Joller ja Aare Saal esitasid F. G. Händeli, B. Pasquini, W. A. Mo-

zarti, A. Vivaldi, J. S. Bachi, P. D. Paradisi, G. Puccini, G. Donizetti, G. Verdi, C. Porteri, E. Napravniku, E. Oja, E. Aava ja A. Kapi palu suure kaasaelamise ning tõelise professionaalsusega. Kas meie üliõpilaste eakaaslased, tulevased ooperilauljad, ei väärinud tõepoolest Tartu üliõpilasnoorsoo tähelepanu? Või esindavad üliõpilaste arvates muusikakultuuri üksnes Gunnar Grupp, «Singer-Vinger», «Paradoks», «Vanemõde», «Justament» jt? Või on tõeline muusikahuvi koos Tartu vaimuse hävimisega kadunud igaveseks nii ülikoolist kui meie linnast? Üksnes aja-puudusega ei saa vabandada huvipuudust.

EDUARD VÄÄRI

## TUUSIKUD

TRÜ TÖÖTAJATELE ON

III kvartaliks saabunud tuusikud:

Pärnu «Estonia»	5. 07.—28. 07.	— liigesteh.	36.—
»	30. 07.—22. 08.	— liigesteh.	36.—
» «Sõprus»	13. 07.— 5. 08.	— vereringeh.	36.—
»	7. 08.—30. 08.	— vereringeh.	36.—
»	30. 08.—22. 09.	— vereringeh.	48.—
»	30. 09.—23. 10.	— vereringeh.	48.—
» «Rahu»	27. 07.—19. 08.	— günek. h.	48.—
»	27. 07.—19. 08.	— günek. h.	48.—
»	31. 07.—23. 08.	— seedeel. h.	54.—
»	17. 09.—10. 10.	— seedeel. h.	54.—
»	30. 09.—23. 10.	— seedeel. h.	48.—
»	15. 09.— 8. 10.	— liigesteh.	38.40
Haapsalu «Laine»	31. 08.—23. 09.	— närvis. h., tugi- ja liikumisel., günek. h.	54.—
«Narva-Jõesuu»			36.90
Jurmala «Majori»	30. 07.—22. 08.	— vereringeh.	36.—
Pjatigorsk			
Andžijevski-nim. pans.	17. 08.— 9. 09.	— seedeel. h.	36.—
Kislovodsk			
G. Dimitrovi nim.	17. 08.— 9. 09.	— vereringeh.	48.—
Kislovodsk			
G. Dimitrovi nim.	17. 08.— 9. 09.	— vereringeh.	48.—
Boržommi			
«Gornoje Ušelje»	22. 08.—14. 09.	— seedeel. h.	48.—
Sotši «Hosta» kurs.	28. 09.—21. 10.	— vereringe, närvisüst., liigeste, günekol. h.	48.90

Peale selle on eraldatud puhkekodutuusikuid:

Võsu perekonnatuusik (3-le inimesele)	11. 07.—22. 07.	41.40
Võsu perekonnatuusik (2-le inimesele)	24. 07.— 4. 08.	30.—
Võsu perekonnatuusik (2-le inimesele)	19. 08.—30. 08.	30.—
Jurmala pansionaat «Selga»	2. 07.—13. 07.	13.20
Jurmala pansionaat «Selga»	14. 07.—25. 07.	13.20

Soovijail esitada avaldused (sanatoorsete tuusikute puhul koos arsti-tõendiga) rühmaorganisatori pealdisega TRÜ aü komiteesse hiljemalt 1. juuniks 1988.

Ametiühingukomitee



## ANTROPOLOOGIA SEKTSIOONIS

Eesti NSV Anatoomide, Histo- loogide ja Embrüoloogide Seltsi antropoloogia sektsiooni järjekord- ne koosolek toimub 19. mail kl. 18 zooloogia kateedri aud. (Vane- muise 46).

Päevakord:

1. H. Tapfer — «Neeru angio- arhitektoonika seosest organi vä- lis- ja siseehitust iseloomustavate parameetritega.»

2. I. Kolts — «Probleemid kop- su makromorfoloogiast.»

3. Jooksvad küsimused.

## TERVISEST

Kolmapäeval, 18. mail kl. 16 räägib raamatukogu konverentsi- saalis prof. Jaan Riiv südamehai- gustest ja jagab nõuandeid tervise hoidmiseks.

## MÜÜA

TRÜ aiandis «Koduad» aiandus- krunt nr. 55 koos klaaskasvuhoone- ga. Lähemaid teateid saab päeval telefonil 61077 või kohapeal 14. mail kl. 14—18.

L. TATTE

## KEHAKULTUURINÕU- KOGU ESIMEESTE

nõupidamine toimub 16. mail kl. 17 Kingissepa tn. 19. Päevakorras on TRÜ spartakiadi tulemused, liik- memaksud ja jooksvad küsimused.

## HEI, TUDENG!

Ootame Sind 14. ja 15. mail TRÜ klubi videoteeki nädalalõpu levi- diskole.

Klubi

## LOODUSKAITSEKILB '88

Ülevabariigiline loodus- ja loo- duskaitseteemaline mälumäng noortele toimub sel aastal 22. mail kl. 11 Kadrina laululaval (halva ilma korral Kadrina EPT a/ü klubis).

40 küsimust on koostanud Kad- rina EPT mälumänguklubi liikmed Heino Sõrm ja Peep Veedla.

Auhinnad panevad välja Eesti Looduskaitse Selts, ELKNO Rak- vere Rajoonikomitee ja Kadrina EPT.

Vaheajal kultuuriprogramm, eks- poneerimisele tuleb Margus Lind- metsa fotonäitus jalgrattaretkest «Kuidas elad, Virumaa?», samas ka loodusfotode näitusmüük.

Osalema oodatakse kolmeliikme- lisi kuni 30-aastaste (k.a.) võistle- jatega võistkondi.

Eelregistreerimine 10. maini te- lefonil 9 00 89 või kirjalikult aad- ressil 202200 Rakvere raj. Kadrina Rakvere tee 14 Kadrina EPT «Loo- duskaitsekilb '88».

PEEP VEEDLA

Toimetaja kt. INDREK UDE

## Lips akadeemik Baerile kaela!

Laupäeva, 30. aprilli õhtul kella poole kümne paiku kõitis minu tä- helepanu umbes 30 üliõpilasest koosnev grupp akadeemik Baeri ausamba juures Toomemäel. Kõigil olid käes õllepudelid ja mõned olid ilmselt purjus. Üks noormees ronis õllepudeliga ausambale ning pani akadeemiku mälestussambale

lipsu kaela. Minu palvele lips ära võtta ei reageeritud. Kolm noor- meest püüdsid teguviisi õigustada, väites, et nemad tähistavad volbri- päeva karnevaliga ja akadeemik Baeri ehtimine kuuluvat selle juur- de. Leian, et üliõpilased käitusid ebaväärikalt.

Dotsent MATI HEINLOO



# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 17 (1528)

Esmaspäev, 23. mai 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## KES?

Eelmises lehes oli üksikasjalikult kirjutatud rektori valimise protseduurist. Meeldetuletuseks, et valimine toimub TRÜ nõukogu juunikuu laiendatud koosolekul. Reedel, 27. mail kinnitab aga TRÜ nõukogu tavaline koosseis lahtisel hääletamisel lihthääletamusega kandidaatide nimekirja. Kandidaate saab esitada veel praegugi, kuid soovivat on saada ka kandidaadi enda nõusolek. Esmaspäevast 26. mai õhtuni on peahoone ajalehekioski kõrval ka kast, kuhu igaüks võib oma arvamuselehekeste lasta, siin ei ole kandidaadi nõusolek vajalik.

Keda on siis seni TRÜ rektori kandidaadiks esitatud? TRÜ nõukogu teadussekretär VEERA ANT ütles, et reede hommikuks oli nii väljastpoolt ülikooli kui ülikoolist esitatud järgmised kandidaadid: AIN-ELMAR KAASIK, ANTS KALLIKORM, PAUL KENKMANN, JURI KÄRNER, ENDEL LIPPMAA, MART SAARMA ja MIKK TITMA.

Kõik nendest ei ole oma nõusolekut kandideerimiseks veel andnud. Eeldatavasti lisab käesoleval nädal veel kandidaate. Mitmed teaduskonnad ja allüksused on asunud esitatuid toetama.

## Rahvarindest

14. mail toimus Tallinnas «Mainori» konverentsisaalis Rahvarinde initsiatiivgrupi laiendatud koosolek, kus osalesid ka tugirühmade jt. ühenduste esindajad (vt. teavet 19. mai «Edasist»). Selleks päevaks oli Tartus registreerunud 110 tugirühma umbes 3800 liikmega, linnast endast oli 50 tugirühma, rajoonist 10, ülejäänud mujalt Eestist. Tallinnas oli registreerunud 197 tugirühma um. 7000 osalejaga. Narva linnast on laekunud vaid kaks kirja üksikisikutelt, päris vene tugirühmi ei nimetatud, küll aga tegutsevad mõned eestlastest-venelastest koosnevad segarühmad. See pärast rõhutati tõsise selgitustöö vajadust muukeelse elanikkonna hulgas. Aktiivne selgitustöö käib ettevõtetes, kus on palju teistest rahvustest töölisi.

Viie tunni tiheda mõttevahetuse tulemusena loodi Rahvarinde moodustamise ajutine vabariiklik alga-

Ei ütleks, et ülikooli juhtimine on seni toimunud õppejõudude, töötajate ja üliõpilaste eest täiesti varjatult. Vajadus teada on ometi suurem, kui administratsiooni ja peamiste ühiskondlike organisatsioonide juhtide senised kontaktid üldsusega on seda võimaldanud.

Pakume välja meie jaoks uue vormi — ülikooli juhtkonna infotunni. Korraldaksime selle näiteks nii, et igal teisipäeval kl. 16.15 tulevad nõukogu saali rektoraadi, partei-, komsomoli- ja ametiühingukomitee juhid või nende asetäitjad. Nad kõnelevad eelmisel nädalal toimunud olulistest sündmustest, vastuvõetud otsustest, saabunud dokumentidest, alanud nädalal ees seisvast jne. Põhiteemad, niipalju kui neid on võimalik kavandada, teatatakse eelmise reede ülikooli ajalehes. Kutsutud on kõik ülikooli kollektiivi liikmed, kes välja kuulutatud või muudest ülikooli juhtkonna pädevusse kuuluvaist asja-

dest kuulda, küsida või arvamust avaldada tahavad — loetletu ongi infotunni põhifunktsioon.

TEISIPÄEVAL, 24. MAIL KL. 16.15 toimub ülikooli juhtkonna infotund, kus ette teada kaks teemat:

\* rektori valimine,

\* ehituskavad 1988—1989.

Oodatud on ettepanekud infotunni korralduse kohta: on seda vaja? kuidas, millal, kelle osalusel korraldada? mis teemad või elulõigud kindlasti haarata? Kui ideest kinni hakatakse, võiks infotunnist saada kahepoolse teabevahetuse vorm, kus juhtasutused saaksid ka regulaarselt nõu ülikooli asjade korraldamiseks. Viimane pole vähem oluline kui info juhtide tegevusest.

PAUL KENKMANN,  
EKP TRÜ komitee sekretär

delegatsiooni platvorm XIX parteikonverentsil, delegaatide kandidaatide eelnev avalikustatud arutelu, selgitustöö vene elanikkonna hulgas, RR manifesti väljatöötamine, infobülletääni trükkimine. Mõistagi ei ole loetletud kõik aktsioonid, mida võib, saab ja peab ette võtma.

Ülikooli rahvast kuuluvad initsiatiivgrupi peale küllaldaselt tuntud RR aktivistide (Viktor Palm, Marju Lauristin, Peeter Vihalemm, Rafik Grigorjan, Rem Blum) veel näiteks ajalooõppejõud Aadu Must (propaganda), majandustudeng Paaavo Kollom (programmi nõukogu) ja allakirjutanu (propaganda). Jäi mulje, et eriti üliõpilaste aktiivsus on veel vähenenud. Tõsiselt tuleb mõelda üliõpilaste tugirühmade võrgu laiendamisele, teha üheskoos ettepanekuid RR programmi nõukogule. Üks tudengite tugirühm on juba olemas, meiega saab ühendust võtta läbi postkasti nr. 303 postimajas.

KALEV VILGATS

## MEIE PARIMAD!

Üleliidulise olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» ülikoolisisesel voorul osales kõigi teaduskondade üliõpilasi, kokku üle kolme tuhande. Jõudu prooviti 11 üld- ja 17 eriaines.

Järgnevalt toome ära võitjate ja teisele ning kolmandale kohale tulnud üliõpilaste nimed.

\* **Füüsika** üldainena: Mehis Bakhoff (keemia I), Riko Noormets (geol. I), Madis Petersell (geol. I).

\* **Matemaatika** üldainena: Jevgeni Gorohhovski (füüs. I), Toomas Vaino (füüs. I), Alvo Aabloo (füüs. IV).

\* **Bioloogia** üldainena: Katrin Laineäär (ped. I), Aune Rehema (ravi I), Anneli Rinne (ravi I).

\* **Keemia** üldainena: Lauri Saar (ravi II), Urmo Braun (ravi I), Kristel Braun (ravi I).

\* **Inglise keel** üldainena: Anne Aan (biol. I), Helme Silvet (ravi I), Veronika Brunsitsõn (vene fil. I).

\* **Saksa keel** üldainena: Raivo Sulg (maj. I), Pille Joor (ravi II), Tago Holsting (eesti fil. I).

\* **Vene keel** üldainena: Andrus Miilaste (õigust. I), Jaak Koidu (maj. I), Vallo Adamson (füüs. II).

\* **Pedagoogika** üldainena: Loone Kaust (eesti fil. III), Ivar Kesepaik (füüs. III), Kadri Siimisker (def. II).

\* **Psühholoogia** üldainena: Margus Harak (biol. III), Ave Sillard (ingl. fil. II), Harri Raape (geogr. II).

\* \* \*

Eriainete parimad tundjad

\* **Füüsikas:** Mikk Lippmaa, Olavi Ollikainen, Kalev Pullonen (kõik IV k.).

\* **Matemaatikas:** Raul Kangro (II k.), Urve Emmus (IV).

\* **Keemias:** Toomas Tamm (III k.), Jüri Ruut (II k.), Marko Pajula (II k.).

\* **Bioloogias:** Meelis Suurkask (II k.), Andrus Tasa (II k.) Ardo Lilleväli (I k.).

\* **Vene keeles ja kirjanduses:** Viktoria Tuisk (IV k.), Olga Varunina (IV k.), Asja Aksjonova (III k.) (vene KK lõpetanud). Katrin Rebane (IV k.), Anu Sikk (V k.), Külli Volmer (eesti KK lõpetanud).

\* **Eesti keeles ja kirjanduses:** Mari-Ann Remmel (II k.), Ülo Toom-salu (III k.), Ilona Väinänen (III k.).

\* **Prantsuse keeles:** Kaia Sisask, Vladimir Indrikson, Tiina Indrikson (kõik III k.).

\* **Saksa keeles:** Kaari Antzon, Anu Aibel, Marge Lupp (kõik III k.).

\* **Inglise keeles:** Ingrid Teigar (IV k.), Klea Vahe (III k.), Triinu Pakk (II k.).

\* **Programmeerimises ja elektronarvutites:** Jüri Helekiivi (rak. mat. IV k.), Tiit Sala (mat. III k.), Jevgeni Gorohhovski (füüs. I k.).

\* **Teraapias:** Natalja Vakulina, Galina Mihhailikova, Svetlana Holodkova (kõik V k.).

\* **Pediaatrias:** Ülle Lepp (V k.), Külli Mitt (IV k.), Silvia Nilbe (V k.).

\* **Füsioloogias:** Anti Sainast (ravi II k.), Ave Minjajeva (ped. II k.), Laur Saar (ravi II k.).

\* **Stomatoloogias:** Riina Pahl (V k.), Eve Haki (V k.), Jana Jurtom (IV k.).

\* **Kirurgias:** Peeter Padrik (I k.), Mart Levo (II k.), Marko Mur-ruste (III k.).

Ülikoolisisesel vooru parimatest (5 igalt alalt) koostati TRÜ võistkond vabariiklikuks vooruks. TRÜ baasil läbi viidud vabariiklikus voorus võitsid meie võistkonnad eesti keeles ja kirjanduses ning saksa keeles eriaines. Füüsikas üldainena tuli mitmendat aastat järjest esikohale TPI võistkond, teine oli EPA, kolmas meie ülikooli võistkond. Matemaatikas üldainena oli parim TPI II võistkond, TRÜ jäi teiseks TPedI ja TPI I ja EPA võistkondade ees. Inglise keele eriainekonkur-sile jättis TPedI võistkond kahjuks tulemata ja meie võistkond tuli seega konkurentsilt esimeseks. Arstiteaduse ja õigusteaduse erialadel meie vabariigis samuti ülikoolile konkurentide ei ole, üleliidulised voorud aga toimuvad. Seega on nende erialade I vooru võitjad auto-maatselt vabariikliku vooru võitjad.

Vabariikliku vooru võitnud võistkonnad sõidavad sügissemestril võistlema üleliidulisele konkursile, mis toimuvad NSV Liidu erinevates linnades. Palju edu neile konkursiks!

Ülikoolisisesel vooru olümpiaadivõitjate autasustamine, rahaliste ja esemaliste preemiate kättemine toimub teisipäeval, 24. mail kell 18 nõukogu saalis (peahoones, aula trepist üles II korrusel aula kõrval). Kõigil üllalõetletud üliõpilastel palutakse kindlasti kohale tulla.

Prof. LEMBIT PUNG,  
olümpiaadi TRÜ organiseerimis-komisjoni esimees

Korraldajaile, pidevale kuulajaskonnalegi natuke nostalgilised, aga küllap senistest võimsamad levi-muusikapäevad on Tartus välja vahetamas TARTU KEVAD. X muusikapäevade üks lemmiksoliste Kare AARE PUUSI fotol.





# RAHVA-KONTROLL ESINES ARUANDEGA

12. mail esines TRÜ töökollektiivi aruandega rahvakontrolli peagrupi esimees Lembit Tähepõld, teemaks möödunud õppeaastal tehtud töö.

## Aruandest

● TRÜ parteiaktiivi nõupidamisel jäi kõlama reakommunistide tahe, mis on väljendatud kirjas NLKP Keskkomitee peasekretäri Mihhail Gorbatsõvile ja keskaajakirjandusele — ei ole teist teed, kui riigi ja partei perestroika ja demokraatiseerimine. («Edasi», 12. mail). Kuid käesoleval ajal on tekkimas ka dilemma — kas rahvakontroll või rahvarinne? TRÜ rahvakontrolliorganid on juhendanud oma töös NSV Liidu Ülemnõukogu VI istungjärgu otsusest rahvakontrolli kohta, samuti oli töö aluseks «Seadus rahvakontrollist NSV Liidus».

● Õppe- ja töödistsipliini kontrollimised tuvastasid, et jätkuvad aastaid kestnud tüüpilised puudused: hilinemine õppetööle semestri algul ja riiklike pühade järelpäevadel; suhteliselt rohkem puudumisi nädala algul ja lõpus. Puudusi ja formalismi on töötaja registreerimisel. Tunduvalt paremini on likvideeritud arvestuste ja eksamite võlgnevusi. Et eksamivõlgnevused tuli likvideerida semestri alguseks, suurenes mõnevõrra sel perioodil eksmatrikuleeritute arv, kuid õppestistsipliin ning suhtumine õppetöösse paranes.

● Asuti analüüsima üliõpilaste individuaalset ja iseseisvat tööd eksperimentaalses teaduskonnas I kursusel. Uus õppeplaan taotleb neis iseseisva töö osatähtsuse tõusu. Põhiprobleemiks on üliõpilaste varustatus õppekirjandusega ning individuaalse ja iseseisva töö organiseerimine, suunamine ja kontroll.

Rahvakontroll leiab, et senised õppestistsipliini kontrollimise vormid kõrgkooli uutmise tingimustes on oma aja ära elanud ning tuleks leida uusi vorme, kuidas sisuliselt kontrollida spetsialistide ettevalmistamise kvaliteeti, sealhulgas individuaalse ning iseseisva töö organiseerimist.

● Majandusajade kontrollimisel on endiselt valulapaks mõnede õppehoonete soojustamine talvel (vana ja uus anatoomikum, füüsikakorpuse õpperuumid 101, 201, 301 ja 401). Füüsikate temperatuurimõõtmised ruumis 201 näitasid, et detsembris ja veebruaris oli seal temperatuur 5—10°C. Ülikooli autovedudeks ei jätku bensini. Positiivsete näidete kõrval ruumide kapiitaalremondis on pretensioone füüsikaosakonnale, ajaloo-, arsti- ja bioloogia-geograafiateaduskonnale.

● Järelekontroll botaanikaasja ja Kääriku spordibaasis, kus vahetusi juhid, tuvastas juhtimisstiili ja majandustegevuse märgatavat paranemist. Botaanikaasja tööd segab erielarvelise tegevuse pidev suurenemine, teadurikohtade puudumine ja nõrk materiaalne baas. Kuid ka bioloogia-geograafiateaduskond pole seni suutnud paika panna botaanikaasja tegevuse põhikirja, vaata-mata administratsiooni kindlale

## TÄNU

Eesti NSV KKEH Ministeeriumi maipühade käskkirjas avaldati tänu hea töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest laborijuhatajale AIN HEINARULE, insener ANDRES KERTILE ning dotsentidele AADU MUSTALE, SALME SIBULALE, TOOMAS TENNOLE ja ENDEL TÜRILE.

TRÜ käskkirjas pälvisid õnnitluse ja tänu eduka töö eest 50. sünnipäeva puhul professor GENNADI

nõudmisele botaanikaasja tegevuse arutelul 1987. aastal. Käärikul on paranenud kollektiivi omavahelised suhted, juhtimine, likvideeritud on puudused elektrenergia tarbimises. Suhteliselt madalamaks on jäänud distsipliin ehitustegevuses.

## Sõnavõttudest

Õppeprorektor prof. Jüri Kärner: Tähtis ei ole niivõrd jooksva õppestistsipliini kontrollimine (üha rohkem on üliõpilasel võimalus töötada iseseisvalt ja individuaalselt õppejõu juhendamisel), kuivõrd lõppresultaat — spetsialisti kvaliteet. Selles suhtes on vaja mõelda uutele kontrollivormidele, pöörates tähelepanu sellele, et üliõpilasele oleksid kättesaadavad juba semestri algul igas õppeaines vastavad nõuded (programm, küsimustik) ja et individuaalseks tööks oleks piisavalt kättesaadav ka õppejõud.

Füüsikakorpuse soojustamise olukorrast rääkisid dots. Kalle Velsker ja dots. Kalju Kudu.

K. Velsker: On selge, et töötamine ruumides, kus temperatuur on normist tunduvalt madalam, kahjustab otseselt üliõpilaste ja õppejõudude tervist. On ettepanek rahvakontrollile, et ta suhtuks tõsisemalt nimetatud probleemidesse. Administratsioon peaks töötajatele andma vähemalt tähtsaja, millal soojustamisküsimus füüsikakorpuses positiivselt lahendatakse.

Tartu Linna Rahvakontrollikomitee liige M. Maksimova: Puuduste likvideerimiseks on oluline anda kindlad tähtsaja ja kontrollida, et neist kinni peetaks. TRÜ rahvakontroll peab tõsisemalt tähelepanu pöörama oma töö avalikustamisele. Väga oluline on mitte ainult puuduste tuvastamine, vaid nende ennetamine. Kontrollile olgu pigem vähem, aga olgu nad siis rohkem asjalikud.

## Otsusest

\* Tunnistada TRÜ rahvakontrolliorganisatsiooni, peagrupi ja tema büroo töö rahuldavaks.

\* Efektivsemalt kasutada võimalusi ühiskontrolliks teiste ühiskondlike organisatsioonidega ja allasutuste rahvakontrolligruppidega, pöörates suuremat tähelepanu spetsialistide ettevalmistamise kvaliteedi sisulisele kontrollile.

\* Senisest laialdasemalt ja operatiivsemalt avalikustada rahvakontrolliorganisatsiooni tegevust, eelkõige ülikooli ajalehe kaudu ning jooksva informatsioonina töötajate koosolekutel.

## OLEV SEIN

## Täienduseks

Rahvakontroll pöördus kohe pärast koosolekut administratsiooni poole füüsikakorpuse soojustamise asjus. Nagu selgus (haldusprorektor V. Peedimaa, peainsener A. Arro, töödejuhataja I. Kõiv), on Tähe 4 põhikorpuses tehtud keskkütte täiendus, mis osutus alumisel korrasel siiski ebapiisavaks. Sel suvel lubati teha keskküttele lisatäiendus, millega paraneks pidevat külmamuret põhjustanud ruumide soojavarustus.

## LEMBIT TÄHEPÕLD

VAINIKKO, dots. LEMBIT MEHLANE, peakonstruktor MART KOKA, meister HEINAR NAKSI, treial VAINO JARVE ja uksehoidja EINO LAJAL. 60. sünnipäeval avaldati tänu elektrik HEINO KAABILE ja riidehoidja VELLI KUTILE, 70. sünnipäeval valvur OILE KULLILE ja keskküttekütjale ILSE ERDMANNILE ning 80. sünnipäeval majahoidja ALICE PÄRNALE.

Tänu pikaajalise kohusetruu töö eest pälvis vanemlaborant VALLI KOORITS.

Suurendamiseks materiaalse ergutamise osa tulemuslikumaks teadustööks, rakendada ülikoolis NSVL kõrg- ja keskerihariduse ministri käskkirjas nr. 739 20. 10. 1987. a. ettenähtud nõudeid. Lisaks nimetatud käskkirjaga kehtestatud premeerimise korrale arvestada ülikoolisiseselt järgmisi seisukohti.

1. Pidada vajalikuks ülikooli uue premeerimismääruse koostamist. Seejuures lähtuda põhimõttest, et preemia makstakse töötajale (kollektiivile) oma tööülesannete eeskujuliku ja initsiatiivika täitmise eest, mis kajastub töötulemuste esiletõstmises, osavõtus näitustest, autoritunnistuste ja patentide vormistamises, töö juurutamises olulise majandusliku efektiga. Samuti arvestada osavõttu ülesannete täitmisest, mis ei kuulu otseselt tööülesannete hulka (konverentside ja seminaride korraldamine, näituseeksponaatide loomine, ülikooli saavutuste tutvustamine). Kasutada MEF-i ka ülikooli teenekate töötajate premeerimiseks juubelite ja tähtpäevade puhul. Preemia ei tohi kujuneda palgalisaks.

1. Keemilise kineetika ja katafüüsi laboratooriumi juhatajaks valiti Mati Karelson.

2. Professor Arvo Tikk esitas ülevaate TO ja ÜMPI laborite osast ülikooli teaduslik-pedagoogilise kaadri kvalifikatsiooni tõstmisel. Mitmel erialal (keemia, meditsiin, kehakultuur) on teadustöö pihiraskus kandunud laboritesse. Need on saanud teadustöö pihibaasiks ja on tihtipeale aparatuuriga paremini varustatud kui kateedrid. Selgepiiriliseks ja süsteemsemaks on muutunud ka laborite koostöösuhted kateedritega.

Praegu on laborite teaduslikust personalist teaduslik kraad 39,5 protsendil ning on eeldused kvalifikatsiooni jätkuvaks tõusuks. Üleminek teadustöötajate töö tasustamise uuele süsteemile on vähendanud teaduskaadri liikumist laboritest kateedritesse, kuid sellegipoolest laborite osa kateedrite teaduslik-pedagoogilise kaadri reservi kujundajana eitada ei saa. Kahjuks kasutatakse vähe võimalust tööta-

1.

Jätkem kõrvale artikli alguspool ning sealsed demagoogilised nõksud lugeja silmanurka pisara meelitamiseks ja asume kohe vaatlema konkreetset ettepanekut, milles artikli autor näeb väljapääsu praegusest olukorrast ja kuhu kujutab haridussüsteemi minevat.

Kasutades autori mitmeid võrdlusi vette viskamise kohta, tundub, et tema arvates oleks praeguse kindlas suunas ujumise asemel vaja viia lapsed keset merd ning visata nad seal vette, näitamata neile ei ujumise suunda ja varustamata abivahenditega. Selles osas tuleksid appi vanemad, kes kindlustaksid nende arvates õige suuna jms. Täiesti küsitav on aga koduhariduse andmine. Siit tuleneks, justkui oleks inimese elu eesmärgiks laste õpetamine. Vaevast ei põhitöö kõrvalt selleks aega jääb, seda ühelt poolt. Teisalt tekib küsimus nn. ühiskondliku kontrolliga. Kas ei hakka siis ikkagi tööle süsteem: «... õppida kontrollide jaoks...». Et kontrollid oleksid objektiivsed, siis tuleks kontrollle kontrollida jne., selline süsteem ju, nagu autor isegi veidi eespool märgib, juba eksisteerib ja selle vastu ta ka kogu aeg artikliga võitleb.

Kolmandaks võitleb autor praeguse faktide omandamise vastu, loova, seostava mõlemise kasuks. Kuid tekib küsimus: mida siis siiduda, kui midagi siiduda pole? Kui ei teata fakte, siis ei saa neid ju siiduda, iseasi on see, milliseid fakte siiduda ja omandada. Aga see on juba sisu, mitte vormi küsimus.

Üldse tundub, et artikli autor valub südant hariduse sisu pärast, kuid et seda parandada, hakkab võitlema hoopis vormiga.

KURMO KONSA

\*

## TRÜ teadus-osakonna nõukogu

### otsus

17. maist 1988

### MATERIAALSE ERGUTAMISE OSATÄHTSUSE SUURENDAMISEST

2. Kinnitada järgnev töötajate loetelu, keda võib premeerida juhtkonna preemiafondist:

- rektor,
- prorektorid,
- prorektorite asetäitjad,
- direktorid,
- teadusprodekaanid, dekaanid, kateedrijuhatajad,
- teadussekretärid,
- pearaamatupidaja,
- osakondade ja laborite juhatajad,

## Teadus-osakonna

NÕUKOGU KOOSOLEKUL  
19. APRILLIL

da 0,5 koormusega kateedris ja 0,5 koormusega laboris.

Diskussioonis tõusis teravalt küsimus teadustöö edukuse kriteeriumitest. Leiti, et rahvusvahelises teaduskirjanduses tsiteeritavus ei saa olla labori töö edukuse universaalseks näitajaks.

3. Prof. Paul Alvre esitas aruande eelarvelise teadustöö tulemustest filoloogiateaduskonnas. Teaduskonna 149 õppejõust on 18 teadusdoktorid ja 45 kandidaadi. Neljas osakonnas täidetakse kokku 11 uurimisteemat. 1987. aastal ilmus 7 monograafiat ja 253 artiklit. Kateedrite ja õppejõudude kaupa on teadusproduktisioon väga erinev. Tööde arvu ja mahu poolest on teistest üle soome-ugri keelte

— ühiskondlike organisatsioonide juhid.

3. Lageda teadustööle kaasaaitajateks kõiki ülikooli töötajaid, kes ei ole vahetud teadustöö tegijad, kuid oma ametialase tegevusega aitavad sellele kaasa.

4. Enne allakirjutamist kinnitada preemiakäskkirjad TO koosolekul. Allüksustes asetada käskkirjad teadete tahvlile.

5. Pidada ebanormaalseks olukorda, kus vastavalt NSVL KKEH ministri käskkirjale nr. 739 20. 10. 1987 on moodustatud ülikoolis ühtne MEF, kuid raamatupidamine lähtub preemiasummade arvestamisest endisest jaotamisest eelarveliste ja lepinguliste vahendite vahel. TO juhtkonnal esitada kõrgemalseisvatele organitele taotlus selle vastuolu kõrvaldamiseks, mille tulemusena ka raamatupidamise aruandluses moodustuks reaalselt ühtne MEF. See võimaldaks täielikumalt realiseerida autonoomia ja isemajandamise põhimõtet kõrgkooli teadustöö juhtimisel.

kateeder (62 teadustööd üldmahu-ga 52 autoripöõgnat).

Märkides positiivselt ära eesti keele labori moodustamise, väitis prof. P. Alvre, et soome-ugri keelte uurimise sõjaeelse taseme saavutamiseks tuleb luua fenno-ugristide labor.

Prof. Ants Kallikorm kutsus üles arenguperspektiive arutama kõigepealt teaduskonnasiseselt, et siis konkreetsete ettepanekutega välja tulla ülikooli tasandil.

4. Kinnitati prof. Heinart Sillastu juhendatav koostööleping Ungari Rahvusliku Tuberkuloosi ja Pulmonoloogia Instituudiga ning dots. Kalju Kudu juhendatav leping Brno ülikooliga.

● Kinnitati meditsiinidoktor Rein Teesalu juhendamisel planeeritavate kardioloogiaalaste väitekirjade teemad (R. Mesikäpp ja R. Kolk).

Aavo Luuk tegi ettepaneku avaliku arvamuse operatiivse uurimise süsteemi loomiseks ülikoolis.

et produtseerida müra, nagu Sa nii tabavalt ütled. Nii, et katsu ise ka vähem müra teha.

Kuid mis puutub Sinu ettepanekutesse, siis on need asjalikud, ehkki pisut ebarealsed. Esiteks — koolikohustust vist ära kaotada ei saa. Oige on aga see, et alghariduse saamise võrdne võimalus peaks olema kodus. Edasi peaks laps ikka omasuguste seltsis õppima. Teiseks — edasijõudmist tuleb kontrollida pidevalt, vähemalt senikaua, kui meil leidub kasvõi üks ideaalist erinev kool. Reaalselt leidub vast üks sajandik lapsi, kes murdeast peale mõistavad oma eesmärgi, mis neile tulevases elus seadud. Hinn kontrolli vahendina las jääda, muutma peab hinde sisu. Mõeldav oleks hinne «2» — ära kuulunud, kuid põhivara ei tea. Peaasi, et õpetajal ei oleks kohustust kolme välja panna.

Pisut ebaselgeks jääb, mida mõeldakse faktide ja mida põhitõdede all. Eks ole põhitõedki faktid, mida peab omandama tihti lausa vägivaldse tuupimise teel, vastasel juhul ei teki üldse mingit võimalust süsteemi, terviku loomiseks.

Hea mõte, et erinevates ainetes ei pruugiks ühtmoodi nõuda, teisalt aga ei tohiks põhivara seisukohalt mingeid järeldamisi teha. Sest, mida teeks näiteks väljapaistev reaaltöölane ilma võõrkeelte oskusega.

Väga heaks saab hinnata ettepanekut organisatsioonide kohta. Kõik inimesed ei saa lausa olemuslikult kuuluda ühte organisatsiooni, sest nii kaob isikupära. Üldiselt on artikkel lootustandev, kahju, et Sa ise pole tulevane õpetaja, teeksid koolis paljugi head. Ainult ära siis jää vaid sõnade juurde.

TULEVANE  
«MURAALLIKAS»

\*

Braavo, rebane — palun vabandust, kui ma Sind solvasin, aga ilmselt peab mu oletus paika. Sa oled kas äsja keskkoolipingist *alma mater*i rüppe sattunud tudengihakatis või on haridussüsteemi press Sind nii muserdanud, et isegi aastate möödudes tunned, kui-võrd Sulle on liiga tehtud. Sinu teravas toonis artikkel mõjub pommina, aga seda Sa vist tahtsidki. Jätsid arvestamata ainult ühe väikese asja — nii järsku ja ühel hoo-bil kõike pihuks ja põrmuks ei tee. Sinu värvikat avangut lugedes jääb mulje, et koolis ei olegi õpetajaid, vaid põikpäised idioodid, kel ajude asemel hammasrattad. Olgem ausad, mõni õpetaja on ikka jäänud ka. Usun, et ükski inimene ei õpi 5 aastat kõrgkoolis ainult selleks,



# Õppejõu väärikusest ehk halvemat sorti inimese ülestähendusi

IGA MÖÖT

saab ükskord täis. Minul sai täis nüüd mais, kui kuulsin järjekordest juhtumist teadusraamatukogus. Lugupeetud direktor Laine Peep astus julgelt WC-sse, kus avastas suitsetava üliõpilase. Direktor nõudis enda kätte «hoiule» lugejapileti, üliõpilane aga ametlikku instruksiooni selle kohta, et ta on kohustatud piletit esitama ka WC-s. Tekkis äge sõnavahetus. Üliõpilane põgenes küll kabiini, kuid direktor kutsus välja miilitsa. Võimudele pidi üliõpilane alluma ja pileti ära andma. Kahtlane, kas ta saab selle enne sessi kätte. Arvata võib, et intsidendi kohta koostati protokoll ja üliõpilase käitumist kvalifitseeriti kui huligaansust. Ta võib isegi ülikoolist välja lennata, sest suitsetas ilmselt suitsetamist keelava sildi all.

Mina kuulsin seda lugu ühe aspirandi käest, üksikasju ei kontrollinud. Ja ei kavatsegi, sest juhtum iseenesest on niivõrd kohatu. Selgitada, kummal poolel on rohkem õigust, pole mõtet. Siiski võib ette arvata, et osa raamatukogutöötajaid kirjutab ägeda kollektiivse protesti: asi polnud sugugi nii ning direktor käitus täpselt instruksiooni järgi raamatukogu huvide.

Mulle tuli meelde ka teine ülikoolis suurt elevust tekitanud lugu, kui väike Moskva tüdruk «hammustas» direktorssi. Sõnavahetus algas sellest, et direktor nägi üliõpilast lugemas ebaõiges kohas. Ka tollal kutsuti kohale miilits, tüdruk toimetati jaoskonda, koostati protokoll (lugesin seda poolkirjaoskamatult miilitsa kätetööd, kus kõik oli kirja pandud ainult direktorssi sõnade järgi). Tüdruk jäi ülikooli ainult seetõttu, et sekkus «Literaturnaja Gazeta» tuntud korrespondent. Minul tuli kaua veenda üliõpilast, et ta koos minuga tuleks direktorssi juurde ja vabandaks. Üliõpilasega kaasa minna soovitas muide rektor, kes kartis *vis a vis* kohtumisel ekstsesse.

Neile, kes raamatukogu kasutavad, on hästi teada, et direktor astub vahetevahel ikka sisse meeste WC-sse. Palkaks ta ometi selleks meessoost deržimorda! Või on meie auväärne direktor rohkem reiselid külastanud ka Jaapanit, kus — kui uskuda vene nõukogude kirjanikku Boriss Pilnjakki — veel 20-ndatel aastatel olid meeste ja naiste jaoks ühiskäimlad.

## TEGELIKULT

on lugu naerust kaugel. Ei meie maal ega ka välismaal ole ma juhtunud töötama raamatukogus, kus poleks kindlat kohta suitsetajatele. Keegi ei suitseta WC-s ei Moskvas, ei Leningradis, ei Prahas, ei Helsingis. TRÜ teadusraamatukogus pole aga suitsetamiskohta. Suitsetamine on keelatud isegi WC-s. Ei tea, kas see on projektee-rijate näpuviga või direktorssi omavoli.

Pole korralikke kohti ka teistes ülikooli hoonetes, kus mul on tulnud loenguid pidada. Seetõttu olen sunnitud minna, kes ma olen ülikoolis 30 aastat töötanud, siitsima kolmanda klassi koolipoisi kombel loengu vaheajal vetsus või mõne koridori pimedamas sopis põleva sigareti varrukasse peitma, kui sinna laudade ja toolid vahele juhtub mõni ülemus ära eksima. Alles mõni aeg tagasi tegi keegi vanem daam mulle kärelda märkuse Tähe tänavas, kui suitsetasin au-

ditooriumide tiiva fuajees. Kui palju on ülikoolis isehakanud korralduseid! Selge, et ma pean minema kas WC-sse või keldrikorruusele kila-kola hulka. Imestama paneb seegi, kui palju on koridorides katki mööblit. Kui seda pole kuskile panna, müüge mulle küttepuudeks!

Minu teada suitsetavad ülikoolis veel mõned naisõppejõud (lugeja, jõealst). Nende olukord on eriti vilets. Kunagi oli peahoones vähe- malt selline meeldiv koht nagu **lektoorium**. Aga seda ruumi oli vaja juubelieelsel ümberkorraldusel telefonikeskjaamale. Isegi kõige viletsamas koolis on õpetajate tuba. Ülikoolis aga pole kohta, kus tavaline õppejõud saaks ennast enne loengut peegli üle vaadata, loengumaterjali sirvida, mõnusalt kolleegiga vestelda. Kõik peab toimuma avalikult koridorides. Akki tuleb pidada ka seda üheks avalikustamise vormiks?

Telefonikeskjaama oli muidugi hädasti tarvis. Aga nagu ütles vene kirjanik Leonid Andrejev, ei saa usaldada sellist progressi, mis selleks, et ühe jalaga edasi astuda, teise jalaga tõukab mind tagasi. Ka mina ei saa mitte kuidagi niisuguseid «progressiivseid» ettevõtmisi ülikoolis usaldada. Aga mis ülemustel sellest, nemad mööda koridore ei üita, igaühel oma kabinet.

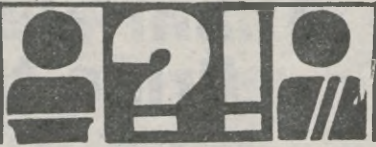
## ÜLIKOOI ÜLEMUSED

tegutsevad üldse oma allasutustes tihti peale nagu vene isevalitsejad tuntud malli järgi: meie see ja see käsimine, et hommest päevast ajaksid kõik meie alamad habemed maha. Nii kuulutati ühel päeval ülikooli tubakavabaks. Selle ukaasiga olin mina ja minusugused kohe halvemat sorti inimesteks kuulutatud ja seesugustena teatud inimõigustest ilma jäetud.

Tahaks loota, et mind nüüd suitsetamise propageerijaks ei arvata. Olen üldjoontes ka tervisele eluviiside poolt ja tean, et suitsetamine on pahe. Aga siiski mõtlen, kas poleks vaja nüüd igasuguste seltside asutamise ajal luua veel üks selts suitsetajate kaitseks. Või on nad mõne arvates loomadest halvemat? Kas tõesti pole ülikooli füüsilised võimelised omas majas sisustama üht korralikku ventilatsiooniga suitsetamisruumi? Või on meeldivam vaadata peahoone ja raamatukogu ees suitsetajate parvesid?

Kui ma ka ükskord suitsetamise maha jätan, siis luban, et puhtast solidaarsusest ühinen ikkagi nende äratõrjututega peahoone ees. Kui ülikoolis jääb järele kasvõi üks suitsetaja, ka siis peame looma talle inimväärset tingimust. On ju hästi teada, et kõik algab ühest inimesest. Sest kui meie, sina ja mina, nõustume vägivalla ja ülekohtuga ühe suhtes, siis sellega õigustame vägivalla ja ülekohtu üldse. Ja meil pole mingit moraalselt õigust nuriseda, kui niisama vägivalt ja ülekohtuselt toimitakse meiega.

Akki arvavad ülikooli ülemused tõesti, et vägivalla, keeldude ja hirmuga saab inimkonda parandada?! Üldtuntud on aga kurb tõde, et vägivalla ja hirmuga on seni suudetud vaid pahesid süvendada. Ainult üks ilmekas näide. Omal ajal hakati mõnes budistlikus kloostris võitlema joodikutega sel moel, et valati nende kurku sulatina. Tufemuseks oli aga see, et just neis kloostris kasvas järsult joodikute arv. Inimene on juba selline ootamatu elukas, kes ei taha tantsida



maailmaparandajate teooriate järgi. Ja ka natšalnikud peaksid meid kohtlema selliste nõrkade ja patustena või hoopiski hävitama. Ohk oleks siis tubakasuitsust muidugi puhtam.

Mina isiklikult arvan, et meie auväärne direktor ja tema sarnased ei sobi noorte kasvatajateks ja avalike asutuste juhtideks. Kas tõesti peavad ülikooli teadusraamatukogus korda looma miilitsad? Samas ülikoolis, mis pretendeerib eesti rahva hariduse, kultuuri ja vaimsuse eestvedajaks.

## JA VEEL NATUKE

ülikoolis valitsevast «vaimsusest». Aastaid on meil tavapäraseks olnud häbiväärne nuhkimine. Akki loengu ajal, eriti selle alguses või vahetult enne lõppu avaneb üks ja kontrolliv silm teeb kindlaks, kas ma ikka pean loengut. Või jalutab enne loengu algust auditooriumi ukse ees mõni asjalik noorik või üks rektori ainult nuhkimisega tegelev abi, kes pingsalt jälgib, kas ma ikka õigel ajal loengule tulen. Nad nimetavad seda kontrollimiseks. Ülemuste usaldamatus õppejõudude suhtes on ületanud ülikoolis igasuguse mõistlikkuse piiri. Ülemustele on muidugi meelepärased, mida rohkem õppejõude mustas nimekirjas on. Kui mõni akki tõrkuma hakkab, võib kohe tõrkija ära taltsutada talle ette lugedes, et sel ja sel kuupäeval ta hilines, lõpetas loengu viis minutit varem või luges hoopis teisel ajal ja teises auditooriumis, mis nuhkija seisukohast tähendab, et loengut üldse ei toimunud. Või nopib asjamees mustast nimekirjast välja mõned nimed, et mõttetult igaval koosolekul tukkuvaid kolleege kriitikaga äratada. Ning meie, lollikesed, naerame ja kiidame asjameest: vaat, kas pani pinni. Asjamehed teevad sellist «kriitikat» ikka ühe ja sama malli järgi: kuidas meie saame nõuda distsipliini üliõpilastelt, kui isegi õppejõud...

Kolmkümmend aastat olen seda kuulnud, kolmkümmend aastat tekitab ruumis rõõmus elevus, kui tuttavat kolleegi nimetatakse hilineta sead. Kui palju on meis veel häbiväärset orjameelsust, kui palju on ülemuste seas seda vana hirmu. Kõhe hakkab, kui sellele tõsiselt mõelda. Veelgi kõhedam hakkab, kui akki aru saad, kui võrd paljude ebainimlike asjadega me harjunud oleme, nii et isegi ei mõista, millised me oleme ja mis meiega päevast päeva tehakse.

Seejuures on ülikoolis vähemalt teaduskondades väga hästi teada, kes on kes. On teada, kes lõpetab loengute lugemise aprilli keskpaiku, sest ta enam ei viitsi või pole tal enam üliõpilastele midagi öelda. Teada on ka need, kes korraldavad kaks korda kuus käivad tähtsa näoga kassast professori palka välja võtmas, ehkki pole pidanud semestri jooksul ühtegi loengut. On teada ka need õppejõud, kes ainult moepäraselt sirvivad kursusetöid ja panevad hinde välja. Niisama hästi on teada ka «lollakad» tööülgajad, kes aga tavaliselt on kantud musta nimekirja, sest mõni aps neil ikka juhtub. Selles on muidugi omajagu saatanlikku ironiat.

Sedasorti «vaimsus» ja distsipliini tagamine soodustab pealekaebamist, agressiivsust ning mõisamoonaka mentaliteeti. Vahest meie võiks inimväärselt elada? Ülikoolis vähemalt peaks olema kõik palju demokraatlikum ja inimsõbralikum. Pidage seda kasvõi rektori valimise eelseks sooviks.

Kirjutasin sihilikult nn. mõningatest pisiasjadest, sest ka nendes ilmneb küllalt oluliselt üldine õhk-kond. Pealegi pole ma enam aastaid olnud funktsionäär ja kõrge- mat poliitikat ei jaga.

VALERI BEZZUBOV

# TEADUS JA POLIITIKA

Täna sel päeval, mil rahvas surub peale oma arvamust, omandab erilise tähtsuse oskus sellega manipuleerida. Jagaksin mõned asjakohased näpunäited kogenematule stagnaatikule, kel pind on jalge all kõikumal löönud.

1. Kui oled nii saamatu, et ei suuda jätta rahvamehe muljet, siis võta oma teenistusse rühm laitmatu reputatsiooniga populaarseid teadlasi, kes hakkavad uurima ühiskondlikku arvamust.

2. Anna neile konkreetseid ülesandeid, aga ära tee seda viga, et sekkud uurimismetoodikasse. Teadlased on pirts rahvas — võivad solvuda ja ära minna, nagu omal ajal Eesti Raadios juhtus, ja see ei tuleks sinu mainele kasuks.

3. Kui tahad täide viia mõnd oma plaani, siis vali kogu sellest teadlaste paberipahnast välja üks ankeet, mille vastused on kooskõlas sinu taotlustega. Avalikusta see. Lase vastaja televisiooni kutsuda ja esitleda teda häälena rahva seast.

Niisugust võtet kaua korrata ei tohi. Varem või hiljem hakkab mõni ninatark protesteerima, et üksiku inimese arvamus ei loe veel midagi. Enneta seda ja piirdu edaspidi ainult uuringute lõppresuldaatide kasutamise- ga.

4. Kui uuringu tulemus on sulle vastukarva, siis pane see sahtlisse. Kui tulemus meeldib, siis avalikusta see ja täida rahva tahe.

5. Kui kahest pakutud variandist sinu oma kaotas vaid napilt, siis ütle, et veel ei ole õige aeg otsust langetada. Lase sama uuringut korraldada erinevatel sotsioloogide gruppidel, kuni lõpuks saad sobiva tulemuse. Väike propagandakampaania ei tule siin kahjuks, aga hädavajalik see ei ole. Usalda juhust! Siis langeta kähku varemplaanitult otsus. Ütle, et näe kui dünaamiline on rahva arvamus, et vaat kui halb oleks olnud selle vana arvamuse järgi talitada, sest nüüd arvab rahvas ju teisiti.

6. Lase uuring läbi viia sobival ajal ja sobivates sotsiaalsetes kihtides. Kui sa ei tea, kes sind toetavad, kes mitte, siis lase uurida eraldi kõiki kihte. Vali välja need, kes on sinu arvamuse poolt, ja ütle, et ülejäänud antud küsimus ei puuduta. See on nn paralleelne meetod.

7. Tendentsluse varjamiseks sobib rohkem nn järjestikune meetod. Määra eeluuringuist arvparameeter, mis positiivselt seondub sind «huvitava» seisukohaga. Olgu selleks parameetriks näiteks vanus. Nüüd ütle, et nii ja nii noortel inimestel pole selle küsimusega asja, ja lase uuring teostada ainult vanemate seas.

8. Käsi määrata rahva arvamus ühekorraga mitmes küsimuses. Tulemuseks saadetakse sulle üks tabelike arvudega või vektor. Piltlikult öeldes on see vektor üks suund, kuhu rahvas tahaks minna. Sinu enda arvamus on üks teine vektor. Ilmselt on nende vahel nürinurk, sest muidu rahvas armastaks sind ja sul ei oleks kogu seda tsirkust tarvis. Jaga see nurk pooleks. Saad kaks teravnurka. Nüüd kuuluta «põhiküsimuseks nurgapoolitaja suund».

Teravnurk rahva tahte ja nurgapoolitaja vahel tõendab seda, et rahva arvamus «põhiküsimuse» suhtes on positiivne. Avalikusta see fakt ja vii rahulikult läbi oma tahe. Keegi ei saa su tahte vastu seista, sest see edendab ju «põhiküsimust», nagu äsja läbi viidud tõi- teaduslik uurimus näitas, sellele suunale («põhiküsimusele») kuulub ka rahva toetus (täpselt nii see ju oli) ja just rahva tahte vastu tulles langetasid sa oma otsuse.

Kirjeldatud «nurgapoolitaja reegel» on laialt kasutusel purjetajate seas ja võimaldab neil siksak-kursil loovides edasi liikuda ka vastu- tuules.

9. Et sinu üha rafineeritumaid sulitempe paljastada, on sinu opo- nent sunnitud üles näitama järjest suuremat leidlikkust. Avalikusta tema tegevus. See tundub kõigile väiklase pusimiseks ja juuksekarva lõhkijamisesena ning ta muutub rahva naerulaseks.

10. Minu meetodid kindlustavad jalgealuse, aga ei lisa taipu. Peagi viivad sinu kitsarinnalised otsused ametkonna krahhi äärele. Rahvas tõrkab viha ja nad nõuavad referendumit sinu mahahääletamiseks. Ära keela neile seda lõbu!

Muidugi ei tohi sa referendumil üles seada otsest alternatiivi: «Kas pooldate minu võimu või demokraatiat?» Siis kukud kohe. Juhi eelnevalt rahva tähelepanu mingile täiesti uuele teljele. Küll sa selles enda keedetud tohuvabohus probleeme leiad — kindlasti oled käest ära lask- nud majandusasjad jms. Hirmuta osooniauguga või ükskõik missu- guse pörguga. Referendumiküsimus aseta risti võimuküsimusega ja formuleeri see nii segaselt kui saad. Näiteks: «Kas soovite jätkata vanaviisi, mil meie elu edeneb aeglaselt, ja milline tee viib meid õige pea pörgusse, või toetate uut poliitikat juhtimises, mis lähendab meid tulevikus paradisiile, kui teate, et sellega seoses tuleb ilmselt mõningal määral ajutiselt taluda teatavat korralagedust?»

Kuidas ka ei hääletataks, hääletatakse ikka sinu poolt! Võid ka kin- del olla, et enamust toetab «uut suunda» ja annab sellega sulle põhi- mõttelisel loa oma popsioliitikat jätkata — uudse momendina võid lasta avalikus kohas ära põletada suure vuntside ja sarvedega papist saatanakujutise.

Kuna inimene on juba nii loodud, et ta tahab oma arvamust aval- dada, on praktiliselt välistatud see abstraktne võimalus, et rahvas referendumit boikoteerib. Siis oleksid su lood kehvad, sest ega avalik sünkroonine üldine opositsioon ei ole teadusaruanne, mida saab lausahtlisse unustada. Siin ei aitaks enam papist saatan, aga tõelist sul pole. Ja kui võim lisaks rahva kätte, peaksid hakkama tema häält päriselt arvestama!

TAIVO ARAK

# Kaks uut teaduskandidadi

SAMAST LABORIST ÜHEL JA SAMAL PÄEVAL

11. mail kaitsesid füüsikaosa- konna väitekirjade kaitsmisnõu- kogu ees oma väitekirju aroelektri- labori gaaslahendussektori teadurid

ANTS HALJASTE ja MÄRT AINTS. Et väitekirjade temaatika sattus kahe eriala, plasmafüü- sika ja optika piirimaile, oli nõu-

kogu täiendatud kahe plasmafüü- sika doktoriga Moskvast.

Mõlemad väitekirjad olid pühen- datud kõrgsagedusliku gaaslahen- duse tekkele teravikelt. Kasutada tuli suure tundlikkusega kiiretoime- list aparatuuri, mille loomisel dis- sertandid vahetult osalesid. Töö oli

(Järg 4. lk.)



## Universiaadivõit



● PEETER MUNITSÕN, 22 a., I k., sulgpall, mitmekordne Eesti meister.

«Mis firma reketiga mängid?»  
«Praegu hoian käes «Lastotška-2M» ehk maakeeli «Pääsukest».  
«On kodumaine reket siis niivõrd hea?»  
«Paremaid lihtsalt meie maal ei toodeta.»  
«Mida on lisaks heale reketile veel vaja, et sulgpallis läbi lüüa?»  
«Suurt tööarmastust.»  
«On Sinus tööarmastus olemas?»  
«Arvan, et vajalikul määral veel mitte.»  
«Kuidas käitunud mängu kriitilistel hetkedel?»  
«Ma lihtsalt mängin.»  
«Mitu tundi päevas kulub treeningutele?»  
«Keskmiselt kaks ja pool tundi.»  
«Sport õppimist segama ei ole hakanud?»  
«Praegu veel mitte.»  
«Mitu reketit Sa universiaadile kaasa võtad?»  
«Kõigepealt tuleb pääseda üliõpilasmängudele sõitvasse koondisse. Mis aga reketitesse puutub, siis võtan niipalju kaasa, kui antakse.»



● TERJE LALL, 18. a., KKT I k., sulgpall, «Finlandia Cupi» võitja, NSVL noorte MV teine.

«Kummas käes reketit hoiad?»  
«Paremas.»  
«Mida sulgpall Sinule tähendab?»  
«Elkõige hobi. Tegevust, millega saab hästi oma vaba aega sisustada.»  
«Millal esimest korda vabariigi täiskasyanute meistriks tulid?»  
«1986. aastal paarismängus ja üksikmängus mõeldud aastal.»  
«Palju on vaja harjutada, et Eesti meistriks tulla?»  
«See on olnud palju eeldustest. Minul on läinud 9 aastat, seega pool elu.»  
«On Sul oma koduõues ka võrk üles tõmmatud?»  
«Ei ole, kuna elan Annelinnas.»  
«Sulgpall võimaldab ka reisida.»  
«Jaa, väga palju. Ise olen käinud Korea RDV-s ja Ungaris.»  
«Mis mulje Aasiast jäi?»  
«Eksootika.»  
«Kuhu sihid spordis?»  
«Et püsida Eesti paremiku hulgas.»  
«Mitu auhinda kavatsed universiaadilt koju tuua?»  
«Täpselt ma oma konkurentidega ei tea. Ühe medali tahaks küll võita.»

HANNO TOMBERG

## Repliik

## Topelt ei kärise

EHK PRANTSUSE KEELE TÄHTSUSEST INGLISE KEELE TEADUSLIKUL UURIMISEL

Perestroika aeg, tore aeg. Igaüks võib avalikustada, mida tema soovib, millal tema soovib. Inglise filoloogide liigutas sügavalt kunsti-teadlase prof. Voldemar Vaga mure kandidaadikraadiga anglistide vähesuse pärast («Inglise keel Tartu ülikoolis, TRÜ, nr. 16, 13. mai). Nüüd, kus me teame peamist mahajäämuse põhjust («...Tartu ülikoolis ei nõuta inglise keele õppijalt prantsuse keele oskust») ja meil on maakeelne miniülelaade prantsuse keele osast inglise keele kujunemisel (inglise filoloogia eriala üliõpilased käsitlevad seda probleemi küll ka inglise keele ajaloo kursuse raames kolme semestri vältel), on kindlasti võimalik kirjutada rohkem kandidaadiväitekirju ja ehk mõnigi doktoritöögi.

Tõepoolest, kriitika on õigustatud, sest inglise filoloogia kateeder ei ole avalikkusele aru andnud teaduslikust uurimistööst. Kuna teadus peab rangelt faktidest lähtuma, täpsustaksin kõigepealt, et kateedris on 16 õppejõudu, nendest kandidaadikraadiga 6. Kraadide vähesus ei ole seni küll kateedri teaduslikku tööd takistanud (publikatsioonide kartoteegiga saab tutvuda kateedris). Kui näitajaks võtta kateedri liikmete ettekanded rahvusvahelistel kongressidel ja konverentsidel, siis neilgi on käidud järjekindlalt. Raskusi on kindlasti val-

minud kandidaadiväitekirjade kaitsmisega, sest ülikoolil ei ole vastavat nõukogu. Siiski on viimase 5 aasta jooksul kraadi kaitsnud 3 aspiranti, 2 ootavad kaitsmisjärge Moskvas ja Leningradis. Üks õppejõud valmistub doktorantuuri astuma. Ehk jõuame kunagi oma kaitsmisnõukoguni.

Kateeder ei ole kunagi kahelnud prantsuse keele oskuse vajalikkuses inglise filoloogidele ja on paari viimase aasta jooksul pidevalt tegelema väljapääsu otsimisega, kuid seni ei ole see olnud võimalik õppeplaani ülekoormatuse ja prantsuse keele õpetajate vähesuse tõttu (ülikoolis 2,5 kohta). Agaramad üliõpilased on väljapääsu leidnud tavalistes kursustes. Uuel õppeaastal loodame probleemi lahendada. Prantsuse keelt hakkavad fakultatiivselt õppima II ning III kursuse (viimane eeldusel, et võõrkeelte kateedri juhataja dots. A. All koostab õp. E. Roonele optimaalse koormuse). Edaspidi on aga tingimata vajalik, et saksa filoloogia kateeder (kus õpetatakse ka prantsuse keelt erialana) saaks juurde vähemalt 0,5 kohta.

Loodan, et prof. Vaga artikkel ja kõigi võõrkeelte kateedrite ühised jõupingutused aitavad tõsta inglise filoloogide teaduslikku potentsiaali. Topelt ei kärise.

HEINO LIIV

## Taani elektroonikafirma tutvustas oma toodangut

Reedel, 13. mail võis Tartus näha ilusat suurt furgoonautot «Mercedes Benz», külgedel kiri «Brüel & Kjaer». Et mitmeks tunniks leidis Taani näitusebuss (see ta oligi) peatuspaiga Leningradi 4/6 õuel, siis toimumust pisut lähemalt.

Taani suurim elektroonikafirma «Brüel & Kjaer», kus töötab rohkem kui pool Taani rahvusest elektroonikuist, tuli NSV Liitu tutvustama oma uudistoodangut, et uurida turgu ja planeerida seeriaväljalaskeid. Firma toodab pretsisioosset mõõte-, analüüsi- ja registreerimisaparatuuri, mida kasutatakse akustikas, elektroakustikas, vibrometrias, signaalide analüüsil, fotomeetrias jm.

Toodangut tutvustas John Kuehn — firma «Brüel & Kjaer» asepresident ja inglise tütarfirma president, kes on nii äriees kui tipp-teadlane — ta on vähemalt 5 rahvusvahelisel tunnustatud teadusliku seltsi või komitee liige. Tema loengu teema oli firma viimase põlvkonna aparatuuri teoreetilistest alustest.

Firma rahvusvahelise turustuse osakonna juhataja Torben Jakobsen juhatas sisse aparatuuri tööprintsipide tutvustuse. Tema esinemist täiendasid kolleegid — hariduselt füüsikud.

Firma palkab endale tööle eri maadest andekaid füüsikuid, sealhulgas ülikoolide professoreid. Üks Tartus viibinud noormees oli hilja-aegu lõpetanud USA-s Stanfordin ülikooli ja seal doktorikraadi kaitsnud.

J. Kuehn rõhutas, et tänapäeval ei saavuta firmad tunnustust mitte konjunktuuri tundmise ja majan-

usliku osavusega, vaid loevad abid. Teadlane võib maailmatasemel leiutiste olemasolul garanteerida endale elatise kogu eluks. (Et firma «B&K» toodang on maailmatasemel konkurentsivõimeline, näitas seegi, et J. Kuehn saabus Eestisse Jaapanist, kus nende toodangu vastu huvi tuntakse ja kus ta pidas samateemalise loengu). Firma on pidevalt huvitatud uutest leiutistest, seetõttu müüakse aktiivseid ka oma teadlastele. Nii soodustatakse isikliku huvi tõusu teadusliku loometöö suhtes.

Aparatuur, mida sellistel näitusereisidel tutvustatakse, on hinnaline (odavam aparatuur maksis 30 000 USA dollarit) ja unikaalne. EPL-i saalis tutvustati aparatuuri, mida seni on ainult 10 eksemplari, kuid maikuu lõpus võidakse valmistada juba esimese seeria.

Näitus-sümposiumi Tallinnas ja Tartus korraldas väliskaubanduskondis «Estimpeks», kellele see oli üks esimesi taolisi üritusi, Tartus aga esmakordne.

Taanlastega suhtlemise tegi Tartus hõlpsaks inglise filoloogide kaateedri õppejõud Mall Tamm, kellele suur tänu nähtud vaeva eest.

Lõpetuseks sobib J. Kuehni mõte, et väikeriikide (Taani pindala on 43 000 m<sup>2</sup>, el. arv 5,2 milj.) majanduse põhiidee peaks olema arendada tööstust, mis ei reostaks loodust ja ei nõuaks eriti suuri looduslikke ja inimressursse. Sellest seisukohast sobibki neile hästi elektroonika — loodussõbralik tootmis-haru. Selles nähakse ka Taani majanduse arengu üht perspektiivi.

LEENI UBA

## Kas desinfo?

Taas võib asjasse mittepuhendatu Jaan Undilt lähtunud info põhjal arvata, et ajaloo teaduskonnas nõukogu keelas ÜTÜ ajalooringis eelmisel õppeaastal peetud religiooni-ajaloo loengusarja jätkamise (vt. «TRÜ», 3. mail 1988, «Religiooni kui kooperatsioonist»).

Mainitud loengusarjast on nõukogus juttu olnud ühel korral — 20. mail 1987, seoses ÜTÜ ringide töö arutamisega. Mingit otsust selles küsimuses vastu ei võetud. Ajalooringile heideti arutelul ette passiivsus: sügisel ei saadud kuidagi tööd käima, üliõpilulisele konkursile ei esitatud esmakordselt ühtki tööd, nii osavõtjate arvu kui ka aktiivsuse poolest jäi tavalisest tasemest allapoole teaduskonverents. Leiti ka, et vastavalt ÜTÜ eesmärkidele peaks ringis domineerima tu-

dengite loov teaduslik isetegemine; neid paratamatult passiivsesse kuulajarolli seadva loengusarja võiks aga pakkuda fakultatiivkursusena. Niisiis soovitati just seda, mida Jaan Unt tõstab kilbile «impulsside andjana». Sel õppeaastal muide loetaksegi meil esmakordselt erikursust religiooni ajaloo (J. Lin-nus); budismi aluseid ja ajalugu tutvustab taas L. Müll. Viimane küll osales viidatud koosolekul, kuid sõna ta arutletud küsimuses ei võtnud. J. Kaplinski aga pole viibinud ühelgi ajaloo teaduskonnas nõukogu koosolekul. Arusaamatu, millele tugineb jutt L. Mülli ja J. Kaplinski «eestkostest».

Niisiis desinfo. Jääb vaid küsida: milleks?

Ajaloo teaduskonna nõukogu

## Kaks uut...

(Algus 3. lk.)

mahukas ja ületas mitmekordselt väitekirjade koostamiseks ettenähtud ametliku aja. Sisuliselt alustati juba kuuekümnendatel aastatel, mil vastsed teaduskandidaadid olid veel üliõpilased. Selle aja jooksul näitasid mõlemad dissertandid end sihikindlate, algatusvõimeliste ja andekate uurijatena, tulemuseks maailmatasemele jõudmine. Vist harva võidakse töö tulemuste kohta kirjutada — «Some excellent high-speed photographs are presented...», «The excellent image photographs presented show...» või «It would be extremely useful to have this problem discussed...», nagu tegi seda prof. D. Tedford, kes esitas A. Haljaste töö tulemusi IV rahvusvahelisel gaaslahenduse kon-

verentsil Londonis 1976. aastal. Märt Aints tööga kaasnes autoritunnistus üheelektroodse kõrgsageduslahenduse juhitavaks muutmise kohta.

Kaitsmine kulges elavalt. Rohkesti oli küsimusi oponentidelt ja nõukogu liikmeilt. Kummagi väitekirja autoreferaadid kohta oli laekunud üle 10 arvamuse. Kaitsmist lõpptulemusteks oli 13:0 dissertantide kasuks.

Onnitleme Ants Haljastet ja Märt Ainti gaaslahenduse sektori ja üldfüüsika kateedri poolt ning soovime edu edaspidiseks, seda eriti uue kaadri väljaõpetamisel.

KALJU KUDU



## ENDEL TULVINGU LOENGUD TARTUS

Mai- ja juunikuu vahetusel saabub Tartusse Toronto Ülikooli psühholoogiaprofessor Endel Tulving. Tegemist ei ole mitte üksnes mehega, kes on saanud praktiliselt kõik autasud, mida psühholoog oskaks ihaleda (Warreni medal, Ameerika ja Kanada psühholoogide assotsiatsioonide autasud jne.), vaid ka ülimalt vaimuka ja teravmeelse mõtlejaga.

Oma haridusteed Tartus alustanud maailma tippteadlane peab kaks loengut: 31. mail kell 12 teadusraamatukogu konverentsisaalis algava eesti keeles peetava loengu sisuks on «Episoodiline ja teised mälu vormid». 1. juunil kell 10 aulats toimuva loengu pealkiri on «Praimingu mõistatus: uus mälu vorm».

## ESINEB NAISKOORI!

Teisipäeval, 24. mail kl. 19 om aulats

TRÜ AKADEEMILISE NAISKOORI KEVADKONTSERT.

Kavas: J. M. Haydni «Missa Sti. Aloysii», J. Brahmsi, M. Saare, M. Härma, G. Ernesaksa, A. Marguste, V. Tormise loomingut.



## NÄITUSI

Teadusraamatukogus on vaa-data:

- \* Henn Roode maalinäitus,
- \* raamatunäitused «S. A. Kierkegaard 175» ja «Vee uurimist Tartu ülikoolis».

## OMA PIDU!

Sellel kaunil kevadel tahab TRÜ klubi oma taidlushoosaja lõpetada ilma võõra (loe: professionaalse) välisabita.

Üles astuvad nii Tartu oma tudengite tuntud ja tunnustatud taidluskollektiivid kui ka külalised pealinna kõrgkoolidest.

Et aga pidu saaks veelgi tudengilikum ja vabameelsem, kutsume üles kõiki eesrindlikke VABATAID-LEJAD nendel päevadel liikuma klubi lähikonnas ja igal võimalikul ja võimalusel ajal oma loomevilju pakkuma.

Päevad (tegelikult õhtud ja ööd) toimuvad 27., 28. ja 29. mail.

ISE TEHTUD, KAUNIKENE!  
Jälgige erireklaami!

Toimetaja VARJE SOOTAK



EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 18 (1529)

Reede, 27. mai 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

Taastada akadeemiline  
üliõpilaselu

Pöördume järgneva ettepanekuga kõigi praeguste Eesti tudengite ja endiste üliõpilaskorralduste liikmete poole.

Oma käskkirjaga 31. juulist 1940 lõpetas Eesti NSV siseminister kõigi üliõpilaskonventide tegevuse. Selle otsusega lõhuti omanäoliseks kujunenud Eesti üliõpilaskonna struktuur. Seltsidele, korporatsioonidele, nende liitudele ja nn. met-sikutele (organiseerimatutele) üli-õpilastele üles ehitatud süsteem asendati hõpsasti kontrollitavate komsomoli- ja ametiühinguorgani-satsiooniga. Akadeemilised seltsid asendati teaduslikult isoleeritud UTU ringidega. Tollane ühiskond, nähes ideaalina massiivset üht- set maailmavaadet, ei saanud luba- da eri mõtteviiside ja seisukohtade koosteksisteerimist.

Olukord, mis on kestnud ligi pool sajandit ja meid välja lülita- nud euroopalikust akadeemilisest üliõpilaskultuurist, vajab meie ar- vates otsustavat muutmist. Liitagi kui on olemas rohkem kui saja- aastane traditsioon.

Probleem on hetkel teravdunud seoses Eesti Üliõpilaskonnaga ümber

käiva poleemikaga (ka NH, 3 mai). Kindlasti tuleb olla sellise ühen- duse pooll. Samal ajal on mõelda- matu organiseerida liitu ült alla. Ainuke arvestatav ühinemisviis on analoogiline Eesti Muinsuskaitse Seltsiga, s.t. koondada olemasole- vad või loodavad iseseisvad rühmi- tused. Üliõpilaskonnas on vastased väidavad, et meil sellised rühmitu- sed puuduvad. Lõsi, üliõpilaskon- duse, mis on kohe valmis ühistege- vusse lülituma, on üksikuid. Ometi on viimasel ajal selliseid rühmi kas legaliseerunud või tekkinud. Neis kätkevat energiat arvestades kut- sume üles looma uusi ja taastama augustini 1940 tegutsenud üliõpi- lasorganisatsiooni. Viimast saab muidugi teha ainult nende organi- satsioonide Eestis elavate liikmete ja teistes riikides tegutsevate osa- kondade nõusolekul.

Milleks on selline organiseeru- mine vajalik?

1. Et taaselustada Eesti üliõpi- laskonna traditsiooni ja taastada katkilõigatud arengupidevus.

2. Taastada pidev (ka teadusvä- line) kontakt üliõpilaste ja vilist- laste vahel. Vilistlased kuuluvad

edasi oma üliõpilaskorraldusse, moodustades vilistlaskogu.

3. Kaotada barjäärid üliõpilaste ja õppejõudude vahel. Üliõpilased ja õppejõud kuuluvad organisat- sioonidesse ühtsel alustel.

4. Kaotada barjäärid erinevatel erialadel õppivate üliõpilaste vahel.

5. Luua üliõpilaskaitse, seni- sele surveaparaadile vastu seisev mehhanism: iga liige teab, et tema selja taga on tema organisatsioon.

6. Anda üliõpilaste sõnale kaal nii kõrgkooli kui ka kogu ühiskon- na asjade otsustamisel.

7. Taastada ülikoolis akadeemi- line seitsielu.

8. Lõpptulemusena peaksime jõudma Eesti Üliõpilaskonnaga loomi- seni.

Ketkel koordineerib organiseeru- mist EUS «Sodalicium» Tartus Taara pst. 10a.

JURI LUIK  
EERIK KROSS  
TIIT PRUULI

PS: 24. mail kinnitas linnavalit- sus üliõpilasseltsi «Sodaliciumi».

Kuidas pääseb tudeng  
välismaale

Palju on räägitud sellest, et üli- koolil peaks olema võimalus kut- suda siia lugema välisriikide pro- fessoreid (nii nagu käivad Soomes õpetamas meie eesti keele õppe- jõud). Samamoodi tõstaks tuden- gite haridustaset kateedrite pidev traditsiooniline koostöö mõne välis- ülikooliga, kus sama eriala heal järjel. Kõigil meie teaduskonda- del on mingisugused kontaktid loomulikult olemas, kuid üliõpilased jäävad neist praktiliselt välja.

Kust on aga sellel pealetuleval haritlaspõlvkonnal õppida näiteks võõramaalasega suhtlemist, korrek- set eneseväljendust või ülepea en- da arusaadavaks tegemist, tööalase jm. info korjamist, oma töö esita- mist ja kaitsmist? Kuidas tunne- tab tema keelteoskuse, üldse «tase- mel olemise» vajadust? Praegu le- pitakse enamasti lühima ja lähi- maga...

Pretsedendid, kus üliõpilasel või- malik välismaal käia, on ülikoolis seni vaid meeldivad üksikjuhtumid, millest muidugi kirjutatakse, aga mis igapäevaelust ikka kuidagi kaugel seisavad. Loomulikult pole varem sõite reguleerinud «filtri- d» ka praegu kuhugi kadunud, peami- selt valuuta tõttu, kuid võimalused välismaale saada (kui ise initsiatii- vi üles näitad) on mingil määral avaradunud. Ametkondlik asjaaja- mine käib ikka veel vana inerts- i mõjul — pikkamisi ja rohketes pa- beritega, kuid sõiduloa saamine, eriti tudengite osas, peaks vähemalt põhimõtteliselt olema normaliseeru- nud.

Kehtivate eeskirjade rägastikus on lihtsarelikul raske orienteeruda, kuid kaks asja sai selgeks. Kui pik- ki aastaid ei sohtinud Tartusse pik- kemaks ajaks tudengigruppe tuua, siis nüüd võib. Teiseks, kui va- rem ei tohtinud tudengi staatuse isik üldse kutsega kapitalismimaale sõita, siis nüüd võib. Sotsialismi- maades saab sugulasi ja tuttavaid

küllastada ka talvisel koolivaheajal, kapitalismimaades ainult suviti. Nagu näha, on mõned rumalad ees- kirjad küll ümber tehtud, ja põhi- mõttelisi õigusi juurde tulnud, kuid eks tegelikult määr ühe sõidu saatuse ikka materiaalsed tegurid. Valuuta ja ka välisriikide vastuvõ- tusoov (võime).

\*\*\*

VESTLESIN TUDENGITE VÄL- JASÕIDUVÕIMALUSTEST RIINA LAIDVEEGA TEADUSOSAKON- NA VÄLISSUHETE SEKTORIST, ENDLA LÕHKIVIGA LINNA KOMSOMOLIKOMITEEST, UTU SEKRETÄRI TIINA NUGISEGA JT. KÕIGEPEALT NÕ. TRADIT- SIOONILISTEST TEEDEST.

\*\*\*

● Tudengi välismaal õppimise võimaluse annab (seega määrab) Liidu kõrgharidusministeerium, kes eraldab igal aastal konkreetsele erialale konkreetse arvu kohti ning jaotab need kõrgkoolide vahel. Praegu õpib TRÜst niimoodi SDVs kaks saksa filoloog. Kateedri õp- pejõudude jutu järgi onlud seegi kohtade eraldamine varasematel aastatel tihedam. (Hiljuti tuli Moskvast üks õppekoht USAsse. Sinna sõidab bioloogiatudeng.)

Teiseks võimaluseks on diplomie- celne praktika. See kestab 5 kuud, tudeng arvatakse seal stipile nagu õppideski. Algatajaks peaks siin olema teaduskond (kateeder), kes esitab oma kandidaadid. Ülikoolist saadetakse see plaan Moskvasse, kus kõrgharidusministeerium selle omakorda vastava (eri)ala minis- teeriumile läkitab. Kui too tulevase spetsialisti lähetamise heaks kiit- dab, saadab ta oma nõusoleku kõrgharidusministeeriumi kaudu ja suunamiskirja näol ülikooli (või- oletada, kaua selline sekeldamine

aega võtab). Siis alles võib haka- ta sõidupabereid vormistama... Diplomielel praktilal on ülikoo- list igal aastal vähemalt 2—3 in- mest, käidud on erinevatest teadus- kondadest (matemaatikud, arstid, ajaloolased jne.).

Nagu näha, pole neid üldtõppoolt eraldatud kohti just palju. Niisa- muti, mitmeastmelise eraldamissüs- teemi teel saab ülikool igal aastal umbes 4—6 «sputniku» tuusikut (linna komsomolikomitee ja partei- komitee üliõpilaskonna kaudu). Välja saavad sõita ka UTU ülelii- duliste konkursside laureaadiid, tipttasemel taidluskollektiivid, EOE välisrühmad.

● On olemas ka tudengite va- luutavaba vahetuse võimalus — kõik kulud kannab vastuvõtja. Näi- teks keelekursused. Viimasel ajal käib ülikoolist umbes 4 soome-ugri eriala üliõpilast Ungaris keeleprak- tika. Grupp komplekteeritakse Moskvast ja ülikoolile antakse tea- tud arv kohti. Eelmisel aastal esi- nesid meie üliõpilased Budapestis rahvusvahelisel fennougristide kon- verentsil. Selleks aastaks kutsuti nad Helsingisse. Liidu kõrgharidu- ministeerium on sellele sõidule nüüd oma õnnistuse andnud. Eelmi- sel aastal olevat aidanud hoopiski vabariiklik ministeerium, liidulise plaanides polevat leidunud lahtrit, kuhu üliõpilaste rahvusvahelisele konverentsile sõit paigutada... Nüüd otsustatakse teadusüritustele sõidu luba küll vabariigi tasemel, kuid ennekõike on vaja ju taoliste- le konverentsidele kutseid! Neid aga enamasti umbropsu ei saadeta. Ikka peab varem mingi (isiklik) kontakt ja kogemus olema. Kust aga seda saada, kui (tulevaste) ha- ritleaste välismaale sõitu ühe kesk- ametkonna suva järgi sisuliselt piiratakse!

(Järg 2. lk.)



## Infokoosolek

Nii nagu esmaspäevases lehes sai välja hõigatud, andiski teisi- päeval, 24. mail ülikooli juhtkond oma esimese infotunni. Ei tea, kas takistas palav kevadilm või eelinfo hilisus ja näppus, kuid saalis istus ainult ca 15 inimest.

Viimasel ajal on põhiliseks jutu- teemaks saanud rektori valimine. Sellest ülikooli teadussekretär Veera Ant alustaski.

## REKTORI VALIMINE

Kes võivad valida? 20. mail ot- sustati see parteikomitee koosole- kul koos juhtkonna esindajatega. TRÜ nõukogu laiendatud koosseisu kuulub 254 inimest: 69 nõukogu liiget, 55 kateedrijuhatajat, 40 üli- koolis täiskohaga töötavat teadus- likku kutset omavat professorit, 8 konsultantprofessorit, 4 adminis- ratiiv-majandusosakonna esindajat, 16 parteikomitee liiget ja 62 üli- õpilast.

Täna, reedel toimunud TRÜ nõu- kogu koosolekul kinnitati rektori kandidaadid ja valimise kuupäev.

Sada aastat lektiinide avastamisest  
Tartu Ülikoolis

Sada aastat tagasi, neljapäeval 3./12. märtsil 1988. a. kell 12 algas Tartu-Ülikooli aulas pidulik mediti- siindoktori kraadi kaitsmise tsere- monia. Oma uurimistöö «Ueber Ricin, ein giftiges Ferment aus den Samen von Rcinus comm. L., und einigen anderen Euphorbia- ceen» tulemused esitas 28-aastane Peter Hermann Stillmark (1860—1923). Oma töös käsitleb ta riitsii- ni — riitsinuse seemneist eraldatud tugevatoimelise valgulise toksiini /mürgi/ eraldamist, keemilisi ja fü- sioloogilisi omadusi ning selle aine eripära — võimet sadestada verest punaseid vereliblesid. Töö valmis Tartu ülikooli Farmakoloogia Ins- tituudis rahvusvaheliselt tuntud farmakoloog Eduard Rudolf Kob- bert'i (1854—1919) juhendamisel. Töö oponentideks olid günekoloo- giaprofessor Heinrich Max Runge, hügienist ja bakterioloog professor Bernhard Körber ning R. Kobert ise.

Sada kaitsmist meie ülikoolis tunnistatakse rahvusvahelises ula- tuses kui ühe uue teadusharu — lektinoloogia — sünnipäeva. Selle sündmuse 100. aastapäevale on pü- hendatud kaks teaduslikku konve- rentsit:

1) üleliidulise ulatusega konve- rents 31. maist kuni 2. juunini 1988 algusega kell 12 TRÜ aulas. 1. ja 2. juunil konverents jätkub TPI aulas Tallinnas.

2) rahvusvaheline konverents «INTERLEC 10» 3. juulist kuni 8. juulini 1988 Prahas.

Rahvusvaheline konverents «IN- TERLEC 11» toimub 1989. a. Tar- tus ja Tallinnas.

T. ILOMETS

Musta mere Kuldne Kuma ehk  
jälle Kaukaasia vang

Kui olec TRÜkas, EPAkas, pea- linna tudeng või muidu töökas ja lõbus sell — ja kui sa tahad veeta suve lõunamaa päikese all, nautida karget mageda õhku ning mähedat meretuult: siis tule puhke- ja spor- dibaasi ehitusele Gruusias. Vabu

kohti on veel kuuele neiuile ja ühek- sale noormehele! TULE! Just sinu- le on loodud hurmav lõunamaa ek- sootika! Sõiduviaa vormistamine komsomolikomitees. Ohulaev väljub JUULI algul.

Neljapäevahommikune seis oli nii- sugune: AIN-ELMAR KAASIK, ANTS KALLIKORM, JURI KAR- NER, ENDEL LIPPMAA, MART SAARMA, MIKK TITMA, LAUR KARU, HEINO SIIGUR, VAM- BOLA RAUDSEPP, PAUL KENK- MANN, MART ELANGO, PEETER SAARI.

ÜLIKOOLI  
VÄLJAEHITAMISEST

aastatel 1988—1989 rääkis haldus- prorektor Vello Peedimaa. Valmi- misjärgus on Toome tennisevälil- jon, mille viimseks täriminiks on pandud 1. juulik Kääriku 8-korteril- line elamu, konteinerkatlamaja ja enamik Kääriku välisvõrkudest (pumba-, alajaam, biopuhasti jms.), mis on eelduseks spordibaasi välja- ehitamisel.

Edasi rääkis ta objektidest, mis on alustamisjärgus: botaanikaia eksperimendalaad Soinaste täna- vas, kaktusehoone ja botaanikaia vahehoone rekonstrueerimine. Nur- gakivi pannakse Lossi tänava õp- pehoonele (kus muide avatakse ka ülikooli trükiste müügipunkt), kuid eelnevalt on vaja veel ümber tõsta kommunikatsioonivõrgud. 1989. a. saab hoo sisse veesporti ja raske- jõustiku õppehoone I järk. Arsti- teaduskonna hoonet alustatakse kas 1991. või 1992. a.

Selgus, et nii linna täitevkomitee (aastas 1. milj. ulatuse ehitus- montaažid) kui ka vabariikliku ehituskomitee suhtumine ülikooli väljaehitamisse on muutunud hoo- livamaks.

Oppeprorektor prof. Jüri Kärner teatas, et 24. mail jõudis kohale sõjalise kateedri uus juhataja — polkovnik Viktor Giorgijevitš Nos- sov.

INDREK UDE



# Kuidas pääseb tudeng välismaale

(Algus 1. lk.)



Teine valuutavaba vahetuse võimalus, mis Moskvas ei sõltu, on aga koostöö ja tudengite vahetuse otseleping mingi sotsialismimaa ülikooliga, s.t. teaduskonnal (kateedril) tuleb ise endale lepingu-partner leida, kes oleks vahetusest huvitatud, ise koostöö programm välja töötada jne. Sellisel teel on võimalik igal aastal vahetada 8+2 (õppejõudu) inimest. Siin ongi minu arvates nii ülikooli prestiiži ja iseseisvuse kui ka üliõpilaste harituse parandamiseks palju ära teha.

● Kõige rohkem kogemusi on praegu sportlastel. Ülikooli spordiklubi juhataja Valtter Lenk: «Meie tegeleme vahetusvõimaluste otsimise ning lepingute sõlmimisega alates septembrist. Algul otsisime üles kõik vanad tuttavad. Paljud aitasid meid, näiteks eesti keele õppejõud Jüri Valge Turus ja Tõnu Seienthal Jyväskylä. Kõigepealt tegime võimalikele partneritele ettepaneku saata 2–3 inimest paariks päevaks siia tutvuma nii olude kui spordialadega, mis meil tugevamad ja populaarsemad. Pärast sellist tutvumist tahaksime sõlmida lepingu. Esimese kokkuleppe tegime 12. novembril Turu ülikooliga aastast 15 üliõpilasspordilase vahetamise ning spordialase koostöö kohta.

Analoogilised lepingud tegime Krakovi ja Jagiello ülikoolidega. Mais läheb meilt 11-liikmeline grupp Jagiello ülikooli 354. aastapäeva pidustustele. Käärkule ootame Jyväskylä ülikooli 4 õppejõudu, kellega on esialgu vahetuseks suusõnaline kokkulepe. Mais loodame teha kokkuleppe Helsingi ülikooliga. Aprillis ja septembris ootame Tartusse Sofia üliõpilaste korvpallivõistkonda, siis arvatavasti teeme ka nendega lepingu. Ka Prahist kutsusime kaks sealse spordiorganisatsiooni esindajat endale külla. Eks sport ole selline emotsionaalne asi, võistlused toovad ikka sisse ka. Seepärast on siin vastuvõtt ja lepingute sõlmimine ilmselt lihtsam. Peamine on minu arvates eelnev kontakt mitte kirja ega muul kaudsel teel, vaid ikka otse inimeste kaudu, kes siia tulnud või meie inimeste kaudu, kes välismaal töötavad. Sotsialistlike maadega lepingute kinnitamine on meil vabariigi tasemel olnud. Arvan, et mõnel pool

aetakse asja lihtsalt ülearu keeruliseks. Pealegi läks «Sputnik» nüüd isemajandamisele, ning nad võtsid juurde uue teenuse — nemad vormistavad tasu eest kõik vajalikud sõidudokumentid.»

● Ilmselt on teadus- ja õppetöös märksa raskem välismaasõite korraldada, kuid võimatu ei peaks see küll olema. Või siiski? Ohjad haarasid bio-geo, füüsika-keemia ja majandusteaduskond. Prodekaanid Jaan Simisker ning Rein Pullerits rääkisid, et nad leidsid endale sobiva profiiliga ülikooli, samuti aktiivse kateedri mõlemal pool, kes asju tööpoolest ka ajaks. Suusõnalised kokkulepped tehti siia külla sõitnud õppejõududega, hiljem töötati välja koostööprogramm, sõlmiti leping. Pabereid on mõlemal lepinguosalisel palju tähta, sellele lisaks läbi mõelda külaliste olme korraldamise, raha (valuuta) probleemid.

Paberite korraldamisega on iga mees veidi erinevalt kursis, vaevalt et keegi üldse seda päris täpselt teab, erandeid on rohkem kui reeglid. Igatahes kui lepinguid Moskvasse kinnitama mindi, selgus, et üritusele ei saa ikka õnnistust anda, sest Tšehhimaalt olevat osa pabereid veel puudu. Igal juhul on bioloogidel ning keemikutel lootust vahetus järgmisel aastal käima panna. Lepingu vormistamine on käsil ka majandusteaduskonnas.

● Veel üks meie oludes loomulik kurioosum on võõriliikide olukord, kus (inglise, saksa, prantsuse) keelt õpitakse seda kordagi nõ. originaalmaal praktiseerimata. Hea seegi, et õppejõududel on võimalus stažeerimas käia, tudengitel pole oma keeleoskust kusagil kontrollida, kõik jääb nõ. laboratoorsele tasemele, mis võib küll väga hea ja «puhas» olla, kuid ehtsate keskonnas suhtlemist mingil tingimusel ei asenda.

Kas oodata, kuni Inglismaa — Prantsusmaa sotsialistlikuks muutuvad? Ent sellestki poleks tulu, sest ka sotsialismimaadega on keeletudengite vahetamine küllalt komplitseeritud. Saksa filoloogia tudengitel oli varem suvise keelepraktika võimalus SDVs TPEDI saksa filoloogia rühma koosseisus. Küllakutsutud sakslased elasid Tallinnas, külastades ka Tartut. Siis aga vähendati Moskvas TPEDI rühma liikmete arvu poole võrra ning nüüd pole meil tudengid juba aastaid Saksamaale pääsenud. Kui-gi osa tudengeid on SDVs käinud juba keskkooliajal, sõpruskoolidega rühmavahetuse korras, oleksid nüüdsed kontaktid hoopis teist laadi.

Kateedri õppejõud on püüdnud «maad kuulata», kuid lepingupartnerit pole leidnud. Kateedri juhataja prof. Juhan Tuldava rääkis, et enamikul õppeasutustest, kus vene filoloogiaga tegeldakse, on lepingupartnerid Liidust juba olemas. Ning üli(jm)koolide juhtkonnad ei tahagi tudengeid Baltikumi lasta, sest sinne õhkkond pole ju sla-

vipärane, nemad orienteeruvad oma praktikasõiduga just sellele. Peale muu on SDVI viimasel ajal paranenud suhted SLVga ning loomulik, et edaspidi just rohkem läänepoolsetele kontaktidele rõhuda tahetakse.

Arvata võib, et analoogsed soovid on ka teistel sotsialismimaade ülikoolidel, nii et lepingupartnerit on ülepea kõigil kaunis raske leida, veel enam kogu Liidu ülikoolide vahelises konkurentsis, kus ilmselt nüüd samuti kõik uusi side-meid looma tõttavad. Ilmselt suudaks TRÜ nendega küll sisuliselt (s.o. teaduse ja õppetöö osas) konkureerida, iseasi on vormiline külg: majutamine, raha, kultuuri-programmid jne. Mis puutub viimasesse, siis küsisin prof. Tuldavalt, kas nad ei võiks sakslaste jaoks Tartut väärtustada just baltisaksa ülikoolilinnana, tuua nad vene keele kõrval sellega tutvuma. «See pakub huvi ajaloolastele, aga mitte filoloogitudengitele,» arvas ta. «Meie suudaksime neil ehk ainult ühe selleteemalise päeva sisustada. Teadlasi on siin uurimistööde tegemas küll käinud ja käib veelgi, aga mitte tudengeid. Saksa tudengitele endile meeldis Tallinnas küll rohkem kui Venemaal, kuid asja õhustab ikkagi tolle kooli juhtkond.»

Üks võimalus on aga teha teaduslikku koostööd (ning sealhulgas ka vahetada õppejõude ning tudengite grupe) valuutavabas korras) mitme teaduskonna peale kokku. Siis saab vastastikuseid huve arvestada ning kombineerida. Professor Tuldava ütles, et saksa filoloogid, arstid, bioloogid ja ajaloolased on sellise koostöökomisjoni kokku võtnud (seda juhib professor Uno Palm) ning otsivad praegu endale sobivat lepingupartnerit.

● TRÜ teadusprorektor Ants Kallikorm teatas «Edasi» laupäevaküsitluses<sup>1</sup>, et on kavas oluliselt laiendada ka tudengite vahetust ning et sel aastal pidavat lihtsustama ka kapitalimaade, eriti Soome ja Rootsi kõrgkoolidega läbikäimist. Kuid arvan, et ükski meiepoolsest suhtlemiskõdvendusest on vähe, eriti tudengite vahetuse jaoks. Sest mingeid «abiressurssse» nende vastuvõtuks, kostitamiseks ja päevarahadeks praktiliselt pole (või on minimaalselt), seega langeb kogu reisisimine tudengite enda rahakoti peale, mis aga teatavasti pole just priske. Eriti paneb see mõtlema just välismaa tudengeid (meil ollakse sellise reisi peale valmis kulutama), vaevalt, et neil on ükskõik, kuhu sõita, peaasi, et (Liitu) pääseks. Tartu ülikoolil ilmselt siiski on, millega teiste Liidu kõrgkoolide kõrval (ja üldse) huvi äratada, palju sõltub nüüd serveerimisest. Aega pole igatahes kaotada.

TRIIN VIHALEMM,  
žurn. II k.

<sup>1</sup> Vt. «Edasi», 26. märts 1988.

## Helsingi mehed-naised Tartus

Mai algul külastas meid 22-liikmeline korvpallinais- ja meeskonna delegatsioon Helsingi ülikoolist. Viimasel päeval kirjutas mõned read meie lehele delegatsiooni juht, Üliõpilaskonna juhtkonna liige Juha Viertanen.

Helsingi ülikooli üliõpilaskonna korvpallivõistkonnad külastasid Tartut 3.—7. maini. Tartu-külaskäiguga tähistati Tartu ja Helsingi vaheliste spordisidemete 75. aastapäeva. Head, rikastavad spordisidemed eesti sõpradega on meile, soomlastele alati olnud tähtsad. Eriti tähtis on soomlastele olnud korvpallidelegatsioonide vahetus, sest korvpall tuli Soome 50 aastat tagasi just eesti treenerite toel.

Soome korvpallureile Tartus osaks saanud külalislahke vastu-

võtt ja võõrustajatepoolne programm pälvisid meie suurima tänu. Järgmisel kevadel külastavad tartlased meid Helsingis, kuid juba praegu on meie mõttes aasta 1990, mil soome üliõpilased saavad jälle tulla Tartusse.

Võistlustel jäid soomlased alla. Nii naised kui mehed kaotasid mõlemal korral. Kuid usume, et pakkusime oma võõrustajatele siiski korraliku vastupanu. Meie arvates olid mängud heal tasemel ja oli tore mängida.

Järgmisel aastal Helsingis koh-tume taas.

JUHA VIERTANEN,  
delegatsiooni juht, Helsingi ülikooli üliõpilaskonna omavalitud juhtkonna liige

## Poolas

Toruni Koperniku-nimelise ülikooli keemikutega käisid lepingut tegemas füüsika-keemiateaduskonna dekaan prof. Vello Past ja dots.

Toomas Tenno. Augustis tuleb Tartusse 8 keemiatudengit ja kaks õppejõudu, septembris läheb Poolamaale 8 diplomandi.

## Soomes on avaldatud

HELSINGI ÜLIKOOLI 6. mai infolehes ilmus rubriigis «In memoriam» meie rektori prof. Arnold Koobi nekroloog. Helsingi ülikoolis praegu lektorina töötav TRÜ dotsent Toivo Kuldsepp annab ülevaate A. Koobi eluteest ja tegevusest ning puudutab kahe kõrgkooli vahelisi sidemeid. Ta meenutab ka meie ülikooli 350. juubeli pidustusi, mille eel käis Soomes Arnold

Koopki. Järgmine sõit oli kavandatud 1990. aastasse Helsingi ülikooli 350. aastapäevale.

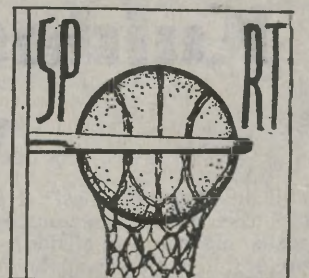
\*\*\*

TURU ÜLIKOOLI 29. aprilli infolehes on avaldatud kaks artiklit TURU ülikooli 32-liikmelise üliõpilaskonnadelegatsiooni külaskäigust Tartusse, juures on kaks Jüri Laane fotot.

## Jälle EPA

Taas jooksid TRÜ ja EPA 100-liikmelised tiimid teineteise võidu 100 km maha. Tõsi, 77 etapi jagu püsis konkurentsis ka TPI, seejärel said pealinlastel mehed otsa. Miks tipikate osalus nõnda narriks kujunes, on müstiline tõesti, nagu on käsitamatu seegi, kuidas võis TRÜ EPA-lt jälle sisse saada — ja seda nelja ringiga e. 5 minutiga: EPA joostud 100x1000 m uus Eesti tippmark on nüüd 4:45.11, TRÜ-le fikseeriti 4:50.08.

TRÜ-l on kehakultuuriteaduskond, on oma staadion ja spordihoone, TRÜ on alati EPA-st üle olnud, mis edetabeleid ka ei sirviku — aga ometi... Ometi puudub TRÜ-l organisatsioon, mis EPA-le vastu saaks. Ehk täpsemini: kui EPA-s näikse oma kõrgkooli esindamine auasjaks olevat, siis — kuhu on kadunud patriotismitunne ja oma tekli au TRÜkatel? 5 bioloogi-geograafi, 3 matemaatikut ning 3 tulevast juristi, 2 füüsikut-keemikut ja 1 majandustudeng — teate isegi, KES, sest olite oma



nõusoleku andnud, teie nimesid seisisid mitmele poole üles riputatud stardinimekirjades — MIKS TE Ülikooli ALT VEDASITE? Miks te ei teatanud õigeaegselt oma eemalejäämisest ning seadsite ohtu ülejäänud 86 võistkonnakaaslase vae-va, nii et teile juba kohapeal võistluse käigus 14 asendajat välja tuli «võluda»?

Agaralt luuakse praegu seltse ja ühinguid — aga samas pole paljudel TRÜkatel nagu näha aumehega kohusetunnet isegi mitte oma alma mater'i ees.

PRIIT PULLERITS

## Meie mehed Turus

Aprilli lõpul oli ülikooli delegatsioon külas Turu Ülikooli Üliõpilaskonnas (TYY). Milles lepitati kokku?

Hakkame vahetama 3–5-liikmelisi delegatsioone, asja huvides ehk ka suuremaid grupe, kui see puudub näiteks tudengiteatrit või koorilauljaid. TYY esindajad käisid Tartus põhiliselt sügiseti üliõpilaspäevade paiku, meie teeksime vastukülaskäike kevaditi. Eriti tore oleks see maipühade ajal, sest Soomes on 1. mai mitte ainult töölis-, vaid tööliste ja üliõpilaste püha. Külastus kestaks umbes nädala.

Vahetused hakkavad toimuma valuutavabalt — vastuvõttev pool vastutab öömaja, toidu ja muu ülalpidamise eest, samuti jääb võõrustaja mureks taskuraha andmine. Reisikulud katab see pool, kust delegatsioon tuleb. Meie ÜTU ringid

või muud väiksemad organisatsioonid saavad Turu ülikooli vastavate rühmadega suhelda otse, ilma TYY või komsomolikomitee vahendusest. Ka kirja või telefoni teel võib igal ajal sidet pidada, tähtsamad aadressid ja numbrid on vahetatud. Hea koostöövõimalus oleks kutsuda Soome tudengid erialati meie ÜTU konverentsidele.

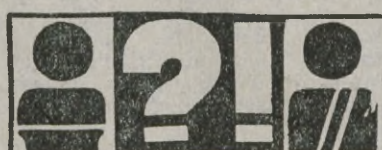
Lisaks delegatsioonide vahetamisele hakkame Turuga vahetama veel üliõpilaslehti (Turus on neid kaks — üks ülikooli, teine TYY oma; «TRÜ» toimetust ei kujuta küll ette, kuidas «TRÜ» ametlikult Soome jõuab, sest seni meie teada rajooni- ega ametkondlike väljaandeid pole üle piiri lubatud saata — kes küll oleks suuteline siingi tege- ma perestroikat? — ja saatma neile oma ürituste plaane. Meie saaksime neilt samuti teada üritustest, kus me osaleda saaksime.

Probleeme on veel küllaga, eelkõige see, et «Sputniku» grupi alamsuuruseks on 15 inimest, TYY suudab aga korraga vastu võtta kõige enam 5 külalist. Ta on praktiliselt ülikoolist lahus seisev organisatsioon, kuigi ühendab kõiki üliõpilasi. Küll on aga ka sellistele probleemidele lahendus, kui vaid mõlemad pooled on asjast huvitatud. Muljete järgi võime väita, et meist ollakse väga huvitatud, ja et TYY-s käib juba väike arutlemine selle üle, kes sügisel Tartusse pääse- b.

Turus käisid

ERIK ALLIKMETS,  
ANDI KASAK,  
ILONA VÄINÄNEN

## Avalik kiri Tartu tudengitele



tihti väga korratu. Kas see ongi noorte kultuur? Kas panna ühiselamust mõõdukuseks välja silt «Mõõduda kiivris!»? Kas nendest noortest saavadki kõrgharitud spetsialistid?

M. KOPPEL

8. mai õhtul kell 22.10 läksin lapsega koju mööda Leningradi maanteed. Saima TRÜ ühiselamu (Leningradi mnt. 25) kohale, kui ühiselamu aknast lennutati välja pudel, mis kukkus kõnniteele meist umbes 15 meetrit ja purunes kildudeks.

Kui oleksime olnud selle koha peal? Näen pidevalt kõikvõimalikke asju, mida on õõsiti ahendest välja loobitud. Ühiselamu ümbrus on

Toimetust avaldab selle tegelikult «Edasile» saadetud kirja raske südamega. Mida meil ongi öelda kommentaariks? Kahjuks on niisuguseid näiteid igal aastal. Ei arva, et aja- leht suudaks kedagi ümber kasvata. Loodame aga väga, et ehk juhtus ka tudengeid kuulama pühapäevast Eesti Raadio peretundi, milles mõtlemapanevalt meie käitumisse süüviti. Et sageli isegi elementaarne viisakus kadunud on, siis võib-olla oleks tulu hoopis mõnest selleteemalisest vestlusringist.



# 50. sünnipäeva ja 10. tõlkeraamatu ilmumise eel

● INTERVJU LINNART MÄLLIGA ●

\* 20. aprillil toimunud «Velles-to» õhtul polnud Sind ei esinejate ega kuulajate seas. Kas oled sõbruskonnast välja astunud?

Miks peaksin nii sümpaatset seltskonnast välja astuma? Ei olnud sel hetkel lihtsalt Tartus, olin tagasi Dušanbest, täpsemalt Riia—Tartu bussis kusagil Valmiera ja Valga vahel.

\* Mis Sind Dušanbesse viis?

Seal toimus 16.—18. mail III üldiluline orientalistide konverents, mitmesaja osavõtjaga suurüritus.

\* Kas kuulasid teisi või astusid ka ise üles?

Pole harjunud konverentsidel lihtsalt kuulamas käima. Ettekanne oli planeeritud keskaja sektsiooni I alasektsiooni, kuid võtsin sõna ka plenaaristungil.

\* Millest rääkisid?

Tekstidest kui elavatest organismitest, sellest, et tekstid, eriti kultuuride nn. baastekstid, võivad isegi hilisemas ja «võõras» kontekstis ootamatult elustuda ja ergutada mõttetööd valdkondades, mille kujunemise võimalusest nende autorid võib-olla undki ei näinud. See pärast arvan, et igas tänapäevakultuuris peaksid mõttegeneraatorina osalema niisugused baastekstid. Mida rohkem neid on, seda parem.

\* Kuid need teosed ehk tekstid, nagu ütled Sina, on kirjutatud vanades võõrastes keeltes. Kuidas saavad nad osaleda seal, kus neid peaaegu ei osata?

Muidugi tõlgetena. Tõlkimine ongi nende elustamine ja teiselt poolt ka uude keele- ja kultuuri-konteksti toomine.

\* Missugustesse keeltesse on praeguseks ajaks «baastekste» kõige rohkem tõlgitud?

Inglise ja jaapani keelde. Paljud tekstid esinevad neis keeltes isegi mitme erineva tõlke kujul. Ka hiina keelde on neid juba muistsetel aegadel rohkem tõlgitud. Praegu jätkub tõlketgevus pärast pikemat vaheaega jälle jõudsalt. Kurta tõlgete vähesuse üle ei saa ka prantsuse- ja saksa keelse kultuuriringi. Huvitava kombel valitseb mingi kindel korrelatsioon nende tõlgete arvu ja teaduslik-tehnilise arengu tempo vahel. On ka märgatud, et teadusliku mõtte murrangulise teistumise aegadel on need tekstid ikka kuulunud suurte avastuste tegijate igapäevalektüüri hulka. Nii et on, mille üle tasub järele mõelda ja mida tuleks põhjalikult uurida.

\* Aga missugune on vene keele osa?

Kahjuks on neid tekste vene keelde tõlgitud suhteliselt vähe. Mitte sellepärast, nagu poleks haid spetsialiste; neid on ikka olnud ja isegi juurde tulnud, hoolimata oludest. Kuid tõlkijad on olnud otse erakordsetes avaldamisraskustes. Vaid vähesed on suutnud neist läbi murda ja jääda oma kutsumusele truuks, enamik on aga سکندunud puhtteoreetilistesse uuringuisse.

\* Mida need raskused tähendavad?

Ühest küljest muidugi seda, millega pörkavad kokku kõik need, kes midagi avaldada tahavad. Kuid nende tekstide avaldamisel, millest siin juttu on, on oma spetsiifilised raskused. Pikka aega on meil neis nähtud mingit kasutat mineviku-ballasti, kahjulikku religioosset ja idealistlikku filosoofiat, midagi niisugust, mis on sajaprotsendiliselt kahjulik ja millest ei tule tervelt mõtlevale inimesele mingit kasu.

\* Kuid nüüd on pilt ometi juba teine?

Teoreetiliselt küll, tegelike tulemusteni jõudmine võtab aga veel aega. Tegin konverentsil ettepaneku hakata välja andma selliste baastekstide sarja, mis võiks olla midagi niisugust nagu möödunud sajandil Inglismaal ilmunud «Sacred Books of the East», kusjuures piirduda ei maksaks ainult Idaga. Sari peaks ilmuma väga suures tiraažis,

olema kättesaadav igaühele. Usun, et sellest ettevõtmisest tuleks midagi väga head; positiivseid nihkeid, arvan, ilmuks loendamatutes valdkondades. Igal juhul on inimkultuuri rajajatele antud võimalus osaleda ka meie tänapäevakultuuris, nende kauges tulevikus.

\* Kuidas ettepanekusse suhtuti?

Paistab, et üsna pooldavalt. Saali reageerimine avaldus aplausis, kõrged asjamehed lubasid hakata maad kuulama. Kindlasti peaks niisuguse sarjaga algust tegema ka Eestis. Miks ei võiks «Uue Testamendi» või isegi tervikliku Piibli tõlge olla selle esimeseks kõiteks. Nende väljaandmist taotletakse ju nagunii.

\* Kuid «baastekste» oled ju tõlkinud ka Sa ise.

Jah, «Dhammapada», «Bhagavad-gita» ja Lao-zi «Daodejing» kuuluvad kindlasti nende hulka. Mingil määral ka Šantideva «Bodhišarjavatāra» (kuigi see on rohkem kokkuvõttev kui rajav teos). Kindlasti aga peatselt ilmuv Konfutsius «Lunyu».

\* Kui nüüd jätta kahe silma vahele, et paari raamatu puhul on Sul olnud ka kaasautorid, siis võib öelda, et Konfutsius «Vesteid ja vestlusi» saab olema Sinu kümnes tõlkeraamat. Nii nagu ühe või kahe raamatu kirjutamise järel ei saa ükski kirjutaja end veel kirjanikuks pidada ja ühe või kahe teadusliku töö autor end teadlaseks nimetada, ei ole ilmselt ka inimene, kes on üks või kaks raamatut «ümber pannud», veel tõlkija. Kuid kas Sa saad öelda, mis raamatu järel Sa end juba tõlkijana tundsid?

Kuna tegelen tõlkimisega muu töö kõrval, siis vist ei tunne end veel praegugi tõlkijana. Mingi enesekindlus või pigem veendumus, et pean tõlkima just nii nagu teen, kuigi võiksin ka teist- või kolmat-moodi, tekkis vahet «Daodejingi» tõlkimise ajal: ei mingit kompromissi tavaarusaamaga sellest tekstist ja seniste tõlgetega. Aga ega ma välista, et kunagi, kui ajad ja olud seda võib-olla nõuavad, võiksin ka päristõlkijaks saada.

\* Enamik Su tõlgitud raamatuid on ju ilmunud stagnatsiooniajal. Kas ka nende avaldamine põrkas takistuste vastu, millest rääkisid?

Oo ja! Takistusi on palju olnud ja igasuguseid. Kuid nende kõrval, mida eespool loetlesin, etendas kuuekümnendatel olulist osa veel üks, mille võiks lühidalt sõnastada

niimoodi: milleks on eestlasele vaja mingit idamaist jama, me oleme ju eurooplased? 70-ndatel ja eriti 80-ndatel on niisugust suhtumist üha vähem märgata. Ilmselt on hakatud aru saama, et tõeline eurooplane on vähemalt viimastel sajanditel alati püüdnud mõista, mis toimub terves maailmas, ja tahtnud assimileerida oma kultuuri kõike head, mida võib leida teiste rahvaste kultuuridest. Seega võiks inimene, kes on hädas oma eurooplase identiteedi säilitamisega, mõelda näiteks nii: kas ei tähenda Ida kirjandusteoste ilmumine mitte meie suuremat euroopastumist (Inglismaal, Prantsusmaal, Saksamaal, USA-s ja mujal ilmub neid ju massiliselt), samuti kui hiina restorani rajamine Tallinna või Tartusse ilmselt Pariisi mõju meil (sest seal on neid palju)? Kuid muidugi on Euroopa ja Ida vastandamine praegu juba täiesti ajast ja arust mõtteviis, mille pooldajaid ka meil Eestis jääb õnneks üha vähemaks.

\* Võib-olla võiksid konkreetsetl nimetada veel mõnda takistust, mille ületamiseks oled palju vaeva näinud?

Noh, üks kahtlaste kirja sattunud ma juba enne esimeste tõlgete ilmumist, juba siis, kui saadi teada, millega tegelen ja mille vastu huvi tunnen. Ja üks iga tõlke ilmumine teinud mu üha kahtlasemaks. Kui poleks olnud «Loomingu» Raamatukogu» endist toimetajat Jüri Ojamaad, ei tea, mis oleks siis üldse ilmuda saanud. Ta talus stoilise rahuga kõiki hurjutamisi ülaltpoolt ning pärast «Bodhišarjavatāra» ilmumist ka üpris rängas toonis sõnastatud käskkirja. (Varasemate tõlgete puhul ei sõandatud käskkirja anda, sest need teosed olid ilmunud ka vene keeles.) Õnneks on häid, ausaid ja julgeid inimesi alati olnud, õnnetuseks aga ka otse vastupidiseid, kes otse ootavad, et sa võimude põlu alla sattuksid, et siis omapoolne hoop anda. «Bodhišarjavatāra» järel tekkiski üpris omapärane ühisrinne Ida kirjanduse avaldamise vastu ja orientalistika vastu üldse. Asja püüti ajakirjanduses ka teoreetiliselt põhjendada, üliõpilasorientaliste hirmutati ja ahvardati. Kõike oli. Oli ka neid, kes ütlesid, et orientalistikaga on Eestimaal alatiseks asjad ühel pool. Kuid ega ikka maailma arengu üldisest tendentsist üht rahvast kauaks eemal hoia. See on teadmine, mis ka kõige raskemal aastail on andnud jaksu ja julgust.

(Järgneb.)

Küsitles INDREK UDE



Gennadi Vainikko

50

Maikuu viimasel päeval saab viiekümneseks arvutusmatemaatika koolkonna eestvedaja ülikoolis ja Eestis, ENSV TA korrespondentliige, TRÜ arvutusmatemaatika ka-teedri juhataja professor GENNADI VAINIKKO.

Palju õnne kolleegidelt!

P. S. Arvutusmatemaatika ka-teedri avalisest pidulikult teaduslik seminar toimub 31. mail Liivi 2—104.

Päevakord:

- 14.15—15 R. Lepp — Operaator-kitsendustega ekstreemumülesannete lahendamise-st.
- 15.15—16 T. Saan — Regulariseeritud ineratsoonimeetodid omaväärtusprobleemi lahendamiseks.
- 16.15—17 G. Vainikko — Mõningaid probleeme seoses mitmemõõtmeliste nõrgalt singulaarsete integraalvõrranditega.
- 17.15 Sõnavõttud ja õnnitlused seminari juhendaja juu-beli puhul,

## Vastuseks repliigile

(KAS DESINFO? — «TRÜ» nr. 17)

Olen tänulik ajalooteaduskonna nõukogu repliigi eest (TRÜ 23. 05. 88.), sest see korrigeerib mu sõnavõtu täpsustamata vahendust ajalehes TRÜ 03. 05. 88. Ni-melt ei kõnelnud ma mitte «J. Kap-linski ja L. Mälli eestkostest» (hea tahtmise korral võib ju filoloog «eestkoste» all tõesti mõelda ka kaasalöömist), vaid nimetasin, et UTÜ ajalooriingi ettevõttel toimu-nud religiooni- ja maailmavaateteemal orienteeritud loengusarjas «esinesid näit. J. Kaplinski ja L. Mäll» — võiksin lisada veel, näit. S. Stadnikov, K. Deemanf, L. Vahtre, H. Valk, ning allakirju-tanugi, ning lisada võin sedagi, et neil üksikül loenguil võisn tähe-l-dada kõige laialdasema akadeemilise kuulajaskonna huvitatust. Ka-hetsen, et neil ettekannetel ega ka nõupidamisel «Religioonist ja ko-operatsioonis» (vt. TRÜ 03.05.88) ei viibinud piisavalt ajalooteadus-konna nõukogu esindajaid, et ni-metatud ajaleheviga kollegiaalselt korrigeerida ja loenguid teadush-kult arvustada ning teaduslikult diskuteerida (ja just seda lähene-misviisi me minu arust kõige roh-kem praegu vajamegi).

Teiseks: tollessamas paarireali-selt refereeritud ja tõepoolest üli-lühikeses sõnavõtus ei öelnud ma (ja ei saanudki öelda, sest see ei vastaks ju praegu tõele?), et aja-looteaduskonna nõukogu oleks mi-dagi «keelanud» — ütlesin vaid, et nõukogu suhtus nimetatud loengus-esse just nii, nagu see ilmneb ka repliigist — «pärssivalt» (või mõni teine sobiv sünonüüm). Tudengeid «paratamatult passiivsesse kuulaja-rolli seadvat loengusarja» või ük-sikloenguid on praktiseerinud väga paljud mulle teadaolevad UTÜ rin-gid, muidugi kombineerituna «tu-dengite loova teadusliku isetegevu-sega», ning (jällegi ainult minu arust) mitte vastastikk segavalt, vaid kasutoovalt. Seegi on diskus-siooniline küsimus, aga et on tege-mist UTÜ-see puutuvaga, siis ees-kätt Üliõpilaste TÜ diskussiooni-ja organiseerumisküsimus. Olen valmis kaasa diskuteerima, ent praegu pean küsima: mispärast sel-line repliik («Niisiis desinfo. Jääb vaid küsida: milleks?»). Ka diskus-sioonilistes küsimustes lugupida-vaks jäädes

JAAN UNT

## Valeri Bezzubovile

SEoses ARTIKLIGA «OPPEJÕU VÄÄRIKU-SEST EHK HALVEMAT SORTI INIMESE OLESTÄHENDUSI»

Teie kirjutate: «Mina kuulsin seda lugu ühe aspirandi käest. Üksikasju ei kontrollinud. Ja ei kavat-segi, sest juhtum iseendast on nii-võrd kohatu».

Mina arvan, et mida kohatum on kuulujutt, seda suurem on tõenäo-sus, et lugu on kas moonutatud, valesti mõistetud või sihilikult suu-reks puhutud.

Juhtum vene filoloogia III kur-suse üliõpilase Arkadi Blumbaumi-ga lahenes aprillikuus. Noormees kahetses juhtunut, tunnistas suht-lemisvigu. Protokoll ei koostatud, lugejapileti sai ta tagasi. Milleks vehkida rusikatega, kui lahing lä-bi?

Teie kirjutate: «Tüdruk jäi üli-kooli ainult seetõttu, et sekkus «Li-teraturinaja Gazeta» tuntud korres-pondent.»

Aga Teie olite ju koos Asja Aks-jonevaga, kui tütarlaps vabandas ja leppisime, et piisab käskkirjali-sest noomisest. Mis probleemid on ses asjas nüüd, aastaid hiljem? Kas vabandamine oli siiras või sil-

makirjaks? See on juba küsimus aususest ja väarikusest. «Literatur-naja Gazeta» korrespondent ajas, tõsi küll, mingite hoopis laiema haardega kuulujuttude jälgi ja kat-sus asja vedada natsionalismi pin-nale. Ning kui see tal stagnatsioo-niajal ei õnnestunud, küllap ei ol-nud küllaldast alust.

Tänu Teie artiklile arvan nüüd paremini mõistvat, miks juhtub raamatukogus rohkem arusaamatu-si mitte-eesti üliõpilastega. Ehk on selles õppejõu hoiaku suunavat mõ-ju.

Teie kirjutate: «Neile, kes raama-tukogu kasutavad, on hästi teada, et direktriks astub vahetevahel ik-ka sisse meeste WC-see». Seda, mis tuleb edasi deržimordade ja ühis-käimlate kohta, ma ei korda. Sääs-tes lugejat, mitte iseenast.

Teie meelerahuks kinnitan ava-likult, et meeste WC-desse naisdi-rektori jalg sisse astunud ei ole.

Mõtlen veel, et igal taktitusel on olemas inimlikud piirid. Tean, et kuigi suitsetamine, nagu iga nar-

komaania, rikub iseloomu ja laos-tab isiksust, on suhtlemistooni va-lik inimese eneseväärikuse mõõt.

Lõpuks. Kinnises, s.o. sissepää-suloaga asutuses esitab igaüks nõudmisel sissepääsudokumendi — raamatukogus lugejapileti. Kui is-i ku tõestamisest keeldutakse, haka-takse nõudma instruktsioone, ees- kirju, kinnitusega paberit, ahvar-datakse, sõimatakse, ropendatakse, solvatakse, käitatakse äärmiselt so-bimatult. Oleme kahel korral kut-sunud miilitsa. Raamatukogu kasu-tamise eeskirjades on kirjas nõnda: «Igaie lugejale antakse TRÜ Tea-dusliku Raamatukogu registratu-rist välja lugejapilet ja täidetakse lugejakaart, millele lugeja annab allkirja selle kohta, et ta on tutv-nud raamatukogu kasutamise ees- kirjadega ning kohustub neid täit-ma.»

Arvan, et asja tuum on siiski loomupärase viisakuses, kasvatu-ses, hoiakus. Pole ju kuskil kirjas, et naisterahva mõnitamine ei ole mehelik ja avalikult kellelegi näkku ei sülitata.

Miks raamatukogus ei ole suit-setamisruumi? Tuletoorje- ja sani-taareeskirjadele vastava suitseta-miskoha projekteerimine oleks nõudnud hulk raha. Meil oli iga rubla arvel. Ülikooli nõukogus

arutati seda asja ja leiti, et raamatukogus viibimise keskmine aeg, 3,5 tundi, lubab ehk läbi ajada suit-suta. Viitasin ülikooli nõukogu sellekohasele otsusele ülikoolilehes paari aasta eest.

Keegi ei ole ju suitsetajaks sün-dinud. Raamatukogutöötajatele ei meeldi murda end läbi suitsetajate parvest, hingata haisust õhku, kor-jata konisid ja tikuotsi vaippõran-dalt, pehme mööbli polstrite vahelt, individuaalkabiinidest, lillepottidest. Ning pidevalt värised tuletoorjehra-vi ja tulekahjuhirmus. Esimene hirm on saanud reaalselt kinnitust, teine õnneks veel mitte. Ptüi, ptüi, ptüi!

Raamatukokku jäi erilubade, -seadmete ja raha puudusel saama-ta hulk vajalikku: lastetuba, nägemispuuetega õppuri lugemis-nurk, lift invaliididele, kopeerimis-aparaatide nišš, erinevate lõdves-telvisvõimalustega puhketsoon, sise-televisioonisõlm, joonkodeerimissea-de, automatiseeritud kojulaenutus-lett, arvutikataloog ja palju muud. Tänapäevane inimsust ja progressi austav elustiil eeldaks võitlust nen-de saamise nimel.

Suitsetajate kaitsmise seltsi mina ei astu. Olen juba Tartu Looma-kaitseseltsi esinaine.

LAIN PEPP



## Õudne lugu



Ohel! hommikul koputatakse meie ühikatoa uksele. Teen lahti — ja keda ma näen? Komandant.  
«Teile on telefon,» ütleb.  
«Mulle?»

«Just teile.» Pöörab ringi ja läheb minema. Mina muidugi talle järele, ise mõtlen — mis ajast kümme koma on hakanud tudengeid telefonile kutsuma? Asi paistab kahtlane olevat.

Jõuan koma tupp, võtan toru.  
«Hallo?»

Häl teises otsas küsib kõigepealt, kas mina ikka olen mina ja seejärel:

«Me oleme siit... — tänava majast... Oleks vaja veidi vestelda... Kas te saaksite kella 11-ks tulla Park-hotelli, tuba see-ja-see?»  
«Ee,» venitan mina, «mul on sel ajal loeng ja üldse...»

«Mis kell see loeng lõpeb?» küsitakse.  
«Poole kaheteistkümnele paiku, talviselt.»

Sealpool mõeldakse pisut. Seejärel:

«Hästi. Kaheteistkümneks jõuaksite?»

«Nojah,» pobisen mina.

«Oleme rääkinud,» öeldakse seal ja pannakse toru ära.

Kell 12 hakkab ju järgmine loeng, kust üldse ei tohi pausi panna... Aga olgu. Ei maksa neid kohe vihale ka ajada, mõtlen.

Jõuan kohale, leiän toa üles, koputan ja astun sisse. Seal — noh, ma ei mõista kirjeldada — sihuks keskealine naisterahvas, korralikult rüües, millegagi silma eriti ei paista. Surub käti, ütleb nime, aga ei saanudki hästi aru; üle kümnea kah ei hakanud.

«Teate,» hakkab tema peale, «meil oleks vaja veidi rääkida,» ja jääb wait. Mina olen kah wait — tulgu mis tuleb. «Te õpite... mitmendal kursusel?» küsib tema siis.

«Kolmandal.»

«Ja... mis teaduskonnas?»

«Õigusteaduskonnas.»

«Ah nii,» ütleb tema. «Väga huvitav.» Ja jääb jälle wait. Siis: «Õpimisega probleeme pole olnud?»

«Eriti mitte,» ütlen mina.

«Aga... ühiskondlik töö?»

«Noh,» proovin aega võita, «ega eriti nagu millegagi silma paistnud just ei ole...»

«Vaadake,» ütleb tema siis, «me oleme kuulnud, et teil oli seal vist nagu mingeid pahandusi?...»

«Nojah,» lausun mina. Mis seal ikka varjata, kui nad nagunii juba kõike teavad, eks ole?

«No näete,» ütleb tema. «Teid oleks võidud ju eksnatrikuleerida, kas pole nii?»

«Noh, ei tea,» püüan vastu vaielda.

«Kolm aastat juba seljataga,» ütleb tema. «Kas kahju ei hakka?»

«Hakkab küll,» olen mina aus.

«Ega see asi veel sellega ei jää,»

ütleb tema. «Meil on teie kohta päris kenake hulk materjali kogunenud.»

«Jah?» ütlen mina. Seda ma muides aimasingi.

«Nii et — ülikooliga tuleb hüvasti jätta, või mis?»

«Ma ei tea...»

«Mis seal teada,» ütleb tema.

Jääb siis nagu mõttesse ja lisab: «Tegelikult, muidugi, me saaksime selle asja teil ära korraldada, kui teie meid ka veidi aidata tahaksite.»

«Mismoodi?»

«Noh,» ütleb tema. «Te ju teate, millega meie asutus tegeleb, noh, nii üldjoontes, eks ole?»

«Nojah,» ütlen mina. Eks sa proovi talle ütelda, et ei tea!

«Kui te oleksite nõus meiega koostööd tegema hakkama, siis võiksime neist asjadest teinekord juba pikemalt rääkida.»

«Ma ei tea,» ütlen mina.

«Muidugi,» on ta kohe nõus, «mõtlege enne hästi järele. Karta pole midagi. Meie asutus on samasugune nagu iga teinegi. Teadlikke inimesi on meile hädasti vaja.»

«Nojal,» ütlen mina.

«Me saaksime teid ka rahaliselt toetada, mitte küll palju, aga — kui meie koostöö muidugi laabub — veidike siiski.»

«Aga kui ma nõus ei ole?»

«Noh, tead,» ta läks järsku «sina» peale üle. «Ma kardan, et sind ootavad veel mitmedki pahandused. Eksmatt tuleb nagunii, sellest sa ei pääse. Ära arva, et me ei tea, mis linnuke sa oled! Ega me sul ilma-

asjata silma peal pole hoidnud, mis sa õige mõtled!»

«Ega ma nii ei mõelnudki,» püüan asja heaks teha. «Ma tahtsin ainult öelda, et... ma õpin ju juurat. Meil on kirjandusajadega väga vähe tegemist, et kas... mõni filoloog ei oleks sobivam.»

«Ära muretse,» lõi tema naeratama. «Küllap me juba teame, kes meile sobib ja kes mitte.» Ta kirjutas midagi paberilehekesele. «Näe, võta see number. Kui oled otsustanud, siis helista. Muidu, ma arvan... peame juba teistmoodi rääkima hakkama.»

Sain aru, et vestlus on lõpule jõudmas.

«Muide,» ütles ta. Ma istusin tagasi. «Sa saad ju aru: sellest, mis me siin rääkisime, ja üldse, meie koostööst, ei ole vaja kellelegi rääkida. On selge?»

«Jah, aga...»

Ta ei lasknud mul jätkata.

«Näe,» ta ulatas mingi paberi, kuhu oli midagi trükitud. «Kirjuta siia alla, et me oleme sind hoianud. Mitte kellelegi mitte üks sõnal!»

Kirjutasin alla ja ta pistis paberi mingite kaante vahele. Tõusime püsti.

«Nõnda siis,» ütles ta. «Kui midagi on, siis helista. Ma arvan, et me otsime sind ise ka üles, kui vaja. Muide, telefonis küsi Sirjet. Jääb meelde?»

«Jääb küll.»

Läksin välja. Olin üsna suures segaduses. Tegelikult on see ju sigadus, mõtlesin ma, et kirjandusmuuseum sel viisil endale kaastööliki värbab. Kuid teisest küljest...

Kui nad ikka õiget asja ajavad, mine tea, ehk nõnda peabki olema?

TONN SARV



## VILLEM REIMANNI MÄLESTUSPÄEVAD

Laupäev, 28. mai

14.00 Kogunemine Kolga-Jaani kiriku juurde. Töötalgud Kolga-Jaani kalmistul.

18.30 Film «Eegi monumentum» ja seltsi õhtu Kolga-Jaani rahvamajas.

Pühapäev, 29. mai

12.30 Filmid «Varandus» I—VII Kolga-Jaani rahvamajas.

14.00 Villem Reimanni monumendi avamine.

Põltsamaa bussijaamast viib laupäeval ja pühapäeval kell 13.00 kohale Kolga-Jaani kolhoosi buss. Oõbimiseks kaasa võtta tekid.

## OMA PIDU

TRU klubi 87/88, hooaja lõpupeo programm

● 27. mail kl. 20 videofilm, kl. 22—6 ans. «RENTAABLUS» pärast Poolat, TPI filmistuudio «MALTA RIST» filmid, diskorid HANNES MIKELSAAR, PRIIT PEDAJA & Co, SULEV ULP.

● 28. mail kl. 20 videofilm, kl. 22—6 ans. «TIPP-MALTS», ERKI üliõpilaste NAITUSMOOK, diskorid AIVAR PILV, JURI KARLEP, URMAS KOLSAR ja HANDO F. SINISALU.

● 29. mail kl. 20 videofilm, kl. 22—3 ans. «JASKAR», TIINA EIERI, In Boili ja LEONHARD MERZINI etteaste, diskorid JANEK LUTS, OLEV ULP.

Uleskutse kõikidele VABA-  
TAIDLEJATELE! Astuge ette ja toetage MEIE programmi!

NB! Klubi viie viimase aasta atribuutika LAATI!

## ÕPIME UJUMA

13. juulist kuni 24. juulini toimub Käärikul TRÜ üliõpilaste ujumise algõpetuse laager ning ujumises edasijõudnutele ka paadisõidu lühikursus.

Soovijatel registreeruda kehalise kasvatuse ja spordi kateedris, Gagarini tn. 1 kuni 10. juunini.

Kehalise kasvatuse ja spordi kateeder

## TAIMTOIDU POOLDAJAD!

Teid oodatakse 29. mail kl. 10 Eesti Taimtoitude Seltsi Tartu osakonna asutamiskoosolekule Tähe 4 auditorium D-170.

NB!

JUUNIS

ilmub «TRÜ» 3., 17. ja 27. kuupäeval (viimane neist on lõpetajate leht).

Toimetaja kt. INDREK UDE

## Nagu rakuke kehas

Tean, et Universumi ühe galaktika mingis päikesesüsteemis on küllalt põneva kõrgema eluga planeet K. Tolle planeedi asukad — K-lased — olevat genotüübilt identsed ja fenotüübilt äärmiselt sarnased. Nende sarnasus ei olevat üksnes väline, vaid haaravat ka meelelaadi. Sugudevaheline erinevuski on kõigest kehaline; ja seegi ei oma tähtsust, sest K-laste Teadus rakendab väga edukalt partenogeneesi.

Planeet K-l on kaunis kõrge kultuur, seda eelkõige tehnoloogia mõttes. K-laste ühiskond on äärmiselt korraldatud ja töötab isenesega kooskõllaliselt justkui ühe

indiviidi keha. Ja pole õigeusklikule K-lasele muud õndsust, kui et saavutada täiuslikkuss rakk-mutrikese seisundina tolles sootsiumkehas. K-l kummardataksegi Suurt Inimest, kes on nende ühiskonna nii füüsilise kui vaimse ühtsuse kultuslik sümbol ja kellele on pühitatu kõrged ning säravad klaasmallist templid, kus kummardatakse teistki ebajumalat — Teadust. Sisse on seatud keeruline rituaalisüsteem, milles lõviosa kuulub arvukatele ja massilistele ülistus- ning tervitustüstemidele. Nende vaimlikkond kujutab endast sisuliselt psühhiaatrie hästiorganiseeritud kogu, kelle ülesandeks on valvata

ühiskonnaliikmete vaimse tervise järele, tagamaks tulemuslikku Suurt Inimese teenimist.

Ja on K-lgi hullud, oma vaimuhaiged, kes mingil põhjusel hoolimata kasvatusesest ning kõrge Teaduse edusammudest otsivad taga kordumatust ja põhjustavad segadust muidu nii tasakaalustatud K-ühiskonnas. Neid ravitakse. Haiguse põhjused on aga K-psühhiaatrile teadmata. Keegi kirjutanud kord: «Ei talu malli peas. Tahan mõelda ja ära tunda hoopis teisiti — ise mõelda isemeelsena. Põlgan standardeid — need jätavad hinge ja kiivistavad mõtte. Kuid vahel on kahtlus: kas standarditus pole

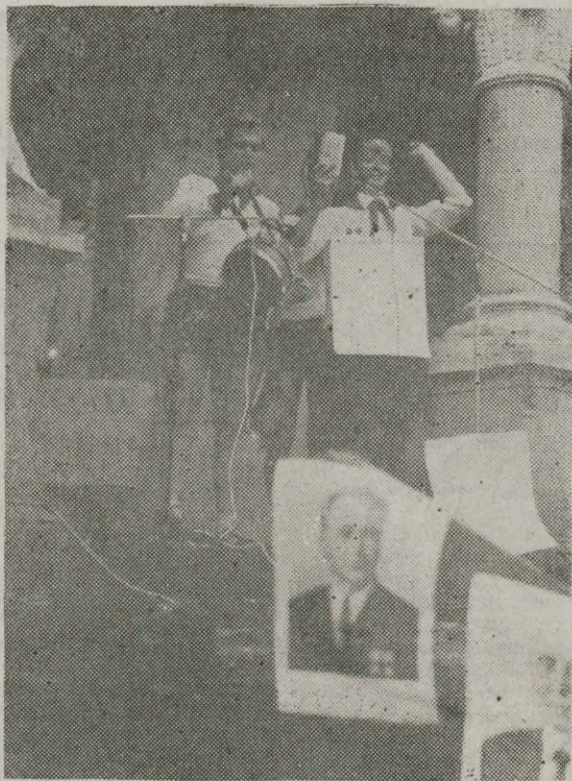
ka mingi omamoodi standard?» Selles nähakse individuaalsustulu tüüpilist väljendust.

Üldiselt on K-lased õnnelikud ja rahul — nende eksistentsile on antud kindel mõte ja eesmärk ning maalastest vaimuinimeste hingepüüdnad ja lõhestatuski on neile täiesti võõrad.

Käisin K-l ükskord unes ning seitsaadiik piinab mind kuri kahtlus — kas pole minagi hull oma taotlusis, üksnes ainukordsuspsühhooosi all kannatav vaimuhaige?

märts 1981

ALEXANDR HALLER



Fotomeenus sõbruspäevade happeningist «Stagnameeste kokkutulek».

## Homo dissidentis

Tutvusin hiljuti ühe ajaloolise perioodi käsitlesega. Hämmastusega leidsin, et autorid on avastanud erilise inimrühmituse, Homo sapiensi mutandi Homo dissidentis'e.

Need on geneetilise vääristusega inimesed, kellele ei mõju hüüdlauused ja loosungid; ei dogmaatilised tõed ega seletused; ei selgitused ega kõikvõimalikud propaganda-võtted. Need olla inimesed, kes ei allu psühholoogilisele töötlemisele, nad mõtleavad ainult oma peaga.

Õudne!

Autorid leiavad, et sinna kuuluvad kõik inimesed, kes ei mõtle nii, nagu mõeldi 1941. aastal.

Minus hakkas midagi protestima. Olen kuulnud, et just isemõtlevat inimest nimetatakse Homo sapiens'iks.

Jääb ainult lahti mõtestada, mida tähendab — mõelda! Kas nii, nagu on ette nähtud, või nii, nagu oma

vaim lubab. Tekkis ka küsimus: kui palju on neid, kellele on Homo sapiens'ist selline arusaamine?

Kui nad on enamuses, siis peaks tegema bioloogidele ettepaneku inimesed ümber nimetada ja eraldada nad kahte rühma — Homo sapiens dogmaticus; Homo dissidentis alias Homo sapiens.

Uhes aga olen ma kindel, XIX parteikonverentsile Homa sapiens dogmaticust lasta ei tohi.

Selleks on vaja kiire korras (aega on vähe) psühholoogidel ja teistel tarkadel meestel teha uurimine ning selekteerida meie kandidaadid sellele parteifoorumile. Kui seda teha ei saa, siis tuleks vähemalt delegaadi mandaadile märkida, millisesse inimrühma ta kuulub.

ÜLO ULUOTS

Ajalehest «Tööräha Lipp»







# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 19 (1530)

Reede, 3. juuni 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.



## Tööst erifondis

Teadusraamatukogus jätkub kirjanduse üleandmine erifondist üldfondi. Täiendades ja täpsustades TRÜ ajalehes veebruaris ilmunud artiklit, märgime, et üldse antakse üldfondi üle peaaegu kogu seni erifondis hoiul olnud kirjandus. Praegu on juba üle antud kaasaegse väliskirjanduse teatmeteosed ja perioodilised väljaanded ning kogu eestikeelne emigrantlik kirjandus kuni aastani 1985 (incl.). Neil päevil antakse üle kogu kaasaegne väliskirjandus kuni 1985. a. (incl.). Ameerika Ühendriikides ilmunud perioodika antakse üldfondi tervi-

## Maikuus

kaitsesid kandidaadiväitekirju VIL-LU TAMUL NSV Liidu ajaloo kateedrist, KADRI MATT ja HELBE SINIMÄE sünnitusabi ja günekoologia kateedrist ning BIRUTE KLAAS eesti keele kateedrist. Viimane astus kaitsmisnõukogu ette esmaspäeval siinsamas meie ülikoolis (ka V. Tamul kaitses siin, arstid Minskis) dissertatsiooniga «Eesti ja leedu keele süntaksi ühisjooned ja nende päritolu». Juhendas kateedrijuhataja prof. Huno Rät-

sep. Oponeerisid saksa filoloogia kateedri juhataja prof. Juhan Tuldava ja Vilniuse RU leedu keele kateedri dots. Vytas Labutis. Kõik väitekirjad esitanud tunnistati kandidaadikraadi vääriliseks.

## AUTASUSTAMISI

TRÜ aukirjaga autasustati laitmatu töö eest juubeli puhul professor VLADIMIR HIZNJAKOVI, dotsente IGOR SOROKINIT ja JAAN SEEDRIT ning vanemlaborant HERBERT SAARMAAD.

## Tänu

TRÜ käskkirjas tänati hea töö eest ja õnnitleti 50. sünnipäeva puhul laborijuhatajaid, teaduskandide LINNART MALLI ja AILTIU KENGSEPPA, trükitöölisi VALVE MERILAIDI ja autokraanajuhti KOIT KODIST; 60. sünnipäeval preparaator VAIKE LARINAT; 70. sünnipäeval majandusosakonna töötajat ILSE VALDMAAD ja preparaator HILDA SUUREMAED; 80. sünnipäeval koristaja MARTA TALBERGI.

FASTA REPP

## «TRÜ kroonika 1985» käsikiri anti üle

Esimese lapse sündimine on ikka raske ja vaevarikas. Nii ka TRÜ kroonika esimese väljaandega. Tööd alustati 1985. aasta sügisel, 1986. aasta kulus infokaartide süsteemi sisseadmisele, kroonika struktuuri loomisele ja info hankimisele. 1987. aasta kevadeks oli käsikiri valmis ja sai esimese hindamise kõrgkoolipedagoogika laboris. Järgnes see periood, mis ülikoolis kõige keerulisem — käsikirja tutvumine ja paranduste sisseviimine. See kestis terve aasta. Käsikirjaga tutvusid lisaks toimetuskolleegiumile (30 inimest) rektoraat, dekaanid ja kõik asjast huvitatud, kelleni info oli jõudnud.

Lugemisel tehtud parandused ja täiendused vaadati läbi ja viidi sisse.

17. mail oli kroonika trükkitoimetamine arutusel TRÜ teadusosakonna nõukogus. Käsikiri loeti lõpetatuks ja küpsiks üle anda kirjutamiseks. Ühtlasi peeti vajalikuks, et järgmistele aastatele kroonikate valmistamise periood peaks tunduvalt lühemana, seda eriti «lugemised». Järgnevate käsikirjade (1986, 1987) tegemisel kasutatakse arvu- t. Infot oodatakse kõigilt allüksustelt, kes on seni võlg. 26. mail toimunud toimetuskolleegiumi koosolekul otsustati, et 1. oktoobriks peaks kõikide allüksuste info ka

lõplikult üle antud olema. Osa sündmusi (näit. allüksuste töötajate osalemine konverentsidel ja muudel teadusüritustel) laekub ainult allüksuse kroonikult ja peab olema väga täpne (toimumisaeg, koht, nimetused, nimed). Kõik allüksuste poolt edastatud info säilitatakse ajaloo sektoris.

Nii et aitäh neile, kes seda tööd seni hoolega tegid, häbi-häbi neile, kes lohakad, aga lõpliku hinnangu saab igaüks oma tööle ikkagi trükitult raamatust.

Hoiame põialt, et see tuleks rut- tul!

MILVI HIRVLAANE  
URVE LIIN

Rahvarinde initsiatiivgrupi ettepanekud on sõnastatud bürokraatlikus kantseliidis, mitte rahvaomase- l. Mõistes täielikult, miks on ettepanekud saanud sellise sõnastuse ja siis, arvame siiski, et oleks juba aeg tuua taas poliitikasse unustatud kategooria: EETIKA.



## ARMSAD LÕPETAJAD!

Teile pühendatud erinumber ilmub esmaspäeval, 27. juunil. Selleks ajaks on teist paljud juba Tartust ära. Varem ei saa me seda lehte välja anda sel lihtsal põhjusel, et viimaseid riigieksamiteid tehakse veel 25. kuupäeval. Traditsiooni rikkuda ja nimekirju mitmes lehte panna pole vist kõige õigem. Et leht kõigi lõpetajateni jõuaks, oleme välja pakkunud mitu viisi, millest kõige kindlamaks on osutunud järgmine: palun tooge toimetusse teaduskondade, osakondade või kursuste kaupa lehesoovijate arv + raha, ilmumise päeval viime teie lehed teie dekaanati, kust te need alati kätte saate.



## Üks neist kolmest saab rektoriks

TRÜ NÕUKOGUS

● Kuuldused «troonile» pürgijatest käivad meie ajalehest pikkade sammudega ees. Juba veetakse kihla, tehakse panuseid, ennustatakse valimiste kulgu. 27. mail eraldas nõukogu hääletamise teel need, kelle pärast valijamehed hakkavad 21. juunil kell 14 ülikooli aulas piike murdma.

Tegelikult jäi nõukogul valida ainult kaheksa hulgast, sest Paul Kenkmann, Mart Saarma, Endel Lippmaa ja Vambola Raudsepp olid selleks ajaks märku andnud, et nad edasistest kandideerimisest loobuvad. Tõnu Rüütel esitas üliõpilaste aü komitee volitusel kohapeal veel ühe kandidaadi, prof. Lembit Allikmetsa arstiteaduskonnast, kuid ka tema tänas ja loobus. Alla 50% kohalolijate poolehoiuga pidid leppima Mikk Titma, Laur Karu, Heino Siigur, Peeter Saari ja Mart Elango. Seega jäävad 21. juunil vastamisi arstiteaduskonna dekaan prof. AIN-ELMAR KAASIK, õppeprorektor prof. JÜRI KÄRNER ja teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORM. Jääme ootama nende esinemisi ajakirjanduses teadmaks, milliste plaanide-programmidega keegi rektoriks pürgib. Valijameeskond jääb aga ootama tõelist valimist, mis tähendaks sedagi, et rektorit on võimalik valida kolme kandidaadi hulgast, kui neist mõni konkurentsist ei loobu.

Ülikooli peahoonesse oli välja pandud ka kast, kuhu igaüks võis oma kandidaadisoovi lasta. Selgus, et kõik kolm on kasti poolt heaks kiidetud, kuid siiski erineva sedelite arvuga: Ain-Elmar Kaasik 38, Jüri Käerner 11 ja Ants Kallikorm 6 sedelit. Arvulisemalt oli veel esindatud dots. Marju Lauristin (17) ja Endel Lippmaa (14). Ei suuda uskuda, et kasti arvamus eriti tõsiselt võetav on, et sedelite arv võiks kellegi kandidatuuri eelisolekorda seada, sest leidis selliseidki nimesid nagu Gustav Naan ja Karl Vaino. Niisiis, esialgu on kõik kolm kandidaati võrdses seisus — ükski neist pole veel rektoriks saanud.

● Tööst aspirantide ja nende teaduslike juhendajatega bioloogia-geograafiateaduskonnas rääkis dekaan dots. Aadu Loog. Ta kurtis, et aspirante, kes ei kirjuta 3—4 aasta jooksul tööd valmis ega jõua kaitsmiseni, on liiga palju. Need, kes ei ole kaitsnud, on põhiliselt majandus- ja füüsilise geograafia ning geoloogia kateedrist. Nendes kateedrites õpetavad teaduskonna kõige madalama kvalifikatsiooniga õppejõud. Mõnelt õppejõult otsustas teaduskonna nõukogu juhendamise õiguse ära võtta. Praegu on teaduskonnas 19 aspiranti, kes dekaani sõnusti on võetud hoolika valikuga, et välja vahetada õppejõudude vananev koosseis. Raskused on endiselt niisugused, mis sunnivad neid, keda teaduskond tahaks jätta, parematele jahimaadele siirduma — näiteks Haljala kolhoos maksab noorele spetsialistile 230—260 rubla kuus ja annab kolmetoalise korteri pealekauba. Osa mittetatsionaarsetest aspirantidest töötab harukondlikes instituutides (näit. metsainstituut), mõned otseselt tootmises. Nad muutuvad ühiskondlikult niivõrd aktiivseks, et akadeemiline töö kipub unarusse jääma. Ka teadusastutustes on aspirantidel paremad tingimused, paljud lähevadki TA instituutidesse.

Salme Laar lisas, et kõige rohkem õigel ajal kaitsnuid on UMPis (6st 5), seejärel õigusteaduskonnas (8st 6) ja KKTs (8st 5), bioloogia-geograafiateaduskond on 53,3 protsendiga 7. kohal.

● Kunstikabineti tööst üliõpilaste esteetiliselt kasvatamisel andis kõigepealt ülevaate kunstikabineti juhendaja Andrus Kasemaa.

Kunstikabinet töötab stuudio põhimõttel. Viiekümnest uudistajast on truuks jäänud kolmkümmend, kes võivad õppida nii joonistamist, maali, graafikat kui ka kirjakunsti. Osavõtjate arvu pole esialgu mõtet kunstnikult suurendada, teretulnud on eelkõige sügavam kunstihuviga inimesed.

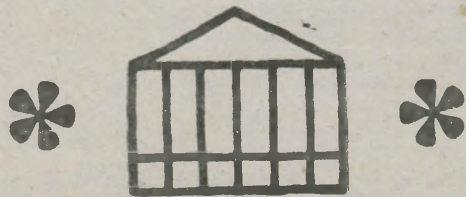
Segab ruumipuudus, kuigi Kunstnike Maja võimaldab oma ruume kasutada.

Prof. Inge Unt jätkas, et kunstikabineti allumine pedagoogika kateedri- le on formaalne, tema loomulik koht oleks esteetika kateedri juures, mis ülikoolis paraku puudub. Kunstiringide juhendajad ja dekanatoorid — niisugune on kabineti praktiline väljund. Kunstikabinet on vajalik tervele Tartu linnale, kui võrd soodustab just noortekunsti arengut, mille madalseis on meil enam kui häiriv.

Haldusprorektor Vello Peedimaa käsitles kunstikabineti ruumi kõige tuleohhtlikum koht peahoones. See planeeriti üle viia Lossi (Lähte) tn. õppehoone II järku, kuid nüüdses-perspektiivis hakkab kabinet konkurentsi pakkuma kõrgema kunstihariduse taotlejatele Näituse tn. 20 ehk endises Rostovtsevi eraülikooli majas kohe, kui hoone asustamiskõlblikuks muutub.

● TRÜ nõukogu hääletas spordifüsioloogia kateedri juhataja kohale prof. Atko Viru, anorgaanilise keemia kat. juh. kohal prof. Vello Pasti, poliitilise ökonomia kat. professori kohale prof. Vambola Türgi, NLKP ajaloo kat. professori kohale prof. Lembit Raidi, NSV iLidu ajaloo kat. professori kohale prof. Sulev Vahre, pedagoogika kat. õpetaja kohale Reet Valgma ja stomatoloogia kat. dots. meditsiinidoktor Edvitar Leibur valiti professori kohale.

INDREK UDE



## Rahvarindest

E. Ü. S. «Sodalium» arvab Rahvarinde initsiatiivgrupi ettepanekutest järgmist.

1. Austame Rahvarinde algatajate kodanikutunnet ja tunnustame vajadust kogu rahvast haarava poliitilise liikumise järele.

2. Meie arvates on 30. aprilli «Edasis» avaldatud initsiatiivgrupi ettepanekutes vaieldavusi.

● Ettepanekutes ei arvestata praegust partei ja võimuorganite suhet. Olemasolevas poliitilises süsteemis kuulub poliitiline võim pigem parteile kui nõukogudele. Seega peaks Rahvarinde esmaseks ülesandeks saada senise süsteemi muutmine selliselt, et kogu võim kuuluks nõukogudele. Alles siis muutub oluliseks küsimus, kes kuuluvad nõukogudesse.

● Ei õiguslikult ega eetilisel pole täpne meie maal toimuvaid protsesse käsitleda ainult NLKP uuenduskursina. NLKP oli küll liikumiste käivitajaks, kuna süsteemi loogika kohaselt ei saanudki keegi peale partei peasekretäri uuendusi algatada. Revolutsiooni liikumapanevaks jõuks on siiski rahvas!

● Mitmetähenduslikult on käibel mõisted stalinism ja stagnat-

sioon. Need sõnad annavad pigem edasi meie emotsionaalset mälu. Pakuksime nende asemele ühiskonnateadustes kindlalt piiritletud terminit totalitarism.

● Täpsustamist vajaks sotsialistliku demokraatia olemasolu. Kas ei oleks õigem võtta juhtumiteks üldtunnustatud demokraatlike printsiipe? Termin sotsialistlik demokraatia on senise praktika käigus end kompromiteerinud, tema sisu on laialivalguv.

● Küsitavaks jääb, miks peab üks liikumine oma põhimõtetes sätestama mingi organisatsiooni juhtiva mõju. Tegelikult tuleks taotle- da poliitilist pluralismi.

● Vajaduse korral peaks Rahvarinde kasutama ka aktiivse poliitilise võitluse vorme (rahvakoosolekud, meeleavaldused, demonstratsioonid, vajaduse korral isegi streigid). Demokraatlikes ühiskondades on need meetodid näidanud oma tõhusust.

\*\*\*

Üldtunnustatud on väide, et keel (keelekasutus) määrab paljuski ära mõtlemise. Seetõttu peame vajalikuks pöörata tähelepanu sellele, et



# 50. sünnipäeva ja 10. tõlkeraamatu ilmumise eel

● INTERVJU LINNART MÄLLIGA ●

(Algust vt. «TRÜ» nr. 18)

● Meie lehe 17. numbris ilmunud ajalooteaduskonna nõukogu repliigi järgi võiks arvata, nagu peaksid TAAS budismi ajaloo ja kultuuri loenguid. Kus ja kellele?

Pole sellenimelist loengukursust kunagi pidanud ega pea ka praegu. Kuid võib-olla on ülemustel midagi niisugust kavas. Ei tea. Tõsi küll, aastaid tagasi lugesin ajaloo-osakonna tudengitele Ida-maade keskaja kursust, kohe neli õppeaastat järjest.

● Olen kuulnud. Kuid miks jätsid selle töö katki? Kas loengupidamine ei huvita Sind?

Ega ma ise jätnud. Pehmetl õeldes löödi mind lihtsalt minema. Hirmus budismioht olevat kummitanud. Rääkisin loengutel Ida kultuuri kõige erinevamate aspektidest, budismiga võrdses mahus ka konfutsianismist, taoismist, islamist, isegi kristlusest — budismioht! Juhendasin ÜTÜ ajalooringsis ettekandeid nii Lääne kui Ida ajaloo alalt — budismioht! Tahtsin Uku Masingu kutsuda Jüriöö ülestõusust (tal on selle kohta väga huvitav teooria) loengut pidama — budismioht! Rääkisin ajalooringsi ühel koosolekul (see oli peagi pärast Woodstocki sündmust), et Eestis tuleks samuti rockfestivali korraldada — jälle budismioht! Jube küll, kui üks ja sama oht muudkui kummitab ja kummitab.

● Raske uskuda. Tuletab mõiajahi meelde.

Kas just mõiajahi... Aga eks küsi tolleaegsetelt üliõpilastelt järele.

● Pärisin Kaur Altoalt, kas budismioht oli olemas?

Kaur Altoa: «Võib-olla mõni mees seda ohtu sellisena ka nägi. Igatahes olen paaril korral, nüüd aastaid hiljem, kohanud väidet, et vastukaaluks «budistidele» organiseeriti ajalooringsi eesti ajaloo sektsioon. Olin ise ka üks asutajaliige. Vähe-malt mina tollal sellist vastandamist ei tajunud, ei teadnud, et konfrontatsioon tingis minu arvates eesti ülikoolis enesestmõistetava töögruppi olemasolu. Kui oli vastutulid, siis pigem isiklikul pinnal. Ja võib-olla ka solvumisi. Igatahes mina olin ja paraku olen praegugi orientalistikateemadel absoluutselt neutraalne (tõsi, mul on piinlik seda öelda), aga ei mäleta, et tollal või ka hiljem oleks Linnart Mäll kuidagi vastandanud mind «õige ala» — orientalistikaga tegelejatele.

Ma ei sõandaks isegi väita, et Linnart Mäll tegeles 1970ndate algul ainult orientalistika probleemi-

dega. Mäletan, mingil perioodil olime koos ÜTÜ ajalooringsi juhatuses. Linnart oli tollal üks juhendajaid. Siis oli väga akuutne Uku Masingu kontseptsioon Jüriööst. Siin ei ole koht vaagida selle töö plusse ja miinuseid, igatahes ajaloolise mõtte võrgutajana oli ta äärmiselt põnev fenomen. Kui võrd sel ajal näis, et ajalooringsi välja-annetega läheb asi lähedamaks, siis tekkis ketserlik idee ka Uku Masingu käsikiri seal publiseerida. Esmalt aga tahtsime, et ta esineks. Paraku ei tulnud midagi välja. Muide, ühe mehe hinnang Masingule piirdus ainult ühe lausega: «Saate aru, ta on ju natuke kop-kop-kop.»

● Aga kas Sa oled mõelnud niisuguse suhtumise põhjuste üle? Vahest mängivad siin oma osa isiklikud vastuolud? Äkki oli kõige taga tunda mõne ametkonna suunavat kätt?

Kindlasti oli nii seda kui teist. Kuid ei taha minna isiklikuks ega ületähtsustada ka ametkonda! Peamiseks põhjuseks oli ikka seesama, noh mitte just sõgedus-nõmedus-tobedus, vaid lihtlabane teadmatus, infopuudus, kui soovid asja nii nimetada.

● Ma ei saa aru.

Vahetult pärast sõda pidas aasta vältel ajaloo-osakonnas loenguid Uku Masing, väljapaistev orientalist. Tundus, et tema kaudu kandub edasi see kõrgtase, mis oli saavutatud Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis. Kuid ta oli sunnitud lahkuma ning tasapisi kujundati välja süsteem, mille kohaselt peeti vajalikuks, et Idamaade ajalugu loeksid inimesed, kes ei ole vastava ala spetsialistid. Aasia ja Aafrika maade ajaloo (nii nimetatakse seda kursust praegu) tõeline eriteadlane peaks suutma vähemalt orienteeruda selle regiooni tähtsamates keeltes kirjutatud tekstides, kuid süsteem nõudis otse vastupidist. Loomulikult ei teatud meil siis midagi ka orientalistika uusimatest saavutustest (1960-ndate aastate tase-mest annab mingi pildi N. Konradi «Ajaloo mõttest»), meie süsteem siin kuulutas need kõik isegi kahjulikuks, ohtlikuks. Seepärast pole midagi imestada, kui TRÜ-s välja-antud vastava ala õppekirjandus kubiseb (raske uskuda, aga nii see on) päris stalinlikest hinnangutest.

● Nüüd on mul küll selge: süsteem lihtsalt mõtles enesekaitseks budismiohu välja.

Võib-olla.

● Kuid praegu see süsteem ometi ei toimi?

Ma ei ütleks nii. Süsteem on kogu aeg tegelenud enda taastootmi-

sega ja jätkab (tahaks loota, et ainult inertsist) seda tegevust praegugi.

● Stagnatsioon?

Nüüd leidsid küll õige sõna!

● Kuid pöördugem tõlketgevuse juurde tagasi. Missuguse põhimõtte järgi Sa oled raamatuid tõlkimiseks valinud? Näiteks kuuluvad Lao-zi ja Konfutsius ju erinevatesse filosoofilistesse koolkondadesse...

... ja kumbki pole budist. Eks ma ole püüdnudki tõlkida baastekste kõige erinevamatest vooludest. Nende tõlkimine on ka endale kõige rohkem pakkunud: teksti sukel-dumine ja terminite tõlkevastete otsimine on tegevus, mis palju sügavamalt muistset autorit mõista lubab kui lihtne lugemine.

● Kuid Sa oled tõlkinud ka «kergete» žanre.

Jah, «Sukasaptati» näiteks on selgelt omaaegne ajaviitekirjan-dus. Selle tõlkimise oli palju ker-gem. Sügavat filosoofiat sellest ot-sida ei maksa, kuid toreda pildi keskaegsest ühiskonnast ta ometi maalib.

● Ise oled Sa ilmselt eelkõige budoloog. Miks on Sind just bu-dism köitnud?

Ei oskagi lühidalt vastata. Võib-olla see, et budism oli algusest peale täiesti omalaadne nähtus, mingi muistne dissidentlus, mis hoidis end ühiskonna tavaasjadest eemal, kuid hakkas neid ometi üha rohkem ja rohkem mõjutama. Võib-olla ka see, et budistlikes ringkondades valitses vana- ja keskajal täiesti ületamatu isikuvabadus, tänu millele see õpetus hargnes paljudes eri suunda-des, kuid säilitas siiski mingi sise-mise ühtsuse, mida põlnud vaja kaitsa väliste barjääridega. Kindlasti aga see, et budism on loonud üllatavalt palju väärtusi, mille kohta saab väita: esimest korda inimkultuuri ajaloo. Kuid muidugi ei tahaks üldse kasutada sõna 'budism'. See ei ole «budistide» endi väljamõeldis, see on üpris hiline, poolteistsada aastat vana Euroopa orientalistide tuletatud termin.

● Tulles tagasi «budismiohu» juurde küsiks: mis Sa arvad, kas tegelikult saab praegu rääkida budismiohust, kas võib kujutleda olu-korda, kus budism kandub üle maailma ja hävitab Lääne tsivilisatsiooni.

Oh ei, niisugust olukorda ei tule kunagi ja ei saagi tulla, kasvõi seepärast, et budismis pole selleks sisemist mitte mingeid eeldusi. Ei maksa unustada, et budism ei ole mingi massiliikumine, selleks on õpetus liiga komplitseeritud. Tekke-maal Indiaski moodustasid budistid keskajal koos džainistidega intel-

lektuaalse eliidi, rahvas koos valit-sejatega oli aga hinduistlik. Massi-liikumist sellest ei saa ka Läänes, küll on masse haaranud aga mit-med pseudoorientaallikumised, need aga jäävad õnneks võõraks inimestele, kes vähegi mõtelda suudavad. Budism aga muutuks massistudes iseenda karikatuuriks ning selline nähtus hääbuks peagi. Kuid nagu varem ütlesin, Ida ja Lääne eraldamine on ajast ja arust mõtteviis.

● Nii et mingit ohtu pole ole-mas, kui ma Sind õigesti mõistsin?

Muidugi on sellest nagu ka näi-teks «kollasest hädaohust» rääkimi-negi rumalus. Ohtu pole, kui selleks mitte pidada dialoogi, mõlemale poolele vajalikku ideevahetust. Tegelikult on see toimunud juba «algusest peale» ning, tõsi, mõnd budismis alguse saanud nähtust on Euroopas kunagi peetud ka ohtli-kuks.

● Näiteks mida?

Nulli, mis tuli Euroopasse koos nn. araabia (tegelikult india) numbritega. Veel 16. sajandil juh-tus, et selle tarvitamise eest saade-ti tuleriidale. Tegelikult aga pol-nud selles ju mingit ohtu. Või oli? Sest null põhjustas kahtlemata min-gi mõttenihke, sundis teistmoodi mõtlema. Teisitimõtlemine aga är-ritab alati kedagi. Muide praegu uuritakse põhjalikult budismi ja kristluse dialoogi, järjest rohkem kristlikke teolooge peab seda vaja-likuks; meil on teada Uku Masingu võrdlevad uuringud ja tema ülimalt positiivne suhtumine budis-mi.

● Mis Sa arvad, kas dialoog budismiga praegu suudab meie midagi anda?

Kahtlemata. Eelkõige tema baas-tekstid. Eriti on seda märgata uuringutes, mis käsitlevad teadvust. Oli ju budism esimene mõttesuund inimkultuuris, kus tõstatati vaja-dus teadvust uurida ja kus seda ka sajandite vältel tehti.

● Nüüd veel viimastest, ilmuvast tõlkest. Konfutsius rõhutab selliseid mõisteid nagu õiglus, kõlblus, inimi-likkus, kultuurisus, kombed, tavad jne. Samas on aga konfutsianisti eesmärgiks saada kõrgeks riigi-ametnikuks, st. karjäärilise üles-püüdmine. Kuidas konfutsianism sobib praegusesse aega?

Olen sellest üsna palju kirjuta-nud tõlke järelsõnas, seepärast mai-nin vaid, et konfutsianism ei ole taandatud ainult Konfutsiuse õpe-tusele. Veel hiljaegu arvasin, et meie tänapäevale Konfutsiusest küll mingit otsest tulu ei tõuse. Kuid praegu seotatakse Jaapani ülikii-ret edu Konfutsiusega ja ka Hiinas



7. juunil saab 50-aastaseks aja-loo ja semiootika labori juhataja LINNART MÄLL. Palju õnne ja jätkuvat tööd soovivad

Eesti Akadeemiline Orientaal-selts, ÜTÜ võrdleva kultuuriloo ja orientalistikaring, kolleegid ja õpilased.

on see mõtetark uuesti ausse tõs-tetud. Võib-olla tõesti peaksime ka meie lugema Konfutsiust väga jä-relemõtlevalt, nii nagu teda luge-sid 18. sajandi valgustajad. Igal juhul toonitan uuesti, et ei mak-saks püstitada barjääre «oma» ja «võõra» vahele, sest need võivad küll konservatiividele ajutise hinge-rahutagada, ühiskonna arengu aga panevad nad seisma. Muidugi mit-te kauaks ja selles on õnn. Kui inimkonna ajalugu vaadelda, siis kui palju võib näha neid lõpuks ik-ka maha varisenud barjääre, inimi-rumaluse mälestusmärke.

● Kuid ütle, millal siis Konfut-sius ilmub? Tean, et tõlge seisib toimetuses üsna kaua.

Jah, üle nelja aasta tagasi viisin käsikirja ära. Ei arva, et praegu mingit otsest segamist oleks. Kuid venib ikka, kuigi oleks võinud il-muda juba märtsis, sest viimased korrektuurid on loetud aasta algul. Olen kuulnud, et igasugused päe-vakajalised asjad suruvad seda üha kõrvale. Ilmselt ei mõisteta, et niisugune baastekst võib olla tänapäe-vasem kui igasugune päevakaja.

● Toimetusel. Telefoni teel saime kirjastusest teada, et Linnart Mälli Konfutsiuse-tõlke ilmumine on eda-si lükatud III kvartalsse, nii et luge-ja võib seda nõuda juuli lõpus või augusti alguses.

Küsitles INDREK UDE

## Mida otsustati töökollektiivi koosolekutel?

TRÜ töökollektiivi koosolekutel 11. ja 26. mail arutati sotsiaalse arengu kiirendamiseks ettenähtud summade jaotamist, nende välja-maksmise korda ning materiaalse ergutamise fondi jaotamist 1988. aastaks.

Teaduslik-tehnilise ja sotsiaalse arengu fond jaotati järgmiselt: Fondi plaaniline suurus aasta lõpuks 833 000 rbl.

1. Eraldi tsentraliseeritud fondi (ministeeriumi käsutusse)	10% —	83 300
2. Ülikooli materiaal-tehnilise baasi arendamiseks (ehitus, remont, materjalide ja aparatuuri muretsemine, teadustööde finantseerimine jm.)	55% —	458 150
3. Sotsiaalse arengu kiirendamiseks	35% —	291 550
	100% —	833 000

Materiaal-tehnilise baasi arendamiseks ettenähtud summa kasutamise otsustab juhtkond (muidugi on ka selles osas altpoolt tulevad ette-panekud terefutnud).

Sotsiaalse arengu kiirendamiseks 1988. aastaks ette nähtud summa kasutamiseks on ametiühinguorganisatsioonide ja töökollektiivide se-nise arutelu põhjal kujunenud järgmine ettepanek:

1. Kooperatiiv- ja individuaalelamuehituse toetamiseks	100 000
2. Lasterikaste perekondade toetusteks	104 850
3. Puhkebaaside remondiks	30 000
4. Klubile kultuuritööks	20 000
5. Lasteaiakohtade kompensatsiooniks	3 000
6. Hambaravikabineti sisustamiseks	2 000
7. Aianduskooperatiivi «Palu»	2 000
8. Tuusikute soetamiseks	550
9. Lepingulisi teenasid täitvate allüksuste käsutusse	29 150
	291 550

Materiaal-tehnilise baasi arendamiseks ette nähtud summa kasutamise (458 150 rbl.) tehti ettepanek administratsioonile eraldada TRÜ IME grupi finantseerimiseks 36 000 rbl.

Pärast elavaid sõnavõtte ja rohkearvulisi täiendusettepanekuid kin-nitati TRÜ sotsiaalse arengu fondi kasutamise korra määrustik järg-misel kujul:

TRÜ sotsiaalse arengu fondi kasutamise korra määrustik 1988. a.

1. Kehtestada ühekordse toetuse maksmine TRÜ töölisele, teenistu-jatele, õppejõududele, teaduritele ja aspirantidele kolmanda või enama lapse sünni korral 3000 rubla tingimusel, kui mõlemad lapse vanemad on elanud Eestis mitte alla 15 aasta ja vähemalt üks lapse vanema-dest on töötanud TRÜs 5 aastat või kauem ning kui lapsi kasvatatakse kodus. Tööstaazi arvutamisel arvestatakse peale töötamise ka õppimise aega kõrgkooli päevases osakonnas.

2. TRÜ päevase osakonna üliõpilastel on õigus p 1 nimetatud toe-tusele tingimusel, kui mõlemad lapsevanemad on elanud Eestis mitte alla 15 aasta ja kui üliõpilane on kolmanda või enama lapse sünni aas-tal üle viiud V või lõpukursusele.

3. Ette näha toetuse maksmine kooperatiivkorterite ehitamiseks vas-tavalt Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. oktoobri 1982. a. määrusele nr. 589 «Elamukooperatsiooni kohta» neile TRÜ töölisele, teenistujate-le, õppejõududele, teaduritele ja aspirantidele, kes on elanud Eestis mitte alla 15 aasta, töötanud ülikoolis vähemalt 5 a. ja kel on seejuu-res perekonnas vähemalt üks laps (olenemata vanusest) või kes on ülikoolis töötanud 15 aastat või kauem. Toetust kooperatiivkorterite omavahendite esialgsete sissemaksete katteks anda ülikooli töötajale, kes saavad korteri 1988. a. või hiljem valmivates majades.

4. TRÜ töötajale, elamuehituse kooperatiivi liikmele, kelle pere-konna liige töötab samuti TRÜs, maksta toetust kooperatiivkorterite ehi-tamiseks p 3 näidatud tingimustel Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. oktoobri 1982. a. määruses kehtestatud korra kohaselt koefitsien-diga 1,5. Seejuures on nõutav, et teine perekonnaliige oleks elanud Eestis 5 aastat või kauem ja elab samas kooperatiivkorteris.

5. Kolme või enama alaealise või stationaarselt õppiva lapsega perekondadele anda lisaks käesoleva määrustiku p 3 nimetatud toetu-

(Järg 4. lk.)

## Kärisema ei peagi

### EHK KOLMKEELSUSEST MEIE VÕÖR-FILOLOOGIAS

Kui võrrelda prof. Voldemar Vaga kirjutist «Inglise keel Tartu ülikoolis» («TRÜ», nr. 16) ja dot-sent Heino Liivi repliiki «Topelt ei kärise» («TRÜ», nr. 17), jääb mul-je, et meie anglistid oleksid nagu avaväärse kunstiteadlase peale pa-hased või siis solvunud. H. Liivi vastusest oleksin nagu välja luge-nud isegi irooniat. Asjata! Ja just seetõttu, et V. Vaga kirjutises iroo-nia puudus. Tema mure meie võör-filoloogias pärast on pigem univer-saalse kandejõuga, mis sest, et lu-gu anglistikat käsitles.

Mulle ei meeldinud H. Liivi rep-liigi kaks alguslauset: et perestroika ajal võib igauks end avalikus-tada ning öelda, «mida ja millal soovib». V. Vaga pedagoogiline kreodo oli sama juba siis, kui kõik meil praegu aktiivselt tegutsevad anglistid ja ka allakirjutanu veel

(Järg 4. lk.)



# EESTIMAA RAHVAHARIDUSE SELTS

## Projekt

## ERS programm

Hariduse kriis globaalses ulatuses avaldub ökoloogilise ja sõjalise katastroofi ohu jõudmises kriitilise piirini. Nende ohtude mõistmise alusel on kujunemas inimkonna meie-tunne, tugevnemas liikumine keskkonna saastamise ja võidurelvastumise vastu. Inimese kui liigi ja inimkultuuri säilitamise ja arendamise nimel on hakanud koos tegetsema erinevate poliitiliste huvide kandjad.

NSV Liidus komplitseerib olukorda veelgi kriisielne seisund, mille ni on viinud katsed vägivaldselt, administratiivselt, ühiskonna seaduspärasusi eirates luua ideaalne ühiskonnakord. Naiivne helge tuleku peatse saabumise ootamine ja ebainimlike meetodite rakendamine utoopiliste plaanide realiseerimise nimel on asendumas tegeliku olukorra kaine analüüsi ning sellest tuleneva tegevusprogrammi kavandamise ja realiseerimise oskusega.

Eesti rahvuse isetsustamise ja isetegemise sfäär on üleliiduliste ametkondade monopoolse seisundi ja jätkuva invasiooni tõttu aheneemas kriitilise piirini. Seejuures iseloomustab käesolevat momenti askeldamine ja stress, püüd jätta muljet, et kõik on parimas korras, et oleme olukorra peremehed, samas näidates, et me mõistame hukka kõik vana, s.o. teeme perestroikat. Sellest tingitult puudub selgus meid ühendavate taotluste, sealhulgas ka mitmesuguste populaarsust võitnud grupeeringute tegelike taotluste suhtes. Selgusetuse tagamaaks on stagnatsiooniperioodilt päritud komme rääkida üht ja mõelda teist, palju rääkida ja vähe teha.

Ühiskonna ette kerkinud probleemide lahendamine ei ole võimalik meie praeguse hariduse baasil. Vana süsteemi jätkuval funktsioneerimisele ja taastootmisele orienteeritud haridussüsteem, üha suurema teadmiste massi dogmaatilist edasiandmist taotlev hariduskontseptsioon ning õpilase vajadusi ignoreeriv koolisituatsioon ei soodusta, vaid pidurdavad kerkinud probleemide lahendamist. Tegelik haritus saavutatakse mitte tänu koolile, vaid väljaspool seda, mitteametliku tegevuse sfääris. Kultuuripüramiidi tipp kaugeneb oma jalast, mistõttu ühiskonna vaimset potentsiaali kasutatakse rohkem selle tipu enda kui kogu ühiskonna huvides. Kultuurieliidi kaugenemine rahvaharidusest, piirdumine «rahvavalgustaja» rolliga, on kujunemas uue, eliit- ja massikultuuri vahelise konfliktide koldeks.

### Eestimaa Rahvahariduse Seltsi eesmärk sellises situatsioonis on

Meie vabariigi kõigi sotsiaalsete kihtide ja gruppide konsolideerimise liikumisse —

- inimkonna ja kultuuri säilitamise ja arengu nimel,
- ühiskonna arengu seaduspärasuste arvestamise eest,
- ise mõtleva Eesti eest.

### Eestimaa Rahvahariduse Seltsi programm käesoleval etapil

- Selgitada välja ja tuua avalikkuse ette Eesti NSV asendist ja senisest arengust tingitud isearasused haridus- ja kultuuri situatsioonis.
- Töötada välja hariduskontseptsiooni, mille aluseks on osaluse, subjektsuse (oma kohta tunnetamine, oskused ja tahtmine midagi ära teha) suurendamine.
- Edendada ja arendada hariduskontseptsiooni praktikas.

● Osaleda kooli uuendamise elluviimisel ja hariduse juhtimise ümberkorraldamisel.

● Üldistada kooli uuendamise kogemusi ning kasutada neid kooli uuendamise edasiarendamiseks ja ühiskonna kõigi valdkondade pere-stroikaks.

● Täiustada ja arendada seltsi kui haridusalase ühistegevuse vormi põhimõtteid, tuginedes

- 1) seltsi liikmete poolt tõstatatud probleemide ühisele analüüsisele, lahenduste otsimisele ja kavandamisele,
- 2) kavandatu realiseerimise seltsi liikmete tegevuse kaudu seltsis ja väljaspool seltsi (põhitööl, elukohas, perekonnas, teistes ühiskondlikes organisatsioonides ja liikumistes).

## Projekt

## ERS põhikiri

### I. ÜLDSÄTTED

1. Eestimaa Rahvahariduse Selts (edaspidi: selts) on vabatahtlik organisatsioon, mis ühendab kõiki üksikisikuid ja sotsiaalseid grupe, kes soovivad osaleda rahvaharidusküsimuste lahendamisel. Selts aitab hariduse kaudu kaasa oma liikmete ja ühiskonna arengule.

2. Seltsi tegevus rajaneb koostöö üsalduse, toetuse ja vastutuse põhimõtetel. Juhtkond valitakse ja tegevus avalikustatakse.

3. Selts juhindub oma tegevuses NSV Liidu ja Eesti NSV konstitutsioonist, kehtivast seadusandlusest ja käesolevast põhikirjast.

4. Selts teeb koostööd kõigi hariduse arendamisest huvitatud riiklike ja ühiskondlike asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide, loominguiliste liitude ja üksikisikutega.

5. Selts taotleb

- a) kultuuri järjepidevuse hoidmist;
- b) inim- ja kultuurisõbraliku hariduskontseptsiooni väljatöötamist ja realiseerimist;
- c) hariduse väärtustamist;
- d) kõigi Eesti NSV territooriumil elavate sotsiaalsete gruppide enesemääramise ja koostöö soodustamist;
- e) avalikkuse kaasamist rahvahariduse uuendamisse;
- f) haridusotsuste demokratiseerimist.

6. Selle tarvis selts

- a) toob välja ja seostab erinevate sotsiaalsete gruppide haridushuvide;
- b) tutvustab ja analüüsib erinevaid seisukohti haridusküsimustes;
- c) kaitseb ja propageerib eetilisi ideale järgivat elulaadi;
- d) algatab ja edendab pedagoogilisi, psühholoogilisi, sotsioloogilisi jt. hariduselu puudutavaid uurin-guid;
- e) osaleb rahvaharidusliku kirjanduse kirjastamises;
- f) vahendab eesrindlikku haridus-infot;
- g) töötab välja ettepanekuid konkreetsetes koolikorralduse küsimustes;
- h) algatab ja toetab teisi seltsi eesmärkidega kokkulangevaid töösuundi.

7. Selts realiseerib oma seisukohti ja ideid liikmete tegevuse kaudu nii seltsis kui väljaspool seltsi (põhitööl, elukohas, perekonnas, teistes ühiskondlikes organisatsioonides ja liikumistes).

8. Selts teeb ettepanekuid

- a) hariduspoliitika väljatöötamise ja ressursside jaotamise osas Eesti NSV Ülemnõukogu alalisele hariduskomisjonile ning kohalike nõu-

kogude vastavatele komisjonidele; b) hariduselu juhtimise alal Eesti NSV Riiklikule Hariduskomiteele, kohalikele haridusosakondadele ja nende juures moodustatavatele riiklik-ühiskondlikele pedagoogilistele nõukogudele ning õppeasutustele.

9. Seltsil on õigus

a) avada ja sulgeda arveldus-, jooksvaid ja erikontosid krediit-asutustes ning sooritada finants-operatsioone;

b) sõlmida lepinguid riiklike, kooperatiivsete ja ühiskondlike ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide ning kodanikega;

c) võtta tööle ja vabastada töölt seltsi töötajaid;

d) moodustada, korraldada ümber ja sulgeda seltsi ülesannete täitmiseks seotud ettevõtteid, omandada ning ehitada seltsi ruume, valmistada ja parandada ning realiseerida inventari ja varustust.

10. Seltsil on ja selle üksustel võivad olla juriidilise isiku õigused, oma nimega pitsat ja nurgatempel.

11. Seltsil on lipp, vapp ja märk.

algorganisatsiooni tegevusest ja aitama kaasa seltsi ülesannete lahendamisele.

16. Teenete eest rahvahariduse edendamisel võib selts määrata järgmisi ergutusi:

- a) . . . . .
- b) . . . . .

17. Selts võib liikme välja arvata, kui ta ei võta osa töörühma, sektsiooni või osakonna sisulisest tööst. Selle otsustab vastav töörühm, sektsioon või osakond. Isikliku küsimuse arutamisel on asjaosalisel õigus osa võtta.

18. Seltsist lahkunud või välja arvatud isikule sisseastumise- ja liikmemaksu ei tagastata.

### III. EESTIMAA RAHVAHARIDUSE SELTSI KORRALDUS JA JUHTIMINE

19. Selts toetub oma tegevuses seltsi liikmete poolt moodustatud töörühmadele, mis võivad ühineda sektsioonideks (huvikoondisteks) ja regionaalseks osakondadeks. Seltsi liikmed võivad osaleda mitmes

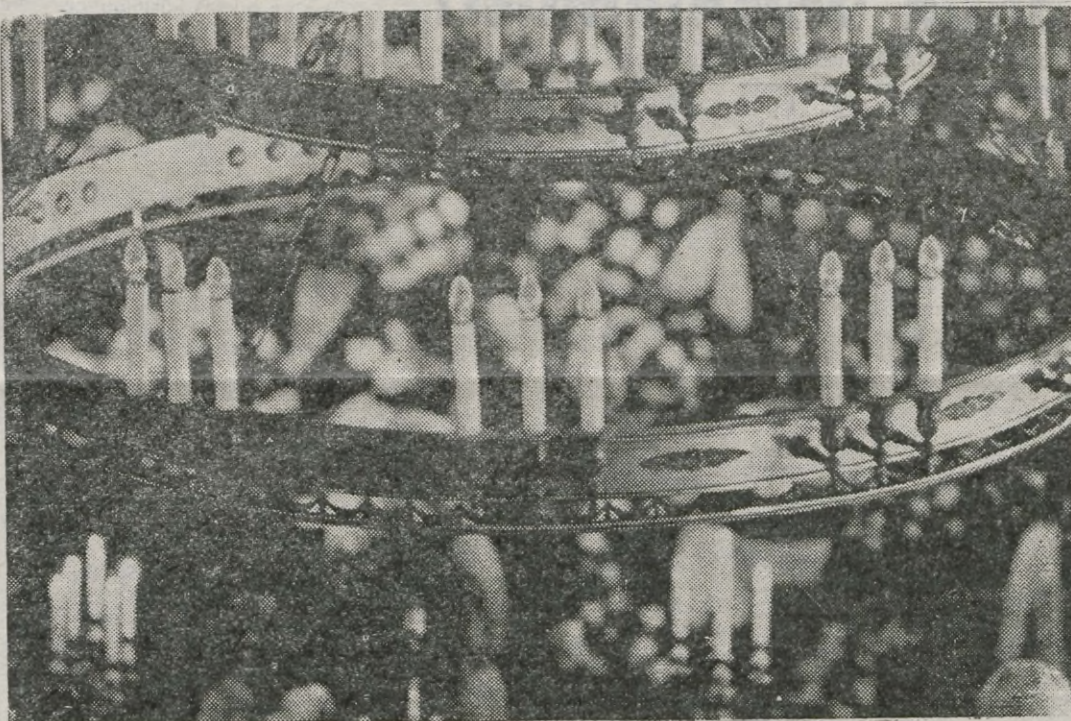
tööst sektsioonides, osakondades, töörühmades ja alarühmades või osa võtta vaid sektsiooni, osakonna, töörühma või alarühma kõigi liikmete nõusolekul.

25. Sektsiooni ja osakonna kõrgeimaks organiks on üldkoosolek. Üldkoosolekute vahel täidab vajalike ülesandeid sektsiooni ja osakonna nõukogu, mis koosneb töörühmade juhatustest. Seltsi sektsioonide ja osakondade ning töörühmade töökorraduse kinnitavad vastavad üldkoosolekud.

### IV. SELTSI ARVESTUSRÜHM

26. Seltsi tegevuse üle arvestuse pidamiseks valib üldkoosolek alalise arvestusrühma, mille ülesandeks on

- a) seltsi kroonika pidamine;
- b) seltsi liikmete arvestus;
- c) aruannete kogumine ja koostamine;
- d) koostöö ajakirjandusega;
- e) seltsi töö tulemuste avalikustamine;



Saagu valgus! Laupäeval, 4. juunil kl. 11 sünnib aulas nende lühtrite all Eestimaa Rahvahariduse selts

### II. EESTIMAA RAHVAHARIDUSE SELTSI LIIKMED, NENDE ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

12. Seltsi liikmeks võivad olla isikud, kes tunnistavad seltsi põhikirja, osalevad ühe tema organisatsiooni (töörühma, sektsiooni, osakonna) töös ja tasuvad iga-aastaselt liikmemaksu.

13. Seltsi liikmeks võtab isiku vastu tema suulise avalduse alusel seltsi algorganisatsioon. Liikmed maksavad sisseastumismaksu ja iga-aastaselt liikmemaksu, mille suurus määrab seltsi üldkoosolek. Liikmetele antakse liikmepilet. Kes on jätnud 31. detsembriks tasumata kalendriaasta liikmemaksu, loetakse seltsist lahkunuks ja teda võib uuesti liikmeks võtta üldistel alustel.

14. Seltsi liikmel on õigus

- a) võtta osa seltsi tegevusest vastavalt käesolevale põhikirjale;
  - b) valida ja olla valitud kõigisse seltsi esinduskogudesse ja ametitesse;
  - c) esitada ettepanekuid seltsi tegevuse asjus ning arupärimisi seltsi puudutavates küsimustes;
  - d) osaleda seltsi üritustel ning esineda seltsi väljaannetes;
  - e) kasutada seltsi ruume, raamatukogu ja muud vara vastavalt kodukorrale.
15. Seltsi liige on kohustatud
- a) täitma käesoleva põhikirja nõudeid ja seltsi otsuseid;
  - b) võtma osa seltsi vähemalt ühe

erinevas töörühmas ja sektsioonis.

20. Seltsi korraldus tugineb seltsi piirkondlikele üksustele — seltsi osakondadele, mis luuakse algkustest, lähtudes üldjuhul Eesti NSV maa-ala halduslikust jaotusest.

21. Seltsi töörühmad valivad endi hulgast juhataste, kes (nende puudumisel töörühmad) valivad oma esindajad sektsiooni või osakonna juhatusse. Viimane (selle puudumisel sektsioon või osakond) valib oma esinduse seltsi nõukoguse, mille liikmetest valitakse seltsi juhatus.

22. Valimine toimub seltsis ühehäälsuse põhimõttel salaja või avalikult. Juhatus valitakse ümber igal valiva nõukogu koosolekul koosolekutevaheliseks ajaks.

23. Seltsi kõrgeim esindusorgan on üldkoosolek, mis kutsutakse kokku vähemalt kord nelja aasta jooksul. Üldkoosolekute vahelisel ajal täidab tema ülesandeid nõukogu, mis koosneb sektsioonide ja osakondade juhatustest. Üldkoosolek kutsutakse kokku nõukogu või 1/3 sektsioonide ja osakondade initsiatiivil. Nõukogu kutsutakse kokku juhataste või 1/3 sektsioonide ja osakondade initsiatiivil.

24. Seltsi üldkoosoleku ainupädevusse kuulub seltsi põhikirja, programmi ja liikmemaksu suuruse kinnitamine ning arvestusrühma valimine. Üldkoosolek kinnitab programmi eelarvet ja aruanded eelarve täitmise kohta. Üldkoosolekud on lahtised, kuid hääletamisel osalevad vaid seltsi liikmed. Sisulisest

f) kontroll seltsi vahendite kasutamise üle;

g) seltsi dokumentatsiooni korrahoidmine;

h) informatsiooni edastamine seltsi liikmetele.

27. Sektsioonide ja osakondade arvestamiseks moodustatakse sektsiooni või osakonna üldkoosoleku poolt alalised arvestusrühmad, mille ülesanded kinnitab neid moodustanud koosolek.

28. Seltsi laekumistest ja kulutustest informeeritakse kõiki seltsi liikmeid, sektsioonide ja osakondade laekumistest ja kulutustest aga vastava sektsiooni või osakonna liikmeid.

### V. EESTIMAA RAHVAHARIDUSE SELTSI MAJANDAMINE

29. Seltsi majandusliku aluse moodustavad

- a) sisseastumise- ja liikmemaksud;
- b) seltsi majandustegevuse ja ürituste tulud;
- c) ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide ning kodanike vabatahtlikud maksed;
- d) muud laekumised.

ERS-i algatusrühm





## Mida otsustati...

(Algus 2. lk.)

sele selles punktis kehtestatud tingimustel veel toetust kooperatiivkorterite ehitamiseks saadud pangakrediidi kustutamiseks iga-aastasest tagasimaksest 50%.

6. Ülikooli töötajale, kelle abikaasa on astunud elamuehituskooperatiivi liikmeks mõne teise asutuse kaudu, maksta toetust käesoleva määrustiku p.3 ette nähtud tingimustel Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. oktoobri 1982. a. määrusega kehtestatud ulatuses koefitsiendiga 0,5 juhul, kui elamuehituskooperatiivi liige ei saa oma töökohast toetust vastava fondi puudumise tõttu ja mõlemad abikaasad elavad ühises korteris.

7. Kehtestada toetuse maksmine TRÜ töötajale individuaalelamu ehituseks või ostmiseks vormistatud pangalaenu kustutamiseks 50% ulatuses igal aastal tagasimaksmisele kuuluvast summast tingimusel, kui pangalaenu võtnud töötaja on elanud Eestis vähemalt 15 aastat ja kui perekonnas on 3 või enam alaealist või statsionaarselt õppivat last. Kahe alaealise lapse olemasolu korral anda toetust pangalaenu kustutamiseks 20% ulatuses igal aastal tagasimaksmisele kuuluvast summast. TRÜ töötajatele, kelle peres on 3 või enam alaealist või statsionaarselt õppivat last ning kelle abikaasa töötab samuti TRÜ-s, maksta toetust koefitsiendiga 1,5.

8. Ette näha toetuse maksmine 500 rbl. aastas neile ülikooli töötajale, kes hooldavad laps-invalide.

9. Kehtestada toetuse maksmine 1000 rbl. ulatuses neile ülikooli töötajale, kelle perekonnas on neli või enam alaealist või statsionaarselt õppivat last tingimusel, kui lapsevanemad on elanud Eestis vähemalt 15 aastat ning üks vanematest on töötanud TRÜ-s 5 aastat või kauem.

10. Eespool nimetatud toetustele pole õigust isikutel, keda on kolme aasta jooksul enne toetuse õiguse tekkimist kohtulikult karistatud või keda on ühe aasta jooksul enne toetusele õiguse tekkimist karis-

## Jälle ühiselamust!

1988/89. õ.-a. ühiselamukohtade jaotusplaan

	Len. mnt.	Len. mnt.	Len. mnt.	Päl-soni	Päl-soni	Tiigi	Noo-ruse	Noo-ruse
	25	27	89	14	23	14	7	5
	425	540	603	400	235	410	480	90

1. Ajal.	190
2. Arstit.	968
3. B.-G.	260
4. Fil.	380
5. F.-K.	240
6. KKT	120
7. Mat.	230
8. Õig.	135
9. Maj.	310

	573	190	395
		389	
	220		
	220		90

See ühiselamukohtade jaotus ei erine kuigi palju eelmise aasta omast. Kohtade koguarv jäi samaks, VASTUVOTU suurenemised ja vähenemised on omavahel tasakaalus. Välisrühmade majutamiseks eraldatud 30 kohta kompenseerib keskeriõppeasutuste ühiselamukohti. Nooruse 5 on lubatud sama arv kohti. Majadevahelisi ümberjaotusi on kaks. Et füüsikud-keemikud ja kehakultuurilased ei mahu Leningradi 25 ära, eraldati füüsika-keemia-teaduskonnale 20 kohta Leningradi 27 ja majandusteaduskonnale Leningradi 27 asemel 30 kohta ühiselamukohti Nooruse 5.

Missugused probleemid mõjutasid ühiselamukohtade jaotamist?

Esiteks kord ühiselamutes. Kuigi nüüd on see stabiliseerunud, oli esi-

mesel semestril mõni maja päris käest ära. Asi läks niikaugele, et ühe ühiselamukohta elanikud ise palusid administratsioonis sekkuda nende ühiselamukohtade korrakutsumiseks. Kõige rohkem probleeme on teistest liiduvabariikidest pärit üliõpilastega. TPIs ei suudetudki neid korda hoidma panna.

Ülikooli administratsioon ei suuda ega kavatsegi iga üliõpilasega eraldi tegeleda. Teaduskonnad peavad ise suutma oma ühiselamutes korda hoida. Vastasel juhul eraldatakse järgmisel õppeaastal vähem kohti. Mängureeglid on lihtsad ja selged. Iga aastaga on suurenenud ebaperemehelik suhtumine kätte antusse. Sellele peaks ükskord piiri panema. Ainuüksi 1987. aastal tehti meie ühiselamutes remonti veerand

tatud administratiivselt või distsiplinaarkorras alkoholi või narkootiliste ainete kuritarvitamise eest.

Allüksuse töökollektiivil on õigus taotleda toetusest ilmajätmist ka muude korrarikkumiste esinemisel. Vastava taotluse esitamisel otsustab küsimuse administratsioon kooskõlastatult ametiühingukomiteega. Ülatoodud määrustik kehtib alates 1. jaanuarist 1988.

**Sotsiaalse arengu fondist lepingulisi töid tegevatele allasutustele eraldatavate summade (10% kogu fondi suurusest) allasutuste vahel jaotamise ja kasutamise eeskirjad.**

1. Summad jaotatakse allasutustele proportsionaalselt nendelt fondi moodustamiseks laekunud summadega.

2. Allasutustele eraldatud summade kulutamist planeerib vastavate lepinguliste uurimistööde juhendaja (kooskõlas fondi kasutamist reguleeriva seadusandlusega) ja kinnitab lepinguid vahetult täitva kollektiivi koosolek.

3. Summad makstakse välja või kantakse üle lepingu juhendaja esildisel alusel, kus on märgitud ka kollektiivi koosoleku kuupäev ja protokoll number.

Materiaalse ergutamise fondi (fondi plaaniline suurus 1988. a. 166 000 rbl.) jaotamiseks esitatud kolmest ettepanekust leidis poolehoidu dots. T. Kollo poolt kaitsitud ettepanek, mille kohaselt lepinguliste teadustööde täitjad saavad 70%, ülikooli juhtkond ja kaasaaitajad 20% (s.h. juhtkond 6% ja kaasaaitajad 14%) ning eraldised tsentraliseeritud fondi moodustavad 10% kogusummast.

Koosolekul avaldati kahetsust, et administratsiooni esindajad ei leidnud võimalust koosolekutele tulla, mistõttu jäid mõned üleskerkinud küsimused vastusetta (milleks kavatsetakse kasutada materiaal-tehnilise baasi arendamiseks ettenähtud summasid jm.). Summade kasutamise kohta tahetakse kuulda administratsiooni aruannet aasta lõpul, samuti nagu ka tsentraliseeritud fondi eraldatud 10% (83 300 rbl.) kasutamise kohta.

LILIE PUNG

miljoni rubla eest. Sama probleem on ka teistes kõrgkoolides. Näiteks TPI-s uuriti võimalust ühiselamukooperatiivi moodustamiseks. Selgus, et kapitaalremonti arvestamata tuleks ekspluatatsioonikulude katteks võtta üüri 1 rubla ööpäevas. Meil ei suudeta kahe rublast kuuüüri tasuda. Selle aasta 1. maiks oli üliõpilaste üüri võla kogusumma tuhat rubla.

Ühiselamute valvest ei tahaks üldse rääkida. Peale ühe on kõigis ühiselamutes elanikke rohkem kui õppeaastas päevi. Ometigi ei tulda tihti valve organiseerimisega toime.

Et olemasolevad kohad rahuldavad ainult 80% soovijaist, on teaduskondade majutuskomisjonid probleemi ees, keda eelistada. Ühed eelistavad majutada eelkõige esmakursuslasi, teised vanemate kursuste üliõpilasi. Olen ühel meelel nendega, kes majutavad esimeses järjekorras esmakursuslasi, teised aga pingerea alusel. Tõsi, esimesi langeb õppeaasta kestel rohkem välja ja ühiselamukorraga on nad teistest sagedamini pahuksis. Jäägu see teaduskondade endi otsustada, peaaegu, et üliõpilased oleksid kehtestatud korra eest teadlikud, ja et sellest peetaks kinni.

Ühiselamukohtade jaotamisel teaduskondade vahel ei ole arvestatud kaugõppe olemasolu. Kaugüliõpilastele on planeeritud 65 kohta, kuid sessi ajal ulatub kohasoovijate arv tuhandeni. Kaugõppe talvine eksamisessioon kattus päevaste üliõpilaste vaheajaga. Kõik teadus-

konnad andsid nõutud arvu kohti ja majutamine kulges ladusalt. Kevadel on olukord keerulisem. Päevaste ja kaugõppijate sessioonid katuvad osaliselt. Seetõttu on eriti oluline sessi lõppedes tubade kiire vabastamine ja varustuse ning võtmete komandandile üleandmine. Tahame lõpetada kaugüliõpilaste majutamise võimlate pörandale.

Teatavasti taotleb rida üliõpilasi ühiselamukoha kasutamise õigust ka suveks. Selle üle otsustab vastav teaduskond, kusjuures ei tohi unustada, et majutamist vajavad sisseastujad, suvemalev ja praktikarühmad. Ühiselamute valve suvel korraldab suvemalev. Suvevaheajaks tubade ja võtmete üleandmine komandandile on iga-aastane probleem. Palun arvestada, et selle nõude eiramine võib saada vastavate korrektiivide tegemise aluseks ühiselamukohtade jaotusesse.

Eeltoodud kohtade jaotuse põhjal koostab vastava ühiselamukohtade komandant täpse majutusplani tubade kaupa. Majutatakse rangelt teaduskonnale eraldatud kohtade piires. Üldiselt ülemajutust ei lubata. Praktika on näidanud, et nendes teaduskondades, kus ülemajutuse hinnaga püütakse kõik soovijad majutada, on ühiselamukord nõrgem.

Jääb soovida, et teaduskondade kontroll neile eraldatud ühiselamukohtade kasutamise üle oleks parem.

ARNO MAGI

### TEADMATA KADUNUD EESTLASED

Kuulutame tagaotsitavaks 12 eesti meest ja 12 eesti naist. Nad kõik on ilma konkreetse töö- ja elukohata, arvatavasti vallaselised, seltsivad, lõbusad ja väga töökad. Erilisi tundemärke ei ole. On veel teada, et nad on oma elu tihedalt sidunud TRÜ, EPA või mõne teise eesti kõrgkooliga.

Kui keegi on kuskil ülalkirjeldatud tunnustele vastavaid isikuid kohanud või neist midagi kuulnud, siis palume kiiremas korras nende asukoht teatavaks teha TRÜ komisoolikomiteele, sest just nemad on määratud täitma meie rahva missiooni kolme Balti riigi (Eesti, Latvija, Lietuva) uues enneolematu algatuses — töö- ja puhkerühmades «Balti Ühendus»!

PS! Puhtsüdamliku ülestunnistusega on meie juurde juba ilmunud 11 tagaotsitavat (2 meest ja 9 naist). Teadmata kadunud on seega veel 10 meest ja 3 naist.



### LÖPUAKTUSED!

Õigust.	— 22. juunil kl. 12
Biol.-geogr.	— 23. „ kl. 15
Mat.	— 24. „ kl. 12
Maj.	— 24. „ kl. 15
Ajal.	— 25. „ kl. 12
Fil.	— 27. „ kl. 11
Füüs.-keem.	— 28. „ kl. 11
KKT	— 29. „ kl. 12
Arstit.	— 30. „ kl. 11

## Kärisema...

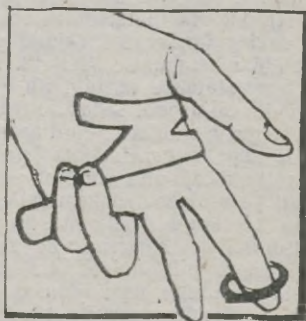
(Algus 2. lk.)

sündinudki polnud. Solvuda ei maksaks juba sel põhjusel, et meie anglistid on lõpupoolest andnud oma parima, et rasketel aegadel võõrjiloloogial kui mitte just arendada, siis säilitada kindlasti. V. Vaga mure «kandidaadikraadiga anglistide vähesuse pärast» ei ole see mure, mille pärast oleks tasunud sulge haarata. Ka seda lauset võinuks ja tulebki võtta paraboolina, kuna väitekirja koostamine pole ju ei tea kui suur kunst, eriti veel nii võimekatel filoloogidel nagu meie rahvusülikooli võõrjiloloogide pere. Kui paljud polegi väitekirjaga veel maha saanud, näitab see pigem seda, et formaalne paaberimäärimine ei suuda neile pakuda loomingulist rahuldust. Mõlen seda täiesti siiralt. Professor V. Vaga lause all tuleks mõista seda tõsifakti, et sügavama humanitaarse ettevalmistusega võinuks meie filoloogide teaduslikud tööd (teatmeteosed, õpikud jm.) olla kaalukamad ning eatumad.

Praegu räägitakse palju kakskeelsusest, mida nõutakse reakodanikult. Ons siis palju nõuda kolmkeelsust kõrgharidusega võõrjiloloogilt? Ons ikka normaalne kirjutada lõputdiplomile «romaanigermaani filoloog», kui seesama filoloog pole ühtegi romaani keelt nuusutanudki??? See, et kolmkeelsuse probleem praegusets ülikooli programmides puudub, pole muidugi meie anglistide süü. Kuid säärast süüdistust pole V. Vaga oma artiklis meie anglistidele adresseerinudki. Sekkuda probleemisse võiks küll ja vist peabki.

Inglise filoloogidele prantsuse keele õpetamine fakultatiivsel alusel pole aga see, mida V. Vaga ja allakirjutanu taotleavad. Mõeldakse ikka tõsist keele omandamist ning seda endastmõistetavalt lausa obligatoorselt. Ja mitte ainult prantsuse keelt, vaid saksa keelt samuti! Need üliõpilased, kes pole võimelised seda tegema, peavad valima muu eriala. See oleks ehk tõemeelt perestroika ajal üprisiski kohane.

LAURI LEESI



### INFOTUND

Tuletame meelde, et teisipäeviti kl. 16.15 jagab TRÜ juhtkond koos mitmesugust teavet. Kõiki huvilisi oodatakse nõukogu saali.

### TÄNA

kl. 22 esitendub EPA klubis luule- ja laulukava «HENRIK VISNA-PUU TEE». Mängivad «Vanemuise» draamastudio õpilased.

### NB!

Järgmine ja seega eelviimane leht sel semestril ilmub kahe nädala pärast, s.o. reedel, 17. juunil. Viimane on lõpetajate erinumber ja ilmub esmaspäeval, 27. juunil.

Toimetaja VARJE SOOTAK

## Demokraatiamäng valimistega

Nüüd on see siis sündinud. Teatavasti arutas nõukogu möödunud reedel rektori kandidaate. Sõelale jäi neid kolm. Miks nii ja mitte teisiti?

Ministeeriumi käskkirjaga on ette nähtud, et rektori kohale pürgijad kinnitab suur nõukogu lihthääletamusega. Usutavasti oleks olnud üsna loomulik, et kinnitatakse kõik vähegi arvestatavad kandidaadid. Arvame, et nii oluks demokraatlikum ning sellest lähtudes teeme ettepaneku tulevikuks:

1) lülitada ülikooli põhimäärusesse säte, mis ei näeks ette taolisi eelvalimisi;

2) ülikooli nõukogu peaks otsustama vaid nende kandidaatide nimekirja lülitamise, kes on eelnevalt kehtestatud tingimuste suhtes erandlikud (n. teaduslik kraad vms.).

Meile teeb muret praegune situatsioon, kus 69 TRÜ nõukogu liiget sisuliselt jätsid 254 valijameest ilma täielikust valikuvabadusest ja -võimalusest.

KALEV VILGATS, ajal.

JAANO UIBO, maj.

PAUL PIIRIMEES, mat.

MEELIS MARIPUU, ajal.

PAAVO KOLLOM, maj.



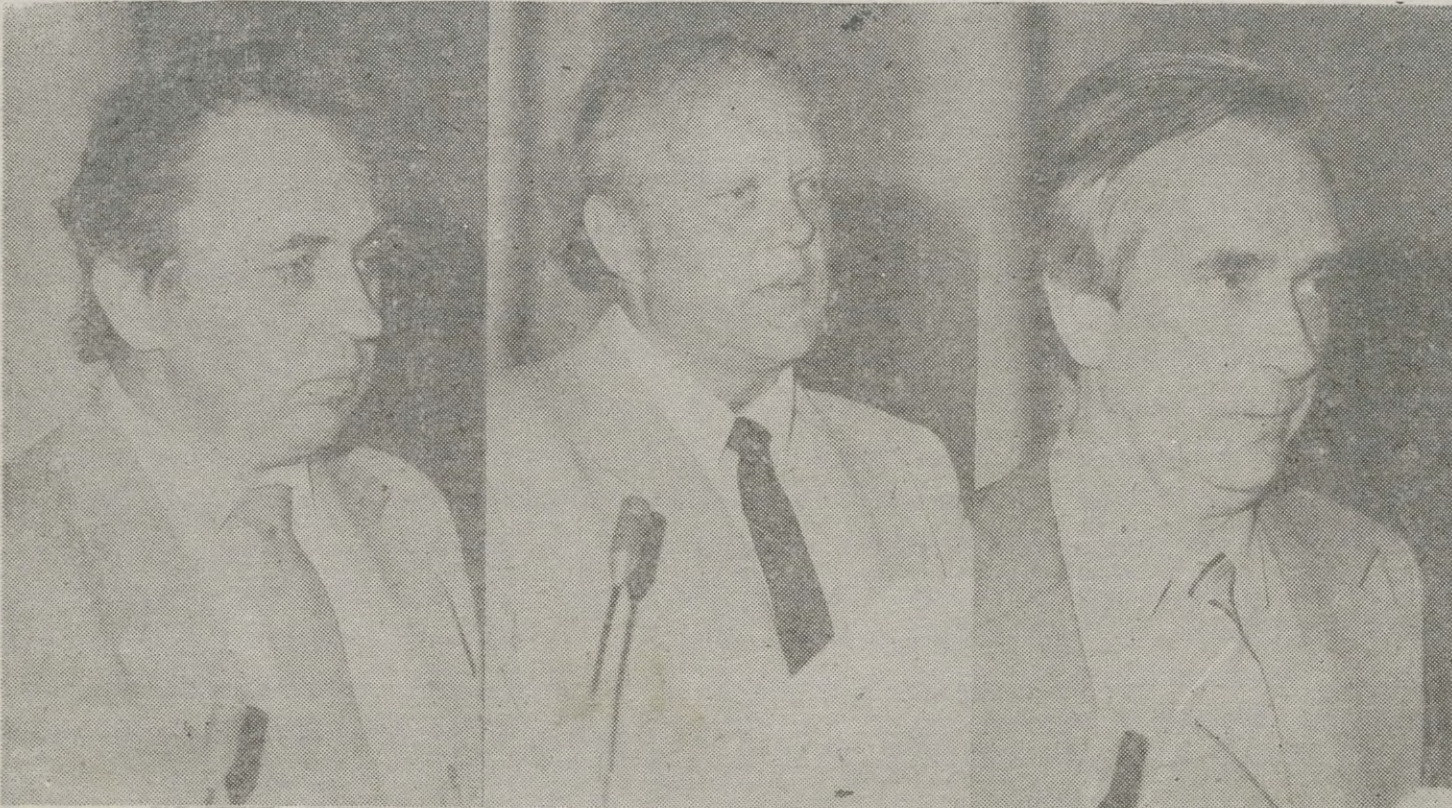
## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 20 (1531)

Reede, 17. juuni 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.



## VEEL KOLM PÄEVA

ja üks neist kolmest saab rektoriks. Kelle mille põhjal valime? Ajaleheintervjuude, kohtumiste põhjal? Isiklike kokkupuudete, meeldib-ei meeldi järgi? Organiseerimise või teaduse tegemise järgi? Keeruline. Meil ei ole ka harjumust teha reklaami (väga meeldiv oli näha tudengite toetusmõtteid peahoone teadetahvleil). Just nüüd tahaks teada muu maailma seni põhjatud valimiskampaania kohta. Ülikoolis võinuksid seda meile selgitada RSR ja tema vilistlased. Stopp, mõistan praegust aega ja ärge tehke õppijale liiga. Aeg on ühtviisi kehv nii valitavale kui valitavale — sess, sess. Valimiseelset protsessist kisuvas suuresti kõrvale ka ühiskonnaprobleemid lausa hetketi muutuvate situatsioonidega. See kõik vajaks praegu päevalehtede, eetri- ja ekraanihääle kõrvale õigel ajal ilmutavaid hommiku- ja õhtulehti. Näda'lehena sõrgime paraku linna-lehe sahas ja seepärast ei pretendeerigi eelmisel reedel aulas kõige kummu edasiandmisele. Libiseme üle «Edasi»-interviuv tuttavatest vastustest ja püüame pakkuda seda, mida seal veel polnud.

**TULEME TAGASI AULASSE REEDEL, 10. JUUNIL.** Kell 16 algas kohtumine rektori kandidaatidega. Parteikomitee sekretär Paul Kenkmann tegi ettepaneku tutvustada oma programmi niiviisi:

● kuidas hindate ülikooli praegust olukorda?

● mida peaks tegema teisi?

Hääled saalist nõudsid loosi tõmbamist ja see seadis kandidaadid kõnelema tähestikulisele järjekorrale täpselt vastupidi, nii nagu mehed piltidelgi reas.

**1. OPPEPROREKTOR PROF. JÜRI KÄRNER:** Meie hariduselu ei saa vaadelda lahus Lõidu hariduselu, kus asjad ei ole kaugeltki korras. Baas on kaugel sellest, mis olema peaks. Ainelisest baasist veel tõsisem on inimeste, terve ülikooli väsimus, loidus asju ette võtta, edasi viia. Miks? Ülikool on küüru vajunud keeldude-käskude koorma all. Kui võtame ülikooli kohana,

kus õpetatakse ja tehakse fundamentaalteadusi, siis ei ole ühelgi instantsil õigus ülikooli õpetada. Väsimusest on vaja jagu saada ja samuti lasta kateedritel ise vabalt oma probleemid korda seada: määrata hariduse sisu ja vorm, komplekteerida kaader, üliõpilased jne. Juhtkond ei peaks sellesse kuidagi sekkuma, tagama vaid baasi, sealhulgas ajakohase finantseerimise, normaalsed elu- ja tööttingimused... Ühtegi ülikooli reformi ei saa teha ülaltpoolt, kõik katsed on liiva jooksnu. Edasimineku oleneb meist endast. Selline ajutrust nagu on ülikool, saab ise oma probleemidega hakkama.

**2. TEADUSPROREKTOR PROF. ANTS KALLIKORM:** Juhtkonnas põhilisi erinevusi probleemide suhtes ei ole, lisan vaid juurde, et ülikooli seis aluseks tuleb võtta ka võrdlus teiste kõrgkoolidega. Liidu omade seas me väga halvas seisus ei ole. Kogu riigi üldisest situatsioonist ei saa aga ülikooli välja võtta. Nii ongi olukord halvem meil majandusmehhanismi, demokraatia ja avalikustamise kandi pealt. Kui need võimalused puuduvad, jooksevad kõik püüdlused tühja. Ei aita siis ka entusiasmi. Igasugune iseseisvus on seotud majandusliku baasi iseseisvusega, igasuguse õnnestumise aste korreleerub vabaduse astmega. Ilmselt puudub juhtkonnal ka korralik tagasiside kogu oma vaimse potentsiaali kiireks kaasamiseks.

**3. ARSTITEADUSKONNA DEKAAN PROF. AIN-ELMAR KAA-SIK:** Kolmandana esineda on üht-aegu lihtne ja keeruline. Mõtted ju ühesugused. Ülikooli toredamaid jooni ongi mõttekaasus. Vaatamata suurtele objektivsetele raskustele on sel pinnal eeldusi ülikoolil paremini edasi minna. Ülikool on tänu meie eelkäijatele Eestimaal üks kindlaimaid asju, kus ka raske-aegadel säilisid rahvusteadused ja oma teadus paljudel aladel, on koguni mõned koolkonnad.

Aga seisak on tekkinud, tunneme äravajumise tendentse. On vaja strateegilist programmi dopinguna,

et ülikool oleks sisuliselt ENSV ülikool. Arstina ei tunne kõiki võimalusi, aga Eestimaal peaks leiduma täiendavaid ehitusvõimsusi, et teha midagi ka väljastpoolt Tartu linna saadavate jõududega.

Üheks edasimineku eelduseks on ka kõige andekamate noorte ülikooli jätkmine, mis omakorda sõltub linnavõimudest (elamistingimused). Rõhutan samuti, et ühtki haridusliiki ei saa hästi ümber korraldada administratsiooniga.

\* \* \*

Edasi tulid küsimused ja vastused. Mõningane valik, kahjuks ei tea juurde märkida kõigi küsijate nimesid.

● Suhtumine humanitaarteadustesse (prof. E. Vääri).

**1. J. KÄRNER:** Lähtun ülikooli põhifunktsioonist, see on ainske kultuurikeskus regioonis. Ei ole teist kõrgkooli, kes võtaks endale need funktsioonid. Seega peab olema tugev humanitaarne kallak.

**2. A. KALLIKORM:** Suhtun positiivselt. Ülikool on selle ka teadvustanud, näiteks saan tuua ajaloo ja semiootika ning eesti keele labori, tuleb ka soome-ugri keelte labor. Olen veendunud, et erinevad teadusharud, nii humanitaar-, reaal- kui loodusteadused peavad olema tasakaalus. Perestroikaratsule peavad humanitaarteadused kindlasti ära mahtuma.

**3. A.-E. KAASIK:** Humanitaarteaduste arengutaset meil ma eriti ei tunne, kuid pean neid äärmiselt oluliseks, sest see on üks osa üldisest haritusest (sealhulgas ka keeled) — ja see ongi ülikooli üks eelseid võrreldes spetsialiseeritud instituutidega. Ülikool on õpetamise küsimuses professionaal ja meid ei pea pidevalt suunama ega kontrollima.

● Küsiti suhtumist akadeemik Endel Lippmaasse kui konkurenti (kandidatuur oli esitatud, kuid ta loobus).

JK astuks akadeemik Lippmaa kõrvalt kohe tagasi, AK tunnustas

Lippmaa põhiseisukohti ning märkis heameelega tihedat koostööd TA, sealhulgas E. Lippmaa ja ülikooli vahel. A-EK pidas teda väga kompetentseks ja asjaajamisel esikuju väärivaks ning äärmiselt tugevaks konkurendiks.

● Mõistagi suhtusid kandidaadid positiivselt sihtaspirantuuri arendamise nii Läänes kui Idas ning välisõppejõudude Tartusse toomisse.

● Tootmise arendamine ülikoolis?

● Kõrgkooli üleminek isemajandamisele?

● Teadusosakonna reorganiseerimine instituutide süsteemiks teaduskondade juures?

**1. AK:** Igasugune iseseisvumine on seotud majandusliku küljega. Suures osas tagab selle teaduspotentsiaal ning tema efektiivsuse suurendamine, milles on põhiline osa fundamentaalteadustel. Tsükkel ideest kuni väikeserialise tootmiseni peaks olema ülikooli enda käes.

Käsu korras nähakse ette kõrgkooli üleminekut isemajandamisele, isefinantseerimisele järgmisest aastast. Teesina on see väga hea. Ülikool ei ole aga monoprofiilne asutus, vaid väga lai, ja seetõttu saab rääkida niisugustest teadusüksustest esialgu vaid sel määral, mis toovad ülikoolile kasu. Tervikuna saab isemajandamisest asja ka ülikoolis vaid siis, kui kogu riigi majandusmehhanism on ümber korraldatud. Tõelise isemajandamise korral on tulu loot ka teadusinstituutidest.

**2. A-EK:** Ei tunne seda valdkonda, ütlen vaid mõne mõtte. Kogu selles teesis valitseb põhjendatult väga tugev tehnokraatlik element ja see on suunatud rohkem tehnilistele kõrgkoolidele, kellel otsest tellijat, jõukad rahvamajandusharud jne. Meil on traditsiooniliselt kõige vähem finantseeritud süsteemid kultuur, tervishoid, haridus. Terves maailmas finantseeri-

takse ülikooli, eriti humanitaarteadusi, ikkagi tsentraliseeritult kas erafondidest, õppemaksudest, metseenlusest. Täielikku üleminekut isemajandamisele hariduses ei kujuta ette. TO reorganiseerimist institutideks ei kujuta hästi ette, ilmselt on nende vahel suuri erinevusi. Igati olen aga sisulise iseseisvuse poolt.

**3. JK:** Pragmaatiline vaimulaad on levinud üle kogu maailma, ei pea seda õigeks. Ülikool on ja peab jääma eelkõige fundamentaalteaduse tegemise kohaks. Ülikooli üleminek isemajandamisele — selline ketserlik mõte ei saa üldse kõne alla tulla. Kui tehnilistele kõrgkoolidele maksavad tellijad lõpetaja kinni, siis peaks ju jääma raha, mis tuleks ülikoolile. Täiesti loomulik on aga ülikooli oma tootmine, kui on vaja mingit unikaalset aparati või midagi muud.

TO instituutideks — see on nutikas mõte, sest sellises süsteemis oleks kaadri reserv õppepoolele märksa selgem. Uuel rektoril on tõsine ülesanne: ta peab hakkama vähendama lõhet õppe- ja teadustöö vahel, et teaduslaborites oleks suurem õppetöö ja kateedritel omad laborid.

● Kas vene osakondi suurendada või vähendada?

AK soovitas leida täpse statistika järgi koostööla nende spetsialistide vajaduste ja ettevalmistamise vahel. A-EK arvas, et ülikool on väljakujunenud organism ja kirurgiliselt oleks vaja sekkuda vaid äärmiselt ekstreemsetel juhtudel. Kui jätame vene keeles õppinud arstid endale, peame tegema kõik, et nad diplomi saamise ajaks oskaksid mõlemat keelt. JK arvates on see üliõpilaskontingendi arv stabiliseerunud ning suuri muutusi ei ole ette näha. Kuna nüüd on luba 2 protsendi ulatuses ise reguleerida päevast vastuvõttu, siis vähendati vene filoloogia osakonnas 10 kohta. Lisaks tuli aga tellimus eesti keelest vene keelde tõlkijate ettevalmistamiseks. Üks koht on, pool kohta ka paistvat.

● Küsiti sedagi, keda nähtaks oma praegusel ametikohal pärast rektoriks valimist.

● Keemiadiplomand Marek Strandberg tahtis kuulda garantiid, et oma kandidatuuri enne 21. juunit maha ei võetaks.

AK ütles, et ta ei ole nii kaugele ette mõelnud ja loodab, et see karikas temast üldse mööda läheb. Kuid niisuguste suurte muutustega puhul peaks järjepidevust silmas pidama. Kandidatuuri mahavõtmise suhtes ei ole temal küll mingeid kokkuleppimisi olnud, aga situatsioon võib muutuda isegi 5 minutit enne 21. juuni koosoleku algust.

A-EK meelest on kõik kohad asendatavad, ka tema oma, kui ta mingil põhjusel järgmisest päevast enam edasi ei töötaks. Oma kandidatuuri ei olevat vist enam viisakas maha võtta, asi on kaugele läinud. Kogu situatsioon tegevat murilikuks küll.

JK oli üllatunud viimase nõukogu tulemustest ja ütles, et eks me pea siis tõesti mängu kaasa tegema, kui rahvas seda spektaaklit nii kangesti tahab. Vakantne koht — seda ei olevat pähegi tulnud.

● Valdar Parve tundis huvi üliõpilaste osalemise kohta TRÜ nõukogus.

A-EK mulje on, et suures nõukogus olevat nad aktiivsemad kui teaduskonna omas. JK sai TRÜ

(Järg 2. lk.)

ANDRES JOALA fotod



## Veel kolm päeva

(Algus 1. lk.)  
nõukogu liikmeks ühel ajal üliõpilastega ning varasemate aegade võrrelda ei oska. Liidus olevat aga sellest tõusnud terav probleem (ühed — õige samm, teised — üle pingutatud). «Meie suures nõukogus on küll üliõpilased omal kohal, on välja öeldud mitmeid asju, mis mulle meeldivad.»

AK meelest olid tudengid esimesel aastal tagasihoidlikud, nüüd on noor aju mitmetes probleemides osanud välja tuua uusi külg. Eriti hindas ta seda, et üliõpilaskond saab otsustamisest osa võtta. Kui ülikoolis jõutakse ükskord ekspert-hinnanguteni, siis peab seal olema ka tudengite hinnang.

● Kas poliitiliste vaadete tõttu võib üliõpilast eksmatrikuleerida?

A-EK: Üldjuhul ei pea seda õigeks, loodan, et meie poliitilised vaated ja üldse iseärasused muutuvad veel vabamaks ning suhtumine neisse tolerantsemaks, kuigi poliitiliste vaadete juures on ka mingi raskesti tõmmatav piir.

JK: Ei ole seda küll poolteise aasta jooksul teinud ja loodan, et ei peagi tegema, kui kogu riigi areng toimub üldinimlikkuse suunas.

## Enne rektori valimisi

tahaks mõnest asjast rääkida. Esiteks, et ei tuleks enesetaandamisi. Oigupoolest peaks see olema välis-tatud vältimaks valiku puudumist, kandidaatide edasise koostöö halvenemist, telgitaguseid instruktoreid.

Hoopis tõsisem faktor on ülikooli vaesus. Vaesus alandab nii üksikisikut kui kollektiivi, ajendab hankimist kasvõi enesemüümise hinnaga (vrd. EPA alluvuskaalutlusi). Praegustes tingimustes väljendab analoogilist suhtumist mõtteviis — eelistada rektorina isikut, kes kratina varandust kokku kannab.

Milllegipärast tekib siinkohal võrdlus esmasünnioiguse müümise-ga läätseleeme eest! Pealegi julgen arvata, et taolised ootused lihtsalt ei täitugi. Seda teeb majanduslik olukord, kuid ka ülemuste «vastus» privileegi kaotamine. Nii-melt seni nemad palusid kedagi rektoriks tulla, tollel oli põhjust tänada usalduse eest ning võimalus küsida toetust ja abi. Peremees võis «kaasavara» eraldada. Nüüd tal pole aga enam sellist «intiimset» kohustust. Pealegi säilitavad pikaajalised tandemid Käbin—Klausson või Vaino—Saul oma võimu materiaalse toodangu andmise kaudu, vaimsega võib nende meelest oodata.

Ise peaksin ülikoolis paremate töötingimuste loomist vajalikuks ja kaasaegse aparatuuri muretsemist paljudel erialadel lausa mõõdapäasmatuks, ent siiski julgen väita, et põhiprobleemiks on teaduskaadri, eriti doktorite «taastootmine». Ning selleks ei piisa ainult töötingimuste loomisest. Miljöö peab muutuma teaduslikkuse kasuks, õpetamine erialakeskseks. Domineerima peab eriala, tulevane spetsialist, mitte ka-leidoskoop saateainetest (tsiviil-kaitse ohutustehnika, keel, kehakultuur, sõjaline, filosoofia — mis kellelgi või kunagi ületähtsustub, võlgnevuse ja arutelualseks muutub). Kui siin ei osata või ei suudeta midagi olulist kavandada ning ellu viia (näiteks üliõpilaste-fanaatikute erialane ja keelealane individuaalõpetamine, eriti OTU kasvan-dike, avaramad väliskorandeeringud jms.), langeb lektorite kvalifi-katsioon üsna varsti hoopis kehve-male tasemele. Juba praegu on meil rohkem dotsentide kui professorite ülikool, kuigi on vaja vastupidist. Mikrofon tuleb asetada ikka profes-sorite, mitte dotsentide ette, akadeemiline vääriskus vajab hoidmist. Ning probleem bürokratiseerumise-st. Meil on liiga palju andekaid organisatoreid. Toon näite. Kahe-kümne aasta eest iseseisvus mate-

AK: Oigusriigi poole püüeldes peaks olema konstitutsiooniline ga-rantii igalühel ise oma tegude eest vastutada, aga ei saa konstitutsiooni järgi olla vastutav poliitilis-te vaadete eest.

● Milline ülikooli taidluskollektiiv meeldib kõige rohkem?

A-EK: Täiesti veendunult TAM, kus ise tudengipõlves laulsin. Väga suurt mõju avaldas mulle Richard Ritsing.

JK: Kõik on tugevad kollektiivid, aga et TAM jaguneb mitme vahele (EPA-ga kahasse — toim.) ja naiskoor ja kammerkoor on päris meie omad, siis panen nemad ettepoole.

AK: Meeshääled kõlavad hästi, aga naiskoor meeldib rohkem.

Olevaate võiks lõpetada filoloogia-teaduskonna dekaani prof. Harald Peebu sooviga uuele rektorile: esimesed noomitused dekaanile tulgu ikka õppe- ja teadustöö pärast, mitte tsiviilkaitses, ühiselamute ja muu säärase tõttu.

VARJE SOOTAK

ÜKS SUUR TÄHELEPANU!!!

REKTORI KANDIDAATIDEGA KOHTUME VEEL ESMASPÄEVAL, 20. JUUNIL KL. 17 AULAS.

maatikateaduskond. Et üliõpilasi oli alla 500, polnud tasulist prodekaani ette nähtud. Endel Jürimäe oli dekaan, mina ühiskondlik prodekaan. Tegelikult tõi tegi dekaan ja sai selle eest palga. Mina osalesin üliõpilasiristustel, käisin koosolekutel (ja kirjutasin õhtuti dekan-naadis väitekirja). Dekaan oli töö-taja. Praeguseks on dekaan ülemus. Mõõdunud aastal abistasid teda järgmised prodekaanid: ühiskondlik õppetöö alal, tasuline teadustöö alal, tasuline informaatika alal, üliõpilasprodekaan! Juhtimis-süsteem missugune, vaja vastastikuseid informeerimiskoosolekuid, kooskõlastamisi, ei saa otsustada volituste puudumisel jne. Lisagem ühisistumised parteibürooga, komisjonid tööks volgnikega, puudujate-ga jm. Aga üliõpilasi on ikka alla 500. Anatoli Mitil koos prodekaaniga oli neid üle 500, ja nad said ka kahekesi hakkama.

Dekaanil on vastuvõtt kaks tundi nädalas, ühiskondlik prodekaan istub kui tinasõdur tasuta viis aastat dekan-naadis. Tasuta on muidugi tinglikult, sest talle kompenseeritakse teiste õppejõudude arvelt 0,4 koormust. Võib-olla tuleks siiski rakendada Atko Viru ettepanekut, et dekaan on auametis, administra-tor tasuline. Või leiduks meil noo-remaid mehi, kel töövõime suurem? Ja ega bürokraatia ainult dekan-naadis võimutse. Heitkem pilk kohvikusse. Kuuekümnendatel kõlbas üli-õpilastel ja õppejõududel süüa-juua segamini, suheldes. Nüüd on saali-d eraldatud ja vahekaik suletud. Minu meelest sildi «Õppejõududele» nägemine on iga tudengit solvav. Akadeemiline seltskond, taandatuna ülemuste-alluvate suhetele, kasvat-tab kehva iva.

Aga solvamisega on jõutud kau-gemalegi. Töötajate huve kaitsev ametiühingukomitee (?) kinnitas ja kehtestas kodukorra, et kohvikusse lubatakse oma juubelit pidama vaid professoreid ja teenelisi. Sellise ilu-sa vastuse kuulsid Helve Kaburilt mu kolleegid Olaf Prints ja Kalle Velsker, ning viisid oma külalised õppehoone keldrisse. Kohviku õppe-jõudude saal seisab aga sageli tüh-jalt. Sotsialistliku majandamise omapära?

•Lõpetada tahaksin aga tähelepa-nekuga, et Liidus on ülemuste kabi-neti ukseid sageli vildiga vooderdatud, justkui oleks seal sees külm. Tahaksin, et meie rektori kabinetti pääseks ikka läbi ühekordse ukse nagu aastani 1974.

JAAN REIMAND

## Avalikustamise aren-damisest ülikoolis

● EKP TRÜ KOMITEE OTSUS 16. MAIST 1988. A. ●

EKP TRÜ komitee, ära kuulanud ja läbi arutanud komitee liikmete U. Matjuse ja V. Sootaki ettekan-de, nendib, et vaatamata mõninga-sele edule avalikustamise arenda-misel jäävad ülikooli ja allüksuste juhtkond, partei- ja ühiskondlikud organisatsioonid, õppe- ja teadus-personal, samuti üliõpilaskond tun-duvalt maha võimalustest, mida sotsialistliku demokraatia tugevda-miseks ja arendamiseks pakub NLKP juhtkonna poolt algatatud avalikustamise ideoloogia ja poliitika.

EKP TRÜ komitee otsustab:

1. Taotleda parteiorganisatsioo-nide tegevuse laiemat avalikusta-mist, korraldades rohkem lahtisi koosolekuid, viies kõik otsused iga NLKP liikmeni.

2. Süstemaatiliselt ja täielikult avalikustada ülikooli ja allasutuste juhtkonna, samuti ühiskondlike or-ganisatsioonide kogu otsustav te-gevus, nii et iga otsus jõuaks nen-den, keda ta puudutab või kelle kohta käib. Ülikooli juhtkonnal ja parteikomiteel tunduvalt rohkem sõnastada ja avalikustada oma suhtumist meie elu tähtsatesse proble-midesse.

3. Tagada ülikooli igale liikme-le õigus ja võimalus tutvuda üli-kooli kohta ning ülikooli enda juh-

timisel vastuvõetud dokumentidega.

4. Avalikustada ülikooli, ta all-asutuste ning ühiskondlike organi-satsioonide majanduslik olukord ja tegevus. Ametiühingukomiteel ja -büroodel seada pideva altpoolse kontrolli võimaldamiseks avalikult välja ka autode, kõikvõimalike tuu-sikute jms. taotlejate järjekorra täielikud nimekirjad, samuti üle-vaade taotluste rahuldamisest ja järjekorra liikumisest.

5. Nõuda igalt ülikooli poolt de-legeeritud saadikult regulaarselt aru tegevuse kohta valitud organis-anda saadikutele konkreetseid üles-andeid valijate tahte esindamiseks ja täitmiseks ning tarbe korral al-gatada saadiku tagasikutsumise protseduure. Vältida saadikute kol-lektiivseid aruandeid. Avalikustada ajalehes «TRÜ» veel kord ülikooli saadikud kõrgemates võimu- ja muudes valitavates organites.

6. Ülikooli juhtkonnal koos aja-looteaduskonna nõukogu ning par-teiorganisatsiooniga kaaluda tead-laskollektiivi loomist ülesandega kirjastada hiljemalt 1994. aastaks, rahvusliku ülikooli 75. aastapäevaks uutmisideoloogiat vaimus teos «Tartu ülikool 1919—1989». Par-teikomiteel selgitada välja ning avaldada ülikoolist ebaseaduslikult vallandatud ja represseeritud õppe-jõudude ja teadlaste nimekirjad, taotleda represseeritute täielikku

rehabiliteerimist ning asuda mana-lasse varisenute mälestuse jäädvus-tamisele, sidudes selle ülikooli kõi-gi nimekate õppejõudude-teadlaste mälestuse jäädvustamise uue koond-kavaga.

7. Aastaraamatusse «Tartu Riik-liku Ülikooli struktuur ja isikkoos-seis» võtta sisse TRÜ nõukogu, ülikooli partei-, ametiühingute ja komsomolikomiteede koosseis. Aas-taraamatust välja jätta info ühis-kondlike organisatsioonide kohta teaduskondade tasemel.

8. Toetada avalikustamise arenda-mist tagavate survemehhanismide seaduspärase tegevust. Viia ajalehe «TRÜ» kolleegiumi enam üliõpilas-konna esindajaid, taotleda ajalehe mahu suurendamist, pidada tarvili-kuks ülikooli ulatuslikku osalemist ajakirja «Akadeemia» väljaandmis-es. Toetada üliõpilaskonna vaiel-damatut õigust sekkuda ülikooli as-jadesse. Pidada otstarbekaks vaba tribüüniga ülikooli diskussiooni-klubi («TRÜ Hyde Park'i») loo-mist.

9. Hakata regulaarselt, kord nä-dalas, korraldama ülikooli ning ühiskondlike organisatsioonide juh-tide infotunde.

10. Kontroll käesoleva otsuse täitmise üle panna EKP TRÜ komitee sekretäri ja ideoloogiasek-torile.

PAUL KENKMANN,  
EKP TRÜ komitee sekretär

## Avalik kiri rektori(kandidaadi)le

Nagu teada, toimub lähemal ajal TRÜ rektori valimine. Usun, et kandidaadid esinevad oma valija-tele ja arvesse võttes ülikooli täht-sust, laiema publiku ees. Kuid lubatagu, lugupeetud rektori-kandi-daadid, minul pöörduda teie poole välja ütlema mõned mõtted rah-vusteaduste kaadri ettevalmistamise seisust TRÜ-s. Käesolevas kirjas arusaadavatel põhjustel pole võimalust ega ka tarvidust tuua faktilisi andmeid näitamaks, et sõ-jajärgsel perioodil, ka viimase paari aastakümne jooksul ei ole TRÜ täitnud oma rolli rahva ees rahvusteaduste õpetamisel nii kvan-titatiivses kui kvalitatiivses mõttes. Ma pean siin eeskätt silmas etno-graafie, folkloriste, arheoloogide ja kunstiajaloolasi ning nimetatud teaduste interdistsipliinide esin-dajaid. Olukord on kujunenud enam kui talumatuks, sest ei jätku spetsialist-uurijaid muuseumide, teadusasutuste, arhiivide jaoks, kõnelemata sellest, et näiteks et-nograafid, kes saavad mõneti laiema rahvakultuuriajaloolise õpe-tuse, võiks edukalt töötada õpe-tajatenä, kirjastuses ja mujal. Meil pole üldse spetsialiste etnopsüh-holoogia, etnolingvistika, etnili-

se ajaloo, kaasaja etnokultuurilis-te protsesside, etnosotsioloogia, etnobotanika, etnozooloogia jt. distsipliinide alal. Kas saab pidada normaalseks, et vabariigis tegele-vad (ja üsna edukalt) mitmete tea-dusharude esindajad rahvusküsi-musega, kuid mitte etnograafid, kellele uurimisobjektiks on ju et-nos? Kas ka mitte ülikoolil pole oma annus süüd, et meil pole ilmu-nud pärast sõda rahvakultuuri üle-vaadet, et enamik vabariigi juhti-vaid ajalooteadlasi on saanud TRÜ-s poliitilise ajaloo väljaõppe, kuna sõna tõsisel mõttes lihtsa töö-inimese ajaloo kirjutamiseni pole tegelikult jõutudki, kuigi avaldatud ajalookirjanduse bibliograafiline ni-mistu on ulatuslik. Missugune üli-kool siis maailmas veel peale TRÜ kannab vastutust eesti rahvustea-duste, rahvakultuuri kaadri välja-õppe eest? Kas TRÜ rektorit ja õpetatud nõukogu ei häiri, et on küll olemas NSV Liidu ja üldaja-loo kateedrid, kuid puuduvad eesti ajaloo, etnograafia, arheoloogia, folkloori kateedrid? Hea küll, kui mitte kohe kateedrid, siis vastavad laboratooriumid peaksid juba kõige lähemas tulevikus ellu kutsutama. Meie rahva kultuuriajaloo seotud

kateedrid saavad ju ainult olla TRÜ-s, mitte näiteks Leningradis või Voronežis. Juba aastakümneid kurdetakse, et pole selleks teadlasi ega õppejõude. Kuid jälle: kes neid peale TRÜ veel ette valmistada saavad ja peavad? Küsimusi on palju ja nende lahtiharutamine pole kerge. Kasvõi: miks on muudetud ajaloo-osakond (ka teised osakon-nad) keskpärase õpetajate kooliks nii, et isegi kaugtulevikus ei näe koolmeistreid küllalt olemas, sest esimesel võimalusel jätvavad nad lastekoolituse sinnapaika. Või: kas tõesti loodetakse rahvusteaduse kaadri koolitamine rajada rahali-sele äri-le, näit. muuseum maksku ja siis me, õpetatud mehed, kooli-tame teile Juhani või Mari. Ja lõ-puks, kas pole aeg lõpetada päris-orjuse aegu meenutavate suunamis-komisjonide töö. Las lõpetajad kõigepealt ise otsivad omale kokku-leppelisel sobiva ametikoha, saa-matuid vaid võiks ülikool abistada leivateenimisel.

Need ja paljud teised rahvus-kaadri ettevalmistamisega seotud valukohad TRÜ-s on vaja lahenda-da. Mida kiiremini, seda parem. Edu soovides

ALEKSEI PETERSON

## Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsi asutamisest

Pidades oluliseks akadeemiliste traditsioonide jätkamist ja tundes muret eesti õigusteaduse ja -kul-tuuri arengu pärast ning püüeldes aatekaaslaste ühendamisega on al-gatatud Eesti Akadeemilise Oigus-teaduse Seltsi asutamine. Idee on heaks kiidetud õigusteaduskonnas, ülikooli nõukogus ja linnavalitsus-es. Initsiatiivgrupp on koostanud põhikirja projekti, millega saab tutvuda kriminaalõiguse ja -prot-sessi kateedris (t. 35154).

Selts peab oma ülesandeiks huvi tõstmist teadustöö vastu õigustea-duse vallas, juristide ametkonna-välise suhtlemise ja ühisürituste korraldamist, üliõpilaste kaasamist teadustööle, suhete loomist teiste vabariikide ja välismaa juristidega ning organisatsioonidega, teiste erialade teadlastega ja loovinimes-tega, õiguslase info kogumist ja vahendamist, seisukohtade välja-

töötamist küsimustes, mis pakuvad huvi juriidilisele üldsusele jpm. Seltsi liikmed on kavandatud lii-gendada tegevliikmeteks, auliikme-teks, välisliikmeteks ja üliõpilas-liikmeteks.

EAOS-i asutamiskoosolek toimub 21. juunil kl. 17 TRÜ nõukogu saalis. Ootame asjast huvitatud ju-ristide ja üliõpilaste osavõttu.

Initsiatiivgrupi nimel  
RAIT MARUSTE

## Materiaalse ergutusfondi 1988. a. eelarve

Laekumised	
1. 1987. a. preemia jääk	—
2. 1988. a. plaaniline pree-mia	156,0
3. Laekumised tsentralisee-ritud jt. asutuste MEF-idest	10,0
<b>K o k k u:</b>	<b>166,0</b>

Kulutused					
Kokku	Kvartalite lõikes				
	I	II	III	IV	
116,2	33,0	28,0	25,2	30,0	
16,6	4,1	4,2	4,1	4,2	
10,0	—	5,0	—	5,0	
23,2	7,0	5,0	5,0	6,2	



## Teadusosakonna nõukogus

17. mail

● Otsustati uute teadusallüksuste loomine: laserbiomeditsiini labor, raamatukogunduse teooria ja ajaloo uurimisgrupp, filosoofia didaktika uurimisgrupp ja fennougristika labor.

● Füüsika-keemia-teaduskonna teadusprodekaan dots. Rein Pulle-rits esitas aruande lepingulistest uurimistöödest. Viimase 4 aasta jooksul on lepinguliste tööde palga-fondi limiteerimise tõttu üldmaht jäänud samaks, kohakaasluse korras töötavate õppejõudude ja abi-õppepersonali arv vähenenud 25%, üliõpilaste arv 60%. Lepinguid täidetakse kõigis kateedrites ning orgaanilise sünteesi harulaboratooriumis.

Suurimaks fundamentaal-informatiivseks lepinguliseks tööks on akadeemik Viktor Palmi juhendatav orgaaniliste reaktsioonide kiirus- ja tasakaalukonstantide masin-otsumis ja -arvutussüsteemi loomine. Raske on selle töö tulemuseks

olevaid teatmeteoseid — tabelleid trükkida. Need raskused aga mõjustavad negatiivselt infovahetust välistama uurimisasutustega. Orgaanilise sünteesi harulabor on «Floras» juurutanud kuue feromooni tootmise.

Anorgaanilise keemia kateedris jätkatakse dots. Toomas Tenno juhendamisel vee parameetrite (hapniku kontsentratsioon, temperatuur, pH, redokspotentsiaal, ammoniaagi ja CO<sub>2</sub> kontsentratsioon) mõõturite väljatöötamist.

Poolte lepingute temaatika kuulub üleliidulisesse või vabariiklikesse sihtprogrammidesse. Fundamentaalse lepinguliste uuringute osakaal on jäänud endiseks, suurend praktilise kallakuga lepingud ei rakenda aga maksimaalselt õppejõudude teaduspotentsiaali.

● Ametiühingukomitee esimehe asetäitja Lilie Pung andis informatsiooni 11. mail aulas toimunud töökollektiivi koosolekust, kus arutati materiaali-tehnilise baasi ja sot-

siaalse arengu fondi summade jaotamist. Mitmes küsimuses jäi lõplik selgus saamata, kuna ametiühingu poolt jäeti teadusosakonna administratsioon koosolekule kutsutama.

● Prorektor prof. Ants Kallikorm informeeris kõrgkoolidevaheliste lepingute sõlmimise võimalust Soome ja Skandinaaviamaadega. Lootused olukorra paranemiseks põhinevad NSV Liidu Hariduskomitee esimehe asetäitja F. Peregudovi toetusel.

● Jüri Saarniit tutvustas ülikooli avaliku arvamus uurimise süsteemi loomise põhimõtteid.

Nende kohaselt on võimalik 3–4 päevaga alates tellimuse saamisest momendist ette valmistada ja läbi viia 400 isiku küsitlus, töödelda andmed ning edastada saadud tulemused tellijale. Otsustati idee sügisest realiseerida ning üksikasjadest avalikkust informeerida «TRÜ» vahendusel.

## Keeleringi X kevadkool hilistalvel

koolitatud häälte eestvedamisel vanad regilaulud. Ja valge vaikus vajas lõpuks üle väsinud majaliste.

Järgmisel hommikul trampis sisse «Tallinnfilm» ringvaategrupp Jaak Lõhmuse (tema oli ka üks keelekoolide algatajaid) juhtimisel ja elu läks veelgi huvitavamaks. Keelekool jätkus süttivate ja loojuvate jupiteride valgus. Kõne alla tulid spetsiifilisemad keelekõnused. Toomas Help arutles keeleajaloo üldisemate küsimuste ümber ja jõudis välja läänemeresoome Suure Rütminihkeni, mis on ta meeli kõitnud viimasel ajal. Keelevahetusest Siberi eestlaste näiteil rääkis Jüri Viikberg. Ta loetles konkreetseid põhjusi, mis on soodustanud Siberi eestlaste assimileerumist venelastega. Ettekanne sisaldas hoiatavaid näiteid meile kõigile. Kaja Tael vaatles eesti keele sõnajärge võrrelduna ungari ja soome keelega. Helle Metslang peatus aspekti kategoorial ja selle avaldumiseviisidel eesti lauses. Silvi Vare käsitles süsteemi, normi ja kõnetasandi vahetust liitsõnamoodustuses. Enn Veldi esinemise eesmärk oli fonosemantilised paralleelid. Võrdlusmaterjal pärines peamiselt eesti ja inglise keelest. Peeter Päll esitas eesti tänavanimede statistikat, sagedamateks tänavanimedeks meie linnades on Põllu, Metsa, Aia jt.

Enne suurt lõunasupi söömist võeti väsinud peade lahtutamiseks ette jalutuskäik Suure Taevaskotta. Tolmumantlites ja kingakestes matkaseltskond tutas pölvkõrguses lumes läbi puutumatut loodust. Ja nii tore oli! Harutasime lahti mõned keeleringi «pusad» ja laulsime värskes lumes.

Pärastlõunal kuulasime Helmi Neetari ettekannet moest eesti murete tuletuses. Märt Väljataga rääkis Uku Masingu keelefilosoofilistest vaadetest. Sama teemat täiendas Tõnu Tenderi referaat ühest Masingu keelefilosoofiisest kirjutisest. Meeli hoidis erksad Linnar Priimäe efektned esinemine Marxi ja Hegeli filosoofiast, nii et

kuulaja rolli jäi ka «Tallinnfilm» võttegrupp.

Keskõisel tunnil viis võrratu Toomas Help autoriteetse komisjoni ees (Marju Lepajõe, Vallo Kalamees) läbi kõmri keele eksami. Olime vapustatud, kuigi läbi ei pörunud keegi. Jõudsimme arusaamisele — Toomas Help on Suur Filoloog!

Meelelahutuseks mõeldud mardiooper «Veljesto» repertuaarist (taaselustatud Pekka Erelti poolt) keeleringlaste ettekandes teenis seltskonna mõnusa muheluse. Mees-keelekoollaste saunasoleku aegu meisterdasid naiskeelekoollased rongiga ärasõitnud esinenute auks isikupärased lumeskulptuurid. Eriti loomutruud said Jaan Undi ja Enn Veldi omad. Taevaskojas sadas ikka veel tõelist Muumi-lund.

Mõnevõrra unisest ja nukrast hommikust sai ilusaim pühapäevahommik tänu jalutuskäigule Uku Masingu suvekodu juurde Taevaskoja metsade süles. Au poistele, kes sinna raja lahti kaebasid! Valges vaikus oleksid otsekui taevaväravad korras lahti läinud.

Jäid veel asjalikud talitused keelekooli lõpetamiseks. Kokkuvõtet keeleringi kümnest keelekoolist kuulsime oma matroonilt Valve-Liivi Kingisepalt, ainsalt hingelt, kes osalenud kõigis koolides. «Püha pärimuse» kandjana oli tal pajatada palju huvitavat. Mõtelda vaid! — keelekoolides on kuulatud 120 ettekannet, neist veerand üliõpilaste esituses. Kuulamas on olnud üle 500 inimese. Missugune tubli lisa korralisele õppetööle ja annus organiseringimiskogemusi! Peale selle Filoloogiapatriootilised Suurviktoriinid, luulekavad, keeleteatri laadis etteastumised, diskussioonid, jalutuskäigud, ühislaulmised jne. jne. On, mida mees pidada ja hinnata.

Langes lipp, kostsid tänusõnad, kevadkool hilistalves sai läbi. Lahkusime uss — me tuleme sügisel jälle kokku.

LEELO KINGISEPP,  
eesti fil. III k.



## Jaanipäeval Vändrasse

Jäädvustamaks J. W. Jannseni, harukordselt lopsaka ja pildirikka keelega kirjaniku, pideva eesti ajakirjanduse rajaja, «Vanemuise» seltsi asutaja ja esimese üldlaulupeo korraldaja mälestust tema sün-

nikohas Vändras, avatakse jaanipäeval 24. juunil kl. 19 pidulikult tema sünnikohas, Tõrvaaugu end. kõrtsi kohal, mälestuskivi. Kohtumiseni jaanipäeval Vändras!

## SuurESuusesess

Kodus küll pole koht õppimiseks. Sealt tuln ära ühikasse. Et äkki siiski õnnestub üht-teist selgeks saada.

Toas on palav. Teen akna lahti — autod, bussid, mootorrattad, väikesed lapsed. Vaatan välja. Ohkan. Kiikan kaustikusse. Ohkan uuesti. Läheks duši alla, oleks endalgi põhjendus, miks jälle ei õpi. Sooja vett ei ole. Kuu sa külla vee all ikka seisad, kõrvad kisuvad peadligi rulli ja aju jäätub sootuks ära. Eks katsu siis sügavkülmusest midagi kätte saada.

Võtan viihiku ja lähen raamatukokku. Sellise ilmaga istuvad seal ainult ülepeavitanud, õrna nahaga või südamehüüdnistusega inimesed. Ilmselt pole mul üht ega teist, sest jätan pikemalt mõtlemata selle asutuse maha ja lähen randa.

Varbad vees, pihud liivas, nina päikeses, kipuvad mõtted loomuliku rada minema, ikka õigekirja reeglilt suurde suvesse. Ohtuks on pea papilitolmu ja liiva täis, reegleid ei paista väljagi.

Kõik, aitan naljast. Kui sest õppimisest nagunii midagi välja ei tule, lähen parem ära vanalinna päevadele. Kõnnin seal päevakest paar, laristan raha maha ja tulen tagasi.

Eksamikartuse peletan eemale mõttega: Seilasime, teame! On ennegi sesse olnud (üks), mis see siis ära ei ole.

Füüsikareegleid oludele kohandades: läbi eksamiläätse tekib sessipeegilile nagunii ümberpööratud ja tõeline kujutis, mis sulle must valg matriklisse kirja pannakse.

TIINA KUULER,  
ž. I

## Raamatukogu ootab

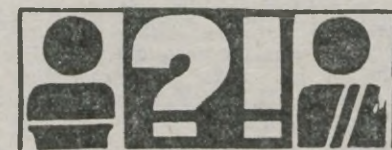
Oppeaasta on lõppemas ja raamatukogu ootab tagasi laenutatud raamatuid. Arge viivitage raamatute tagastamisega, sellega säästate oma aega uue oppeaasta alguses, kuna kõigil neil, kellel ei ole võlgnevusi raamatukogus, on võimalik lugejapiletit pikendada juba juunikuus.

Eriline palve on meil lõpetajatele. Kui teil on niisugust õppekirjandust, mida oleksite nõus raamatukogule annetama, oleksime nende nimel, kes jäävad õpinguid jätkama ja kes alles asuvad õppima ülikooli, sügavalt tänulikud. Vajame nii TRÜ kirjastuse kui teiste kirjastuste väljaandeid, nt. A. Lepp, E. Lepp-Kogerman «Kraniaalnärv» (1982), M. Timotheus, A. Tuulmets «Orgaanilise sünteesi praktikum laboratooriumitehnika» (1983),

L. Auväär jt. «Patendinduse õiguslikud aspektid» (1984), P.-H. Kingisepp «Inimese füsioloogia lühikursus» (1984, 1987), N. Tšeboksarov, I. Tšeboksarova «Rahvad, rassid, kultuurid» (1976), H. Kallak «Evolutsiooni materjal ja tegurid» (1982), A. Männik «Biokeemia» (1985), Вахтер, X. и др. «Методические рекомендации для практ. занятий по дермато-венерологии» (1981), Еременко, И. Г. «Олигофренопедагогика» (1985), Ермолаев, Ю. А. «Возрастная физиология» (1985), Иванчицкий, М. Ф. «Анатомия человека» (1985), «Психология». Под. ред. В. М. Мельникова (1987) ja mitmeid teisi raamatuid. Vajalike raamatute täielike nimekirjadega saab tutvuda õppekirjanduse kojulaenutuses.

VIIVE KONSIN

## Jaotamisest defitsiidi tingimustes



Mitmetes oma sõnavõttudes on ülikooli majandusjuhid kurtanud, et üliõpilased ei saa ühiselamute hooldamisega hakkama, omavalitsus sel alal ei tööta ja olevat puhas sõnakõls.

On selge, et ülaltoodud näide pole üldistatav ja ilmselt ei käi majandusteaduskonna kohta, kus majanduskogu funktsioneerib ning kus meie arvates ka kord ühiselamus tasemel on. Majandustudengid on mitu aastat oma ühiselamuga heas mõttes silma paistnud. Lugeses eelmisest «TRÜ-st» A. Mägi vastavasisulist artiklit, kus teatati, et ühiselamukohtade jagamisel arvestati teaduskondade ühiskodude korrasolekut, olene häämningus. Kui meie majaga kõik korras on, miks peaks siin siis elama teised teaduskonnad (mõtlemine siin 20 füüsikut)? Miks peame meie kolima võõrasse majja allüürnikuks? Tõsi, kohtade arv on võrreldes eelmise aastaga

sama, kuid miks just teaduskonna poolitamise läbi? Majanõukogu võim ju Nooruse tänaval ei kehtil

Samuti jääb selgusetuks, miks pidas majandusametkond võimalikuks jagada ühiselamukohad teaduskondade vahel ilma asjaosaliste endi kohalolekuta. Ei olnud ju jagamise juures ei majandustudengite majanõukogu esindajat ega haldusprodekaani. Oli seal üldse teaduskondade esindajaid?

Ja veel — pole saladuseks, et ühiselamukohtade arvastatus on teaduskondades ebaühtlane. Jagades 1988/89. oppeaastaks ettenähtud ühiselamukohad üliõpilaste arvuga (30. 04. 88 seisuga), saame: bio-geo 0,597, ajaloolased 0,307 (uus vastuvõtt meie arvates olukorda oluliselt ei muuda). Majandusteaduskonnas on vastav näitaja 0,473. Siin on küll sees ka Tartus elavad tudengid, kuid meie käes pole täpsemaid andmeid.

Sõnades kurdame omavalitsuse ebaefektiivsust, aga tegudes ainult süvendame seda. Miks nii?

Majandusteaduskonna  
majanõukogu



Üks eesti filoloogide tudengite viimase aja suurejoonelisemaid üritusi sai teoks 22.–24. aprillil 1988 Taevaskojas, kus eesti keele ja soome-ugri keelte ringi vanade ja noorte põlvkondade ühisjõul peeti ära X keelekool «Keel nii, nagu ta on».

Kui «Oilsate keeleteadlaste hümnu» laulev seltskond Taevaskotta jõudis, ei olnud tali veel päriselt maha sadanud. Linnud laulsid ja filoloogiapatriootilised loosungid lehvitsid lümbes kevadtuules. Aga ta tuli. Lundpuistava taeva all kerkis esmakordselt keelekoolide ajaloo vardasse «Villa Linguistica» tõeline lipp ja kevadkool talves läkski lahti. Hämaras lumevalguses peeti esimesed ettekanded.

Peeter Olesk rääkis antropomorfisatsioonist kui kujundist ja printsiibist. Ta seletas metafooride olemust, zoomorfismide jt. tähenduse ülekannete kui kujundite sisu ja funktsiooni.

Jaan Unt põhjendas ladina keele vajalikkust meie haridussüsteemis ja tutvustas seniseid ladina keele õpikuid. Marju Lepajõe emotsionaalne esinemine K. Morgensterni käsikirjalisest pärandist TRÜ teadusraamatukogus kujunes oodiks klassikalisele filoloogiale üldse. Tol õhtul viimasena esinenud Heli Laanekask tõi kuulajate teadvusse kultuuriolud Maarjamaal eelmise sajandi algul. Ta jutustas Opetatud Eesti Seltsi loomisest 150 aastat tagasi ja selle kinnipangest 1950. aastal. Mõttevahetuseks sai ainet küllaga: kas me oleme baltisaksa kultuuri pärijad, mil määral on meis soome-ugri ürgüminat, mil määral teistelt rahvastelt laenatud jne.

Hilisõhtul väevati pead tudengite ühistööna valminud kevadtöta hildrisõna kallal. Hiljem kõlasid

## Ülikooli 18. tõlkevõistlus



Ülikooli 18. tõlkevõistluse žürii (Jüri Talvet, Aino Valmet, Urve Hanko, Mari-Ann Palm, Leena Tomasberg; konsultandid Peeter Torop, Ita Saks ja Mihkel Loodus) otsustas 9 võistlustööd (inglise, soome, leedu, läti, poola ja rootsi keelest) hinnata järgmiselt:

I auhind — RIHO LAANEMAE (vene filol. IV k.; Jan Parandowski

novell «Muinasjutte tagasitulek», poola keelest);

II auhind — RAILI LEMBINEN (eesti filol. I k.; Martti Larni novell «Realistlik teater», soome keelest);

III auhind — ENE-REET SOOVIK (inglise filol. II k.; Doris Lessingi novell «Pagenduse maik», inglise keelest);

III auhind — RAILI LEMBINEN (eesti filol. I k.; Martti Larni novell «Karm karistus», soome keelest).

Ära märgiti kahe tõlkija tööd: SIGNE SANDALANE (majandusteaduskonna IV k.; Andris Kol-

bergsi novell «Midagi pole juhtunud», läti keelest) ja MEELI TANKLER (mittestats. psühholoogia III k.; Dan Anderssoni luuletused, rootsi keelest). Aramärgitute seast pidi kahjuks välja jääma J. Cheeveri novelli «Frère Jacques» tõlge, kuna ei mahtunud võistluse tingimuste raamidesse.

«Loomingu» Raamatukogu» traditsioonilise eripreemia parima vahenduse eest Nõukogude Liidu rahvaste kirjandusest saab SIGNE SANDALANE. Tava kohaselt autasustame võitjaid järgmise õppeaasta alguses.



# Mõnda TRÜ osast eesti rahvaluulepärandi väljaandmisel

Kreutzwaldi eeskujul väidab Hurt: eestlased pole ajaloota rahvas. Aga nad polnud ka kultuurita rahvas. Üks tunnustus sellest olgu kasvõi regilaul, mille tagasiandmist rahvale trükipildis alustas Hurt mõelduna sajandi seitsmekümendail aastail. Aga rahvalauludes leidis väljaantavat materjali rohkem, kui Hurt või keegi teine oskas ette arvata, mistõttu tagasiandmine lükkus juba järgnevatele põlvkondadele.

Hurda kogumise tulemused äratasid rahvusvahelistki tähelepanu. Eestis kogutud rahvalaulude põhjal võisid soomlased teha olulisi järeldusi Kalevala-laulude algse päritolu kohta. Osa neist põlvneb Eestist.

Hurt jõudis oma eluajal välja anda kaks köidet «Vana Kannelt», millest esimene hõlmab Põlva regilaulu (1875—1886), teine, Kolga-Jaani omi (1884—1886). Kolm köidet «Setukeste laule» tuli alles pika vaheaja järel, aga juba Soomes (1904, 1905, 1907). Ja jälle uus pikk paus. 1938. aastal andis Eesti Rahvaluule Arhiiv välja poole Kuusalu lauludest («Vana Kannel» III), 1941. a. aga poole Karksi regilauludest («Vana Kannel» IV).

Puhkes uus sõda, sellest siis ka uus vaheaeg. 1955. aastal tulid TRÜ 139. auditooriumis nõupidamisele kokku kolme rahvaluulet koguva ja uuriva asutuse esindajad. Seal olid siis TRÜ, Kirjandusmuuseumi ja Keele ja Kirjanduse Ins-

tituudi rahvaluule sektori töötajad. Iga asutus valis endale kihelkonnad laulude väljaannete ettevalmistamiseks. TRÜ sai endale Haljala, Helme ja Kodavere.

On muutunud vajalikuks peatuda veidi selle juures, millega ülikooli erialatöötajad on toime tulnud.

\*\*\*

REGILAU on omaette silmapaistev kunstiteos oma paari aastatuhande jooksul kasutatud alliteratsioonil ja paralleelismil kujunenud vormis.

Laul on tekkinud rahva keskel ja peegeldab rahva elu, annab seega ettekujutuse ka mineviku inimesest tema mõtete ja suhetega. Regilaulus leiab rahva elu igakülgse peegelduse kunstivormis. Siin kohtame inimeste omavahelisi suhteid kitsamas ringis, perekonnas, elus, töö või ka kaugemas haardes, külade- või koguni rahvastevahelistes suhetes. Leiame inimesi suhtlemas loodusega. Inimene puutub ju kokku loomadega, taimedega, mitmesuguste loodusejõududega. Ei puudu kosmilisedki nähtused: täht, kuu, päike ja veel mitmed salapäraseid jõud, mis esinevad ka rahva mütoloogias. Rahvalaul peegeldab veel inimeste omavahelisi suhteid ning elamusi: armastust ja vihkamist, elurõõmu ja surmahirmu, vanemaid ja lapsi, õnnelikkust elu, aga domineerima kipub elumure, mis saab kõige mõjusama väljenduse

vaeslapselaules. See üldnimlik looming on vastu pidanud sajandideid.

Kui kaugele küünivad meile tutavad laulutekstid?

Täpsema uurimisega on raske kindlasti vastata. On aga paar laulutüpi, mida allakirjutanu on ligemalt vaadelnud ja jõudnud järeldusele, et kaugemale 12. või 13. sajandist on raske minna. Umbes sellest ajast on mõningaid vihjeid olemas ka laulude kohta üldse. Leidub mõningaid küllalt kaalukaid argumente viia laulutüübid «Nurganaine» ja «Mehetapja» mainitud sajanditesse. «Mehetapja» miljö ja tegelased on kujutatud sellises seisundis, mida ei saa kujutada orjastatud ühiskonnas. Meestegelane on kas suurmaapidaja (tal on kari jm.), võib-olla ka kaupmees või veel muu mõjukas isik. Mehetaoja ei leia varju isegi metsapuudelt. Kinnispunkte järelduste tegemiseks leidub ka põhjapoolsete hõimude tekstides. Orjuseaegset õhkkonda tunnuse hilisemais variantides. Variantide võrdlemisest loobumine oleks viga. Ligemalt loodetavasti peatselt ilmuvast eriartiklist.

\*\*\*

Juba 1987. a. kevadel valmis TRÜ folkloristidel Haljala regilaulude köide ning anti üle kirjastusele, kus see on juba toimetatud ning ootab trükimasinat.

EDUARD LAUGASTE



## GAGARIN KUTSUB

Gagarini EOE teatab, et rühmas leidub veel paarile lõbusale ja töö- kade tüdrukule ning poisile vakantseid kohti. Gagarin on vähesteid rühmi, kus võite ühe aastaga saada kaks aastat malevastaaži, mis on oluline kandideerimaks EOE välisrühmadesse. Kiirustage! Avaldusi võtame vastu kuni 27. juunini Leningradi mnt. 27 tuba 352 või 333.

## TÄHELEPANUKS KÕIGILE!

ELKNÜ TRÜ komitee (ph. 208) teatab, et soovivaidusi «Balti Ühenduse» Eesti, Läti ja Leedu rühmadesse ning samuti TRÜ Gruusia rühma ootame vabariigi kõigi kõrgkoolide tudengitelt kuni 6. juunini. Eriti oodatud on noormehed! Samas palub TRÜ suvemaleva staap kõigil esmakursuslastel, kes endast veel märku pole andnud, seda võimalikult kiiresti teha, et vältida hilisemaid arusaamatusi.



## 26. JUUNIL TARTUS

- kl. 16 «Gaudeamus»-X-peotule süütamine Eesti I laulupeo mälestuskivi juures.
- kl. 16.30 rongkäigud TRÜ peahoone eest — Lossi tn. — Baeri tn.
- EPA peahoone eest — Pälsoni tn. — Vallikraavi tn. — Baeri tn.
- kl. 17 Miting-kontsert Toomeorus I üliõpilaslaulupeo toimumispaigas.
- kl. 18 Laulu- ja tantsupeo kontsert Tähtvere lauluväljakul.
- kl. 21 Tartu üliõpilaspeo lõpuskman TRÜ korvpalliväljakul.

## KES SOOVIB LAENU?

Et saada 1989. a. pangalaenu kas individuaalelamu ehitamiseks, ostmiseks või kapremontiks, aga ka suvila muretsemiseks, tuleks sellest aegsasti teatada aü komiteele, kust need andmed edastatakse pangale summade planeerimiseks.

TRÜ aü komitee

## KONKURSS

TRÜ majandusteaduskond kuulutab välja konkursi ARVUTIOPPE LABORI JUHATAJA ametikohale kuupalgaga 170 rbl. (pluss võimalus preemia 50% palgast). Töö personaalarvutitega. Vajalik arvutitöö kogemust.

Avaldus esitada TRÜ majandusteaduskonna dekaanile 18. juuliks Nooruse 9—201. Täiendavat informatsiooni saab majanduskubernee- tika ja statistika kateedrist (tel. 2 82 37).

NB!

Viimane leht (lõpetajate erinumber) ilmub esmaspäeval, 27. juunil.

Toimetaja kt. INDREK UDE



## Sild üle kunstikabineti

Kord, kui üks minu asjalik vestluspartner üritas minuga silmsidet saada, kuid mina hoopis agressiivse pilgu eest silmadele teha saada, otsustasin vaadata kaugusse, s.t. «Sophoklese» seintest läbi. See aga paraku ei õnnestunud — pildid jäid ette. Ei mäleta täpselt, missugused neist, kuid igal juhul tahtsin teada, miks ta mind segab. Ihkasin ju tunda seina, seina — eksistentsiaalset lõhet minu ja maailma vahel. Esimese pilguga käisin värviilakadena tunduvatest riskikülitest lihtsalt üle ja alles mõne aja möödudes, kui udu hajus, taipasin, et näen katset pakkuda nägemuslikku silda. Ei, mitte üle vaevavate, mitte teisele kaldale, mitte mingit lõplikku pealetükkivat arusaama, vaid silda kui katset liikuda maapinnaga paralleelselt, aga kasvõi sentiimeeter kõrgemal. Nii võib kokkuvõtlikult öelda kunstikabineti näituse kohta, mida nüüdseks koosseisus teab kas varsti enam näha saabki.

Kui nüüd silla kandesammastest üksikult rääkida, siis üks ikka Andres Kasemaa kõigepealt. Tema saladuslik hambakrigin, mis kostab läbi naeru- ja nuturõkate, jõuab kohale alles unenäos — justkui mälestus kustunud virmalistest. Rapuva Kasemaa kõrval seisab Allan Gulli «Natüürmort» — soral vahipulka, kus pead olema korralik, et mitte karistatud saada, käsi haarab iseenesest põuetasku passi järele.

Anzori Barkalaja neli sumedat naissiluetti Kuu nähtamatult külmalt annavad kogumõjuse hinge- kriipiva igatsuse, vajaduse kedagi kaitsa. Nil mõnigi mees võis neid vaadates vaikselt naeratada. Kuu nähtaval küljel eksponeerib A. Bar-

kalaja hiidpõialtsit («Debüüt»), mis on ilmselt tehtud mitte visuaalse, vaid taktiilse mälu järgi — suur peotäis E-vitamiini.

Priit Pangsepa plastiliinpoiss — kas igatsus mehelikkuse järele või antikiteetika ihaluse paroodia. Pigem midagi nendest kokku, mee-olu, mida võib lugeda sama autori autoportree näost.

Piret Lõnsi kompromillitult kirglik «Kevadnaine» viibib värvi- pulmas, «Ja tuleb sinisest õhust» esialgu petvat platoonilisust võiks eelneva pildi taustal näha seisundina pärast kiretormi. Tema madonnaliiku «Mary» pool pildiruumi on lõhutud roheliste ribadega. See teeb madonnast tõrjutud, lapseta olevuse.

Liivi Sarve korralikud «Maria 1» ja «Maria 2» on paigutatud teineteist kontrollivana vastamisi. Tumedam neist võiks Aldous Huxley Pamela («Pärast tulevärki») sõnusti katkitorgatud naine olla (tõsi küll, tal on juures ka aristokraatlikku ajalooõhku), heledam võiks olla Pamela Tarn ise.

Andres Rõhu ruum aknaga («Anne 8 II») annab märku, et ruumist väljaspool toimub midagi, kuid soovitu ei pääse punase valgusfoorkardina tõttu sisse. Vastasseinas on teema vastandfaas («Anne 8 I»). Ruum viitab lahkumisele, midagi on toimunud ja imaginaarne tegelane küüditatud... ilmselt Ilmar Kruusamäe, kes oma väga paljude piltidega õpetab, et issanda loomaaed on suur ja lai, grotesksete kerede kõhtu.

HEINRICH LEBEN

## Keelutsoon

Mõni aeg tagasi sai «Liiklusnurk» järgmise sisuga (märgu-)kirja:

● Kas praegune liikluskorraldus TRÜ peahoone ümber on optimaalne? Kelle huvides? Kas seda on arutatud näiteks ülikoolirahvaga?

● Märk 3.1 («Sissesõidu keeld») Ülikooli ja Kingissepa tänava nurgal. Kellele seda peale inspektorite vaja on?

Mõneti võib-olla isegi jahmatamapanev, kuid et soojenevad ilmad toovad välja üha rohkem sõidukeid, siis kerkib teravamalt päevakorda parkimise probleem. See ongi ilmselt olnud märgukirja läkitamise ajendiks.

Alustasin asja uurimist Tartu RAst. Teedejärelevalveinsener Meelis Loost pani esmalt mu ette lauale paberi, mille päismikus kirje: «Tartu Linna Rahvasaadikute Nõukogu TK. Korraldus nr. 249 04. maist 1987». Sisuks järgmine tekst: «Keelata eratranspordivahendite liiklust Ülikooli tänava Lätte (praegu Lossi — U. L.) — Abovani lõigul, Kingissepa tänava Ülikooli — Hariduse lõigul, Pirogovi tänava Ülikooli — Okloobri pst. lõigul, 21. Juuni tänava Poe — Lai lõigul, Hariduse tänaval ja Raekoja platsil.» Alla on kirjutanud Nikolai Preiman. Nii jääb peahoone justkui keelavate märkide piiramisrõngasse.

Piirangute põhjuseks märgib M. Loost vajadust takistada transiitliiklust vanalinnas, kus liigub palju jalakäijaid. M. Loost lisab sedagi, et erinevaid tahtmisi on liiklejatel nii palju (on ette pandud sulgeda Riia tänava see lõik, mida ehib kurikuulus «roheline silt»), et kõiki soove rahuldada küll ei saa. Samuti ei pea autoinspeksioon ega ka TK transpordiosakonna juhataja Toivo Kabanen võimalikuks ülikoolirahvale välja anda erilubasid sõiduks peahoone ette.



Seni öelduga jääb üle nõustuda või mitte. Tulgem Kingissepa tänava 3.1-märgi ja ühtlasi parkimisprobleemi juurde tagasi. Autoinspeksioonis väideti, et too märk ülikoolirahvale just kasulik olevatki, sest transiitliiklus Kingissepa tänava Abovani — Ülikooli lõigul takistaks seal autode parkimist. Parkida aga tohib siin vaid ülikoolirahva autosid. Teiste sõidukite liikluse keelab märk 3.2 Abovani ja Kingissepa tänava ristmikul. Parkla on ka peahoone teisel tiival, millesse juurdepääsutee algab Abovani tänaval elektrilajajama kõrvalt.

Mõistagi pole see mugav, sest peahoonele pääseb autoga ligi vaid Tähtvere poolt. Head pole parkimistingimused ka nn. keelutsooni piiiril. Parkida saab vaid Lossi tänaval. Raekoja taga tohib auto seisma jätta vaid eriloo omanik, kuigi sageli on parklad tühjad.

Ega tulevikki liikluskorralduses head töota. T. Kabanen ütles, et hiljemalt k. a. sügisel algavad ehitustööd VII kvartalis ja ülikooli Lossi tänava krundil, mille tõttu suletakse liiklus nii Lossi tänava kui ka Ülikooli tänava Lossi — Kingissepa lõigul ning keelatakse parkimine Ülikooli tänava Vallikraavi — Lossi lõigul.

Mis siis teha, seda uurib «Liiklusnurk» edasi.

URMAS LOIT, žurn. I k.





EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 21 (1532)

Esmaspäev, 27. juuni 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## REKTORIKS SAI PROFESSOR JÜRI KÄRNER

Kõik on selge. Rektor on valitud. Ise valisime. Võib- vist tõesti kergendustundega öelda, et ometi toimusid Eestimaal ka ühed ehtsad valimised. Kuidas see siis kõik oli?

Veel 20. juuni õhtupoolikul tuli me aulasse rektori kandidaatide käest nende vaateid ja arvamusi uurima. Kahjuks ei saanud sellest osa võtta professor Ain-Elmar Kaasik, kes sel päeval pidi Soomest konverentsilt tagasi jõudma. Tema teadaolevaid arvamusi edastas kolleeg professor Arvo Tikk. Välismaalt saabus teinegi mees, professor Jüri Kärner osales Taanis XI Skandinaaviamaade kõrgkoolide informatsioonijuhitide konverentsil. Sellest ta kõneleski. Professor Ants Kallikormilt saime ülikooli viimase aja teadustöö kohta põhjaliku ülevaate.

21. juuniks olid kõik kolm kohal ja ainult nemad üksi teavad, mida hing sel päeval tundis. Meie, valijad, aga olime samuti suures erutuses — kuidas kõik läheb ja kes saab rektoriks. Seda enam, et TRÜ nõukogu laiendatud koosolekusi võtsid osa EKP Keskkomitee vastne esimene sekretär Vaino Väljas, Hariduskomitee esimees Väino Rajangu, linna ja rajooni parteijuhid.

EKP Keskkomitee esimene sekretär VAINO VALJAS pöördus oma sõnavõtus mitte ainult kui ülikooli kollektiivi poole, vaid ka kui *alma mater*i poole, kes teda kasvatanud. Lõpetas ju Vaino Väljas ülikoolis ajaloo eriala. 1951—1952

juhtis ta ülikooli komsomoli. (Kes soovib selle perioodi kohta üht-teist lugeda, otsige üles «TRÜ» nr. 47, aastast 1975. 3. detsembri lehes intervjuueeris toimetaja Rein Veidemann EKP Keskkomitee sekretäri V. Väljast rubriigi «TRÜ komsomol läbi aegade» tarvis. Sama aasta novembris oli tal ka kohtumine ülikooli komsomoliaktiiviga — «TRÜ» nr. 43.)

V. Väljas ütles aulas, et loodab TRÜ kollektiivilt tõsist teaduslikku, pedagoogilist ja organisatsioonilist koostööd meie vabariigi probleemide lahendamisel.

\* \* \*

Valimisprotseduuri juhtis partei-komitee sekretär Paul Kenkmann. Seletusi jagas teadussekretär Veera Ant. Laiendatud nõukogusse kuulus 254 liiget, et olid ka mõned puudujad, jagati välja 243 sedelit. Meenutame veel, et üliõpilasvalijaid oli 79.

Sel korral kandidaatidele enam küsimusi ei olnud, kuigi see võis külalistele ehk imelik näida. Prof. Harald Peep tõusis püsti ja kostis, et me tõesti tunneme oma mehi, argu olgu sellest keegi heidutatud.

Mis siin ikka pikalt seletada. Igaüks võis jätta alles või maha tõmmata nii mitu nime kolmest, kui vaid ise soovis. See tekitas omakorda küsimusi, kuid valimis-reeglistik just selline oligi.

11-liikmelise valimiskomisjoni

esimeest Valter Haamerit oodati pingsalt. Ja siis ta lugeski ette tulemused: Ain-Elmar Kaasik 89, Ants Kallikorm 40 ja Jüri Kärner 133 häält.

\* \* \*

Kui ootamatu või oodatud niisugune tulemus oli, ei tea. Aga mehed olid ülikoolis toimunud ning teada on sedagi, et kolme vahel valida oli väga raske. Naljatamisi kosteti omavahel, et me olime ju kõigi kolme poolt. Aga hääled on antud ja Jüri Kärneri valisime. Kuna me võisime seda ise teha, siis küllap peaksime ka ise endale aru andma, mida see rektoriamet õieti tähendab. Kerge ta ju ei ole, ja pealegi on meil kõigil isesugused soovid. Aga ülikooli huvid koos? Ülikool ei ole mitte ainult meie endi asi, vaid kogu Eesti asi.

Jüri Kärner tänas nõukogu ning luges ette tol päeval tema lauale jõudnud Euroopa ülikoolide rektori suure harta teksti, mis on saadetud allakirjutamiseks Euroopa vanima ülikooli Bologna ülikooli 900. juubeli eel. Läänud sügisel tõi meie rektorile Arnold Koobile Bologna ülikooli juubelikutse Tartusse prof. Haisa Longo.

Paul Kenkmann ütles tänusõnad professoreile Ants Kallikormile ja Ain-Elmar Kaasikule valimiskampanias mehise ja kollegiaalse osaluse eest.

VARJE SOOTAK

## Ajaloo teaduskond

### Ajaloo eriala

Alop, Terje — kiitusega

Esna, Urmas  
Jullinen, Piia  
Kenk, Kaja  
Krupp, Katrin  
Kurm, Marge  
Kusma, Margit  
Küng, Aive  
Küng, Enn  
Lass, Kaie  
Lukas, Jaan-Ivo  
Pever, Katrin  
Piir, Ilje  
Rannik, Ervin  
Rebane, Ly  
Salumäe, Raul  
Tae, Sigrid — kiitusega  
Veetla, Aarne  
Vistlapuu, Liivi

Kursusejuhendaja  
dots. MÄRT TÄNAVA

### Defektoloogia eriala

Kristov, Tea — kiitusega  
Piiroja, Maire  
Ploom, Piret  
Sauer, Reet — kiitusega  
Sulaoja, Eva  
Veskiväli, Ingrid

Kursusejuhendaja  
dots. EHA VIITAR

### Psühholoogia eriala

Bachmann, Karin  
Kasepalu, Maret  
Lepik, Liilia  
Pillet, Inga  
Rosenberg, Virve

Mittetatsionaarselt  
lõpetajad

### Ajaloo-osakond

Allik, Aino  
Anupõld, Leila  
Filippova, Irina  
Habicht, Toomas  
Hiimäe, Ants  
Ilmjärv, Magnus — kiitusega  
Jõgevast, Viive  
Järvanurm, Ene  
Kattago, Hilja  
Kodar, Sirje  
Kravtsev, Tiit  
Mikkor, Marika  
Murumägi, Gülnar  
Mäesalu, Margus  
Nahkmann, Hillar  
Peetersoo, Tatjana  
Põldaru, Tiina  
Räis, Angela  
Sildre, Andres  
Teeäär, Marika

Tomson, Toivo  
Tuulik, Heikki  
Undusk, Toomas  
Ures, Ludmilla  
Uusjärv, Malvi  
Väik, Haldja  
Värä, Einar — kiitusega

Kursusejuhendaja  
prof. SULEV VAHTRE

### Defektoloogiaosakond

Kiigemaa, Merle  
Puriik, Tiina  
Puustusmaa, Ille  
Samm, Liina  
Sild, Maie  
Veilberg, Reet

Kursusejuhendaja  
ass. ÜLLE TOOME

### Psühholoogiaosakond

#### Koolipsühholoogia osakond

Enke, Riina  
Kasterpalu, Marju  
Küttis, Kalle — kiitusega  
Leibur, Viivi — kiitusega  
London, Kadri  
Mägi, Vello  
Ojamäe, Ülle  
Palm, Paul  
Stavitskaja, Irina  
Türk, Tiina  
Viks, Tatjana

#### Sotsiaalpsühholoogia osakond

Arhipov, Anatoli  
Anjäär, Ethel  
Elevant, Sirje  
Haabsaar, Enn — kiitusega  
Kelnik, Arno — kiitusega  
Kruus, Ülle — kiitusega  
Mammon, Reet  
Moss, Anneliis  
Prisjažnõi, Sergei — kiitusega  
Smirnov, Jevgeni  
Tamm, Vello  
Tammik, Kaja — kiitusega  
Tuisk, Mare

#### Tööpsühholoogia

Kepp, Andres  
Moorits, Ants  
Nigul, Maire  
Sepp, Kalle  
Tasuja, Kai  
Teets, Anu  
Tiit, Rista

Kursusejuhendaja  
dots. KALJU TOIM

## Arstiteaduskond

### Raviosakond

Absalon, Katrin  
Ader, Tiina  
Agutant, Heli  
Andres, Kaido  
Ani, Ülle  
Arbeiter, Kaja  
Aug, Andres  
Aug, Lembi  
Ehrenberg, Aivar  
Gramann, Jaak  
Heiman, Armin  
Jussi, Annika  
Juuse, Reet  
Jürgenson, Teda  
Kaldas, Anne  
Kaljurand, Ain  
Kallikorm, Ahti

Karits, Peeter  
Karki, Tõnis — kiitusega  
Kasesalu, Reet  
Kert, Laine  
Klementsov, Jana  
Klet, Enna  
Kolk, Helgi  
Koort, Iris — kiitusega  
Kotkas, Heldi  
Kotkas, Kaido  
Kuklane, Leena  
Kuklane, Margus — kiitusega  
Kurrik, Remo  
Kõöp, Andres  
Laul, Meeli  
Leedu, Eve  
Lehtnests, Andres — kiitusega  
Lembra, Ellen  
(Järg 2. lk.)

\* \* \*

Astud üle läve.  
Astud päeva sisse.  
Päev astub vastu.  
Astub sinu sisse.

PÄEV ON TAGA  
JA PÄEV ON EES.  
MÖLEMAD ON  
MINEKU SEES.

Astud üle mure.  
Astud rõõmu sisse.  
Rõõm astub vastu.  
Astub sinu sisse.

RÕÕM ON TAGA  
JA RÕÕM ON EES.  
MÖLEMAD ON  
MURE SEES.

Astud üle läve.  
Astud minekusse.  
MINEK astub vastu  
sinu minemisse.

AGU SISASK

Kogust «Draakonilend»

MEELIS LOKI foto





## Arstiteaduskond

(Algus 1. lk.)

Linnamägi, Reet  
Linnasmägi, Tiit  
Luik, Terje  
Lõunat, Mare  
Lääne, Peeter  
Meeliste, Sirje  
Melnik, Priit  
Meriloo, Andri — kiitusega  
Meriste, Sulev  
Mikk, Kalle  
Noor, Kai  
Ojakäär, Peeter  
Pahla, Indrek  
Paiste, Jühan  
Pauls, Priit  
Paumets, Marika  
Pedak, Made — kiitusega  
Peets, Piret  
Peetso, Terje  
Pokk, Tiit  
Poroson, Kalle  
Pruler, Urve  
Põdder, Peep — kiitusega  
Pöld, Mehis  
Pärsik, Eevi  
Rahu, Madis  
Rand, Viiru-Marika  
Ratnik, Guido  
Raudsepp, Theo  
Raudsepp, Ülle  
Rebane, Ain  
Remmelgas, Andrus  
Retter, Tiit  
Rohtmets, Anne  
Rudenko, Pille  
Rüütel, Anne  
Saar, Raili  
Saaremets, Alar  
Sarv, Eve-Mai  
Siimer, Mare  
Somma, Neeme  
Suik, Robert  
Sule, Urmas  
Sults, Illimar  
Svonar, Aili  
Säre, Toomas  
Tali, Age  
Talts, Inge  
Tamm, Viljar  
Tammekivi, Tõnis  
Tapfer, Remo

Tartes, Toomas  
Teder, Priit  
Truuverk, Carina  
Tergem, Kadri  
Tõnnov, Aili  
Under, Halliki  
Vahtraorg, Vilja  
Vahula, Veiko — kiitusega  
Vanatoa, Mare  
Võsumaa, Lea  
Väre, Henri  
Änilane, Ave

Kursusejuhendaja  
prof. RAUL TALVIK

### Pediaatriaosakond

Adams, Ano  
Annus, Inna  
Arula, Terje  
Erik, Ama  
Essenson, Ene  
Evard, Epp  
Hint, Ülle  
Ilja, Inga  
Ilves, Ene  
Juul, Anne  
Jüri, Piret  
Jürisson, Mikk  
Kaljuvee, Irina  
Karl, Sirli  
Kaur, Tiia  
Kisand, Terje  
Kolga, Kristel  
Kuslap, Aili  
Liivalaid, Tiia  
Laiuste, Külli  
Lepik, Birute  
Liik, Kaja  
Lunge, Kaidi  
Lindre, Inna  
Nikiforoff, Tiina

Oona, Marje — kiitusega

Paasik, Külli  
Pakosta, Tiina  
Palover, Katrin  
Pulk, Ruth  
Raaper, Tiit  
Rammul, Kristina  
Rikka, Margit  
Roseniit, Merike  
Saaliste, Marget  
Sepp, Epp

Steinvald, Kaja  
Suimets, Piret  
Svidovskaja, Viktoria  
Zopp, Mairi  
Tamm, Külli  
Tamme, Maret  
Tillmann, Vallo — kiitusega  
Tomson, Riina  
Tootsi, Tiit  
Trumm, Ülle  
Tulu, Eve  
Tuulik, Enn  
Viigimaa, Ilge  
Õunap, Katrin

Kursusejuhendaja  
ass. KAJA JULGE

### Raviosakond

((vene õppekeelega))

Andronova, Ljubov  
Antanavitsiene, Zanna  
Butš, Sergei  
Lind, Jaak  
Botsorišvili, Kote  
Demetrašvili, Natella  
Djolai, Margarita  
Glückmann, Adir  
Glonti, Marina  
Goldman, Frida  
Hatiašvili, Irma  
Kamenjuk, Virve  
Keropjan, Narine  
Kokaja, Nino  
Kolbassova, Olga — kiitusega  
Kozubenko, Marina  
Mekinulova, Natela  
Mensch, Aleksandr  
Milenin, Vadim  
Milenina, Marina  
Nikolajev, Andrei  
Oroszi, Pavel — kiitusega  
Osotšenko, Emilija — kiitusega  
Pogorelova, Jelena  
Rabinovič, Leonid  
Zoržoliani, Kaha  
Tenusar, Marika — kiitusega  
Topšiašvili, Emzar  
Tšanturija, Badri  
Vorobjova, Tatjana — kiitusega  
Voronina, Tatjana — kiitusega

Kursusejuhendaja  
dts. TATJANA TRUUPÖLD

### Spordimeditsiinosakond

Ahalkatsi, Valeri

Antanavicius, Saulius  
Berzins, Kaspars  
Bučas, Dainius  
Bučinskaite, Violeta  
Bulavski, Valeri — kiitusega  
Djortkin, Igor  
Fedotova, Tatjana  
Jakimavičius, Rimantas  
Kaljumäe, Üllar  
Kiseleva, Irina  
Kramens, Andris  
Kramena, Rita  
Rabner, Marinella  
Sekatšev, Andrei  
Vorobjova, Spodra  
Vorobjovas, Tomas

(Kõrgema

kehakultuuriharidusega)

Andrejev, Ivan  
Avetisjan, Gagik  
Dartšinjan, Sergei  
Gamkrelidze, Nunu  
Godok, Vladimir  
Gorjunova, Irina  
Iltšenko, Sergei  
Karkarašvili, Tamaz  
Karpovič, Juri  
Kuzminčiute, Natalija  
Lihonina, Olga  
Ljapunova, Ludmilla  
Neišadts, Igors  
Oleneva, Galina  
Podgornaja, Olga  
Ryžkoviene, Nijoli  
Serbina, Valentina  
Simonjan, Aršak  
Surkova, Nadežda  
Zurkovski, Mihail  
Tšekmarjov, Anatoli

Kursusejuhendaja  
prof. TOOMAS KARU

### Farmaatsiaosakond

Agu, Pille  
Allsalu, Madli  
Arge, Aime  
Buschmann, Marju  
Igandi, Eve  
Jürgenson, Küllike  
Kand, Mari  
Kase, Astrid  
Kasepuu, Milvi  
Kivipöld, Katrin  
Laast, Lea

Lilium, Estelle  
Lintrop, Krista  
Mikk, Loona  
Mäe, Kersti  
Mitt, Siiri  
Noor, Katrin  
Norden, Reet  
Närška, Eva-Viktoria  
Ole, Kadri  
Paluvee, Aime  
Rannula, Küllike  
Reedi, Riina  
Salep, Moonika  
Sbitneva, Diana  
Säre, Indrek  
Tikk, Lagle  
Tooming, Marika  
Tõlgo, Marina  
Udusalu, Ene

Kursusejuhendaja  
ass. VAMBO VAHAR

### Stomatoloogiaosakond

Haki, Eve  
Jõgiste, Meiki  
Kabanen, Tiit  
Kallikorm, Tiina  
Kirs, Tea  
Koppel, Meeri  
Kruusenberg, Ivo  
Kõrran, Piret  
Luup, Ruta  
Maantoa, Merike  
Ohu, Pille  
Paas, Eve

Pahla, Riina — kiitusega

Pihelgas, Kristi  
Proosväli, Monika  
Rakso, Kaie  
Rebane, Kadri  
Rothberg, Heste  
Seljamaa, Anneli  
Zeigo, Tiia  
Tarum, Anne  
Toomsalu, Kersti  
Tugetam, Kaia  
Uibonurm, Lii  
Uuemäe, Eve  
Veering, Malle  
Veervers, Tiia  
Vospert, Kristel  
Schmidt, Silja  
Uudeküll, Tuuliki

Kursusejuhendaja  
dts. ALIIA KODAR

## Bioloogia-geograafia- teaduskond

### Bioloogiaosakond

Ader, Kristel  
Allmäe, Raili  
Baumann, Merike  
Elken, Raul  
Gerst, Ulvi — kiitusega  
Habicht, Jana-Maria  
Helbrod, Lisel  
Ilves, Tiina  
Jõgeva, Aiki  
Järvoja, Eve

Jürgenson, Marina  
Kietzer, Andres  
Kõiva, Anne  
Kõljalg, Urmas  
Laasik, Eve  
Lehestik, Urve  
Lepik, Rein  
Luig, Jaan  
Maldre, Liina  
Mardiste, Ülle  
Masing, Anne  
Meiner, Liina  
Möller, Kadri

Nõmberg, Veljo  
Piiper, Dina — kiitusega

Raudsepp, Raul  
Reinojaan, Lea  
Remmel, Ahti  
Repän, Mari-Ann  
Rimm, Ilvi  
Rohtla, Marika  
Selgis, Rita  
Sünter, Alar  
Sünter, Oöle  
Teenurm, Anu  
Tiit, Anu

Truve, Erkki — kiitusega

Täpsi, Kersti  
Utt, Triina  
Vahtra, Viire  
Voomets, Anneli

Kursusejuhendaja

ass. TOOMAS SAAT

### Geograafiaosakond

Jaagant, Peep  
Kütt, Tiina  
Lahtimets, Mari — kiitusega  
Lukats, Ivi  
Mikk, Katre  
Nurmoja, Heili  
Ojala, Maigi  
Paukere, Merje  
Pentel, Pille  
Pütsep, Maie  
Reinmaa, Tiit  
Reisenbuk, Elle  
Tang, Eve

Tohver, Margit  
Troon, Talvo  
Tõru, Ingrid  
Uusjärv, Arne  
Velt, Ülle

Kursusejuhendaja  
dts. OTT KURS

### Geoloogiaosakond

Jalakas, Inger  
Jürjens, Ene  
Rattas, Maris  
Tinn, Aare

Kursusejuhendaja  
vanemõp. JUHO KIRS

## Filoloogiateaduskond

### Eesti keele ja kirjanduse osakond

Aleksandrov, Karin  
Etverk, Kristiina  
Kaljuvee, Mirja  
Kamarik, Ere  
Kasak, Tiina  
Kippasto, Anu  
Kukk, Reeli  
Kungla, Sirje  
Kuus, Ulvi  
Kübar, Jana  
Leemets, Tiina  
Menets, Ave  
Meremaa, Margot  
Mikli, Inna  
Muischnek, Kadri  
Muld, Reet — kiitusega  
Mäger, Kadri  
Niit, Anne  
Nikopensius, Ingrid  
Olesk, Urve  
Oras, Janika — kiitusega  
Oras, Urmas  
Pedmanson, Marika  
Piir, Marju  
Potter, Helen  
Puusta, Tiit  
Põllumäe, Aet  
Pärn, Anneli  
Raudalainen, Taisto-Kalevi  
Raudalainen, Tuulikki

Rõkka, Siret  
Seero, Lea  
Suurväli, Piret

Kursusejuhendaja  
vanemõp. ELE LÖHMUS

### Žurnalistikaosakond

Brümmel-Primmel, Anu  
Meier, Piret  
Mikk, Margit  
Pauska, Maaja  
Rätsep, Mari  
Sihvart, Anneli — kiitusega

Toomiste, Malle

Kursusejuhendaja  
dts. PEETER VIHALEMM

### Inglise keele ja kirjanduse osakond

Ellermaa, Sirje — kiitusega

Elmi, Eha  
Evard, Mare  
Kaabel, Kaja

Kohv, Mall — kiitusega

Kolmer, Katrin  
Kübar, Kai  
Limberg, Urho-Mati  
Lühi, Ivika  
Matjus, Marrit  
Norberg, Tiina

Ojasoo, Reet  
Parik, Helo  
Pruuli, Maris — kiitusega  
Reiter, Terje  
Rotenberg, Ülle  
Tomusk, Anu  
Uus, Urve  
Vaher, Tiit  
Vene, Mare

Kursusejuhendaja  
vanemõp. MALL TAMM

### Prantsuse keele ja kirjanduse osakond

Arumäe, Anu — kiitusega  
Loopmann, Tiina  
Noorits, Vilja  
Rondo, Anneli  
Tamm, Marika  
Tomasberg, Andres  
Tomasberg, Leena

Kursusejuhendaja  
vanemõp. TIIT VILIMAA

### Vene keele ja kirjanduse osakond

Grišenkova, Inna  
Helves, Katrin  
Koort, Margit  
Otsing, Tiina  
Ploomipuu, Mall  
Sikk, Anu — kiitusega  
Sisask, Merike

Trohhaleva, Raili  
Viljamäe, Elle

Kursusejuhendaja  
õp. ANNE JÄNESE

Vene rühm

Agadžanjan, Marine  
Artjuhova, Irina  
Belkina, Andžela  
Böstrova, Natalja  
Dmitrijeva, Alla  
Glebko, Tatjana  
Jutkevits, Natalja  
Kadatskaja, Lidia  
Kalvi, Elviira  
Kotljarskaja, Jelena  
Kotljarski, Olexander

— kiitusega

Lašmanova, Alla  
Leibova, Svetlana  
Mangus, Inga  
Mets, Gunta  
Paškova, Julia  
Politanova, Jolanta  
Poljakova, Larissa  
Rakša, Natalja  
Ruljova, Svetlana  
Stepatškova, Jelena  
Strigina, Zanna  
Sruga, Jekaterina  
Veršinina, Valentina

Kursusejuhendaja  
vanemõp.

LJUDMILA DULITSSENKO

Mittestatsionaarselt  
lõpetajad

### Eesti keele ja kirjanduse osakond

Aaloe, Inge  
Aasalo, Kai  
Ader, Epp  
Allika, Andrus  
Hindreus, Piret  
Kadai, Üllar  
Kasepalu, Aune  
Kool, Külli  
Kuuseok, Kaja  
Kärner, Indrek  
Laanesaar, Anu  
Lennuk, Ülle  
Linnart, Mart  
Maisla, Diana  
Merila, Anu  
Palm, Tiit  
Teär, Lii  
Väli, Imbi

Kursusejuhendaja  
dts. REET KASIK

### Inglise keele ja kirjanduse osakond

Ahonen, Maret  
Dobroš, Anne  
Haljasorg, Kristin  
(Järg 3. lk.)



## Filoloogiateaduskond

(Algus 2. lk.)  
Joala, Maire  
Kiik, Katrin  
Leis, Ülle  
Purge, Marju  
Pärn, Maren  
Ross, Tiina  
Suvi, Ülle  
Tilts, Ingrid  
Tomband, Tiina  
Vahtra, Kaja  
Vorbi, Katrin  
Umar, Hillar

Kursusejuhendaja

vanemõp. MALL TAMM

Saksa keele ja kirjanduse  
osakond

Karo, Aita  
Mukk, Urve  
Pöld, Taime

Sildnik, Astrid  
Viilip, Vahur

Kursusejuhendaja

dots. KOIDULA UUSTALU

Vene keele ja kirjanduse  
eriala

Bogdan, Galina  
Danilova, Ludmilla  
Fleideri, Anna  
Fomina, Niina  
Eisenberg, Ene  
Mihkelsoo, Ljudmila  
Orehova, Niina  
Sinkevits, Tamara  
Zubareva, Tatjana  
Tark, Riina  
Tulupjeva, Jelena

Kursusejuhendaja

vanemõp. IRJA TIITS

Joonistas MAREK STRANDBERG



KÕNEALUSE LIGI  
ESINDAJATEGA TEHTUD  
KATSED LUBAVAD VÄTA, ET  
TEGEMIST INIMESELE KÕLLALT  
LI HEDASTE KENDITEGA



## Füüsika-keemiateaduskond

Keemiaosakond

Agalakova, Nataša  
Aller, Mariika  
Emmo, Pille

Hirmo, Siiri — kiitusega

Ivask, Jüri  
Ivask, Kaire

Koljak, Reet  
Kruusimägi, Anu  
Kuusma, Liivi  
Leppik, Marve  
Lettens, Kaja  
Liik, Kersti  
Liin, Tõnis  
Meema, Aivo  
Mägi, Tiina

Mägi, Toomas  
Nagel, Leevi  
Peld, Merike  
Raidvere, Arne  
Randoja, Reet — kiitusega  
Salmu, Kai  
Sillaste, Ave  
Strandberg, Marek — kiitusega  
Toom, Mariika  
Vanatoo, Raul

Kursusejuhendaja  
dots. JUHA EHRLICH

Füüsikaosakond  
(Eesti õppekeelelega)

Parts, Ülo — kiitusega  
Pohla, Piret

Kursusejuhendaja  
dots. EDUARD TAMM

(Vene õppekeelelega)

Balzak, Dmitri  
Bobrov, Valeri

Dombrovskaja, Jelena  
Iljina, Irina  
Kidanova, Larissa  
Kondratjeva, Margarita  
Kulikova, Olga  
Tomaš, Ljubov  
Trahtenbroit, Nelja  
Tšubarova, Olga — kiitusega  
Veliki, Vadim

Kursusejuhendaja  
dots. ALEKSANDER LUSTSIK

## Kehakultuuriteaduskond

Kergejõustik

Ermel, Siiri  
Ilves, Mati

Kuningas, Eva — kiitusega

Raitviir, Elo  
Rattasep, Tomas  
Rebane, Helle  
Ojastu, Aivar  
Otsalt, Aivar  
Tilger, Anu

Veeväli, Anne

Suusasport

Arukuusk, Alar  
Kivistik, Raivo  
Teder, Karina  
Vilipson, Marko

Sportmängud

Arus, Liina

Karlson, Hendrik  
Laprik, Kalli  
Kõrgesaar, Alar

Kööbi, Margit — kiitusega

Reinsalu, Mihkel  
Pohlak, Ruth

Raskejõustik, veesport

Haljaste, Kaja  
Kalja, Raul  
Kokk, Kaire  
Patrail, Anneli  
Sahkur, Hille

Tali, Arvo  
Tootsi, Tõnu  
Torn, Hannes  
Tsäko, Tamur

Instruktor-metoodik

Andrejeva, Aila  
Paas, Aive  
Perv, Helle  
Pisuke, Anu

Võimlemine

Bussov, Merle  
Purs, Pille

Kursusejuhendaja  
dots. ARNE KIVISTIK  
Mittestatsionaarselt  
lõpetajad

Suusatamine

Saarepuu, Aivar

Raskejõustik, veesport

Gromakova, Viktoria  
Kivirand, Olav  
Labzin, Oleg  
Lutoškin, Ulvi  
Savitski, Margit  
Siilivask, Maie

## Majandusteaduskond

Kaubandusökonoomika  
eriala

Annom, Riina  
Joost, Elina  
Jürgens, Külli  
Kalda, Inga

Kiho, Madis — kiitusega

Kõrgesaar, Lea  
Lepik, Kadri  
Liiv, Eve  
Linde, Maire  
Paorg, Helin

Paumeri, Signe — kiitusega

Plaamus, Merit  
Pöld, Katrin  
Pähn, Maarika  
Pärson, Tiina  
Randmaa, Meelis  
Rohtmets, Ülle  
Roo, Reet  
Sazanovitš, Marianna  
Seisler, Karin  
Sepp, Katrin  
Silberg, Uno  
Suurkivi, Urve  
Talvi, Terje  
Tiirik, Virge  
Timm, Ando  
Uibo, Aavo

Vaarja, Jana — kiitusega

Volmer, Eda

Majandusküberneetika  
eriala

Amer, Tarmo  
Heinsoo, Tiina  
Kivi, Kalle  
Koppel, Rando  
Laht, Ulvi  
Lind, Anne  
Nõgesmäe, Heli  
Orgmets, Inna  
Randaru, Ülo  
Ratasseppe, Piret

Roosimäe, Tiina  
Rõuk, Anneli  
Toompuu, Ivi

Raamatupidamise eriala  
(Vene õppekeelelega)

Abramova, Aleksandra  
Afanasjeva, Jelena  
Amelina, Jelena  
Grigorjan, Armen  
Grigorova, Natalja  
Karapetjan, Mairanuš  
Kuštšenko, Alla  
Kuznetsova, Marina  
Lasimer, Li  
Petrussenko, Zoja  
Promet, Elina  
Žurkina, Marina  
Stus, Jelena  
Tšikulenko, Marina

Rahanduse ja krediidi  
eriala

Buht, Ülle  
Ilja, Reet  
Kers, Merike  
Kull, Aet  
Kuusksalu, Janika  
Martison, Helve  
Mõttus, Marge  
Parts, Merike  
Peet, Raili  
Perv, Tiia  
Piir, Tõnis  
Teder, Elo  
Tint, Vahur  
Tomson, Reine  
Trutsi, Terje

Raamatupidamise eriala

Einla, Ann  
Enniko, Eike  
Ennulo, Tiina  
Hermann, Merle  
Hintser, Kadri  
Kambla, Heli  
Kares, Riina  
Kattai, Erika

Kaup, Tiit  
Kivi, Monika  
Lepp, Tiit  
Roasto, Marin  
Luks, Tea  
Metslang, Katrin  
Mõtsard, Tiivi  
Past, Helve  
Sillapuu, Merileid  
Selge, Imbi  
Sulaoja, Airi  
Teras, Kaja  
Tiits, Tarmo  
Tops, Maiken  
Uiga, Ain  
Valdson, Kersti  
Veidenbaum, Kaja  
Viidik, Maire  
Ütt, Laine

Tööstuskaubatundmine ja  
kaubanduse organiseerimine

Kama, Maie  
Klaas, Krista  
Klemm, Tiina  
Kosk, Maire  
Kuiv, Kaja  
Mihkelson, Ene  
Pikk, Illi  
Pops, Mariika  
Saaremäel, Tiit  
Soonike, Tiina  
Suur, Eva  
Traumann, Anu  
Tuus, Evelin

Toidukaubatundmine ja  
kaubanduse organiseerimine

Allik, Anne  
Juuriste, Küllike  
Jõks, Ülle  
Jürisoo, Eve  
Lepik, Pille  
Lääne, Tiina  
Paju, Ingrid  
Pära, Anne  
Saaremäel, Merike  
Taal, Silja  
Tamm, Grete  
Vall, Lola  
Vevers, Jaana



LÄHEME SUURELE PEOPLE!

Loe 4. lk.!



## Matemaatikateaduskond

## Matemaatika eriala

Alberg, Hille  
Ilves, Ülle  
Jürgens, Anne  
Kalberg, Imbi  
Klaas, Tiina  
Kolde, Sirje  
Könn, Taimi  
Matto, Lagle  
Pihlapson, Ülle

Plakso, Kristel  
Reinumägi, Riina  
Remma, Terje  
Riismaa, Kaia  
Sadrak, Inga  
Sõmer, Leili  
Tanissaar, Ene  
Vihmaru, Eva  
Vihmaru, Tõnu

Kursusejuhendaja  
dots. TOIVO LEIGER

Rakendusmatemaatika  
eriala

## Eesti rühm

Ausmees, Anu  
Jerlei, Andrus  
Jerlei, Kristel  
Merilo, Ants  
Märdimäe, Anne — kiitusega  
Möls, Tiina  
Põlisepp, Marika  
Purga, Ingrid  
Salum, Elin  
Tamm, Kristel

Tammepuu, Ott-Mihkel  
Tammets, Tanel  
Tõnison, Aet  
Vaher, Olev  
Viira, Hells

Kursusejuhendaja  
dots. MARE KOIT

## Vene rühm

Berner, Rina  
Borovkov, Aleksei  
Galanova, Natalja  
Gutman, Irina

Ivask, Inna  
Karapetjan, Olga — kiitusega  
Kovalenko, Ella  
Kreimermann, Marina  
Markina, Anna — kiitusega  
Pankova, Viktoria  
Põtsnaja, Jelena  
Sidorova, Tatjana  
Simagina, Olga — kiitusega  
Serstobojeva, Tatjana  
Timušev, Vladimir  
Volkova, Alla

Kursusejuhendaja  
dots. ARVET PEDAS

## Õigusteaduskond

Ahlberg, Sirje  
Allik, Mati  
Arnim, Ave  
Annus, Maire  
Grauberg, Mai  
Jõgi, Anne  
Jõgi, Ene  
Jõgi, Maris  
Johanson, Ene  
Kaelas, Katrin  
Kask, Kadi  
Kiris, Katrin — kiitusega  
Kuill, Anne — kiitusega  
Kutsar, Kalju  
Kutsar, Katri  
Kutser, Maarika  
Kuusk, Anu

Kõrgesaar, Ebe  
Köhler, Milvi  
Leesment, Piret  
Leimann, Eve  
Lunev, Küllike  
Meeliste, Mati  
Mei, Erik  
Männiste, Riina  
Nool, Anu  
Nurk, Andrus  
Ojap, Virgi  
Ojavee, Ere  
Põder, Toomas  
Rahnu, Triin  
Rattus, Gaida  
Rattus, Kauri  
Saaber, Anne

Sannik, Ülle  
Sild, Neeme  
Susi, Mari-Ann  
Susi, Mart — kiitusega  
Teeveer, Rutt  
Toming, Märt  
Vardja, Maarika  
Vink, Viive

Kursusejuhendaja  
dots. RAIT MARUSTE

Mittetatsionaarselt  
lõpetajad

Abramova, Inna  
Aronov, Aleksandr  
Arumäe, Urmas  
Belokurov, Aleksandr  
Dubonin, Igor  
Dupakova, Olga

Edala, Marie  
Ehatamm, Anti  
Evisalu, Aare  
Gontšarov, Juri  
Hallas, Ingrid  
Hint, Aivo  
Iljina, Irina  
Jürma, Vladimir  
Karpuhhin, Igor  
Kaugia, Silvia — kiitusega  
Kilumets, Malle  
Kormiltsõn, Vladimir  
Kruus, Eve  
Lees, Merike  
Maiväli, Eda  
Mikalin, Valeri  
Mägi, Maria  
Oberg, Raul  
Olli, Vambola  
Paal, Krista  
Pajumaa, Jaanus

Pern-Pärn, Meelis  
Piirisalu, Liia  
Piirla, Raivo  
Plotnikov, Vladimir  
Põder, Tõnu  
Rosin, Koidu  
Rusak, Olga  
Samohvalova, Irina  
Seredkin, Leonid  
Siimann, Ingrid  
Telegina, Alla  
Tomberg, Tiina  
Tootsman, Andres  
Tšertuhhin, Vladimir  
Tšitšerov, Aleksandr  
Uusorg, Helle  
Volkova, Galina

Kursusejuhendaja  
dots. RAUL NARITS

## „Gaudeamus“ X Vilniuses



Pärast eilset peotulesüütamist, rongkäiku ja kontserti sõidavad meie esinejad Leedumaaale.

28. juunil toimub Eesti delegatsiooni rongkäik ja kontsert Kaunas. Järgmised päevad kuluvad

proovidele ja esinemistele Vilniuse väljakutel ja saalides. Päris pidu algab reedel, 1. juulil ja lõpeb pühapäeval.

Kõik Leedumaa pealinnal



## HEA LUGEJA!

Kohtume jälle 1. septembril. Igaühe suviseid uudiseid ootame aga toimetusse alates 20. augustist.

Toimetaja VARJE SOOTAK



# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 22 (1533)

Neljapäev, 1. september 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Vastab rektor prof. Jüri Kärner

### ● Kuidas veetsite suvepuhkuse?

Päris tõsist suvepuhkust polnud. Pean ütleva sedagi, et viimasel aastatel mul polegi olnud suvepuhkust. Kui mul oli veel võimalus suvel käitsi heina teha, kodus vanemaid aidata, siis ma tundsin, et puhkan. Pärast seda, kui vanemaid enam pole, see võimalus puudub.

Püüdsin sel suvel võimalikult palju füüsilist tööd teha, et tasakaalustada seda, mis talvel tegemata jäänud. Suur kuumus segas.

On rõõm, et sai lõpule ühe juhendatava dissertatsioon ja ka üks teadusartikkel sai puhkuse jooksul lõplikult ära vormistatud ning ära saadetud.

### ● Millise Eestimaa paiga kohta võite öelda — sealt saan ma elujõudu?

Eks ikka lapsepõlvkodu. Kasvasin ja käisin esimeses koolis Hageris. Tõsi, Hageri kooli pole enam alles ja alevikustki, endisest kihelkonnakeskusest, on väga vähe säilinud. Tore on see, et suvel tegi Hageri kihelkond kokkutuleku. Kahjuks ei saanud ise osa võtta — väliskomandeering tuli vahele.

### ● Kui vanad on Teie lapsed? On neilt ka midagi õppida?

Lapsed on juba täiskasvanud — 23, 20 ja 16 aastat vanad. Oppida on nende käest alati midagi. Oma lapsed on mingil määral enda elu ja tegevuse indikaatorid. Neid jälgides on võimalik aru saada, misugused soovid on täide läinud, mis mitte. Oma laste kaudu avaneb praeguste noorte maailm. Koduses miljöös tuleb see kõik paremini ilmsiks. Auditooriumis kõik asjad nii ei avane.

Nüüd teevad rõõmu lapselapsed. Kaheaastane tütrepoeg õpetab mulle, kuidas pääsukest teha.

### ● Olite õppeprorektor, siis mõnda aega rektori kt. Inauguratsioon oli küll alles eile, kuid ehk saate juba sisseelamise põhjal võrrelda praegust ametit eelnevaga?

Erinevus on põhimõtteline. Nüüd ei ole enam võimalust kellegi taha pügeda, otsustama peab ise ja kiiresti.

### ● Mida selle otsustamise juures karta tuleb?

Karta?! Karta ei tule midagi. Mu seljataga on valijad, peaasi, et otsus lähtuks valijate, eelkõige ülikooli nõukogu soovist.

### ● Õppejõu ja rektori tööd on samaaegselt ilmselt raske teha. Kuid kuidas kavatsete elada, et mitte võõrduda üliõpilaskonnast?

Tegin õppetööd kogu aeg. Mul oli üks üldkursus ja mitu erikursust, diplomitööde juhendamisi. Ma tahan jätta endale arengubioloogia loengud, kindlasti ka teadustööde juhendamise, sest see hoiab enda nooremana. Teaduses saab noorte käest õppida uusi ideid. Sellest õppeaastast juhendan väikest töörühma. Selle juures kulub üliõpilaste abi kindlasti ära.

### ● Mis Te arvate, kas on võimalik üheaegselt olla nii austatud rektor kui ka tunnustatud teadlane?

Et saada austatud rektoriks, peab enne saama tunnustatud teadlaseks.

### ● Kas ülikool tervikuna on praegu pigem langustel või pigem tõusuteel?

Siit vaadatuna peaks olema kogu ülikool nähtav, kuid ma olen selle koha peal olnud liialt lähikest aega, et hinnata ülikooli pikema ajalõigu taustal. Aga ma arvan küll, et me praegu pigem ikkagi

tõuseme. Üliõpilaskond ja õppejõud on aktiveerunud.

### ● Üliõpilasseltside ja korporatsioonide osa?

Kui mina käisin ülikoolis, oli just meie vilistlaskond väga aktiivne. Meil oli üliõpilasselts, kus osalesid sellised inimesed nagu Sven Onno ja Ahto Jõgi. Suur abi oli meil prof. Juhan Aulist, kelle kateedri baasil me eksisteerisimegi. Väga paljude ürituste juures püsis vana akadeemiline hõng. Nii et tõesti — see on väga vajalik. Just üliõpilasseltsidest koorub välja tõeline üliõpilassomavalitsus.

### ● Enne valimisi ütlesite, et ülikooli autonoomiat ei ole vaja kätte võidelda, ta tuleb taastada. Kuid milliseid võitlusi ja kellega võib taastamise käigus ette tulla?

Oi, tuleb palju! Eelkõige muidugi ametkondade võimuga; oma ametkonnaga kuni Moskva hariduskomiteeni välja. Me võime ju kõik heaks kiita, kuid on olemas veel üks ametkond, kellel on väga suur jõud — rahandusministeerium. Kui me ei saa piisavalt finantse ja õigusi neid finantse kasutada, siis on see autonoomiaotsus tühipaljas paberitükk.

Edusammud on sellised, et me tahame septembris nõukogu otsusega oma määruse vastu võtta. Edasi, et saada autonoomiataotlusele kinnitus, tuleb minna kuni sm. Jagodinini välja. Meie oma hariduskomitee ja partei keskkomitee toetus on päris selge.

### ● Millised bürokraatiamingud on üldise kõrgharidussüsteemi taustal olnud silamaani omased just meie ülikoolile?

Ma tunnen küllalt palju kõrghariduse üle Nõukogude Liidu ja ma

ei tahaks ütelda, et me torkaksime nende taustal silma oma mingisuguse spetsiifilise bürokraatiaga, mis nüüd eelmiste aastakümnete jooksul on siin käiku läinud... Aga see küsimus paneb mõtlema. Võib-olla oleme olnud liialt kuulekad kõigi nende protsentide ja käskude täitmisel. Teisest küljest — me oleme viimaste aastakümnete jooksul teadusega väga tugevasti edasi läinud — võib-olla on meil siin tekkinud ka ülikoolisisesed oma ametkonnad? Ametkonnad on ju olnud erioigustes. Võib-olla on tõesti niisugune asi üle võetud — arvestada ainult oma ametkonna huve ja mitte hoolida, mis toimub sellest väljaspool.

### ● 10. juuni kohtumisel valijatega ütlesite, et ülikooli ainelisest baasist veel tõsisem on inimeste, terve ülikooli väsimus ja loidus asju ette võtta, edasi viia. Loodame, et saame sellest üle. Kuid kas ei vajaks eraldi ajaloolist käsitlust just stagnaaja TRÜ — milliseid sündmusi mööda loidus *alma mater*'i peale valgus ja kuidas siin kindlustus?

Stagnaaega ei saa vaadelda lahus teistest perioodidest. Eelkõige tuleb vaadelda 40ndate lõppu ja 50ndaid aastaid ja siis järk-järgult järgmisi perioode.

Ma olin siis üliõpilane. Meil oli oma organisatsioon nimega «Duukan». See on lind, kes enda isoleerib, ainult noka jätab välja, et teine talle süüa tooks. Meie tegevus oli, ehkki seotud rohkem erialase ettevalmistusega, ka õrnalt salastatud. Sinna kuulusid nüüdne kirjanik Rein Saluri, bioloogid Tiit Randla, Vilju Lilleleht, Mart Viikmaa... Aga olgu.

Me ei ole avalikustanud 50ndate õppejõudude kaadri puhastamise aktsioone, mis olid küllalt inten-

siivsed. Need ettevõtmised jätsid jälje sisemise hirmu näol. Hirmule lisandus vihkamine. Aga vihata ei saa kaua, sest vihkamine on pinguldusseisundi vorm, mis viib väga kiiresti hukkumisele. Niisuguses seisundis valitakse kaitsereaktsioon, mis aitab üle elada ebasoodsad tingimused; valitakse energianivoo, kus stressisüsteem ei ole käivitunud maksimaalselt. Ja eks sellest tuligi loidus. Kuid ometi on ülikool selline asutus, kus püüa luua homogeensust, nagu oli võimu eesmärk aastakümnete jooksul, on raskem kui kuskil mujal. Kasvõi praegusel ajal on näha, kui palju on ülikoolis jõudu ja ettevõtmisi, mis aitavad kaasa ühiskonna tervenemisele. See ei saa tühjalt kohalt tulla. Midagi pidi ka alles olema.

### ● Mil moel kavatsete tagada ülikooli administreerimisvaba, õppejõudusid mitte solvava ja üliõpilasi innustava juhtimise?

On vaja üle saada ülikoolisisesest usalduskriisist rektoraadi ja õppejõudude, õppejõudude ja üliõpilaste vahel. Kui vaadelda kooli, siis kuskil mujal maailmas ei ole sellist õpilase ja õpetaja vahekorda nagu meil. See on justkui vihkamine. Õpilane suhtub õpetajasse eelarvamusega, nende vahel on barjäär, mis takistab normaalset suhtlemist.

Tuleb lahti saada solvavast stiilist, mis viimasel aastakümnetel on olnud juhtidele omane. Oma sõnade ja tegude kokkulangematust püütakse varjata pealehüppamisega, kõrgendatud häälega, läbisõimamisega, peaasi, et hoida inimesi kabinettist eemal. Kui me oleme käsu-meetodist vabad, siis on usalduskriisist ülesaamiseks esmajoones vaja sõna ja teo ühtsust. Näiteks ehitusplaanid, mis me oleme välja kuulutanud, on vaja realiseerida, (Järg 2. lk.)





# Vastab rektor prof. Jüri Kärner

(Algus 1. lk.)

maksu mis maksab. Teiseks on vaja anda tegutsemisvabadus õppe- töökorralduses, mitte kasutada nivelleerivat süsteemi, vaid näiteks kohati ka ainesüsteemi. Kolmandaks, et suuri otsuseid vastu võtta, tuleb nõu pidada. Ülikoolis on kasulik kõrvaldada lahti hoida. Kõigi suurte otsuste vastuvõtmisel on vaja arvestada suure nõukogu otsust, kindlasti kasutada ka mitmete ekspertide arvamusi, mis ei ole otseselt seotud suure nõukoguga. Kui me selle süsteemi oleme käivitunud, siis saavutame usalduse ja õhkkond on terve.

● Aleksei Peterson pöördus 17. juuni «TRÜs» tulevase rektori poole: «Meil pole üldse spetsialiste etnopsühholoogia, etnolingvistika, etnilise ajaloo, kaasaja etnokultuuriliste protsesside, etnosotsioloogia, etnozooloogia jt. teaduste alal.» Mida teha?

Humanitaarteaduste olukord teravikuna on olnud väga raske. Aastakümnete jooksul pole vastavaid spetsialiste üldse tellitud. Kuid ülikool kui regiooni haridus-, teadus-

ja kultuurikeskus on kõige kompetentsem teadmaks, missuguseid teadlasi, spetsialiste vabariik vajab. Me peame ise kujundajad olema! Kõik asjaosalised humanitaarid peavad konsolideerima ja rahvusteaduste programmi välja töötama. See on initsiatiivi küsimus. Kuni me pole üle läinud sellel alal rühmaõpetusele on kasutada juba praegu individuaalprogramme kitsamate erialade ettevalmistamisel.

● Hiljuti kohtusite kirjastuse «Pergamon Press» direktoriga. Ehk pääseb ülikooli teadus nüüd suuremaski tiraažis laia maailma?

Kevin Maxwelli huvi ülikooli vastu oli erakordselt suur. Ei ole kahtlus, et ainult meie teaduse suuremas tiraažis levitamine laias maailmas — selle kirjastuse kaudu avanesid suuremad koostöövõimalused Oxfordi ülikooliga. Kõigepealt tutvub nimetatud kirjastus meie viimaste aastate väljaannetega, eelkõige monograafiatega ja toimetistega. Kevin Maxwellile pakkusid eriti suurt huvi meie teadlaste poolt kokkupandud andmepangad. Ka rahvusteaduste suhtes ilmutas ta

suurt uudishimu. Uues magnetketastel väljaantavas rahvusvahelises ajakirjas oli ta valmis ilmutama meie teadmisi molekulaarbioloogiast. Eks sellelaadse koostööga ole seotud Tartu väljapääsemine surutusest, provintsilinna staatusest.

Kirjastus pakkus moodsat kirjastamis- ja arvutustehnikat, mille võimsus ületab meie vajadused, nii et rakendamist leiaks peaaegu kogu Eesti teaduspotsentsiaal. Kuid tähtis on see kõik ikkagi siduda Tartuga.

● Mida teha (on tehtud), et ka üliõpilaste silmaring üle riigipiiri laienuks?

Selles suunas on viimastel kuudel eriti intensiivselt tegutsenud. Eelkõige vahetused, mis on seotud üliõpilaste praktikaga. Näiteks Poola Toruni ülikooli sõidavad keemikud, kehakultuurilased Praha Karli ülikooli. Alla on kirjutatud lepingud Turu kaubanduskõrgkooliga, Jyväskylä ülikooliga. Uppsala ülikooliga sõlmime lepingu lähematel kuudel, samuti Oxfordi ülikooliga. Kolm üliõpilast läksid aastaks Ühendriikide erakolledžitesse: keemik, bioloog ja

inglise filoloog.

Üliõpilaste vahetamisest veel efektiivsem on õppejõudude vahetamine. Siin on meil pakkumisi küllalt palju. Kõikumusi tekib keelebarjääriga. Nooremate kursuste üliõpilased ei ole inglise keeles just kodus. Aga Soome ja Rootsi õppejõudude seas on selliseid, kes oskavad ka eesti keelt. Loodan, et välisõppejõudude esinemised hakkavad meie üliõpilaste soiku jäänud keeleoskusi stimuleerima.

● Mida Te üliõpilastele (eriti vastsetele) soovite ja mida neilt nõuate algaval õppeaastal?

Ma tahaks, et kõigil utel üliõpilastel oleks väga palju sügavat lapselikku uudishimu ja et see uudishimu järgnevat aastate jooksul ei kaoks. See on ainuke garantii, et teaduse kaudu saaks inimestele kõrgharidust anda.

Ma nõuaks neilt palju rohkem sisemist akadeemilist uhkust, tihedamat koondumist *alma mater* i juurde, kõige selle väärtusliku austamist, mis eelnevate põlvkondade inimesed on talletanud.

Küsitles INDREK UDE



Suvekuudel jõudsid mitmed ülmarguse tähiseni oma elus. Rektori käskkirjas olid nende jaoks head sõnad tehtu eest ning õnnesoov.

## 50

Dotsendid ULDO MÖLDER, AINO RODIMA ja MAI MASER, õpetaja TIIT OJANURME, sektori-juhataja REIN-ALAR NOORMA, vaneminsener MARE-ANN JAEGER, juhtiv insener SÄDE KOSKEL, juhtiv tehnoloogiainsener SULEV PÄRN ja keskküttekütja JUHAN TOLL.

## 60

Dotsendid ARVED JENTS, ERICH JÖGI, AGU KONGO, MEE- TA MURD ja ENNO TEEÄÄR, teadur ALEKSEI MASIRIN, riidehoidja VEERA ALOVA ja valvur ELDUR HALLAP.

## 75

Meister JÜRI ALEKAND.

## 80

Juhtiv insener ALEKSANDER KIRM ja trükitööline OLGA KONT.

## 85

Riidehoidja SALME NIGOL.

# TÄNU

Kauaaegse viljaka teaduslik-metoodilise töö eest filoloogide ettevalmistamisel avaldati rektori käskkirjas tänu seoses pensionile minekuga vanemõpetaja HELME TÕEVERELE.

50. sünnipäeval autasustati kauaaegse tubli töö eest TRÜ aukirjaga arvutustehnika labori juhatajat teaduskandidaat JÜRI TAPFERI.

Täpse ja kohusetundliku töö eest uute üliõpilaste vastuvõtmisel pälvivad tänu dots. SINAIIDA KALNIN, assistent HELBE SINIMÄE, vaneminsenerid REET AMBRE, HELJO KAIMA ja TIIA KALAUS, insenerid MARE KÄÄRIK ja PRIIT NIGU, vanemlaborant AASA SAAVASTE, laborandid RIINA KIVIMAA, HELVE LAAS, ERNA TARTO ja MERLE VESTEL.

TRÜ ajaloo muuseumi restaureerimistööde eduka ja ennetähtaegse tegemise eest said ülikooli aukirja AASA BULDAS, UDO TIIRMAA, KAUR ALTOA, JÜRI KULASALU, AGO LUUS, KALJO EHALA, ILMAR MUUG, OLEG BUROV, KULDA OJALA, SVEN SORK, JÜRI-OLEV MERITS, HENN VUHKA, MART ALEKSANDERSON ja KALEV LOORITS.

Muuseumi eeskujuliku restaureerimistööde eest pälvivad tänu ka JOSEF GADOCHA, WLADYSLAW DULEWSKI, WLADYSLAW KUDLIK, MIECZYSLAW WIESEK, RYSZARD KRZESLAK, JOSEF MALECZEK, FRANCISZEK DOMANSKI, WLADYSLAW SACHA, ANDRZEY PAWLAK, STANISLAW LES, WANDA CZYRAK, FRANCISZEK KOPTA, FERDYNAND SZAVEK, STANISLAW GOLANSKI, EDWARD TALARCZYK, ROMUALD RAK, STEFAN LABUZ ja JOSEF PANCZYK.



JUULIS

Sel ajal kui tudengid *alma mater* i seinte vahelt väljas, juhtus kusaigil ikka midagi. Natuke meeldetuletuseks.

● Juuni lõpus peeti Tartus maha nn. eel-«GAUDEAMUS», meenutamaks 1956. aastal Tartust alguse saanud üliõpilaslaulupidu. Juuli esimestel päevadel läks pidu lahti Vilniuses.

Klubijuhataja HEINO VARIKU: «Oli suur, suur pidu, varasematest erinev ja uhkem, aga oli ka palju seda, mis võinuks teisiti olla.» (Varsti ilmub laulupeo erilehekülg.)

● SUVEMALEV tegi ühe töövahetuse juulis, teise augustis. Esma- kordselt töötasid tudengite hulgas ka keskkoolinoored. Olid rühmad Leedus, Lätis, Musta mere ääres. Komandör VAHUR KARNIOL: «Ettevõtted jäid meiega rahule, tudengite optimism oli piiritu, aga palgad, töö organiseerimine...» (Varsti vestlusring.)

● Eesti NSV Ministrite Nõukogu 1988. aasta ühekordne preemia määrati ka ülikooli: E. Kruusmale (töö juht), A. Sillale, T. Rodimale (töö juhi asetäitjad), H. Aabile, A. Isakule, M. Laanmaale, P.-K. Pruulile, S. Pukile, A. Raadikule, T. Riitsaarele, M. Vanaveskile, L. Kolgile, M. Hiipile, T. Laasikule, E. Loodmaale, E. Mõttusele, S. Mäeorule, U. Mäeorule, R. Pärismaale, M. Saarele ja P. Vaherile töö «Aia- ja metsakajurite feromoonpreparaatide väljatöötamine ja juurutamine» eest preemia 22 000 rubla.

● Rektor Jüri Kärner ja Londoni kirjastuskompanii PERGAMON PRESS direktor kirjutasid alla kohutumisprotokollile.

● Suvistes lehtedes ilmus mitu kirjutist meie klassikalise muinas- teaduste muuseumi Voronežis olevate varade kohta.

Peavarahoidja ANU LAANSALU 27. juuli «Edasis»: «Et 1915. aastal Tartust viidud kogud ükskord jälle siin tagasi oleksid, selleks on vaja töötada ja võidelda, kujundada ka avalikku arvamust kogu Nõukogude Liidus. See kaugel asuv kunsti- kogu on pärast eelnenud põlveldit, kelle seadusjärgsed pärijad oleme

meie siin Eestimaal. Meil ei ole õigust minna pakutavale kompromissile.»

● Juulis olid muidugi kõikide pilgud pööratud uute tudengite vastuvõtmise poole. Juba on kombeks saanud igal aastal uut moodi vastu võtta. Tänavu oli see tõesti põhjalikult teisiti ja isegi vastuvõetaval viisil. 25. juunist 15. juulini käis dokumentide toomine. Augusti alguseks olid teada ka sissesaanud. Populaarseid erialasid: žurnalistikasse aegade suurim konkurss 3,54, kaubandusmisse 3,86, kaubandus-ökonomikasse 4,35, geograafiasse 4,06, eesti filoloogiasse 3,86, ajalukku 3,28, õigusteadusesse 3,17 jne. 1110 kohale tuli 2134 avaldust. Vähe tundsidi TRÜ vastu huvi vene keeles õppijad.

Esmakordselt õpivad TRÜs oma- moodi kahasse ERKIga 5 kunstiüli- õpilast. Kaugõppes hakatakse ette valmistama välismajandussuhete spetsialiste.

● EÜE kokkutulekul parim koondprogramm Lõuna-Eesti regiooni. Nemad olid ka üldvõitjad.

AUGUSTIS

● JYVÄSKYLÄ ÜLIKOOLI pro- rektori visiidi ajal kirjutati alla koostöölepingule.

● «Sputniku» vahendusel sõitis noorgeograafide rühm Mongooliasse.

● Osa bioloogiatudengite prakti- ka möödus Taimõri poolsaarel.

● Rahvusvahelises tantsulaagris Ungaris viibis meie rahvatantsuan- sambli juht Henn Tiivel.

● Rahvusvahelisel koorifestiva- lil «Tallinn 88» osalesid TRÜ Aka- deemiline Naiskoor ja Tartu Aka- deemiline Meeskoor. Viimane lau- lis end meeskooride seas esimeseks.

● 24. augustil käis meil külas Läti RU rektor prof. Juris Zakis koos saatjatega.

● 24.—26. augustini käis Tartu linna ja ülikooliga otsesidemeid sõl- mimas Uppsala linna esindus.

● 31. augustil pühitseti ülikooli aulas rektoriks prof. Jüri Kärner.

● 15 looduskaitseringi liiget käis Soomes õppereisil.

● Tähistati 185 aasta möödumist kaubanduse ja rahanduse õppetooli asutamisest ning 30 aasta möödu- mist rahanduse ja krediidi kateedri loomisest.

● Õppeprorektorina asus tööle prof. Heino Siigur.

## SUVENOPMEID

!

Suvel lehelugemine teadagi ju- huslik, aga ehk siis nüüd:

Õõõõõ näen unes ülikooli kohvi- ku hõrgutavaid biijsteeke ja prae- vorste ning hommikul tõttan kuiva leiba nosides kooli. Lõunaks ... loen kokku oma viimased ressursid. Õnneks 1 (loe: üks) rubla ja 50 (loe: viiskümmend) kopikat. Ostan bussijaamast pileti ja sõidan KOJU!

«Minu surmas palun süüdistada ... ehk kuidas ma elasin ainult stipist»

INGA RAITAR

«Noorte Hää» 14. juulil

● За все взятое у жителей войска Красной Армии заплатят! Кõige eest, mis elanikkudelt võetakse, maksab Punavägi! Есть ли лучше? Kas paremat ei ole? Есть ли еще? Kas rohkem ei ole? Есть ли почтовые голуби? Kas on postituvõid? «Краткий русско-эстонский воен- ный разговорник» Москва 1940

«Maaleht» 21. juulil

● On vaja kohalikkude kompetent- set ja paindlikku organit välissuhte korraldamiseks, mitte keelami- seks või tubamiseks. Suhete otstar- bekus jäägu suhtelate endi otsus- tada. Kui mingit väljasõidukomis- joni millegipärast süüski vaja peaks olema (mitmed teised riigid näivad küll ilma hakkama saavat), siis te- gelgu see eelkõige inimestega, mit- te nende kohta kirjutatud allkirjaga ja allkirjata paberite mägedega.

«Aken on, väravat on vaja»

JÜRI VALGE

«Edasi» 2. juulil

● JÜRI ANT: Juuli algul tuli mõnedel andmetel siia kuni 300 Le- ningradi julgeolekutöötajat.

MART TÄNAVA: Eesti Vabariigi juhtivaid tegelasi hakati Nõukogude Liitu saatma juba enne, kui Eesti selle riigi koosseisu astus. See on igasuguse rahvusvahelise õigusega täielikus vastuolus. Nende rehabi- teerimise osas ei tohiks teha mingit erandit.

«1940» Vestlusring

26. juuli «Edasis»

TIIT PRUULI

● Järgnes näljastreik, millega liitus ka vabariigis tuntud inimesi, näiteks sotsialistliku töö kangelane L. Arutjunjan: «See oli kummaline vaatepilt. Noored istuvad ja nälgivad, vanemad valvavad lapsi ja korrakaitjad jalutavad, lootes: ehk rahuneb rahvas maha. Edasine näi- tas, et võib juhtuda ka vastupidi. Alles streik pani kogu maa liikvele. Meeleheitele viidud inimesed otsus- tasid rääkida riigiga majanduse





## Väärtused puntrast lahti

Sõna «peab» on saanud meie olemisele väga iseloomuliku rolli. Ta on muutunud kohustuste edasilükkamise, viitsimatuse ja sotsiaalse laiskuse väljendajaks. Kõik peab — ja peab palju. Peab andma ja peab täitma. Peab eten-dama ja peab tegema. Peab hak-kama ja peab lahendama. Peab mi-nema ja peab olema. Kui mitte just peab, siis vähemasti tuleb, aga igal juhul võimalikult edaspidi, ebamää-rases tulevikus ning hiljem.

Nõnda ka haridus peab. Ta peab andma teadmisi ja oskusi. Ta peab olema senisega võrreldes märksa kõrgemalt hinnatud ning teda peab antama täie missioonitundega. Ta peab kindlustama inimese arengu kooskõlas tehnoloogilise progressi-ga ja välistama ühiskondliku tõrju-tuse. Kui palju suuri ülesandeid — ning kui absurdset vähe garanteeritud eeldusi nende täitmiseks! Kohustuste täitmise asemel nende et-tekirjutamine, vastutuse kandmise asemel tema nihutamine kellegi võõra ja õigupoolest käsitamatu-gi peale.

On siis ka tegelikult paratamatu, et haridus ei saa nende paljude ülesannetega, mille lahendamist te-malt oodatakse, võrdselt ning rahuldavaltki hakkama. Ent haridus, mis ei vii sinna, kuhu teda kohus-tatakse inimest juhtima, kohtab oma väärtuse. Ja kuivõrd selles, et teda on juhitud eksi, veendub in-mene praegu tunduvalt sagedamini kui selles, et haridus annab töö-pooldest midagi niisugust, mida võib usaldada ning mis ei peta, seda-võrd on järjest raskem põhjendada, miks on haridus ometi eluliselt va-jalik.

Samas oleks ilmselt väär loobu-da sõnast «peab» hariduse puhul sootuks. Sest teatud kohustuslikkus kuulub ju hariduse olemusse alati. Kuna hariduse eesmärk on oleviku seisundit muuta, kätkeb ta eneses hulga ajaloolisi nõudeid, mille täit-miseta seda eesmärki ei saavutata. Näiteks nõue viia indiviidi ja ühiskonna kui kõikidest indiviidi-dest koosneva süsteemi huvid sel-leks korraaks jälle tasakaalu. Opeta-da inimene seltskonnas käituma nii, et ta ei kaotaks oma iseseisvust — kuid ei häiriks ka teisi ega põhjus-taks kõrvaldamatut valu.

Kui me praegu räägime nii pal-ju hariduse puudustest ning kohustustest, siis nähtavasti just seepärast, et need ajaloolised nõuded saavad ajal, mil me järk-järgult hakkame oma ühiskonnas välja kujunenud väärtuste süsteemi teadvustama, uue ja seejuures su-gugi mitte ühetähendusliku sisu. Meie olemist määravate väärtuste süsteem on kinni jooksnud. Ka loo-madressuur on hariduse andmine, ent esmajoones mõeldakse hariduse all siiski tööd inimesega. Sel juhul oleks haridus vahend, mille kaudu saab inimene maailmas heas mõt-tes väärtuse, õilistava koha. Hari-dus fikseeriks siis humanismi kui ülima printsiibi, millel tõesti ei ole alternatiivi.

Meie igapäevane kogemus näitab kummatigi kogu aeg vastupidist. Humanism ei ole niisugune print-siip, mida tunnustataks enesest-mõistetavalt. Argipäev on meid õpetanud pigem trügima ja tõukle-ma kui õigust austama. Sest eks ole — inimlikkuse kui väärtuse asemel on praktiline kasu näiteks rahapa-taka näol võrratult konkreetsem ning käega katsutavam väärtus. Mis sellest, et see on saadud püsi-va närvipingel all, mis sellest, et te-ma taga ei ole ekvivalentset ausat tööd. Haridus, mis ei suuda seda vastuolu korrigeerida, osutub peda-googide jõupingutustest hoolimata jõuetuks.

Ning nüüd me siis tahame hari-dusele tema jõudu tagasi anda, ta-hame, et ta oleks taas usaldav väärt-us, mis omakorda kinnistaks ka inimese väärtuse. Kuni me seda aga endist viisi tahame üksnes nõnda, et me fikseerime vaid hari-duse kohustused, selle, mida ta peab, ja jätame täiesti lahtiseks selle, mida ta nõuab ning eeldab, seni ei pääse me viimase stagnat-siooniga kinnistatud nõiaringist kuhugi.

Läbi stagnatsiooni teise poole ironiseeriti aina inglase kar-mi kokkuhoiupoliitika üle ja nende kärbete aadressil, mida amee-riklased tegid sotsiaalsete kulutus-te osas. See iroonia varjas püüdi-kult seda püksirihma koomamale tõmbamist, mida me ise olime/ole-me sunnitud ette võtma. Ning var-jaski ja väga tõhusalt, sest tema

surve all kujunenud inimesed ei os-ka päriselt siiani küsida, kui nad varjamatu vaesusega vastamisi sei-savad: kust see tuleb ning kes se-da loob? Kes on see vaenlane, kel-le jaoks sinu loodud väärtused ei kujuta endast midagi püha ja kui-das sellest kellestki on vaenlane saanud?

Haridus, millelt me loodame, et ta säärase sotsiaalse rumaluse kõr-valdaks, nõuab aga rohkem kui eksperimente ja mõtetalguid. Ta eeldab teatavat ühiskondlikku ideed, teatava elamisviisi püstitamist niisuguseks ideaaliks, mille taotlemi-ne ei sünni teiste hävitamise hin-naga. Selle ideaali nimel ei oleks loobumine mõnest heaolu pakkuvast asjast hoopiski mitte needus. Otse vastupidi, see oleks hädavajalik kokkuvõtte suurema ning pikemas perspektiivis rahuldava eesmärgi huvides.

Ei saaks ütelda, et säärase ideed praegu ei otsita. Kuid seniste ot-singute käigus on üllatavalt vähe pööratud tähelepanu sellele, mil-le arvelt saaks pakutavate idee-de elluviimine teoks, milliseid loo-bumisi need ideed nõuavad. Või ka teisiti — missuguseid väärtusi need ideed oma teostamise käigus loo-vad ja mis saab omakorda nendest väärtustest, millega me siiani ole-me harjunud. Igatahes puudulikust haridusest ülesaamine on pikk protsess.

Ent muidugi — pigem pikk prot-sess targemaks saada kui lolluse hiiliv pealetung!

PEETER OLESK



## Perestroika ja vanad kultuurid

Ühiskond on haige. Praegu meil kulgevaid protsesse on nimetatud tervenemisprotsessideks. Ent soov terveneda ja tervenemine pole kau-gettki veel tervis. See viimane tu-leks alles saavutada.

Haige on ühiskonna meel — too meelegaigus on muserdanud ja ik-ka veel muserdamas vaimu ja hin-ge nii igal rahvusel, inimesel kui ka ühiskonnalt tervikuna. Leian, et ühiskonna inimlikkuse, inimväärsuse muutmise võti on kultuuris, mis eristab inimesi loomakar-jast ja inimest elajast — sel on mälu, haridus, kombel ja loomuli-kult emakeel, sest oma saab olla üksnes emakeelne kultuur. Kultuur eksisteerib vaid siis, kui püsib mä-lu — ajalugu kui teadmine olnud olevast. Kui ma oleksin kurjategi-jast despoot, siis hävitaksin kõige-pealt rahva mälu. Ja selleks ei ole-gi tarvis teha «kirurgilisi» operat-sioone, piisab inimeste tähelepane-mis- ja meenutusvõime nüristami-sest (näiteks surmahirmu abil). Et just nii ongi tehtud, selle tõestami-seks ei ole ajaloos vaja kaugele ta-gasi vaadata.

Kultuuri aluseks on Teadmine,

s. t. haridus. Ja vaal, millel seisab iga humanitaarteadus, on minu meelest ajalugu — maailmakultuuri lugu. Mitte rahva arvukus ei tee hiinlasi suureks, vaid kultuurimä-lu, mida isegi Mao-aegsed massi-repressioonid ei suutnud hävitada. Konfutsius on lausunud:

«õppida ometi pidevalt korrata eks ole see nauding» (Konfutsius. Vesteid ja vest-lusi. — Tln., 1988, lk. 5)

Ega asjata võidelnud legistid ja mauistid konfutsiaanliku õpetuse vastu. Tänapäeva Hiina pöörab pil-ku teiste rahvaste kultuuride kõrval ka oma kultuuriläätete poole (olen kuulnud, et Hiinas loodi Konfutsiuse ühing). Sellesama Konfutsiuse seisukoht oli, et kultuur (eelkõige kirjalik) annab rahvale loomuväe. Seda väge on eesti rahvalegi hä-dasti tarvis. Kultuur saab olla elav vaid maailmakultuuri kontekstis.

Meil on oma rahvuslik ülikool — kultuuri läte; ja eesti haritlastel la-sub võib-olla suurim vastutus oma rahva saatuse ees just praegusel ajalooajaloolil. Arvan, et iga



studiosus'e püha kohus on võtta siit, mida vähegi võtta saab, sest ennast harides harime ju oma rah-vast. Esmalt tuleb siiski tõsta kul-tuuritaset, alles seejärel iivet.

Vanade kultuuride õppimine ÜTO võrdleva kultuuriloo ja orientalisti-ka ringis on Tartu ülikoolis üks paljudest võimalustest edendada ühiskonna inimväärsuse tegemist. Või nende kultuuride juurde on Ida keeled, mida saab õppida orientalistika kabinetis (Tiigi tn. 78, ruum 117).

Olgem siis elavaina kultuuride keskel, mitte hääbuvaina maailma serval!

HARRI INTS

## Bulgaaria üllõpilaskorvpallurid Tartus

2. sept. kl. 17 algab TRÜ spordi-hoones rahvusvaheline korvpalliturniir Sofia «Akademiku», Läti RÜ, TRÜ ja Tartu «Kalevi» meeskonna osavõtul. Ka laupäeval alustatakse samal ajal.

Pühapäeval lõlitud võistlustul-le veel lisaks naiskonnad: Sofia «Akademik», Rootsi klubi KFUM Söder ja TRÜ kaks naiskonda. Naised alustavad kl. 15, kl. 18 jätkav-d mehed.

5. sept. kl. 17 mängivad ainult naised, kes oma turniiri lõpumängud peavad 6. sept. kl. 10—13 (sees rootslannade vajadusega jõu-da Tallinn—Helsingi laevale).

Teisipäeval, 6. sept. kl. 17 kohtu-vad veel kord Sofia «Akademiku» ja TRÜ meeskond.

VALTER LENK

## Olümpianaiskondade osavõtul

Riias korraldati esinduslik korv-palliturniir, kus osalesid Sõulis võistlevatest naiskonnadest Tšehhoslovakkia, Bulgaaria ja Austraalia, lisaks veel Ungari ja Rootsi koondis. TRÜ naiskond kaotas alagrupimängudes NSVL II ja Tšehhoslovakkia naiskonnale, kuid võitis Ungarit. Lõppmängudes lisandub võit Rootsi üle ja teistkordses mängus kaotus Ungarile. Kokku-võttes 6. koht. Läti naiskond jäi koha võrra tahapoole.

VALTER LENK

## Tšehhoslovakkia 1968: kevad või kontrrevolutsioon

I

Paljud neist, kes oma aega ennetasid, olid sunnitud se-da järele ootama mitte eriti hubastes ruumides.

(S. J. Lec)

Kakskümmend aastat tagasi, 21. augusti varahommikul 1968, kõla-sid Praha raadios ebatavalised sõ-nad: «Kogu Tšehhoslovakkia Sot-sialistliku Vabariigi rahvale.

Eile, teisipäeval, umbes kella 23 paiku ületasid Nõukogude Liidu, Poola Rahvavabariigi, Ida-Saksa-maa, Ungari ja Bulgaaria väed Tšehhoslovakkia riigipiiri. See sün-dis vabariigi presidendi, Rahvuskogu esimehe, peaministri ja kommunistliku partei esimese sekretäri teadmata...»

Kogu maailmas meeli pinevil hoid-nud Tšehhoslovakkia sündmused olid jõudnud oma dramaatilise kul-minatsioonini. Vaatame põgusalt, milline oli olnud sündmuste eelnev areng.

1967. a. detsembrist 1968. a. jaa-nuarini toimunud TšKP KK pleenu-mil sunniti parteijuhi kohalt lah-kuma A. Novotný, kes diktaatorli-ke meetoditega oli parteid ja riiki juhtinud üle 14 aasta. Uueks par-teiiliidriks sai senine Slovaki KP esimene sekretär Alexander Dubček. Uus juhtkond võttis kursi ühiskon-na poliitilise ja majandusliku kiirele ja radikaalsele demokratiseerimise-le. 1968. a. aprillpleenumil vastu-võetud Tegevusprogrammis (Akční program) toodi välja kavandatava-te reformide peajooned.

Säilitades täiel määral teesi par-tei juhtivast osast ühiskonnas, on Tegevusprogramm uut moodi lahti mõtestanud selle juhtiva osa reali-seerimise teed. Senise riigi- ja ma-jandusorganite ning ühiskondlike organisatsioonide parteilise otse-juhtimise asemele pidi astuma tege-lik parteiline juhtimine kommunistide kaudu vastavates organites ja organisatsioonides. Partei poliitilist vastutust vaadati ennekõike vastu-tusena 1) programmi formuleeri-mise eest; 2) selle omaksvõtmise eest kogu ühiskonna poolt ning 3) selle realiseerimise eest poliitilis-tes ja ühiskondlikes institutsiooni-des.

Palju tähelepanu pöörati Tege-vusprogrammis parteisise demo-kraatia laiendamisele. Keskorganites väljatöötatud peajooned realiseeri-misel konkreetsetes tingimustes pi-di märgatavalt tõusma all-lülide ot-sustusõigus. Parteid tuli juhtida eeskätt poliitiliste põhidirektiivide kaudu, mitte loendamatu hulga ins-truktsioonidega pisiküsimustes. Par-teisisele demokraatia kindlaks ga-rantiiks loeti põhimõtet, mille järgi partei liini väljatöötamisel pidi osa-lema kogu partei ülalt alla. Partei kesk- ja all-lülid pidid muutuma subjektseteks. (A. Dubček. Priestor pre nové myšlienky a činy. — Nová mysl, 1968, nr. 5, s. 533—534).

Majanduse valdkonnas seati ees-märgiks üle minna tsentraliseeritud käsumajanduselt uuele süsteemile, kus oleksid orgaaniliselt ühendatud plaan ja turg. Plaan pidi välja pak-kuma majandusliku arengu eesmärgid ja kontseptsiooni, määrama põ-hilised proportsioonid, suruma ma-janduses läbi makrostruktuursed muutused jne., samal ajal kui turule oleks langenud majanduslikku arengut stimuleeriva mootori roll. Tsent-raalsete ja ettevõtte tasandil tehta-vate otsuste vahetõde oleks muutun-d oluliselt viimaste kasuks: kui administratiivses majandusmudel-is oli see tinglikult 80:20 piires, siis uues decentraliseeritud mudelis umbkaudu 30:70 (Vrd. O. Turek.

O plánu, trhu a hospodářské poli-tice. Praha, 1967, s. 20—33).

Mitmed majandusmehed pidasid ettevõtete majandusliku aktiivsuse tõstmiseks vajalikuks minna veel kaugemale ning korrigeerida oman-dussuhteid. Nende arvates võis kõ-ne alla tulla ettevõtte üleandmine ettevõtte kollektiivi omandiks teatud piiravatel tingimustel (omandilt ei tohi võtta tema majanduslikku ots-tarvet, näiteks üle viia tootmis-sfäärist tarbimissfääri jne.).

Ühiskonna põhjaliku ümberkor-ralduse käigus nähti ette omavalit-suslike algete mõjusat tugevdamist ettevõtete, laialdast avalikusta-mist, bürokraatia täielikku ning lõp-likku hävitamist. Ühiskonnateades-tes algas diskussioon sotsialismi erinevate mudelite üle, ägedalt rünnati stalinismi, mida määratleti kui etatismi, «proletariaadi dikta-tuuri» riigi huvide asetamist ühis-konnast kõrgemale, partei ja riigi kokkukasvamist, ranget tsentralis-mi, bürokraatia võimu, demokraat-like ja inimõiguste piiramist, ühe partei poliitilist monopoli, autori-teedi- ja võimuasmetete ranget hierarhiat etc. (J. Cvekl. Jaký model socializmu? — Nová Mysl, 1968, nr. 8, s. 102).

Aastal 1968 pidid nii mõnedki sellistest ettevõtmistest tunduma ketserlikuna ning tõsiselt häirima sotsialistlikke naaberriike. Lisaks sellele ilmusid sõna-, trüki- jm. demokraatlike vabaduste foonil välja jõud, kes ei teinud saladust oma jahedatest tunnetest sotsialis-mi vastu (K-231 = kohtulikult ka-ristatute klubi; KAN = aktiivsete mitteparteilaste klubi jne.). Meie käsutuses olev info lubab väita, et oma arvukuse ja mõju poolest ei kujutanud nad kehtivale korrale märkimisväärselt ohtu, olid aga suu-repäraseks argumentiks uue kursi vastu.

29. juulist 1. augustini toimusid Slovakkia väikelinnas Čiernas läbi-rääkimised NLKP KK ja TšKP KK Poliitbüroo täiskooesuseide (!) va-hel, mille käigus Nõukogude juhid väljendasid oma rahulolematust as-jade arenguga Tšehhoslovakkias. Kohtumine näis poolte seisukohti oluliselt lähendavat. 1. augusti õh-tul esines televisioonis vabariigi president L. Svoboda:

«Meile sai osaks täielik mõistmi-ne ja heakskiit Nõukogude juhtide poolt, kes teatasid oma toetusest meie sotsialistlikule Tegevusprog-rammile». 3. augustil kirjutasid NSVL, SDV, Poola, Ungari, Bul-gaaria ja Tšehhoslovakkia parteiju-hid Bratislavas alla ühisele kom-münikeele, kus muu hulgas oli juttu sotsialismimaade võrdõigus-likkusest, suveräänsusest ja terri-toriaalsest puutumatusest. Teiselt poolt kinnitasid Tšehhoslovakkia ju-hid veel kord, et sotsialistlikule arengutele pole nende maal min-git alternatiivi.»

Näis, et asjad on lõpuni sirgeks räägitud. Ometi püsis varjatud pin-ge ja vastastikune umbusaldus. Eri-list leppimatust näitas üles Ida-Saksamaa, kes muu hulgas pöördus nähtavasti Nõukogude Liidu poole ettepanekuga rakendada sõjalist jõudu Tšehhoslovakkia pahaendelise eksperimenti lõpetamiseks. Ülb-richti toetas tõenäoliselt Suslov, vastu oli Kossogin. Sündmuste käi-ku tõukas tagant 9. septembril Pra-has algama pidav TšKP erakorral-in 14. kongress. Uue kursi võit sel-lel oli väljaspool igasugust kaht-lust. Et sündmuste kaiku otsustavat pööret tuua, tuli kiiresti tegutseda.

HENN KAARIK

(Järgneb)



## TURU—SOOME ÜLIKOOLILINN

ASUTAMISKIRI  
KALEVALA PÄEVAL

Tartu ja Turu ülikooli vahel sõlmiti 1987. a. kevadsuvel koostööleping, mille alusel kumbki võib igal aastal saata oma uurijaid ja aspirante teise ülikooli.

Sageli Soome suvelinnaks nimetatud Turu on vana kõrghariduskeskus. Soome esimene ülikool — Turu Akadeemia — asutati juba 1640. aastal. Seda tehti Rootsi kuninga Gustav II Adolphi plaani järgi nii nagu Tartu ülikooli puhulgi. Praegune Turu ülikool on asutatud 1920. aastal.

Juba akadeemia perioodil kujunes Turu mainekaks koolilinnaks. Rohkesti üliõpilasi saabus Soome tolle-aegsesse pealinna ka emamaalt Rootsist. Turu Akadeemia oligi Upsala järel Rootsi-Soome suuruselt teine ülikool.

Pärast seda, kui Soomest aastal 1809 sai Napoleoni sõdade tulemusena Tsaari-Venemaa koosseisu kuuluv autonoomne suurvürstiriik, satust Turu Akadeemia üha enam välise surve alla. Turu ja eelkõige tema kõrgkooli traditsioonilisi suhteid vana emamaa Rootsiga hakati nägema eriti kahjulikena. Seetõttu otsustati lõpuks nii pealinn kui ülikool viia Peterburile lähemal olevasse Helsingisse. Ümberpaigutamine muutus eriti aktuaalseks siis, kui peaaegu kogu Turu hävis 1827. aastal linna tabanud tulekahjus.

SOOMEKEELSE  
ÜLIKOOLI IDEE

Turu elas oma ülikooli kaotust väga raskelt üle. Akadeemial oli olnud tähtis osa linna üldilmes. Seetõttu hakati Turus tasahilju helilitama lootust uuest oma ülikoolist. Aeg ei olnud ettevõtmise jaoks siiski kohe küps.

Nii vanas Turu Akadeemias kui Helsingi ülikooliski toimus õppetöö rootsi keeles. Soome rahvusliku liikumise tugevndes 19. sajandi teisel poolel liitus keelepoliitika ülikooli asutamise küsimusega. Turgu hakati organiseerima nimelt soomekeelset õpetust andvat kõrgkooli. Ka rootslased hakkasid tegema ettevalmistusi oma ülikooli avamiseks Turus.

Üritus pörkas mitmetele takistustele, kuid viimaks asutas rühm rahvusaatest innustunud isikuid 4.11.1917 — ainult kuu enne Soome riiklikku iseseisvumist 6.12.1917 — siiski Turu Soome Ülikooliselt emakeelse kõrgkooli idee teostamiseks. Selt asuski kohe korraldama korjandust soomekeelse ülikooli asutamiseks Turgu. Väga lühikese ajaga õnnestus koguda enam kui 22 000 annetatalt umbes 60 miljonit tolaeagset Soome marka. Nii saadi kokku vajalik kapital ülikooli asutamiseks. Turu ülikoolist sai kogu soome rahva ühine omand. Rootsi-keelne Abo Akademi jõudis siiski ette, see asutati Turus aastal 1918.

Turu ülikool, esimene puhtalt soomekeelne ülikool, otsustati asutada 28.2.1920 soome rahvuseepose «Kalevala» päeval. Sümboliseelt tähendusrikkamat ja pidulikumat asutamiskuupäeva ei oleks Turu ülikool võinud saada. Ülikool ei olnud mitte ainult Turu, vaid kogu Soome rahvusliku liikumise saavutus. Tema esimeseks kantsleriks valiti rahvuslaste tunnustatud juhte professor J. R. Danielsson-Kalmari.

Ülikooli ametlik avatseremoonia peeti 27.6.1922, mille järel õppetöö ka kohe algas. Viiekskümnendate aastateni tegutses ülikool kesklinnas endises hotellihoones, mille ülikooliselt oli selleks otstarbeks hankinud. Esimestel aastatel oli ülikooli kahes teaduskonnas, humanitaar- ja matemaatika-loodusteaduskonnas umbes 200 üliõpilast. Arstiteaduskond asutati 1943. ja stomatoloogiateaduskond 1958. aastal. Oigusteaduskond avati Turus aastal 1960. Humanitaarteaduskonnast eraldati 1967. aastal ühiskonnateaduste teaduskond ja 1974. aastal alustas tegevust pedagoogikateaduskond.

Turu ülikooli tegevust finantseerinud Turu Soome Ülikooliselt oli oma algaastail eriti aktiivne ülikooli positsiooni kindlustamisel. 1927. a. loovutas ta oma varad iseseisvaks sihtasutuseks kujunenud Turu ülikoolile. Seltsi ülesandeks jäi endiselt ülikooli tegevuse toetamine.

RIIKLIKUKS  
ÜLIKOOLIKS

Tegevuse algul kattis ülikool oma kulud eespool nimetatud fondist. Alles viiekskümnendate aastate algusest alates hakkas Turu ülikool saama riiklikku abi, esialgu riiginõukogu konkreetsete otsuste alusel, aastast 1961 aga seaduslikus korras regulaarselt.

Riiklik abi oli kasvuraskustes elavale ülikoolile äärmiselt vajalik. Tuhande üliõpilase piir ületati viiekskümnendatel aastatel. Ülikooli praegused tähtsamad hooned ehitati Vesilinnamäele peamiselt samal aastakümnel. Pinged ja raskused kogu Soome kõrgharidussüsteemis suurenesid eriti järgmisel kümnendil, kui sõjajärgsed nn. suured aastakäigud pürgisid ülikoolidesse. Ülikooli sihtasutuse ressurssidest ei jätkunud enam tema arengu kindlustamiseks. Sellised taustategurid etendasid suurt osa selles, et hakati korraldama Turu ülikooli üleminekut riigi valdusse. Riigistamine toimus 1.8.1974.

Turu ülikooli ülesandena formuleeriti vaba kriitilise teadusliku uurimistöö harrastamine ja arendamine, teadmiste andmine ja soome ühiskonna teenimine. Turu ülikooli sihtasutus jäi tegutsema ülikooli tugifondina.

ÜLIKOOLI  
TÄNAPÄEVAST

Praeguses Turu ülikoolis õpib umbes 10 000 üliõpilast (Õppeaeg on pikem kui meil. — J. V.). Ülikooli personal koosneb umbes 2 000 töötajast, kellest professoreid on 106, abiprofessoreid (Vastavad meie dotsentidele. — J. V.) 97. Turu ülikoolis on praegu kuus teaduskonda ja 23 instituuti (Instituudid vastavad põhimõtteliselt meie osakondadele. — J. V.). Teaduskondadeväliseid instituute on üheksa. Viimastest üks tähtsamaid on Turu ülikooli raamatukogu, sest sündesempleri saamise õigus on kasvatatud tema koidete arvu poolteismiljoniliseks. Teine tähtis eraldi üksus on täienduskoolituskeskus, mis koosneb kolmest osast: avatud kõrgkooliõpetusest, erialastest täiendus-

kursustest ja tööhõivet tagavatest kursustest.

Kogu Soomes on praegu kokku 20 kõrgkooli, millest teaduskõrgkool on 17 ja kunstikõrgkool kolm. Suurim on Helsingi ülikool, kus on umbes 20 000 üliõpilast. Turus tegutseb kolm kõrgkooli: Turu ülikool, rootsikeelne Abo Akademi ja Turu kaubandusinstituut. Tänapäeval alustab umbes 17% 19—26-aastastest soomlastest akadeemilisi õpinguid.

Tartu ülikooli kõrval on Turu ülikoolil lepingusuhted järgmistele kõrgkoolidega: Leningradi ülikooliga, Gdanski ülikooliga (Poola), Rosstocki Wilhelm Piecki nimelise ülikooliga (SDV), Szegedi Josef Attila ülikooli ja Albert Szert-Györgyi ülikooliga (Ungari) ning Toronto ülikooliga (Kanada).

FAKTE  
TURU ÜLIKOOLIST

Kantsler: akadeemik professor Olavi Granö  
Rektor: professor Arne Rousi

**Humanitaarteaduskond**  
Dekaan: professor Kalevi Wiik  
Üliõpilasi: 3079  
6 instituuti

**Matemaatika-loodusteaduskond**  
Dekaan: professor Pentti Yli-Jokipii  
Üliõpilasi: 2227  
6 instituuti

**Arstiteaduskond**  
Dekaan: professor Pekka Halonen  
Üliõpilasi: 1012  
4 instituuti

**Oigusteaduskond**  
Dekaan: professor Eero Backman  
Üliõpilasi: 900

**Ühiskonnateaduste teaduskond**  
Dekaan: abiprofessor Ari Haavio  
Üliõpilasi: 1223  
4 instituuti

**Pedagoogikateaduskond**  
Dekaan: professor Erkki Lahdes  
Üliõpilasi: 1394  
3 instituuti

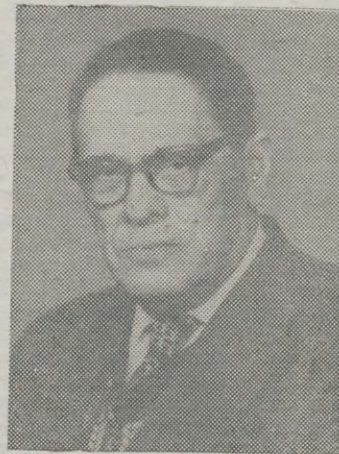
Missugune on Turu ülikooli üliõpilane?

- ♦ Turu ülikoolis on 10 000 üliõpilast
- ♦ 99% üliõpilastest on soomlased
- ♦ 65% üliõpilastest on Turu ja Pori läänist ning 33% Turjust
- ♦ 75% üliõpilastest taotleb õppimistoetust
- ♦ 25% üliõpilastest on abielus
- ♦ Lõpetamise järel on tüüpilisel üliõpilasel 50 000 marka võlga
- ♦ 80% üliõpilastest õpib statsionaarselt
- ♦ 1986/87. õppeaastal sooritati Turu ülikoolis 963 lõpueksamit, millest doktoriväitekirja kaitsmisi oli 39

Tõlkinud JÜRI VALGE



## Herman Mürk



12. augustil lahkus meie keskelt oma 79. eluaasta lõpul silmapaistev füüsikapedagoog dotsent Herman Mürk. Tema panus eesti geofüüsikute kolme põlvkonna kasvatamisel jääb ülikooli ajalukku.

Herman Mürk sündis 21. augustil 1908 Sangaste vallas. Ta lõpetas cum laude Valga Poeglaste Gümnaasiumi ja 1938. aastal ka Tartu Ülikooli matemaatikaosakonna, aasta hiljem ka ülikooli juures oleva didaktilis-metoodilise seminari. Kõrvuti õpingutele alustas ta 1937. aastal tööd ülikooli Meteoroloogia Observatooriumis. 1938—1945 oli ta keskkoolis füüsikaõpetaja. Alates 1944. aastast töötas ka põhikohaga meie füüsikaosakonnas, kus ta oli geofüüsika kateedri esimene sõjajärgne juhataja. Tema suur ja tänuväärne töö ülikooli õppejõuna kestis üle 85 semestri. Dotsent Herman Mürk on lugenud füüsika kursuseid tuhandetele üliõpilastele peaaegu kõigis teaduskondades: alates loomaarstidest kuni inimesearstideni, geoloogidest bioloogideni, geograafidest geofüüsikuteni.

Pärast pensionile minekut jäid tema sidemed kateedriga endiselt tihedaks. Herman Mürk võttis agalt osa kõikidest kateedri üritustest. Tema viimane meteoroloogiapraktikumi juhend ilmus aastal 1987. Pikaajaline pedagoogiline tegevus eesti geofüüsikute õpetamisel on kandnud head vilja: tema õpilastest on 5 teadusdoktorid, üle kahekümne kandidaadid. Dotsent Herman Mürk oli silmapaistev lektor. Tema esinemised olid haaravad. Ka keerulistest asjadest oskas ta rääkida lihtsas inimlikult arusaadavas keeles. Tema õpikud ja loen-

gud olid meile eeskujuks lakoonilise esituse ja mõtteselguse poolest. Tänuväärne oli ka Herman Mürki töö teaduse populariseerijana. Ta võttis aktiivselt osa Eesti Looduseuurijate Seltsi ja Eesti Geograafia Seltsi tööst. Hindamatu väärtusega olid ka tema loengud vabariigi õpetajate täiendusseminaridel, kus ta oma muheda huumori ja ladusa ainekäsitletusega võitis kuulajate südamed.

Herman Mürigiga oleme kaotanud sügavate teadmistega, alati sõbraliku ja suhtlemisaldi muheda huumoriga kolleegi. Mälestus temast kui suurepärase inimesest ja õpetajast jääb püsima.

Kollegide, sõprade ja õpilaste nimel

OLEV AVASTE

SPORDIAKTIVISTID  
TULEVAD KOKKU

Teisipäeval, 6. sept. kl. 18.30 on TRÜ spordihoones (Ujula 4, aud. 204) Spordiklubi juhatase laiendatud koosolek, kus arutatakse ülikoolisiseses spordi valupunkte: spordiklubi liikmemaks, saalitunnid, teaduskondadevahelised võistlused, üliõpilasspordilaste välisvahetused jne.

Oodatakse kursuste, osakondade ja teaduskondade spordifunktsionääride arvamusi.

Spordiklubi

KONKURSS  
TRÜ SPORDIJUHI  
KOHALE

Seoses spordiklubi senise juhataja (uue nimega aseesimees) Johann Kuue üleminekuga raskejõustiku ja vespordi kateedri õppejõuks kuulutatakse ülikooli palgalise spordijuhi kohale konkurss. Tartus elamisvõimalikud, organiseerimis- ja majandusliku mõtlemisega spordihuvilised üliõpilased või vilistlased võivad soovivavaldusti esitada kuni 15. septembrini. Täiendav info kohapeal.

Spordiklubi

PEDAGOOGIKA-  
KONKURSS

Pedagoogikaalaste kursuse- ja diplomitööde konkursile esitamise tähtaeg on 5. sept. Tööd palume tuua pedagoogika kateedrisse.

Konkursikomisjon

PROLOOG SÜGIS '88  
TRÜ KLUBIS

1. sept. kl. 21—01 ansambel «Karavan». Videoteegis Harold Loydi koomiks; disko.

2. sept. kl. 21—01 kantritrail ansambli «Artell». Videoteegis «Outlaws» — juhtumid kauboidega.

3. sept. kl. 21—03 kesköödisko «Lootusetu konkurss».

4. sept. kl. 21—01 diskoprogramm «Kaks meest, üks nagu!». Kate Bush «The Whole Story».

Toimetaja kt. INDREK UDE



EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 23 (1534)

Reede, 9. september 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

Üle väga pika aja toimus augustikuu viimasel päeval Tartu ülikoolis jälle rektori inauguratsioon. Taastus akadeemiline traditsioon, et ametisse astuv rektor on valitud ülikooli enda poolt sama ülikooli korraliste professorite seast. Nende ridade autoril on palutud ajaloolase kommentaari, esitatud üksikküsimusi, aga küsin ka ise, et oleks parem vastata.

\* Kas inauguratsioon oli küllalt kõrge tasemel?

Oli küll, kui arvestada, et rektori ametisse seadja oli Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees, seega riigipea. Ärgem laskem end heidutada sellest, et siiani pole tal olnud reaalsel võimu. Amet on auväärne ja selle kandja lugupeetud mees. Kui jõuame ükskord selleni, et meil on oma rahva poolt valitud president, jääks Tartu ülikooli valitud rektori ametisse seadmine tema ülesandeks. Seda pole palju tahta, sest Tartu ülikooli rektori amet on olnud alati auväärne. Respekti lisab see, et see amet ühendab ka rootsiaegse kantsleri ja osalt hilisema kuraatori volitusi.

\* Varem olid rektori ametitunnused skeptrid, pitsat ja võtmed, nüüd aga ametiraha?

Tõsi küll, aga hulk aastakümneid polnud midagi. Skeptrid olid valituskapid, mida pedellid pidulikel juhtudel kandsid rektori ees. Eelkõige monarhide ja väejuhtide atribuutikasse kuuluvate esemetena ei sobi nad hästi kaasaega, mil mitmel maal ka kuningad on loobunud kroonimisest. Pealegi: kust võtta pedelle või kes asuks nende asemele, kui meie rektor sõidab näiteks mõne teise ülikooli juubelipidustustele. Ametiraha on meie rahvale aga kõigiti tuntud ning valla omavalitsuse aegadel ka omaks võetud. Nüüd oli just paras aeg järgida paljude teiste ülikoolide eeskjuu ametiraha sisseseadmiseks.

\* Kuhu jäi rektori mantel või talaar?

Inauguratsiooni ajal tekkis tunne, et midagi oleks võinud olla, kuigi enne seda olin olnud lausa vastupidisel arvamusel. Mõtlen aga ka nüüd: meil ei ole traditsioone ja kunstlikult ei saa neid luua. Rootsiaegsest mantlist on säilinud ainult krae. Analooiaid appi võttes oleks saanud mantli taastada,

TÄHTEDE SEIS ON  
MEIE KASUKS

aga see oleks jäänud ikka muuseumihõnguliseks. Ülikoolides, kus rektoril on mantel ja müts, on ka professoritel midagi, aga meil hakkaks asi kalduma maskeraadi. Meie rahvas on protestantlikult tagasihoidlik, me ei salli välist hiilgust.

\* Arvamus kõnedest? Need tuleks kõik täielikult eraldi väikese raamatuna ära trükkida, et nad jääksid rahvusliku teadus- ja kultuuriloo dokumentidena järeltulevatele põlvetele. Nad asetuvad kõnede ritta, mis algab Johan Skytte omaga Tartu ülikooli avamisel 1632. aastal.

1988. aasta kõned peeti rahvusvärvide all, neis oli aateid, vastutuse tunnetust oma rahva ja teaduse ees, sihtide seadmist ja otsustavust neid järgida.

\* Meeleolu aulas?

Põhiliselt oli see uusärkamisaegne: rahvuslik, tööle kutsuv ja optimistlik. Oli muidugi ka neid, kellele ei meeldi see, mis praegu toimub, ja neid, kes usuvad, et pärast kõnede pidamist pöördub kõik tagasi endisesse.

\* Mida arvata «tähtede seisust»?

Julgustav on rektori optimism, et tähtede seis on meile soodne. Eestis on see tõesti nii. Rahvas on valmis ise korraldama oma elu. Ülikool tahab paremini korraldada õppetööd, teha teadust, laiendada koostööd maailma ülikoolidega. Meie kõrval on aga ka impeeriumi jäine hingus. Pole kahtlust, et personaalpensionil küüditajad, privileegidesse klammerduvad stagnamehed ja suurvene šovinistid üritavad veel midagi. Ei tea, kas tuleb üle elada hallaöö või jääaeg, aga see tuleb üle elada. Selleks valmitudes ei tule põõsasse pugeda ega hakata tegema endale eeltingimusi. Tuleb teha tööd. Rektor kutsuski meid kõiki tööle. Meie asi on teda loetada, et ta võiks vajalikus kohas öelda selgelt ja kindlalt: «Ei!».

Tore on alustada uut õppeaastat teadmise, et rektor soosib meie teaduslaseid pürgimusi ja ühiskondlikku tegevust ning mõistab meid inimesena.

HELMUT PIIRIMAE  
ANDRES JOALA foto

(Loe edasi 2. leheküljelt!)

## EESTI KEELE STAATUSE TÖÖGRUPIST

«Konstitutsiooniliselt peavad olema kindlustatud eesti keele seisund riigikeelena ja Eesti NSV kodakondsus. Samaaegselt peavad olema garanteeritud teiste rahvaste esindajate seaduslikud õigused, sealhulgas vene keele kasutamine neid puudutavas asjaajamises ja nende kultuurautonoomia.»

TRÜ nõukogu ja parteikomitee pöördumisest Eesti-maa elanikkonna poole «Edasis», 7. septembril

Kevadel muutus aktuaalseks eesti keele staatuse fikseerimine konstitutsioonis, sest loominguliste liitude esindajad olid avalikustanud tõe, et eestlased ei saa ameti- ja olmeasju ajada oma emakeeles, et eesti keel on muutumas vähemuskeeleks oma põlisel alal. Ajakirjanduse surveel moodustati Ülemnõukogu Presiidiumi juurde teiste hulgas ka eesti keele staatuse töögrupp (nr. 4 all), mille esimeheks oli määratud Viktor

Vaht, aseesimeheks Vladimir Beekman. 20. mai «Noorte Hääle» materjalis «Laias üldsust kaasates» sõnastas Ülemnõukogu Presiidiumi esimees Arnold Rüütel töögruppide ülesanded järgmiselt: «Töögruppide tegevus peab toimuma laia avalikustamise tingimustes. Informatsioon arutatavatest küsimustest ja ettepanekutest avaldatakse ning kõik kodanikud võivad esitada gruppidele omapoolseid märkusi ja ettepanekuid.»

Allakirjutanu lülitati TRÜ esindajana töögruppi, mis tuli kokku 31. mail Tallinnas. Arutamiseks oli neli konkreetset formulatsiooni ja mitmeid asutuste ning üksikisikute ettepanekuid. Peaaegu kõikide soovitati eesti keel fikseerida Eesti NSV riigikeelena (§ 74). Erinevused seisnesid peamiselt selles, kuidas teiste keelte kasutamist piiritleda. Ülatavalt erineva seisukohaga tuli välja ELKNÜ Keskkomitee esindaja Heigo Sakk. Ta esitas kompromissi keskkomitee ettepanekud, milles soovitati küll eesti keel fikseerida riigikeeleks, kuid samas fikseerida vene keel teiseks ametlikuks keeleks. Kellelegi ei saanud selgeks riigikeele ja ametliku keele

erinevus ning muugi, mistõttu ettepanek ei leidnud toetust. Märgiti, et vene keele õigused on nagunii fikseeritud NSV Liidu konstitutsioonis, vene keel ei vaja erilist kaitset vabariikide konstitutsioonis. Armeenia, Gruusia ja Aserbaidžani konstitutsioonides on kohalik keel riigikeelena kogu aeg olnud märgitud. Suure enamuse toetusel otsustati fikseerida Eesti NSV riigikeeleks eesti keel ja koostada kiiresti keeleseadus, milles oleks täpselt märgitud eri keelte ja rahvaste õigused. «Noorte Hääles» ilmus 5. juunil informatsioon «Mis saab eesti keelest». «Rahva Hääle» 14. juuni rubriigis «Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumis» kirjutati aga järgmiselt: «Nii näiteks teigi eesti keele staatuse töögrupp ettepaneku, et eesti keele kui riigikeele staatuse tuleks fikseerida Eesti NSV konstitutsioonis. Sellekohane projekt on väljatöötamisel.»

Et ELKNÜ Keskkomitee oli esitanud kahe riigikeele ettepaneku, mis tähendas ju seda, et tegemist on noorte üldise arvamusega, andsin materjalid seisukohavõtuks TRÜ komsomolikomiteesse Andi Kasakule. 15. juuni kuupäevaga sain kirjalikult vor-

mistatud vastuse, et Eesti NSV-s tuleks riigikeelena fikseerida eesti keel, teiste keelte kasutamist aga reguleerida keeleseadusega.

Kevadel toimus veel üks koosolek. Töögrupi esimees Viktor Vaht oli vahepeal saanud eesti riigikeele staatuse vastaseid seisukohti migreeritud aladelt ning nendest heidutatuna esitanud hoopis uued ettepanekud. Nendes oli loobutud riigikeele mõistest ning püütud praegust olukorda seaduslikustada. Eesti keele kaitsest oli loobutud. Need ettepanekud muutsid töögrupi tegevuse mõteteks. Kõik töögrupi liikmed pidasid V. Vahi ettepanekuid vastuvõetamatuteks ja nõudsid endiselt eesti keele fikseerimist riigikeelena. Lõpliku sõnastuse vormistamine usaldati Ülemnõukogu Presiidiumi juristile ja Lennart Merele. Loominguliste liitude tunnis teataski L. Meri, et töö on lõpule viidud ja formulatsioon § 5 parandusena edasi antud. Varem oli otsustatud, et riigikeel kui tähtis üldmõiste tuuakse konstitutsiooni algusse.

Kuigi lubati varsti kokku tulla ka keeleseaduse vastuvõtmiseks, ei ole tegudeni jõutud. Näib, et vahepeal on ha-

katud töögruppi täiendama, mida kinnitab filoloogiateaduskonna dekaanile saabusnud korraldus esitada komisjoni vene keele kateedri esindaja. Võib oletada, et töögrupi senine peaaegu üksmeelne toetus eesti keele kaitseks oma rahva maal ei ole kõigile meeltmööda. Ülikooli esindajana olen kõikidel koosolekutel kaitsnud konstitutsioonis eesti keele riigikeeleks tunnistamise vajadust ning teiste keelte tarvitamise reguleerumist väga konkreetsetes keeleseaduses.

Meenutan, et kõikidel on õigus, võib-olla koguni kohustus esitada oma arvamus Eesti NSV riigikeelest Ülemnõukogu Presiidiumile võimalikult kiiresti. Seda võivad teha nii kursused, grupid, üksiküliõpilased kui ka teenistujad ja õppejõud.

EDUARD VAARI,  
Eesti NSV Ülemnõukogu  
Presiidiumi eesti keele  
staatuse töögrupi liige

\*







## „Kaunid on kavatsused,

kaunimad on kordasaatmised, aga eks eelolev aeg peaks näitama, kas kavatsused on õiged ja kas minust on nende elluviijat.» Nõnda lõpetas uus mees majas, vastne õppeprorektor õigusteaduse doktor prof. HEINO SIIGUR 31. augusti nõukogus oma esimese etteaste. Alustas ta aga sellest, et kehtiva seadusandluse alusel ei ole juhtide asetäitjad kahjuks valitavad, vaid nad määratakse ametisse. Vaatamata sellele tänas ta usalduse eest ja lubas teha nii, nagu oskused ja võimed lubavad.

«Ma näen perestroikat õppeprorektori ametikohal selles, et viia õppetöö rohkem kaasaja tasemele ja mitte nii järgalt kinni olla programmides ning eeskirjades. See omakorda eeldab ka materiaalse baasi tugevdamist, ja seda mitte ainult reaalteadustes ja seal, kus on eksperiment, vaid ka humanitaarteadustes. Neidki ei saa kaasaajal põlve otsas teha. Ka üliõpilaste osavõtt perestroikast on minu



arvates olnud tagasihoidlik. Samuti peaks neil olema parem erialane ettevalmistus ning keelte valdamine. Saab ju rahvuslik ülikool olla ja püsida ainult siis, kui ta loob suhted teiste kõrgkoolidega nii Liidus kui väljaspool Liitu.

Loodan, et meie koostöö kujuneb üksteist mõistvaks ja abistavaks. Eesti vanasõnast lähtudes ütlen, et ühtki putru ei sööda nii paljalt, kui teda keedetakse, see tähendab, et ka kõik värsked asjad saaksime rahulikult lahendada.»

Rektoril kuulsime, et õppeprorektoriks soovitas Heino Siigurit majandusteaduskond, kus ta on töötanud rahvamajandusharude ökonoomika kateedri professorina. Sündis see mees 1930. aastal Sindi, lõpetas 1954. aastal kiitusega õigusteaduskonna ning jäi tööle riigi ja haldusõiguse kateedrisse. 1961 kaitses kandidaadi-, 1983 doktoriväitekirja. On täitnud riburada mõda õppeosakonna ülema, prodekaani ja teisi tähtsaid ametikohti.

## Aino Rodima

9. augustil tähistas oma esimest juubelit vene keele metoodika kateedri dotsent, filoloogikandidaat Aino Rodima.

Tema fenomen seisneb selliste küllaltki vastandlike iseloomustuste sulamis nagu naiselikkus ja rangus, osavõitlikkus ja printsipiaalsus. Kolleegidel on Aino Rodimalt palju õppida — eelkõige töökuust, oskust kaasa elada kollektiivi rõõmudele ja muredele, poetada huumorit ja optimismi igas situatsioonis. Uut õppeaastat alustab Aino Rodima Tampere ülikoolis.

Tugev käepigistus kolleegidelt!



## Tiina Nurk

Teadusraamatukogu tähistas 2. septembril näitusega oma kunstiteadlase Tiina Nurga 70. sünnipäeva.

Lõpetanud 1952. a. Tartu Riikliku Ülikooli kunstiajaloolasena, asus ta tööle Tartu Kunstimuseumis. Esimeseks töiseks teadustöök sai Amandus Adamsoni kunstiärandi uurimine, mis ilmus monograafiana 1959. aastal. Muuseumi graafikakogu hoolidajana koostas Tiina Nurk näitusi nii graafikute Ed. Viiralti, P. Liivaku, E. Tiido jt. kui ka skulptorite ja maalijate loomingust, esines loengute ja konverentsietekannetega. 1968. aastal

kaitses ta edukalt kandidaativäitekirja teemal «Kõrgem Kunstikool «Pallas» 1919–1940», mis ilmus raamatuna. Alates 1972. aastast töötab Tiina Nurk teadusraamatukogus, kus tema hoole all on rikkalik Lääne-Euroopa vanagraafika kogu. Trükkivalgust on näinud Tiina Nurga koostatud gravüürialbum ja neli illustreeritud graafikakataloogi. Ilumismisjärke ootavad veel saksa puulõigete album ja mitu kataloogi. Temalt pärineb ligi 140 teaduslikku ja populaarteaduslikku artiklit kunstist ning rida näitusekatalooge.

Õnnitleme lugupeetud kolleegi ja soovime jätkuvalt tervist, reipust ning tööindul!

INGE KUKK

liseks akadeemik RAIMUND HÄGELBERG, prof. VAMBOLA RAUDSEPP, assistent LJUDMILA ŠORIKOVA, aspirant MARGUS HANSON ja vanemlaborandid ÜLLE VAAKS ning MARIS ASTEL.



Rahanduse ja krediidi kateedri 30. aastapäeva puhul said tänu osatoimetaja VARJE SOOTAK

## II

(Algus oli eelmises lehes)

AMETLIKU versiooni järgi viidi viie maa sõjajõud Tšehhoslovakkiasse grupi TŠSV partei- ja riigitegelaste palvel. Täni pole avalikuks tehtud ei selle palve sisu ega autoreid. Prominentsetest isikutest on kirja omistatud tollasele Slovaki parteiliidri Bilákile ja kahele teisele jäiga liini esindajale Indrale ning Kolderile, ent nemadki on keeldunud seda omaks tunnistamast. G. Husák ütles vahetult pärast 21. augustit, et tema teada ei ole Bilák mainitud kirjale alla kirjutanud. Aga kes siis? Ja kas üldse oligi kiri?

NAGU juba teame, ületasid viie maa väed 20. augusti õhtul Tšehhoslovakkia piiri. Natuke aega pärast sudaööd võtsid Nõukogude dessantväelased oma kontrolli alla sõjaväelennuvälja lõuna pool Prahat, kuhu hakkasid regulaarselt iga 2 minuti järel saabuma transpordilennukid tankide, soomustransporditööriide ja elavjõuga. Umbes poole nelja paiku hommikul jõudsid esimesed tankid Prahasse, pool tundi varem Bratislavasse. Kell 4.47 lõpetas Praha raadio saatet, 5.30 ja 6.00 vahel võtsid raadiomaja ees positsiooni sisse «punased baretid». Üldse tuli Tšehhoslovakkiasse üle 500 000 mehe liitlasvägesid, kaasa solidne konventsionaalne relvastus. Ainuüksi Prahas arvati olevat üle 500 Nõukogude tanki. Tšehhi armee, võttes kuulda president Svobodat, üldiselt vastupanu ei osutanud. Samal ajal (21.–22. augustil) esitas president kolmel korral noodid viie maa suursaatkondadele nõudega viia võõrväed välja ning vabastada kinnipeetud partei- ja valitsusjuhid. Seekord teda kuulda ei võetud.

LINNATÄNAVATEL piirasid inimhulgad sõdureid, nõudes selgitust nende tuleku põhjuste kohta. «Kansan Uutistes» nentis Prahas saabunud toimetaja R. Nikkilä, et tavaline vastus sel puhul kõlas nii: «Ei tea. Arge meilt küsige, küsige kõrgematelt ohvitseridelt.» Pärimselle, kas Tšehhoslovakkias oli tal pistmist ka sotsialismivastaste jõududega, kellest räägiti viie maa ajakirjanduses, vastas mees: «Neid lihtsalt ei ole. Praha tänavail ei täheldanud ma kordagi märke sotsialismivastastest tegevusest. Kompartei positsioon on praegu tugevam kui kunagi varem.» Küsimustele, kas oli tunda, et läänestlaste käsi oli mängus ning kas tšehhid olid relvi, vastas R. Nikkilä kategooriliselt eitavalt. Teadete järgi, mis saabusid Tšehhoslovakiast, oli suhtumine liitlasvägedesse reeglina kõike muud kui sõbralik. Ridamisi toimus protestidemonstratsioone, eriti aktiivne oli Praha noorus. Kolmekordne Helsingi olümpiavõitja E. Zátopek nõudis, et Nõukogude Liidul nagu Lõuna-Aafrika Vabariigilgi, keelataks osavõtt Mexico olümpiamängudest. Tõrjuv oli ajakirjanduse hoiak. «Literarni Listy» näiteks avaldas karikatuuri nõukogude sõduriga tankil. Alltekst kõlas: «Kõigi maa-de proletaarlased, ühinege või ma tulistan.»

DUBČEKI ja mõnede teiste juhtpoliitikute saatuse oli esialgu selgusetu. Vahetult pärast liitlasvägede sissetungi oli kokku tulnud TŠKP Keskkomitee Presiidium. Tehtud avalduses hinnati viie maa tegevust põhjendamatu interventsioonina sõltumatu riigi vastu. Varahommikul ründasid Nõukogude dessantväed TŠKP Keskkomitee hoonet. Tulevahetuses sai mitteametlikel andmetel surma üle 100, haavata üle 700 tšehhi-slovaki. Liiksid kuulused, et nii Dubček kui ka Rahvuskogu esimees Smrkovský, Keskkomitee sekretär Spaček ja peaminister Černík toimetati kohe pärast seda Moskvasse. Teise versiooni järgi pidi Dubček olema kusaigil Prahas arestis, kolmanda järgi polnud teda üldse enam elavate kirjas. Hiljem selgus, et paika pidas esimene versioon.

22. AUGUSTIL algas Vysočany linnajaos Praha kirdeosas poolilegaalselt kiiruga kokkukutsutud TŠKP 14. erakorraline kongress. 1540-st valitud delegaadist jõudis esimeseks päevaks Prahasse 945,

teisel päeval osales kongressi töös 1219 delegaati. Avapäeva lõpul vastuvõetud resolutsioonis nõuti välismaiste vägede lahkumist 24 tunni jooksul, partei- ja valitsusjuhtide vabastamist. Nõudmistele mittetäitmise korral ähvardati üldstreigiga, mis osaliselt ka teostus.

RAHVUSVAHELISEL areenil kutsusid 21. augusti sündmused esile tormilise reaktsiooni. Viie maa aktsiooni vastu astusid välja Rumeenia, Jugoslaavia, Kuuba, Hiina ja Albaania, rääkimata lääneriikidest. Fidel Castro nimetas Nõukogude Liidu sekkumist Tšehhoslovakkias raskeks kuriteoks selle maa sõltumatuse vastu. Uue kursi toetuseks ja vägede viivitamatu väljaviimise nõudega esinesid Itaalia, Hispaania, Suurbritannia, Belgia, Rootsi, Taani, Norra, Austria, Jaapani, Austraalia, Mehhiko, Kanada jpt. kommunistlikud parteid. Esmakordselt kogu oma ajaloo vältel astus Nõukogude valitsuse tegevuse vastu välja Prantsuse kommunistlik partei. Teravast poleemikas «Literaturnaja Gazetaga» ütles prantsuse kommunist ja kirjanik Louis Aragon, et ta toetab ka edaspidi oma Poliitbüroo hukkamõistvat otsust selles küsimuses. Kreeka rahvuskangelane Manolis Glezos ja veel 87 poliitvangi tegid Leroose saarel avalduse, milles teatati oma toetusest humanistliku sotsialismi kursile Tšehhoslovakkias. Samasuguste seisukohtadega esinesid paljud silmapaistvad kommunistliku ja töölisliikumise tegelased.

ENT sündmused Tšehhoslovakkias arenesid juba teises suunas. Oktoobris 1968 kiitis Rahvuskogu heaks lepingu Nõukogude vägede ajutise viibimise kohta maal, aprillis 1969 kõrvaldati parteijuhi kohalt Dubček, septembris 1969 kuulutati kehtetuks Vysočany erakorraline parteikongress, 1970. aasta jaanuaris algas parteipiletite vahetus, «inventuuri» käigus heideti parteist välja ligi 500 000 kommunisti. 1970. aasta detsembrileenuil kuulutati uus kurss paremopordunistlikuks ja revisionistlikuks, Tegevusprogramm teoreetiliselt ja praktiliselt võõraks. Kogu 1968. aasta sündmustik oleval kujutanud endast parempoolsete katkematu pealetungi sotsialismile. Olukorda halvendanud järsult A. Dubčeki võimetus parteid ühendada ning tema enda järkjärguline libisemine revisionismi rüppe.

SELLINE kanooniline skeem püsis neitsilikult puutumatuna üle 15 aasta. Nõukogude Liidus alanud reformiperiood pani Praha (ja mitte ainult) teoreetikud rohkem kui delikaatsesse olukorda. Algas valuline taandumine vanadelt positsioonidelt, loobuti kõige totaalset eitamisest. Väljapääsu otsitakse praegu järgmises mõttekonstruktsioonis: vähemalt teoreetiliselt olid tollased programmdokumendid, eeskätt Tegevusprogramm, paljuski põhjendatud. Häda oleval olnud selles, et paremopordunistlik kallak parteis loobus Tegevusprogrammi tegelikust elluviimisest, surudes marksistlik-leninlikule tiivale peale avaliku võimuvõitluse, lõhestas lõplikult partei, destabiliseeris ühiskonna, andis sellega tõuke sotsialismivastaste jõudude tegevusele ning moodustas nendega lõpuks ühisrinda. Ent küsimus: miks pidi revisionistid loobuma programmi realiseerimisest, mis oli nende endi välja pakutud ning üle mine-ma kaelamurdvale avaliku sotsialismivastase võitluse taktikale?

KUJUTAGEM aga nüüd korraks ette sellist põhijõudude konfiguratsiooni: a) uue kursi (reformide) toetajad b) uue kursi vastased. Milline võinuks olla viimaste strateegia?

KÕIGE üldisemalt võiks sellele vastata nii: a) torpedeerida vastuvõetud programmi täitmist, kahetada KP juhtkond, destabiliseerida

## Tšehhoslovakkia 1968: kevad või kontrrevolutsioon

maa poliitiline ja majanduselu, võimendada sotsialismivastaseid meeleolusid; b) üldistada tekkinud situatsiooni loosungiks «sotsialism on hädas». Kas sellised jõud olid olemas? Oid. Ajaloodoktor Jago-dovski ütleb otse, et reformide pooldajate ja vastaste võitlus toimus juba Novotný perioodil ning kujutas endast leninliku loova sotsialismikontseptsiooni võitlust dogmaatilise bürookraatliku käsitlusega. 1968. aasta jaanuari- ja aprilli-programmid «avasid tee asjade normaliseerimiseks ja eesrindlike jõudude ühendamiseks uuenduste platvormil» («Rahva Hää», 21. 08. 88). Ent see võimalus jäi kasutamata tänu «nimliku sotsialismi» kursi vastaste tegevusele. Analoo-gilised poliitilised jõud (ja nende-vaheline võitlus) määravad ka perestroika saatust. Jaak Allikul on täiesti õigus, kui ta ütleb, et Praha kevade ja perestroika puhul on sama mitte ainult põhiloo-sung (esile tuua sotsialismi humanistlik potentsiaal), vaid samad on ka põhilised toetusjõud. («Edasi», 21. 05. 88).

VÄLISPOLIITILINE kontekst uue kursi nullimiseks oli igati soodne. Palju on räägitud nn. «Brežnevi doktriinist» (sotsialistlike riikide piiratud suveräänsuse printsiip), mida võiks lahti mõtestada kui kontseptsiooni sotsialistlike maade ühisest vastutusest sotsialismi saatuse ja prestiiži eest. (Vrd. L. Antonetti. Da Praha a Gorbaciov. — l'Unità, 25. 06. 88). Teisisonu, kui mingis sotsialistlikus riigis (v.a. NSV Liit) toimuvaid protsesse interpreteeritakse teiste sotsialismimaade (eeskätt NSV Liidu) poolt kui antisotsialistlikke, järgneb «internatsionaalne abi» vastava maa sotsialismijõududele. Mitmed autorid on viimasel ajal tõmmanud paralleele vene külakogukonna ja kolhooside vahel. Teatud reservatsioonidega võiks väita, et ka sotsialismimaade vaheliste suhete prototüübiks Brežnevi ajal oli külakogukond.

K. a. 7.–8. juulil (nende päevade «Unità» nõukogude lihtlugejani ei jõudnud) Bolognas Praha kevadele pühendatud rahvusvahelisel konverentsil ütles nõukogude poliitoloog Ambartsumov, et «Brežnevi doktriin» tuleb otsustavalt kõrvaldada. 1968. aasta augusti invasioonil pole ideoloogilist ega poliitilist õigustust, ümber hinnata tuleb suhtumine mitte ainult Afganistani, vaid ka Tšehhoslovakkia sündmustesse (Concluso il convegno di Bologna su Praha 68. — l'Unità, 09. 07. 88).

MUIDUGI on selline väärtuste ümberhindamine hirmus ebameeldiv, ent sellest tõusev tulu seisaks väljaspool igasugust kahtlust. Teame, et Praha kevade likvideerimine andis NSV Liidu mainele ränga hoobi. Intervjuus Kataloonia päevalehele «Avui» ütles Prantsuse KP peasekretär Georges Marchais muu hulgas: «See interventsioon, samuti teised 60ndate aastate lõpust 80ndate alguseni ilmnenuvad vead ning NSV Liidu ja teiste sotsmaade tegelikkus tuhmistasid tugevasti kujutlust sotsialismist, mida niigi oli tabanud selline koletslik väärustamine nagu stalinism» (Les yeux grands ouverts). — l'Humanité, 22. 08. 88). Ent küsimus pole ainult selles. Suhtumine Praha kevadesse on perestroika sügavuse indikaatoriks.

SÜNDMUSED aga arenevad omasoodu. 21. augustil avaldas Praha meelt ligi 10 000 demonstranti, nõudes A. Dubčeki rehabiliteerimist, Puškini väljakule Moskvas kogunes Praha kevadet meenutama ligemale 500 uljaspead. Dubčekit ennast oodatakse septembri keskpaiku Bolognas, kus ta pidulikult kohaliku ülikooli poliitiliste teaduste fakulteedi audoktoriks pühitsetakse. Eks aeg anna arutust...

HENN KAARIK



## Suur samm Euroopale lähemale

Pühapäevasest «Edasis» võis lugeda, et 1. septembril andsid poola restauraatorid ülikoolile üle ajaloomuuseumi restaureeritud hoone. Kuigi külastajatele jäävad ruumid esialgu suletuks — direktor Ela Martise sõnul loodetakse nad avada järgmise õppeaasta alguseks — käisime uurimas, kuidas tehtuga rahule jäi ja millised on tulevikuvärsused.

Mäletatavasti sai muuseum pärast avaramist töötada kõigest kolm aastat, 1985. aastal tuli ruumides taas remonti alustada. Põhjus seis selles, et kapitaalset restaureerimistööd enne ülikooli juubelit teha ei jõutud, pidustuste ajaks oli aga vaja väljapanekut, mis külastajatele ülikooli ajaloo ülevala annaks.

Poola restauraatoritel oli suunaks muuseumihoone mitte lihtsalt korda teha, vaid töepoolest restaureerida endisaegselt kujul. Mitmes kohas on osa seinast jäetud värviga katmata, et vanad müürid näha oleksid.

Kuigi me ei osanud võrrelda praegusi ruume remondieelsetega, jättis nähtu vaimustava mulje. He-

ledad pidulikud saalid, stiilne mööbel, palju avarust ja valgust. Restaureeritud töö kohta oskas Ela Martis vaid kiidusõnu öelda. Töö käigus osutus vajalikuks projekti mitmeid muutusi teha, selles suhtes tuldi tellijale alati vastu.

Näitusepinda on muuseumis nüüd sama palju kui varem. Väljapanek algab viiendalt korrusest ning jätkub neljanda ja kolmanda korruse tubades. Peale ekspositsiooniruumide asuvad muuseumis veel helisalvestustudio, videosalong ja konverentsisaal.

Tuleviku suhtes tehakse suuri plaane. «Ülikooli ajalugu — see on ju kogu Eesti teaduse ajalugu,» arvas direktor. Mineviku ja kaasaegse teadustöö tutvustamine jääbki muuseumi kõige tähtsamaks ülesandeks.

Muuseumisse on koondunud Tartu ülikooli ajaloo uurijad, kokku kümme inimest. Paljud inimesed üle Liidu, kes ülikooliga miskitpidi seotud, tunnevad samuti tema ajaloo vastu huvi. 4—5 korda aastas toimuvad muuseumis teadusajaloo päevad, mis seotud mõne märkimisväärselt tähtpäevaga.

Lisaks püsiekspositsioonile korraldatakse aastas ka kümnekond ajutist näitust. Teisel korrusel asuvas konverentsisaalis hakatakse tulevikus pidama loenguid ja aktusi, mille jaoks ülikooli aula liialt suur on. Kavatakse korraldada ka kammermuusika kontserte. Helisalvestustudios alustatakse õppejõude mälestuste kogumist.

Mil kombel kavatakse muuseumi ka muule maailmale tutvustada?

Plaanis on muuseumi juhi väljaandmine. Lisaks sellele hakkab regulaarselt ilmuma kataloog muuseumi kogudest (eesti, vene, inglise ja saksa keeles). Esimene kataloog, mis tutvustab XIX sajandi esimese veerandi füüsikariistu, peaks varsti trükikotta jõudma.

Praegu, mil Tartu püüdleb avatuse poole, on muuseumi taasavamine selle saavutamise üheks eelduseks. Ajaloomuuseum saab väga palju kaasa aidata sellele, et tutvustada maailmale Tartut kui põlist kultuuri ja teaduse linna.

SIRLI TARVE  
KAUR HANSON

Peebu pidevalt esitatud seisukohti, et hotell segab raamatukogu tööd ja üldiselt ei sobi sellesse piirkonda.

6. Arstiteaduskond avaldab kahetsust, et «Eesti Ehitusmälestised» ja Akadeemiline Muinsuskaitse Selts — see ülikooli oma — ei ole pöördunud arstiteaduskonna poole selgitamiseks maja meditsiinialoolist väärtust.

7. Muinsuskaitse Seltsi tegevuses ilmneb mõningat ebakompetentsust, mis takistab arstiteaduskonna hoonetekompleksi projekteerimist.

Mis sa nüüd kostad muinsuskaitlane! Loe ja imesta ja häbene silmad selja taha.

TULLIO ILOMETS,  
Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi aseesimees

### IKKA VEEL STRUVE 2!

2. Ülikooli nõukogu koos arstiteaduskonna nõukoguga eelistas juba k. a. jaanuaris hotelli selle amortiseerunud hoone säilitamisele. Ülikooli juhtkond aga viivitas lubamatult selle seisukoha teatamisega Tartu Linna Täitevkomiteele.

3. Meditsiinialaloo seisukohast ei vääri hoone säilitamist.

4. Mõnede professorite «PÖÖRDUMIST» ei saa võtta tõsiselt ja see on põhjendamatu, sest oma pöördumises ei esita nad ühtegi väidet maja kultuuriloolise väärtuse kohta.

5. Arstiteaduskond taunib TRÜ teadusraamatukogu direktori L.

### TEEME PAREMA KOOLI!

## ● ÜLIÖPILASTÖÖDE KONKURSS ● PREEMIAKS 300 RUBLA ●

6. augusti «Nõukogude Õpetaja» kirjutab: «Eesti NSV Riiklik Hariduskomitee taotleb kooliühenduses eelkõige õppeasutuste ja hariduskorralduse autonoomiat ja haridussüsteemi orgaanilist seost IMEga.» Hariduskomitee ja Hariduselts kuulutavadki välja konkursi:

● et saada originaalseid ideid;  
● et töötada välja hariduselu juhtimise demokratiseerimise mehhanism vabariigi, linna/raiooni ja kooli tasandile jne.

Punkte on rohkem, kes asjast huvitatud, otsigu üles too ajaleht. Osa võivad võtta üksikisikud, ajutised töörühmad, kollektiivid. Teavet jagab Hariduskomitee üldhariduse peavalitsus. Ülikool korraldab selleks oma konkursi, millest võivad kõik tudengid osa võtta, ja nagu näha, preemiagi kopsakas. Paremad tööd suunatakse edasi Haridusministeeriumi konkursile.

Varjunimega töid oodatakse 1. oktoobriks komsomolikomiteesse. Osavõtjale jagab teavet komsomolikomitee. Et seda saaks anda ühiselt, võiks asjast huvitatud endast komiteesse märku anda.

### KOMSOMOLIKOMITEE

selle õppeaasta esimene koosolek toimub teisipäeval, 13. septembril kell 18.15. Põhiküsimusena tuleb arutlusele aruande ja valimisperioidi läbiviimise sügissemestri ja komitee tööplaan.

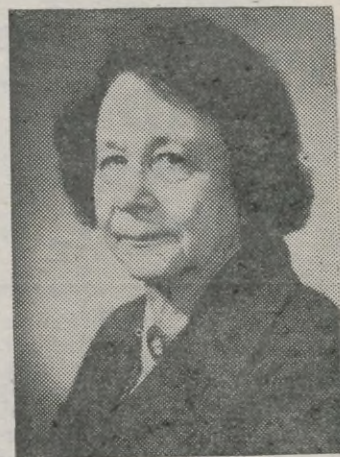
Kõigi komitee liikmete ja teaduskondade komsomolibüroode sekretäride osavõtt vajalik.

### TULE NAISKOORI!

Ülikooli naiskooril on seljataga tõine augustikuu (laululaager Käärriku ja koorikonkurs Tallinnas). Sügisel on plaanis kaks välisreisi. Septembris oleme muusikafestivalil Saksamaa Liitvabariigis, oktoobris saab teoks sõit Soomemaal Turu linna. Aga neid värskeid jõude, kes ei saa mitte vaiki olla ja oma kena lauluhäält vaka all hoida, ootame alates 20. septembrist igal teisipäeval ja neljapäeval kl. 18 peahoone aud. 123. Võib tulla ka oktoobris pärast kolhoositööd. Tule, elurõõmus ja lauluhimuline naisteharvas!

## ELSA ODRATS

Jäädavalt lahkus meie hulgast 20. augustil ülikooli üks kauaaegsemaid töötajaid Elsa Odrats. Ta sündis 13. veebruaril 1909. aastal tööliste perekonnas. Oppis Tartu ülikoolis 1928—1932 majandusteadust. Töötas 1934—1937 Tallinnas «Unioni» jalatsivabrikus raamatupidajana, 1937—1940 Tartu Kaubapangas, 1941—1944 K. Matseni trükikojas. Alates aastast 1944 asus ta tööle ülikooli pearaamatupidaja asetäitjana, millisel kohal töötas kuni pensionile minekuni 1986, aga ka pärast seda abistas jõudumööda raamatupidamisosakonda. Nii et 42 aastat päev-päevast kohusetundlikku tööd meie *alma mater*'i hüvanguks. Väga tihti pidi ta asendama pearaamatupidajat ja vajaduse korral välja õpetama või kurssi viima nooremaid ametisetulijaid. E. Odrats oli oma ala suur spetsialist, kes põhjalikult tundis ülikooli keerukat majapidamist ja rahaasjandust. Inimesena oli ta alati vastutulelik ja abivalmis, ka raamatupidamise saladustes võhikute suhtes, kellega tal oli tihti kokkupuutumist. Ka kõige segasemates olukordades säilitas ta oma veidi iroonilise alatooniga huumorimeele.



Elsa Odratsit mälestavad lugu- pidamises ta kauaaegsed ja lähema- maaegsed ametikolleeegid, kõik need, kellel on tegemist olnud üli- kooli raamatupidamisega E. Odratsi 42 ametiaasta jooksul.

Mälestajate nimel

TULLIO ILOMETS

## LEONID UIBO

Leonid Uibo sündis 25. detsembril 1917. aastal Tallinnas töölis- perekonnas. 1924. aasta 1. detsembril ülestõusu nurjumise tõttu olid vanemad sunnitud siirduma Leningradi, kus algas tema koolitee. Leningradi Elektrotehnika Instituudi lõpetamisel 1941. aastal järgnes töö blokaadiaegses Leningradis ja hiljem tagalas.

Sõja lõppedes suunati L. Uibo tööle Tartu Arstiriistade Tehasesse, kust 1947. aastal siirdus ENSV TA tollaegsesse Füüsika, Matemaatika ja Mehhaanika Instituuti. 1950. aastal tuli ta ülikooli üldfüüsika kateedrisse assistendiks. Eksperimentaalfüüsika kateedri loomise järel jätkus tema töö selles kateedris. Dots. L. Uibo oli nende seas, kes tollaegse rektori prof. F. Klementi juhtimisel alustasid luminestsentsi-alaseid uuringuid. Ta oli tänini ülikoolis edukalt arendatava elektroluminestsentsuuringute algatajaid.

Kaitsnud kandidaadikraadi ja omandanud 1965. aastal dotsendi kutse, pühendus L. Uibo õppetööle. Ka 1983. aastal õppejõu kohalt lahkudes töötas ta edasi elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboris.

Leonid Uibo oli otsiva vaimuga,



igati erudeeritud ja väärt ideede genereerija. Tal jätkus ka tahtmist ja jõudu vastutusrikaste ühiskondlike ülesannete täitmiseks.

Mälestus suurepärasest inimesest ja õpetajast dots. Leonid Uibost jääb püsima.

Eksperimentaalfüüsika kateeder, elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labor, ENSV TA Füüsika Instituut

### TUUSIKUD

Pärnu «Estonia»	26. 11.—19. 12.	— liigesteh.	36.—
» «Sõprus»	19. 10.—11. 11.	— vereringeh.	34.50
»	22. 11.—15. 12.	— vereringeh.	34.50
»	24. 11.—17. 12.	— vereringeh.	34.50
» «Rahu»	28. 10.—20. 11.	— seedeel. h.	48.— 2 tk.
»	14. 11.—07. 12.	— liigesteh.	42.—
»	19. 11.—12. 12.	— närvisüst. h.	34.50
»	09. 12.—01. 01.	— närvisüst. h.	34.50
»	10. 12.—02. 01.	— seedeel. h.	48.—
»	20. 12.—12. 01.	— günek. h.	48.— 3 tk.
Haapsalu «Laine»	14. 11.—07. 12.	— närvisüst. h.	54.—
»	27. 10.—19. 11.	— liigesteh.	38.40
»	28. 11.—21. 12.	— liigesteh.	38.40
«Maitalon»	01. 11.—20. 11.	— günek. h.	42.—
Puhkekodutuusikuid:			
«Pühajärve»	18. 10.—29. 10. (1 inimesele)		18.—
«Pühajärve»	11. 11.—22. 11. (1 inimesele) (2 tk.)		18.—
«Pühajärve»	17. 12.—28. 12. (1 inimesele)		18.—

Avaldused esitada (sanatoorsete tuusikute puhul koos arstitõendiga) rühmaorganisaatori pealdasega komiteesse 20. septembriks.





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 24 (1535)

Reede, 23. september

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Käekäigust

**Pr...** Vilu on. Nüüd juba tõesti. Imestasin, et septembri algul nii kähku sukad jalga tõmmati ja meie kerge-tööstuse lemmikvärvid — ilmetud tumedad toonid — ümber seati. Protesteerisin selle vastu (tegelikult ikka suve lõp-pemise vastu) lihtsalt sel moel, et jõudsin neile järele alles kuu neljandal nädalal. Jõuab ju neis tumedais värvides olla oh kui mitu kuud... oktoober, november, detsember, jaanuar, veebruar, märts, aprill...

Sellal, kui ma siin ehk mõneti kohatu algusega lugu kirjutan, mõtleval tudengid porisel kartulipõllul küll kõige vähem oma rõivavärvidele. Peaasi, et soe oleks. Sest süüa saab nii, kuidas kusagil antakse. Öhtuse toiduga on paljudes majandites nõnda, et pool tööpäeva lõpeb vaid mõne võileivaga. Ja raha... Hea, kui päevas kahe rubla sõi tase teenib. Suurem jagu rebaseid lootis kolhoosiaega samastada malevaeluga. Peeter Tali küsimusega «Edasis» olen päri: kas on ikka õige tudengeid tööle saata? Meie põllumajanduse korralduses peab küll midagi kardinaalselt viltu olema, kui ei suudeta oma tööotsi kokku tõmmata. Oleks siis kuuajase staažiga kartulivõtjaile ülikooli sööklas kartulidki prae kõrval. Kus sa sellega!

Kas teate, et kaubamaja kõrval on plaadipanejad samuti tudengid? Käin ja vaatan ja imestada on nii neil endil kui mul. Tulevase eriala (ajakirjanik) praktika missugune!

**T**udengid on nagu linnas ja ei ole ka. Juubelipäevist sündinud ilusast kombest — mälestada ülikooli ja akadeemia lahkunud inimesi — ei saa osa rebased. Kas ei võiks just nende põhjalikum esmatutvus linnaga alata Tartu nekropolist. 17. kuupäev on seatud 1944. aasta rindejoone Tartust kaugenemise järgi.

Kurb on seal kalmude vahel käia. Kaua ma siis ikka siin ülikoolis olen olnud, aga nii paljude haudade ees jääb samm pooleli ja silmad tõmbuvad niiskeks. Selleks öhtuks ei piisa mõnest öiest, lillesülemi võtaks. Üksnes seesama aasta on meilt viinud Ulo Torpatsi, Jaan Konksu, Endel Varepi, Lembit Valdmaa, Arnold Koobi, Karl Püssi, Herman Mürgi, Vello Truuma, Leonid Uibo, Elsa Odratsi, Heinrich Petlemi.

Teaduskondades teatakse sadadega aastate eest lahkunuid, kuid sageli ei ole just nende haudadest enam mingit märki. Kui ei ole võimalik matmispaika kindlaks teha ega taastada, võiks neile välja panna kasvõi ühise mälestusviida. Nimetähistused teenurkadel vajaksid täiendamist ka viimastel aastatel maetud tuntud kodulinlaste nimedega. Ja miks ei võiks igas suuremas allüksuses olla oma väike meeskond, kes manalasse läinute haudade eest hoolt kannab. Niisugust kohustust ei tohiks küll kellelegi vägisi kaela määrada, olgu nad asjast huvitatud ja töötajad inimesed. Arvan, et selline töö on igati väärikam sajast muust ühiskondliku töö ülesandest.

Võib-olla ma eksin, kuid ei mäleta tõesti, et Raadil oleks varem meelde tuletatud meie võõrail mail puhkavaid ülikooli inimesi. Vahest jõuavad kunagi, ükskõik kas siis Põhja-Venemaal või Lääne-Euroopas või Ameerikas või veel kusagil mujal maetute haudadele Tartu ülikooli mälestuslilled.

**E**neolematust laulupeotundega suvest on tänaseks saanud täieõiguslik sügis. Väljaütlemissuud jäävad seljataha. Tahame ju kõike loodetut tegelikkuses leida. Meile on selgeks saamas, kes juhtidest meid siiani lollitanud on, kes kogu hingest püüab Eesti asju ajada. Isiklikult lisaksin ülikooli pöördumise oma maa elanike poole veel sellegi, et on vähe, kui tippjuhid kord kuus tele- ja raadioesinemise ette võtavad. Iga esile kerkiva terava probleemi puhul peaksid nad päeva-pealt oma arvamust väljendama. Kasvõi kohvikriisi puhul (seda oleks pidanud juba ammu tegema). Kellele on kasulik kaos? Ühtedel on kohvile täielik juurdepääs, teised peavad jääma ainult kohvikuklientideks. Talongiga saaksin vähemalt oma koguse kätte.

Nojah, aga see pole praegu siiski kõige tähtsam. Sügis tuli ja tõi oma tähtsad tegemised. Ülikooli tippjuhtidel on märgata head hoogu, kauduks see ometi kõigile üle. Siis enam ei käiks tudeng toimetuses kurtmas viletsa tunniplaani ja igavate loengute üle. Jätaks neil endil piisavalt julgust oma asju lõpuni ajada. Samuti nagu peagi algavatel komsomolikoosolekutel. Praegu ei peaks ju enam miski takistama tõeliste tudengiliidrite etteotsa valimist. Paistab, et nooremad, ELOkad on komsomolialistid oma süsteemi reformimisega ette jõudnud. Näen muutusi osalt selleski, et tudengielu ometi akadeemilisuse poole kaldub — akadeemiliste seltside loomises. Akadeemilisusest oleme seni vaat et kogu aeg kaugenunud. Veel on võimalik midagi kaasa saada meie vanematelt õppejõududelt, aga müüdugi väliskülastelt. Ja neid on olnud viimasel ajal ohtrasti.

**N**ädala jao viibis siin ja pidas loenguid kehakultuurlastele Praha Karli ülikooli professor Iana Pařizkova. Farmaatsiakateedris kirjutati alla lepingule ungarlastega. Toronto ülikooli eestlasest professor Hans Sepp kohtus meie arstidega. Väikeses õigusteaduskonnas on tänu mõnede õppejõu-

(Järg 2. lk.)

## Kõigile üliõpilastele ja õppejõududele — Ülikool relvavabaks! —

Et tõsta haridus ühiskonnas tööpoolest väärilisele kohale, on hädavajalik vabaneda mitmetest rütmidest. Üliõpilastena peame üheks selliseks noorte sõjalist kasvatust.

Peame sõjalist õpetust koolides kui militaarset kasvatust täiesti sobimatuks haridusega üldse ja kõrgema, akadeemilise haridusega eriti.

Sõjalise õpetuse ja armeeteenistuse tõttu kannatab tulevaste spetsialistide erialane ettevalmistus; õppeplaan suureneb mahult. Üks

nädalapäev läheb kaotsi, ülejäänud koormatakse üle. Isemajandav Eesti vajab kõrge erialase kvalifikatsiooniga haritud inimesi, aga mitte poolharitlasi-reservohvitseri.

Liikudes süveneva perestroika tingimustes üleüldise õigusriigi poole, ei näe me vajadust ega võimalust tegelda sõjanduse õppimisega.

Nõuame sõjalise õpetuse tingimusteta kaotamist kõrgkoolides. Samuti nõuame, et lõpetataks üliõpilaste kutsu-

mine armeeteenistusse ja kordusõppustele.

Kutsume kõiki üliõpilasi ja õppejõude üles toetama meie seisukohti, avaldama omi ning ühinema protestis sõjanduse õpetamise vastu.

Algatusrühm  
«Ülikool relvavabaks!»

P. S. Üleskutset saab ka allkirjaga toetada. Kus ja kuidas ning kuhu arvamusi tuua, selle kohta pannakse üles teade.

## Mis siis nüüd teisiti?

Möödunud teisipäeval arutas komsomolikomitee aruande- ja valimisperioodi ning võttis selle kohta vastu ka otsuse. Tänavu-seks omapäraks on see, et punkt pannakse komsomolikongressi-ga, mis kannab järjekorranumbrit 30 ning toimub 23. novembril. Aruande- ja valimiskonverents (AVK) soovitati läbi viia arsti-, majandus-, filoloogia-, bio-geo- ja matemaatikateaduskonnas. Teistes teaduskondades võiks toimuda üldkoosolek. Esindajad valitakse vastavalt esindusnormile. Loomulikult peaks enne teaduskonna koosolekut /kongressi/ olema AVK-d peetud kursustel, rühmades ja õpperühmades.

Koos teaduskondade komsomoli-

sekretäridega on tarvis enne AVK-d kontrollida andmeid komsomolikomitee arvestussektoris. See tähendab organisatsioonis arvelolijate täpsustamist. ELKNÜ Keskkomitee maipleenumi otsuse põhjal võib arvata, et selle kontrollimisega vabaneb Eestimaa komsomol nn põrandaaluste armee-st ja arvelt maha võmata lahkunutest.

Teaduskonnabüroode sekretäre poolt tehti ettepanek mitte määrata AVK-d enam kindlale tähtajale. Niisugused graafikud olid enamasti formaalsed, sest kursusel ja õpperühmas saab AVK-d pidada sageli ka planeerimata «aukude» ajal.

Mida arutada, keda ja kuidas

valida büroosse, keda ja kuidas sekretäriks, selles peab algorganisatsioon ise selgusele jõudma. Algorganisatsioonidelt vajab ELKNÜ Keskkomitee aga toetust oma iseseisvumise küsimuses, mis tähendab sõltumatuse saavutamist ÜLKNÜ Keskkomiteest.

Abi saamiseks kursuste, arsti-teaduskonna õpperühmade, osakondade ja teaduskondade aktiivil AVK-de korraldamiseks pöörduge komsomolikomiteesse.

ANDI KASAK,  
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

## AUTASUSTAMISI

Hariduskomitee aukirjaga autasustati viljaka teaduslik-peda-googilise töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ning seoses 50. sünnipäevaga prof. AILI PAJU ja 60. sünnipäeva puhul dots. ENNO TEEAART.

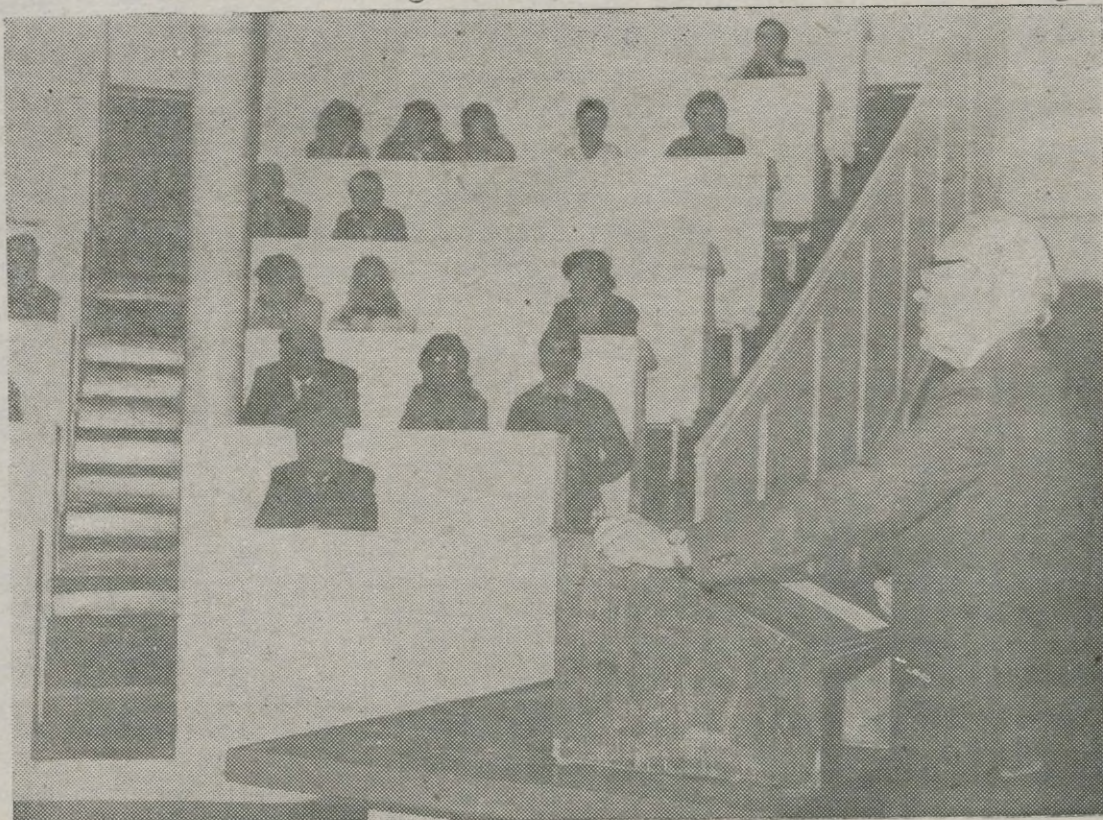
## TÄNU

50. sünnipäeva puhul pälvivad rektori käskkirjalise õnnitluse ja tänu prof. AILI PAJU, vanemteadur MART VIKMAA ja sekretärmasinikirjutaja ALBINA BRÖTS-KINA.

70. sünnipäeva puhul avaldati tänu tööliste JOHANNES KARE-RULE.

Pikaajalise kohusetruu töö eest õppeprodekaanina tänati dots. EVALD MAEPALU.

Õppeprorektor Valter Haameri allakirjutatud käskkirjas avaldati tänu rektori inauguratsiooni heatasemelise korraldamise eest dots. JAAK KARULE, prof. PAUL KENKMANNILE, botaanikaia direktorile ANDI PÄRNALE ja klubi direktorile HEINO VARIKULE.



Prof. Hans Sepp Torontost Uues Anatoomikumis.



## Teadusosakonna nõukogus

TEADUSOSAKONNA NÕUKOGU  
viiekümnendal koosolekul

21. juunil

● Arutati ja otsustati luua emb-  
füonaalse histogeneesi sektor (juh.  
prof. J. Kärner) ja XX sajandi  
vene kirjanduse ja kirjandussuhete  
uurimise laboratoorium (juh. prof.  
Z. Mintz).

● Kuulati ära meditsiinalase  
teadustöö arengusuunad arstitea-  
duskonnas. Med. dr. E. Leiburi  
ettekanne andis ülevaate asjade  
hetkeseisust: arstiteaduskonnas täi-  
detakse 47 teemat 8 suuna raames.  
Nendeks on 1) loodusressursside  
ratsionaalne kasutamine ja ümbrit-  
seva keskkonna kaitse, 2) orga-  
nismi bioloogiliste aluste uurimine,

3) adaptatsiooni ja kompensatoor-  
sete mehhanismide regulatsiooni-  
protsesside uurimine normis ja  
patoloogiliste seisundite puhul,

4) geneetiliste, immunoloogiliste ja  
endokriinsete aluste uurimine nor-  
mis ning patoloogiliste seisundite  
puhul, 5) verevarustuse füsioloogia  
ja patoloogia põhiliste küsimuste  
uurimine, 6) kaasaegse kliinilise  
meditsiini aktuaalsed küsimused,

7) seedeorganite füsioloogia ja  
patoloogia uurimine, 8) uute väl-  
jastatud ravimpreparaatide uuri-  
mine. ENSV rahvamajanduse aren-  
damise plaani kuulub 12 teemat,  
NSVL Riikliku Teaduse ja Tehnika  
Komitee tellimusele täidetakse 9 tee-  
mat. Kuut suunda täidetakse koos  
ÜMPI-ga.

Teadustöö eduka arengu tingimu-  
seks on korralik materiaalne baas.  
Selleks on vaja Tartusse osa diag-  
nostikakeskusest ning prekliiniliste  
kateedrite hoonet. ÜMPI direktor  
A.-V. Mikelsaar taunis olukorda,  
kus kogu meediko-bioloogiline tea-  
dustöö on jagunenud ÜMPI arsti-

teaduskonna ja teadusosakonna  
allüksuste vahel ilma ühtse koordi-  
natsioonita. Seetõttu on raske ka  
arengusuundadest rääkida. Pole  
kohta ega organit, kes võiks anda  
kompetentse hinnangu meditsiini-  
probleemidele, sest arutamine ja  
otsuste vastuvõtmine toimub süs-  
teemis, milles enamik osalejaid on  
ebakompetentsed.

Dots. A. Heinaru tundis huvi,  
kuidas saab planeerida arstiteadus-  
konna prekliiniliste korpusete ehi-  
tust olukorras, kus arstiteadus-  
konna teaduslikud arenguperspek-  
tiivid on selgeks tegemata.

Dots. J. Järv tõstas küsimuse  
olemasolevate teadustöö organisat-  
siooniliste vormide vastavusest tea-  
dustöö sisule. Pretensioonid olid  
siin prof. H. Tammetil. Tema arvas  
toimub juhtimine ressursside  
jaotamise teel, mis pole süstemaatiline  
ja mõjub võrdsustavalt.

● Dotsendid H. Kallak, T. Püssa  
ja J. Järv andsid aru NSVL Riik-  
liku Teaduse ja Tehnika Komitee  
programmi 0.74.05 ülesannete täit-  
misest. T. Püssa uurimistöö tule-  
mused on tootmisle juurutatud  
ENSV TA Keemia Instituudi Kat-  
setehases ja M. Härma nim. kol-  
hoosis.

● Kinnitati välislepingud ülikoo-  
li rakendusmatemaatika labori ja  
Poola RV Wrocław ülikooli infor-  
maatika instituudi vahel (juh. dots.  
E. Tiit), ülikooli sama labori ja  
Poola TA Matemaatika Instituudi  
(juh. dots. M. Abel) ning meie  
majandusgeograafia kateedri ja  
Wrocław ülikooli geograafia insti-  
tuudi vahel (juh. dots. A. Mark-  
soo).

● Vastavalt töökollektiivi ette-  
panekule otsustati finantseerida  
IME programmi 36 000 rubla ula-  
tuses ning teadusosakonna juhtkon-  
na initsiatiivil rahvarinde tugipunkti  
Tartus 10 000 rubla ulatuses.

## Käekäigust

(Algus 1. lk.)

dude välissõitule ja isiklikele kontaktidele käinud mitmed välismaa kolleegid. Tahaksin rõhutada just isiklike kontakte, sest selles teaduskonnas pole ametlike sidemeid, koostööd ju olnud. Viimaseks külaliseks oli Austria professor, poisieas Eesti-  
maalt lahkunud Henn-Jüri Uibopuu. Tema eesti keel oli heal akadeemilisel tasemel ja selles keeles pidas ta ka loenguid. Kõige viimane suurem välissõit on meie rektori osalemine Bologna ülikooli 900. aastapäeval.

Enne Saksamaa LV-sse sõitu arvas naiskoori dirigent Vaiko Uibopuu, et nad loodavad saada rõõmu laulmisest. Suvi oli pingeline, augustis käidi koorikonkursil. Laulja Siiri Maimets pärast tagasitulekut: «Meil oli fantastiliselt kõrge emotsioonalne tase. Proove ei olnud, häältkäi ei saanud alati lahti laulda, aga laul tuli iseenesest. Seda andis vastuvõtu lahkus, igati meeldiv festivali korraldus, kodudes elamine. Just see vaba, missiooni-  
tundega laulmine oligi meie jaoks parim. Ma arvan, et dirigent Vaiko Uibopuu jäi meiega rahule.» Oktoobri algul ootab naiskoori jälle reis, seekord Soome.

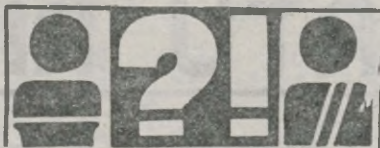
Ja nüüd sellest, mida me teame ees olevat. Kahjuks ei jõua meieni kogu ülikooli info. Vaatamata korduvatele palvetele. Suured lootused on uuel infoüksusel ja tulevasel ülikooli ajakirjal. Kes soovib oma üritustest kuulda raadios või televisioonis, andku päev enne toimetusse teada. Siin asub ETA ühiskondlik korrespondendipunkt, mis vahendab just ülikooli uudiseid (NB! ainult operatiivseid!).

Paika on pandud kaks tähtsat kuupäeva: parteikonverents 3. ja komsomolikonverents 23. novembril. Oktoobri algul saab RSR 25. Arstid vahet peavad ka oma iga-aastast päeva. Kõikidest suursündmustest peame teadma tükki aega varem. Arvestage sellega, et meie planeerime lehe kuu aega ette. Ja on ju nii, et me ise ei loe enam läbi igavaid juubelilugusid, koosoleku protokolle teistest lehtedest. Ka nekroloogide puhul palume kirjutada inimesest endast, mitte ümber trükkida toimetust. Nii et ootame teravaid probleeme, operatiivset infot, head publitsistikat. Lõpuks tuleme meelde, et mingi vägi ei vii reedesse ajalehte fotot, mis on toodud toimetusse esmaspäeval pärast kella kümnet. Endiselt peavad lood olema kohal kõige hiljemalt eelmisel reedel.

Kes vaatab lehe pead, näeb, et «TRÜ» on hakanud ilmuma 22. novembril 1948. Nii et... Tahame meiega teha ajakirjanduse nädala ajakirjandusoksjoni, diskussiooni, konverentsi ja teab millega veel. Kõik põnevad ettepanekud võivad veel teoks saada.

VARJE SOOTAK

## Tuled kustuvad — algab loeng



Meie ülikool on alles vabanemas autoritaarsuse painest, on ümberhinnangute aeg. Ümberhinnangud puudutavad ka loengut kui ühte põhilist akadeemilise õppetöö vormi.

Oleme kõik ju ise kogenud, et loeng võib teenida oma eesmärgi paremini või halvemini. Kõrghariduse eesmärgidki võivad teatavasti olla mitmesugused ja neile vastavalt ka suhtumised loengutesse ning nende külastatavusse. Kuulekate ametnike-käsitäitjate koolitamisel on esmatähtis neid juba esimesest kursusest dresseerida rangelt kohustuslike loengutega, ükskõik milline on viimaste sisuline väärtus. Samuti rühmapäevikutega. Rektoraadi või dekanatide absurdsete nõudmistega stipist ilmajätmise või eksmati ähvardusel. Kui aga eesmärgiks on kõrgeklassiline asjatundja ning, mis pole vähem tähtis, oma rahvast ausalt teeniv arukas kodanik, siis on ka vahendid põhimõtteliselt teised.

Paljud õppejõud on harjunud loengute kohustusliku külastatavusega ja, ise kiites rühmapäevikute kaotamist kui arukat sammu, jätkavad kohalolijate nimikirjade koostamist. See on muidugi põhjendatav kui tagasiside võimalus, mis näitab lektori menu ning eksamitulemustega kõrvutamisel õppe edukuse seost loengutel käimisega, seega loengute mõjust. Iseasi on aga, kui hindeid pannakse külastatavuse alusel, või kui lektor kahtleb kuulajate teadlikkuses nii avalikult, et kavatseb neid sanktsioonide hirmu sundida viibima loenguil, mille vajalikkust kuulajad tema meelest ise ei mõista. Kui aga lektor väidab, et välismaal peetakse — jutt on arstiteaduskondadest — loengute külastamist enesestmõistetavaks, siis võib oletada, et välismaal on loengud niisama enesestmõistetavalt mõnevõrra teistsugused kui meil. Erinevad õppekavad, õppekirjanduse kvaliteet, õppevahendite paljundusvõimalused ja ka

üliõpilaste kõrgkoolieelne ettevalmistus. Kui aga meil kujutab mõni loengukursus venekeelse õpiku lühendatud eestikeelset tõlget, on sageli enesestmõistetav hoopis ise-seisev töö õpikutega. Kui aga õppekirjandus on hajutatud erinevatesse väikse tiraažiga väljaannetesse, on üsna arutu suurendada «iseseisva töö» osatähtsust loengute arvel. Niisiis arvan, et meie üliõpilased on suutelised ise otsustama, kas külastada üht või teist loengukursust või ei, kui neile on eelnevalt antud küllaldane ülevaade nõudmistest ulatusest ja soovita-  
vast õppekirjandusest või selle puudumisest. Seejuures võimaldavad pidevat kontakti üliõpilastega seminarid ja praktikumid, mis mitmes teaduskonnas on kohustuslikuks ja distsiplineerivaks õppetöö vormiks.

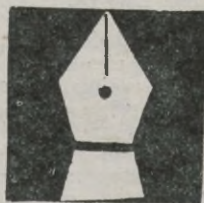
\* \* \*

Uhte ja sama materjali võib loengus esitada mitmeti: selgelt ja kõlavalt või vaikelt ja segaselt; kasutades tahvli ja jooniseid või mitte. Esituse selgus on aine omandamisel arusaadavalt ülitähtis. Materjali näitlikustamiseks kasutatakse üha laialdasemalt lüümi-  
kuid, läbipaistvale kilele kantud teksti või jooniseid, mida vastava aparaadiga projitseeritakse suurendatult ekraanile. Jooniste, diagram-  
mide, keeruliste valemitte esitamisel on lüümikud heaks abivahendiks. Kahju aga, kui nad kujunevad eesmärgiks omaette. Mõni lektor on kogu loengukursuse põhiosa kandnud lüümikutele. See on muidugi mahukas ja aeganõudev töö. Arusaadavalt säästab see lektorit tahvli kasutamisest, pealegi on tekst kogu aeg turvaliselt silme ees. Võib-olla arvab ta, et materjal jääb kuulajale paremini meelde või on paremini jälgitav, kui too seda ekraanilt loeb ja kuuleb ka ette loetavat. See aga on kardetav vale-  
arvestus. Asi on selles, et lüümi-  
kuid ei saa heledas valguses demonstreerida: eriti kui ruum on suur. Selleks tuleb auditooriumis tuled või osa neist kustutada või tõmmata ette kardinaid. See tähendab, et poolteist tundi tuleb kirjutada konsekti hämaras ruumis, vaadates vaheldumisi kaustikusse ja udusele ekraanile. Selliste loengute mõju tervisele ei märkagi võib-olla enne, kui mitmeaastane töö vahel muidugi kehvasti valgustatud auditooriumides või raamatukogus

on kahjustanud nägemist. Pealegi harjuvad inimesed niimoodi eneselegi märkamatuult töötama hämaras. Seetõttu hajub kergesti tähelepanu, võivad tekkida peavalud. Kahjuks peetakse selliseid pimen-  
datud loenguid vahel ka arstiteaduskonnas, kus teadmised nägemise hügieenist ometi kuuluvad lektorite professionaalsusse.

Lõpetuseks tahaksin ma pöörduda ülikooli õppejõudude poole palvega arvestada tõsiasja, et ruumi hea valgustatus on loengu tähelepaneliku jälgimise ja täpse kirja-  
paneku oluline tingimus. Lektori hää, pilk, žest, intonatsioon on mõnikord palju informatiivsem kui hoolsasti täiskirjutatud lüümik, isegi kui seal on kasutatud värvilisi pliiatseid. Ka definitsioone ja lihtsamaid tabeleid on sageli otstarbekam edasi anda suuliselt, siis on neid hõlpsam kirja panna, vähem koormates silmi. Lüümikud võiksid jääda abivahendiks mõne joonise või graafiku esitamisel, kuid nende pikaajaline kasutamine hämaras auditooriumis kahjustab silmade tervist. Palju otstarbekam oleks anda vajalikud tekstid ja skeemid välja õppevahendina või, kui selline võimalus puudub, siis vahendada suuliselt hästi valgustatud ruumis. Pole ka vist õige oodata silmi rikkuvate loengute arvukat külastamist. Auditooriumide valgustatust tuleks korrapäraselt mõõta. Kas seda peaks korraldama üliõpilaste ametiühingukomitee? Kuidagi ei tahaks, et loengu alguses kustutatakse tuled.

TÖNU PEETS



Soomlannade värvapallinaiskonna parim värvakütt. See pilt ei ole tehtud Soomes, vaid septembrikuises Tartus.



# TARTU—BLOOMINGTON

Kui «Album Academicum» jõuab kunagi oma järjega meie sajandi teise veerandisse, ei saa selle koostamine vist kuigi lihtne olema. Stalini-Hitleri kujundatud maailmapoliitika ja võimujaoitus löi lootusetult sassi eesti poliitika- ja kultuuripildi, pillutas inimesi laiali itta ja läände. Mis on saanud neist, kelle haridustee kulges oma-riiklusaegses Tartu ülikoolis ja kes olid hiljem sunnitud oma kodumaalt lahkuma vabasse maailma? Meie siin Eestis omame sellest praegu väga lünklikku ülevaadet. Ometi väärikisid teadmist-tundmist kümned ja sajad *alma mater*'i kunagised kasvandikud.

Püüamegi järgnevalt hakata ülevaadet andma neist, kes meie teadus- ja kultuurielu arendanud ka pagulastingimustes. Olles küll pikki aegu olnud raudeesriidega eraldatud Kodu-Eestist, on nende meeste panus eesti ja maailmakultuuri rohkem kui lihtsalt märkimisväärt. Tartu ülikooli vilistlased on Läänes tegutsenud reaali- ja humanitaaraladel, kirjanduses, poliitikas jm. Veel elavate ja tegutsevate loovinimestega on kindlasti kontakte paljude erialade spetsialistidel Eestis. Ka neid kutsume üles oma kolleege ning aatekaaslasti tutvustama.

Esimene esitletav ses seerias olgu keele- ja rahvaluuleteadlane, prof. emer. **FELIX JOHANNES OINAS**.

Teda võiks mõnes mõttes võrrelda meie kõigile tuntud mehe Matthias Johann Eiseniga. Mõlemad oma aja esimese numbri eesti folkloriste, mõlemad aukartustäratava tööjõudlusega. On loomulikult ka erinevaid jooni, mida võiks üldistades kokku võtta tõdemusena, et Oina puhul on meil tegemist ikkagi eelkõige tõsimeelse teadlasega, uurijaga, mitte kogujaga.

Felix J. Oinas sündis 6. märtsil 1911 Kambjas. 1918—24 õppis ta Suislepa algkoolis. (Kunagi poisikesepõlves kuulis siinkirjutaja Suislepa inimesi kõnelemas kellestki omakandimehest, kes Ameerikas kirjandust uurib. Nime ei suutnud ma tol korral muidugi meelde jätta, mäletan vaid, kuidas selle mainimine mehi väärikamaks ja tõsisemaks muutis.)

1924—30 kulus õppides Tartu Õpetajate Seminaris, toimetades õpilasalbumeid ja tehes neile kaastööd, osaledes mõnekümneliikmelises Õpilaste Enesearendamise Rühmas. Kolmekümnenenda aasta sügisel immatrikuleeriti FJO Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli õppima eesti, läänemeresoome ja soome-ugri keeli, eesti ja maailmakirjandust ning folkloori ja etnograafiat. FJO õpetajateks olid sellised mehed nagu W. Anderson, J. Mägiste, O. Loorits, J. Mark jt. 1935 suunati FJO aastaks riigi kulul õppima Ungarisse. Siin hakkas ta rohkem tähelepanu pöörama slaavi keeltele ning ühtlasi tegelema tõlketööga (kaks tema olulist tõlget ungari keelest on L. Zilahy «Kaks

vangi» ning J. Nyirö «Mägede mees»). Naasnud kodumaale, omandas ta 1937 magistrikraadi (Künnapase biogr. teatmiku järgi 1938), oli mõnda aega õpetaja Tartu koolides ning suunati siis eesti keele õppejõuks Budapesti ülikooli, kus kahe aasta jooksul õpetas veel soome-ugri lingvistikat ja Eötvösi kolledžis soome keelt. Samal ajal ilmutavad talt Ungaris mõned artiklid eesti kirjanduse kohta ja eesti ajakirjanduses ungari kultuuri kohta. Neljakümnes aasta toob FJO tagasi Eestisse ja et leidus inimesi, kes olid «valmis tema eest vastutama», sai ta õpetajaks Tartu kommertsgümnaasiumis. 1942 osaleb FJO teadusekspeditsioonil Peipsi-tagastele aladele, kust tuuakse kaasa rohkesti uurimisainet. Suvel 1944 asub FJO haridusministeeriumi teenistusse, ent juba augustikuus on ees ärasõit Saksamaale. Geislingeni eesti põgenikelaagrist viis ta tee UNRRA abil 1947. aastal Heidelbergi ülikooli, kus jätkas tööd juba Eestis alustatud dissertatsioonil kallal, pidas loenguid Hamburgi ja Pinnebergi ülikoolides. Paralleelselt jätkusid õpingud slaavi ja indo-euroopa keelte ja slaavi kirjanduse alal.

Et leida paremaid võimalusi teadustööks, sõitis FJO 1949 koos perega Ameerikasse, kus peagi seati end sisse Bloomingtonis, Indiana ülikooli juures. Ka siin jätkusid paralleelselt õpingud ning iseseisev teaduslik tegevus. 1952 omandas FJO filoloogiadoktori kraadi. 1955—61 oli ta sama ülikooli slaavi keelte ja kirjanduste osakonna assist. prof., 1961—65 assoc. prof. ning alates 1965 slaavi keelte ja kirjanduste ning uurali-altai keeleteaduse ja folkloori professor.

Siin saidki lõpliku suuna kolm FJO meelisvaldkonda: folkloor, slaavi keeleteadus ning uurali-altai uuringud. Slavistikast nimetaks hetkel vaid mõned tööd, mis seotud meie ja meie hõimudega: «Russian Elements in the Eastern Balto-Finnic Languages», «Russian Loan-Translations in the Balto-Finnic Languages», «The Tragedy of Kalevipoeg and the South Slavic Heroes», «The Relationship Between the Slavic and Finnic Heroic Epic», «Kalevipoeg, Rummu Jüri ja Stenka Razin». Need havid on andnud Oinast süüdistada slaavi mõjude otsimises ka sealt, kus neid polevatki (vt. «Keel ja Kirjandus» 4/1977).

Hõimurahvastest on ta eraldi käsitlesi kirjutanud ka näiteks karjalaste, liivlaste, vepslaste, vadjalaste ja muidugi soomlaste kohta. Alates seitsmekümnenendast aastast on FJO pöördunud üha rohkem mütolooiasse, uurinud ka eesti kirjanduse mütolooilist ja folkloristlikku tagapõhja (Lutsu, Tammsaare, Raudsepa jt. puhul).

Olulisi töid on FJO kirjutanud «Kalevipoja» ainetele: «Kalevipoeg kannab Jeesust», «Kalevipoeg põrgu väravas» (siin leitakse lähendus eepose ebalooilisele lõpule, nimelt kujutavat «KP» endast kahete — mikro- ja makroepost. Viie-

maseks on KP elutöö, esimeseks KP aheldamine ta moraalse eksi- muste pärast), «Kalevipoja mõõgasurm», «Kalevipoja kodumaine ning rahvusvaheline tagapõhi», «Aga ükskord algab aega», «On the Structure of the Epic «Kalevipoeg»» jpt.

Küllalt viljakas on FJO olnud ka arvustajana. Nii on ta vaadelnud L. Mere, H. Salu, P. Saagpaku, A. Saareste, I. Paulsoni töid, kui nimetada ainult meile hästi tuntud eestlasi.

Meie raamatukogudes on saadaval ka kaks FJO eestikeelset raamatut «Kalevipoeg kütkeis» (1979) ja «Vargamäe tõde ja õigus» (1984). Neist viimast arvustades on Alfred Kurlents öelnud sõnad, mis kõlbavad aga väga hästi mõlemi teose kohta: «Nii siis rahvaraamal heas mõttes, kuigi teaduslikel teemadel, siiski kergesti loetav ja võimalikult mitmekesine sisult. [...] Suurepärase materjali tundmine rahvusvahelises ulatuses, mis on üldiselt omane F. Oinase uurimustele, viib järeldustele, mis ulatuvad kaugele väljapoole Balti ruumi.»

Gustav Ränk märgib sama raamatut vaadeldes positiivselt hulgaliselt tehtud väikesi avastusi, materjali hankimist mõlemalt poolt eesriiet (eks see probleem ole muidugi ikka kammitsejaks), autori isiklikku suhtlust laia maailmaga, tööd, mis tehtud raamatukogudes, arhiivides, muuseumides, kuhu kodumaalt naljalt juurde ei ole pääsenud.

FJO on pidanud loenguid Kalifornia, Pennsylvania, Ohio, Illinoisi, Alabama, Helsingi, Turu, Stockholm, Belgradi jt. ülikoolides. Ta on olnud osaline mitmel kongressidel ja konverentsidel, toimetanud akadeemilisi väljaandeid, juhendanud dissertatsioone. FJO on olnud tegev mitmetes teadusorganisatsioonides: AABS (asespresident 1972—73), Central States Modern Language Teachers Assoc. (esimees 1959—60), Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut, Tartu Instituut Kanadas (direktor), Executive Committee of the Amer. Assoc. of Univ. Prof., Amer. Folklore Assoc. jm. Veel paljude organisatsioonide auliige ja auavalduste (medalite, preemiate) osaline.

Esinenud peaaegu kõigis olulisemates eesti pagulasväljaannetes: «Manas», «Tulimuld», «Aja Kiri», «Teataja», «Vaba Eestlane», «Vaba Eesti Sõna», «Triinu», «Eesti Päevaleht», «Meie Kodu», «Eesti Kirik» jm. Koos W. Andersoni, O. Looritsa, I. Paulsoni ja H. Saluga on FJO ka paguluses edasi viinud meie rahvaluuleteaduse häid traditsioone.

Mitmed, kel au F. Oinast tun- da, on märkinud tema objektiivsusetatluslikku huvi siin tehtava ja sündiva vastu. Eelöeldule saame tuge FJO kirjat August Annistile 23. jaan. 1970 (KM KO F218 M8:27): «Ma tahaksin rõhutada, et mul ei ole mingit põhjust Kodu-Eesti ja seal tehtavat tööd ignoreerida. Nagu mu kirjutised näitavad, olen ma jälginud kõigi meie folkloristide (Teie,

päevist: «Õppides seal prantsuse keelt, õppisin ära omagi keele ja õppisin mõistma oma maad.»

Me elame mitmel mandril, mitmes ühiskonnas ja kõneleme inglise, prantsuse, saksa, rootsi või muud keelt oma kusealal. Aga meie emakeel on ideaalne suhtlemiseks meie perekondades ja intiimses sõprade ringis. Vana Venemaa tippmehi Mihhail Lomonossov näitas, et iga eriala jaoks sobib teatud euroopa kultuurkeel kõige paremini, aga kõnelemiseks Jumalaga ainult emakeel. Sama mõttes ka filminäitleja Telly Savalase kreeka päritolu isa, kui ta oma lastele ütles: «Lapsed, ma soovin, et teie õpite ära palju keeli ja võite suhelda paljude inimestega. Aga kui te kõnelete Jumalaga, siis kõnelge kreeka keeles.»

Norra misjonär Isaak Olsen (surnud 1730) kirjutab laplastest, et nende uskumuste järgi elavad surnud esivanemate vaimud maa all: «Nad kõnelevad lapi keelt, sest see on parim kõigist keeltest. Seda kõnelesid nende jumalad ja selle

Tampere, Laugaste, Viidalepa, Peegli, Tedre jt.) tööd ja seda oma kirjutistes arvestanud.» Kaasaegseist folkloristikaga tegelejatest Eestis on hiljem FJO poolt mainimist leidnud veel R. Viidalepp, E. Liiv, H. Kokamägi, A. Krinkman, I. Sarv, M. Hiimäe, M. Kõiva, P. Ariste, V. Pino, A. Laagus, U. Masing jt.

Samas mõistab FJO realiteete — N. Liitu ei pea ta sugugi väikerahvaste ja nende uurijate paradiksiks. Sellest, kuidas on seotud rahvaluule ja poliitika, kuidas folkloori kasutatakse N. Liidu ideoloogilise relvana, kõneleb tema toimetatud raamat «Folklore, Nationalism and Politics» (1978) ning kirjutatud artiklid «Folklore and Politics in the Soviet Union», «The political Use of Folklore in the Soviet Union», «The Political Use of Soviet Folklore», «The Political Uses and Themes of Folklore in the Soviet Union», «The Theory and Practice of Folklore in Soviet Estonia».

1970 soome-ugri kongressi aegu oli muide plaanis Tallinnasse esinema kutsuda ka FJO. Viimane oligi nõus kõnelema teemal «The Baltic Background of Balto-Finnic Folklore» (töös vaadeldakse suhteid baltlaste ja läänemeresoomlaste vahel ning vastastikuste mõjutuste ilminguid — «Kalevala» värsimoot, rahvalaulud, legendid jm). Siiasõit jäi pidama asjaajamise aegluse ja mine tea veel mille taha.

Kontakte eesti kultuuri kandjatega teisel pool merd, sh. ka FJO-ga, on takistanud ka poliitruklidud pealekargamised ilmavaatelistest seisukohtadest lähtudes. Nüüd liigume normaalse suhtluse poole. Ent esimese sammu selle poole, et näiteks FJO võiks pidada loengu Tartu Riiklikus Ülikoolis, peame tegema meie, kes siin. Siitpoolt on ju pillutud, mustatud, üle valatud jne. jne. Peame näitama, et — Tiit Madissoni parafraseerides — ulatut terekäes ei peitu siiski alati kivi.

1939. aastal ilmus «Suurmeeste elulugude» sarjas FJO kirjutatud lühimonoograafia Petõfiist. Oinas märgib seal lõpetuseks, et Petõfi mõju ei piirunud ainult oma kodumaaga. Nõnda võime nüüd julgusti väita ka monograafia autori enda kohta.

TIIT PRUULI  
stud. phil.

FJO siinesitatud essee ei ole näitena ehk kõige tüüpilisem. Vaatluse all pole ju folkloristika. Ent esiteks piirab meid ajalehe maht ja teiseks pakub ehk see kirjutis oma päevakajalisusega meie praegu pisut rohkem huvi kui näiteks «Sink sale proo mõistatus» (tahtmata viimast kuidagi halvustada).

Võib mõista, miks mõnedes pagulastes on tõrjehoiaku tekitanud Mati Hindi artiklid kakskeelsusest. Üleskutsut mitte unustada emakeelt, on FJO korranud õige mitmel puhul. Sellise üleskutsute kaaslaseks on sealseile eestlasile paratamatult kakskeelsus... Artikkel «Kaksikeelsus» («Kaksikeelsuse eelised») on ilmunud vähemalt seitsmel korral.

loojaks olid esimesed šamaanid, vaimud ja teised müütilised olendid.» Surnud esivanemad manitsevad lapsi elama samal viisil, kui elavad nemad allamaailmas, kõnelema sama keelt ja pidama samu kombeid, kui nad tahavad elada kaua ning õnnelikult, olla edukad oma töös ja kanda hoolt, et nad ise ja nende loomad oleksid terved.

Nõrdimusest, mille põhjustab emakeele (või isakeele) mitte oskamine, kirjutab haaravalt soome-roosti luuletaja Zachris Topelius. Topeliuse isa oli innukas soome rahvaluule koguja ja publitseerija, kuid poeg kasvas üles rootsi miljões ega osanud enam soome keelt. Oma päevaraamatus kirjutab ta 12. märtsil 1836. a., pärast seda, kui Soomes oli puhkenud vaimustus torm «Kalevala» ilmumise puhul: «Uus teos «Kalevala» on väljas! Kuidas mu isa oleks rõõmustanud, oleks ta elanud niikaua, et oleks saanud seda näha. Sa oled põline lollpea, Zachris (seda ütleb ta enese kohta!), kes sa pole võimeline (Järg 4. lk.)

# KIRI VENEST

Toimetusse jõudis kiri Krasnojarski, ümbrikul hoolikas eestlasele aadress: «Eesti NSV, Tartu, Tartu Riiklik Ülikool, filoloogiateaduskond, eesti filoloogia osakonna dekanat, EESTLASTELE». Autor osutus eestisõbralikuks noormeheks, kes tunneb huvi meie kultuuri ja ajaloo vastu ning soovib õppida eesti keelt. Seepärast loodab ta luua kirjavahetuse mõne eestlasega ning palub tõlkida ja avaldada oma kirja. Nii teemegi. Kiri on selline.

Krasnojarsk, 30. juulil 88

TERVIST, EESTI FILOLOOGIA  
OSAKONNA ÕPPEJÕUD JA  
ÜLIÕPILASED!

Minu nimi on Andrei Sumilov. Selle kirja otsustasin kirjutada mitmel põhjusel ning loodan, et ta leiab vastukaja. Seitse aastat tagasi, kui ma veel koolis õppisin, avaldati minu aadress ühes venekeelses välismaa ajakirjas. Sain hulga kirju, kuid neile kõigile vastata ei jõudnud. Nende seas, kellele vastasin, oli üks vene rahvusest tallinnlane. Temale olen senini tänulik, sest tema pikkade kirjade mõjul kasvas minus huvi Eesti vastu ning minu palvel saatis ta mulle A. Valmeti, E. Uuspõllu ja E. Turu «Eesti keele õpiku». Õpik on suurepärase, kuid ajas mu segadusse. Oskan veidi inglise keelt ja minu huvi tõttu Baltikumi ajaloo ja kultuuri vastu ka rootsi keelt. Kahjuks ei ole indoeuroopa ja uurali keeled mitte vähem erinevad kui uurali ja altai keeled, seepärast jäid minu arglikud katsed millestki aru saada tagajärjeks. Korduvult olen tolle õpiku kätte võtnud, lehitsenud ja ohtes riulile tagasi pannud, tundes võimetust ning hurjutades oma nüridust. Kuid, lugenud «Novoje Vremjas» (30/1988) intervjuud Viktor Vahtiga, sattusin vaimustusse. See artikkel sai tõukeks ja ma istusin oma kirjutuslaua taha.

Eesti ja eestlased — need mõistet seostuvad mitte ainult kõrge käitumiskultuuri, vaid millegi rohkemaga — vabaduse, traditsioonidega. Need mõisted seostuvad kõige sellega, mis, nii kurb kui see ka poleks, kaob meil, venelastel. Ma protesteerin selle vastu!

Ma ei usu, et venelastele on seesmiselt omane lohakus, lodevus jne. Mind huvitab, kuidas suhtuvad sellesse arvamusse eestlased, minu ettekujutuse tõelised eestlased, st. kultuursed ja traditsioone austavad inimesed.

Tahaksin, et Tartu ülikooliga seotud eestlased tutvuksid kuidagi minu eesti keelde tõlgitud kirjaga. Ootan vastuseid. Mind rõõmustaksid kõik kirjad, eriti ausad ja avameelsed, ning kirjad nendelt inimestelt, kel on tahtmist ja võimalust aidata mind eesti keele õppimisel: alustan septembris.

Veidi endast. Tänavu lõpetasin meditsiiniinstituudi, hakkam tööle stomatoloogina oma kodulinnas. Olen blond ja sinisilmne, 22-aastane, 178 cm pikk, kaalun 68 kg. Huvitun kultuuri ja Baltimaade ajaloost, olen kindlunud «Literaturnaja Gazetas», armastan kohvi ja reisimist. Uutele sõpradele eelistan vanu — kuid ka nemad olid kunagi uued. Ükskord loodan küsimusele «Kas te räägite eesti keelt?» vastata «See on minu harrastus».

Austusega

ANDREI SUMILOV

Toim.: Loodame siis meiega, et huvist kasvab harrastus ja keeleõskus. Ning kirjutame Andrei Sumilovile Krasnojarskisse aadressil:

РСФСР 660092

г. Красноярск

аб. ящик 7678

ШУМИЛОВУ А. В.

# KAKSIKKEELSUSEST

● FELIX OINAS ●

Väliseestlaste hulgas on laialt levinud arvamus, et eesti keele kõnelemine kodus mõjub pidurdavalt laste võõrkeele õppimisele. See on viinud niikaugele, et rida eesti vanemaid püüavad vältida emakeelt ja kõnelda oma lastega ainult kohaliku rahva keeles. On ülim aeg võtta revideerimisele meie vaated kakskeelsuse ehk bilingvismi kohta.

Keelteoskust võib võrrelda nägemise ja kuulmisega. Me oleme harjunud nägema oma ümbrust kahe silmaga. Kui aga katame ühe silma kinni, siis näeme kõiki esemeid ilma sügavusteravuseta samal tasemel. Kui suleme ühe kõrva, kaotame suunateaduse — kõik häälled tulevad meile ei tea kust. Üksnes nägemine kahe silmaga ja kuulmine kahe kõrvaga annab reljeefse ruumi ning suuna taju.

Sama lugu on ka keeltega. Kui oskame ainult ühte keelt, ei saa me seda millegagi võrrelda. Õpime

aga ühele keelele lisaks teise, siis tõusevad mõlema omapärasused reljeefselt esile. On väga oluline, et iga keel analüüsib ning tõlgendab välis- ja sisemaailma eri viisil. Kui oskame kaht keelt, siis võrdleme ning vastandame ka kaht erinevalt liigestatud maailmapilti. See arendab aju ning teritab vaimu. Emakeele õpib laps kodustes tingimustes ära otsekui mängides. Selle mängukaaslastelt ja hiljem koolis teise keele juurdeõppimine teeb tema drastiliselt teadlikuks kummagi keele sarnasustest ja erinevustest, viib ta nägema kummagi keele struktuuri ning selle taga kumendavat maailmapilti ja avab lõpuks tee kummagi kultuuri varasalvede juurde.

Seda tõde on pannud tähele paljud suurmehed enne meid. Goethe väljendas seda paradoksliku tabavusega: «Need, kes oskavad ainult üht keelt, ei oska ühtegi keelt.» Ja Juhani Aho kirjutas oma Pariisi



## Tudeng läbi objektiivi

Kaunase Polütehniline Instituut korraldab fotograafia 150. aastapäevale pühendatud konkursi, millest oodatakse osa võtma üliõpilasi üle kogu Nõukogude Liidu. Temaatika nõlmab nii tudengile kui muudki pildistamisvõimega tudengi silma läbi.

Esitada võib nii mustvalgeid kui värvifotosid kõikides žanrides, nii fotoklubide (mitte üle 30 foto) kui üksikautorite (mitte üle 7 foto) poolt. Viiest võitest koosnevat tsükli arvestatakse ühe fotona.

Mustvalgete fotode formaat on 30×40 cm, värvilistel 18×24 cm. Tööde tagaküljele olgu lisatud autori nimi, kõrgkool, kursus, kodune aadress.

Parimatele on välja pandud hulgaliselt auhindu ning parematest töödest koostatakse näitus.

Tööd saata kuni 20. detsembrini aadressil

232000 Литовская CCP  
г. Каунас  
Лайсвес аллея 13  
Студенческий клуб культуры  
Фотоконкурс «Студенческий  
объектив 88»

## „Cream“

«ME otsime uusi kõlavärve. Olgu see siis intervall või kombinatsioon; peasi ei ta oleks uus. Enamik inimesi ei pööra sellele küll mingit tähelepanu — seda märkavad vaid tõelised muusikahuvilised — kuid see ei häiri meid: me ei ole endi arvates küllalt tõsiselt töötanud, kui me ei suuda seda väljendada ning see meid endid ei haara. Meie eesmärgiks on jõuda selliste improviseerimise ja interpreteeringu, mis iseenesest pidevalt uueneb. Need Eric Claptoni poolt lausunud sõnad määratlevad küllaltki täpselt ära ansambel «CREAMi» olemuse, millel oli määrav mõju kuuekümnendate aastate teise poole rockmuusika arengule.

«THE BEATLES» oli aastaid triumfeerinud oma võrdlemisi lihtsate laulustruktuuridega; ent grupi heliplaatide miljonilised tiraažid ja lugematud epigoonid degradeerisid peagi kogu loovuse ning originaalsuse halliks klišeeks. Järjest rohkem ja rohkem muusikuid hakkas sellest tupikust väljapääsu otsima. Üsna produktiivse alternatiivina näis end pakkuvat Euroopa-välise muusikakultuuride, eelkõige bluesi ja jazzi elementide kasutuselevõtt. Ent see menetelm eeldas väga kogunud muusikuid.

KUID just sellised olidki Londonis 1966. a. suvel kokku saanud Eric Clapton (g., voc.), Jack Bruce (bg., harm., voc.) ja Peter Edward «Ginger» Baker (perc.). E. Clapton (sünd. 1945) oli mänginud eelnevalt juba sellistes supergruppides nagu «The Yardbirds» ja John Mayalli «Bluesbreakers» ning arendanud oma mängutehnika tasemele, mis lubas tema fan'idel kirjutada majaseintele «Clapton is God». J. Bruce'i (sünd. 1943) «Creami»-eelne mängupraktika käikes endas koosmusitseerimist, muuhulgas ka Alexis Korneri, Graham Bondi, John Mayalli ja Manfred Manniga. Ginger Bakeril seevastu oli aga «Creami» tulles peaaegu puhas jazz-taust. Oma õpiaastad oli ta läbi teinud selliste tuntud traditsioonilist jazzi esitavate koosseisude juures nagu «Mr. Acker Bilk», samuti Bob Wallise ja Terry Lightfooti omad. Graham Bondiga kokku mängides oli ta hakanud läheneda bluesile.

RAINER BRATFISCH  
KAJ WESTERLUND  
(Järgneb.)

## Koostöövõimalusi: „Yliopistotiedot — TRÜ“

1. septembri «TRÜ» avaldas lüüsi Turust kui Soome mineviku ja tänapäeva ülikoolilinnast. See oli algus kolmest artiklist sarjale, mille Turu ülikooli «Yliopistotiedot» meie lehes avaldamiseks kevadsuvel Tartusse läkitas. Järge ootavad kosmoseuurimise jutt ja kirjutis Turu arstiteadlaste saavutustest. Loodetavasti tuleb neile, spetsiaalselt «TRÜ» jaoks kirjutatud artiklitele tulevikus lisa. Mainitagu, et sealse lehe toimetaja Kaija Nousiainen on lubanud tõlkida ja avaldada kõiki materjale oma lehest, mille numbrid aegajalt «TRÜ» toimetusesse jõuavad.

Samal ajal ollakse huvitatud meist. Hakatuseks võiksid sobida mõned küllud neist ulatuslikest teemadest, millest kevadel Turus juttu oli: töötajimused (töökohad, tööle saamine, palgad-pensionid, karjäärivõimalused), õppeprotsess (konkurss ülikooli pääsemisel, arvestuste ja eksamite süsteem, õppekeel, väljaavaatid pärast lõpetamist), olme (stipendiumid, üliõpilasperede võimalused, invaliidid ülikoolis (meiega võrreldes näeb Turus palju vaegureid)), TRÜ teadustöö arenumad suunad. Ja loomulikult pakub huvi see, kuidas mõjutavad meil toimuvad (poliitilised) muudatused ülikooli.

Lisagem, et infovahetust eeldavad kõik meie ülikoolide vahel alla kirjutatud dokumendid: teadusvahetuse leping, spordialase koostöö kokkulepe ja sealse üliõpilaskonna ja meie komsomolikomitee esindajate kohtumise protokoll (kultuuri-töö).

Ilmselt leiduks kirjutajaid ja pole kahtlust, et meil on, mida turulastele tutvustada. Probleem on selles, kuidas meil kirjutatud lood Turu infolehe toimetaja lauale jõuavad. Pretsedent ametlikust vahetuspraktikast (Jyväskylä ülikooliga) on olemas: APNi abil ja vahendusel pannakse meie eesti keelde artikkel Tallinnas vene keelde ning saadetakse siis Moskvasse soome keelde tõlkimiseks. Sealt läheb lugu juba tsentraliseeritud ja planeeritud korras kuhu vaja. Niisuguse süsteemi kohmakus on ilmne. Rääkimata võimalikest muudatustest kirjutiste sisus, nihkunud rõhuasetustest ja autori stiilist, millest sellise vintsutamise järel vist palju järele ei jää. Ja muidugi võib küsida, miks peab ikkagi keegi teine lõplikult otsustama, mida ja kuidas Tartu ülikool oma töödest-tegemistest kolleegidele ning lepingupartneritele teatab.

Ei saa ju öelda, et üks päris kinni on topitud. Sealne tartlastest

eesti keele lektor võib põhimõtteliselt kirjutada meie asjadest nii palju, kui jaksab. See kuulub kaudelt ta ülesannete hulkagi. Ja on tema asi, kust ja kuidas ta oma kirjutisteks materjali hangib. Loomulikult on seegi üks võimalus, aga kahtlemata pole see kõige ametlikum ja alati ka mitte kõige ausam.

Usun väljendavat kolleegide enamiku arvamusel lootes, et autonoomiale pürgiv ülikool taotleb kõige kõrgemal mõeldaval tasemel ja kõige resoluutsemalt iseseisvuse üht põhikomponenti: õigust saada ja anda informatsiooni. Probleem ei puuduta kaugeleki ainult ülikooli. Tsiteerigem Eesti NSV Teaduste Akadeemia Presiidiumi liikme A. Porgi sõnavõttu äsjasel pleenumil: «Teadlasi häirivad eriti piirangud, mis kehtivad info vahetamisel välisteadlastega. Need algavad tegelikult välismaale avaldamiseks saadeta- vate artiklite vormistamise lausa inimväärikust alandavast korrast ja lõpevad meie sideorganite omapärase, võiks öelda bütsantsliku ettekujutusega sellest, kuidas peab välja nägema rahvusvaheline telefon- ja postside XX sajandi viimase veerandil.»

JÜRI VALGE

## Sümposion 1988 Turus

Tartu ülikooli ja Soome ülikoolide vahel on süvenemas koostöö takistuste kiuste. Selle heaks näiteks oli meie esindajate sõit Soome valuutavaba vahetuse korras. Suuri teeneid kõige realiseerumises on ülikooli välissuhte osakonna töötajate sihipärase tegevuses, mille eest neile suurim tänu. Läänemeresoome keeltele pühendatud Turu sümposion oli suurejooneliselt korraldatud. Päevakorras oli üle 70 ettekande Soome ülikoolide, Tartu, Tallinna ja Petroskoi teadlastelt. Meie ülikooli esindasid professorid P. Alvre, H. Rätsep, E. Vääri, dotsendid A. Valmet, J. Peebo, õpetajad A. Laagus, H. Laanekask ja B. Klaas, kes kõik esinesid ettekannetega oma uurimisalalt. Inimkult võeti osa arutlustest, vahetati kirjandust ja sõlmiti suhteid, mille tulemusel meie lingvistide tegevusest kandub midagi ka laia

maailma. Sümposiooni positiivseks nähtuseks oli paljude noorte esilekerkimine seni tuntud uurijate asemele. Rõhutati, et on saavutatud järjepidevus, lingvistika on endiselt ala, kus ennast saavad avaldada võimekad isiksused. Nimetagem noortest soomlasi Eino Kopost, Eira Söderholmi, sakslast Klaas Ruppelit, eestlasi Jüri Viikbergi, Peeter Pälli ja Birute Klaasi, kes olid ennast juba leidnud. Mõnede noorte juures häiris veel kitsalt kirjeldav laad, ka esinemis- oskusest tuli puudu; küllap järgmisel sümposionil on neil kogemusi rohkem.

Huvitav oli kohtumine Turu teadus- ja kultuuriasutustega, on ju Turu Soome endine pealinn ja kultuurikeskus, kus tegutses ka soome kirjakeele ja kirjanduse looja Mikael Agricola (u. 1510—1557). Sümposiooni korraldamisel ja meie vastuvõtmisel olid palju

vaeva näinud korduvalt Tartus käinud ja esinenud K. Wiik, samuti M. Koski, P. Rintala, A. Hakkanen, A. Alhoniemi, K. Häkkinen ja teised. Sümposiooni lõpul avaldati soovi, et järgmise samalaadse korraldaksid eestlased kas Tallinnas või Tartus. Selleks on meil moraalne kohustus.

Mitteametlikult toimus nõupidamine Jyväskylä ülikooli esindaja professor Heikki Leskise ja Tartu ja Jyväskylä ülikooli lingvistide koostöö arendamise võimaluste selgitamiseks, eeltöid oli teinud Jyväskyläs meie prorektor V. Haamer. Soome pool on koostööks valmis ning tegudegagi seda näidanud, jääb loota, et teadusvaenulikud kitsendused kaovad ja me võime endid näidata võrdsete partneritena.

EDUARD VÄÄRI



Turu ülikooli peahoone, mille seinatekst «vaba kingitus teadusele» meenutab seda, et ülikoolile pandid aluse vabatahtlikud annetused.



## MASSIREPRESSIOONID

Neljapäeval, 29. sept. kl. 18 toimub Vanemuise 46 ringauditooriumis Eesti Akadeemilise Oigusteade Seltsi ettekandekoosolek (dots. H. Lindmäe, dots. J. Sootak) 1940—1950ndate massirepressioonidest Nõukogude Eestis.

EAOS juhatus

## KOOLIKONKURSSI PIKENDATI!

Meie eelmises lehes oli teade Hariduskomitee koolikonkursist, millele eelneb ülikoolisisene (preemia 300 rubla!). Et Hariduskomitee pikendas oma konkursi 20. oktoobrini, siis pikeneb ülikooli omagi 15. oktoobrini.

## LUGUPEETUD LAPSEVANEMAD

TRÜ klubi laste peotantsuring võtab vastu uusi liikmeid vanuses 8—10 aastat. Tunnid toimuvad klubi suures saalis teisip., kolmap., ja reedel 10—11.30 ja 15—17.

## KODUNDUSKABINET

registreerib üliõpilasi rühmadesse 19., 20. ja 21. septembril kell 12—15 Tiigi 78 ruum 208.

## NÄITUSED

Raamatukogu kohviku fuajees saab vaadata Helle Vahersalu maale, raamatumuuseumis on näitus «1000 aastat ristiusku Venemaal». Võib tutvuda veel väljapanekutega «Tiina Nurk 70», «Riia esimene trükikoda 400», «Giovanni Boccaccio 675» ja «Leo Tolstoi 160».

## KLUBIS

Laupäeval, 24. septembril kl. 22 KESKÖÖDISKO «Pidu musta muusikaga». Vaatamiseks Tina Turner — 1985. aasta kontsert.

## KAKSIK-KEELSUSEST

(Algus 3. lk.)

lugema oma isa kirjutatud raamatuid. Häbi, häbit!»

Ag emakeele tähtsus ulatub kaugele üle üksikisikute ja nende aja. Keel on rahvuse peamine ja olulisim tunnus. Kui keel kaob, on kadunud ka rahvas. Setudelt on kirja pandud uskumus, et kui surija kõrval mängida kannelt, siis ei puutu surm temasse niikaua, kui helisevad kandlekeeled ja kõlab laul. Suur eestlaste sõber professor Matti Kuusi vihjab sellele setu uskumusele ja jätkab: «Selles uskumuses kätkeb sügav sümboolne tõde, kui mõtleme väikeste rahvaste elu ja surma. Niikaua kui liivlased, vepslased, baskid, bretoonid ja teised laulavad oma keeles, mängivad oma muusikariistadel, niikaua ei puutu surm neisse rahvakillukestesse.»

Sellele rahvaste loendile võime lisada ka eestlased.

Toimetaja kt. INDREK UDE





EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 25 (1536)

Reede, 30. september 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Komsomoli- komitees

27. septembril

● Komitee kuulutas välja konkursi komsomolikomitee sekretäri kohale. Valimine toimub ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XXX konverentsil 23. novembril. Kandidaate võivad esitada teaduskondade komsomolibürood ja ELKNÜ TRÜ komitee.

● Komitee moodustas töögrupi konverentsile esitavate teeside väljatöötamiseks ning töögrupi kogu konverentsi ettevalmistamiseks.

● Võeti vastu otsus Eestimaa noorsoopoliitika väljatöötamise vajalikkusest.

● ELKNÜ TRÜ komitee toetab kandidaadina ELKNÜ Keskkomitee I sekretäri kohale Urmas Laanem. (Tema valitigi — toim.)

● Komitee avaldas oma seisukoha «TRÜs» ilmunud üleskutsel «Ülikool relvavabaks»:

\* loobuda viivitamatult päevnike määramisest,

\* viia sõjanduse kateedri nõukogu liikmeks iga teaduskonna üliõpilaste esindajad,

\* loobuda hommikustest poliitinformatsioonidest,

\* tsiviilkaitset õpetada eesti keeles,

\* mitte esitada kategoorilisi nõudmisi soengute ja habemete osas.

### ELKNÜ TRÜ KOMITEE OTSUS EESTIMAA NOORSOOPOLIITIKA VÄLJATÖÖTAMISE VAJALIKKUSEST

ELKNÜ TRÜ komitee arutas koos teaduskondade komsomolibüroode sekretäridega vabariigi komsomoliorganisatsiooni hetkeseisu ja tema tähtsust vabariigi elus toimuvates ümberkorraldustes. Tunnetas Eestimaa noorsoopoliitika väljatöötamise vajalikkust ja kardinaalsete ümberkorralduste vajadust komsomoliorganisatsiooni tegevuses ja tunnetades vastutust oma ühingu saatuse pärast, teeb ELKNÜ TRÜ komitee ELKNÜ Keskkomitee büroole järgmised ettepanekud:

1. Toetades ELKNÜ Lenini Rajoonikomitee pleenumi seisukohti ELKNÜ Keskkomitee büroole, näeb ELKNÜ TRÜ komitee vastava töö järjestust järgmiselt:

1.1. vabariigi teadlastest, ELKNÜ Keskkomitee liikmetest ning erinevate noorsooformeringute esindajatest koosnev tööühm töötab välja teaduslikult põhjendatud hetkeseisu analüüsi ja teesid ENSV noorsooseaduse väljatöötamiseks, mis esitatakse aruteluks massiteabevahendite kaudu;

1.2. arutelu tulemusena veel kord täpsustatud teeside alusel töötab eespool nimetatud töögrupp välja ENSV noorsooseaduse projekti, mis esitatakse laialdaseks aruteluks vabariigi üldsusele;

1.3. täpsustatud projekt esitatakse ENSV Ülemnõukogule;

1.4. kiirendada KK liikme A. Laureni töökomisjoni tegevust, kusjuures suhete määratlemisel ÜLKNÜga võtta aluseks põhikirjaliselt ja programmiselt iseseisva Eestimaa poliitilise noorsooorganisatsiooni loomine;

(Järg 3. lk.)



## TERE, REBANE!

Rebaste kohuste küsimus saab sagedasti arusaamatuste põhjuseks seltsi liikmete vahel, eriti lihtliikmete tegevliikmeteks vastuvõtmisel. Ühelt poolt pannakse noorliikmete vastuvõtmisel rõhku sellele, kui võrdnad on omaks võtnud seltsi põhimõtted ja püüded. Teiste meelest on mõõduandev igasuguste rebasekohuste täitmine, mis väljendub peaaesjalikult «kasvatusabinõude» tunnustamises ja tarvitada lubamises, üldse osavas «buršchi kohases» üllalpidamises. Soovitatakse asuda seisukohale, et tegevliikmeks vastuvõtmisel on mõõduandev 1) täielik ausameelsus ja 2) püüe täita kohuseid seltsi vastu ning arusaamine ja osavõtt seltsi kui eesti üliõpilaste seltsi püüetest ja ülesannetest ja tahe neid teostada. Nõuded, millele seltsi liikmed üldse peavad vastama, formuleeritakse järgmiselt.

1. Seltsi liikmed olgu üliõpilased sõna tõsisel mõttes, s. o. pangu kõige suurem rõhk oma õpiainele.

2. Oma vaba aega tarvitagu nad eesti asjade tundmaõppimiseks ja neist osavõtmiseks nii palju kui võimalik.

3. On soovitatav, et seltsi liikmed end hoolikalt harjutaksid ka välises läbikäimiskommetes.

Tegelikult valitseb juhtumite arusaamises erimeelsus ja osa seltsi liikmeid püüab ikkagi rebaseid «kasvatada» nende võtetega, mis teiste meelest täiesti ajast ja arust. 11. märtsil 1904 rõhutab koosolekul vilistlane L. Olesk, et noorliikmete «kasvatamisel» tarvitavad abinõud — «aasimine» (narrimine) ja rebasekohuste täitmise nõudmine, on otstarbekohatud ja inimliku väärtuse tundele vastukäivad. «Rebase dressuur» leiab õige teravat hukkamõistmist; nõutakse, et rebastele peale vaadataks kui «ühed-õigusliste kaasinimeste», mitte kui orjade peale. Lõpuks täheldatakse, et «kõrtsiteenistus» (s. o. rebaste kohused joogilauas) de jure on kaotatud juba 1899.

Refereering raamatust J. Köpp. «Eesti Üliõpilaste Seltsi ajalugu I.» Tartu, 1925 (lk. 213—214)

● Austatud PEAHOONE UKS, kas rebase käsi on lingil ärevam ja higisem kui muul rahval?

«Vist mitte. Ja ega jõuagi iga lingikatsujat tähele panna: üle selle läve astub ju päevast päeva päris palju inimesi. Eks voorib rebaseidki, on teised õige viksud ja krapud. Osa isegi nikutab õppejõu või vanema kolleegi vastu tulles ontlikult peaga, harvemini juhtub küll, et mõni noorhärja taipab ka tekit kergitada. Aga eks elu õpetab...»

● Filoloogiprofessor EDUARD VÄÄRI, olete aastate jooksul nii palju vastseid tudengeid näinud, mida tahaksite neile ütelda?

«Esimesest kursusest alates peab olema selge, et ülikoolis õppimine on tõsine töö, mitte lõbutsemine ega huvitavuse taotlemine. Õpingud ja puhkehetked peavad olema lahutamatult eraldatud. Vabandused tähendavad ühtlasi valitud teaduste omandamist, uurimist ja avastamist. Mis saab olla veel meeldivam!

Ülikoolis on palju kiusatusi: organisatsioonid, ringid, koorid, ansamblid, kiusatuslik vastassugupool. Ärge hinnake ennast üle, ja gage aega ja jõudu mõistlikult, sest eksamilaua taga toimuvad õppejõududega duellid, kus hinnatakse ikka õpingute tulemusi, mitte aktiivsust.

Kuigi loeng ja konspektid on vanamoelised nähtused, on nendest palju kasu. Selles veendute ise, kui käite loenguil.»

● Aspirandiseisusest noor nais-  
hing, kas peate üliõpilast oma  
nooreks kolleegiks?

«Kindlasti, seda ma nendega suhtlemisel silmas peangi. Arvan, et minus pole mingit üleolekutunnet. Oma nime ma lehe jaoks öelda ei tihka, sest sellesama kolleegi koha pealt on mul üks okas südamet. Kui tudengipõlves, see oli alles hiljuti, kateedrisse tööle sattusin, pani mind jahmatama mõnedelt õppejõududelt kuuldu — just

niisugune tudengist üleolemise suhtumisega: «Ükskõik mis te teete, teete nagu meie vastu, aga karistusvahendid on meie käes.» Kui ikka õppejõul autoriteeti ei ole, siis ta ei saavuta seda ka sel moel. Peaksime noort inimest rohkem mõista püüdma, ja aidata ka.»

● MIRJE RANG ja HIIE NOMM matemaatikateaduskonna II kursusest värvisid mitu nädalat üht «TRÜ» toimetuse ruumi. Ilusti värvisid. Aitäh! Küsimus oli neile aga niisugune: «Kas rebane on vaja kää kõrvale võtta ja kuhugi kohale viia?»

«Ei, eil Ise peavad otsima ja nägema. Kooli ja ülikooli taseme vahel on küll suur, aga jäägu avastusrõõm ka. Ja iseendale ei tohi alla anda, kui esimene meeleheide tekib. Vanematele kursustele on värsket verd juurde vaja, nii et ootame toredaid vahvaid noori rebasekutsikaid kähku enda sekka.»

● Noormees filoloogiateaduskonnast ütleb rebastele nii:

«Esimesel kursusel vaatasin ja mõtlesin, teisel kursusel valisin välja ja kolmandal võtsin naiseks. See on Su tulevik, rebane! Oh, aga abiellutakse ka juba esimesel kursusel.»

\*\*\*

Eks nii palju, kui on vastajaid, on ka soov. Ülikool on üks suur mesipuu, mis kutsub ja sumiseb, kus olla tahetakse ja kus niisama olesklemisest ei tule midagi välja. Alma mater hoiab endas vaid parimaid!

Küsisid OLAVI PAIDE ja  
KAIA HARGLA



## Lõppes karskus- teemaline üliõpilas- konkurss

Eesti NSV Vabatahtliku Karskuseühingu juhatuse büroo vaatas läbi TRÜ Karskuseühingu juhatuse poolt väljavalitud karskusteemalised üliõpilastööd.

Määrati järgmised preemiad:

● esimene preemia 90 rubla Aleksander BELOKUROVI tööle «Joomarluse ja alkoholismi vastu peetava võitluse mõju kuritegevusele Tallinna linna Lenini rajooni andmeil»;

● preemia ä 30 rubla Meelis PÄRNA tööle «Õiguslikest abinõudest joomarlusest ja alkoholismist jagusaamiseks ning nende realiseerimise käigust» ja Inna ABRA-MOVA tööle «Joomarluse- ja alkoholismivastase võitluse mõjust kuritegevusele Tallinna Oktoobri Rajooni Rahvakohtu statistiliste andmete põhjal perioodidel 1983/1984 ja 1986/1987».

Et joomarlusevastane võitlus, sealhulgas karskusliikumine on meil madalseisus, näitas ka käesolev konkurss. Osavõtt oli tagasihoidlik. Kõik kolm auhinnatööd olid õigusteaduskonna üliõpilastelt (kõõ VI k.), kus juba aastaid on mitmetes diplomitöödes uuritud ka joomarluse ja alkoholismiga seonduvaid õiguslike probleeme. Jääb soovida, et tulevikus osaleks konkurssil aktiivselt ka teiste teaduskondade, eelkõige arsti-, ajaloo-, kehakultuuri- ja majandusteaduskonna üliõpilasi. Vastavad tööd tuleb esitada hiljemalt 20. juuniks. Selleks võivad olla spetsiaalselt konkursi jaoks kirjutatud uurimused, aga samuti vastava teema kohased kursuse- ja diplomitööd või UTU tööd.

HARRI KÄRNER,  
VKU TRÜ organisatsiooni  
juhatuse esimees



### EÜE JUUBELILE!

EÜE 25. aastapäeva juubelishow pileteid (22. oktoobril Tallinna Linnahallis kl. 20) saab komsomolite arvestussektorist või Leningradi mnt. 27—512.

EÜE sektor

### AKADEEMILISE MUINSUSKAITSE SELTSI

üldkoosolek toimub teisipäeval, 4. oktoobril kl. 18.15 Vanemuise ringauditooriumis.



## Enda eest otsustame ise

Arstiteaduskonna ravi III kursuse komsomolikoosolek jõudis järgmistele seisukohtadele.

1. Rühmapäevikud on leidnud oma koha ajaloo prügikastis, ometigi jätkavad mitmed õppejõud kangekaelselt loengutest osavõtu kontrollimist. See on väga aeganõudev protseduur. Näiteks arstiteaduskonna ühe kursuse kontrollimiseks kulub iga kord 10–15 minutit loengu ajast. See aeg kulub sadakonna üliõpilase nime ettelugemiseks, et tuvastada, ega rühmavanemad pole kedagi liigset kirja pannud. Me peame kohustuslike õppetöövormidena mõeldavaks vaid praktikume ja seminare.

2. Kontrollimisel saadud kuulajate pikad nimekirjad ei väljenda mitte alati lektori autoriteeti, vaid ainult üliõpilaste soovi vältida repressioone, mida toob kaasa sattumine «musta nimekirja».

3. Tänane üliõpilane on üldiselt erudeeritud ja ka hästi informeeritud õppejõudude isikuomadustest. Ta on täiesti pädev otsustama, kes esitab loengul oma materjali kaasaja tasemel ja huvitavalt või kes loeb koltunud lehtedega konseptist mõne vana venekeelse õpiku tõlget. Viimasel juhul piisab eksami edukaks õiendamiseks ka vanematelt kursustelt laenatud konseptist, mida tuleb siis võimalikult sõna-sõnalt tsiteerida.

4. Meie oleme tulnud ülikooli õppima ja end harima VABATAHTLIKULT. Me oleme ise suutelnud enesele teadvustama kogu vastutuse suurust, mida kanname oma rahva ees tulevaste arstidena ja suveräänse isemajandava Eesti kodanikena. Mõnedes kateedrites juurdunud «militaarse kepidsiisliini» ja mistahes sunnivahenditega on saavutatav vaid loomuliku huvi kadumine ning õppejõu ja hiljem ka tema poolt vahendatud aine muutumine eba huvitavaks ning isegi vastumeelseks.

Koosolek teeb järgmised ettepanekud:

1. Lõpetada kohe igasugune loengukulajate kontrollimine; vabanavat aega, energiat ja paberit kasutada loengute hoolikamaks ettevalmistamiseks, teadustööks, värske erialase info läbitöötamiseks ja õppekavva lülitamiseks ning uute õppematerjalide väljaandmiseks.

2. Kaaluda ülikooli nõukogul võimalust loobuda senisest kohustuslikust kursuste kaupa jagatud õppeplaanist ja anda üliõpilastele loengute vabakuulamise õigus. Sel juhul saaks igauks ise otsustada, millal ta mingi kursuse omandab ja eksami õiendab.

3. Avalikustada ülikooli stipendiumifondi suurus ja selle jaotamise põhimõtted.

4. Arutada ülaloodud probleeme arstiteaduskonna komsomolikonverentsil.

5. Toetada algatusrühma «Ülikool relvavabaks» ettepanekuid.

6. Avaldada meie otsus ajalehes «TRÜ».

Ravi III kursuse komsomolorganisatsiooni lahtisest koosolekust osavõtjad

**TOIMETUSELT:** arstiteaduskonna tudengid algatasid lehes (vt. ka Tõnu Peetsi artiklit «Tuled kustuvad — algab loeng» eelmises numbris) oma murede esitamist. Õpetamistamise probleeme tõstutas ka viimane EPA leht. Me ei küsime üliõpilasi üles igavatele loengutele mitte minema, vaid õhutama ka õppejõude analüüsima oma õpetamisviise. Kuidas on olukord teistes teaduskondades? Mida arvavad õppejõud ise? Milline on loengukohustus? Paljude arvates on ammu aeg jõuda ka oma igapäevaprobleemide juurde, näha neid avari silmi ja mõistusega, mitte üksnes vastaspoolt süüdistades. Ootame väitluste jätkumist.

## Nemad kirjutasid paremini

### PEDAGOGIKAKONKURSS

On jällegi aeg teha kokkuvõtteid pedagoogika- ja metoodikaalaste tööde konkursi tulemustest. Traditsiooniliselt avaldatakse need vahetult enne õpetajate päeva (diplomitööde kirjutajad on juba esimesse pedagoogiaastasse sisse elamas, teised on kursuse võrra kõrgemale tõusnud).

Juhendajatel oli arvukate tööde hulgast kindlasti raske valikut teha, mida nimelt konkursile esitada. Parimate väljaselgitamisel on alati raskusi valmistanud kriteeriumide puudumine, mille alusel just nimelt hinnata (töid oli matemaatikult, filoloogidelt, bioloogidelt, keemikutelt, osa metoodika, osa üldpedagoogika valdkonnast).

● I–II kursuse rühmas võitis esikoha Ave Peetri (ingl. fil. III) töö «Õpilaste kujutlused oma kehalistest isärasustest ja õpetaja käitumise», juhendaja õpet. L. Ounapuu.

Teisele kohale tulid

1. Anu Varendi (ingl. fil. II) «Mitmes koolis õppivate laste probleemid», juh. dots. I. Kraav;

2. Margit Sepp (ingl. fil. II) «Vara lugema õppinud laste arenguteest», juh. I. Kraav;

Kolmandale kohale tulid

1. Elen Ludvi (saksa fil. II) «Paljulapselise perekonna mõju lapse arengule», juh. I. Kraav;

2. Ülle Vahula (ingl. fil. II) «Emotsioonid õpilase elus», juh. L. Ounapuu;

3. Pille Kotka (ingl. fil. II) «Eesti üldhariduskooli 4. ja 5. klassi inglise keele õpikute analüüs personaalarvutite abil», juh. prof. J. Mikk.

Ara märgiti

Ave Sillardi (ingl. fil. II) töö «Koolilaste lugemuse põhikoolis», juh. I. Kraav.

● III–IV kursuste arvestuses tuli võitjaks defektoloogia III kursuse üliõpilase Ines Mägi töö teemal «Dialogi koostamine kujuteldava situatsiooni alusel abikooli IV klassis», juh. dots. K. Karlep.

Teist kohta jagasid

Ene Poolak (eesti fil. III) «Algklassi oiiviku lugemisoskuse», juh. I. Kraav, ja Natalja Matvejeva (vene fil. III) «Зависимость словарного запаса учащихся 6-го класса от их личностных характеристик», juhendaja dots. L. Vassiltšenko.

Labori ülesanne oli ja on uute toodete ettevalmistamine «Florale», meie põhilisele tarbekeemiasvahendite tootjale. Sisuliselt tõi see lepe «Florale» täiesti uue töösuuna: kui seni oli põhiliselt piiratud valmisainete segamise ja pakkimisega, siis nüüd hakati sünteetilaboris kokkuseatud ettekirjutuste põhjal ka uusi aineid sünteesima.

Sobivaks ainerühmaks on osutunud mürgivabad, nn. kolmanda põlvkonna taimekaitsevahendid — feromoonid. Ülikooli ja «Flora» koostöö on olnud viljakas. Toomisse on jõudnud kuue kahjuri feromoonid. Tuntuim on neist õunamähkuri feromoon, mida küll eba pädev reklaam on tutvustanud kui absoluutset õunaussivastast ja mürgivaba imerohtu. Feromooniloojad ise näevad oma töö eesmärgi mitte ühe preparaadi loomises, vaid võimalikult laialdase valiku andmises meie põllumeeste ja metsakasvatajate käsutusse. Nende abiga on võimalik luua teaduslikult põhjendatud operatiivne seirevõrk, mis seaks mürkide kasutamise mõistlikule, vaid hädapärasteid koguseid lubavale järjele. See pärast on tänaseks valmis või valmimas juba umbes 40 toimeainet ligikaudu 30 kahjurputukale.

Kolmandale kohale tulid järgnevad tööd:

1. Katrin Põldvee (def. III) «Ajasuhteid väljendavate deformeeritud liitlausetega taastamisoskusest abikooli 7. klassis», juh. õpet. K. Plado;

2. Harri Poom (keem.) «Õpilaste keemiahuvi mõjutavaist tegureist», juh. dots. H. Muoni;

3. Tuuli Toom (mat. IV) «Meetrilised seosed kolmnurgas», juh. dots. E. Jõgi.

Ergutamist väärisid

Katrin Viidik (eesti fil. III) «Rasketiskasvatatavate tütarlaste lugemusest», juh. prof. I. Unt;

Tiina Annuk (biol. IV) «Toataimed botaanikakunade näitlikustamisel», juh. v-õp. M. Toom;

Anneli Vellendi (def. IV) «4–5-aastaste vaimse arengu peetusega laste lihtlausetega moodustamise oskusest tegevuspildi alusel», juh. assist. U. Toome.

● Ene Poolak, Katrin Viidik ja Tuuli Toom osalesid edukalt ka 1987. a. metoodika- ja pedagoogikaalaste tööde konkursil.

\* \* \*

● Diplomitööde järjestamine osutus kõige raskemaks. Peale tuliseid vaidlusi kuulutati I koha võitjaks Ille Puustusmaa (def.) «Vaimse arengu peetusega algklassi õpilaste rütmisõppimise», juh. õpet. K. Plado.

II koha said

Inga Mangus (vene fil.) «Suulise ja kirjaliku kommunikatsiooni õppevahendi «Kirjutage meile» koostamise kogemus», juh. prof. A. Metsa;

Jelena Kotljarskaja (vene fil.) «6. klassi õpilaste eelinformeeritus füüsika õpiku sõnavarast», juh. dots. L. Vassiltšenko.

III koht:

Reet Veilberg (def.) «Sooe eripedagoogika tänapäevaprobleemidest», juh. dots. J. Kõrgessaar;

Ülle Pihlapson (mat.) «Matemaatika seoste raskus (VIII klass)», juh. dots. E. Mitt;

Ellen Adelbert (saksa fil.) «Dialogi kõnekeele väljendusvormina ja selle kajastamine ENSV-s kasutatavaks saksa keele õpikuks».

Ara märgiti

Triina Utt (biol.) «TRÜ botaanikaia palmihoone ekskursiooni», juh. M. Toom;

Eva Sulaoja (def.) «Raskete kõnepuuetega III klassi õpilaste etteütluste vead», juh. v-õp. T. Puik.

Aktiivset osavõttu järgmisel konkursil soovides komisjoni liige

HELGI MUONI

## 10 aastat

sai täis päevast, mil ülikooli keemiahoones hakkas tööle uus allüksus — orgaanilise peensünteesi harulabor. Labor asutati Kohaliku Tööstuse Ministeriumi ja Kõrghariduse Ministeriumi ühismäärusega, ülikoolipoolne peainitsiaator oli orgaanilise keemia kateedri töötaja Enno Mõttus.

Labori ülesanne oli ja on uute toodete ettevalmistamine «Florale», meie põhilisele tarbekeemiasvahendite tootjale. Sisuliselt tõi see lepe «Florale» täiesti uue töösuuna: kui seni oli põhiliselt piiratud valmisainete segamise ja pakkimisega, siis nüüd hakati sünteetilaboris kokkuseatud ettekirjutuste põhjal ka uusi aineid sünteesima.

Sobivaks ainerühmaks on osutunud mürgivabad, nn. kolmanda põlvkonna taimekaitsevahendid — feromoonid. Ülikooli ja «Flora» koostöö on olnud viljakas. Toomisse on jõudnud kuue kahjuri feromoonid. Tuntuim on neist õunamähkuri feromoon, mida küll eba pädev reklaam on tutvustanud kui absoluutset õunaussivastast ja mürgivaba imerohtu. Feromooniloojad ise näevad oma töö eesmärgi mitte ühe preparaadi loomises, vaid võimalikult laialdase valiku andmises meie põllumeeste ja metsakasvatajate käsutusse.

JURI TOOM



## Õnne ja tervist

## Voldemar Kiisile!

Kui kodumaine makk juhtub üles ütlema (mida tõesti üpris sageli juhtub), kui vaja mingit tähtsat jutuolga lindistatud kõnest üles kirjutada, kui aulasse või nõukogu saali lindistust vaja... lippame kähku keelemaja poole Kiisi manu. Ja abi saab sealt ikka.

See «mõnussoolase huumoriga» mees (epiteet Halliki Harro järjetutust «Stuudios õhtutundidel» 1986. aasta linnalehes) õppis kunagi Tartu reaalgümnaasiumis (ka elektrotehnikat), tuli 1930-ndate keskel ülikooli Jaan Muuga töökotta, kus ehitas ka raadioaparaate, oli raadiomeister firmas «Sirena», tegi ülikoolis igasuguseid aparaate ja oli ühtaegu Tartu raadiosaadete tegijale suur abimees. Kolmkümmend aastat tagasi hakkas ta ülikoolis ehitama helisalvestusstuudiot, kus alguses peeti raadioloenguid kaugõppijatele. See asus algul ülikooli vanas kirkus, keeltemajja koliti paarikümne aasta eest. Siin lisandusid lingvafoonikabinetid, tudengisaated, paljundusbüroo, žurnalistikaosakonna õppestuudio...

«...üks vana, elurõõmsa olemisega mees ülikooli keeltemaja alummisel korrusel igasuguste tehnikavärkidega sisustatud ruumis, signaalituledes hõõguvad mõnusalt, aastakümnete vanuse salvestusega lint keerleb magnetofonil ja loob ajas tagasimineku ülev-kummalise tunded. See on nii vahvasti õeldud, et ei saa taas Halliki Harrot tsiteerimata jätta. Tahan vaid lisada, et see mees Voldemar Kiis ei ole olnud tagasihoidlik, st. ei ole oma suud kinni hoidnud ka neil aegadel, kus oli parem mitte torkida ega ärritada. Aga ta rääkis ja rääkis karmi tõtt, mis mõnegi mõtlema pani.

25. septembril sai Voldemar Kiis 70-aastaseks. Ta pälvis sel puhul linna partei- ja täitevkomitee aukirja, ülikooli auaadressi, spordiklubi aukirja. Žurnalistika kateedri juhataja dots. Marju Lauristin kuulutas ta aga kõigi teenete eest kateedri audoktoriks.

Õnnitlustega ühinedes ja tänades toimetust

ANDRES JOALA foto

## Väravad valla!

See oli suve hakul, kui grupp ülikooli kergejõustiklasi käis võistlemas Poolas, ja suve lõpul, kui külastati Tšehhoslovakkia. Nüüd, olümpiapäevil, oldi ise võorustajate rollis. «Academia Tartu» pakkusid meile konkurentsi Praha, Sofia, Turu, Jyväskylä ja Riia kõrgkoolide sportlased. Täitsa palju tulnukaid, et meie spordielule värsket tuult kopsudesse puhuda. Jääb vaid lootet, et küllap tulevikus avanevad väravad meie pühal ja puutumatul riigipiiril sagedamini ka TRÜ parimaile. Lõppenud hooaeg

sisendab igatahes optimismi sellest unistada.

Seekordsel mõõduvõtmisel Tartus jagunesid esikohad sedasi: TRÜ 6, Riia 4, Jyväskylä ja Sofia 2 ning Turu ja Praha 1 esikoht. Meie tudengeist pälvisid alavõidu Aivar Ojastu (400 m 48,4), Madis Tiik (800 m 1.56,3), Mehis Viru (kaugus 7.25), Aivar Hommik (teivas 4.80), Jevgeni Tanaga (kõrgus 2.11) ja Taimi Kõnn (100 m tõk. 13,8).

PRIIT PULLERITS



## Kas pioneerilaagri- praktika on vajalik?

Huvitav on praegune ajajärk. Palju räägitakse «valgetest laikudest», perestroikast, tegudeni jõutakse paraku vähe. Lammutamist vajavad paljud senised arusaamad ja tõekspidamised, paljud seni kehtinust vajab ümberhindamist.

Tahe parandada õpetajate ettevalmistust TRÜ-s on sundinud uuesti üle vaatama seni kasutatud õppevorme. Nii on kahtluse alla sattunud ka pioneerilaagripraktika. Häirib juba pioneerilaagri nimetus: suvepuhkust veedab seal arvukalt lapsi ja ainult ligi 40% neist on pioneerid.

\*\*\*

Suvine laager ise siiski näib vajalik olevat: suvevaheaaja algus koolides ja muudes lasteasutustes toob kivilinnade tänavaile suure tegevust otsiva lastearmee, kelle vanemad (veel) tööl. Seoses urbanisatsiooniga väheneb üha maal lapselapsi ootavate vanemate-vanaisade hulk. Kui siiani TPL ja EOM rakendas suure hulga lapsi tööle maal või linnas, siis seoses isemajandamise ja eraisikute peedikasvatusega on ka need võimalused vähenenud. Jääb pioneerilaager, kus suudetakse vastu võtta igal suvel üle 20 tuhande lapse 6.—13. eluaastani. Organiseeritud suvepuhkust suudetakse tagada ligi sajatuhandele lapsele (EOM, TPL, linnalaagrid jm.).

Laagris on laste tegevus organiseeritud. Nendega tegelevad kasvatajad, rühmajuhid, spordi- ja muusikainstruktorid, vanempioneerijuh, vanemkasvataja, laagriülem. Traditsiooniliselt on kasvatajatena töötanud pedagogid, ent mida aasta edasi, seda vähem (eriti staažikaid) õpetajaid laagris kohatab. Põhjusi on kahtlemata mitmesuguseid, alates objektiivsetest, nagu hoolet vajavad väikesed lapsed või vanainimesed, suvekursused ja muu täienduskoolitus, koolinoorte tantsu- ja laulupeod ning lõpetades subjektiivsetega: õppeaasta on väsitav, vajatakse puhkust, sanatooriumiravi jms.

Senise palgapoliitika tõttu on paljudel pedagogidel vajalik eramajapidamine, loomad, põllumaa, mistõttu pikemaajaks ajaks kodust äraminek ei ole võimalik.

Õpetajaid-fanaatikuid on laagrites siiski alati olnud ja jääb nähtavasti ka edaspidi.

Pikemat aega proovivad laagris oma pedagoogivõimeid pedagoogiliste koolide õpilased, TPedI ja TRÜ üliõpilased. On selge, et pioneerilaagripraktika (III kursuse suvel) ei ole juhendamise seisukohalt võrreldav pedagoogilise põhipraktikaga (V kursuse sügissemestril). Esimene kestab 4 nädalat (defektoloogidel 8), teine 8—12 nädalat. Põhipraktikal on üliõpilased kindlalt väljakujunenud baaskoolides, kus neid juhendavad kooli poolt direktor või tema asetäitja õppetöö alal, vanempioneerijuh ja klassivälise töö organisator, aine-õpetaja, klassijuhataja;

ülikooli poolt meetodik ning pedagoogika ja psühholoogia kateedri õppejõud.

Kokku 7 (!) erineva juhendaja käekõrval käib üliõpilane kahe kuu jooksul koolist läbi, poole aasta pärast tuleb tal aga noore õpetajana iseseisvalt tööle asuda.

Pioneerilaagris ei ole sellist juhendajate armeed. Üliõpilased peavad läbi ajama teadmistega, mis on saadud pedagoogika loengutelt ja kolmepäevasest Kääriku instruktiivlaagrist. Kasuks tulevad ka oma koolikogemused ja laagrimälestused. Igas pioneerilaagris on laagriülem ja vanemkasvataja pedagoogilise haridusega ja üldreeglina staažiga töötajad, on ka õpetajaid, kes kunagi ei keeldu nõu ja jõuga abistamast algajat üliõpilast.

\*\*\*

Ülikoolil on pioneerilaagripraktikaks oma baaslaagrid, mis välja kujunenud juba praktika algaastast alates. Neist suuremate laagrite ülematel on soliidne pedagoogiline staaž: Bõkovi-nim. laagris Maria Tarakanova 30 a., Luunjas Maie Leinusel 27 a., «Energeetik» Malle Mälikul 13 a.

Alla 10-aastase staažiga on mõnede baaslaagrite ülemad, näiteks Varemurus Ühur Kuningas (8 a.), seejuures on just Varemuru üliõpilaste seas kõige populaarsem laager.

Kuidas hindavad laagrist tagasitulevad üliõpilased oma praktika tulemusi (vastused 1987. aasta küsitlusele):

\* «Praktika suurendas tahtmist lastega tööd teha. Kergem on edaspidi suhelda erinevate õpilastega, neid aidata, kui vaja» (matemaa-

tikaüliõpilane «Energeetika» pioneerilaagrist).

\* «Praktika mõjutas positiivselt suhtumist õpetajatoosse. Enam ei ole sellist paanilist hirmu klassi ette minna ja lastega suhelda» (matemaatik Sangaste pioneerilaagrist).

\* «Tekkis kindlustunne, õpetajatoe ei ole enam nii tüme ja kauge» (matemaatik Metsapöole laagrist).

\* «Süendas arusaamist pedagoogiamesti pingelisusest ja vastutustikkusest» (ajaloolane «Energeetikust»).

\* «Leidsin, et lapsed polegi nii hukas, kui arvasin, nägin, et sain nendega hakkama. Nii et kool pole minu jaoks enam viimane koht, kuhu peale lõpetamist minna» (inglise filoloog Valgemetsa sanatoorist laagrist).

\* «Õpetajaamet ei tundunud enam nii ebameeldiv» (eesti filoloog «Energeetikust»).

\* «Tunniandmine ja kasvatajatöö on siiski kaks väga erinevat asja. Õpetajatoe pole kunagi igav» (defektoloog Varemuru laagrist).

Oli ka vastupidiseid arvamusi. Nii mõnigi üliõpilane veendus, et ta õpetajaks ei sobi. Selliseid arvamusi oli õnneks vähe, ent nad olid tõesti olemas. Laagripraktikas on pettuma sundinud rida nii objektiivseid kui ka subjektiivseid põhjusi, nagu laagri asend, territoorium, ehitised (kas spetsiaalselt laagriks mõeldud või kohandatud — koolimajad, lossid jms.), laagri juhtkond, materiaalne varustatus, ilmastik, veekogu, aga ka lapsed kui niisugused ja üliõpilase terviselik seisund, eksamite sooritus, perekondlikud probleemid jne. Et pedagoogikat loetakse teaduskonnades erinevatel kursustel, siis on ühtedel üliõpilastel, kes eksami pedagoogikas juba sooritanud, laagris võimalus oma teadmisi praktikas kontrollida. Nendel aga, kellel kursust jätkub sügisel pärast praktikat, on võimalus laagrikogemusi mõtestada ja teooriat teadlikumalt vastu võtta. Tekib oma arvamus, mis ei pruugi ja ei peagi õppejõu hinnangutega alati kokku langema. (Järgneb.)

HELGI MUONI

## Lev Tolstoi 160

### NÄITUS VANADEST RAAMATUTEST TEADUSRAAMATUKOGUS

Lev Tolstoi loominguline pärand, tema isiklikku elu ja nime ümbritsevad müüdid on saanud kultuuri pärisosaks, selle märgiks. Kuid märgiks muutumine kannab endas ohtu minetada L. Tolstoi nime kandva fenomeni tähtsaid kvaliteete: tema ande ettekuulutamast, «ootamatust», tema mõtete printsiipaalset ebatäiuslikkust, tema inimliku palge ainulaadsust. Juubelipidustustel — kõige parematel ajenditel loomulikult — on komme seda ohtu mitmekordistada. Elav L. Tolstoi asjastatakse puus, kivis ja pronksis või üldjuhul lihtsalt käibemääratlusega «suur vene kirjanik».

Ennetades võimalikku trafaretti, püüdsid näituse organisatorid valida raamatuid ekspositsiooniks niimoodi, et kirjanik näeks välja võimalikult enda moodi, mitte «peeglina», võõra isiku kujutuspildina.

Oma mõttelt on näitus adresseeritud nii valitud kui ka massipublikule. Algpärandite ning haruldaste trükiste austaja saab loomulikult rahulduse kohtumisest L. Tolstoi varasemate publikatsioonidega «Sovremennikus». Välja on pandud jutustused «Markööri märkmed», «Sevastopol detsembris»,

«Noorus», esimene vastukaja jutustusele «Minu lapsepõlve lugu» («Lapsepõlv») «Õtetsennõje Zapiski» 1852. a. 10. numbris. Arvatakse, et seda retsensiooni pidas silmas L. Tolstoi, kui ta aastaid hiljem jutustas oma esimestest kirjaniku-alamustest: «Lesin tares nari ja loen, joobudes ülistuste naidingust. Isegi vaimustuse pisarad lämmatavad mind, ma mõlen: «Mitte keegi ei tea, et mind kiidetakse!»

Professionaalne lugeja arvata- vasti märkab «Sovremenniku» numbris puudumist jutustusega «Lapsepõlv», L. Tolstoi esimese publikatsiooniga. Kuid see ei ole koostaja viga. Kahjuks puuduvad raamatukogu fondides «Sovremenniku» numbrid aastatest 1852—1854.

Küllaltki põhjalikult on näitusel esindatud L. Tolstoi koostöö ajakirjaga «Russki Vestnik». Selle lehekülgedel, nagu teada, nägid esmakordselt ilmavalgust «1805. aasta» («Sõda ja rahu») ning «Anna Karenina», st. teosed, mis avasid L. Tolstoi mõtetele tee maailma kultuuri.

Kirjaniku loominguga tutvus eesti lugeja juba XIX saj. 80-ndatel aastatel. L. Tolstoi isiksuse ja kirjanikumaaailma tajumise eripära siinmail annab mingil määral edasi vitriini tema teoste tõlgetega ees-

ti keelde. Populaarseimad olid Eestis jutustused ja rahvalikud mugandatud väljaanded, milles läks aga kaduma L. Tolstoi õpetus. Kuid ka tema kirjandusliku mõtte šedöövrid leidsid oma lugeja. Ilmekalt tõendavad seda J. Kõrvi ja M. Põdderi «Sõja ja rahu» tõlke. Küllastajale on huviga vaadatavad erinevates Eesti linnades, eelkõige Tartust ilmunud L. Tolstoi teoste tõlkeid.

Lugejale-vaatajale, kel on koolikäsitluse ettekujutus L. Tolstoist, osutub huvitavaks ja üllatavaks kohtumine kirjaniku valgustuslike töödega. Oma ajaloolist missiooni nägi L. Tolstoi selles, et aidata inimesel mõista oma saatuse ettemääratust, vabanemist loomalikust algest. Tänapäeva inimesele, kes on läbi elanud sundusliku õnneliku tegemise košmaarsed eksperimendid, on väga lähedased ideed ühiskonna rajamisest armastuse, ühenduse ja hea tahte printsiipidel. Seda tüüpi väljaanded on kirjastatud põhiosas V. Tšertkovi poolt.

Ekspositsiooni lõpetavad L. Tolstoi endale pühendatud raamatud. Siin on talle usus lähedaste inimeste, haritud lugejale tuntud Ivanov-Razumniki, D. Merežkovski, P. Birjukovi monograafiad, esimesed mälestused jne.

SERGEI ŠAVERDOV

## Kultuuri sünnikodu otsinguil

Kui edasilükkamist mittekan- natavaid päevaküsimusi üha kuhjub, tekib järjest olukor- di, kus vajadus mingi probleemi kiireks lahendamiseks ning kohustus sedasama probleemi põhjalikult uurida pörkavad omavahel mööda- pääsmatult kokku. Ent oleks ennat- lik väita, et see, mis küsimusele kiiret vastamist takistab, on just as- jasse lõpuni süvenemine, vajadus oma seisukohti veel ja veel läbi mõelda. Niisama hästi võib väita ka vastupidist: üleskerkinud küsi- mustele vastuse andmist segab en- nekõike ... surve anda see vastus võimalikult kohe, ilma pikema kaa- lumiseta (või siis küsijale üksnes meelepärasel kujul). Esimesel juhul oleks vastuste puudulikkuses süü- di teaduse saamatus, teisel juhul ühiskonna abitus, mis ei lase kan- natada/omaks võtta täit tõe, vaid nõuab ainult mugavat tõe, niisug- ust tõe, millel on parasjagu minekut.

Need kaks asjaolu häirivad noluliselt ka kultuuri sünni- kodu probleemi lahenda- mist. Probleemi enda võiks sõnas- tada järgmiselt: kus tekkis esime- ne/vanim arendatud maailmatunne- tusega inimkollektiiv, kuidas seda, s.o. tema olemasolu kindlaks teha ja miks ta tekkis just seal, kuhu ta lokaliseeritakse (kus tema asukoha- ta nähakse), mitte aga ükskõik kus. Inimkonna kui terviku seisukohalt on see kahtlemata funda- mentaalne probleem, mille lahendus näitab nii meie arengutee pikkust kui ka inimese võimalusi. Kuid sel- lise lahenduse leidmine jääb pida- ma juba sellegi taha, et erinevalt näiteks taevakehadest on kultuur alati antropogeenne, inimeste enes- te looming, mida uurides uurib in- imene tegelikult iseennast. Ja oleks veel, et tõesti vaid iseennast! See «ise» kuulub ju suurde hierarhilise süsteemi, mille peamiselt moodus- tavad hoopiski «teised»: oma rahva kõrval naaber- ja sugulasrahvad, juba tuttavad ning täiesti võõrad rahvad, arengult sama- ja erilaadilised rahvad, rahvad, kes elavad praegu, ja rahvad, keda enam ei ole jne.

Säärase süsteemi uurimine ei sünni kunagi ühtedel ja sa- madel eesmärkidel ega lähe võrdselt edasi. Vastupidi, poliitilis- test huvidest hargnev vulgarism, mis allutab kultuuri mõtestamise ainult parajasti kasulike järelduste esitamisele, käsitab rahvast ka tea- duse aspektist ebavõrdsetena ja nõuab vastavalt teaduselt ei midagi muud kui selle käsituse kinnitust. Niisuguse, tänini kestva vulgaris- miga on tegemist näiteks *aborigee- ni* mõiste puhul, mida meie prakti- kas sisendab aina kui pärismaalust pelgalt kuskil Okeaanias, kus tsi- vilisatsioonist justkui rikkumata, aga siis ka primitiivsed põliselanik- kud on maailmaränduritele ning kolonisaatoritele tõeliseks ilmutu- seks. Aborigeen on iga põlisasukas või pärismaalane, nii et selles kon- flikts, mis on ilmneme meie alal, on üheks osaliseks just aborigeenid.

Teiseks on kultuuri sisu alati muutlik, see ei jää püsima. Juba materjal, millest kul- tuuri osad luuakse, kulub parata- matult, kuid peamine, mis kultuuri sisu transformeerib, on muidugi inimkonna areng ise. Kultuuri alg- kodu otsimine nõuab seega inimi- konna olemises aastatuhandete

jooksul toimunud muutustest läbi- murdmist (näiteks arheoloogiliste kaevamiste teel, kuid ka muistsete mütolooiliste arusaamade rekonst- ruerimise teel). Olukorras, kus ei saa väita, et selle eesmärgi saavu- tamiseks on viimaks ometi käes lõplikult parimad vahendid ja oskused, osutub teadus aga para- tamatult küllalt ebakindlaks tunne- tusteks. Seda enam, et vastavaid muutusi on põhjustanud ka niisugused ideoloogilised hoiakud (näi- teks panslavism, panestonism, anti- semitism), millele teadus suudab täiel määral vastanduda enamasti vaid teoreetiliselt.

Kui see on nõnda, siis võib öigusega küsida, mis mõtet on kultuuri algkodu üldse otsima hakata. Ent ilma tööpoolest ei saa. Näiteks poliitilistes suhetes kasutatakse algkodu probleem alati ära ja järelikult ei ole poliitikat võimalik uurida algkodu probleemi arvestamata (ning vastupidi). Ei ole seepärast, et algkodu olemas- olu kätkeb eneses alati ka otseste järglaste olemasolu, kultuuri järje- pidevust, millest tulenev kultuuri vanus on rahvuslike õiguste kin- nistamiseks äärmiselt oluline ideo- loogiline ja poliitiline argument. Kultuuri vanust on võimalik tõlge- dada ju nii või naa, olenevalt sel- lest, kuidas hinnatakse võõraste mõjude toimet ning millisenä mõis- tetakse iseenda suhet oma eelkäi- jatega. Kui vastuoluline protsess see võib olla, saab näha «Noor- Eesti» liikumise kogemusest, mis ei- tas küll saksapoolsete mõjude konstruktivsust, kuid pooldas ome- ti kitsalt rahvuslikult kultuuriloom- aluselt väljumist. Kuid igal juhul tehakse kultuuri vanusest järeldus, mis puudutab inimkonna ühisole- mist, sealhulgas siis ka rahvaste ajaloolist arengut üksteise suhtes.

Niisiis on kultuuri algkodu leidmine interetniline proble- leem (mille tegusa lahenda- misega ei tegele, tõsi küll, sugugi mitte kõik rahvad). Kuid mitte ainult. Vulgarism, millest eespool oli juba kõnet, sisendab peale muu sedagi arusaama, et rahvuslike kul- tuuride hetkeksis on vaieldamatult parim, järelikult niisugune, et teda ei tohi muuta. Säärane vaimne dik- taat kinnistab nii kultuurisuhete päritolu selleks korraks väljakuju- nenud esituse kui ka kultuuride va- nuse ja väärtuselise hierarhia. Kul- tuuri algkodu otsimine oleks järe- likult katse astuda sellise diktaadi ning teda loovate hoiakute vastu välja, taastada tee väidetavasti prima juurest eeldatavasti algse- ma juurde ning teha nõndaviisi kindlaks, milline kultuuri saat- us õigupoolest on. Et tulemused, mida seejuures saadakse, on n.ö. vahel- mised, see juba teine probleem, mil- le lahendamist omakorda mõjutab suuresti asjaolu, et algkodu min- nakse otsima ka eshatoloogilises hirmust, otsasaamise hüsteerist.

PEETER OLESK

Samadest probleemidest venelase vaatekohalt on ajakirjas «Russkaja Literatura» ilmunud hiljuti kaks väga lugemisväärt artiklit. Need on L. Gumiljovi «Slavistid ja no- madistid» (1988, nr. 2, lk. 228—235) ning A. Pantšenko «Peeter I ja slaavluse idee» (1988, nr. 3, lk. 146—152).

## Komsomolikomitees

(Algus 1. lk.)

1.5. pärast Eestimaa poliitilise noorsoo-organisatsiooni programmi ja põhikirja arutamist ELKNO KK pleenumil ja kõigis vabariigi kom- somoliorganisatsioonides kutsuda kokku ELKNO erakorraline kong- ress, kus otsustatakse küsimus ise- seisva poliitilise noorsoo-organi-

satsiooni loomisest ning võetakse vastu selle organisatsiooni prog- ramm ja põhikirja.

Ühtlasi peame vajalikuks A. Lau- reni töökomisjoni senise töö tule- muste avalikustamist ajalehes «Noorte Hääl».

ANDI KASAK,  
ELKNO TRÜ komitee sekretär



## „Cream“

(Algus eelmises lehes)

SEEGA oli nende pillimeeste muusikupotentsiaal väljaspool iga-sugust kahlust — jäi vaid muusikalise materjali küsimus. Üks kriitik kirjutas hiljem: «Oma põhiolemuselt oli nad moodne blues-band, kuid nad laenasid elemente kõigest, mis nende teele jäi: ühtmoodi nii rock'n'rollist kui jazzist kui Dylani. Nende käes plahvatas kõik. Nad muudkui valasid rauda, purustasid seda ja higistasid.»

KIRJALIKULT fikseeritud kompositsioonid tähistasid nende muusikute jaoks kollektiivi ja solistide improvisatsioonide raame. Lõõkrüstasoolosid, mida Ginger Baker lugedes põimis, tunti varem vaid jazzis. Oma töid andsid ansambli repertuaari nii E. Clapton ja J. Bruce kui ka sellised tuntud bluesi klassikud nagu Willie Dixon («Spoonful»), Robert Johnson («Crossroads»), Chester Arthur Burnett — e. «Howlin' Wolf» — («Sitting On The Top Of The World») ning Booker T. Jones («Born Under A Bad Sign»). 1968. a. võeti kavva Skip Jamesi «I'm So Glad», mille tuludest E. Clapton kandis S. Jamesile üle tolle elu suurima honorari — 6000 dollarit. Summasid piisas parajasti, et katta 1969. a. viimase haigla- ja matusekulud. Pete Browni, kes hiljem tegutses trompetisti ja ansamblijuhina «The Battered Ornaments», «Pibloko» ja «Bond and Browni» juures, kirjutatud tekstid olid napid ja tihti mõeldud vaid täiteosadeks kolme solisti instru-

mentaalsetele meistriteostele. Sest kolme solisti bändiks jäi «Cream» kogu oma kaheaastase ajaloo vältel.

ANSAMBLI moto «Unusta eesmärk, unusta laulutekst, tee lihtsalt muusikat!» peegeldab nii muusikute endi kui ka publiku kõrgeleasetatud ootusi. Ometi pidi Eric Clapton hiljem tõdema: «Improviseerisime, mis varem tulid spontaanselt, muutusid järjest enam sisutuks massiks; igapähele meist kujanesid välja omad klišeid.» Kõige kauem püsis spontaansele improviseerimisele ideaal ansambli kontsertidel ning tegelikult suudavad stuudiolindistused edasi anda vaid mürdosa «Creami» muusikalisest põlgust.

OLULINE roll lindistuste õnnestumisel oli ka produtsentide-taamil Felix Pappalardi/Tom Dowd. Pappalardi mängis paljude lugude puhul sisse vioola, trompeti, orelit, klaverit ning muudegi instrumentide partiid. Lisaks «Creamile» on F. Pappalardi teinud kaastööd ka teiste kuulsate muusikutega, näiteks Joan Baezi ja Gordon Lightfootiga. Edu saavutas ta ka oma 1969. a. formeeritud «Mountainiga», milles mängis ise bassi. Pseudonüümi «L'Angelo Misterioso» taha peitis end veel üks «Creami» kaasautor — E. Claptoni hea sõber George Harrison.

«CREME DE LA CREME'i» lühikest elulugu jäid dokumenteerima viis kauamängivat: «Fresh Cream» (1967), «Disraeli Gears» (1967), «Wheels Of Fire» 2-LP (1968), «Goodbye Cream» (1969). «Live

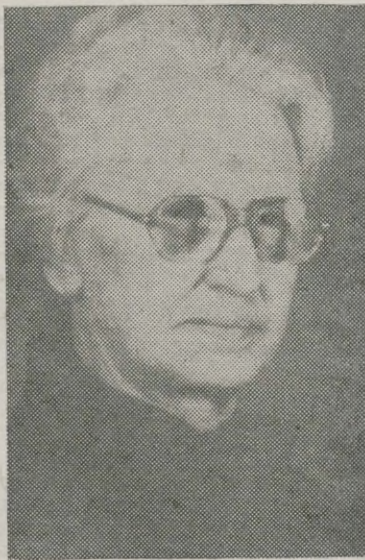
Cream» ja «Live Cream Vol. 2» ilmusid juba pärast ansambli laialimineku. 26. novembril 1968. a. seisis trio viimast korda Londonis Royal Albert Hallis laval.

1969. aasta juunis olid aga Clapton ja Baker jälle koos. Määndžer Robert Stigwood üritas luua neist koos Steve Winwoodi («Traffic») ja Rick Grechiga («Family») uut supergruppi. Ometi elas vastloodud «Blind Faith» vaid 6 kuud. Ginger Baker püüdis ka koos oma hilisemate gruppidega — «Air Force», «Africa'70», «Salt», «Baker-Gurwitz-Army», «Hawkwind» jt. — ankurdata rockmuusikasse pikki lõõkrüstaimprovisatsioone. Jack Bruce mängis pärast «Creami» lagunemist koos Larry Coryelli, Graham Bondi, Tony Williamsi, Larry Youngi, John McLaughlini, Leslie Westi, Carla Bley, Mick Tayloriga, Billy Cobhami ning paljude teistega. Eric Clapton siirdus aga pärast «Blind Faithi» laialimineku turneele koos Delaney ja Bonnie Bramlettiga, kellede saatetegi muusikutega koostöös valmis ka tema üheks paremaks hinnatav LP — «Layla» (1971).

«CREAM» on jäänud rockmuusika ajaloos tõeliseks megatäheks, kelle mõju on täiesti võrreldav «The Beatlesi» ja «Led Zeppeli» omaga. Kaasalõõnud muusikute jaoks oli ta eksperimenteerimiskoht, millel oli määrav osa nende muusikuisiksuste kujunemisel; teiste jaoks on ta jäänud grupiks, mis näitas teed ning millest võetud eeskujud on üles kasvanud lugematu arv pillimehi.

RAINER BRATFISCH  
KAJ WESTERLUND

## SALME NÕMMIK



3. III 1910 — 21. IX 1988

27. septembril sängitati Raadil Vana-Jaani kalmistul maamulda majandusgeograafia kateedri konsultantprofessor, kauaaegne geograafiaosakonna õppejõud ja majandusgeograafia kateedri esimene juhataja (1968—1976) geograafia-doktor Salme Nõmmik. Eesti geograafid on kaotanud läbilõõgivalmelise organisatori ja teadusteoreetiku, sotsiaalmajandusgeograafia ja ühiskonnageograafia innuka propageerija. Veel kolme kuu eest oli ta meie keskel reipa ja teotahelise vanema kolleegina, kes juhendas aspirante ning oli valmis nõu andma noorematele kolleegidele.

Salme Nõmmik sündis Viljandi-maal Vana-Põltsamaa vallas Leba-veres külas kooliõpetaja Jaan Mangelsoni paljulapselises perekonnas. Lõpetanud cum laude Põltsamaa gümnaasiumi, jätkas ta õpinguid Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis, kus omandas 1933 majandustead-lase eriala. Stuudiumiks kulus vaid kolm aastat. Töötanud seejärel lühemat aega Eesti Statistika Keskbüroos ja tõlgina Leedu saatkonnas ning olnud siis mõned aastad kodu-s, leidis ta pärast 1940. aasta suvesündmusi tööd ENSV Kerge-tööstuse Rahvakomissariaadis. Saksa okupatsiooni ajal elatus ta juhu-töödest. Aastal 1944 kutsuti ta tööle TRÜ majandusteaduskonda, 1946 sai temast õppejõud geograa-fia kateedris. Algasid pingelise töö aastad, mil tuli õppida ise ja õpe-tada paljusid majandusgeograafi-lisi distsipliine. Algas ka suurt

rahuldust pakkuv teadustöö. 1956 kaitses S. Nõmmik Leningradi üli-koolis kandidaadiväitekirja Kagu-Eesti regionaalset majandusgeo-graafiast. Järgmisel perioodil tege-les ta looduse ja inimese seoste ning Tartu ja selle tagamaa uuri-misega. Pärast dotsendikutse kinni-tamist 1962 asus ta lahendama majandusrajoonimise ja asustus-süsteemide probleeme. Pingutusi kroonis Moskva ülikoolis 1970 kaitstud doktoriväitekirja detailse majandusrajoonimise olemusest ja meetoditest. 1972 sai S. Nõmmik professori kutse.

Salme Nõmmikut ei rahuldanud nõukogude majandusgeograafia kitsas suunitlus ainult tootmise territoriaalprobleemide käsitlemisele ning nii hakkasid tema sulest ilmu-ma eesti- ja venekeelsed artiklid majandusgeograafia uurimisobjekti laiendamise sotsiaalsfääri, kogu ühiskonnale. Tema algatusel hakati kasutama ühiskonna ruumilise ole-mise seaduspärasusi uuriva teadus-haru nimetusena sotsiaal-majan-dusgeograafia, hiljem ka ühis-konnageograafia. Kontseptsiooni

teoreetiline põhjendus on kokku võetud raamatus «Kaasaja geo-graafia: teooria küsimused», mis ilmus Moskvast 1984. Oma teoree-tilisi seisukohti avaldas ta ka Un-gari, Poola, Saksa DV, Kanada, Ameerika Ühendriikide ja Soome väljaannetes. S. Nõmmik kuulus sõjajärgse Eesti geograafilise uuri-mise algatajate hulka. Koos V. Tar-misto, E. Varepi jt. organiseeris ta 1955 Eesti Geograafia Seltsi, mille tööst võttis aktiivselt osa kolme aastakümne jooksul. Agaralt propageeris ta matemaatiliste meeto-dite rakendamist geograafias, orga-niseerides selleks Eestis kaks üleliidulist nõupidamist. Veel rajati tema algatusel TRÜ linnalabor. Kõige selle tunnustuseks on hulk aukirju, kuus medalit ja Rahvaste Sõpruse orden.

Lahkunule oli võõras omaette nokitsemine. Ikka ja jälle tutvustas ta oma teoreetilisi mõtisklusi ja uurimistulemusi kolleegidele ja õpi-lastele. Eriti suurt rõõmu tundis ta oma õpilaste töödest ja edust tea-duses. Lõpetamata jäi 1979 ilmu-nud Eesti majandusgeograafia kõrgkooliõpiku uusväljaanne, kuid ilmusid kirjutised Eesti majanduse territoriaalkorraldusest uutmise tingimustes. Salme Nõmmiku ideid tuleb ellu viia ja IME programmi täitmiseks edasi arendada juba tema õpilastel. Opetaja lahkus, kuid õpilaste töodes elab ta edasi.

Kolleegid  
majandusgeograafia kateedrist

## KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 1. oktoobril kl. 21 õpetajate päeva eelne kesköö sügis-trall (videoklipid).  
Pühapäeval, 2. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «Sügis on käes» (vaatamiseks heavyklippe).

## «LAULULEHT»

oli hää asi ja laulud ka hää, aga need, kes ostsid «Laululehe» selle kuu algul peahoone kioskit, mak-sid ainult 50 kopikat. See on ühe «Laululehe» hind, neid aga oli kokku pandud kaks eksemplari. Meie kioskitädi jääb niimoodi puudu ei vähem ega rohkem kui 25 rubla. Maksame siis ka teise eksemplari eest, eks!

NB!

Järgmine leht ilmub 6. oktoob-ril.

Toimetaja VARJE SOOTAK

## Rebastele raamatuid!

Oppeaasta algus raamatukogus on esmakursuslastele mõ-neti erinev eelmistest. Kergenda-maks kirjanduse väljaotsimist kataloogidest ja vältimaks pikka järjekorras seismist kirjanduse kät-tesaamiseks antakse esmakursus-lastele põhiõpikud erialade ja grup-pide kaupa kindla graafiku alusel. Õpikukomplektide laenuta-mise ajal registreeritakse esmakur-suslased raamatukogu lugejateks ja tutvustatakse raamatukogu ka-sutamise korda. Raamatukokku tul-les palume kaasa võtta üliõpilas-pilet, foto (3×4 cm), kirjutus-vahend ning kott laenatud raama-tute jaoks. Palume tulla raamatukokku järg-mistel aegadel:

4. okt. 8.30 geoloogia  
10.15 geograafia  
13.30 raamatupid. (eesti)  
16.15 ajalugu  
18.15 defektoloogia  
5. okt. 8.30 stomatoloogia  
10.30 kaubandusökon.

6. okt. 8.30 žurnalistika  
10.15 bioloogia (5., 6. r.)  
12.15 bioloogia (1.—4. r.)  
14.15 ravi (eesti 9.—12. r.)  
10. okt. 8.30 õigus  
14.30 kehakult. (eesti)  
18.15 pediatría  
11. okt. 13.30 tööstuskaubat.  
16.15 saksa fil.  
16.15 prantsuse fil.  
18.15 inglise fil.  
12. okt. 8.30 vene fil. (eesti)  
10.30 toidukaubat.  
13.30 majandusküb.  
16.15 farmaatsia  
18.15 vene fil. (vene)  
13. okt. 16.15 eesti fil.  
18.15 keemia (nimed N—V)  
14. okt. 8.30 spordimed.  
11.30 raamatupid. (vene)  
14.20 kehakult. (vene)  
17.15 rahandus  
18.30 ravi (vene)

15. okt. 10.15 ravi (eesti 5.—8. r.)  
12.15 ravi (eesti 1.—4. r.)

Kui mõni eriala, eriti need, kes on graafiku lõpupoole, leiab teise sobiva tunni raamatukokku tule-kuks (nt. 3. okt. või 8. okt.), pa-lume kursusejuhendamal võtta kon-takt õppekirjanduse kojulaenutuse-ga tel. 353 02. Ka meie oleme huvitatud, et üliõpilased saaksid põhikirjanduse kiiremini kätte.

Need, kes mõjuvatel põhjustel ei saa tulla koos oma grupiga, regist-reeritakse hiljem lugejaks raamatu-kogu registratuuris ja nad saavad õpikukomplekti kätte kuni 15. ok-toobrini õpikute kojulaenutusest I korrusel.

Ootame õpikukomplektide järele ka kolhoosis olnud II kursuse üli-õpilasi. Teenindamine toimub indi-viduaalselt õpikute kojulaenutuses I korrusel.

TRÜ TR õppekirjanduse  
kojulaenutusAPTEEK TÜHJAKS  
RIISUTUD

Imevere kolhoosi juhatastest tea-tatakse toimepandud kuriteost, mil-les kahlustatakse TRÜ üliõpilasi. Nimelt läks ühel päeval kadu-ma esimehe ametiauto ning koos sellega kohaliku apteegi piirituse-varud. Samal õhtul murti sisse 14 km kaugusel asuvasse saansu-vilasse, mille omanik on K. K. Kahe kuriteo vahel arvatakse ole-vat seos, mida kinnitab tõik, et saansuvila lähedusest leiti tüh-jaksriisutuna ülnalmetatud auto (vt. fotot).

Uurimine jätkub.

Piirkonnaavolinik  
O. P.



# TRÜ NÕUKOGUS

## ● OMA PÕHIKIRJA PROJEKT! ● ● «EI!» ENSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI PROJEKTILE AVALIKE ÜRITUSTE KORRA KOHTA! ●

Reedesel nõukogul istuti kaua, peaaegu kella kaheni. Vist seepärast tekitas üks lõppu jäänud küsimus mõneski arusaamatuse: kas ongi Struve 2 ja hotelli asja veel üldse võimalik selgeks rääkida? Aga algusest.

Reorganiseeritud haridusministeerium jagas õppejõududele aastatepikkuse koostöö eest teenete medali (Ruth Ling, Reet Kasik, Kanni Indre, Ott Kurs, Kalle Velsker, Igor Tšernov, Ljubov Kisseljova, Henni Kallak) ja teenete plaadi (Antidea Metsa, Helga Kurm, Inger Kraav, Aimi Sukamägi, Karl Muru, Olaf Prinits, Hillar Palamets, Allan Liim, Heino Mardiste, Gunnar Karu).

Valimisi oli palju. Kateedrijuhatajad: analüütilise keemia kateeder — keemiadoktor Ilmar Koppel, teor. füüsika kateeder — dots. Ivar Piir, majandusküberneetika ja statistika kateeder — dots. Jaak Karu, sportmängude kateeder — dots. Rein Roos, Arstiteaduskond esitas valimiseks sisehaiguste propedeutika kateedri juhataja kohale kaks kandidaati — meditsiinidoktorid Elmut Laane ja Rein Teesalu (uute määruste järgi on see lubatud!). Rohkem hääli sai viimane. Võimlemise ja biomehaanika kateedri juhataja kohale kandideerisid dotsendid Rein Torm ja Arved Vain. Nõukogu eelistas senist kateedrijuhatajat Arved Vaini.

Professori kohale valiti meditsiinidoktor Märt Saarma, dots. Ülo Vanaaseme, prof. Arvo Rõõmusoks, prof. Joosep Reinaru ja prof. Ene Ergma. Viimane tuleb meile Moskvast NSV Liidu TA süsteemist.

Uuel õppeprorektoril prof. Heino Siiguril tuli teha eelmise õppeaasta kokkuvõte. Arvuliselt näeb see välja niisugune: 1016 lõpetajat, neist 766 päevases ja 250 kaugõppes. 64 oli neid, kes said *cum laude* diplomi. Üle-eelmise õppeaastaga võrreldes said paremaid hindeid kehakultuurlased, ajaloolased, arstid, filoloogid. Teaduskondadest olid protsendi järgi eespool ajaloo-, majandus- ja arstiteaduskond. 11 kursust olid niisugused, kus õppeedukus läks alla 75%. Kuigi üldiselt on majandusteaduskonnas head tulemused, oli nende seas ka rahanduse ja krediidi II ja III kursus ning majandusküberneetika II kursus. 470 üliõpilast sai ülikoolist lahkumiskäskkirja, (suurem osa — 236 edasijõudmatuse tõttu, 87 omal soovil jne.).

«Omal soovil lahkujaid ei tule kahetseda, see on kõrgkoolieelse kutsesuunitluse puudus. Parem, kui pettunu lahkub kohe, hoopis halvem,

kui läheb soovimatule tööle,» oli õppeprorektori arvamine.

Võlgnevuste ja eksmatrikuleerimisega läks viimasel õppeaastal asi eriti tõsiseks. Nüüd võib öelda, et kuigi väljalangevus algul suurenes, hiljem see stabiliseerus.

Küsimusi tuli iseseisva õppetöö kontrollimise kohta. Teaduskondadel tuleb välja töötada moodus siiski ka selle kontrollimiseks. Rühma-päevikuid enam ei ole, kuid vaja oleks teada saada, kas üliõpilane puudunud loengute asemel on tööd teinud.

Septembris teravaks kujunenud sõjalise õpetuse olukorra kohta ütles õppeprorektor, et püütakse arvestada tudengite ettepanekuid nii palju kui võimalik. Oppeosakonna juhataja Mati Salundi lisas: «Uus õppeplaani võimaldab sõjalist alustada II kursuse asemel III kursusel.»

Õppeprorektor Valter Haameri andmetel on ümberkorraldused kaugõppes andnud häid tulemusi — on hakatud paremini õppima. Oppeedukus kehakultuurlastel, filoloogidel ja juristidel tõusis, kuid ometi on erialati suuri kõikumisi. Nii kaugõppijaid kui ka päevaseid tudengeid puudutab õppekirjanduse seis. Siin ei ole tendentsid kiita: käskkirjad laekuvad kirjastuse süsteemitult, ülikooli paljundusvõimalused vähenevad (Inglise aparaadile ei ole millegi eest uusi osasid osta). Seepärast palus V. Haamer enne paljundamist hoolikalt mõelda, mida, milleks ja kui palju teha, sest ka paberivarud ei suurene.

Rektor prof. Jüri Kärneri meelest oleme liiga pessimistlikud: midagi ei ole, midagi ei saa. On vaja täielikult ära kasutada Pergamon Pressiga sõlmitavad lepingud, saada oma valuutaarve. Välissidemed küll hoogustuvad, kuid peame jõudma selleni, et igal kateedril on oma külalispartner.

TARTU ÜLIKOOLI PÕHIKIRJA PROJEKT võeti vastu. Pärast paranduste ja täienduste sisseviimist ning stiililist ja keelelist korrektuuri avaldame selle ka lehes. Muide, põhikirja koostamisel ei ole lähtutud kehtivast seadusandlusest, vaid nendest taotlustest, mida ülikool oma tegevuses õigeks peab.

Nõukogu toetas õigusteaduskonna nõukogu seisukohta tagasi lükata ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi projekt vastutuse kohta koosolekute, miitingute jm. läbiviimise korra rikkumise eest Eesti NSVs.

Arstiteaduskonna dekaan prof. Ain-Elmar Kaasik ja prof. Lembit Allikmets tegid ettepaneku esitada linna juhtidele TRÜ nõukogu veebruarikuu seisukoht hotelli ehitamise asjus. Linnal puuduvat ülikooli ametlik seisukoht. Veebruaris arutati arstiteaduskonna seisukohta ning lähtudes sellest, et oldi seatud juba fakti ette — kas hotell või Struve 2 —, eelistati hotelli ehitamist. Kas see otsus hotelli ehitamist kiirendab, ei tea. Pealegi ajal, kui ajaleheartiklites läheb vesi ajalooliste väärtuste hindamise ja eri seisukohtade pealesurumise ümber aina segasemaks.

## Akadeemilisuse kaitseks

Itaalias olin esmakordselt. Roomast tuli sõitu alustada omal käel. Muidu on ikka keegi saatja kaasas. Kõigepealt pidin Roomas muretsema rongipileti Bolognasse. Niipalju oli siiski kasu, et sain Roomat näha, metrooga sõitsin Vatikanini... Väga paljudest asjadest ei teadnud enne midagi, näiteks rongipiletite süsteemist. Pealegi on itaallastel, nagu suurrahvastel üldse, napp keelteoskus. Piletit ei saanud kella-aeg ja vaguni number. Kui küsisin, et kas ma viimase rongi peale mahun, öeldi, et küll konduktor selle asja korda ajab. Viimane rong pühapäeva õhtul oligi puupüsti täis. Tundus, et puhkepäeviti armastatakse võrdlemisi palju rahva hulgas viibida. See torkas mitmel pool silma. Omamoodi isegi kupees. Kui meie püüame võrdlemisi hajutatult olla, siis lõunamaalased on ikka koos. Ka nende emotsionaalsus oli põhjamaisele natuurile päris uus, aga meeldiv kogemus.

Bologna ülikooli juubelimuljeid küsisid rektor professor Jüri Kärneri käest ühtaegu nii «Edasi» kui «TRÜ» ajakirjanik. Linnalehest on neid nüüd juba lugeda saanud, väiksem väljaanne ei püüa küll kõike enam korrata, aga päris mitmest asjast ei saa ka mõõda minna.

✳ JUUBELIÜRITUSED. Rektori muljed olid kui mitte just vapustavad, siis igal juhul väga rõõmsad. Esmalt üritustest endast ja muidugi kontaktidest. Kõigepealt peeti 900. juubeli nädalal konverents «Ülikooli muutuvast maailmas». Üheks teemaks oli ka näiteks ülikooli autonoomia. Üks päev oli pühendatud Euroopa rektorite konve-

rentsile ja ka Erasmus-programmile (üliõpilaste ja õppejõudude massiline vahetamiskava).

Pidustused kulmineerisid 18. septembril Euroopa Ülikoolide Suurele Hartale allakirjutamisega, millele kirjutasiid alla kõik rektorid.

Sel ajal kui rektorid allkirjastasid, esitasid linna sümfooniaorkester ja koor palverändurite koori «Nabuccot». See oli midagi nii erilist, et olime neil hetkil lausa mingis transiisundis.

Hartas on kirjas ülikoolide põhimõtted. Arutati, kas ülikoolid peavad minema nii ameerikalikku teed (kiire areng ühe päeva teenistuses) või vastupidi, humanitaaralade poole, teaduste poole, mille pilk rohkem tulevikku suunatud. Harta jääb kaitsma viimast seisukohta.

Jüri Kärnerile oli see nädal üks suur stažeerimine: kaugeim kontakt oli Indoneesia rektoriga. Eri-lise mulje jätsid kreeklased oma optimistliku olekuga. TRÜ visiitkaardiks oli professor Juri Lotmani ettekanne. Bologna ülikoolilt tuli kohe ettepanek sõlmida koostööleping filoloogidega. Meiega koostööst oli huvitatud ka määndžere ettevalmistav Bocconi eraülikool. Väga kaasaegselt sisustatud kõrgkoolis koolitatakse nii lihtsaid määndžere kui koguni tippdirektoreid.

Bologna ülikooli sponsor firma «Fiat» korraldas rektoritele ka sõidu Veneetsiasse.

Mitmesugust kirjandust, prospekte on kaasas nii palju, et kõllega ei ole veel tutvuda jõudnud. Mitmed asjad andsin üle muuseu-

(Järg 2. lk.)



Konstitutsioon tagab meile õiguse haridusele. Lahutamatu hariduse komponent on oma maa ja rahva ajaloo tundmine. Tartu muinsuskaitsepäevadest saadik on lootus tagasi saada Eesti Rahva Muuseum Raadil. Tulevikulootus RR kongressist aga, et Eestimaa kohal ei lenda ükski sõjalennuk.

## RAHVARINDE VEERG

### Vox populi

Julgen küll nii öelda — see oli rahva hää! Kui palju olemasolevate pildil näinud suurfoorumite delegaate uhketes soengutes, üleoleva hoiakuga, kõigile nägemiseks külgeriputatud autasudega. Kuulsid neid aga rääkimas, siis ei saanud nad kaugemale üldtuntud tõdedest.

Pressi kohad olid linnahallis lava ees parempoolses sektoris. Sealt oli hea pead saali poole pöörata, näha erinevaid reageeringuid. Ja rahvas mõtles kaasa, ütles välja, valis ja hääletas neid, keda ise tahtis.

Mõttes olen rahvarinde kongressi kirjutamist alustanud mitu korda, iga kord erineva algusega. Mõttes olen oma mõtted paika pannud. Hoopis raskem on nüüd, teispäeva hommikul enne loo trükkimist viimist kirjutusmasina taga ära trükkida seda, mis olulisim, seda, mida pole juba öeldud mujal ajakirjanduses või veel öeldakse enne neljapäeva. Lohutan ennast sellega, et jätan järgmises lehes, kuhu loodame saada ka ülikooli rahvarindelaste arvamusi.

Ülikoolist oli delegaate ja külalisi üsna hulga, üliõpilasi nende seas siiski üpris vähe. Hõisakem sellegi üle, et volikogusse valiti majandusteaduskonna tudeng Pao-vo Kollom.

Vist oli see «Moskovskije Novosti» esindaja, kes päris pressikonverentsil arvamusi noorteparlamendi kohta. Sealt sain ka sügavamõttelise vastuse prof. Rem Blumilt noorte vähesuse osalemise kohta. Ja nimelt — see ei ole noorte endi viga, et nad praegusest ühiskonnast suuresti kõrvalt jäävad. Stagnatsiooniga lihtsalt peletas nad eemale, muutis poliitiliselt inertseks. Noort jõudu vajab aga RR häda, nii erinevate ühendustena kui mõttekaaslastena. Ka ülikooli tudengite tugigrupis «Kogu võim nõukogudele» tuntakse selle üle muret. Kas ongi mõtet hõigata — tulge, hakake ise tegema. Selleks võiksid kujuneda mitmesugused tõukejõud iseäranis äratundmisrõõmuga — see on minu koht.

Üliõpilaste tegemiste vastu tundsid huvi ka paljud kolleegid. Vello Pohla oli hämmastunud roheliste vähesuse üle, Ants Pajul ei ole veel meelest läinud tudengite napp kaasalõõmine suuremates keskkonnakaitse ettevõtmistes (siin ei ole muidugi mõeldud fosforiidilüükimist). Ise arvan, et praegu alles hakkab tudeng tundma kohta, kuhu ta kuuluda tahab, tundma seda, mida teha, sest valikuvõimalused on avarad.

Aga tagasi kongressile. Vahe-egadel, kui delegaadid oma asju arutasid, tõttasid ajakirjanikud pressikonverentsidele. Iseendale oli väga heaks kogemuseks näha välisajakirjanike tööd, Tõnis Aviksoni kindlakäeliselt (ka sõna olsees mõttes — žestikuleerimist tõlkidega) ja no ka vaimukalt juhitud pressikonverentside, seda lausa kuuluvat ajuraginat, mis ümberringi raksus. Ei tulnud ma seekord Tallinnast tagasi säärase emotsionaalse laenguga nagu loomeliitide pleenumilt. Aga see ei ole mitte üks raas etteheide, pigem selgus probleemide seisus, edasiminekuks, sest oi kui palju on juba meie endi rahva käes. Aga kõigest sellest lähemalt juba järgmises lehes.

VARJE SOOTAK

RAHVARINDE VEERG



# Foorum, dialoog, lahtised ukused

● BALTI UURINGUTE EDENDAMISE ÜHING 20 ●

Vaatamata sellele, et Moskva, Riia ja Tallinna poliitilised paskvillistid on oma mitmes vastupropagandaraamatus pidanud juba selgeta, mis on AABS (Association for the Advancement of Baltic Studies), teeme seda siinkohal veel kord. Olgu see lühitutvustus ühtlasi Ameerikas tegutseva Balti Uuringute Edendamise Ühingu kahekümenda aastapäeva tagasihoidlikuks tähistuseks.

\* \* \*

28. nov. — 1. dets. 1968 oli läti akadeemiliste organisatsioonide aastavõttepäeval Marylandi ülikooli kokku tulnud 48 Baltimaade probleemidega tegelevat teadlast. 17 neist olid eestlased. Konverentsi üheks suurimaks initsiaatoriks oli *Latvian Academic Fraternities*, teadusliku komitee esimees Janis Gaigulis, kes konverentsi ideega oli välja tulnud juba 1966. aastal ja keda nüüd Mr. AABSiks kutsutakse. 1. detsembril 1968 toimunud üldkoosolekul võeti vastu otsus AABSi loomise kohta. Valiti organiseerimiskoordinaator, kuhu eestlastest kuulusid I. Ivask ja H. Valdsaar. Sõlmküsimused, mis vaidlustes kerkisid, on varem ja hiljemgi olnud pagulasorganisatsioonidele kaunis iseloomulikud. N: kas luua teaduslik organisatsioon või võitlusühing, kuidas suhtuda kontaktidesse oma põhiliste uurimisobjektidega — raudeesriide taga asuvate Balti vabariikidega.

Ei saanudki teisiti olla, et mõlemad küsimused lahendati mitte ideoloogilisest, vaid teaduslikust mõtteviisist lähtudes. «AABS on sõltumatu teaduslik foorum objektiveerimiseks ja erapooletuks uurimistulemuste esitamiseks ja arutamiseks».

seks. Tema tegevus sisaldab kohtumiste ja konverentside algatamist teaduslike vaadete vahetamiseks. Liikmeskond on avatud kõigile, kes soovivad neid püüdlusi toetada.

«Nii kõlab AABSi programmitutvustus. Rein Taagepera rõhutas viimasel konverentsil: «Teadusliku organisatsioonina me oleme ja peame olema mittepoliitilised isegi siis, kui isikute võime olla aktiivsed erinevates suundades.» Kas AABSi liikmed on seda põhimõtet oma töös suutnud ka täielikult rakendada? Eepüüsi ausaks jäädes tuleb vist nentida, et siiski mitte päriselt, ent hääled on ikkagi haruldased, paar protsenti, mitte rohkem (kui seda nii mõõta saaks).

A lati ei ole uuringute tulemused just «meeldivad» on juhtunud, et need on kaasa toonud pagulasakademi konservatiivsema osa süüdistusi reetmiseski. Aga nagu Taagepera teisel märkinud: «Klammerdumine parteijoonel külge (olgu see kommunistlik, antikommunistlik või mõni muu) tähendaks kaotada eneserespekt õpetlasena ja maailma õpetlaskonna respekt. See viimane tähendaks muide, et niisugune õpetlane muutuks poliitiliselt kasutuks väljaspool totaliseeritud maid.»

Just objektiivsed uuringud on need, mis kutsuvad meie vastu laias maailmas huvi tundma ka 50 aasta pärast. See on trump, mis lööb ka siis, kui tänased poliitilised võitlused on ammugi unustatud. Selles peitub mitte ainult uurija isiklik surematus, vaid ka rahvaste surematus. AABSi elujõulisust näitab tema mainimine teistes Lääne allikates. Eelõeldu ei välista muidugi ka kaasaja teravikega tegelevate

komiteede ja abistamiskeskuste tööd. Neilgi oli ning on veelgi täita oma asendamatut rolli, ent piirduda ei saa vaid sellelaadsete ettevõtmistega.

T ise põhiprobleemi — kontaktide realiseerimine on kulgenud vaeviliselt, aga seda mitte AABSi sõltuvast. Esimene otsesem katse võtta kontakti uurijatega Nõukogude Liidus tehti aastatel 1976–1977, mil Kieli Ülikooli prof. Dietrich A. Loeben külastas teaduste akadeemiaid ja ülikoole Tallinnas, Tartus, Riias ja Vilniuses.

Ise kirjutas ta selle reisi kohta: «Seltsid akadeemilised visiitid on Lääne teadlastele senini ebaharilikke sündmuseks. N. Liitu on tähtselt võetud kui turismiipaika, harva kui kohta teadustööks.» 1983. aastal läbis sama marsruudi Pennsylvania Ülikooli slaavi keelteprof. William R. Schmalstieg, et uurida koostöövõimalusi AABSi ja siinsete teadusorganisatsioonide vahel. Tema reisimuljed: «Mulle tundub, et balti rahvastest on eestlased kõige rohkem huvitatud kontaktidest Lääne teadlastega. Samuti üsna mä, et eestlased tunnevad, et AABS võiks olla neile abivahendiks kultuurilisel ellujäämisel.» Pinnasõnades on olnud teisigi.

1982 olid AABSi konverentsil kaks teadlast Lätist. Sellest alates on nõukogude teadlased neil üritustel osalenud. Oluliseks kujunes A. Kõõrna ja A. Raidi visiit 1986. aastal. Paralleelselt on aga ametlikest ideoloogiakahureist tulnud vaid sõimu või on kasutatud lihtsalt mahavaikimise taktikat.

TIIT PRUULI  
stud. phil.  
(Järgneb.)

## FRED KUDU

4. I 1917—29. IX 1988

Pärast rasket haigust suri dotsent, kehakultuuriteaduskonna töölerakendaja, kauaaegne dekaan ja kateedrijuhataja, NSV Liidu teeline sporditegelane Fred Kudu.

F. Kudu lõpetas 1940. aastal ülikooli spordipedagoogi kvalifikatsiooniga. Töömeheteed alustas Eesti Spordi Keskkliidu treenerina. 1940. aastal algas ka spordipedagoogi töö ülikoolis, mis kestis selle aasta 29. septembrini.

Suures Isamaasõjas võitles F. Kudu Eesti Laskurkorpuses, organiseerides ühtlasi võitlejate spordijelu. Väga heade organisatoorivõimete ning erialaste teadmiste tõttu suunati ta 1944. aastal Spordikomitee õppeosakonna ülemaks, sama aasta sügisest aga vabastatud Tartusse ülikooli kehalise kasvatusse instituudi, hilisema kehakultuuriteaduskonna tööd organiseerima ja juhtima. Sellel töökojal töötas ta vaheaegadega kuni 1965. aastani. Ühtlasi juhatas ta 30 aastat kergejõustiku kateedrit.

F. Kudu õlgadel lasus teaduskonna ja kateedri juhtimine kõige pingelisemal ja raskemal sõjajärgsel perioodil. Tuli ju kõigepealt komplekteerida või koguni koolitada teaduskonna pedagoogiline kader, spordibaasid olid varemetes, puudus inventar. Just nüüd avaldus endise tippsportlase, meistersportlasest kaugshippaja töövõime, visadus ja organisatooritalent. Tema eestvõttel rajati nii Tartusse kui ka Käärikule ajakohased spordibaasid, teaduskond sai mitmete uute ettevõtmiste algatajaks nii vabariigis kui ka NSV Liidus — hakati koolitama spordiarste, teaduskonna juurde loodi lihastalitluse probleemilabor jm. F. Kudu treeneritöö tunnuseks aga on ta õpilaste H. Lipu, R. Auna, V. Külveti tõusmine maailma sporditippu.

1956. aastal oimistati F. Kudule dotsendi kutse. Suure teadmistega, erudeeritud spordipedagoog pälvis tunnustuse nii NSV Liidus kui ka välismaal. Tal tuli ühiskondlikus



korras tegelda NSV Liidu kergejõustiku koondvõistkonnaga, eriti mitmevõistlajatega, jagada oma põhjalikke erialaseid teadmisi ja oskusi mitmesugustel nii kodumaistel kui rahvusvahelistel nõiupidamistel, konverentsidel jm. Viimast soodustas mitme võõrkeele valdamine.

Väga suurt tööd on F. Kudu teinud tervete eluviiside, kehakultuuri ja spordi propageerimisel ning populariseerimisel.

Põhitöö kõrval lõi F. Kudu aktiivselt kaasa ka mitmesugustes ühiskondlikus töös lõikudes. Kõiki ülesandeid täitis ta kuduliku visaduse, sihikindluse, energia ja vastutustundega, tema tööd on hinnatud paljude autasudega.

Fred Kudu oli abivalmis, tasa-kaalukas, oma töösse jäägilt kiindunud seltsimees, kellest on jäänud helge mälestus.

Õpilased ja kolleegid

Matusetalitus on täna kl. 11 aulais, muldasängitamine Raadi kalmistule.

## Akadeemilisuse ...

(Algus 1. lk.)

mile, sealhulgas ka mapi Bologna ülikooli vanade reprodaga.

Rektorile hakkas silma ja jäi hinge akadeemilisuse väljendusriietes, esemetes, tseremooniates. Enamik rektoreid kandis toogasid ja ametirahasid.

On arvatud, et kas meil niisuvembris-detsembris ootab väliseest-

gust maskeraadi tarvis, muresid niigi küllalt, aga kes teab. Võibolla peaks siiski kaaluma meie doktoritele, dekaanidele ja teistele ametirühetuse ja atribuutika sisseseadmist. See ei peaks olema väga rangelt akadeemiline, vaid kaasaegsem. Paljude uemate ülikoolide rektoritel (Kuopio ja Jyväskylä) olid toogad tehtud rahvusparaselt.

Reedel sõitis rektor Sofia ülikooli 100 aasta pidustustele. Nolaste kutse külastada Ameerika ja Kanada ülikoole.

## NB!

### KÜLALISFILOSOOF

Tartu Ülikooli filosoofia didaktika sektori külalisprofessor Helmut GIRNDT Duisburgi ülikoolist (Saksamaa LV) peab eeloleval nädalal ülikooli raamatukogu auditooriumis 202 saksa keeli kaks avalikku loengut:

kolmapäeval, 12. oktoobril k. 12—14 — «Filosoofia õpetamine Saksamaal LV-s: õnn ja moraali Aristotelese näitel»,

neljapäeval, 13. oktoobril k. 14—16 — «Nagarjuna keskmine tee».

Kõik huvilised teretunud!

### TULE RAHVUSVAHELISTE SUHETE RINGI!

Oma endisi ja ka hulgalt uusi liikmeid ootab RSR teisipäeval, 11. oktoobril kl. 18.15 teadusraamatukogu auditooriumis 321.

### TEADUSRAAMATUKOGU KONVERENTSISAALIS

esineb kolmapäeval, 12. oktoobril kl. 16 Peeter Olesk teemal «Humanitaarhariduse tähendusest tänapäeva elus».

### NOORSOOTEATER

esineb TRÜ klubis 19. ja 20. oktoobril kl. 19 John Murelli näiden-diga «Päike ja mina» (Hilja Varem ja Andrus Vaariku esituses). Ohistellimusi võetakse vastu 12., 13. ja 14. oktoobril kl. 15—17 klubis tel. 34 700.

### ÜLIKOOLI TÖÖTAJATE KÄSITÖÖRING

ootab oma ridadesse uusi käsitööhuvilisi naisi 12. oktoobril kell 17 Tähe 4—015.

Info tel. 35434 Tiiu Mürsepp.

### VABA NÄITEMÄNGU-SELTS «MUNEV AINE»

Teisipäeval, 11. oktoobril kl. 20 klubis H.-K. Hellati õudne kurbmäng «Robinsoni päästja». Lavastus ja kujundus Jaan Kiho. Piletid müügil tund enne algust.

### KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 8. oktoobril kl. 21 keskõiseid viinakuu vikervise (kuulamiseks-vaatamiseks George Michael).

Pühapäeval, 9. oktoobril kl. 21 EVERGREEN FUTU. Tümpsu sekka ka futulugusid (kuulamiseks Howard Jones).

Toimetaja VARJE SOOTAK

## Kas pioneerilaagri-praktika on vajalik?

(Algus eelmises lehes)

1987/88. õppeaastal viidi läbi küsitlus V kursuse üliõpilaste (matem., ajal., ingl. fil.) hulgas, et välja selgitada, milline õppevorm on kõige õigem õpetajate ettevalmistamise parandamiseks. Kõrvuti pedagoogiliste ainetega võeti arvesse ka praktika.

Milliseid õpetajate ettevalmistamise eesmärgi võimaldab siis realiseerida pioneerilaagripraktika?

Eelkõige leitakse, et laagripraktika arendab lapselembelisust, huumorisust ja austust lapse vastu, suunab tähelepanu lapse isiksuse arengule, äratas soovi olla õpetaja. Pedagoogilise tehnika osas annab praktika kollektiivi ja õpilaste tundmaõppimise oskust, organiseerimis- ja planeerimisioskust, suhtlemistehnikat. Praktika aitab leida enda jaoks sobivat suhtlemisstiili, tõstb enesekindlust ja kriitilisust. Pedagoogilise eneseregulatsiooni seisukohalt olulistena kasvavad suhtlemisvõime, loovus ja analüüsivõime.

Neid eesmärgi arvatakse pioneerilaagripraktika paremini saavutada aitavat kui ükski teine õppevorm (metoodikute nõukogu vastused langevad selles üliõpilaste arvamusga üsna täpselt kokku). Uurimust tuleb siiski veel jätkata, vastanute arv on ulatuslikumate üldistuste tegemiseks esialgu liiga väike.

\* \* \*

Ülikool suunab koolidesse pidevalt palju õpetajaid. Nende stažöörilaasta edukuse kohta on tagasiside olemas. Ilmneb, et meie lõpetanutel on:

a) suhtlemisalaseid puudujääke nii kolleegide kui õpilastega;

b) raskusi õpilaste tundmaõppimisel, nende isikupära arvestamisel; c) oskamatust organiseerida juhatajate klassi tegevust ja klassijuhatajatundide läbiviimist; d) distsipliiniraskusi.

On ka aine- ja metoodikaalaseid etteheiteid, aga suhteliselt vähem. Kahtlemata olenevad tulemused suurel määral noorest õpetajast endast, tema hoiakutest, hinnangutest, motivatsioonist, ent küllalt palju ka ettevalmistusest.

\* \* \*

Võrdluseks veel üks kõrvalepõige. Jaapanis on Tokio Pedagoogilise Ülikooli juurde kinnitatud 4 algkooli, 1 madalam keskkool, 4 vanemat keskkooli, arengupeetusega laste kool ja lasteaiad. Üliõpilased läbivad praktikal kõik vanuseastmed ja osalevad kogu õppekasvatustöös. Meie küll räägime eri vanuseastmete ja individuaalsete erinevuste arvestamisest, kuid koolis saab üliõpilane tegelda ainult teatud vanuseastmega (füüsikum-keemikud seejuures alles alates 6.—7. klassist) ja kasvatuslikult üsna väheülevas tunnisituatsioonis. Laps tervikuna kogu oma elutegevuses ja vanuseastmete järgnevuses, kõigi ta arengufaktorite vastastikusel mõjus jõuab koolipraktikal vaevalt noore õpetajani — ja nii tuleb kooli oodatud õpilaskeskse õpetaja asemel ikka ainult ainekeskne.

\* \* \*

Mis tingis praegu sellise artikli ilmumise? On avalik saladus, et pioneerilaagripraktika vajalikkus õppeplaanis on seadud tõise kahtluse alla. Probleemi on tõstatanud

teoreetiliste harude üliõpilased, aga seni ei ole antud võimalust oma arvamus avaldada pedagoogiliste harude üliõpilastele, noortele pedagoogidele, direktoritele. (Arukas direktor saadab kooli suunatud noore õpetaja enne kooliaasta algust pioneerilaagrisse — kes saab laagris distsipliiniga hakkama, saab ka koolis.)

Meil on arvukalt üliõpilasi, kes käivad mitmel suvel omal soovil pioneerilaagrites (M. Mäemets eesti IV, K. Moon — def. IV, G. Kalajas — füüs. III jne. jne.), ja endisi üliõpilasi, kes igal suvel ülikooli baaslaagrites töötanud (E. Paabo — lõpetas TRÜ 1984, Ü. Loks, R. M. Niilus jt.). Miks? Küllap on laagris siiski kasvatajatelegi midagi niisugust, mida oodatakse ja mille nimel sinna ikka ja uuesti minnakse. Küllap see on laste usaldus ja jäägitu kiindumus, on võimalus tunda end andja rollis õppiva inimesele tavalise võtja rolli asemel, on võimalus end proovile panna üha uutes rasketes kasvatuslikes situatsioonides.

Tulevaste õpetajate seisukohalt peaks silmas pidama ka seda, et paarisaja üliõpilase kõrvalejäämine laagritest tekitab suure kasvatajate puuduse. See sunnib paljusid õpetajaid iga paari aasta tagant suve laagris veetma. Ja küllap ei ole kõige vähem tähtis ka laste seisukoht, kes päris kindlasti eelistavad kasvatajana noort, värsket, energilist, loova ja leidliku vaimuga üliõpilast vananevale, närvilisele, kooliaastast ja lastest väsinud pedagoogile.

HELGI MUONI

## Parim lugu

Septembrikuise «TRÜ» parimateks autoriteks pidas paarkümmend toimetuses käinud tudengit üliõpilastest TIIT PRUULIT ja

TÕNU PEETSI ning õppejõududest PEETER OLESKIT ja HENNA KÄRIKUT.

TRÜ

Ajalake «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 351 80. Hans Heidemann nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedel. Tellim. nr. 3710. Tiraaž 3000 eks.

«Тарту Рийблик Юникоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.







## Rahvusvaheliste suhete ringveerandsaja-aastane

Tõepoolest, 14. oktoobril 25 aastat tagasi peeti esimene loeng RSR-ile. Ring ise oli küll moodustatud juba nädal varem, aga sellest päevast alates on paslik lugeda RSR-i tegevuse algust. Sellest ajast peale on RSR arutanud maailmas toimuvat, kohtunud sadade huvitavate inimestega, korraldanud show'sid suurele auditoriumile, käinud ise esinemas paljudes koh-

tades üle vabarilgi. Paljud meie vlistlased on praegugi jäänud truus poliitikahuvile. Täna, 25 aastat hiljem ootab RSR kõiki oma endisi juhendajaid, presidentide, praegusi liikmeid ja meie poolehoidjaid pl-dulikule koosolekule TRÜ teadus- raamatukogu konverentsisaalis kl. 16. Seega — kohtumiseni täna kell 16!

RSR

## Üliõpilaste ja sõjaväe suhted Saksa LV-s



Rahvusvaheliste suhete ring on kogunud hoolega andmeid üliõpilaste ja armee suhetest teistes riikides. Juba üle aasta tagasi hakkasime pöörduma sellekohaste tähelepanekute talletamise palvega meie ülikooli õppejõudude ja teenistujate poole, kellel seisis ees välisreis. Ühte ja teist on juba kaante vahel, täna pakume lugemiseks ülevaadet Lääne-Saksamaa tudengite ja sealse sõjalise ametkonna suhetest.

Lääne-Saksamaal on sõjaväekohustus täiesti olemas. Kõik sealsed noormehed peaksid peale keskkooli mündri selga tõmbama ja sõltuvalt väelügist 8—15 kuud teenima. Soostugem, et võrreldes meie ajateenistuse pikkusega on sealne lausa kõomes.

Loomulikult leidub noori, kes suurima heameelega lähevad armeele niipea, kui küpsustunnistus käes. Paljud ihkavad siiski kõrgkooli ning sellise sooviga peab sõjajumal taganema. Ülikoolidesse minejatega sõlmatakse leping, mille alusel nood kohustuvad astuma sõjaväkke peale neljandat ülikooliaastat. Ent tegelikult täidab seda lepingut vaid umbes 20 protsenti kõrgharidust omandavatest noormeestest. Ülejäänud toovad kõrvalviilimiseks kõige erinevamaid ettekäändeid. Keeldumise üldlevinud põhjuseks on usulised veendumused. Sel juhul kirjutab noormees vastava motiveeritud avalduse oma sõjaväeringkonna juhatajale. Järgnevalt kutsutakse kokku komisjon, mida nimetatakse *Militäringsrecht*; ehkki tõlkest võiks niigi aru saada, sõjakohtuga siiski tegemist ei ole. Komisjoni kuuluvad armee, kõrgkooli, usklite puhul ka vastava usulahu esindajad ning roheliste puhul nende esindajad. Iga avalduse kirjutanud noormees kutsutakse ette ning temaga vesteldakse õige põhjalikult. Eeskätt püütakse selgeks teha, kas on tegemist tõsi-usklitu või tõsirohelisega või hoopis sellisega, kes ei taha armeele minna.

Olgu öeldud, et iga inimese isiklik asi on omada mistahes maailmavaadet, uskuda ükskõik millist jumalat. Sõjaväeteenistuse vastu on peale usklite veel patsifistid ja rohelised. Muide, see on ka üks põhjusi, miks rohelised on noorte hulgas populaarsed.

Loomulikult on võimalik, et Mill-

*täringsrecht* teeb kindlaks mõne noormehe tegeliku armeeteenistusest keeldumise põhjuse, aga seda juhtuvat harva. Lõppude lõpuks on ju küsimused enamasti ühed ja samad ning rahuldavad vastused on võimalik pähe õppida. Noorte endi sõnul on tegu terve teadusega, kuidas *Bundeswehri* sattumisest kõrvale hoida. Peab ütleva, et Saksa LV kõrgkoolid pole eriti huvitatud oma tudengite kaotamisest ning toetavad igati noormehi.

Küll aga lähevad sõjaväkke arstid ja juristid, kellele antakse seal erilast tööd. Nende edasise karjääri suhtes on oma sõna öelda ka armeel. Muidugi on neil võimalus sõjaväkke jääda, sest sealne palk on algajal arstil või juristil tema tsiviilametivenna omast kõrgem.

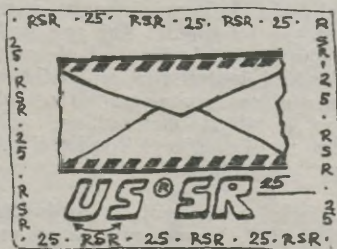
Oletame, et *Militäringsrecht* otuse põhjal noormees ei pea armeele minema. Mis saab edasi? Siis määratakse teatud arv tunde õppeajast, mis tuleb ära töötada oma maa heaks kuskil tsiviilvõim sfääris. Mõistagi makstakse selle töö eest tasu ning noored lähevad üsna meelsasti. Lahkuslised saadetakse näiteks haiglatesse halastajavendadeks, rohelised parke koristama jne.

Niiviisi on hundid söönud ja lambad terved. Lisamata jäi, et mitmete ametite puhul on võimalik töestada — ning sellest saadakse sõjaväeringkondades aru —, et näiteks balletitartistide ja pianistide professionaalsusele mõjub armeeteenistus halvasti.

Kui inimene, kellel me palusime neid sõjaväeasju uurida, esitas endastmõistetava näoga küsimuse neidude sõjalise ettevalmistuse kohta kõrgkoolides, siis jädi teda ammuli sui vaatama.

Saksa LV-s ei saa tütarlapsed kõrgkoolides mingit sõjalist ettevalmistust. Nende jaoks on see midagi üle mõistuse käivat. Küll aga pööratakse suuremat tähelepanu sealsete neidude majapidamis- ja kodundusalaste oskuste arendamisele.

KALEV VILGATS



P. S. Lugesin artikli läbi ja kokkusi. Pean vajalikuks lisada, et selle looga tahtsin valgustada vaid tudengite ja armee suhteid Saksa- maal. Mingit varjatut üleskutset meie tudengitele sõjaväeteenistusest loobumiseks ei tasu siit otsida.

## Praha — august 1988\*

... Kõhn, läppunud hais õhus, tunkedes mehed askeldamas ümber prügiurnide. Salapärased luugid tänavasillutises, mis prügi alla neelavad. Vilunud liigutused, ei ühtegi üleaurust žesti, häält, kõik sujub nagu kellavärk. Just umbes niisugune pilt avaneb kella kahe ja pool kolme vahel öösel Praha südames Václavi väljakul.

Õlime tulnud vaatama südaõist Prahat, kuid peale prügivedajate ning mõne ringikakerdaja (turistid?) ei näinud me kedagi ega midagi põnevat. Kuskil tantsiti, istuti, võeti napsi, aga toimus seekiniste uste taga *night-club* ides, kuhu, nii hilja öösel enam sisse ei lastud. Praha magas. See uni pole aga tavaline. Mitte ainult Praha, vaid kogu Tšehhoslovakkia magab. Magab sügavat stagnaund.

Alguses on sellest isegi raske aru saada, kuna kohalikku keelt mõistmata naudid tavalist turisti-elu: poed, restoranid, kinod, muuseumid jms. Tõelisuse mõistmist takistab ka nn. «Praha spetsiifika». Praha, mis asub Euroopa südames, on oma hästikorrastatud vanalinna, raekojaplatsi, presidendipalee, Karli silla jt. vaatamisväärsustega alati kokku meelitanud huvilisi üle terve maailma. Meie kui nõukogude inimeste jaoks on oluline Prahas valitsev Euroopa hõng, sündimatu käitumine. Seda imelist tunnet jagus kuni augusti keskpaigani. Alates 19. augustist tundsin ma äkki, et viibin sotsialistlikus riigis, kus perestroikast ja demokraatiast suurt midagi ei teata ega teada tahetagi. Tänavanurkadele olid ilmunud miilitsapatrullid, linna toodi juurde sõjaväeüksusi. Tavapärastele miilitsapatrullidele lisandusid veel kol-

memehelised grupid järelekoortega. 19. augustil pidid meie ülikooli EOE Praha rühm ära saatma TPedI tudengid, kes elasid meiega ühes interlaagris. Kohtumispäik oli tavapäraselt Karli sild, kus elu kees südaööni, mängiti kitarr, ja lutati niisama, lauldi.

Tol õhtul valitses sillal täielik vaikus. Edasi-tagasi kõndisid koertega miilitsad. Oli keelatud laulda, tantsida, valju häälega rääkida. Pärast TPedI komandöri valju häälet hispaaniakeelset Tšiili huna- vastast protestilausest kästi meil sild viivitamatult vabastada. Rõõmsa lõpupeo asemel läksime vaiki- des, masendatult raudteejaama.

21. augustil sattusin just 12.30 Václavi väljakule. Valitses mingi erilne õhkkond, tunda oli ootust, mida sõnades raske edasi anda. Hajevil seisvat, midagi ootavat rahvast oli väljakul päris palju. Ümber ringi sagis palju reportereid, esindatud olid maailma juhtivad telekompaniid. Täiesti märkamatu oli Václavi mälestusmärgi ette kogunenud umbes 600-pealine rahvasumm. Kell 13 läks kogu mass liikvele ja siis selgus ka kogunemise põhjus. Sooviti asetada lilli ausamba jalamile, et mälestada 20 aastat tagasi Praha sündmustes hukkunuid. Korraldajad ei ma- ganud. Kiiresti moodustati ahelik ausambale juurdepääsu takistami- seks. Rahva nõrduimust väljendas vilekoor ja lilled visati lihtsalt üle aheliku mälestusmärgi jalamile. Muidugi ei puudunud ka julgeole- kutöötaja, kes need sealt kiiresti ära korjas. Toimus väike kähmlus, kus kaamerameestel väänati apa- raate käest ära ja püüti nende tööd takistada. Lisaks arvukatele miilit-

sa- ja sõjaväepatrullidele seisis lähimas poiktänavas kaks rasket sõjaväeautot, sõdurid kastides oote- valmis. Pidevalt kontrolliti «kaht- laste» inimeste dokumente ja kir- jutati üles nimesid.

Tseremoonla ausamba juures lõp- pes hünni laulmisega. Hiljem jäi rahvas lihtsalt ootama, kuulati, kui- das teistimõtlejad andsid Lääne reporteritele intervjuusid. Ja oligi kõik.

Ohtusi sündmusi võin kirjeldada vaid tuttavate pealtnägijate sõna- de järgi. Me ise suundusime sel ajal raudteejaama, et Bratislavasse sõita. Ohtupimeduses kogunes Kar- li silla piirkonnas juba märksa suu- rem rahvahulk (umbes 10 000), kes suundus loosungite ja transparen- tidega Václavi väljakule (tõenäo- liselt toimus seal ka miiting?). Hiljem suunduti presidendipalee poole, et G. Husakile üle anda rahva nõudmised. Nõuti A. Duběki poliitilist rehabilitaerimist, 1968. a. võõraste vägede sissetungi avalik- ku hukkamõistust, demokraatiat jne. Presidendipaleeni aga ei jõutud, sest sõjavägi oli sillad blokeerinud. Edasiste sündmuste kohta mul in- formatsioon puudub, aga juba kir- jeldatugi näitab, et Tšehhoslovak- kias on olemas jõud, kes soovivad ja julgevad nõuda muutusi ühis- konnas. Tõenäoliselt on selleks va- ja kogu praegune juhtkond välja vahetada ja Tšehhide-slovakkide omaenda sügavast pessimismist üle saada. Lootma peab...

\* vt. H. Kääriku artiklid 9. ja 16. sept. 1988 «TRÜ»-s.

RAUL EAMETS

## Kuhu läheb Poola?

vahetus parteiliider. E. Giereki ter- vis ei pidanud katsumusele vastu (arstid täheldasid tal tõsiseid sü- dametgevuse häireid) ning teda asendas I sekretäri kohal S. Kania. Algas periood, mida poolakad ise tähistasid terminiga «sotsialistlik uuenemine».

Ent tuleme veel korra tagasi toimunu tagamaade juurde. Muidugi häiris poolakaid tarbekaupade krooniline nappus — 70% Poola majanduspotsentsiaalset töötas ise- endale, s.o. iseenda, mitte aga tar- bija jaoks. Paljud konfliktid tekki- sid tulude jaotamise tõttu. Sotsiaalse ebaõigluse kujukas näide: sisse- tulekute erinevused olid Poolas ko- hati kuni 50-kordsed. Sotsiaalseid pingeid võimendas bürokraatia ka- ristamatus, demokraatia tegelik puudumine jne. Miks aga mitte va- rem, miks just aastal 1980 võtsid tööliste väljaastumised niivõrd massilise ulatuse?

Poola sotsioloogia patriarh Jan Szczepański arvates vähenes sõja- järgsel perioodil Poolas pidevalt nende inimeste arv, kes tunnusta- sid olemasolevat ühiskondlikku süs- teemi, ent see mittetunnustamine oli eeskätt vaikiv, passiivne. 1970- ndatel aastatel hakkas endast mär- ku andma 1950-ndatel sündinud põlvkond. Põlvkond, kes ei teadnud midagi sõjast ega stalinismist, tea- dis 1970. a. veristest sündmustest- ki rohkem ajaloo kui isiklike koge- muste põhjal. Just see põlvkond hakkaski reforme nõudma. (J. Szczepański. In search for a rea- sonable way out. — Dialectics and Humanism 1980/4, Special Supple- ment, p. 38—39.)

1980. A. AUGUSTI lõpul ja sep- tembri algul sõlmitud kokkulepped pidid saama esimeseks sammuks pikaajalise majandusliku, poliitilise ja sotsiaalse kriisi likvideerimisel. Pidid saama, aga ei saanud. Võiks öelda, olukorra täit tõsidust ei tun- netanud ei partei ega «Solidaar- sus». Partei kõigil tasanditel kind- lustusid jõud, kes pidasid reforme mittevajalikuks, töölistega sõlmitud leppeid aga andestamatuks veaks.

Selliste jõudude eesmärgiks olid üldjoontes samad, mis 1968. a. Tšehhoslovakkias ja praegu Nõu- kogude Liidus: takistada reformide elluviimist, tekitada anarhiat ja ra- hulolematust, provotseerida sotsia- lismivastaseid meeleolusid, kompro- miteerida uuenduskatsete olemust. Algusest peale lõhenes ka uus ametiühinguliikumine. On väide- tud, et «Solidarsus» kasvas välja liikumise, mida võiks nimetada patriootlik-messianistlikuks. Niisuguste emotsionaalselt kõrgpinges- tatud liikumiste kujunemine selge- piiriliseks organisatsiooniks on kriitiline protsess. «Solidarsus» aga määrates end algusest peale just nimelt organisatsioonina, täp- semalt ametiühinguorganisatioo- nina, mis ei püüa täita poliitilise partei osa. Igasugune ametiühingu- line tegevus sisaldab lõppkokkuvõt- tes vähemal või rohkemal määral igapäevast rutinist tööd. Pisiasja- dega tegelemine oli aga täiesti vastuvõtmatu ühele osale uue ame- tiühingu juhtkonnast. Lisandus veendumus, et mingit koostööd ei saa teha kommunistidega, kes olid viinud Poola katastroofini. Ainsaks argumentideks kõnelustes valitsusega tunnustati streik. Strateegia ja tak- tika küsimustes tekkis radikaalidel pidevaid kokkupõrkeid «Solidarsu- se» juhtkonna mõõdukama tiivaga, kelle eesotsas seisis L. Wałęsa. In- tervjuus kuulsale itaalia naisaja- kirjanikule Oriana Fallacie ütles poola töölisjuht: «Kuidas mulle käivad nõrvidel poisid oma strei- kidega. Olen neile vahetpidamata korranud: egoistid, põikpead, mis õigusega te nii talitate? Intellek- tuaalid on nendega pisut sarnased. Ei oska kohaneda. Võitluse ajal olid suurepärased. Pean neist väga lugu, aga praegu ei oska nad töö- poolest kohaneda. Nad tahaksid endiselt kasutada samu meetodeid, aga see pole võimalik.» Näib, et isearanis «Solidarsuse» tegevuse viimasel perioodil puudus Wałęsal tihti kontroll olukorra üle.

(Järgneb.)

HENN KÄRIK



## KEELE JA KULTUURI SAATUS

Oktoobrikuu alguses on avalikkuse ette toodud järgmised põhimõttelise tähendusega dokumendid: 1) venekeelne «Eesti NSV töötajate internatsionaalse liikumise üldkontseptsioon» («Vperjod», 1. X 1988, nr. 116); 2) «Isemajandava Eesti põllumajanduse arengu kontseptsiooni projekt (EPA variant)» («PA», 4. X 1988, nr. 21); 3) «Eesti NSV isemajandamise kontseptsioon. Teesid. 5. Sotsiaalse ja majandusliku arengu põhisuunad isemajandavas Eestis» («Rahva Hääle», 7. X 1988, nr. 231); 4) «Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi eesti keele staatuse töögruppilt» («Noorte Hääle», 9. X 1988, nr. 233). Nendega tutvunud, on Eesti Üliõpilasseltsi «Logos» asutav kogu oma arvamus eesti keele saatuse kohta (vt. «Edasi», 2. X 1988, nr. 227) edasi arendanud nõnda.

1. Interliikumine peab vajalikuks fikseerida Eesti NSV-s kaks riigikeelt. See ettepanek on demokraatlik ainult näiliselt. Kui küsimuses on need alad Eesti NSV-s, mille elanikkonna enamik on venekeelne (Narva, Sillamäe, Kohtla-Järve, Loksa, Paidiski jm.), siis tuleb arvestada, et kunagise rahvusliku struktuuri muutmises nendel aladel ei ole Eesti põhirahvusest elanikut saanud demokraatlikul viisil kaasa rääkida. Oigusriigi loomist silmas pidades oleks täiesti väär kinnistada selliste alade olemasolu tõttu eesti keele kõrval tervel Eesti NSV

territooriumil riigikeelena ka vene keel. Kõigele lisaks kehtestaks see ametlikus korras tolle etnilise segregatsiooni, mis, olles tendentsina tõepoolest olemas, tuleb just esmajooneliseks likvideerida.

Vastuväidet, et eesti keele tõstmine riigikeele seisundisse on natsionalistlik (ja järelikult ebademokraatlik) samm, väärab konstitutsiooniline tunnustus kõigi Eestis elavate vähemrahvuste õigusele kaitsta omakeelset kultuuri. Kahtlemata ei välista see tunnustus etnilisi (sh. keelelisi) konflikte, mis on näiteks keelte kõnelejaskonna suuruse muutudes ilmselt paratamatud. Kuid niisuguste konfliktide lahendamise õiguslikuks aluseks ei saa olla mittepõlisrahvuste võrdustamine põlisrahvusega, st. põlisrahvuse ilmajätmine kodumaal elamisest tulenevatest eesõigustest. Küll saab selliseks aluseks olla aga inimõiguste deklaratsiooni järgiv seadusandlus, mis fikseerib vähemrahvuste õigused põlisrahvuse hulgas ning garantiid juhaks, kui neid õigusi rikutakse. Seejuures kontrollitakse vähemrahvuste saatust koguni neljalt poolt: 1) vähemrahvuse enda hulgas; 2) vastava rahvuse põhikodumaal; 3) maal, kus antud vähemrahvus elab ja 4) rahvusvahelises avalikkuses. Riiklikus poliitikas osalejatel tuleb seda tahes või tahtmata arvestada.

2. Keeleseaduse väljatöötamise praeguses järgus on jäänud taga-

plaanile murdekeele kõnelejate saatust. Võib-olla ei peagi murdeid keeleseaduses eraldi kasitlema, kuid eriti Lõuna-Eesti kõnelejaskonna huvides oleks siiski tarvilik, et murrete tähendus ja kasutamine oleksid ühemõtteliselt selgitatud. Esmajooneliseks puudub see õigust anda välja murdekeelset trükisõna ning vahendite eraldamist niisuguse õiguse kaitsmiseks.

3. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi eesti keele staatuse töögrupp fikseerib eestikeelse hariduse saamise/andmise kõrval «samuti võimaluse venekeelseks hariduseks». Meie arvates on selline ettepanek poolik. Kultuuraudonoomia lähtudes peab igal vähemrahvusel olema õigus omakeelsele haridusele kuni kõrgkoolini välja.

4. Iseasi, milliste vahenditega see õigus garanteeritakse. Sellega seoses torkab silma, et IME-kontsept-

siooni haridust, kultuuri ja teadust puudutav osa on muuga võrreldes üldiselt kasitlema, kuid tööga ning kelle arvelt finantseeritakse kõik need taotletavad palgatõusud ning hariduse süvendamise projektid, mille vajalikkus kõlab väga ilusasti, mille teostamiseks aga on tarvis vahendite üsna halastamatut ümberjaotamist? Näiteks on vajadus saada meie tulevaste spetsialistide mujale teisi keeli õppima kaugelt suurem kui võimalus kutsuda eesti keelest ja eesti kultuuri huvitatuid siia. Tudengite ja asjahuviliste ekvivalentne vahetus seda disproportsiooni ei kaota, seda saab kaotada üksnes senisest võrratult suurem välisõpingute ja rahvusvahelise kogemuse tundmaõppimise subsideerimine. Ent kuidas, kui programme äärmiselt terav konkurents sunnib tegema järjest uusi arendamist vajavate alade pingeridu? Emakeelne haridus ei ole ainult õigus, see on ka suur kohustus edendada näiteks terminoloogiat, luua originaalset õppekirjandust jne. Haridus maailmatasemel nõuab omakorda vaba suhtlemist eri maade spetsialistide vahel, õpingute võimaldamist parimate õppeasutustes, õppejõudude püsivat küllakutumist jne. — kõike seda, mis ei anna kohe kättesaadavat tulu ning mida on seepärast nii lihtne paremateks aegadeks edasi lükata. Kes aga on see, kes loobub IME kiirema realiseerimise

nimel vabatahtlikult oma osast, mida tal oleks õigus saada kohe?

5. IME-kontseptsiooni teadust puudutav osa märgib lühidalt, et «võimendatakse Eesti ajaloo ja kultuuri uurimist» (5. 2. b.). Sellega jäetakse taas varju eluliselt vajalik teiste rahvaste kultuuri uurimine ning nende kultuuride tutvustamine Eestis. Ometi oleks see ainus võimalus vältida vaimset isolatsiooni, mis tekib pidurdamatult, kui tegeldakse üksnes rahvuslike asjadega. Seepärast paneme ette sõnastada asjaomane punkt järgmiselt: «Võimendatakse Eesti ajaloo ja kultuuri, samuti teiste rahvaste kultuuri uurimist». Me ei mõtle selle võimendamise all sugugi ilmingimata eriliste instituutide asutamist. Me peame silmas võimalusi meie spetsialistide pikaajaliseks ja korduvaks lähetamiseks teiste rahvaste keskele, siit poolt takistamatult osavõttu rahvusvahelistest erialastest üritustest, erialase trükisõnaga häirimatut varustamist jm. Nagu eesti kultuuri uurimine isegi, ei aihku ilma selleta tõsiselt paigast ka klassikaline filoloogia.

PEKKA EREL, TAGO HOLSTING, MART KIVINE, AAVO KOKK, MARIKA LIIVAMÄGI, TOOMAS LIIVAMÄGI, PEETER OLESK, TONU TENDER, MIHKEL VOLT

## SEITSMEAASTANE SÕDA (1981—1988)

algas ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» avaldatud artiklitega 1981. a., kui saadi teada, et ülikooli Teadusliku Raamatukogu juurde tahetakse ehitada hotelli. Milleks niisugune rahutu olmeehitis teatri ja raamatukogu vahetus läheduses? Raamatukogu vajab vaikust ja puhast õhku. Nõrganärvilised — öeldi — ei saa aru, et Tartul on esmajärjekorras vaja hotelli ja just nimelt selle koha peale. Teadusraamatukogu väited loeti põhjendamatuks ja raamatukogu direktoril L. Peebul kästi lõpetada «linna asjadesse sekkumine». Kui selgus, et hotelli ehitusega seoses kuulub lammutamisele vähemalt kolm maja, nende hulgas ka Struve 2, asuti maja kaitsmisele.

PROJEKTEERIJAD (vt. «Edasi», 2. 10. 1988) väidavad, et Struve 2 kaitse kerkis üles alles 1986. a., et «sellekohane» kiri saadi alles 20. aprillil 1987. a. Aga tegelikult?

Esimene kiri saadeti kodu-uurijate poolt linna täitevkomiteele 12. 07. 1982. a. (nr. 9/161). Vastust ei tulnud. Teine kiri samal aadressil läks teele linna kultuurimälestiste kaitse inspeksioonilt 23. 03. 1983. a. (nr. 59/9). Ei midagi targemat. Kolmas kiri — maja säilitada — tehti ülikooli ajaloo komisjoni ja NL Teadusajaloo Koondise Eesti osakonna büroo poolt 29. 12. 1984. a. linna täitevkomiteele ja Ministrite Nõukogusse sm. Indrek Toomele. Sellele järgnes samasisuline ettepanek Tartu linnamuuseumilt 23. 01. 1985. a. (nr. 47/16).

Seoses teadusajaloolaste kirjaga teatab A. Paabut 31. 01. 1985. a. 1. Toomele, et Struve 2 ei oma arhitektuuriajaloolist väärtust, jättes mainimata maja kultuuriloolise ja teadusajaloolise küljel Kultuurimälestiste nimekirja 6. 02. 1985. a. (nr. 1 — 19/2), et see asi tuleb lahendada Tartus kohapeal. Samal aastal — 1985 — ilmus ajakirjas «Nõukogude Eesti Tervishoid» prof. E. Käer-Kingisepa artikkel Struve 2 maja teadusajaloolise väärtuse kohta. Nüüd võisid seda kõik mustvalgelt lugeda.

Kolmandal juulil 1986. a. esitab ülikool Tartu Linna RSN Täitevkomitee kultuuriosakonnale (kiri nr. 1 — 20/64 — 1317) 12 ettepanekut memoriaalvaldkonnast, mille esimeses punktis tehakse ettepanek võtta Struve 2 kultuurimälestisena kaitse alla ning anda edaspidi ülikooli valdusse. Seega arstiteaduskonna väide (vt. «Tartu Riiklik Ülikool», 6. 10. 1988), et linnal puuduvat ülikooli ametlik seisukoht Struve 2 kohta, ei pea paika. Iseasi on, kui arstiteaduskond tahab seda ettepanekut revideerimisele võtta ja ülikooli nõukogu abil uuel rektorilt teistmoodi seisukoha välja kaubelda. Samal aastal — 1986 — esitab täitevkomitee kultuuriosakond ENSV Kultuurimälestistele täiendava nimekirja Tartus kaitse alla võtmist vajavatest objektidest. Selles on sees ka Struve 2. Seniajani pole ei otsust ega vastust.

PROJEKTEERIJAD peavad oluliseks argumentiks, et ülikooli juu-

## ● KULTUURIKAITSE ●

beli puhul «millegipärast ei peetud Struve 2 maja mälestustahvli väärtuseks...» Seda esitatakse kui tõestust majakaitsjate tagantjärele tarkusele või ei tea millele. Ülikooli juubeli memoriaalkomisjonil oli plaanis tähistada neli vana ülikooli maja mälestustahvlit. Nimelt: Ülikooli tän. 40, ühiskonnateaduste maja Ülikooli tänaval, Raekoja plats 6, nn. vana ülikool, ja Struve 2. Ühelegi neist ei õnnestunud tahvli asetada, rahast tuli puudu.

Maja kaitsmine pole olnud mingi hilinevud hotellivastane kampaania vaid SEITSE AASTAT KESTNUD POHIMOTTEKINDEL TEGEVUS ÜLIKOOLI ÜHE AJALOOMAESTISE SÄILITAMISEKS!

Hotelli jaoks pole Tartus ainult üks, ainuvõimalik koht. Uusehitisi, olgu nad nii vajalikud kui tahes, ei tule ehitada kultuurimälestiste lammutamise hinnaga. Eriti meil Tartus, kus sõja purustused nii suured. Pärast SUURT DISKUSIOONI, mis algas TV-saatest ning «Edasi» vestlusringist Struve 2 ja hotelli üle 1987. a. sügisel, jõutigi 1988. a. aprillikuu muinsuskaitse päevade järel seisukohale — leida hotellile teine koht.

Näis, et sõda on lõppenud ja rahu käega katsuda. Ennatlik arvamus! Uue lehekülje SEITSMEAASTASE SOJAS avas arstiteaduskond oma OTSUSEGA (vt. «Edasi», 17. 07. 1988), mida sisulisi

selt täpsustas ja kommenteeris prof. L. Allikmets (vt. «Edasi», 9. 09. 1988) pöördudes inspektor E. Talvistu (vt. «Edasi», 25. 08. 1988) poole. Kui SUURE DISKUSIOONI opponendid ei kahelnud maja kultuuri- ja teadusajaloolises väärtuses ning rääkisid ohvrast hotelli heaks, siis arstiteaduskonna nõukogu ja parteiorganisatsioon ei hakanud tseremoonitsemata ja pisaraid valama, vaid asusid Muinsuskaitse Seltsi ja teadusloolaste suhtes otsustavalt seisukohale: NEED EI TEA MIDAGI! «Oiged» seisukohad Struve 2 kohta kehtestati arstiteaduskonna nõukogu ja parteiorganisatsiooni ühiskoosoleku OTSUSES: majal pole ei meditsiinialoolist ega muud väärtust ning kõik, mis varem temast on kirjutatud või arvatud, tuleb lugeda põhjendamatuks või vähekaaluvaks. Suur takistus hotelli ehitamisele oli kõrvaldatud! OTSUSES taunitakse Teadusliku Raamatukogu direktori L. Peebu «pidevalt esitatavaid seisukohti, et hotell segab raamatukogu tööd ega sobi üldse sellesse piirkonda...». Miks seda taunitakse? Miks isegi «Edasi» pole senini avaldanud L. Peebu kirjutist? Kas mitte sellepärast, et siit kerkib üles hoopis kardetavam probleemide ring, kui seda on Struve 2. Tõstatud küsimus hotell ja raamatukogu vastastikusest sobivusest ning teravalt meel seitse aastat tagasi. Mida toob kaasa niisuguse suure olmeasutuse majandustransport ja muud sõidukid raamatukogu vahetus ümbruses? Rahvarohkus? Miliseks kujuneb raamatukogu väli-

ne ja sisemine mikrokliima, kui ta on neljast küljest blokeeritud ja ümberringi voorivad autod? Ta jääb üha suureneva autoliikluse tingimustes bensiniitossude kotti. Seda nitroosgaaside, vingugaasi ja muude kahjulike komponentide segu imevad ventilaatorid hoidlatesse ja lugemisruumidesse, kus see mõjub inimeste tervisele ning lammutab oma happelise reaktsiooni tõttu paberit ja muud materjali. Juba praegu on raamatukogu bensiniivõrgu sinise vine sees — aga õnneks on üks külg veel tuultele vaba. Kogu maailmas täheldatakse paberi lagunemist raamatukogudes, mis pole kaitsitud happeliste gaaside eest, mille ümbruses puudub piisav õhuvahetus. Hapellised gaasid on raamatute aeglane, aga kindel surm! See on praegu raamatuhügieeni probleem number üks kogu kultuurimaailmas. Selleala-seid uurimusi ilmub üha rohkem ning neist nähtub, et asi on tõsine.

On täiesti mõistetamatu, kust võtavad arstiteaduskonna OTSUSE koostajad endale õiguse taunida raamatukogu direktorit, oma ala erieadlast, kes raamatukogu eest välja astub!

SEITSMEAASTANE SÕDA on kandunud ülikooli seinte vahele.

TULLIO ILOMETS, TRÜ ajaloo komisjoni ja TRÜ Teadusliku Raamatukogu nõukogu liige

## VOX POPULI

(Algus 1. lk.)

RR KOHTUMISELT

TRÜ PARTEIKOMITEEGA

● Rein Kilgi sõnavõttust (9. okt. «Noorte Hääles»): «Territooriumi valdajaks on NSV Liidu Kaitseministeerium ja muuseum ning sellega külgevalet territooriumil asub suur sõjaväelennuväli. See objekt määrab paljuse ära Tartu tänase palge ja ähvardab seda teha ka tulevikus.»

Ajalootudeng Ahto Grahv toetas oma sõnavõttus territoriaalsete väeüksuste mõtet, Eesti poistele heide-takse ju ette, et nad ei taha minna sõjakoolidesse. Miks ta peakski minema, kui teab, et töötab kord ühes, kord teises ääretu kodumaal nurgas. Kui ta teaks, et hakkab töötama Eestis ja õpetama eesti poistele eesti keeles, oleks kindlasti ka sõjaväerialade vastu suurem huvi.

Rahvarinnet esindasid: Rem Blum, Marju Lauristin, Peeter Viik, Rafik Grigorjan, Indrek Koolmeister, Aadu Must.

● Ülikoolis on 41 tugigruppi, 4 neist tudengite oma. Ülikoolis võiks välja kujuneda ka oma voli-kogu.

● Siirad tänusõnad ülikooli juristidele, kes on Rahvarindele abiks olnud.

● RR vajab teoreetilist politoloogilis-sotsioloogilist väljaannet, mille nimi võiks olla näiteks «Demokraatlik mõte» või midagi taolist.

● Ülikoolis oleks vaja hakata koolitama mitme erialaga spetsialiste, nagu näiteks jurist-sotsioloog-majandusteadlane. Mitte lähtuda Plaanikomitee jäigast spetsialistide nõudmise süsteemist, vaid tasakaalustada nõudmine-pakkumine. Taastada ainesüsteemid.

● Ülikool võiks toetada Lõuna-Eesti kultuurisilla (Tartu — Viljandi — Pärnu, Viljandisse Kultuuriinstituut) loomise mõtet.

● Uut lähenemist vajab eesti keele õppimine ja õpetamine ülikooli vene osakondades (enamik lõpetajaid ei oska eesti keelt).

● On aeg alustada igas ülikoolis allüksuses põhjalikult arutama kõiki neid uuendusi, mida ülikoolis oleks vaja teha, et meil oleks igati demokraatlik, humanitaarne ja tooni andev suurkool.

VARJE SOOTAK

NBI RR veerus on järgmisel korral sõna TRÜ tugigruppidele.

## Tähelepanu, tõlkijad!

1988. aasta TRÜ tõlkevõistluse pidulik lõpetamine (koos kommentaaridega tõlgete ja edasiste tõlkevõistluste kohta) toimub kolmapäeval, 19. oktoobril kl. 17 peahoones aud. 138. Oodatud on kõik auhin-nasaajad, aga ka kõik teised, keda tõlkimine huvitab.

Samas registreeritakse tõlkekabineti kuulajaid käesolevaks õppeaastaks. Tööplaanidest räägib tõlkekabineti uus juhendaja Kersti Unt.

TÕLKEVÕISTLUS 1989

kuulutatakse välja alates tänasest, 14. oktoobrist 1988.

Tõlgime eesti keelde ilukirjandust maailma mis tahes keelest. Proosatekste (novellid, esseed, terviklikud katkendid romaanist või

näidendist) pikkus võib olla 5—10 masinakirjalehekülge (2 intervalliga), luuletusi tuleb võistlusele esitada vähemalt 5 ühelt ja samalt autorilt. Esitada tuleb nii originaal kui ka tõlge 3 eksemplaris (võivad olla ka kserokopiad). Lisaks ülikooli preemiatele antakse välja «Loomingu» Raamatukogu eriauhind parimale vahendusele NSV Liidu rahvaste kirjandusest.

Osa võivad võtta kõik, kes võistluse väljakuulutamise hetkel on TRÜ statsionaarsed või mittestat-sionaarsed üliõpilased. Tööd tuleb varustada märgusõnaga ja pealkirjaga «Tõlkevõistlus 1989»; lisada suletud ümbrikus tõlkija nimi, teaduskond, kursus ja elukoht ning tuua (saata) hiljemalt 1. märtsiks 1989 ajalehe «TRÜ» toimetusse.



# Foorum, dialoog, lahtised ukse

● BALTI UURINGUTE EDENDAMISE ÜHING 20 ●

(Algus eelmises lehes.)

Tänavusel AABSi konverentsil esinesid Eestist T. Karjahärm, H. Paalberg ja V. Rumessen. Külalistena viibisid kohal I. Rüütel ja A. Viires. Sõit jäi aga ära ENSV TA töötajail (Laugus, Pork, Käbin), samuti nende kolleegidel Läti ja Leedu TAs. Siiski oli Leedust 3 ja Lätist 2 esindajat.

Vaatlemegi pisut AABSi konverentsi.

1. Maryland 1968
2. San Jose Golledz, Kalifornia 1970
3. Toronto 1972
4. Illinoisi Ülikool, Chicago 1974
5. Columbia Ülikool, New York 1976
6. Toronto 1978
7. Georgetowni Ülikool, Washington 1980
8. Minnesota Ülikool, Minneapolis 1982
9. Montreal 1984
10. Wisconsin, Madissoni Ülikool 1986
11. Maryland 1988

Konverentside teemade ring on olnud väga lai, esiajaloost futuroloogiast, kõik, mis puudutab balti rahvaste aja- ja kultuurilugu ning poliitilist elu. Kõiki teemasid pole mõtet loetlema hakata: Skandinaavia ja Baltimaade suhted, juudiküsimus, tuumavaba Põhjala loomine, keskkonnakaitse, haridus, baltlased väljaspool Baltikumi jne., jne.

Võimase konverentsi keskmes olid muu hulgas uutmõtte ja avalikustamine, seisukohavõtted uues olukorras. Räägiti aga ka näiteks kiriku olukorras Lätis, Soome TV mõjust (Riina Kionka), J. Krossi ajaloolistest romaanidest

Minu kirjandusõppejõud kuulutas, et pärast seda, kui nägi Souliis naiste treksiprindi finaali, ei taha ta spordist enam kuulda: need polevat olnud inimesed, vaid kiskjad, kes seal heitlesid. Ja küsis äraseletamiseks kohe otsa, mis näo teeksite meie, kui tema tuleks loengu asemel sõda pidama.

Siiski, ei saa kaht erisulust asja ühesuguse vormi alla koondada. Loeng pole sport, mis oma olemuselt saabki olla ainult heitlus, olgu isenda või vastastega. Seda eriti veel olümpiaareenil, kus mängus mitmed tasud korraga: formaalne, aga idee järgi primaarne (medal), materiaalne (raha, maja, auto), globaalne (au ja kuulsus; nimi levib üle maailma ja jääb ajallukku), mentaalne (rahulolu saavutatuga) jne. jne. Kui palju seesama Salumäe on treni- nud, on pidanud tõestama, et lõpuks oma unelmateriigi uksele koputada — miks ei võiks tal sinna püüdes siis hambad risti olla? Igal inimesel peab olema õigus vabalt valida, mis alal ta end teostab. Imetlust väärivad juba see, kui inimene on leidnud piiramatu hulgast selle oma ala ja võtnud tõesti nõuks enda valitud teel lõpuni minna.

Ja kui hämmastav, et samas seab kogu maailm end seda «kiskjate heitlust» jälgima, toimuvale ahas- tuse ja pisarateni kaasa elama. Polnud ka Salumäe saavutus ainult tema oma: seda tõendasid tuhan- ded Tallinnas Raekoja platsil. Tea, kas kordus sama vaatepilt ka siis, kui näiteks Nobeli kirjanduspre- mia meile tuleks... Igatahes an- neta Tallinnas toimunu tunnistust, kui olulised võivad väikeetnosele olla tema kahe «kiskja» kaks välja- heidetud kuld. Mootmatult oluli- semad, kui suurräva terve kohvri- täis väärismetalli, mis hajub ja

(Tiina Kirss), balti sõduritest Prantsusmaal (1916—1917) (Eric Sibul), sõjapidamise arengust kesk- aegses Eestis (Andres Kasekamp), Eesti venestamise ajaloolistest pers- pektiividest (Edgar Kaskla), Jüriöö ülestõusu historiograafiast (Karen Vilmann), kuningas Olaf Trygvass- onist ja Baltimaadest, Eesti-Vene rahulepingust, Aadu Birkki saatu- sest. Kõik nimetatud uurimused on tehtud noorte teadlaste poolt, vii- mati mainitud kolm aga mitte-eest- laste poolt, mis on eriti tähelepa- nuväärne.

Juba alates teisest konverentsist on AABSi töös osalenud mitte- baltlased, viies seega meie ained uutele perspektiividele. 11 konve- rentsil on esitatud kokku 125 tea- duslikku ettekannet. Aukartust ära- tav arv! Kõige rohkem on puudu- tatud ajalugu, siis kirjandust, ühis- konnateadusi, ka kunstiajalugu, bib- liograafiat, folkloori, lingvistikat, muusikateadust jm.

1970. aastal Olavi Arens «Bul- letin of Baltic Studies» väljaandmist. Algu- sil- saldas see vaid infot, siis ka tea- duslikke artikleid (kokku 8 nr.). Alates kolmandast numbrist hakkas seda toimetama Arvidas Ziedonis. Bületääni järglasena alustas 1972 ilmumist kvartaliväljaanne «Jour- nal of Baltic Studies», mida kuni 1975. aastani toimetas samuti A. Ziedonis, 1976—1980 Valdis J. Zeps, 1981—1985 Toivo U. Raun, praegu Kitching Laurence (kelle abikaasa on eestlane) «JBSi» trü- kitakse 1300 eksemplari, lisaks on see saadaval mikrofilmil. Välja- andes on ilmunud u. 400 teadus- likku artiklit.

Alates aastast 1976 ilmub neli korda aastas ka õhuke infobüle- tään «AABS Newsletter». On välja

antud ka terve rida toimetisi, kor- raldatud teadusfoorumeid koostöös teiste organisatsioonidega, peetud väiksemaid konverentse (kirjandus, ajalugu). AABSi komiteed on ka Kanadas ja Austraalias, kes seal mitmeid asju ette võtnud.

1984. aastal oli tegevliikmeid 850, neist 560 USA-s, 140 Kanadas, 90 Euroopas, 60 Austraalias. Tänaseks on need arvud veelgi tõusnud. Eestlasi oli 1984. aastal 22%, po- tentsiaali okeks vist rohkemaks. Tööd juhib 7-liikmeline juhatus ametiperioodiga 2 aastat. Eestlas- test on AABSi presidentideks olnud Jaan Puhvel (1970—1971, algul oli üheaastane vahetus), Ilse Lehist (1974—1976), Ivar Ivask (1978—1980) ja Rein Taagepera (1986—1988). Asepresidentideks on olnud M. Valgemäe, T. Miljan, T. Par- ming, F. J. Oinas, H. Valdsaar, T. U. Raun.

AABS ei ole muidugi mitte ainus Balti küsimustega tegelev uurimis- organisatsioon maailmas, neid on ka Rootsis (Balti Instituut, Stock- holmi Ülikooli Balti Keskus), Sak- samaa Liitvabariigis (Blt. Hist. Commission)).

Ometi on AABSi olnud täita- ainuomane roll teadlaskonna ühte- liitmisel, Balti vaimne entente ühi- se eesmärgi poole liikumisel on suu- rejooneliselt teoks saanud. Looda- me, et peagi liidetakse ka meid sel- lesse ringi.

Eelolevas ülevaates on lisaks tekstis mainituile ulatuslikumalt kasutatud H. Taremae ja J. Gaiguli- se kirjutistes ilmunud andmeid. TRÜ raamatukogus on praegu saa- daval «JBSi» numbrid kuni 1978. aastani, on olemas kaunis korralik «Newsletter» komplekt, aga vaid üks AABSi kogumik.

TIIT PRUULI

## Spordikommunism— tarve või hädaorg

suurde amorfse massi lihtsalt ära kaob, suutmata kedagi ühen- dada ega ühtekõitvat ühistunnet te- kitada. Suurte saavutatu võib küll samuti kuuluda kõigile — aga sa- mas kuulub ta ikka ja alati mitte kellelegi! Meil küll vaevalt...

Tuleb nentida, et kõrvalseisja pä- devusse ei jää tõemeeli enam, kui väljendada üksnes oma emotsioone: meeldib, ei meeldi... Sest tahta seda või mitte, spordist on saanud võimas inimkonda magnetiseeriv ja liitev fenomen. Näide, olgugi pahe- liselt poolt: Big Beni sissekukkum- mine oli häbi kogu tema kodumaal- le ning sundis oma seisukohta väl- ja ütlema koguni Canada valitsus- sel. Mida kõike võib põhjustada üksainus sportlane!

Sport on ise end nii kõrgele ja tähtsaks kohale edendanud. Ei tule pähe ainsatki kultuuri- ega muud sündmust, mis oma tähelepanu koitmise võimel olümpiamängudele vastu jaksaks seista. Ei usu, et ka Gorbatsõvi-Reagani kahe mehe show suudaks telerite ette meeli- tada säärasel hulgal huvilisi kui olümpia tõeliselt elulised, ehedad ja etteaimamata lahendustega heit- lused. Miks sport köidab, tuli nen- de mängudega vist selgemalt ilm- siks kui kunagi varem viimaste aastakümnete jooksul. Sport pakub meile identifitseerimisrõõmu ja -võimalust. Meie oma mees meie väheste esindajana kogu maa- ilma ees kogu maailma vastu. Väi- keste üks vähesteid võimalusi tunda mingilgi alal end muu ilmaga võr- d- sena või temast paremanagi ning

pälvida sellega tunnustust, heidelda teistega kui võrdne võrdsega. Mis muul alal veel? Pole ju inimliku- mat ala kui sport: siin ei loe poli- tiitilised, ideoloogilised ega etnilis- sed karakteristlikud, otsustab ainu- üksi inimene ise oma individuaal- sete inimlike võimetega.

Aga ometi, kui kõik näib ole- vat juba paigas ja spordi õiglus paistma hakkab, sek- kuivad mängu inimesevälised jõud. Kui see inimlik inimene ei ulatu female kohaldatavast poliitilisest, ideoloogilisest ja etnilisest piirang- uist üle — mis õigustab seda jõudu, mis väliselt nähtamatuna nii kõigutamatult inimese vastas sei- sab? Ja kuhu jääb siis inimese va- badus, tema võimalused? Kõik unistused ruineeruvad tänu sellele, et oled küll väle sprinter, aga elad USA-s, teed matil selja prügiseks ühel mehel teise järel või sooritad rõõbaspuudel kaelamurdvaid trikke, kuid oled paraku Nõukogude Liidu kodanik. See kõik ärgitab küsima: miks peab küll mingisugune riiklik kuuluvus olema selleks piiriks, mis võib jätta andunud üritaja elu lõ- puni olümpiaareeni eesriide taha. Kui kummaline: olla omal maal omal alal pidevalt teine — ja võib- olla ühtlasi teine ka kogu maail- mast — ja ometi olla mitte keegi... Ja ainult tänu sellele, et elad USA-s, SDVs, NSVLs...

PRIIT PULLERITS

(Järgneb.)

## Jälle raamatu- oksjon

Mäletatavasti toimus märtsikuus filoloogiateaduskonna ÜTU ringi- de ja Tartu NAK-i eestvõttel raam- atuoksjon, millest saadud tulu — 596 rubla ja 18 kopikat — oli mõel- dud Kultuurifondi sihtannetusena ENSV Riiklikule Kirjastuste, Põ- lügraafia ja Raamatukaubanduse Komiteele sõnaraamatute väljaand- misel kujunenud olukorra kardi- naalseks muutmiseks. Tänavune kevad ja suvi on olusid Eestimaal muutnud iseäranis põhjalikult, lau- lev revolutsioon on muuhulgas hingusele saatnud ka ülalnimeta- tud, stagnaivismust läbiimibunud komitee.

Märtsikuu oksjonil jõuti ligi ka- hesajast annetatud raamatust ma- ha müüa napilt pool — 89. Laeku- nud summa kogub Hoiupangas protsente, sest otsustasime seda en- ne oksjoni teise poole toimumist mitte üle kanda. Oksjoni järel väljendasid mitmed Tartu kirjani- kud ja kirjastustegavuse telgitagu- seid lähemalt tundvad inimesed kahtlusi sihtannetuse otstarbekuse üle. Kas on ikka mõtet maksta kir- jastus- ja polügraafiategelastele akordtasu selle töö eest, mida nad niikuinii on kohustatud tegema? Kas sellel akordtasul on praeguse fondi- ja limiidimajanduse tingi- mustes ülepea mõtet? Kui me hak- kame sõnaraamatuid kirjastuste ja trükikodade ahtaist vāraavast jõu- ga läbi suruma, siis mille arvel see toimub, st. mis jääb siis seetõttu ilmutama? Need mõtteavaldused ja põhjalikud (või vähemalt praegu põhjalikena näivad) muutused meie kultuuripoliitikas ja juhtimises on tekitanud korraldajateski kõhklusid. Kas selline sihtannetus on praegu- ses olukorras mõttekas? Ehk oodata seni, kuni uue Kultuurikomitee kir- jastusülemused on avanud oma palge? Mine tea, äkki on neil nii palju tarkust peas, et panevad sõ- naraamatute kirjastamise korrali- kult käima ja toimu koguvad käsi- kirjalademed kaovad peagi trüki- masinasse!

Kultuurifond on kutsunud üles pakilistele annetustele väliseesti kirjanduse uurimise ja väljaandmi- se ning prof. Uku Masingu sünni- talu korratamise heaks — lähene- mas on tema 80. sünniaastapäev (vt. lähemalt SV, 1. juuli 1988). Arvestades kujunenud olukorda teeme ettepaneku — anda uue Kul- tuurikomitee juhtkonnale aega üks aasta (kuni 1. oktoobrini 1989) olukorra normaliseerimiseks sõna- raamatute kirjastamisel ning ane- tada märtsi- ja oktoobrikuu oksjoni tulud võrdsetes osades väliseesti kirjanduse uurimise ja väljaandmi- se ning prof. Uku Masingu sünni- talu korratamise heaks. Kui sõna- raamatute kirjastamisel aga aasta jooksul midagi ei muutu (ei ilmu Silvet etc.), siis korraldada sel eesmärgil uue oksjon. Annetanute, kes pole selle ettepanekuga nõus, palun võtta ühendust oksjoni kor- raldajatega.

Niisiis, järgmine raamatuoksjon toimub teisipäeval, 18. oktoobril al- gusega kell 18 ülikooli klubis. Müügile tuleb suur hulk vārtteo- seid, näiteks tosinkond raamatut kadunud Jaak Põldmäe isiklikust raamatukogust. Tule, vaata, osta!

RIHO LAANEMÄE,  
vene fil. IV k.



### VENIA LEGENDI

Rahanduse ja krediidi kateedri dots. kt. Nadežda Ivanova *venia legendi* loeng teemal «Krediidisüs- teemi ümberkorraldamisest» toimub 18. okt. kl. 15 Nooruse 9, aud. 404.

### I RISTIKIVI PÄEV

toimub 16. okt. kl. 15 peahoone aud. 139. Ettekanded: «Karl Risti- kivi luuletajana» — prof. Karl Muru, «Väliseestlaste teatrist ja draamast (Ilmar Külvet)» — dots. Ants Järv.

Tartu Linnamuseum  
Karl Ristikivi korter-  
museum

### RAAMATUD ROOTSIST

Ülikooli raamatukogu uudiskir- janduse näitusel on alates 17. ok- toobrist võimalik tutvuda Rootsist elava arsti dr. Harald Keilandi kin- gitud raamatutega.

### NOORSOOTEATRI

«Päike ja mina» (19. ja 20. okt. kl. 19) pilette üksikmüük toimub 17., 18. ja 19. okt. kl. 15—18 TRÜ klubi ruumis 207.

### KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 14. okt. kl. 21 «Retro- viise» — Elvys Presley and «Beat- les»; laupäeval, 15. okt. kl. 21 «SEISUNDID» — vaatamiseks- kuulamiseks Sveitsi ansambli «Yel- lo» loomingut; pühapäeval, 16. okt. kl. 21 diskoprogramm «Fun, fun, fun...» — vaatamiseks naljafilm.

### TERE, TORE REBANE!

...sest tore oled Sa ju ikka ja alati olnud. 25. novembril pakub meie Ülikooli Klubi Sulle oma lava — et sa oma terava keele ja oma- pärase, stagnatsioonijast ehk puu- tumata mõtlemisega, oma laulu ja tantsu ja kõige muu säärasega, st. TAIDLUSEGA, vanematele kaastu- dengitele ja ülikooli õppejõududele ÜLLATUSE iseenese näol võiksid valmistada. Hakka ette valmistama! Täpsema sõnumi leiad järgmisest lehest.

### EUE! EUE! EUE!

EOE 25. töösuve pidulik lõpeta- mine toimub laupäeval, 22. oktoob- ril kl. 20 Tallinna Linnahallis. Pi- leteid saab osta komsomolikiomi- tee arvestussektorist kl. 14—17.

### ÕIEND

Käesolevaga teatame, et igasu- gused kuulused, mida on levita- nud LAV-i ekstremistlikud infoka- nalid, nagu toimuks Tartu üliõpi- laste looduskaitseringi avamatk 19. oktoobril, on alusetud.

Matk toimub pühapäeval, 16. okt. Taevaskojas. Väljasõit Tartust kl. 9.50 Petseri rongiga Taevaskoja peatusse. Kaasa kruus ja võileib. Tagasi õhtul kella 9 paiku.

Kavas on vastu võtta uusi liik- meid. Ootame vanu ja uusi sõpru. TASS-i teadaanne 19. oktoobrist on paljusküsi vale, kuna siis toimub sa- longiõhtu EPA klubis.

Toimetaja kt. INDREK UDE



# TRÜ

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,  
ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 28 (1539)

Reede, 21. oktoober 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Partei- konverentsi eel

Ülikooli parteiorganisatsioonides on aruande- ja valimiskoosolekud lõppjärgus. Seni peetud koosolekuile on peale varasemast kriitilise mate arutluste iseloomulik demokraatlikuma valimiskorra rakendamine. Tüüpiline on, et kandidaatide arv on suurem kui büroo arvuline koosseis. Sama lugu on olnud sekretäri valimisega, mis enamasti on toimunud mitte parteibüroo liikmete vahel, vaid kogu organisatsiooni liikmete salajase hääletamise teel mitme kandidaadi seast.

Käesoleva kirjutise koostamise ajaks toimunud koosolekutele on valitud aina uued parteisekretärid. Vaid teadusraamatukogu, kehakultuuriteaduskonna ja ÜMPI-i kommunistid jätsid kohale seda ametit ka eelmisel tööperioodil pidanud sekretärid Sirje Nilbe, Jaan Pedaste ja Raivo Uibo.

Ajaloo teaduskonnas on sekretäriks dots. Aadu Must, arstiteaduskonnas prof. Raul Talvik, bioloogia-geograafiateaduskonnas dots. Riho Mällo, filoloogiateaduskonnas vanemõp. Madis Saluveer, füüsikaosakonnas dots. Kalju Kudu, keemiaosakonnas dots. Jüri Tamm, majandusteaduskonnas prof. Vambola Raudsepp, matemaatikateaduskonnas vanemõp. Tiit Lepmann. Teadusosakonna parteibüroo eesotsas on õigusteaduse doktor

Eduard Raska, ühiskonnateaduste kateedrites dots. Enn Hansberg, administratsioonis õppeosakonna juhataja Mati Salundi ja õigus-teaduskonnas vanemõp. Jaan Ginter.

Loetelu näitab, et eelmise koosseisuga võrreldes on uute parteisekretäride teaduslik ja pedagoogiline kvalifikatsioon kõrgem. Loode-tavasti aitab see keerukas olukor-ras paremini toime tulla. Ja veel — sekretärid on enamasti eelkäi-jaist nooremad.

3. novembril toimub ülikooli parteikonverents. Meie ajalehe järg-mises numbris avaldame parteiko-mitee ettekande teesid. Erinevalt senisest tahaks EKP TRÜ komitee uue koosseisu komplekteerida mit-te eelmise komitee ettepaneku alu-sel, vaid parteiorganisatsioonidest esitatavatest kandidaatidest. Mitte kõik parteiorganisatsioonid pole välja öelnud, kes peaksid kuuluma ülikooli parteikomiteesse ning ke-da valida EKP TRÜ komitee sek-retäriks. Parteibürood peaksid neis asjus oma arvamuse avaldama, et kandidaatide nimekirja järgmises lehenumbris ära trükkida. Oma seisukoha võiksid kommunistid tea-tavaks teha ka n.ö. isikliku initsiatiivi korras.

PAUL KENKMANN,  
EKP TRÜ komitee sekretär

mest. Peale nende olid rektoraadist kohal rektor, kaks õppeprorektorit, haldusprorektor ja õppeosa-konna juhataja. Umberringi on tõe-poolest väga palju huvitavaid sünd-musi ja selge see, et igale poole me ei jõua. Võib-olla oleks meelde-tuletuseks vaja infotunni kohta ka kuulutused üles panna.

## Kaitsemis- uudiseid

Sel semestril on kaitsnud kandi-daadväitekirja peale eelmises lehes mainitud majandusteaduskonna õp-pejõudude Lehte Otsa ja Ljudmilla Sorikova veel Valve Loolaid ÜMPI-ist (juhendaja prof. Aili Pa-ju), Arvo Rosenthal samuti ÜMPI-ist (juh. prof. Jaak Maaros) ja Enn Veldi inglise filoloogiateadus-riist (juh. filoloogiadoktor S. Voronin).

Kõrghariduskomitee on kiinnita-nud professori kutse Antidea Met-sale, Eero Loonele ja Igor Gräzi-nile.

## ESMAKURSUSLASTE BALL KLUBIS REEDEL, 28. OKTOOBRI KL. 20.

\* Huvitavat ja õpetlikku silma-le ja kõrvale,  
\* «Rebasepaari» valimised,  
\* Tantsusammu seavad TRÜ kammerorkester ja ansambel «Vita-miin».

Pääsmed palume välja osta esi-n-daja vahendusel kogu õpperühmale korraga klubist (ruum 209) 25. ja 26. oktoobril kl. 11—13 ja kl. 16—18. Pääsme hind 2 rbl.

## FOLKLOORISÖBERI

Tule täna kl. 20 TRÜ klubisse kuulama ja kaasa mängima Kaunä-se folklooriansambli «Kupole» ja meie «Lakstigali» ühisesinemisel.

## Dekaan ootab tudengite vaimusähvatusi

Septembrikuu esimestel päevadel oli füüsika-keemiateaduskonna elus ajalooline sündmus: päevaplaani oli võetud uue dekaani valimine. Kandidateerisid professor Lembit Pung ja dotsent Henn Voolaid. Napi hääletamusega kuulus võit viimasele.

\*\*\*

11. oktoobril oli kavas uue de-kaani ja üliõpilaste esimene kohtu-mine. Vaatluse all olid teaduskon-na põhiprobleemid, ideed ja suunad tulevikuks. Kahjuks ei olnud neid tudengeid, keda see jutuaajamine kõige rohkem peaks puudutama, ühtegi kohal. Loobun personaalsest käsitlusest, aga jutt on teist, I ja II kursuse üliõpilastest.

Dekaani asjalikust enesekirjeldu-sest saime teada, et meie teadus-konna etteotsa on asunud füüsika-matemaatikakandidaat, täies elu-jõus 45-aastane meesterahvas, kel-lel oli ka enne mitu juhtivat ametit.

\*\*\*

Tema programmist jäi kõrvu mitmeid huvitavaid probleeme:

\* «Üliõpilasi ei tohi ülikoolist sõjaväkke võtta!» Arutati ka või-malust muuta sõjaline õpetus sti-pendiumile mittemõjuvaks õppeai-neks. Dekaan lubas selle problee-miga lähemalt tutvuda;

\* tuleb õppida ja õpetada üli-õpilastele AKADEEMILIST KUL-TUURI, et kõigil oleks igal pool selge, kes noortest esindab üliõpi-laskonda. On ju tudengkond kõige perspektiivikam noorsugu;

\* kasvatada eesti kultuuri eda-sikandjaid, erilise tähelepanu alla võtta oma kaadri ettevalmistamine;

\* igati õhutada üliõpilaste initsiatiivi ning samas osutada tähele-

panu ka sellega kaasnevale vastu-tusele;

\* selgitada vene füüsikutele IME olemust, kodakondsuse ning maaga seonduvaid probleeme. Või-maldada soovijatel õppida eesti keelt vastavatel kursustel;

\* viia oma programm läbi koos kõikide organisatsioonidega: ame-tiühingu, rahvarinde, roheiste jt.

\*\*\*

Dekaan arvas, et iga tudeng peab algusest peale teadma kogu oma ülikooliaegset õppeplaani, ning soo-vitas pöörduda dekanaati.

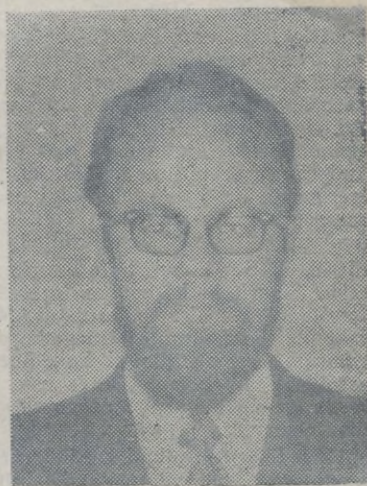
Huvitav mõte kerkis esile seoses stipendiumiga. Nimelt võiks iga ek-samil läbipõrunud üliõpilane mak-s-ta järeleksami sooritamise võima-luse eest teatud summa stipendii, millest siis edutada paremaid. Mui-dugi on mitmeid nüansse, nagu kunstlik stipendii suurendamine õppejõudude poolt, kuid mõte on edasimõtlemist väärt.

Opetamise suhtes vähevõimekate õppejõudude «teisele tööle ülevii-mise» võimalustega palus dekaan temaga konsulteerima tulla, samuti siis, kui tudengeil on väiksemaid pretensioone, aga õppejõule seda öelda ei taheta. Probleeme kindlasti on, aga üks õppejõud ole ka in-i-mene ning ega tema ei oskagi mi-dagi paha aimata, kui kõik loengul targa näoga järele noogutavad.

\*\*\*

Lõpuks tuli Henn Voolaid välia-matult kiitsaks. Tema teadusala-ne ettevalmistus on seotud arvukate Euroopa ülikoolide ja uurimisinsti-tututidega. Peale Tartu ülikooli on ta õppinud Szegeidi ülikoolis, maa-ilmakaubanduse kõrgkoolis Viinis, kaubanduskõrgkoolis St. Gallenis, Hamburgi Maailmamajanduse Ar-hiivis ning Pariisi, Grenoble'i ja Amsterdami ülikoolides, Skandi-naavias. Et mõista Edgar Kanti kui teadusemest, anname sõna Romu-lus Tiitusele, kes oma satiirilistes iseloomustustes silmapaistvaid kul-tuuritegelasi juba naljalt ei heli-tanud (R. Tiitus, Portreid sõnas ja pildis, I. Tartu, 1935, lk. 77—78).

Edgar Kant on Tallinna Vest-



● HENN VOOLAID ●

võimaliku asukoha, mis peaks kuu-luma ainult füüsikuile ja keemi-kuile;

\* dekaani sooviks on, et iga üli-õpilane avaldaks oma arvamust ideaalse tunniplaani koostamiseks;

\* telekooli füüsikasaadete tege-mine võiks olla rohkem üliõpilaste asi, sest seisab ju kooliõpilane üli-õpilasele lähemal kui kraadiga-meestele;

\* reklaami tegemiseks anda väl-ja teaduskonda tutvustav ristsõna.

Dekaan jääb oma ideedele ja programmile ootama üliõpilaste toetust ning nendepoolseid vaimu-sähvatusi.

VALDEK MIKLI,  
füüs. IV k.,  
osakonna pressisekretär

50 AASTAT EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

## Tartu Ülikoolist võrsunud silmapaistev teadlane

● 10 aastat EDGAR KANTI surmast ●

Eestimaa ei saa just eriti uhkus-tada oma humanitaarteadlaste maa-ilmakuulsusega. Rahvusteadustes saavutatud edu on toonud küll tunnustust, kuid soome-ugri keeled, eesti ajalugu ja etnograafia on siiski meie teaduse pärusmaa, kus meie seisukohad teistele loomulikult autoriteetseks kujunevad. Muudel aladel vahest ainult Juri Lotman on ennast jõudsalt ülemaailmsele areenile sirutanud.

Ometi on Maarjamaaltki võrsu-nud mees, kes rahvusteaduslikust uurimistööst on jõudnud ühe tea-dusharu teoreetilise vundamendini. Jutt on geograafiast, professor Ed-gar Kantist. Edgar Kanti nimega on seotud Eesti humanitaargeo-graafia kujunemine ja areng teadu-sena. Sellest ei saa lahutada ka rahvusülikooli arengulugu. Selle sajandi teadusesse — ühiskonna-geograafiasse — on professor Ed-gar Kant jätnud väga sügava jälje.

\*\*\*

Edgar Kant sündis Tallinnas 22. veebruaril 1902. aastal. 1921. aastal asus ta ülikooli geograafiat

studeerima. Selles, et tema erakord-ne töövõime sattus Idanema sood-sasse pinnasesse, on suuri teeneid ka eesti kõrgharidusega geograa-fide koolitamise alglatete juures seisnud Soome professoril J. G. Granöl, E. Kantist sai J. G. Granöl rajatud viljaka teadussuuna üks eredamaid esindajaid humanitaar-geograafias. Noore Kanti teadus-ajanu oli aga niivõrd suur, et Tartu ülikooli raamid jäid talle parata-matult kitsaks. Tema teadusala-ne ettevalmistus on seotud arvukate Euroopa ülikoolide ja uurimisinsti-tututidega. Peale Tartu ülikooli on ta õppinud Szegeidi ülikoolis, maa-ilmakaubanduse kõrgkoolis Viinis, kaubanduskõrgkoolis St. Gallenis, Hamburgi Maailmamajanduse Ar-hiivis ning Pariisi, Grenoble'i ja Amsterdami ülikoolides, Skandi-naavias. Et mõista Edgar Kanti kui teadusemest, anname sõna Romu-lus Tiitusele, kes oma satiirilistes iseloomustustes silmapaistvaid kul-tuuritegelasi juba naljalt ei heli-tanud (R. Tiitus, Portreid sõnas ja pildis, I. Tartu, 1935, lk. 77—78).

Edgar Kant on Tallinna Vest-

holmi poiss. Sellest on juba tingi-tud, et kui ta Tartu tuli ja geograa-fiat (või «jeograaviid», nagu ta ise ütleb) hakkas õppima, siis ei saanud keegi tema vastu. Oli üle-õõ magister, siis professor, ja kui oleks ülikoolis veel mõni aukraad, siis oleksid need kah peos olnud, nagu kümme tuhat uudist. Aga enam ei ole, mille järele tunneb üks edasipüüdliku vaimuga inimene teravat puudust.

Kõik on läinud niisuguse maru-mühinaga sellepärast, et Kant on marumühinane töömees. Ja ka muidu passib tema suhtes võrdlus maru-ga. Tormid tormavad tavaliselt õõsiti ja Kant on kah elupõline õõõtõõmees. Hakkab õhtupoolikul p'hta ja rügab hommikuni välja. Kell 7 hommikul läheb magama ja kell 1 tõuseb üles. Nii toimetas ta juba koolipoisipõlvest saadik. Kah-juks pole teada, miks niisugune turjakas terviseinimene on hakanud «päikesevalgust kartma».

TOOMAS KUMMEL,  
geograafiaosakonna  
vilistlane  
(Järgneb)



## SONUM

## Põhikirjast ja kolmest juubelist

räägiti rektoraadi infotunnis teisipäeval pärast kella 16. Kevadel tehti niisuguse informeerimisüri-tusega algust ja seda on kavas jätkata.

● Rektor prof. Jüri Kärner ja õppeprorektor prof. Heino Siigur tegid teatavaks ülikooli põhikirja seisu. Viimased parandused ja täiendused on tehtud ning põhikir-ja ootab ees keeleline silumine. Kui põhikiri ülikooli poolt täielikult valmis, siis peetakse vajalikuks seda kommenteerida ka meie lehes. Kiinnitama peab põhikirja Minist-rite Nõukogu.

● Rektorilt kuuldi muljeid kol-me kõrgkooll juubelist: Bologna 900, Sofia 100 ja Tbilisi 70. Need ei olnud lihtsalt turismireisid, vaid tõelised stažeerimispäevad eesmärgi-ga sõlmida võimalikult palju kontakte. Itaalia reisist oli juba «Edasis» ja «TRÜs» pikemalt luge-da. Seepärast ja veel ühel teiselgi põhjusel ei hakka me kuuludut üm-ber jutustama.

See teine põhjus on niisugune. Eelmises lehes väljakuulutatud in-fotundi oli kuulama tulnud 19 ini-



Täna, XIII arstiteaduskonna päeval peab aulas akadeemilise kõne Eesti vanema põlvkonna väljapaistvamaid kirurge, Eesti südamekirurgia alusepanija, Eesti NSV teeneline teadlane, TRÜ hospitaalkirurgia kateedri juhataja, meditsiinidoktor professor

ALBERT KLIIMAN.

## Südamekirurgia areng Tartus

Kokkuvõtte akadeemilise kõne põhjal. Et pakkuda ka mittemeedikule ettekujutust tänapäeva kirurgia ühest põnevamast harust, on joone all esitatud meditsiiniliste terminite kommentaarid.

\*\*\*

**SÜDAMEKIRURGIA** kui täiesti uus kirurgiaharu hakkas Eestis arenema ilma eelneva kogemuse ja traditsioonideta. Esimesed edukad kinnised operatsioonid<sup>1</sup> vasema koja ja vatsakese vahelise suistiku ahenemise puhul tehti 1959. aastal (Ants Rulli) ja 1960. aastal (Albert Kliiman) Tartu II haavakliinikus, mis asus siis Puusepa 4. Pärast 1962. aastal alanud 3-aastast eksperimentaalset tööd koertel kunstliku vereringe juurutamiseks tehti märtsis 1966 esimene edukas operatsioon avatud südame kunstliku vereringe tingimustes kodade vaheseina defekti sulgemiseks. Esimese 22 operatsiooni hulgas lahtisel südame kaasasündinud südamerikke korrigeerimiseks oli vaid üks letaalne juhtum. Need lõikused tehti olukorras, kus südamerikete diagnostika, operatsioonijärgse jälgimise ja ravi võimalused olid äärmiselt tagasihoidlikud, isegi primitiivsed. Näiteks puudus monitorsüsteem arteriaalse vererõhu ja EKG pidevaks jälgimiseks, ei olnud võimalusi isegi hüpotermiliseks perfusiooniks<sup>2</sup>. Tuli kasutada suhteliselt lühikest, kuni 20-minutilist kunstlikku vereringet.

1966. AASTAL hakati formeerima kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide kaadrit ka kujundama materiaaltehnilist baasi, et luua spetsialiseeritud kardiokirurgiateenistus. Murranguliseks sai südamekirurgia osakonna loomine uues kirurgiakorpuses ja SLV firma «Siemens» aparatuuriga angiokardiograafiakabineti<sup>3</sup> sisseseadmine. Samal, 1975. aastal alustati meie keskuses esmakordselt Eestis ka bradükardiliste, s.o. langenud löögisagedusega rütmihäirete kirurgilist ravi — kardiosimulatsioonid<sup>4</sup>.

**MEIE** tööks on olnud kardiokirurgiline abi Eesti elanikkonnale levinumate kaasasündinud ja omandatud südamerikete ning südame rütmihäirete korral<sup>5</sup>, sealhulgas viimasel ajal ka kriitilises seisundis ja varaealistel lastel. Oleme ravinud ka tüstunud, mitme klapi kahjustusega omandatud südamerikkeid. Käesoleva ajani on Tartu Kardiokirurgia Keskuses opereeritud 3031 haiget.<sup>6</sup>

**TARTU** kardiokirurgidel on olnud tulemusi ka teadustöös. Meie väljatöötatud kunstliku vereringe meetodika otstarbekust näitab nende tüstuste vähenemine hulk, mis on otseselt seotud kunstliku vereringe kasutamisega<sup>7</sup>. Oleme edasi arenanud Shumway operatsioonivõttes<sup>8</sup>. Nimelt on kuiva operatsioonivälja saavutamiseks vaja aort südame lähedal pikemaks ajaks sulgeda, aga samas vältida südame-lühase enda kahjustust verevarustuse lakkamise tõttu. Selleks katkestame ajutiselt südame töö vastava lahusega ja jahutame südame ja heda vedelikuga voolutades kuni 15°C. Kasutatav südame-lühase kaitse meetodika võimaldab aorti sulgeda kuni 150 minutiks, mis on vajalik keerukamatel operatsioonidel. Meie poolt välja töötatud südameoperatsioonide meetodika täiendused on võimaldanud vähendada raskekujuliste omandatud südamerikete operatsiooniriski peaaegu kolm korda, kui võrrelda aastaid 1976—1980 ja 1981—1986.

**TÄNAPÄEVA** südamekirurgia arengutase võimaldab teha ja kohustab tegema kaasasündinud südamerikete radikaalset kirurgilist ravi järeft varasemas lapseas. Praeguseks on meie meetodika alusel opereeritud 55 kuni 3-aastast last, kellest noorim oli kahekuune ja kaalus 4,3 kg.

**TULEVIKUPLAANIDES** on suurendada Tartu Kardiokirurgia Keskuse töö mahtu keskmiselt 2,5 korda. Seda tingib suur hulk operatsiooni vajavaid südamehaiged<sup>9</sup>. Ei ole kahtlust, et omandatud südamerikete puhul, millega kaasneb organismi vereringe tunduvalt halvenemine, tagab vaid lõikus haige tervenemise. Eriti vajalik on nende haigete südamerike õigel ajal diagnoosida ja operatsiooni sobivaim aeg määrata. See on ainus tervenemise võimalus muidu paratamatult surmale määratud imiku või väikelapse jaoks. Kaasasündinud südameriketega laste arv on suhteliselt suur, 8 last 1000 elusalt sündinu kohta, samuti on nende laste suremus väga suur, ligi 50% juba esimesel eluaastal. Eestis sureb esimesel eluaastal 250-st südameriketega sündinud imikust ilma spetsialiseeritud kardiokirurgilise abita 60—70. Seega on kardiokirurgia perspektiivplaanis kõige aktuaalsem probleem tagada täiemahuline kardiokirurgiline abi kriitiliselt raskes seisundis olevatele kaasasündinud südameriketega imikutele. See ongi meil praegu päevakorras esikohal.

<sup>1</sup> kinniste operatsioonide ajal töötab haigel normaalne vereringe, lahtised operatsioonid teostatakse kunstliku vereringe tingimustes, kus kopsu ja südant asendab aparaat. Patsiendi süda on ajutiselt seisatud.  
<sup>2</sup> hüpotermiline perfusioon — kunstlik vereringe olukorras, kus haige kehatemperatuur on kunstlikult madaldatud 32—18°C, et südame-lühase taluks verevarustuse ajutist lakkamist.  
<sup>3</sup> angiokardiograafia võimaldab südame enda veresoonte röntgenoloogilisi uuringuid.  
<sup>4</sup> kardiosimulatsioon — südamealalise stimuleerimise madalapingelise vooluga veeni kaudu südamesse viidud elektroodi abil. Patarei asetatakse südame lähedusse rinnalihase alla.  
<sup>5</sup> Südame veresoonte e. koronaarkirurgiat viljeldakse alates 1980-ndate algusest Tallinnas prof. T. Sullingu juhtimisel.  
<sup>6</sup> Tartu Kardiokirurgia Keskuses töötavad prof. A. Kliimani juhendamisel dotsendid J. Samarütel, E. Kõo, kirurgid M. Ress (osakonnajuhataja), N.-T. Aro, H. Kuiv, T. Hermlin, M. Mikkel, J. Väli, T. Loog, R. Kolk, anestesiolooigid T. Saar, U. Ploom, A. Klaar, E. Ernits, L. Litvinova, terapeutid E. Liiv, S. Saretok, S. Kõvask, pediatrid L. Kõbas, M. Randla. Südame lahtisel operatsioonide on teinud põhiliselt prof. A. Kliiman.  
<sup>7</sup> NSV Liidu ligi 100 kardiokirurgia keskuse seas on Tartu keskus operatsioonil põhjustatud surmajuhude vähesuselt viie esimese hulgas ja operatsioonimahukuselt 7.—14. kohal.  
<sup>8</sup> Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) normatiividega võrreldes teostab Vabariiklik Tartu Kardiokirurgia Keskus kaasasündinud klapi- ja südamerikke operatsioone 25%, omandatud klapi- ja südamerikke operatsioone 15% ja kardiosimulatsioone 30% Eesti elanikkonna vajadustest.

# OMNIUM PROPECTO

## Vastab minister

● **MHl! Te lõpetasite ülikooli?**  
Keda oma õppejõududest meenutate suurima tänuga?

Ülikooli lõpetasin 1966. Minu ülikooliajal oli sarnasust praegusega, ÜTO ja komsomolielu oli siis elav. Asjatundlikke õppejõude oli palju; suure inimlikkuse, erialase erudit-siooni ja sügava huviga ühiskondliku elu vastu on meelde jäänud professorid Ernst Raudam, Jaan Riiv ja dotsent Ülo Lepp.

● **Tele suurim unistus tudengina?**

Minu põhitegevus oli sport. Varem, viiekümneendate lõpul, tulin kolmekordseks noorte meistriks takistussõidus. Hiljem olin vabariigi kergejõustikukoondises — minu alad olid 400 ja 800 m. Olen kümnekordne Eesti noortemeister suusatamises. Tahtsin selles täita ka meistrinormi, aga teise kursuse sessiooni järel sain reumokardiidi ägenemise, tervise pärast võeti mind võistluste ajal rajalt maha. Varsti pärast seda asusin komsomolitööle. Neist tegude- ja mõtete-rohkeist kuuekümnendaist mulle maailmaparandaja pisik hinge jäi. Olin ka ÜTO neuroloogia ringis. Närvimaja keldris, professorite Ernst Raudami ja Lembit Allikmetsa juures algas minu tee. Koos Agu Arrakuga saime V kursusel ÜTO üliõpilise medali. Tollel ajal tahtsin saada neuroloogiks ja teha kandidaaditööd, mingit suurt unistust või plaane aastakümnete taha mul ei olnud.

● **Milliseid kohustusi olete täitnud pärast ülikooli?**

Pärast lõpetamist olin nooremteadur meditsiini kesklaboris, siis aspirantuuris farmakoloogia alal, 1969 tekkisid raskused ülikooli komsomolielus, mind kutsuti aastaks sinna tagasi sekretäriks. 1971 lõpetasin aspirantuuri, 1972 kaitse-sin kandidaadikraadi aju süvastruktuuride psühhofarmakoloogilise mõjustamisest. Mulle oli jäänud juurde ühiskonnategelase maine, 1972 valiti mind täitevkomitee esimehe asetäitjaks. Sellest peale jäi neuroloogia minu tegevuses kõrvaliseks ja minust sai tervishoiuorganisator. 1975 tuln Maaramõisa peaarstiks. Tollel ja järgmisel aastal oli seal väga keeruline aeg: lõppes kardioloogiakorpuse ehitustöö, kirurgiahoonest kolis välja sünnitusmaja... Neil aastail tuli kujundada haigla struktuur. See on püsinud tänaseni. 1975—1981 olin ÜMPI direktor, pärast, kuni oktoobrini 1988, jälle kliinilise haigla peaarst.

● **Millal Te olite viimati vastuvõtul või visiidil raviarstina?**

Kuuekümnenda aasta eest, kesklabori aegadel. Peaarstina leidsin, et oleks enda ja haigete petmine töötada raviarstina. Suure haigla juhtimine ei jätaks selleks aega. Oma meditsiinilised huvid tuli jätta tagaplaanile. Praegu on mul kõrgem kategooria ja dotsendi kutse tervishoiuorganisatsiooni ja hügieeni erialal.

● **Te ütlesite, et maailmaparandaja pisik jäi kuuekümnendaist Teile hinge. Kuidas elas see pisik üle kaks järgnenud aastakümnet?**

Tuli teha praktilist tööd... Haigla ju töötas kogu selle aja.

● **Mida Te võtate 1988. aasta suvest kaasa oma edasisse ellu?**

Muidugi üleilulise parteikonverentsi. Deleagaadina tuli minul ja teistel kätte võita rahva mandaat; tuli tõestada, et me pole mingid... stagnaamed. Kuid ma ei jaga optimismi, et nüüd ühel päeval on Eesti suveräänne ja otsustab ise oma asju. Rahva vaimse laengu jaoks ja üldise tegevussuundade seadmiseks on rahvakoosolekud muidugi väga vajalikud, aga paljusid asju on vaja enne ja pärast põhjalikult arutada asjatundjate

● **Kas meie meditsiinis jätkub suund perearstidele?**

Jah, tänavu on ülikooli internatuuris esimest korda kümneliikmeline perearstide grupp. Selles olen ma täiesti ühel meele arstiteaduskonna dekaani prof. Ain-Elmar Kaasikuga, et diplomieelne ettevalmistus peab olema palju üldisem kui praegu. Spetsialiseerumine peaks meditsiinis olema diplomijärgne. Selleks vajalik algharidus on meie erialal nii mahukas. Peaksime jõudma selleni, et tudengid saavad lõpetades diferentseeritud diplomi, nii nagu autojuhtidel on A-, B-, C- ja D-kategooria. Madalamat järku diplomi omanik peaks kauem töötama, et tõsta oma arstikategooriat.

● **Milline saab olema Tervishoiu-ministeeriumi ja arstiteaduskonna edasine koostöö?**

Tunduvalt tihedam kui praegu. Minister peaks olema sagedasem külaline. Ministeeriumi peaspetsialistid peaksid tegema kateedritega rohkem koostööd. Uurimistöö tuleks korraldada nii, et finantseeritakse teadusprogramme, mitte laboreid ja institute.

● **Kuidas hindate kliinilise morfoloogia olukorda vabariigis?**

Spetsialistide järelekasv on napp. See probleem puudutab ülikooli morfoloogia kateedreid, st. anatoomia ja histoloogia ning patoloogilise anatoomia ja kohtuarstiteaduse kateedrit. Nende initsiatiiv on väike. Nad liiguvad uue suunas raskelt. Materiaalne baas on muidugi ammu aegunud. Kui ei suudeta noori neil aladel ette valmistada, tuleb leida lahendus lüüdlustes ordinatuurides ning aspirantuurides ja välismaastažeerungutes. Huvitavad ja aktuaalsed on morfoloogia seosed intensiivravi ja reanimatsiooniteenistusega. On vaja kliinilise suunaga morfolooge.

● **Kuidas Te suhtute vabakuulamisõiguste arstiteaduskonnas?**

Suhtun normaalselt. See peaks siis olema vabadus millegi jaoks, mitte ühikas magamiseks. Oma alus ei puudu ka kartustel, et väljangevus võiks niimoodi suurened. Välismaal käiakse nende õppejõudude loenguil, mis tunduvad huvitavad ja vajalikud. Need, kelle loengutel ei käida, lastakse lahti. Mõne õpperühma või kursusega võiks meil seda ju proovida. Üldiselt arvan, et vabakuulamisõigus peaks olema diferentseeritud, st. neile, kes õppetöö ajal tegelevad vajalike asjadega. Minul oli selline õigus.

● **Teie kolm soovi tohtritundele?**

Et nad oleksid huvitatud erialaselt targaks saama, võtaksid oma erialal kõik, sealhulgas maksimumi praktilisi oskusi. Et nad ülikooliajal kasutaksid seda õnne, mis on ülikool, suhtleksid teiste erialade tudengitega, omandaksid haritust. Et nad säilitaksid ja arendaksid inimlikkust suhetes haigetega ja omavahel. Ja neljas soov — et ülikooliaeg annaks neile ka poliitilise selgroo, et nad kujundaksid oma suhtumise oma aja liikumistesse ja suundadesse.



● **LAUR KARU** ●  
Eesti NSV tervishoiu-minister

kiitsamas ringis. Näiteks on selge, et meie on vaja palju uusi seadusi, aga täpselt millised need peavad olema? Suur puudus on kvalifitseeritud inimestest. Paljudel aladel tuleks Peeter I kombel saata inimesi välismaale õppima.

● **Need sajad tuhandet inimest meie rahvakoosolekul on ju ühed haigemad maailma arenenud riikide kodanike seas. Milliseid samme astub Tele juhtiv ministeerium eesti rahva tervise hoidmisel kõigepealt?**

Kõigepealt on vaja ministeeriumi ühe aasta jooksul reorganiseerida, valida tööle inimesi, kellel oleks sellest ühtne arusaam. Senine tervishoiu-ministeerium pole suutnud täita oma funktsioone tervishoiupoliitikas. Tervishoiupoliitikat polegi olnud. Puudub isegi usaldatav ja küllaldane ülevaade haigestumise kõikidest põhjustest. Kõneldes rahva tervisest, tuleb meedikuil haiglaist ja polikliinikuist ka välja minna. Kui 75% surma põhjustest on südame-veresoonkonna haigused, tuleb rakendada riiklikke abinõusid nende põhjuste kõrvaldamiseks toetumises, elulaadis. Inimene peaks olema huvitatud olla terve. Tervisetunnetus on kõrgema arusaamise küsimus. Meid segab meie elementaarne viletsus: inimene aina mõtleb, kuidas poest või mujalt üht või teist asja saada, tervis näib luksusena nende murede kõrval. Terve saab olla ainult terve ühiskonna inimene. Ma ei oska öelda, mis määral mina või tervishoiu-ministeerium saaks parandada meie elu elementaarset viletsust.

Arstide Liidus oleme rahva tervisest palju aru pidanud, AL platvorm on meie tegevusjuh. Prioriteetseks tegevussuunaks on ema ja lapse tervis. On vaja, et emad saaksid olla lapsega kolm aastat kodus. On vaja kaotada sügavalt inimvaenulik lastesõime süsteem. Nagu näete, 3/4 tervishoiu-ministeeriumi ülesannetest on meditsiini- ja peame tegelema terve inimese tervise eest.

● **Kas selline rõhuasetus toob kaasa ka valeoloogia.e. terviseõpetuse kui õppeaine meie arstiteaduskonnas?**

Ma arvan, et jah.

● **Kuidas Te suhtute senisesse üldise dispanseerimise loosungisse?**

Ma suhtun sellesse kui loosungisse. Inimeste tervise pidev kontroll on muidugi vajalik, kuid meil pole vahendeid teha seda nii, et sellest kasu oleks. Oleks vaja minna täpselt valitud kontingentide vaatlusele, nende ankesterimisele, automatiseeritud diagnostilistele kompleksidele.

● **Kas meie arstiabi läheb tasuliseks?**

Tasuline arstiabi peaks tõesti pakkuma midagi paremat. Kui ravimeid ega röntgenfilmi ei ole ei raha eest ega ilma rahata, pole inimesel vaja maksta 5 rubla selle teadaasaamise eest.



# ARTIUM MEDICINA NOBILISSIMA

## Kaks küsimust

● Arstiteaduskonna dekaan professor Ain-Elmar Kaasik,

● Teie kommentaar õppeaastale?

Suhteliselt väikesed asjad olenevad suhteliselt suurte asjade lahendamisest. Oppeplaani küsimus sõltub sellest, kas ülikool vabaneb NSV Liidu Hariduskomitee diktaadi alt või mitte ja kas Eesti NSV Tervishoiuministeerium vabaneb NSV Liidu Tervishoiuministeeriumi diktaadi alt või mitte. Üleliidulised õppeplaanid pole lootusetult halvad, kuid neid on liiga sageli muudetud. Muidugi on meie teadlased ja õppejõud ka ise suutelised programme ja õppeplaane koostama. Nobeli preemia kandidaadiks meil küll sel aastal kedagi veel esitada pole — dekaan näitab preemiaomistatava asja saabunud üleskutset —, kuid meie kateedrite teadustööd võib julgelt esitada igal rahvusvahelisel konverentsil. Ka meie piiratud võimaluste juures on maailma näinud, välismaal kuni aasta stažeerinud õppejõudude loetelu päris pikk.

Mis puutub arutlustesse õppedistsipliini ümber, siis arvan, et vaba kuulamisõigust arstiteaduskonnas ei ole ega tule, ja ise kontrollin oma loenguid professor E. Raudamit jätkates kõiki kohalolijaid. See on mulle ka aknude võimalus paljudega neist tutvuda.

● Arstiteaduskonna ÜTÜ nõukogu esimees, Eesti Südamikeskuse aspirant Toomas Särev,

● kuidas vaatad lõppenud stuudiumile arstiteaduskonnas?

Olen tänulik, et see võimaldas mulle ameti, millist ma tahtsin. Teen, et suurem töö arstiks saamisel seisab alles ees. Kahetsen, et haridus oli natuke lünklik. Vahel jäi puudulikuks normi ja patoloogiat ühendav kliiniline seisukoht. Näiteks biokeemia, mida II ja V kursusel õpetati väga hästi ja põhjalikult, ei haakunud hiljem korralikult konkreetsete haigusjuhtude põhjuste ja ravi analüüsiga. Oppeplaanis võiks olla selline aine nagu kliiniline patoloogia, kliiniline patofüsioloogia või midagi taolist. Inimene tervikuna tavaliselt ei mahu stampmõttelallidesse ja siis on arstil kõige lihtsam öelda: «Ei, sir, see haigus pole minu eriala.»

Õpperühmad on liiga suured, rassistamist palju. Inimestevahelise soojuse, armastuse puudumine torak kliinikus mõnel hetkel eriti silma. Vähem, kui oleksin soovitud, kohtasin selliseid õppejõude, kes üliõpilasi tõesti sügavalt austasid ja neile kõik andsid: dotsendid Jüri Samarütel, Karl Kull, Udo Reino, professorid Akivo Lenzner, Raul Talvik. Oma ala juhtivatel õppejõududel võiksid olla tudengitele kõnetunnid, tihedamad sidemed. Mitmel alal pole tekkinud koolkondi professorite monopoolse asendi tõttu.

Mõnikord tundus õppimine veidi sunduslik. Me oleme ülikooli tulnud vabatahtlikult, ehkki on tõsi, et mitte kõigile ja mitte alati pole õppimine kõige tähtsam. Tuleb elada ka perekonnaelu. Võib-olla mitte igal loengul ei saa käia. Keegi ei saa kohustada võtma ühe õppejõu sõnu nagu kulda, justkui kõik muu oleks paremal juhul hõbe. Raamatukogus on palju pakse käsiraamatuid, kus tõde on teisiti formuleeritud, suhtumises sellesse võiks mõnikord olla rohkem tolerantust.

Oleks palju kasu, kui tudengid saaksid rohkem maailma näha. Praegu võtan osa läbirääkimistest Helsingi ülikooli arstiteaduskonnaga üliõpilaste kuuajaliseks vahetuseks.

1697 Liivimaa kuberner rahuldab Academia Dorpatensis rektori H. Skragge palve ja annab korralduse Tartu magistraadile, et vaeste ja kriminaalkurjategijate laibad toodaks igasuguste takistusteta meditsiiniprofessoritele «anatomilisteks objektideks». 1803—1860 patoloogiat õpetatakse erinevates kateedrites, kus professoriteks H. F. Isenflamm, D. G. Balk, J. F. Erdmann, J. W. F. Parrot, N. Pirogov, F. H. Bidder. 1860 luuakse üldpatoloogia ja patoloogilise anatoomia kateeder, edasisteks juhatajateks professorid A. Böttcher ja R. Thoma. 1894—1918 (kuni ülikooli evakueerimiseni Voroneži) prof. V. Afanasjev, kes oli R. Virchowi ja I. Metšnikovi õpilane. 1932—1962 kateedri juhatajaks prof. A. Valdes, V. Afanasjevi õpilane. Tema õpilasi: akad. prof. P. Bogovski, professorid V. Ridala, V. Kung, Ü. Arend, L. Pokk. 1962—1974 dots. Ü. Podar. 1971 ühendatakse patoanatomia ja kohtuarstiteaduse kateeder. Alates 1974-ndast kateedri juhatajaks prof. A. Truupöld.

● HIC LOCUS EST, UBI MORS GAUDET SUCURRERE VITAE! ●

Varesed kraaksuvad hämarduva taeva all. Tõrvikud heidavad nõiduslikku valgust sinakatele seintele, mille haardes on suur vakatunud rahvahulk. Rotundi aknast ronib uksepealsele hallipäine mees, seisab kahe tõrvikukandja vahele ja lööb seinast seina ja Pirogovi ausambast varesepesadeni kõlama järgmised sõnad: «Meist paremat kätt on sünnitusmaja. Vasemat kätt on surnukuur. Meie ees on Kuradiisild ja meie taga on Inglisild. Meedikud, me peame olema üle elust ja surmast.»

On rebaste inauguratsioon 1987. See mees on anatoom Kalev Ulp ja see maja — arstiteaduskonna sümbol Vana Anatoomikum, kus 1888. aastani, kolimiseni Uude Anatoomikumini, asus ka patoloogilise anatoomia kateeder. Sellest kateedrist ongi meie jutt.

● BENE DIAGNOSCITUR, BENE CURATUR? ●

Avan professor Ado Truupõllu koostatud patoloogilise anatoomia õppevahendi ja loen: Haige saabus haiglasse teravate valudega kõhus, üldise nõrkusega. Mõne minuti pärast kaotas teadvuse, pulss niitjas. Opereeriti. Kõhuõõnest leiti umbes 1,5 l verd. Aort kõhuosas kotikujuliselt välja sopistunud, aordi sein õhnenud. Millega oli seotud verejooks kõhuõõnde? Mis juhtus? Vastus: aordi loomulik aneurüsm, aordi seina rebend. Põhjuseks aordi ateroskleroos, haavandunud ateroskleroosilised naastud aordis.

Patoloogiline anatoomia uurib, millised muutused organismi elundites ja kudedes haiguste puhul tekivad. Sellistel teadmistel on meditsiinis väga suur tähtsus. Selliste teadmiste olemasolek meditsiinis. Lahanguandmed võimaldavad hinnata ravi õigsust. Ka elavalt inimeselt operatsioonil ajal võetud mikroskoopilistest koetükkidest võib leida haigustele iseloomulikke tunnuseid, mille alusel pannakse diagnoos. Katseloomadel selliseid muutusi esile kutsudes, neid ravides ja lahangu ravil tulemusi hinnates tehakse eeltöid nende haiguste raviks inimesel. Patoloogiline anatoomia on teadus, kus surm meelsasti abistab elu, andes elavatele teada haiguste ja surma põhjusi.

● VITAM TRIBUUNT SCIENTIAE? ●

Patoloogilise anatoomia kateedris töötab kaks teaduste doktorit — professorid Ado Truupöld ja Leo Pokk ja kolm meditsiinikandidaati — dots. Uno Podar, dots. Tatjana Truupöld ja ass. Oleg Sevtšuk. Koostöös histoloogikateedriga (prof. Ülo Arend) uuritakse erinevate kudede regeneratsiooniprotsesside kulgu mitmete välisfaktorite, aga ka hormoonide toimel. Lakamatult asenduvad organismis vananenud või kahjustunud rakud uute-ga. Ilma regeneratsioonita pole elu.

## Üks kateeder



● ADO TRUUPÖLD ●

Kuid teatud tingimustel võivad koed vohada ka kasvajasel. Kateedri vanemlaborandil Ingrid Meisilal on käsil eksperimentaalsed tööd kantserogeenidega rottidel. Rottidega eksperimenteeris ka Oleg Sevtšuk, kes kaitses kandidaadikraadi 1987. aastal. Eksperimentaalsed tööd on praegu kõige disertsatsioonideks, väidab prof. A. Truupöld, sest lahangumaterjal on raske avastada midagi uut. Siiski tehakse pidevalt ka kliinilis-morfoloogilisi uuringuid (prof. L. Pokk jt.). Koostöös hospitaalsisehaiguste kateedriga (dots. A. Vapra) uuritakse reumatoidartriiti. Üliõpilased on oma uurimustöödes käsitlenud suhkurtõvest, ateroskleroosist, leukeemiast jpt. haigustest põhjustatud ehituslikke muutusi.

«Nüüd saame veelgi paremini korraldada kliinilis-morfoloogilisi uuringuid,» arvab prof. A. Truupöld, «kuna proktuuri juhataja vabanenud kohale kinnitati äsja kateedri õppejõud meditsiinikandidaat O. Sevtšuk. Viimati oli kateedri töötajast proktuuri juhatajaks prof. A. Valdes, kuid viieks aastaks aastail ilmunud käskkiri välistas sellise kohakaasluse.»

● VIA SCIENTIARUM? ●

Tee teadmiste juurde patoanatomia kateedris algab kõrgest trepist, mis viib üles kateedri ruumidesse ja mille mõlemal mademel on jalamatid, alati hoolsasti kaetud märja riidega, kuhu on niiea jalgu pühkida. Need matid olid seal juba prof. A. Valdes ajal, võib-olla veel varemgi, ja legendaarne Albert Valdes kontrollis iga kord isiklikult, kas kõik tudengid pühkisid jalgu mõlemal matil. Seal, trepilt, algasid groteskseteks legendideks kristalliseerunud punktuaalsuse nõudmised viimseks kui liigutuses, kõiges, mis seostus patoanatomiaga. Kuid selles kõiges, nagu paljudele tollastele tudengitele alles hiljem selgus — ja mõnele vahest jäigi selgumata —, oli oma iva, oma põhjendus, lähimõeldud eesmärk. «Kui vanud porist õhku jääv tolm, mis sisaldas ka mikroskoopilisi kvartsiosakesi, võis sattuda arvukate mikroskoopide laadsetele ja peeglitel, mille pühkimisel klaas võis kriimustuda ja kõlbmatuks muutuda. Põrandaid koristati alati niiskelt ja ka assistendid ning aspirandid pidid oskama põrandalappi kasutada,» meenutab akad. prof. P. Bogovski.

Valdeslike traditsioonide jätkajana korranõudmiste osas on kateeder tänagi tuntud. Valdeslikku täpsust ja esitusselgust õhkub ka prof. A. Truupõllu loengust ja arvukaist õppevahenditest, millest õppekohasemaid vanemate kursuste tudengid polevat stuudiumi kestel kohanud. «Elmisel aastal andsime välja seitse vihku s.h. ka testülesannete kogumikke,» kõneleb prof. Truupöld laua tagant, millel vinas järjekordsete õppevahendite käsikirjad. «See ongi praegu minu aeganõudvaim töö. Leian, et loengutel aasta-aastalt korduv jutt koos vajalike skeemidega peaks olema üliõpilasel trükitult käes. Siis saaksime loen-

suse neljas õpperühmas läbi küsitluse «Kas Te sooviksite saada patoanatomiks?» Jaatavaid vastuseid ei olnud, kõhklevaid kaks, eitavaid 37. Pooltele oli vastumeelt koolnute lahkamine, enamik oli juba valinud teise eriala. Kõhklejaile pakuks kateeder eriprogrammi patoanatomilise töö aluste õpetamiseks järgmise aasta subordinatuuris. Keeldumise peamisteks põhjusteks oli eriala madal sotsiaalne prestiiž, kehv aineoline olukord ja töötingimused (ilmselt juba Tartu proktuuri näitel, kus lahangukoormus on sa-aastaga samas ruumis kümnekordistunud — 800 lahangu t. aast.). Mõned rõhutasid ankeedis, et nad on orienteeritud töötama elavate inimestega. Mitte keegi patoanatomii erialast keeldujatest ei nimetanud põhjuseks puudulikkust ettevalmistust patoanatomias kateedri poolt. Niisiis on eitava kutseorientatsiooni peamine põhjus meditsiini enda suundumus mõneti alatähtsustada patomorfoloogilist tööd, sellele vastav ameti madal ühiskondlik tunnustus, aga kindlasti ka meditsiini krooniline alaväärsus meie eelarveis.

«Meie kateeder ei ütle mitte kunagi ära mitte kellelegi, kes soovib tegeleda patomorfoloogiaga,» ütleb professor Ado Truupöld tohtritudengeile. «Kutsevalik peab tule-nema sisemisest veendumusest, selleks ei saa sundida.»

Loodame kõik, et juba varsti pühivad patoanatomia kateedri kõrge trepi jalamatil oma tudengisaapaid tulevased patoanatomid, kuulsate eelkäijate väärilised järglased, pikisilmi oodatud spetsialistid.

- 1 Siin on koht, kus surm meelsasti abistab elu.
- 2 Hästi diagnoositud, hästi ravitud.
- 3 Pühendavad elu teadusele.
- 4 Tee teadmiste juurde.
- 5 Nii tele (töötate), kuid (tasu ei saa) mitte endale.

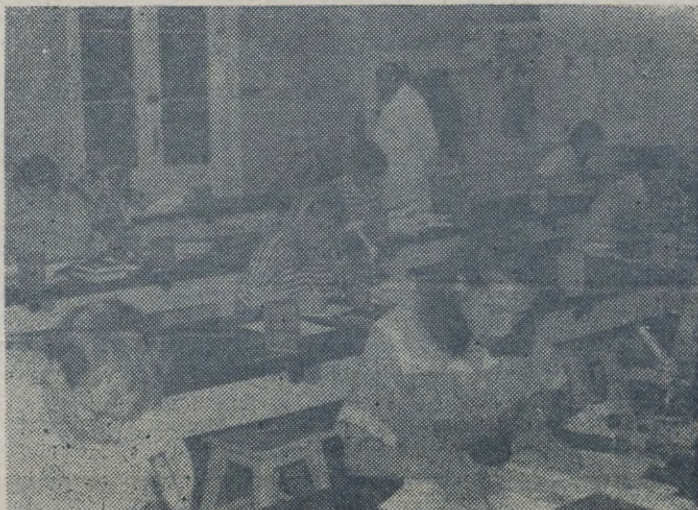
TÄNASEL ARSTITEADUSKONNA PÄEVAL

peatakse aulas kl. 11 Tervishoiu-ministeeriumi teadusliku meditsiini-nõukogu, arstiteaduskonna nõukogu ja ÜMPI nõukogu ühine koosolek teemal «Kliinilis-morfoloogiliste uuringute olukord ja perspektiivid».

Kl. 15 algaval aktusel on sõna rektor prof. Jüri Kärneril, Hariduskomitee esimehel prof. Väino Rajangul ja tervishoiu-ministri dots. Laur Karul.

Akadeemilise loengu kardiolokurgia arengust Tartus peab prof. Albert Kliiman.

Arstiteaduskonna leheküljed kirjutas ja koostas TONU PEETS.



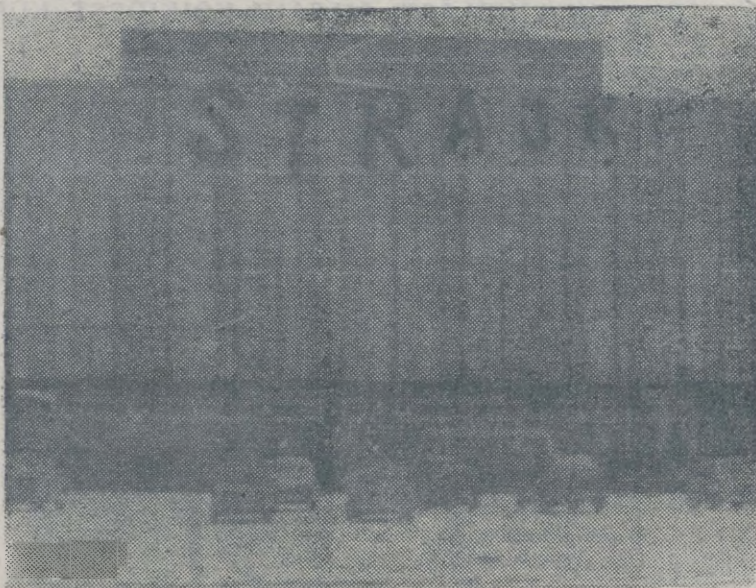


## Kuhu läheb Poola?

(Algus eelmises lehes.)

SEPTEMBRIS 1981 toimus «Solidarsuse» I kongress. Ligi 9,5-miljonilist ametiühingut esindas 892 delegaati. Kongressile esitatud aruandes oli rõõmustavat vähe. Nenditi, et kogu «Solidarsuse» se-nine ajalugu on konfliktide ja strei-kide ajalugu. Poola majandus aga on katastroofi äärel. Nõnda ol siis partei dogmaatilise tiiva ja «Solidarsuse» radikaalse pahem-poolitseva tiiva ühismõju tagajär-jel Poola majandus sattunud veel-gi haledamasse olukorda kui enne augustit 1980. Sotsialistlikes naa-bermaades hakkasid käima visad jutud kontrrevolutsioonilisest van-denõust, mis tahtvat Poolat sotsia-listlikult arenguteelt kõrvale eksi-tada. Ainus väljapääs seisnes mõ-leva põhilise takistusjõu järkjärgu-lises elimineerimises ning algata-tud reformide sihikindlas elluviimi-ses.

18. oktoobril 1981 valiti PÜTP Keskkomitee IV pleenumil esime-seks sekretäriks Kania asemel kindral W. Jaruzelski. Märk, mida vaevalt sai kahtmoodi mõista. Oöl vastu 13. detsembrit kuulutas Jaru-zelski välja erakorralise seisukor-ra — et Poolas kord majja seada. Asjaajamise võitis esialgu üle 21 kõrgemast ohvitserist (sh. kosmo-naut M. Hermaszewski) koosnev Rahvusliku Päästmise Sõjaväenõu-kogu.\* Likvideeriti «Solidarsus», selle radikaalse tiiva esindajad in-terneeriti. Mitmekesisuse mõttes in-terneeriti ka endine parteijuht E. Gierak, endised peaministrid Ja-roszewicz, Babiuch jt., keda süüdis-tati korruptsioonis. Suuremad kok-kupõrked töölise ja korrakaitsejõu-dude vahel toimusid kaevanduses «Wujek», kus surma sai ametlikel andmetel 7 ja haavata 39 töölisl,



Nilsuguseid plakateid oli 1981. aasta veebruaris paljudel Poola kõrgkoolide ja asutuste hoonetel.

VARJE SOOTAKI foto

ning Gdańskis, kus sai haavata 164 töölisl.

KAS SOTSIALISM oli Poolas hädaohus? Kas Nõukogude Liit avaldas Poolale survet? Varssavi ametlik esisukoht oli ja on: sotsia-lism oli hädaohus, NSV Liit oli Poola sündmuste pärast küll mu-res, survet aga ei avaldanud. Sel-le seisukoha järgi olid sotsialismi-vaenulikud jõud võtnud võimu «So-lidaarsuses», aga tahisid võtta vi-mu riigis. Kinnituseks tuuakse Wałesa sõnad «Solidarsuse» juht-konna kurikuulsalt nõupidamiselt

Radomis 3. detsembril 1981: «Kon-frontatsioon on vältimatu ja kon-jrontatsioon tuleb... Arme petame ennast, juba algusest peale oli te-gemist narrimänguga ja ma tead-sin seda hästi. Ma ei rääkinud sel-lest, sest tahtsin mängida... Ükski süsteemimuutus ei toimu ilma vastu-lõugu andmata...» Teades ja tundes Wałesa käekirja, on põhjust suhtuda nende sõnade autentsusse sügava skepsisega.

Lääne kommunistlik liikumine kaldub Poola sündmustes jällegi nägema «Brežnevi doktriini» vahe-tut mõju. Nagu Tšehhi sündmuste-

gi puhul, reageerisid eriti teravalt itaallased. IKP juhtkonna 30. det-sembril 1980 resolutsioonis ja E. Berlingueri ettekandes IKP Kesk-komitee pleenumil 11. jaanuaril 1982 esitatud seisukohad võiks kok-ku võtta järgmiselt: 1) tegemist oli sõjaväelise riigipöördega, mida tuleb taunida, 2) katkes demokraat-lik uuendusprotsess, 3) see faas sotsialismi arengus, mis algas Suu-re Sotsialistliku Oktoobrirevolut-siooniga, on oma liikumapanevad jõud ammendanud, 4) sotsialismi-maad elavad praegu üle sügavat kriisi, 5) sotsialismimaade problee-mide põhjuseks on pealesurutud «Nõukogude mudel», 6) Nõukogude Liidu välispoliitika on faktiliselt samastatav NATO maade omaga (W. Kedaj. Wobec stanowiska kie-rownictwa WKP o sytuacji w Pol-sce. — Trybuna Ludu 10. 02. 82.). Meie ajakirjanduses on Poola sünd-musi mitmel korral käsitletud T. Avikson, kes kord on leidnud, et tegemist oli kontrrevolutsioonilise vandenõuga (Edasi, 06. 07. 86.), kord rõhkude nauditava ümberase-tuse läbi jõudnud «Brežnevi dokt-riinini» (Edasi, 21. 08. 88). Nii või teisiti, vaieldamatuks tõsiasiaks jääb fakt, et Poolas toimuv ärritas tugevasti tollaseid Nõukogude juh-te ning ilma nendepoolse surveta vaevalt 13. detsembril oleks olnud. Muidugi ei ärritanud Brežnevit ja tema lähikonda Poola majanduse katastroofiline seisund, vaid kõigi-le raskustele vaatamata jõudsalt arenev ühiskonna demokratiseeru-mine.

HENN KAARIK

\* Kurjad keeled said põhjuse teravmeelitemiseks: ega poola kot-kas kaua varest sall. Rahvusliku Päästmise Sõjaväenõukogu = Wojskowa Rada Ocalenia Narodo-wego = WRON → wrona (vares poola k.).

### TARTU KODU-UURIMIS-PAEV

on laupäeval, 22. oktoobril kl. 13 TRÜ nõukogu saalis.

### ANTIKKULTUURI

lektooriumi avaloeng on kolma-päeval, 26. oktoobril kl. 18.15 TRÜ nõukogu saalis. A. Kaalep meenu-tab antiikkirjanduse antoloogiate koostamisvaevaid, A. Lill iseloo-mustab K. Morgensterni kui ülikoo-li ladina keele õpetajat.

### AKADEEMILISES MUINSUSKAITSE SELTSIS

räägib teisipäeval, 25. oktoobril kl. 18 Tähel 4, aud. 170 Vello Sa-lum teemal «Usk ja rahvas».

### RSR!

Tuleme kokku teisipäeval, 25. ok-toobril kl. 18.15 raamatukogu aud. 321, Raul Eamets refereerib Toivo Miljani ettekannet, mille too pidas tänava suvel Marylandi ülikoolis «Perestroika and Autonomous Re-gional Economic Zones. A Review of Perestroika and the Estonian Proposal's Odyssey Within It».

### VEAPARANDUS

Artiklis «Keele ja kultuuri saa-tus» («TRÜ» 14. X 1988, nr. 27) peab kolmanda lõigu algust luge-ma järgmiselt: «Vastuväidet, et eesti keele tõstmine riigikeele sei-sundisse on natsionalistlik (ja jä-relikult ebademokraatlik) samm, väärab konstitutsiooniline tunnus-tus kõigi Eestis elavate vähemus-rahvuste õigusele kaitsta omakeel-set kultuuri.» Väärab, s.o. lükkab ümber, kummutab jne.

«Logose» asutav kogu

### KLUBIS

● Laupäeval, 22. oktoobril kl. 21 õhtu ansambliga «FIX». Video-programmid, disko. Avatud baar. Üliõpilaspilet kaasa!

## Mäletamisest, mälestamisest ja rehabiliteerimisest

Aula kahe ukse vahel on mar-mortahvel viimases sõjas nõukogude poolle langenu-tele ja Saksa okupatsioonivägede poolt hukatutele. On mälestussam-baid ja tahvleid linna peal, stend veteranide päevapiltidega peahoones, mõnede rektorite portreed nõu-kogu saalis. On palju muudki.

Kuid mälestatud on ju neid, keda on tohtinud mälestada, või täpse-malt, mälestatud on neid, kellest on arvatud, et neid tohib mälestada. Ja mis seal salata, paljusid lihtsalt ei teatagi enam mäletada. Paljud tähelepanu väärivad inime-seid on ametl(n)ikustatud mäleita-mise ja mälestamise jaoks ajaloo hämarusse kadunud, kes sinna unustatud, kes peidetud.

Kus on jäädvustatud Vabadussõ-jas hukkunud ülikooli inimeste mä-lestus?

Mida on tehtud ülikoolis selle rahvusliku ülikoolina käima lüka-nud Peeter Põllu jäädvustamiseks? Mida on tehtud ühe teenekama vi-listlase Jaan Tõnissoni ning Tartu rahulepingu sõlmimisel edukalt kaubelnud ja sellele lepingule alla kirjutanud vilistlase Jaan Poska ja hilisema õppejõu Ants Piibu mäles-tuse jäädvustamiseks? Muuseas, Piip, Poska ja Tõnisson kuulusid esimeste eesti soost diplomaatide hulka, arvestades muidugi ka sel-lise korüfee nagu Martensi olemas-olu.

Eri küsimus on mälestuse jäädvustamine teaduskon-niti. Oigusteasuskond on selleks teinud ühtteist. Kuid vääri-kalt tuleks ära märkida ka eespool mainitud kolm juristi. Peale nende väärriksid õigusteasuskonnas jääd-vustamist veel näiteks ühe esimese eestikeelse juurajakirja toimetaja ja üks selle põhiautoreid Jüri Vilms, õppejõuna väga põhjalik Jüri Ulu-

ots ja sõdadevahelise aja Eesti juura teaduse esinumber Artur-Tõe-leid Kliimann.

Vahemärkuse korras: juristidega, kui mängust välja jätta geograaf Edgar Kant, olid lood vist üldse kõige keerulisemad. Mõnede tolle-aegsel võimekal juristil on küljes see «viga», et nad osalesid tiptä-semel ka poliitikas. Lähenedine lähimineviku poliitikale ja selle te-gijatele pidi aga mitmete arvates olema rangelt ja ohutult punavalge.

Rõhutada vajadust jäädvustada 40-ndatel aastatel represseeritute mälestus oleks lahtisest uksest sis-semurdmine. Kuid kaks küsimust sellega seoses siiski tuleb esitada. Keda represseeritute lugeda «Üli-kooli inimesteks», kelle mälestuse võiks jäädvustada ka ülikool? Sa-geli järgnes ju represseerimine val-landamisele või eksmatrikuleerimi-sele. Siin pakuksin välja järgmise lahenduse: lugeda ülikooliga seot-kuks need represseeritud, kes rep-resseerimise päevani töötasid üli-koolis või olid vallandatud või eks-matrikuleeritud põhjustel, mis hil-jem võeti represseerimise aluseks. Ja teiseks: kas ülikoolis jäädvusta-da ainult justitsmõrva ohvrid või ka imekombel ellujäänud repres-seeritud?

Kus ja kuidas jäädvustada Vaba-dussõjas langenud ja represseeri-tud ülikooli inimeste mälestus? Küllap võiks ka nende nimed raiu-da aula uste vahele.

Eespool nimeliselt mainitud meestest võiks vähemalt Jaan Tõnissoni mälestami-seks peahoones üles seada pronks-bareljeefi, nagu seda tehti Tamm-saare jaoks. Iseasi, kas neid kahte meest sobib vastastikku tölt vaata-ma panna. Tammisaare oli ju koos Konstantin Pätsi ja Hans Pöög-elmanniga «Tallinna Teataja» mees.

Aga mine tea?

Veel repressioonidest. Ega's rep-resseerimiseks pole ainult justits-mõrvad. Represseerimiseks on ka tsiviilsurma põhjustamine, üliõpi-lase jaoks eksmatrikuleerimine, õp-pejõu jaoks vallandamine nn. poliitilistel motiividel.

Olen 70-ndate aastate teise poole põlvkonnast ning sel ajal ja hil-jemgi kõneldi taolistest juhtudest nii mõnelgi korral, küllap vahel alusega, vahel ka alusetult. Küll haual käimise, küll ajalehe välja-andmise, küll muude «pattude» eest. Märksõnaks võiks olla ka Jüri Kukk. Olen veendunud, et ka sel ajal alusetult kannatanute au tuleks taastada ja nende tsiviilsurm lõpetada. Seda saaks teha «süü-asja» avalikustamise ja tööle, tu-dengkonda naasmise võimaluse andmisega (kui see üldse on veel võimalik). Kuid selle põlvkonna alusetult kannatanute au ennista-misega on olukord vist kõige komplitseeritum. Juba seepärast, et tollastest sündmustest on vähe aega möödunud, ühiskonna uued väärtushinnangud alles välja kju-nemas. Peale selle olid vahel poliitilise taustaga varjutatud vaevalt küll austust väärivad ja lausa kul-tuuritudki teod, näiteks riigipea portreel marssalimundri selgajoo-nistamine ja nii kaunistatud sünni-päevalaptega klaaside kokkulöö-mine. Igatahes on küsimusi, mil-lele mõelda.

Ja veel kolm märkust. Alusetult represseeritute au taastamine on juba iseenesest represseerijate huk-kamõistmine. Põlvkondi, kes ei ole õigluse nimel teinud kõike endast sõltuvat, võivad hukka mõista tule-vased põlvkonnad. Ja kolmandaks, tasub korjata: õigluse jalulesead-mine vähendab jätkuste kordumise võimalust.

JÜRI POLD

## Spordikommunism — tarve või hädaorg

(Algus eelmises lehes)

Kui silmakirjalikult kõlab siinko-hal üks ROKi põhimõtteid, et olümpiat ei viida läbi mitte riikide, vaid sportlaste vahel. Kuidas saab see küll tösi olla, kui olümpiale on senimaani pääsetud ikka üksnes oma riigi esinduses, mitte eales sõltumatunal Akki vajaks sport riiklike piiride lõhkumist — et moodustuks üksainus maailmaspordi riik. Saaksime selle, et ka olümpia hõbe- ja pronksimees oleksid tõeli-selt maailma ala teine ja kolmas.

Spordikommunismi tarve hak-kab silmapiiril terendama. Ja sport oma ülemaailmsu-sõga, kus inimestel on märksa võrdsemad võimalused kui ükskõik mis muul alal, on ju nähtumusi-kult sellele kommunismile väga ligilid. Olgu tõenduseks parafraa-sid Marxi-Engelsi «Saksa ideoloogia»: «Ainuke sportlike jõudude (kursiivis minupoolsed täiendu-sed — P. P.) universaalse arene-misega seatakse sisse spordinimes-te universaalne suhtlemine, mistõttu ühelt poolt spordi läbi liidetud mas-si olemasolu ilmneb üheaegselt kõi-gi rahvaste juures (üldine konku-rents) — kõik need rahvad muutu-vad sõltuvaks pööretest teiste rah-vaste juures —, ja lõpuks tulevad antud kohaga piiratud spordiindi-viideid asemele maailmaajaloolised, empiirilist universaalsed spordi-indiividid. Muidu 1) võiks sport eksisteerida ainult kohaliku nähtuse-na, 2) spordi jõud ei saaks univer-saalsete ja seepärast talumatute jõududena, need jääksid koduste ja ebausuga piiratud «asjaolude» staa-diumi, 3) igasugune suhtlemise laienemine kaotaks kohaliku spordi. Spordikommunism on empiirilist võimalik ainult olukorras, kus spor-

dis valitsevad rahvad tegutsevad korraga, üheaegselt, mis eeldab sportliku jõu universaalselt arengut ja sellega seotud ülemaailmsel suhtlemist.»

Nende tingimuste rahuldamine ei näi ju spordi puhul sugugi või-matuna. Pigem on neid spordi val-las täita hoopis kergem kui muus sfääris. Sest spordi areng ongi ju liikumise ülemaailmsuse poole.

Aga võtame nüüd selle riigi-piirideta spordi teise tahu — tulemuse, milleni see võib viia. Nii võib juhtuda, et näi-teks ujumisinnaali pääsevad kaheksa ameeriklast, ei ainsatki teist. Kohe kerkib lahendamatu probleem miljonitele kõrvalseisjatele: kellele pöialt hoida? Kaasa elatakse ju eeskätt selle järgi, et üks või teine on sulle kaasmaalane, rahvusaas-lane. Aga kas tolles ujumisinnaalis võidab Jones, Smith, Williams või keegi neltas, on enamikule maail-male siis ükskamakõik — ja on ilmselt ükskõik ka suuremale jaole tollast Ameerikast endast! Sport kaotab niiviisi oma ülemaailmse atraktiivsuse, muutub üksnes suur-te monopolide (= riikide) omava-heliseks asjaks, kus huvilisel jääb asjade käiku ainult tühjal pilgul tunnistada.

Seetõttu ei sobi meile, väikestele, see spordikommunism hanna alla-gi. Sel juhul kaob sport meie jaoks ja kaome meie spordis, võib-olla üldse terves maailmas.

Kuid dilemma jääb: kumb on tähtsam, kas selgitada maailma tõeline, absoluutne esikümme (-sada) või taotleda, et sport pü-siks ikka globaalse nähtusena, et säiliks kõigi etniliste, poliitiliste ja ideoloogiliste ühenduste huvi tema vastu. PRIIT PULLERITS



EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 29 (1540)

Reede, 28. oktoober 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

EKP TRÜ komitee teesid  
TRÜ parteikonverentsile

1. EKP TRÜ komitee peab otsustavaks analüüsida komitee ja kogu parteiorganisatsiooni tegevust ning kavandada selle perspektiivseid suundi, lähtudes ülikooli põhifunktsioonidest, milleks on spetsialistide ettevalmistamine, teaduse arendamine ja teadlaskadri kujundamine, Eesti NSV ühiskondliku ja kultuurilise arengu üheks keskseks teguriks olemine. Parteitöös kordasadeu hindamise ja edasise tegevuse kavandamise aluseks on EKP delegatsiooni platvorm NLKP XIX üleliidulisel konverentsil ja EKP Keskkomitee 11. pleenumi ettekanne, mida ülikooli parteiorganisatsioon täielikult toetab.

2. Parteikomitee tunneb oma vastutust selle eest, et ei andnud küllalt kiiresti resolutsioonide hinnanguid stagnatsiooni ilmingutele kogu partei elus ning ülikoolis. Komitee leiab, et samas peegeldab ta tegevus kogu ühiskondliku elu arengut perestroika tingimustes ja on olnud ülikooli kollektiivi aktiiviseerumist soodustavaks teguriks.

3. Kõrgkooliuuendus ei ole veel toonud suuri vahetuid muutusi spetsialistide ettevalmistamises, on aga vähendanud vajadust kõiges arvestada piiranguid ja eeskirju. Parteikomitee ei ole suutnud luua õhkkonda, mis aktiveeriks õppejõude-kommuniste ning teaduskondade kollektiive ise planeerima ja juurutama radikaalseid uuendusi õppeprotsessis. Sellealast aktiivsust püüdnud alnelise baasi jätkuv mahajäämus. Vähesed mõjud on olnud parteikomitee tegevus sõjanduse, ühiskonnateaduste ja keelte õpetamise ümberkorraldamisel; olukorra kriitiliselt nõuab radikaalseid lahendusi, mis eeldavad ka ülikoolist väljapoole ulatuvaid meetmeid. Endiselt on aktuaalne kateedrite juhtrolli suurendamine spetsialistide ettevalmistamises, kogu õppetöö erialakesksuse süvendamine.

4. Parteikomitee hindab positiivselt üliõpilaskonna aktiveerumist, milles ettevalmistus kodaniku- ja missioonitundega spetsialistirolli täitmiseks ühineb eneseteostusega ühiskondlikult ka-

lukate probleemide püstitamisel ja lahendamisel. Aruandeperioodil tähendasid parteikomitee sidemed ülikooli komsomoliaktiiviga; sellest polnud aga küllalt kindlustamaks komsomoliorganisatsiooni initsiatiivi üliõpilaskonnas tõusnud probleemide lahendamisel. Parteikomitee peab õigeks kõigi perestroikameelsete ja ülikooli väärikusega kooskõlas olevate noorsooalgatuste toetamist.

5. Aruandeperioodil, kui võitluses teadusvõimete piirangutega toimus ülikooli teaduse uue organisatsioonilise struktuuri kujunemine, ei püstitanud parteikomitee küsimust teaduse arendamise strateegia TRÜ-s. Nüüdseks on tekkinud vajadus anda sellele parteiline hinnang, lähtudes spetsialistide ettevalmistamisest kui ülikooli põhifunktsioonist.

6. Parteikomitee osalusel on teoks saanud ülikooli seisukohtade formuleerimine ja avalikustamine Eesti NSV sotsiaalse ja poliitilise arengu mitmes aktuaalses küsimuses. Komitee aitab ja väljendab kommunistide ja kogu ülikooli kollektiivi arvamusi 1988. a. esimesel poolel eriti teravnenud usalduskriisi puhul partei liikmete ning EKP tollase juhtkonna suhetes. Vaja on jätkata ülikooli ja TRÜ parteiorganisatsiooni seiskoha väljaütlemist vabarilgi arengu sõlmprobleemide kohta; oma positsiooni peaksid üldsusele teatavaks tegema hakkama ülikooli teaduskonnad. Tähtis on ühistegevus Rahvarindega, eriti rahvussuhete arendamisel ja ülemnõukogu valimistel.

7. Parteikomitee suunised on süvendanud ülikoolielu demokratiseerumist. Algatatud on ülikooli kollektiivi integreerumist tugevdavaid üritusi. Sellesuunalise edasise arengu vältimatu tingimus ja tagatis on ülikooli uue põhikirja rakendamine. Parteikomitee teeb ettepaneku tähistada 1989. aastal eestikeelse ülikooli 70. aastapäeva deviisi all «Ülikool ja tema vilistlased» ning 1990. aastal nõukogude ülikooli 50. aastapäeva deviisi all «Ülikool kui Eesti NSV haridus- ja teaduselu keskus». Tuleb teha otsus stalinistlike repressioo-

nide ohvriks langenud ülikooli kollektiivi liikmete mälestuse jäädvustamisest.

8. EKP TRÜ komitee teeb konverentsile ettepaneku pööruda EKP Keskkomitee poole taotlusega toetada ülikooli uut põhikirja ning ettepanekuid muuta ühiskonnateaduste õpetamise struktuuri, korraldada ümber sõjaline õpetus, anda juhtivale kõrgkoolidele õigus omistada teaduslikke kraade ja kutseid, luua tingimused kahepoolsete koostöölepingute alusel toimuvate välissuhted vormistamiseks kohapeal. Tuleb taotleda ülikooli arenguperspektiivide arutamist EKP Keskkomitee bürool ning selleteemalise Eesti NSV Ministrite Nõukogu määruse vastuvõtmist.

9. Parteikomitee töös on suurenenud kollegiaalsus, põhimõtetelises küsimustes on komitee aktiiviga nõu pidanud. Komitee ei pea küllaldaseks oma liikmete isiklikku osa komitee ja kogu parteiorganisatsiooni tegevussuundade väljatöötamisel ning elluviimisel.

10. Parteikomitee peab otstarbekaks valida uus komitee väiksemaarvulisena ning ilma nn. nomenklatuurse liikmeteta. Peame õigeks muuta komitee struktuur paindlikuks, mitte moodustada selle koosseisu administratsiooni tegevust dubleerivat õppe- ja teadustöö sektorit, luua komitees ajutisi töögrupe parteitöö aktuaalsetes küsimustes.

EKP TRÜ komitee

\*\*\*

ÜLIKOOLI PARTEIKONVERENTS toimub neljapäeval, 3. novembril algusega kl. 15 aulas.

\*\*\*

Kolmapäevaks on parteikomitee uude koosseisu esitatud järgmised kommunistid: Jaak Järv, Paul Kenkmann, Jüri Kärner, Ülo Matjus, Aadu Must, Jüri Sepp, Agu Tamm, Agu-Tõnis Talvik, Lembit Tähepõld.

SUURE SOTSIALISTLIKU  
OKTOOBRI-  
REVOLUTSIONI

71. aastapäevale pühendatud koosolek toimub reedel, 4. novembril kl. 14.15 aulas. Teemal «Euroopa kõrgkoolide uus ühtsus» kõneleb rektor prof. Jüri Kärner.

Schmiedebergi  
loengud

20. oktoobril loeti aulas esimesed Oswald Schmiedebergi mälestusele pühendatud loengud. Prof. Lembit Allikmets rääkis Schmiedebergi, ühe teaduslikule ravimõpetusele alusepanija, elutööst. Göttingeni ülikooli farmakoloogiaprofessor Arnold Hasselblatt kõneles suhkurtove uurimisest Schmiedebergi poolt ning tänapäeval, Riia Meditsiiniinstituudi farmakoloogiakateedri juhataja prof. Modris Melzobs aga kaltsiumikanalite antagonistide toimest südamele ning vereringele. Loengute lõppedes anti välja ka esimesed Oswald Schmiede-



bergi mälestusmedalid — lisaks lektoritele pälvisid need prof. Jüri Saarma, prof. Leo Nurmand ja ÜMPI psühhofarmakoloogia labora-

Kuidas TAMi mehed  
Hollandis käisid

See oli kevadel, kui Tartu Akadeemiline Meeskoor hansalinnade meeskooride võistulaulmisel Madalmaade Kuningriigis käis. Oldenzaalist pöörud tagasi koju esikohaga. Nüüd on võidukatel meestel reismuljed settinud, slaidid valmis ja aega ülikoolirahvale reisi meenutada.

Kolmapäeval, 2. novembril kl. 17 näitab dots. Erich Kukkraraamatukogu konverentsisaalis slaide, hollandlaste kin- gitud videosalvestust ja räägib lähemalt meeskoori reisist ning Hollandist.

## Midagi on õhus

• ÜLIÕPILASPÄEVAD •

Tartu tänavapildi järgi ei saa küll kuidagi väita, et eelmisel nädalal midagi juhtunud oleks. Kõik on just niisama nagu enne, tudengid hulguvad uulitsail hapude ning haigutamistest kortsus nägudega; kes läheb loengusse, kes ühikasse magama. Ja igaühe sisikonnas kipitab soov — juhtuks ometi midagi põrutavat, mis hariliku päevakava segi pööraks ning ülikooli akadeemilist rahu raputaks.

Ja tegelikult ongi midagi õhus. Nimelt kogunesid läinud neljapäeval TRÜ komsomolikomiteesse mõningad žurnarebused ning mitte selleks, et maksta ära oma komsomolimaksud, vaid hoopis moodustamaks järjekordsete üliõpilaspäevade pressibürood. Ja tegidki selle tüki ära.

See aga on kindlaks märgiks, et varsti läheb lahti. Kannatamatud, kes kuivavõitu loengute vahele midagi erutavat ihkavad, võtku teadmiseks — ei ole enam palju oodata. 15. novembril on pidustuste avamine ning siis võib olla kindel, et haigutamiseks enam aega ei jää. Üks üritus teise järel, nii et me loodame — raamatukogu saalid peaksid sel ajal üsna tühjaks jääma, ja igatahes ei tohiks 20. novembriks Tartu linna peale jääda ühtegi tudengit, kes võiks väita, nagu oleksid seekordsed üliõpilaspäevad temast laia kaarega mööda libisenud.

Mida siis pakutakse? Kavas on jäänud traditsioonilised üritused, nagu tõrvikutega rongkäik ja teatejooks ning kõrgkoolidevaheline videomäng. Loomulikult ei saa kuidagi läbi ka ilma kontsertideta.

Peagi ilmub lehes ka üksikasjalik pidustuste programm.

Mis aga seekordseid üliõpilaspäevi eelnevatest eristab, on asjaolu, et üritustega pole liialdatud, neid ei ole üksteise otsa topitud põhimõttel «küll küllale liiga ei tee». Tänu sellele osutub agardal tudengil võimalikuks saada osa peaaegu kogu programmist; olla kohal kõigil kontsertidel, kohtumisõhtutel ja tantsupidudel. Nii ei ole karta, et ühe huvitava ürituse pärast teisele samal päeval lihtsalt ajanappuse tõttu minemata jääb.

Kellel aga siiski pole võimalik kõike oma silmaga vaadata, see saab tudengipäevade programmist osa spetsiaalselt infostendide kaudu. Iseenesest mõista on mõnusam ise kohal olla, aga pressibüroo püüab hea seista selle eest, et iga huviline sündmusest mingi ülevaate saab.

Niisiis — daamid ja härrad! Üliõpilaspäevadeni on jäänud vähem kui üks kuu. Kohtume esimesel üritusel 15. novembril kell 16 aulas, kus toimub kohtumine meie ülikooli olümpiavõistlejatega. Üliõpilaspäevade programm ilmub järgmises lehes.

Lisaks veel üks teade. 17. novembril toimuv üliõpilasrongkäik lõpeb Raekoja ees miitinguga, kus tahame nõuda tuumavaba Baltikumi. Kes soovib sellel miitingul nimetatud teemal sõna võtta, peaks teatama oma soovist ülikooli komsomolikomiteesse järgmise nädala jooksul (reedel on viimane päev) PRESSIBÜROO

## TÄNU

Rektori käskkirjas õnnitleti 50. sünnipäeva puhul ja avaldati tänu dots. TATJANA TRUPOVOLLULE ning vanemõpetajatele MALLE LAA-RIIE ja TIHU VILIMAALE, 60. sünnipäeva puhul dots. ERICH KUKKELE, 70. sünnipäeva puhul dots. ARTEMI VAPRALE, puusepale ENDEL TERNALE ja uksehoidja OLGA SOUKANDILE.

Dots. LEV VASSILJEV pälvis tänu üleliidulise kartograafiakonverentsi atlaste näituse organiseerimise eest ja vanemmeister VELLO ANDERSON abi eest dots. Juhan Langi juubeliüritustel.

Defektoloogiapsakonna asutamise 20. aastapäeva puhul said tänu osalisteks dotsendid TIHU-KAI AUNAPUU, JAAN KÕRGESSAAR, AINO LUNGE, JÜRI LIIVAMÄGI, HELGA KURM, vanemõpetaja TIINA MULLAMAA ja õpetaja KAJA PLADO.

## AUTASUSTAMIST

Hariduskomitee aukirja pälvis kauaaegse viljaka teaduslik-pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest 50. sünnipäeval teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORM.

TRÜ aukirjaga autasustati 60. sünnipäeva puhul dots. AINO LUNGET ja 75. sünnipäeva puhul preparaator SALME PENDERIT.

Pikaajalise ja eduka töö eest (1975–1988) füüsika-keemiateaduskonna dekaanina autasustati ülikooli aukirjaga prof. VELLO PASTI.

Staažikad  
tartlased —  
TRÜ töötajad!

Nüüd on Tartu Linna RSN Täitevkomitee kehtestanud eksperimenti raames ka teile võimaluse oma elamistingimuste parandamiseks järjekorda asuda kui:

\* olete olnud tartlane 25 aastat ja olete vähemalt viimased 5 aastat elanud kas ahiküttega korteris või kööktoas või ühiskorteris (elamispinna suurus arvestamata).

Arvelevõtmiseks pöörduge juba lähemal ajal oma ametiühingubüroo poole.

TRÜ ametiühingukomitee



## Komsomolimasinavärgist

Läheneb ülikooli komsomolikonverents. Lahendamist nõuab küsimus — kuidas minna edasi? On selge, et senise ülikooli komsomolorganisatsiooni tegevus vajab tõsist analüüsi ja läbimõtet. Kahjuks ei ole komitee kui komsomolorganisatsiooni alaliselt tegutsev organ suutnud alati sammu pidada üliõpilaskonna aktiivsusega. Üliõpilaste poolt tõstatatud probleemid on komitee sageli toetanud alles tagantjärele. Ent samal ajal peaks just komitee olema see organ, kes aktiivselt tõstatab üliõpilaskonda huvitavaid probleeme ning ka taotleb järjekindlalt nende lahendamist. Üsna tüüpiline on olukord, et need, kes peaksid küsimusi tõstatama ja nende lahendamist taotlema, kasutades selleks ära komsomoli kui ametlikult tunnustatud organisatsiooni võimalusi, ei suuda paljudel juhtudel midagi selleks ära teha. Küllap on sellise situatsiooni väljakujunemise põhjusi nii subjektiivsed kui ka objektiivsed, kusjuures üheks põhjuseks tundub olevat TRÜ komsomolorganisatsiooni juhtorganite praegune struktuur. Eelkõige pean silmas komitee tasandit (eelmisel konverentsil valiti 24-liikmeline komitee).

1. Praegune komitee koosseis on liialt väike selleks, et tagada tihedaid sidemeid kommunistlike noortega, mis omakorda tingib informatsiooni mitteliikumise alt üles ja ülevalt alla.

2. Komitee kui konverentsidevahelisel ajal otsustusõigusega organ on komplekteeritud tavaliselt liiga ühekülgse. Näiteks mõnede teaduskondade esindajad puuduvad komitee koosseisus üldse. On olnud aegu, kus ühe või kahe teaduskonna esindajad on moodustanud peaaegu poole komitee liikmeskonnast.

3. Komitee koosseis on komplekteeritud üsna juhuslikult. Komplekteerimise eest vastutab sekretär, aga tarvis on, et komitee komplekteaduskondade bürood.

4. Komitee koosseis on liiga suur selleks, et kiire otsustamisvajaduse puhul tagada operatiivne kokkukutsumine.

\*\*\*

Seega tundub üsna vajalik olevat praeguse struktuuri läbivaatamine. Tahaksin järgnevas välja pakkuda ühe võimaliku variandi.

ELKNU TRÜ organisatsiooni konverents valib ELKNU TRÜ komitee, mis võiks olla 55-liikmeline. Komitee võiks moodustada põhimõttel, et iga a/o delegerib komiteesse 3 esindajat (s.t. kõik teaduskonnad, teenistujate a/o ja vene osakondade büroo, kokku seega 39) ning valiks 16 esindajat. Komitee töövormiks oleksid pleenimid, kus arutatakse kõige tähtsamaid organisatsiooni tegevusega seotud küsimusi. Komitee pleenimide toimiks vajaduse korral. Jooksva töö organiseerimiseks ja pleenimite otsuste elluviimiseks moodustatakse ELKNU TRÜ komitee büroo, mis ei pruugiks olla suurem kui 11 liiget. See tagaks tööorgani vajaliku mobiilsuse ja efektiivsuse. ELKNU TRÜ komitee kompetentsi kuuluks ka ELKNU TRÜ komitee sektorite moodustamine. Leian, et praeguse komitee tegevussuundade paljususest tulenev sektorite hulk (11) ei ole põhjendatud. Arvan, et komsomoli kui ühiskondlik-politilise organisatsiooni tegevuse tagamiseks oleks praegustes tingimustes vajalik ideoloogia-, kultuuritöö-, pressi- ja orgtöösektori, EÜE ja õppetöösektori olemasolu. Lisaks nendele oleks ilmselt otstarbekas moodustada info ja sotsioloogiliste uurimiste sektor, mille ülesandeks oleks avaliku arvamuse järjekindlalt uurimine. Jooksvate ülesannete lahendamiseks ja eksperthinnangute saamiseks oleks nii komiteel kui ka bürool õigus ja võimalus vajaduse korral moodustada töögrupe, mis ei pea koosnema sugugi mitte leest on vaja üle vaadata ka komi-

tee sekretäride funktsioonide praegune jaotus. Meeldetuletuseks nii palju, et praegu on komitees üks sekretär ja neli asesekretäri — ideoloogia-, siseorgtöö, õppe- ja teadustöö ning EÜE asesekretär. Muutunud tingimustes ei ole otstarbekas siseorgtöö asesekretäri olemasolu, kuna reaalselt täidab ja saab täita paljuski neid funktsioone siseorgtöö sektor ja arvestussektor. Üldvastatus lasub aga ikkagi sekretäril.

\*\*\*

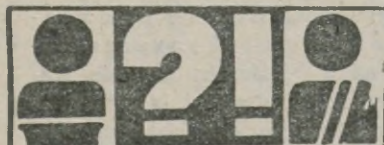
Suhete arendamiseks välismaa kõrgkoolidega oleks mõttekas välissuhete sekretäri olemasolu. Muuseas, samasugune ametikoht on olemas ka sotsialismimaade kõrgkoolide noorsoo-organisatsioonidel.

Aeg on kiirelt edasi läinud. Komsomoli ja üliõpilaste a/ü kõrvale on tekkinud terve rida üliõpilasi huvialati ühendavaid seltse, korporatsioone. Praegustes mõtete, vade, ideede, hinnangute, suundade ja tegutsemise pluralismi tingimustes ei ole ühelgi organisatsioonil, ei ametlikul ega mitteformaalsel õiguspretendeerida noorte esindaja rollile. Leian, et kõik need organisatsioonid esindavad ainult endaga tihedalt liitunud üliõpilaskonna huviseid. Kuid küsimuseks jäävad üliõpilaskonna üldised, ühised huvid kõrgkoolis, Leian, et lähtudes sellest mõttest, võiks rektori juures tegutseda üliõpilasesindus, kuhu võiks kuuluda nii olemasolevate kui ka tekkida võivate struktuuride esindajad. See oleks omamoodi üliõpilaskonnapoolsete konsultantide grupp, mis tagaks rektori tihedalt sidemad üliõpilastega, võimaldaks ellu rakendada põhimõtte, et mitte iga üliõpilane pole kõrgkooli jaoks, vaid kõrgkool on üliõpilase jaoks.

Eespool esitatud arvamusi ei pretendeeri täiuslikkusele ega lõplikkusele, vaid on komsomolorganisatsiooni juhtorganite struktuuri muutmise ettepanek ja lähtealus.

ANDI KASAK

## Kuidas alustada loengut?



Tänapäevase demokratiseerimise käigus tuleb üle vaadata ka mitmed senikehtinud reeglid ja tavad. Üheks niisuguseks on loengu alus-

tamine kõrgkoolis. Ametliku eeskirja kohaselt peavad üliõpilased teavitama õppejõudu püstitõusmisega. Allakirjutatu arvates on aga selline viis liigselt koolilik ja ilmselt ei meeldi üliõpilastele. Mingi loengu algusmomenti fikseerimine peaks aga siiski olema (vastasel korral võib juhtuda, et osa üliõpilasi ei märkagi õppejõu auditooriumi sisenemist ja jätkavad omavalitseliste jutuaamist). Minu üliõpilaspõlves tervitasid tudengid õppejõu-

du jalgade sahistamisega, mis oli ühtlasi märgiks, et nad on valmis loengut kuulama. Neljakümne aastate lõpus see tava (koos loengu alustamisega akadeemilisel veerandil) tunnistati kodanlikuks igandiks ja keelati ära. Kas ei oleks aeg seda nüüd taastada? Või oskab keegi soovitada midagi paremat?

ÜLO LEPIK

## Kaunist kadunud kombest

Ülikooli omapäraste traditsioonide hulka kuulub jalgadega sahistamine vastu põrandat õppejõu sisenemisel auditooriumi, rektori või prorektori minekul kõnepulsti (rektori kantliti ju enam pole). See komme oli jõus meie ülikoolis ka pärast sõda kuni suurte aktsioonideni, mis viisid minema õppejõude, üliõpilasi ja ausambaid, kõnelemata raamatute. Aktsioon toimus kodanliku natsionalismi ja Lääne ees lõimimise vastu.

Sahistamine lõpetati rektori käskkirjaga vist 1948. aastal ning asendati kohustusliku püstitõusmisega. Esialgu üliõpilased protesteerisid, sahistasid edasi keeldusid püstitõusmast. Kuulmatute mõjustamiseks rakendati selgitustööle kommunistlikud noored, kursusehoolda-

jad ja Venemaalt tulnud õppejõud. Meenub dialektilise ja ajaloolise materialismi õppejõud Arkaadi Uibo, kes arutles meie järjekordse sahistamise järel umbes järgmiselt: «Meile kõigile meeldib sahistamine, kuid elame nüüd maal, kus see pole kombeks. Meil tuleb uut nõudmist täita. Nii teie kui minu huvides alustagem loengut püstitõusmisega.» Et Arkaadi Uibo oli erudeeritud filosoof, ületamatu orator ja suurepärane inimene (muidugi meie hinnangutes), siis võtsime aegamööda tema nõuannet kuulda.

Pika õppejõuaja jooksul olen harjunud üliõpilaste tõusmisega, kuid et olen paralleelselt töötanud ka koolis, tundub mulle ikka veel, et kooli ja ülikooli erinevus hakkas kaduma koos traditsioonidega.

Kutsun käesoleva kirjutisega mõtisklema kadunud kombe üle. Kui oleme harjutanud sahistamist, selle kombe taastamise vajalikkuses kokku leppinud, võiksime teha rektorile ettepaneku uue semestri algusest peale ametlikult taastada varasem tervitamisviis. See on mõttekas üksnes siis, kui sahistamine tervitusena on mõjuv.

Kujutlege, kuidas aulast läheks läbi nagu tuulehoog, kui tervitate rektorit.

Sahistamine on üksnes ülikooli akadeemilisse ellu kuuluv. See ei laiene ühiskondlikele organisatsioonidele ega teistele kõrgkoolidele.

Mõtlege hästi, kas tahate ja suudate traditsiooni säilitada. Kui ei, on parem praegusest viisist püsti venida õppejõu saabumise puhul.

EDUARD VÄÄRI

## Võimlemine Hiina moodi

Hiina vanateadmine ütleb: «Üksik hange ei söö koid ja voolav vesi ei roisku.» Liikumisevõime on avaramas, nii vaimses kui ka kehalises tähenduses, otseselt ka inimolendi eluvõimega.

Läbi kauge aja ja ruumi on vana Hiinamaalt tänaseni jõudnud üks kunst nimega TAI CHI CHUAN. «Tai Chi-d» võib tõlkida «Ülimaks Algeks». «Chuan» tähene-

dab rusikat või kätt ja on liiteks peaaegu kõigile Hiina võimlemise nimetustele, kuna algselt olid nad kõik ka enesekaitseks.

Tegemist on taoistlikul maailmvaatega põhineva, teatud seisundis läbiviidava liikumiste jadaga e. Taoga, mis pealtnäha sarnaneb aegluubis pantomiimi või tantsuga.

Hiinas tehakse Tai Chi-d massiliselt võimlemiseks, raviks ja lõd-

vestuseks. Samuti on ta WU SHU (Rahvuslike Võistluskunstide) võistluste kavas. Kahjuks ei ole siinmail selle kunsti päris otseseid edasikandjaid. Aga kui on neid, kes tahaks püüda Tai Chi võimlemist ise mõista, siis tulgu nad esmaspäeval, 31. oktoobril kl. 16 TRÜ klubi saali. Treeningutest võivad osa võtta igas vanuses inimesed — nii üliõpilased kui õppejõud.

MART MAAMEEL

## ARTEMI VAPRA 70

28. oktoobril tähistab oma juubelit hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kateedri dotsent meditsiinkandidaat Artemi Vapra. Ta on töötanud kateedris õppejõuna alates 1944. a. Teaduslik uurimistöö on keskendunud liigete ja kopsuhaigustele ning geriaatriale.

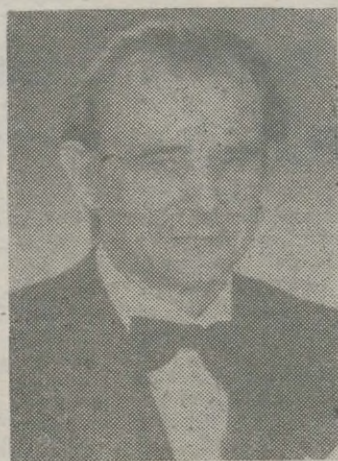
Dots. Artemi Vapra on vabariigi peagerontoloog, Tartu linna pea-

reumatoloog, Üleliidulise Reumatoloogide Seltsi juhatuse liige ja vabariikliku seltsi esimees, terapeutide vabariikliku seltsi juhatuse liige.

Onnitleme juubilarit ja soovime tugevat tervist ning jätkuvat energiat!

Hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kateeder ning reumatoloogia labor

## ERICH KUKK 60



26. oktoobril sai 60 botaanika ja ökoloogia kateedri dots. Erich Kukk.

Juubilaril lapsepõlvkodu on Haanajamaal. Küllap sealt pärinevad tema kärmed jalad, osavad

käed ning armastus looduse vastu. Erich Kuke püsiv botaanikahuvi kujunes välja õpinguaastate (1948—53) vältel TRÜ-s. Põhjaliku uurimistöö tulemusena valmis 1961. a. väitekirja «Eesti magevete sinivetikate floora». Juba selleks ajaks oli E. Kukest kujunenud üleliidulise mainega algoloog ja lugupeetud õppejõud.

Teadustöö jätkus ja laienes. Liisandusid pikad ekspeditsioonid Kesk-Aasiasse ja Mongooliasse. Mitmekülgse teadlasena tegeleb Erich Kukk koos oma õpilastega vetikate floristilise uurimisega, vetikakultuuride kasvatamisega, vee- ja eutrofeerumise ja reovete puhastamise probleemidega.

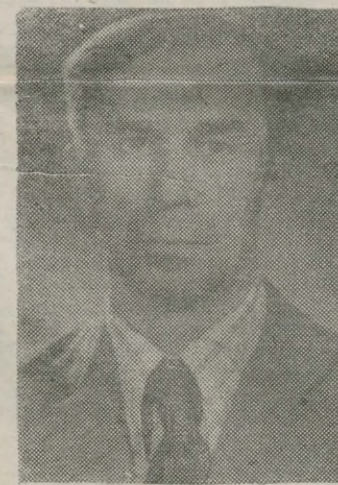
Alates 1975. a. kuulub Erich Kukk Soome—NSV Liit Soome lahe koostöögruppi ja tema teaduslik tegevus on seotud ka merevetikate uurimisega.

Kõige selle kõrval on juubilaril jäänud aega laulu- ja spordiharrastusteks.

Edu kõiges ja tugevat tervist! Kolleegide nimel

MAIE TOOM

## HERBERT LIGI 60



õelda, et tollane tudeng oli tublisti töökam. Seisime hommikul raamatukogu ukse juurde sappa ning istusime raamatute taga hilisõhtuni.

● Oelge palun, kas Teil on teoseid, mida Te praegusel ajal hääbete?

Ei ole — võin seda täie veendumusega öelda. Tõsi, teemasid on tulnud valida, kindlasti kirjutaks nüüd midagi hoopis teisiti. Kahju, et oli aeg, mil baltisaksa jt. ajaloouurijatesse suhtuti ülemäära norivalt, ei jätkunud piisavalt austavat suhtumist, olen ka ise nii kirjutanud. Praegu ma mõistagi sedasi ei teeks, seda enam, et paljusid neist tunnen isiklikult ja tegu on austust väärivate teadlastega.

● 60 aastat on üksjagu pikk aeg. Millised mõtted Teil praegu peas liiguvad?

Mõtlen, et ei tea, kas jätkub jõudu kõige selle teostamiseks, mida seni on tulnud endale hoida. Praegu uurin laste suremust ja selle mõju mitte ainult majandusele, vaid ka kultuurile Eestis. Loodetavasti peaks «arjas» «Ausalt ja avameelselt» ilmuma minu brošüür maasis-repressioonidest.

● Olete Saaremaa pärit. Milline on side kodukohaga?

Minu juured on seal. Saaremaal on mu vanemate ja lähedaste inimeste haud. Püsib mfnu saarte-huvi, Tartus töötab ka «Saarte Klubi» ning eks meigi siin mõjutanud veidi seda nime ennistamist Saaremaal.

● Harilikult soovime meie juubilarile, aga mida sooviksite Teile üliõpilastele?

Soovin, et te saaksite jätkata oma stuudiumi ja selle lõpetada sellises poliitiliste vabaduste õhkkonnas. Jätkugu teil visadust, töötahet ja jõudu.

● Lõpetuseks paar ekspressküsimust. Milline on Teie hobi?

Sport, eriti male, ehkki võistlusspordist olen ammu loobunud. Kaks korda nädalas käin palli mängimas. Meeldib teha aiatööd.

● Teie lemmikkirjanik?

Aegade jooksul on neid olnud palju — Knut Hamsun, Tammsaare, Dostojevski, Shakespeare. Praegu eelistan memuaare.

● Lemmiktoit?

Pannkoogid, mille peale on praadimisel pandud antoonovka õuna lõike. Armastasin neid lapsepõlves ja armastan praegugi.

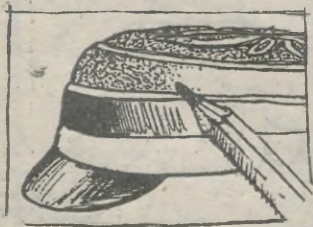
● Lemmiklill?

Oõviul.

Juubilaril usutles KALEV VILGATS



# Üliõpilaskond ja rahvusvärvid



Kõik me tunneme väga hästi aega, mil sini-must-valge värvikolmik oli põlastus-väärsemaid asju maamunal. Sama hästi on veel värske see soe surin, mis tekkis esimestel vabalt lehviva rahvusliku nägemistel kõigest mõni kuu tagasi. Ja tõepoolest tuleb vist nõustuda Rein Veidemanniga, kes arvab, et «praegu paljukardetav eksalteeritus rahvusvärvide ja trikoloori kasutamisel taandub sedamaid, kui Pikal Hermanil kõrvuti riikliku standardiga pääseb teises mastis lehvima ka sini-must-valge» (Vt. SV nr. 35 s. a.). Kuigi täiesti normaalseks muutub asi muidugi siis, kui seal pääseb lehvima ainult sini-must-valge.

Siiski tuleb juba enne seda selgeks teha vähemalt üks rahvusvärvide kasutamismoodus, mille praegust praktikat ei saa kuidagi heaks kiita. Selle võib esialgse vaimustuse varjus võib-olla andeks anda, kuid ainult seevõrd, kui saab andestada harimatust. Ja sedagi nimetatakse vaimustust vabanduseks tuues. Pean silmas Tartu muinsuskaitsepäevade ajal alguse saanud ja visalt püsisvat kommet katta ülikooli praeguse tekli punane võõt musta paelaga.

Ühelt poolt on see muidugi mõistetav, eriti kui arvestada, et «kehtivat» sini-puna-valget tekli on kantud, mõeldes võimalikult vähe selle värvide kokkulangevusele ENSV lipu värvidega. Ja seda need värvid teips sümboliseerivad. Nii et praegusel ajal on soov neist vabandada muidugi normaalne.

Kuid siin tuleb arvestada mitut ajaloolist teeviiti põhjendatud tegevusele. Esiteks on praegune tekkel ametlikult kehtiv ja seda on erinevalt Eesti NSV lipust 1963. a. saadik siiski vabatahtlikult ja heal meelel tarvitatud. See tekkel on rahva silmis tõepoolest sümboliseerinud Tartu ülikooli ja nagu teada, oli veel mõne aasta eest üleüldse mingi tekli omanike tõeline privileeg enamiku N. Liidu ülikoolide

ees. Seega tundub, et senine Tartu tekkel on omas ajas olnud igati tänuväärne nähtus.

Nüüd on aga tekkinud märke, et seda hakatakse nõ. alt-poolt asendada sini-must-valge tekliga. Kas need asendajad teavad, mida tähendab (ka veel tänapäeval) sellise värvimütsi kandmine? Lootuses, et nad ei tea ega kannu seda teadmisele vilistades, lubatagu asja meelde tuletada.

Viimasel ajal on mitmel pool kirjutatud, et sini-must-valge lipu kokkuleppeliseks sünnipäevaks peetakse 23. maid 1884. Nimelt õnnistati sel päeval Eesti Üliõpilaste Seltsi väljasõidul Otepäale seelses kirikus meie lipp pidulikult sisse. Nii kinnistunud praegused rahvusvärvid lõplikult EÜS-i värvideks, s.t. selle üliõpilasorganisatsiooni liikmed võisid kanda sini-must-valget tekli ja kasutada samasugust trikoloori. Kuni Eesti Vabariigi väljakuulutamiseni ja nende värvide muutmiseni riigilipu värvideks oli EÜS ainus ametlik ja pidev sini-must-valge tarvitaja ja propageerija. Sõna tõsisel mõttes rahvusvärvides kujunesid need just seltsi kui noore eesti harilaskonna sümbolina. Rahvuse tunnuseks, kuigi siis juba üldiselt ja enesestmõistetavalt muutus sini-must-valge alles 1917. a. sündmuste paiku. Ja selles on kõige suuremad teened kaheldamatult EÜS-il kui olulisel eestluse kandjal läbi ärkamis-, venestus- ja revolutsioonide aja ja selle läbi oma värvide väärastajal. Sini-must-valge lipu võtmine riigilipuks on vist suurim tunnustus, mis üliõpilasorganisatsioonile on kunagi osaks langenud. See tähendas ju sisuliselt, et Eesti Vabariiki kavatses jätkata EÜS-i valitud teed ja töid.

Kuid loomulikult säilitas oma värvid ka EÜS ise. Kui ta oli 1907. aastani olnud ainus ja vabariigi alguseni üks vähestest, kuid keskele Tartus tegutsevat üliõpilasorganisatsioon, siis 1919. a. alates rajati lühikese aja jooksul mitmeid ja mitmeid uusi seltsi ja korporatsioone. (Seejuures jäi EÜS kuni 1940. aastani siiski üheks tähtsamaks organisatsiooniks.) Ja loomulikult olid igal värve omaval ühendusel omad värvid. Need olid ju selle ühenduse põhiliseks sümboliks. Mingeid «värve kandma» tähendas ka nende värvide alla, s.o. vastavasse organisatsioo-

ni kuulumist. Ja see oli enesestmõistetavalt igale liikmele asjaks.

Nii olid näiteks korporatsioon «Vironia» värvideks violett-must-valge, «Fraternitas Estica» sinine-roheline-valge, naiskorporatsioon «Filiae Patriae» valge-punane-roheline jne. Muuseas praegune tekkel meenutab punase lillakamaks kulumise korral kõige enam korporatsioon «Sakala» sini-violett-valget peakatet. Seda organisatsiooni on aga paljud mineviku kirujad pidanud kõige reaktioonilisemaks, näiteks kuulusid sinna mitmed vapside juhid.

Et anda mingi pilt organisatsiooni värvide tegelikust tähendusest, toon ära mõned lõigud EÜS-i kodukorra peatükist «Seltsi lipp». Selgituseks veel, et EÜS-il oli nn. ajalooline, s.t. 1884 Otepääl pühitsetud lipp ja tavaliselt kaks nn. esinduslippu. Kodukorra vastavast jaotusest võib aga lugeda:

## § 1

Eesti Üliõpilaste Seltsil on lipp värvides sini-must-valge, mis on pühitsetud Otepääl kirikumõisas 23. mail 1884. aastal, siis kui oli seltsi esimeheks ksv! Peeter Hellat, vanameheks Christof Beermann ja kus pühitsemisel esimees ütles järgmised sissehutus-sõnad: «Taara vaim, kes Eestirahvast senini kõigest viletsusest hoolimata alal on hoidnud, olgu silmapilgul ja ka edespäi meie kaitsjaks. Pühajärvel, maal, kus iga puu jutustab võiks jutustada, iga kivi veres on veerenud ja iga mullatükk pisaraid on imenud, siin laskem meid seda ära tunda, et Eesti alandusel ots on tulnud, laskem rõõmsal meelel ja ühel jõul Eesti ühenduse tööl võidelda. «Isamaa, sa helde, püha, kuule meie palveid: meid su hoidjaks pühitse.»»

## § 3

Seltsi ajaloolist lippu hoiab Seltsi majaisa Seltsi kõige väärtuslikuma varana vastavalt kindlal kohal, mis Seltsi üldkoosoleku poolt selleks on määratud.

## § 4

Seltsi ajaloolist lippu tarvitatakse:

1. Seltsi aastapäeva pidulikul

koosolekul — koosoleku ruumis.

2. Muil juhtudel Seltsi kutsutud üldkoosoleku otsusel, mis tehtud 3/4 (kolmveerand) häälteenamusega.

## § 6

Seltsi ajaloolise lipu väljatoomine tema hoiukohast, väljashoidmine ja tagasipaigutamine sünnib pidulikult.

Seltsi ajaloolise lipu väljatoomisel, väljashoidmisel ja tagasipaigutamisel on lipu juures alaliselt kuue-liikeline esindus, kuhu kuuluvad S-i esimees või abiesimees, kirjatöimetaja, laekahoidja (või viimase asemikud) ja kolm lipukandjat tegevliiget.

Seltsi ajaloolise lipu esinduse liikmed on riietatud musta pidulikkonda, kannavad sini-must-valgeid šarpe ja tänaval Tartu Ülikooli üliõpilasmütsi.

## § 7

Esinduslippe tarvitatakse:

- a) EÜS-i maja vardas:

  1. Seltsi aastapäeval
  2. Vilistlaspäeval
  3. Ülikooli aastapäeval

- b) pooles vardas: Seltsi ksv! (resp. vill) surma puhul leinamate saabumisest kuni mahamatamiseni.
- c) ksv! ja vill põrmu saatmisel leinamajast surnuaiale.
- d) muil juhtudel Seltsi liht- või kutsutud koosoleku sellekohasel otsusel liht-häälteenamusega.

Samasugust austust osutati sisuliselt ka sini-must-valgele teklile. Seda kanti vaid ülikooli aastapäeval (1. dets.), 1. mail kui rahvusvahelisel üliõpilaspäeval ja seltsi aastapäeval. Seltsi ruumides kasutati värvimütsi veel mõnedel muudel pidulikel juhtudel — värvide andmine, pulmad, vilistlaspäev jne.

Siinkohal ei jõua pikemalt peatuda Eesti Vabariigi aegse Tartu üliõpilaskonna üsna keerulisel struktuuril. Oluline on, et tuden-digi jagunesid kolme põhilisse gruppi — seltside liikmed, korporatsioonide liikmed ja organiseerimatu ehk metsikud. Seltside ja korporatsioonide sageli formaalse erinevuse üheks komponendiks oli seltsidel värvide puudumine. Ain-saks erandiks jäigi EÜS, mis toonitas veelgi tema asetumist keskele, kahe organiseerimistüübi vahepealsele positsioonile. EÜS-i kõrval tegutses muidugi veel õige mit-

meid mõjukaid organisatsioone, näiteks korporatsioonid «Vironia», «Ugala» ja «Rotalia», E.Y.S. «Veljesto», E.U.S. «Ühendus» jne. (Ühend E.U.S. ei tähenda siin mitte seost Eesti Üliõpilaste Seltsiga, vaid seltsi laiemas mõttes). Seltside liikmeskond ja metsikud võisid kanda üldist üliõpilasmütsi. See oli praegugi Skandinaavias ja Soomes kasutatav valge, musta servaga tekkel. Võib-olla peaks tekli-sta-tuuti muuta tahtes kaaluma esialgu just sellise peakatte kasutuselevõttu. Üldine üliõpilasmüts sümboliseeriks kasvõi meie kuulumist Põhja-Euroopa kultuuriringi.

Mida teha aga muude ja eeskätt rahvusvärvidega? Ainus tee nende põhjendatud kandmiseks on vastavate üliõpilasorganisatsioonide taastamine ja siis nende liikmeks astumine. Taastamisest saab küll rääkida ainult poolenisti, sest suur osa organisatsioonidest tegutseb edasi paguluses. Pealegi elab ka Eestis küllalt palju erinevate seltside ja korporatsioonide liikmeid. (Loomulikult jäädi peale ülikooli lõpetamist vilistlasena organisatsiooni liikmeks edasi, mis tagaski ju üliõpilasühenduste küllalt tuntava mõju ka laiemas poliitikas). Nii et mõne organisatsiooni taastamiseks peavad praegused metsikud üliõpilased pöörduma eeskätt siinsete vanade liikmete ja Lääne koonduste poole. Ainult sellisel teel võiks organisatsioon saada tõeliselt seaduslikuks. Värviteklit võib kandma hakata alles peale vastava põhikirjapunkti kinnitamist.

Muuseas on minu teada praegu kavas «Vironia», «Veljesto» ja (EÜS «Sodalium»ist) EÜS-i taastamine. Tegutseb ka üliõpilasselts «Logos». Nii et palju jõudu!

EERIK KROSS  
(EÜS «Sodalium»)



ILMAR KRUSAMAE joonistused

## 50 AASTAT EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

# Tartu Ülikoolist võrsunud silmapaistev teadlane

● 10 aastat EDGAR KANTI surmast ●

\*\*\*

Intensiivse teadusliku tegevuse kõrval jõuab E. Kant koos A. Tamme-kannuga osaleda koguteose «Eesti» koostamises, «Maailma maade ja rahvaste» toimetamises jne. Ei ole siis imestada, et Edgar Kantist kujuneb silmapaistva teadlase kõrval ka arvestatav ühiskonnategelane.

Tema teenistuskäik Tartu ülikoolis oli loogiliseks jätkuks teaduslike tulemustele — õppeil-annete täitja 1928—1934, dotsent 1934—1936, majandusgeograafia korraline professor 1936—1944, majandusajade prorektor 1928—1940, ajutine rektor 1941—1942. Viimane daatum on olnud põhjuseks, miks ülemaailmse tuntusega teadlase nime meie kultuuriloos olematuks on püütud teha.

Oigluse järeleseedmiseks on vaja veidikeeni mõista aega, milles rektor E. Kant pidi töötama. Kõige paremini on seda meieni toonud Jaan Eilart («Sirp ja Vasar», 18. dets. 1987):

«Aga peamine on meisse sisendatud hoopis muus, eelkõige selles, et E. Kant oli okupatsiooniege ülikooli rektor. Jah, tal ei õnnestunudki seda ülikooli korralikult käivitada, meie kõrgharidus oli kogu-

ni määratud Tartust eemaldamisele. Ja kui ülikool ometi jäi siia, siis peaksime küll püüdma pisutki mõista Kanti rolli ja raskusi mitme tuie vahel. Kas see pole hoopis tema kui organiseerija ande suurim tõugu? (...) Suliks tembeldamine aga kustuks sellest hetkest, kui keegi vaeuaks uurima ammu-sei tsinovniklikke eeskiru selle kohta, mida nimelt pidi rektor isiklikult päästma ohu korral... (...) üldse aga tahaksin meile kõigile südamele panna: enne kui süüdistame, püüdke faktid lõplikult teada saada ja mõista!»

Usun, et sellele Jaan Eilarti soovile ei ole midagi lisada. Ometi ei katkenud E. Kanti teaduslik tegevus isegi neil meie rahvale traagiliseks kujunenud aastail ja teadlaseks jäi ta kõigi poliitiliste maruultele kiuste. Siia kuulub ka töö nõukogulikus ülikoolis 1940—1941. N. Baranski Nõukogude Liidu majandusgeograafia kooliõpiku tõlkimine eesti keelde jpm. Vaatamata okupatsioonijärgse raskustele jätkas tööd ka Majandusgeograafia Instituti.

\*\*\*

Järgnevad pagulasaastad Rootsis. Oma koha leidmine võõrsil on

tihti inimtragöödia. Ometi kannab E. Kanti teadustöö vilja ka võõral maal — teadus on juba kord internatsionaalne nähtus. Rootsis töötas ta algul uurija-stipendiaadina Lundi ülikoolis 1947—1950 ning seejärel samas eraviisilise õpetajana majandus- ja sotsiaalgeograafiaerialal. 1963. aasta septembris nimetati E. Kant Lundi ülikooli esimeheks majandusgeograafia professoriks.

Sellesse perioodi kuulub eespool nimetatud W. Christalleri keskuskohtade teooria propageerimine, mille tagajärjel muutub see kiiresti kõige levinumaks metodoloogiliseks käsitluseks humanitaargeograafias. E. Kanti esitatud haldusjaotuse printsiibid ruumanalüüsi alusel, mis kasvasid välja juba tema doktori-tööst, viidi Eestis osaliselt ellu 1930-ndate aastate lõpul, Rootsis samal alusel 1961. aastast.

Kuid mis vahest olulisim, ajalooliste geograafiakoolkondade kõrval Saksamaal ja Prantsusmaal ning pärast sõda tõrjaliselt arenenud uutele suundadele USA-s ja Suurbritannias, muutub võrdväärselt partneriks Rootsi — keskusega Lundi ülikoolis. Professor Kanti õpilastest Torsten Hägerstrandist kujuneb originaalse ruumilise difusiooni- ja hiljem aegruumi teooria rajajaid. Neid mõjutas huma-nitaargeograafia kaasaegsesse kujunemisetappi saab kõrvutada vahet ainult W. Christalleri mõju-dega.

(Järgneb 4. lk.)

(Algus eelmises lehes)

Edgar Kanti ülitiheda uurimistöö viljakas kujunes magistritöö «Tartu, linn kui ümbrus ja organism» (Koguteos Tartu, 1927). Ja ei ole imestada, et see töö tõi talle 1928. aastal Societe de Geographie Commerciale de Paris auhinna. Tema kaasaegsed on seda uurimust pidanud metoodiliselt ja teoreetiliselt üheks kõige teedrajamaks linnageograafiliseks uurimistööks maailmas. Kuivast ja kainest faktide fikseerimisest ja kirjeldamisest traditsioonist linnaelu käsitlustes läks Kant edasi sügavale inimese ja keskkonna ruumiliste suhete analüüsile. Paljud tänaseks linnauurimise ABC-ks kujunenud põhimõtted (linna ja tagamaa ühtsus, linna sisestruktuuri kujunemise seaduspära, linn kui regioonid keskus, keskkonna ja inimasustuse diferentseerumise põhijooned linnas jne.) toodi teadusesse just selles uurimistöös. Ka teises aspektis, Tartu omapära ja koha tunnetamises Eesti asustuses, pole see teos kaotanud tähtsust tänasegi päeva kontekstis.

\*\*\*

Juba 1935. aastaks oli valmis doktoritöö «Eesti rahvastik ja eluruum» (Bevölkerung und Lebensraum Estlands, Tartu, 1935). Enam ei piirdunud Kant kitsa piirkonnaga, vaid võtab vaatluse alla kogu Eestimaa territooriumi liigenduse, selle kujunemise ja funktsioneerimise küsimused. Territoorium, majanduselu, loodus ja inimene on Kanti jaoks tervik, kus eri valdkondade tähendus ajaloo käigus muutub.

Ruumisuhete väljenduseks territooriumil seab ta asustuse organiseerituse. Juba siis arutleb Kant tehnilise progressi kauguleulatavast



Otsustades selle järgi, et «Struve 2» kaitsmisest alanud vaidlus lõppes kompromissiga (säilib kogu teadus- ja raamatukogu vastas olev hoone-ruhm) («Valiti hotelli projekt» — «Edasi» 23. X 1988, nr. 244), võiks kärsitum kultuuriosaline kogu loo lõpetatuseks lugeda ega oska ehk näha enam mingit põhjust selle teema juurde veel kord tagasi tulla. Sest hotell tuleb, aga Struve 2 jääb paigale — mida oligi tarvis tõestada. Kui mõelda, millised kontseptsioonilised probleemid eesti- ja rahvuslase ees praegu seisavad (majanduslik strateegia, juriidiline strateegia, tervishoiustrateegia, hariduslik strateegia, kultuurirühm, sh. muinsuskaitse- ja kirjastusstrateegia jt.), siis lootuses, et Struve 2 läheb kindlasti Loodusuurijate Seltsile ja selts saab oma unikaalse raamatukogu paigutada korralikesse ruumidesse, kus seda võiks kasutada akadeemilised inimesed ehk väljastpoolt seltsi, tahaks selle maja ja krundi ning ülikooli raamatukogu kaitsmise närvilisele loole tõesti punkti panna.

Kuid eks ole: projekt on küll valitud, ent ehitamine on otsustamata. Kuni see on lahtine, oleks ülim lihtsameelsus ülikooli raamatukogu ja Struve 2 kaitsmine võidukalt lõpetatuseks lugeda. Sest ka uuel asukohal nõuab hotell eelnevaid lammutustöid, mida ei saa alustada enne, kui kümme-konnale perele on leitud uued korralikud korterid. Mispärast nemad peavad sealt ära kolima, samal ajal kui Struve 2 peab paigale jääma? Järgneva vastuse hindamisel võiks lugeja arvestada, et siinkirjutaja ei ole soovitanud hotelli just Ülikooli tänava äärde paigutada. Ma ei saa öelda, miks Tartu lin-

## VAHESÕNAKS

● KULTUURIKAITSE ●

nale ja eesti kultuurile eluliselt vajalik hotell peaks asuma ilmtingimata nimelt Ülikooli tänaval, kuid ma oskan öelda, miks ta ei tohiks olla krundil Struve 2. Ei tohiks sellepärast, et ta rikuks parandamatult töö- ja säilitustingimusi ülikooli raamatukogus, mille varad satuksid ilmsesse hävimisohtu ja mille töötajad-kasutajad kaotaksid õiguse inimlikele töötingimustele juba edasikaebamatult. Jah, muidugi on väga ilus kujutleda, kui tore see oleks, kui rahvusvahelise konverentsi ühed istungid toimuksid hotelli konverentsisaalis ning teised kohe üle tänava raamatukogu saalis. Ent raamatukogu saali andmine raamatukoguväliseks üritusteks saab toimuda ainult raamatukogu inimeste ja varade arvelt. Kui seda on siiani tehtud ja tehakse edaspidigi, siis ikka patuga pooleks, Struve 2 säilitamine lubab aga, tingimusel, et see maja läheb tõesti LUS-ile, ülikooli raamatukogule niisugust naabrusest, mille tõttu asuksid kõrvuti kaks kultuuri kestmiseks niisama vajalikku maja nagu hotelligi.

Struve 2 asuva hoone omaväärtus? Nagu eelnevast tohiks aru saada, kaitses allakirjutanu maja enda kõrval ka krunti, kus ta paikneb. Maja omaväärtuse üle võib vaielda, selle üle, et ta asub ülikooli raamatukogu kõrval, vaielda ei saa. Seal mingite ehitustööde ettevõtmisel tuleks lähtuda just raamatukogu olemasolust. Seepärast teeb väga kurvaks, et osa ülikooli õppejõududest asub

seisukohal, mis kahjustab ülikooli enda ühe koostisosa huve.

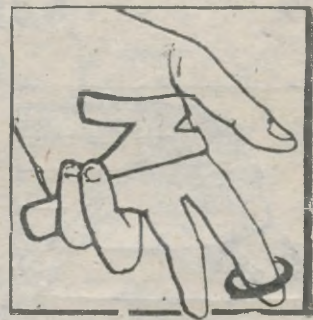
Samal ajal ei võta hotelli kavandamine uude kohta sugugi maha küsimust, mis saab arstiteaduskonnale, ülikooli teisele koostisosale, vajalike hoonete ehitusjärgkorrast ning vahenditest nende reaalseks rajamiseks. Ainult et täiesti vale on teha sel juhul, kui seni pakutud ehitusjärgkorrast kinni ei peeta, süüdlaseks nimelt muinsuskaitse. See tähendaks ohvritalle otsimist olukorras, kus ise ei sõandata hunte maha lasta. Viga ei alga mitte sellest, et muinsuskaitse seisab launema lastud hoonete ja territooriumide eest, vaid sellest, et aastakümnete jooksul on loendamatu hulk raha ja jõudu kulunud rajatistele, mille olemasolu sellisel kujul tuleb tõsiselt kahtluse alla seada. Et küll mitte kõik ei kahetse, sest nendes rajatistes ametis olles on osa ühiskonnast saanud ka head palka ja pidevaid preemiaid, see teeb asja üksnes tõsisemaks. Vahendite nappus edasilükkamatute ülesannete paljususe juures ongi raamatukogu-Struve 2 ja hotelli konfrontatsiooni peamiseks põhjuseks. Võidukisaosadust tunnistav kultuuriosaline tahab seda konfrontatsiooni murda innuka trügimisega, kõigele mõtleval kultuuriosaline algpõhjuste kõrvaldamisega.

Mida see antud juhul tähendab? IME aluste väljatöötamisel on juba ilmnenu uus vastuolu. Kõik tahavad olla prioriteetsed, keegi ei taha jääda

tahapoole või ootama. Ometi peaks olema selge, et vahendite piiratuse, esialgu koguni nende vähenemise juures kõik suunad korraga prioriteetsed olla ei saa. Ma ei räägi sellest, et keegi peaks vabatahtlikult oma osat teiste heaks loobuma (näiteks tööstus põllumajanduse heaks vms.). Ei ka sellest, et mingi ülemaalse rahvaesindajate kongressi või kõigi poliitiliste jõudude ühisfoorumiga õnnestuks välja töötada selline arengusuundade pingeriid, mis kõiki pikemaks ajaks rahuldaks. Osutaksin hoopis tendentsile rajada IME nii, et oma vaeva kuluks selle juures võimalikult vähem, nii-öelda rahakotile kergemalt. Tulemuseks on juba praegu ilmne vastuolu selle vahel, mida IME peaks andma, ja selle vahel, mida ta enne, kui andma hakkab, nõuab. IME senised teed-kontseptsiooniesitused on kahtlaselt palju täis vagu soovide, ilma et näidataks, mis nende soovide täitmine maksab. Käesoleval korral, konfliktis hotelli asupaiga ümber, maksab soov lülitada Tartu linn rahvusvahelisse kommunikatsiooniprotsessi ilma mingite piiranguteta uue projekti tegemise, ehitusjärgkorra ja tähtaegade muutmise ja pika närvilise sõja Struve 2 ümber.

Kas seda lisakulu oleks võinud vältida? Mis seda enam küsida, kui «raha» on juba makstud (kuigi kaup ei ole veel koos). See lisakulu ongi kultuuri tegelik hind, mille me ise oleme kehtestanud. Kuid — veel kord! — mitte muinsuskaitse ei ajanud seda hinda kõrgemaks, vaid oskamatus arvestada kultuuri terviklikkust.

PEETER OLESK



### ÜLIÖPILASPÄEVAD

Järgmine ÜP korralduskomitee koosolek toimub teisipäeval, 1. nov. kl. 19 komsomolikomitees.

### RSR

Tuleme kokku teisipäeval, 1. novembril kl. 18.15 raamatukogus aud. 321. Kaido Jaanson arutleb baste taidluskonkursil 25. novembril klubis.

### «MUNEV AINE»

Teisipäeval, 1. novembril kl. 19 esineb klubis Vaba Näitemängu-selts «Munev Aine» Henn-Kaarel Hellati õudse kurbmänguga «Robinsoni päästja». Lavastus ja kujundus Jaan Kiholt. Piletite eelmüük 31. oktoobril kl. 15–18 ja üks tund enne etenduse algust.

### KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 29. oktoobril kl. 21 KESKÖDISKO, kuulamiseks «The Smiths».

Pühapäeval, 30. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «Melodia, rütm, improvisatsioon».

### LOODUSKAITSERINGIS

Tartu üliõpilaste looduskaitsering kutsub kõiki novembripühade ajal 4.–8. novembril SUGISMATKALE '88 «Kõrvemaale Lahemaale» koos sellele järgneva loodusparanduslike tööde laagriga.

Väljasõit 4. novembril kl. 18.17 väljuva Tallinna rongiga Lehtse peatuseni. Eelregistreerida saab: Leningradi 27–761 (Hardo), Tuglase 7, «Oaasi» baaris ja EPA lehe toimetuses Riia 12–204. Registreerimine lõpetatakse koos sissemaksu (2 rbl.) kogumisega ja täpsema info andmisega 31. OKTOOBRI kl. 19 VANEMUISE 46–226. Ninaesine tuleb ühiskatlast, magamiskott endal kaasa võtta. Kas ainult räägime loodusest või lähme temasse ja teeme ka tööd?

## Tartu Ülikoolist ...

(Algu 3. lk.)

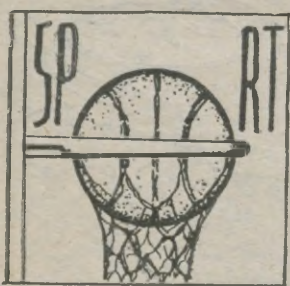
E. Kanti teaduslikust autoriteedist annab tunnistust teaduslike ühingute ja asutuste nimekirja, mille liikmeks või auliikmeks ta oli. Liige: Rootsi–Eesti ühing, korrespondentliige: Soome Geograafia Selts, Eesti Teaduste Akadeemia, American Geographical Society, Rootsi Antropoloogia ja Geograafia Ühing, juhataja-liige: Balti Uurimisinstituut Bonnis, korrespondentliige: Akademik für Raumforschung und Landesplanung (Hannoveris) jne.

Professor Edgar Kant suri Lundis 16. oktoobril 1978. Kuni surmani viibis ta oma mõtteis sünnimaal. Teaduse järjepidevuses oleme me ometi temaga.

TOOMAS KUMMEL, geograafiaosakonna vilistlane

Toimetaja kt. INDREK UDE

## Universiaadimedalid orienteerumises



Eriti suuri üliõpilaste spordivõistlusi on hakatud nimetama universiaadideks. Tänavune universiaadistaasta oli edukas ka Eesti üliõpilastele.

Üliõpilaste suurimail — nimelt MM-võistlustel — on Liidu koondises meie ülikoolist käinud S. Käär, A. Samoson ja A. Kiudorv. Seni oli Liidu parimaks individuaaltulemuseks MMI S. Käärti 10. koht 1979. a. Soomes. Sellest parema tulemuse tõi tänavune universiaadivõistlus Trondheimis (Norra).

8,3 km, 12 KP rajal võitis Ede Umarik EPast ajaga 1:12.23. Mehest oli NSV Liidu parimana I. Ling 23. ajaga 1:31.56. Rada oli 12,5 km ja 18 KP, võitja R. Vestre aeg 1:20.56. Naiste teates juhtis pärast 3. vahetust jooksnu E. Umarikku NSV Liit. Raske otsetee ja 10-minutilise täiendav ajakulu viimases vahetuses jättis naiskonna aga pronksile. NSV Liidul

lõppetappi jooksnu I. Ling oli finišis kuuendana.

Nõukogude Liidu üliõpilaste orienteerumisuniversiaad toimus Karpasides Tšernovtšis lähedal. Väljas oli peamiselt EPA võistlejaid Eesti esindus ja kõrgkoolidest TRÜ. Üliõpilaste esinesid meie neid — kõik kuus said medali. Individuaalselt tuli E. Umarik teiseks, koos K. Ounapi ja A. Kuldkepiaga aga liiduvabariikide teatevõistluse võitjaks. Koolide teatel said I. Kuryte, I. Kala ja M. Mišeikyte TRÜ esinduses hõbeaurahad. Lõppetapil õnnestus Läti ülikoolil neid 35 sekundiga ületada. Individuaalvõistluse finaalis sai I. Ling sekundilise eduga pronksmedali. Suurimaks saavutuseks tuleb pidada Eesti üldvõitu liiduvabariikide arvestuses. TRÜ oli kõrgkoolidest 8. Võistlus näitas ülikoolide kehva seisust meesvõistlejate osas. Meist paremini esinenud Leningrad koostas oma esinduse ainult naistest, Tartu ja Läti ülikoolid panid välja 4 naist ja 2 meest.

Suureks uudiseks on meile järgmiste üliõpilaste MM-võistluste toimumine 1990. aastal NSV Liidus. Peamisteks korralduspretendentideks on Tšernovtšis ja Eesti (meile on eelpakkumine tehtud). Kui Norras korraldasid kogu MMI üliõpilased (pealikuks 24-aastane noormees), siis vägagi ahvatlev oleks seda Eesti üliõpilaskonnal vahemalt korrata.

ARNE KIVISTIK

## Hei, rebane! Taidlema!



Tänavu on rebastel juba neljateistkümnendat korda võimalus end näidata: ütelda oma sõna, hiilata vaimukusega, panna maha märk «Rebane 1988». Seda saab kõige säravamalt ja julgelt teha rebaste taidluskonkursil 25. novembril klubis.

Valige oma teaduskonna õhtul endi seast välja parimad esindajad või kavad, sest klubi väikesel lavale kõik ei mahu.

Etteastumise viise ei piirata. Kasutada võib kõiki väljendusva-

hendeid (sõnakunst, laul, pillimäng, tants, liikumine, pantomiim jne.).

Teemavalik on täiesti vabal

Kavade pikkus on küll piiratud. Miinimumpiiri ei ole, kuid soovitatav maksimum on 15 minutit. Praktika näitab, et pikk kava kipub mõttetult venima.

Hindamisel arvestatakse sisutihedust, lavalist teostust ja mängu meisterlikkust.

Kui mõtetest kavad saanud, tuleb need üles anda 23. novembriks klubi kunstilise isetegevuse sektorisse (II korrus, ruum 207). Pange kirja stsenaarium (omaloomingu puhul), esinemispalade nimetused, autorid, kõik esinejad ja kava kestus.

Lavaproovide ja tehnikasoovide suhtes peab eelnevalt kokku lepma.

Piitsa ei ole, präänik aga küll! Jõudul

## Eritsooni palgaleht



Pribalti Erimajandustsooni Kõrgtehnoloogilise Nahatöötlemishalli «Tri Škurō» meistrile härra Mats

Matsijevitšile

Teie poolt sel nädalal pargitud kolm nahka jaotatakse järgmiselt:

Palgasaali ülem V. A.-M. PIIR

09. 09. 99.

NB! Toimetuse postkastis oli see kaastöö juba 4. oktoobril.

## Tudeng, tule näitusele

ja Sa saad osa ühe noore mehe loodustähegemusest. Klassikalise Muinsusteaduse Muuseumis on välja pandud Aleksandr Razboinkovi joonistused liblikatest ja neid ümbritsevast. See on tema huvi, harrastus ja armastus, mis läbi lapsepõlve on ulatunud täiskasvanu. Näitusel on joonistused tušis, värvipliatsis,

guašis, akvarellis ja segatehnikas. Osa joonistusi on kantud jaapani haikude meloodiast ja neist alguse saanud.

Näitusel on vaadata ka liblikad ülikooli Zooloogiamuuseumi kogudest ja just nimelt need liigid, mis on kunstnikku inspireerinud.

ANU LAANSALU

Ajalähe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 351 80. Hans Heidemann nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4021, Tiraaž 3000 eks.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКМ и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту; Эстонской ССР.



EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 30 (1541)

Reede, 4. november 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## TRÜ nõukogu otsus

28. oktoobrist

### NSV LIIDU SEADUSE «MUUDATUSTEST JA TÄIENDUSTEST NSV LIIDU KONSTITUTSIOONIS (PÕHISEADUSES)» PROJEKTI KOHTA

Ära kuulanud arvamused NSV Liidu seaduse «Muudatustest ja täiendustest NSV Liidu Konstitutsioonis (põhiseaduses)» projekti kohta,

TRÜ nõukogu oma koosolekul 28. oktoobril 1988  
leiab:

NSV LIIDU konstitutsioonilise seadusandluse täiustamine on poliitilise süsteemi kardinaalse reformi keskne nõue. Väljatõtatav põhiseaduslik kord peab tagama demokraatliku õigusrügi kujunemise ning looma alused liiduvabariikide võrdõiguslikkuse ja suveräänsuse leninlikel põhimõtetel rajaneva riikide liidu arenguks.

RAHVAARUTELUKS esitatud NSV Liidu konstitutsiooni muudatuste ja täienduste projekt on aga oma olemuselt vastuolus Nõukogude ühiskonna demokratiseerimise ja liiduvabariikide õiguste laiendamise nõuetega, mis on püstitatud NLKP XIX üleliidulise konverentsi resolutsioonides, samuti EKP Keskkomitee XI pleenumi seisukohtadega. Projekt ei kindlusta liiduvabariikide suveräänsust, ta viib valimisdemokraatia ahnemisele ja põlistab liiduvabariikide ebavõrdse esindatuse üleliiduliste küsimuste lahendamisel. Projekti vastuvõtmine esitatud kujul välistab vabariigi isetsustamise majanduses, kultuuri- ja sotsiaalsfääris ning seega teeb võimatuks asuda praktiliselt realiseerima IME põhimõtteid.

PROJEKT ilmus Eesti NSV vabariiklikes ajalehtedes 25. oktoobril. Ajakirjanduses avaldatud NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 21. oktoobri otsuse kohaselt tuleb selle projekti kohta tehtud ettepanekud ja märkused esitada üldistatult NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumile hiljemalt 25. novembriks.

AJAKIRJANDUSES ei ole avaldatud, kes on selle projekti koostanud, missuguses korras on seda tehtud ja kas selles töös osalesid ka liiduvabariikide esindajad.

PUUDUVAD andmed, et projekti koostamisel oleks võetud kontakti liiduvabariikide õigusteaduse ja riigivõimu- ning valitsemisorganite juhtivate spetsialistidega.

TRÜ NÕUKOGU avaldab nõrdimust ebademokraatliku protseduuri üle, mida on rakendatud NSV Liidu põhiseaduse muudatuste ja täienduste seaduseelnõu koostamisel.

NÕUKOGU leiab, et seaduseelnõu vajab detailset viimistlemist normitehnilisest aspektist, mis kaugeltki ei ole laitmatu, ning projekti iga sätte hindamist õigusteoreetilise ja õiguspoliitilisest küljest.

VALJENDADES oma eitavat suhtumist kõnesolevasse projekti sisuliselt, samuti selle projekti väljatõtamise ja «üldrahvalikule» arutamisele esitamise ebademokraatlikusse protseduuri,

TRÜ nõukogu otsustab:

1. NSV Liidu konstitutsiooni muutmine ja täiendamine projektis esitatud kujul ei vasta meie vabariigi poliitilise, kultuurilise ja sotsiaal-majandusliku arengu vajadustele ning tervikuna perestroika huvidele NSV Liidus.
2. Nõuda ENSV Ülemnõukogu erakorralise istungjärgu kiiret kokkukutsumist kujundamaks vabariigi ühtne seisukoht kõnesoleva projekti suhtes.
3. Organiseerida ja koordineerida kõigi liiduvabariikide spetsialistide koostöö kõnesoleva projekti koostamisel. Põhiseaduslike küsimuste läbitõttamiseks liiduvabariikide huvist arvestaval kujul on tarvilik NSV Liidu Ülemnõukogu poolt moodustada liiduvabariikide esindajatest riiklik konstitutsioonikomisjon.
4. Punktis 3 tähendatud eesmärgi saavutamiseks tuleb lähendada sellest, et NSV Liit on lepingu alusel ühinenud võrdõiguslike vabariikide liit.
5. Loobuda projekti arutamise ja vastuvõtmise põhjendamatust kiirustamisest.
6. TRÜ nõukogu väljendab lootust, et kõik ülikooli kollektiivi liikmed, kõik tema vilistlased ning tervikuna eesti-maalased avaldavad oma arvamuse nimetatud projekti suhtes ning teevad ettepanekuid, mis tagavad demokraatia ja õigusrügi kinnistamise.

TRÜ nõukogu esimees,  
rektor professor  
JURI KÄRNER

TRÜ nõukogu teadussekretär  
VEERA ANT

Ülikooli õppejõud, teised töötajad ja üliõpilased korraldavad koos Rahvarindega erakorralisi koosolekuid. Otsa tegid esmaspäeval lahti keemikud. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumilt nõutakse ühehäälselt NSV Liidu konstitutsiooni muudatuste ja täienduste ning rahvasaadikute valimise korra projekti kohest kõrvaldamist rahvaarutelult.

Kirjutame alla NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumile ja Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile saadetavale kirjale.

## Eile oli parteikonverents

• HILISÕHTUNE LUHIINFO •

- Algus: kell 3 päeval.
- Deleagaate: 215.
- Külalisi: Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja Ain Soidla, Hariduskomitee esimehe asetäitja Heimar Peremees, linna parteikomitee sekretär Tõnu Laak jt.
- Konverentsi käik: aruanne komitee kolme aasta tegevusest sekretär Paul Kenkmannilt, järgnes 22 sõnavõttu. Komitee töö hinnati rahuldavaks. Võeti vastu otsus, samuti resolutsioon konstitutsiooni paranduste ja täienduste projekti asjus.

Valiti 17-liikmeline komitee (eelmine koosnes 23 liikmest): AADU MUST, KALEV VILGATS, LEMBIT ALLIKMETS, SILVIA RUSSAK, AIN HEINARU, VALERI VASSILTSSENKO, AGU-TONIS TALVIK, HELMUT VALGMAA, JURI SEPP, PEEP MIIDLA, INDREK KOOLMEISTER, PAUL KENKMANN, ANNE LIGI, JAAK JÄRV, RAFIK GRIGORJAN, ÜLO MATJUS ja AGU TAMM.

Uus komitee valis oma esimesel koosolekul sekretäriks PAUL KENKMANNI, organisatsioonilise töö asetäitjaks ANNE LIGI.

- Konverentsi lõpp: kell 11 ja 10 minutit õhtul.

## TRÜ nõukogus

SIHIKUL SÕJALINE

Õppeprorektor prof. Heino Siigur tegi kokkuvõtte senistest jagelemistest. Boikoti jätkamise vastu esitas ta argumenti, et ülikooli pole võimalik lõpetada, kui programm täitmata. Paraku on programmi needitud ka sõjaline.

Mida teha? Rektoraadi seisukoht — asuda õppetööle alates 31. oktoobrist. Boikoti jätkamine võtab rektoraadil võimaluse pidada läbirääkimisi kõrgemate instantsidega. Rektor prof. Juri Kärner lubas minna kuni Moskva välja. Raske on aga nõuda uusi seadusi, olles ise kehtivate seaduste pidev rikkujä. Üliõpilased (nõukogu liikmed) õigustasid rektori käskkirjale järgnenud boikotte ka sellega, et sõjalise kateedri õppejõud tõrguvad käskkirja täitmast, ja töid ilmekaid näiteid. Asjast parema ülevaate saamiseks soovitas rektor esitada üleastumised õppeprorektorile.

On moodustatud juhtkonnast, sõjalise kateedri esindajatest ja üliõpilastest koosnev komisjon sõjalise asjus. Teisipäevases «Edasis» ilmusid ülikooli ettepanekud, mis kiideti heaks 26. oktoobri aulakoosolekul. Trükiame täna ära ELKNÜ Keskkomitee büroo vastavad ettepanekud (muide, originaaltekst saabus ELKNÜ Keskkomiteest ülikooli vene keeles). Vt. lk. 2.

HEAD ISU!

Üliõpilaste toitlustamise olukor-  
rast rääkis üliõpilaste ametiühingu  
esimees Tõnu Rüütel. Paranenud  
on sortiment, filoloogide ühiselamu  
einelaud on lahti 13—19.30, seega  
üliõpilaste jaoks inimlikul ajal, aga  
Leningradi mnt. 27 söökla on val-  
lutatud linnakodanike poolt. Kõrval-  
seisjana võin öelda sama ka vana  
kohviku ja söökla kohta, nii et mi-  
na küll ei tea, milline kesklinna  
söögipunkt on üliõpilaste jaoks.

KEHA LAGUNEB

Prof. Atko Viru andis ülevaate,  
milliste vahenditega tõhustatakse  
kehalist kasvatust. Tõhustatakse  
küll, kuid huvi langeb pidevalt.  
Vastukaaluks on seatud ujumise  
algõpetus I—II kursusele, mate-  
maatika- ja majandusteaduskonnas  
mängitakse palli, juristidel on ene-  
sekaitseseksioon. Töötavad ka  
veesportideksioon ja kehakaalu re-  
guleerimise rühmad tütarlastele  
(naistele). Registreerunud on 70  
liiget. «Nii vähe» imestas keegi  
rektoraadist. Pallimängijad kaeba-  
vad, et koristajad on ikka veel võ-  
imu juures — Ujula 4 spordihoonest  
on kolmel korral enne õiget aega  
välja pühitud.

VAESTEMAJA  
RAAMATUKOGUS

Direktor Laine Peep rääkis tõesti veenvalt. Loodame, et kui ta Rootsist tagasi tuleb, siis saame kogu ettekande teksti artikli kujul ära avaldada. Raamatukogu head teeninduskultuuri kiitsid prof. Hans Trass ja prof. Herbert Ligi. Prof. Hans Trass võrdles sellist vastutulelikkust isegi Hollandi apteekri abivalmidusega, kes, leidnud pika otsimise järel analoogi, lõi selle professorile, pisarad silmis.

ROCK HOTELLI ÜMBER

on lõppenud. Täitevkomitee ase-  
esimees Aado Kivi võttis veel kord  
kokku tantsu tulemused: Struve 2  
jääb alles, hotell ehitatakse Ülikoo-  
li tn. äärde Vanemuise ja Valli-  
kraavi tn. vahele. Tehniline projekt  
saab valmis 1989. a. II kvartaliks.  
Kes ehitab, pole teada. Võimalus,  
et poolakad asja käsile võtavad, on  
10%.

• NÕUKOGU KINNITAS  
EÜS «LOGOSE».

Seltsi põhikiri vt. 2. lk.

• AUTORITUNNISETUSE leu-  
tiste eest anti kätte tehnoloogia  
eksperimentaalosakonna juhatajale  
Aado Jaagosillale ja keskkonnakait-  
se füüsika labori juhatajale Lem-  
bit Visnapuule. Haridussotsioloogia  
labori kutsesuunitluse sektori  
juhataja Aimi Sukamägi sai NSV  
Liidu rahvamajandusnäituselt hõbe-  
medali.

• PROFESSORI KUTSET ot-  
sustati taotleda Jaan-Mati Punnin-  
gule, Jaak Maarosile, Olaf Printi-  
sale ja Valner Krinalile; DOTSEN-  
DI KUTSET Tiitu-Kai Aunapuule,  
Hele Everausile, Helmut Seepterile  
ja Aalo Ellerile.

• Eesti NSV TA korrespondent-  
liikme kohale esitati prof. Lembit  
Allikmets, NSV Liidu Pedagoogi-  
kaakadeemia korrespondentliikme  
kohale prof. Aarne Tõldsepp.

INDREK UDE



• November 1987 — vaata pilti.

• November 1988 — NSV Liidu seadused jõustugu Eesti NSV-s alles pärast Eesti NSV Ülemnõukogu heakskiitu!



## ELKNU Keskkomitee büroo ettepanekud

### 1. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile:

1.1. Moodustada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi juurde rahvasaadikute ja üldsuse esindajatest alaline komisjon vabariigi territooriumil asuvate relvajõudude ja relvastuse laialtlevitavaks kontrolliks koos seadusandliku initsiatiivi õigustega kogu probleemistikus, mis on seotud NSVL Kaitseministeeriumi tegevusega Eesti NSV-s.

1.2. Vältimaks juba reameestena, seersantidena või vanemadena sõjaväeteenistuse läbinud reservohvitseride armeele kutsumist rahva ajal, kehtestada üldises sõjaväekohustuses punkt NSV Liidu kodanike ainult ühest teenistusest rahva ajal.

### 2. Eesti NSV Ministrite Nõukogule:

## ELKNU TRÜ komitee

### OTSUS 1. NOVEMBRIST SUHTUMISEST NSV LIIDU KONSTITUTSIOONI PARANDUSTESSE

Seoses sellega, et üldrahvalikule arutelule esitatud ja NSV Liidu Ülemnõukogu novembristungjärele vastuvõtmiseks esitatav NSV Liidu konstitutsiooni täienduste ja paranduste projekt ei vasta õigusi riigi põhimõtetele, vaid kitsendab kõigi liiduvabariikide ja rahvaste õigusi ning seab esiplaanile bürookraatlik-tsentralistliku juhtimissüsteemi, ELKNU TRÜ komitee otsustab:

2.1. Võimaldada alates 1989. aastast kõrgkoolide päevaste osakondade üliõpilastele ajapikendust tegevteenistusse kutsumisel kogu õppeperioodiks. Mitte kutsuda rahva ajal tegevteenistusse kõrgkoolide lõpetajaid, kes on läbinud sõjalise ettevalmistuse.

2.2. Tegevteenistuse läbinud üliõpilastele anda valida, kas osaleda või mitte kõrgkooli sõjalises õpetuses.

2.3. Tegevteenistust mitteläbinud üliõpilastele kehtestada sõjaline ettevalmistus ühe aasta jooksul mahus 300 tundi (sh. auditooriumis 210 tundi) ja 30-päevased õppused sõjaväelaagris, minnes üle üliõpilaste diferentseeritud ettevalmistamisele, arvestades nende tulevasti tsiviilialasid.

2.4. Vabastada arstiteaduskondade üliõpilased sõjalisest ettevalmistusest, mis pole vahetult seotud nende erialadega (jättes vaid sõjalise meditsiini õppimise).

1. Nõuda NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumilt NSV Liidu konstitutsiooni täienduste ja paranduste projekti ning valimiseaduse projekti üldrahvalikult arutelult mahavõtmist ning NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärku päevakorrast kõrvaldamist.

2. Teha ettepanek Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile:

2.5. Vabastada kesk- ja kõrgkoolide naisüliõpilased sõjalisest ettevalmistusest.

2.6. Lubada kutsuda kesk- ja kõrgkoolide lõpetajaid tegevteenistusse ainult kooli lõpetamise sügisel, et võimaldada igal õpilasel valmistuda keskeriõppeasutusse või kõrgkooli astumiseks.

3. ELKNU Keskkomitee toetab tsiviilkaitse õpetamise üleviimist eestikeelseks kõrgkoolide eesti rahvusest üliõpilastele.

4. Paluda ENSV Hariduskomiteel vabariigi haridusplatvormi väljatöötamisel arvestada ELKNU Keskkomitee ettepanekuid kõrgkoolide üliõpilaste sõjalise väljaõppe küsimustes.

5. Paluda ja toetada kõrgkoolide rektoraate, et kehtestada III ja IV kursuse üliõpilastele ajutised eeskirjad sõjalise õpetuse kateedrites eksamite andmiseks.

Kui meie ettepanekutega ollakse nõus, peame hädavajalikuks koos välja töötada vastavad ettepanekud liidulistesse organitesse.

2.1. Kutsuda kokku Eesti NSV Ülemnõukogu erakorraline istungjärk enne 20. novembrit k.a. seisukoha võtmiseks kujunenud olukorras.

2.2. Võtta Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärku päevakorda Eesti NSV konstitutsiooni muudatuste ja täienduste siseseviimine.

3. Kutsuda üles kõigi vabariigi kõrgkoolide üliõpilasi ja kogu vabariigi üldsust hoiduma vastamast võimalikele provokatsioonidele.

ANDI KASAK,  
ELKNU TRÜ komitee sekretär

## Üleliiduline üliõpilasfoorum

Ümberkorralduste aeg on praegu ka hariduspoliitikas, vaidlusobjektideks nii üle Liidu kui Eestis õppekasvatustsentsi tervikuna (nt. ühiskonnateadused), üliõpilaste praeguseks muutunud roll õppeprotsessi objektidest subjektideks, kõrghariduse materiaalne baas jne. Paraku on ümberkorralduste kavandamisel jäänud suhteliselt tagasihoidlikult üliõpilaste endi osa. See on jäänud eelkõige kõrgharidusametnike privileegiks. Seepärast õngi ELKNU Keskkomitee planeerinud korraldada jaanuari lõpus ja veebruari alguses üleliidulise üliõpilasfoorumi, mis peaks esindama 5-miljonilist üliõpilaskonda.

Sellel on kavas vastu võtta pöördumine kogu üliõpilaskonna poole,

samuti pöördumised riigi ja ühiskondlike organisatsioonide poole. Vajaduse korral võetakse vastu ka eri resolutsioonid üksikküsimuste kohta.

Arvestades üliõpilaskonna sotsiaalse ja poliitilise elu mitmekülgust ja spetsiifikat, tehakse forumile ettepanek läbi arutada NSV Liidu Üliõpilasnõukogu staatus ja ülesanded lähtudes kaasaja nõuetest. Uue üliõpilasnõukogu koosseis tahetakse valida demokraatlikul teel.

Novembris ja detsembris soovitakse tudengkonna probleemid läbi arutada nii kõrgkoolides kui vabariikides tervikuna.

Üleliidulisest forumist peaks eeldatavasti osa võtma ligi paar

tuhat üliõpilaskonna esindajat. Igal kõrgkoolil on õigus valida üks delegaat. Järelikult koosneb Eesti esindus 6 inimesest. Minu arvates oleks juba lähemal ajal mõtet hakata välja kujundama Eesti üliõpilaskonna ühist platvormi. Probleeme peaks jätkuma: sõjaline õpetus, ühiskonnateadused (eelkõige NLKP ajalugu ja teaduslik kommunism), kõrgkoolide materiaalne baas jne. Upriski sümbolne oleks, kui diskussiooni algataks ja platvormi ettevalmistamise keskuseks Eestis kujuneks TRÜ.

Kõike seda sai kuulda hiljuti Moskvas toimunud ülikoolide ja pedagoogiliste kõrgkoolide komisjonisekretäride nõupidamisel.

ANDI KASAK

## Nädal tagasi juubeldas deff

20 aastat on ülikoolis õpetatud defektoloogiat. Selle tähtpäeva puhul kutsuti kokku vabariiklik konverents, kus osales defektoloogide meilt ja mujalt. Reedel, 28. oktoobril alustati plenaaristungiga, siis jätkati tööd sektiioonides. Õhtul kell pool kaheksa jagati tänavustele esmakursuslastele TRÜ nõukogu saalis pidulikult kätte tekiid. Dekaan dotsent Allan Liim, dotsent Helga Kirm ja V kursuse esindajad lugesid neile sõnad peale; anti vandetootus. Õhtu jätkus uues kohvikus — toimus vilistlaste ja konverentsi külaliste bankett lauakõnede, tähtsitudrukute ja muu sinna kuuluvaga.

\* Mismoodi asi algas, sellest kuulsin vesteldes üheksa sümptomaatilise naise, kes osutusid esimese lennu esinduseks. Tookord ei teadnud keegi sellest erialast õieti midagi. Rahvast meelitas kokku Ester Lepiku oskuslik reklaam. Kõigile jäi mulje, et defektoloogia on rohkem arstiteadusliku suunitlusega. Muidugi näitasid pedagoogilised praktikad eriala tõelist olemust.

20 aastat tagasi pretendeeris 25-le kohale 50 soovijat. Neist sisseastunuist lõpetas esimese tennuga

16. osa lõpetas hiljem või langes välja. Esimesest lennust ei tööta ainult üks valitud erialal. Olejäänud on kas erikoolides või siis loogopeedid haiglades, st. pooled haridussüsteemis, pooled meditsiinis.

\* Millised on esimese lennu sihtmärgid defektoloogiatudengid? Jäi mulje, et oma erialas tunduvalt kompetentsemad kui esimesed, teavad paremini, mis neid ees ootab. Kas valitud erialal ka püsitakse? Üldiselt küll, peamiselt meditsiinisüsteemis. Voolavust esineb ainult koolides. Miks? Põhjus peitub ilmselt erikoolides. Kõik ei pea sellises keskkonnas vastu, nagu neil tavaliselt loodud on: nad oleks justkui muust maailmst ära loigatud. Niisugune isolatsioon on tegelikult ebainimlik — nii hälvikute kui ka nende kasvatajate suhtes. Siit ka põhjus, miks räägitakse arendusklassidest kui erimõttekoolide alternatiivvariantist, miks püstitati loosung «Defektoloogid igasse kooli».

\* Mis siis tõmbab noori defektoloogiaga õppima? Praktikantide põhjal tegid minu vestluskaaslased järelduse, et põhimagnēt on loogopeedi elukute, mitte aga missioonitundest ajendatud soov tegelda väimsete puuetega lastega

Väga vähe on defektoloogias mehi. Tänavune I kursuse koosneb ainult tütarlastest, ühe kahe poisi pole tavaliselt ühel kursusel olnud (erandina 1984. aasta kolme mehega lend). Miks on nii? Ilmselt on see tingitud meeste vähesest huvist pedagoogiliste erialade vastu. Samuti arvasid minu kaasvestlajad, et meestel jääb puudu kaastundest, kannatlikkusest kõiki asju mitu korda üle rääkida, «paust ette teha ja panaseks värvida», mis on aga defektoloogi elukute juures ülivajalik.

Anne Kõiv, Maivi Kaljuvee, Anne Villsaar, Mai Suuder, Viia Siirmae, Ellen Mürsepp, Krista Eller, Sirje Vaher, Marika Veisson — niisugune oli siis esimese lennu esindus juubeliüritustel. Jätšin nad omavahel vestlema.

Laupäeval konverents jätkus. Tööd sektiioonides, arutelud, lõpuks kokkuvõtted ja plenaaristung. Sellest, mida kahel päeval räägiti ja otsustati, vestleme järgmises numbris eripedagoogika kateedri juhataja dotsent Ants Reinmaaga, kes on samuti esimese lennu vilistlane.

JAANUS NURMOJA

## Muljeid mujalt

29. juulist 13. augustini viibis Tartu üliõpilaste looduskaitseringi 16-liikmeline grupp Soomes. Muljeid vahendab JAAN KAO.

\*\*\*

\* KJ: No nii. Vaatamata suurele salastatusele on lõpuks siiski läbi imbunud teated looduskaitseringi Soome-reisi kohta. Mul on au juttu vesta ringi juhataste liikmete HEIKKI KALLE ja MART UUSKOLAGA.

Meeldejäävaim elamus?

HK: Lapimaa.

MU: Saami taat, kellega ma saami-eesti segakeeles tund aega juttu puhusin.

\* KJ: Kui suurt osa Soomest reis hõlmas?

MU: Kahe nädalaga käisime läbi praktiliselt kogu maa Helsingist Inari järveni kaugel põhjas. Pike-mad vahepeatused olid kahes bioloogiajaamas, Kuopios Karusaarel, Kuhmos talupidajate juures, Rovaniemis ja Ivalos.

\* KJ: Kelle õul olid vastuvõtja kohustused?

HK: Organisatsioonidest Soome Loodusliit ja Looduskaitse Liit, kes kandsid lõviosa kulutustest, ja ka paikkondlikud looduskaitseorganisatsioonid, kellelt saime matkavarustust ja ulualust.

\* KJ: Kuidas teid vastu võeti?

HK: Vastuvõtt oli väga kena, meie käsutuses oli «kõigi mugavustega» buss, mida võib nimetada isegi liikuvaks koduks. Kuna matk oli kilometraazilt väga pikk, siis tehti sõidu ajal vaid söömispeatusi. Linnades ringivaatamiseks aega ei jäänud — põhirohk pandi loodusele.

\* KJ: Lõuna-Soomes on eestlastele suhteliselt tuttav, rääkige Lapimaast, sest minu andmeil pole meilt sennakanti nii suurt gruppi sattunud.

MU: Lapimaa on väga kaunis. Teatud mõttes vastab ta kooli geograafiatunnis saadud kujutlusele — põhjapödrad, vaevakased, avarus jne. Väga tüüpilised on veidi üle 500 meetri kõrgused künkad, mis on kaetud kuldse taimestikuga. Meie reisi ajaks oleks pidanud lumi maas olema, aga kuumade suve tõttu saime siiski igalt poolt peaaegu kuni jalaga läbi.

\* KJ: Jõuluvana ja põhjapödrad?

HK: Jõuluvana nägime tema põliskodus Rovaniemis. Põhjoonele on ehitatud tõeline Jõulu-tsentrum, mis kujutab endast tegelikult kaubanduskeskust koos ringi vudivate vanadega.

MU: Koht, kus turistil rikkalikult võimalusi rahakotti kergendada.

HK: Põhjapödra võis pruukida nii visuaalselt kui ka praetud või kuivatatud kujul, ühesõnaga igal sammul. Porosid on Lapimaal mitu korda rohkem kui elanikke.

MU: Tankavaaras sattusime rah-

vusvahelistele kullapesemisvõistlustele, kuhu üle kogu maailma oli pikka aega püsside ja laiaääriliste kaabudega Nipernaadisid kokku kogunenud.

HK: Lapimaal oli palju kokkupuuteid turistidega muust maailmast, eriti põnev oli ühes kämpingus itaallaste eesti keeles itaalia hitte laulda. Nende vaimustus oli rabav.

MU: Ikani järve ääres Nellimõ külas toimus rahvusvaheline ökolaager, mille lõpetamisel meiega viibisime. Laagrist võttis osa noori SLV-st, Poolast, Sveitsist, USA-st ja loomulikult ka Soomest.

\* KJ: Muljeid rahvusparkidest?

MU: Meil õnnestus näha vaid Urho Kaleva Kekkoni (UKK) rahvusparki. Hämmastama pani pargi materiaalne varustatus. Sõna otseses mõttes võtsid jalust nõrgaks matkamajad, kus olid kõikide külastajate kasutada gaasipliit, toidunõud, panged, telefon, küttematerjal, tualett.

HK: Matkamine on põhjamaades väga populaarne, UKK-s nägime pidevalt inimesi seljakottide ja telkidega. Seal püütakse säilitada tüüpilist tundraaastikku, säästes loodust ja hõlbustades matkamist radade ja matkakeskuste olemasoluga.

MU: Need matkakeskused olid omaette vaatamisväärsused, sest neis püütakse anda kontsenteeritud ülevaade kõigest, mis puudutab rahvusparki spetsiifikat.

\* KJ: Eestis on nüüd mahepõllundus algust saamas. Kuidas on lood põhjanaabritel?

HK: Soome teeb biodünaamilise põllumajanduse viljelemisel edu-samme, on isegi eripood, kust võimalik osta õigesti kasvatatud puu- ja köögivilja. Vahetult puutusime mahepõllundusega kokku Kuhmos, kus Timo ja Petri, kaks 18-aastast noormeest on üürinud endale aastaks talu ja proovivad omal nahal järele, mis tähendab vanade põllumehetarkuste abil maad harida. Poisid olid viinud oma majapidamise praktilisel naturaalmajanduse tasemele, sest poest käidi vaid soola, seepi ja tubakat ostmas. Põllumajandusmasinatest kasutati ainult traktorit ja sedagi metsaveol.

(Looduskaitseringi reisilood jätkuvad)



## Üliõpilasseltsi «Logos» põhilause

\* Eesti Üliõpilasseltsi «Logos» ülesandeks on kasvatada oma liikmeid humanitaarsete huvidega harillasi, kes orienteeruvad maailmakultuuris.

\* Iseäranis oluliseks peab selts eesti keele ja sellel rajaneva kultuuri igakälgset edendamist ning kaitset.

\* Seltsi liikmed peavad oma kohuseks võtta aktiivne seisukoht ja väljendada arvamust eesti kultuuri puudutavates küsimustes.

\* Seltsi liikmed tahavad järgida eesti rahva sihte ja töötada koos temaga. Selle ning teiste eesmärkide saavutamiseks püüab «Logos» taaselustada ja arendada ees-

ti üliõpilaskonna demokraatlikke traditsioone.

\* Selts peab oma ülesandeks erinevatel teadusaladel tegutsevale humanitaarse eluhoia-kuga inimeste ühendamis.

\* Seltsi valmused kantud põhimõtete austamine olgu seltsi liikmete juht ja tunnus kogu eluks.

\*\*\*

Reedel, 28. oktoobril tunnustas ülikooli suur nõukogu Eesti Üliõpilasseltsi «Logos» ülikooli juures asuva seltsina.

Humanitaarühendusena püüame jätkata E.Y.S. «Veljesto» traditsioone.

«Logos»

### VENIA LEGENDI

Matemaatika õpetamise meetodi-ka kateedri dots. kt. Lea Lepmanni venia legendi loeng teemal «Matemaatikaõpiku meetodilised funktsioonid» toimub 16. novembril kl. 15 Vanemuise 46. aud. 107.

### AUTASUSTAMISI

Kauaaegse eduka teaduslik-pedagoogilise töö eest autasustati Hariduskomitee aukirjaga defektoloogiaosakonna 20. aastapäeva puhul dotsente KARL KARLEPIT, ANTS REINMAAD ja EHA VIITARIT.



## Kuhu läheb Poola?

**SOJASEISUKORRA** tingimustes algas Poola stabiliseerimise pikk ja vaevaline protsess. Valitsuse algatatud laiahaardeline majandusreform pole aga seni andnud tajutavaid tulemusi. Tänavu kevadel algasid Poolas taas streigid, nõuti «Solidarsuse» legaliseerimist. Valitsus surus väljaastumised jõuga maha. Probleemid jäid. Augustis haaras Poolat uus streigitaine, märksa võimsam kui kevadel. Valitsus kuulutas streigid ebaseaduslikuks, streikide organiseerijaid ähvardati vastutusele võtta 8. oktoobril 1982 kinnitatud ametiühinguseaduse § 54 alusel. Olgu öeldud, et see maagiline § 54 puudutab 13. detsembril 1981 keelustatud ametiühingute (formaalselt likvideeriti peale «Solidarsuse» ka kõik teised ametiühingud) omandit 8. oktoobrist 1982 (seaduse vastuvõtmise) 31. detsembrini 1984 (seadusega fikseeritud kõige hilisem uute ametiühingute tegevuse algusdaatum). Isegi praegune ametiühinguliider Alfred Miodowicz on öelnud, et kehtiv streigiseadus on niisama segane kui maksustussüsteem ettevõtetes.

**ISSANDA** teed on imelikud. Just siis, kui näis, et tööliis ilma jõudu kasutamata seegi kord tööle ei pane, tegi siseminister Kiszczak ootamatu avalduse, milles ütles end volitatud oleva «võimalikult kiiresti läbi viima kohtumise erinevate ühiskondlike ja tööliskondade esindajatega», kohtumine võiks toimuda «ümmarguse laua» vormis. On üsna tõenäoline, et sellist avaldust volitas kindralit teema ei keegi muu kui Jaruzelski.

**KAKS** päeva hiljem, PÜTP Keskkomitee VIII pleenumit lõpetades läks Poola parteijuh ise veelgi kaugemale: «On aeg sügavamalt interpreteerida opositsiooni mõistet. Kas mitte minna seda teed, et lihtsalt ja loogiliselt jagada opositsioonilisus konstruktiivseks ja destruktivseks. Esimene võib teenida maa huve, teine tekitab talle korvamatut kahju.» («Trybuna Ludu», 29. 08. 88.). Pleenumile järgnenud pressikonverentsil sadas ridamisi küsimusi selle kohta, kas partei pakutud dialoogi raames mahuvad ka «Solidarsus» ja tema liidrid L. Wałęsa. Vastuseks ütles pressispiiker, «Trybuna Ludu» peatoimetaja J. Majka, et diskussioon on avatud kõigile, kes austavad õiguskorda. Tõsi küll, «Solidarsusega» ei saavat ühe laua taha istuda, sest teda legaalselt ei eksisteeri.

**JARUZELSKI** ideed diferentseeritud suhtumisest opositsioonise toetasid mitmed teised Poola juhid. Kohtumisel töölistega ütles tollal veel asepeaminister M. Rakowski: «Peame harjuma opositsioonijõudude olemasoluga Poolas. Partei peab olema selliseks situatsiooniks valmis. Peab olema valmis vaidlusteks ja oma argumentide esitamiseks.» («Trybuna Ludu», 03.–04. 09. 88.).

**SAMAL AJAL** valitseb ameti-

ühingute küsimuses üsna suur segadus. Ametlikke põhiseisukohti on vähemalt kaks. Ühe järgi tohib ettevõttes olla ainult üks ametiühing ja ei mingit pluralismi. Mitme konkureeriva ametiühingu olemasolu lõhestavat tööklasse, näitena tuuakse seejuures «Solidarsuse» kogemus. Võimalik, et see on nii. Ent mis kasu on töölistel väljaspool konkurentsi seisvast, monopolises seisundis ametiühingust, mis nende huve ei kaitse? Sotsioloogilised küsitlused näitavad, et praegusel Poola ametiühingutel on mingit autoriteeti vaid 25% tööliste hulgas.

**KA TEISE** seisukoha järgi peab ühes ettevõttes olema ainult üks ametiühing, ent eri ettevõtetes võiks põhimõtteliselt olla eri ametiühingud (s.h. endise «Solidarsuse» liikmete juhitud). Kuivõrd aga nii ühed kui teised peavad funktsioneerima praeguse ametiühinguseaduse alusel, pole raske aimata, millised pluralismist jutt käib. Lisaks olemasolevale 7-miljonilisele «sõltumatu» ametiühingule tekiks veel mitut masti sama jõuetuid moodustisi. Muidugi eitavad ka selle seisukoha toetajad kategooriliselt «Solidarsuse» taastamise võimalust. Ent neil pole kasutada sedagi vastuargumenti, mis esimesel juhul — ettevõtte kollektiivi ühtsuse säilitamine. Sest eri ametiühingud tegutsesid ju eri ettevõtetes!

**NAIB**, et küsimuse raskuspunkt on hoopis mujal. Lubades küll opositsiooni olemasolu, ei ole Poola liidritele sugugi ükskõik, kus ja millises vormis see opositsioon toimib. Opositsioon võib olla, ent mitte organisatsioonina näol, mis ühendab laiu tööliskult. Teisisõnu, opositsioon võib olla, ent mitte ametiühingute näol. Just sellist sisulist opositsiooni aga kujutaks endast «Solidarsus» 1980–81 kehtinud või analoogiliste mängureeglite raames (ilma nendeta pole aga «Solidarsus» mõeldav).

**31. AUGUSTIL**, Gdański kokkuleppe allkirjutamise kaheksandal aastapäeval, toimus Varssavis tähelepanuväärne kohtumine L. Wałęsa ja siseminister Kiszczaki vahel. Täpsustati «ümmarguse laua» dispuudi läbiviimise üksikasju. Pärast kohtumist pöördus Wałęsa tööliste poole üleskutsega asuda tööle. Ometi jätkas osa tööliisi streiki. Gdańskisse naasnud Wałęsa heideti ette, et ta tegi järeleandmisi, ei saanud vastu aga mingit garantiid «Solidarsuse» taastamiseks. Wałęsa omakorda väitis, et tal polnud valikuvõimalust, nüüdne poliitiline situatsioon erineb põhjalikult 1980. aasta omast.

**«ÜMMARGUSE LAUA VESTLUSE»** läbiviimise ajaks pakkus valitsus väidetavalt välja oktoobri alguse, Wałęsa soovil läkati see edasi oktoobri keskpaika. Ei sobinud ka see tärim, sest asjaosalised Poola kirikuisad saabusid Roomast tagasi alles 24. oktoobril. Kohe seejärel tegi Kiszczak Wałęsa-

le ettepaneku kohtuda 26. oktoobril neljandat korda viimaste detailide kooskõlastamiseks. «Umarlaua» konverents võinuks valitsuse arvates alata juba 28. oktoobril Poola Teaduste Akadeemia suures saalis, kuhu oli paigutatud eritellimuse järgi valmistatud gigantne ümmargune laud. Ent 28. oktoobril Wałęsa «umarlaua» taha ei istunud. Ei kohtunud ta eelnevalt ka kindral Kiszczakiga, leides selle mõttetu olevat.

**MIS SIIS JUHTUS?** Opositsioon ei nõustunud sellega, et valitsus revideeris Wałęsa meeskonna nimekirja, kriipsutades maha 2 nime: Jacek Kuroń ja Adam Michnik. Lisaks sellele polevat valitsus täitnud lubadust mitte diskrimineerida suvel streikinud tööliisi. Valitsus omakorda seletas, et olevat juba algusest peale mõista andnud, et ei vestle sotsialismivastaste jõududega.

**KOHE** pärast «umarlaua» avastungi läbikukkumist tegi Poola valitsus teatavaks kavatsuse likvideerida Lenini-nim. Gdański laevaehitustehas. Fakt, mis kohe kogu maailmas suurt tähelepanu äratas. On ju Gdański laevaehitustehas koos Püha Brigitta kirikuga üks kahest «Solidarsuse» peamisest tugipunktist. Tehas polevat majanduslikult rentaabel. Võib-olla. Ent pärast seda sammu ei saa valitsuse kompromissioovidesse suhtuda kuigi tõsiselt. Kas tõesti seisab valitsuse järgastunud poliitika taga uus peaminister M. Rakowski? Mees, kes omal ajal Wałęsaga korvalt ühe laua taga istus: Mees, kelle ametissepanek «Literaturnaja Gazeta» küsimusi tekitas (nii, et Poola valitsuse pressispiiker J. Urban ei suutnud solvumist varjata). «Umarlaua» ideest valitsus vaevalt küll loobub, ent šansid selle õnnestumiseks paistavad pisenevat.

**NAIB** igatahes, et Poolale mõjaks tervistavalt sõltumatu, tööliste huve tõsiselt kaitsev ametiühing, mis juhinduks nendest printsiipidest, millest juhindus kunagi «Solidarsus» moodukas tiib. Ja miks ei võiks selle ametiühingu etteotsa astuda L. Wałęsa? Mees, kes 29. septembril sai 45-aastaseks, kaheksa lapse isa. Mees, kes muu hulgas on 7 ülikooli ja kolledži (s.h. Saint Denise, Columbia ja Harvardi ülikoolid) audoktor ning 1983. aasta Nobeli rahupreemia laureaat. Ei maksa unustada, et «Solidarsust» toetas ja toetab katoliku kirik. Vaimulikkonna seisukoht: «Tuleb otsida teid, mis viivad ametiühingulisele pluralismile.» («Trybuna Ludu», 27.–28. september 1988).

Muidugi ei paranda nihked ühiskonna poliitilises struktuuris isenesest veel midagi. Poolakaid nagu kõiki teisi saab aidata vaid visa töö. Seesama töö, mis Johannes Paulus II entsüklika «Laborem exercens» järgi peab muutuma vahendist tootmise tegelikuks eesmärgiks. Öeldagu siis veel, et pühamehed Marxi ei tunne...

HENN KÄRIK

## TEADUSKONNABÜROOD!

Vähem kui kolm nädalat on jäänud ELKNO TRÜ organisatsiooni konverentsini ning seega ka ELKNO TRÜ komitee sekretäri kandidaatide ja uue komitee liikmete kandidaatide esitamiseks. Selleks, et enne konverentsi, 18. novembri ajalehes «TRÜ» oleks võimalik kandideerijad avalikustada, oleks nad tarvis esitada ELKNO TRÜ komiteesse 11. novembriks.

Ülikooli komsomoliorganisatsiooni juhtorganite koosseisude formeerimine on TEIE kates.

Konverentsi ettevalmistuskomisjon

## PSÜHHOLOOGIA-LOENGUD

14. novembrist on igal esmaspäeval psühholoogia loengud (tänavu lapsepsühholoogiast). Lektoriteks Aleksander Pulver ja Aino Lunge.

Esimene loeng on esmaspäeval, 14. novembril kl. 19 Tähed 4 aud. D 170 A. Pulverilt «Atributsioon lapsepõlves».

## Tema nimi on vabadus

«Gaudeamus» suvest on saanud lumine novembri algus. Teravatest vabaduseprobleemidest vist veel teravamad eneseeksisteerimisprobleemid. Lugu seisib küll kaua mineviku otel, aga aeg ei kannata enam. Pealegi on uued rejsilood tulekul. Vahepeal jõudis ju naiskoor käia Saksamaal ja Soomes, rahvakunstiansambel on Viinamis. Leedu asjadestki sai toimetuse rahvas selgust, sest Kaunase päevadel käis meil külas Kaunase raajoonilehe ajakirjanik Romas Poderys. Seesama Romas, kes III kursuse tudengina 1984. aastal võitis Vilniuse ülikooli lehetoimetuses töötades nii meeldival vastu väikest «TRÜ» esindust.

Läisve on Vilniuse Pedagoogilise Instituudi teise kursuse tudengitüdruk. Heleda peaga ja väga kena, armastab naeratada. Tema nimi tähendab tõlkes VABADUS.

Vastates Vilniuse ülikooli üliõpilastele korrespondendi küsimusele «Gaudeamus» kohta, ütles «naerata postmüürit» vaid: «Mul ei ole kombeks anda informatsiooni!» Eestis näikse olevat hakatud aru saama, et jätmaks inimestele vabaduse muljet, tuleb eelkõige varjule toimetada surveaparaat. Kõik meie viimase aja massiüritused on sujuvalt korrektselt mõlemalt poolt: ei ole liigset demonstreeritud korralvõureid, ei ole ka rahvas saanud hakkama millegi näotuga. Leedumaa paistab aga veel mitmes mõttes visklevat stagnakrampides. Tudengipoole osanenud mundrimeeste arv võis olla ehk 1/3 osalejatest. Miks? pöördusime «Gaudeamus» avamisel aheleku ees seisva militarsamajori poole. «Ka meie poisid on kursandid, st. tudengid, sõjaväelastega on sama lugu.» Küsimuste ristluses pidi ta siiski tunnistama, et kardetakse rahvarahutusi (?). Paraku tuleb tõdeda, et inglise jaigpallihuligaanidel polnud Vilniusesse asja, ainult üliõpilased olid tulnud laulma oma laule ja tantsima oma tantsu. Ühel korral nägime militantsi siiski asjasse sekkuvat. See oli siis, kui Vingise lauluväljakule saabusid esimesed kümme suurt Leedu rahvuslippu. Korraldajad püüdsid lipukandjaid lahkuma sundida. Kohe oli sündmuspaigal mitmetahuline rahvahulk, kes oli valmis oma rahvusvärvid eest seisma. Nähes, et tegu pole mitte «grupi ekstremistidega» (nagu Leedu infoagentuur ELTA veel nädal tagasi parteikonverentsi delegaatide saatmisel lipuheiskajaid nimetas), lasti trikoloordid lauluväljakule. Pikepeale kogunes neid sinna üha enam ja enam. Leedu lipp on paraku sündinud koos Leedu vabariigiga. Seepärast annab liputõstjatel kergesti külge kleepida silti «kondanlik natsionalist». Tegelikult ei saa paljud leedulased isegi päris täpselt aru, miks sajandi teise kümnendi lõpus sai riigilipuks just kollane-roheline-punane kombinatsioon, aga mitte näiteks suurvärv Vitautase lipp. Selle teema lõpetuseks tahaks veel öelda, et olime uhked oma lipukultuurile võrreldes seda eriti lätlaste-leedulaste sinisilmse eufooriaga. Eesti delegatsioon oli tunda solidsust, respekti meie rahvusvärvid vastu, mitte sinisilmset eufooriat.

Kuigi eestlaste leeris väliselt kõik laabus, pidi esinejad tihti ahista-tust tundma. Asi läks isegi nii kaugele, et koorid kirjutasid eesti staabile protestikirja ning avaldasid selle tegevuse vastu umbusaldust. «Kas pidu on meie või staabi jaoks?» küsisid nad. Ei olnud lauljatel ei lavastajat, ei mänedžeri, see-eest püüti teha ettekirjutusi

kõikvõimalikes sfäärides. Pikepeale asjad siiski paranesid. Lavastajakohale asus Ulo Luht, staabiga saavutati kompromissvariandid.

Kuna proovidega oli täidetud terve päev kuni hiliste õhtutundideni, läksid käiku ka öötunnid. Üliõpilaselinnakus New-York oli avatud iselaadne interklubi. Lisaks tantsule, pillilugudele ja lauludele võeti ette ka poliitilise värvinguga üritusi. Massiüritustena läksid kirja Noorbrežnevlaste Liidu moodustamine ja Stagnatsiooni matused. Esimese ürituse juured on Tartus, kus kevadtalvel avati filoloogide ühiselamu fuajees Leonovi maastide näitus Leonid Brežnevi elust. Seekordne miiting kujunes sama teema edasiarenguks ning viimiseks rahvusvaheliste mõõtemeni. Erilisel kaifisid kohal viibinud sotsialismiaade lauljad-tantsijad.

Kunstipiiride avardamist ja vabadustunnet oli kolme liiduvabariigi noorkunstnike ühisnäitusel paraku pisut vähe. Lõunanaabrid lätlased tallasid julgelt seitsmekümendate aastate kunstradu, mis meie silmale juba pisut vanamoeliselt mõjusid. Ja tegu polnud mitte ka klassikaga. Põhimõtteliselt tuleb aga sellise koondnäituse ideed ainult kiita.

Kahekümenda sajandi lõpu tuuli oli tunda avamispeol, kuhu olid välja toodud hiigelpallid ja lased, värvilised tuled ja vilkuvad kuusepuud. Sellisesse stiili ei tahtnud enam hästi ära mahtuda ratsanikud, tõrvikud ja torupillid. Ehead folkloorist oli saanud tihti kitsimaiguline modernsus. Sama ebakõla häiris ka järgmisel õhtul tantsupeol, kus sõbralikult ühel väljakul kepslesid rahva- ja peotantsijad ning liikumiskühmad. Täiesti vastuvõetamatu oli avamisel esitatud leedulaste modernantsukava, mida olime tavaliselt näinud kesktelevisiooni meelelahutussaadetes.

Parema mulje jätsid rongkäik ja laulupidu. Oli meeldiv, et viimaseks päevaks oli kohale jõudnud hulgaliselt laulusõpru Eestist. Iga vabariigi laulukavad jätsid küllalt tervikliku mulje. Oma osa oli siin ka sellest, et kavad tehti tervikuks päris viimasel hetkel, jättes välja suurema osa moraalselt vananevad repertuaari.

Ei ole liialdus öelda, et diskussiooniklubid tekkisid ühikatabades, tänavanurkadel ja õllerestorinideski. Seekord olid põhiliseks huviojektiks eestlased. Küsiti rahvarinde kohta, pärit, mis mees on uus EKP esimene sekretär, kogumisi vahetati ajalooliste tänavade ja linnanimede taastamise osas, kiideti meie ajakirjanduse perestroika-meelsust ja Vaino Väljase Moskva-esinemist, samuti Ülemnõukogu otsust rahvusühenduse kohta. Olid moodustunud lausa eesti «agitbrigadid», peeti kõnesid vene ja inglise keeles, näidati fotosid viimastest sündmustest Eestis. Harvad ei olnud juhused, kus lausa tänaval juurde astuti ja aru päriti. Üha suuremat kõlapinda leidis idee Balti noorteliidu moodustamisest.

Lahkudes ütles tütarlaps Läisve: «Kümnese «Gaudeamus» tõi Leedumaale värskeid tuuli ja usun, et andis tuge kõigile meile.» Eemalt hõikas teda kursusekaaslane Roland: «Läisve! Läisve!» «Valiõ! Elagu!», vastas rahvas.

PEETER TALI  
TIIT PRUULI

## Vana Pälsoni hädad

TRÜ ühiselamu Pälsoni 23 on vististi kõige vanem hoone, kus üliõpilased Tartus peavarju leivad. Mõistagi on vanal majal hulk hädasid, mis meile, tema elanikele, on hästi teada, aga mida ei suudeta teadvustada ülikooli juhtkonnas. Palju lootusi pandi 9. septembril mõda maja käinud kõrgetasemelise komisjonile eesotsas õppeproktoriga, kuhu kuulusid veel aja-

looteaduskonna ametiühingu ja komsomoli esindajad. Tööpööst, kirjutati üles, lubati otsustada, aidata, parandada, korraldada. Võta näpust. Kaks kuud saab täis, aga asjad ei nihku kuhugi poole. Või kui, siis ainult halvemuse poole. Endiselt jooksevad läbi pissuaarid meeste tualetis, korras pole WC po-

(Järg 4. lk.)

## Lähedane ja kauge Rootsi

● Teab kui kaugel ta pole, ainult seal mere taga. Malmö annab aga ikka sõita, täpselt niisama kaua Tallinnasse kui Tšili. Miks ei võiks meil olla lennuliini Tallinn–Stockholm, laevaliini muidugi ka. Selges eesti keeles kõneles tänapäeva rootslastest ja eestlastest, Rootsi ja Eestist pühapäeva hommikupoolikul teadusraamatukogu konverentsisaalis ajakirjanik ANDRES KÜNG. «Edasisi» peaks sellest ilmuma pikem lugu.

● Selges eesti keeles tutvustas UPPSALA AKADEEMILIST KAMMERKOORI teisipäeva õhtul auals

ühe Rootsi meeskoori laulja JÖRI-KARL SEIM. «Võimas, ilus, puhhas» iseloomustas ütles kõrvalistuv laulusõber. Ka dirigent STEFAN PARKMAN ja lauljad ise jäid väga rahule. Meeldis publik, meeldis aul. Koor on umbes 30-aastane, lauljad on põhiliselt Uppsala ülikoolist, nende seas on ka üks eestlane. Eriti lauldakse Bach'i ning keerukamaid koorivorme. Imeilusad olid ka rootsi rahvalaulutöötlused.

● Rootsi majandusteadlastega kohtus majandusteaduskonna rahvas.

VARJE SOOTAK

## Tuusik Soome!

5 tasuta Soome tuusikut maisjuunis 1989 VII Sõpruse festivalile ja 10 hinnalist autasu on auhinnaks konkursil «Soome — põhjanaaber», mille on välja kuulutanud ÜLKNO Keskkomitee, NSV Liidu Noorsooorganisatsioonide Komitee, «Sputnik» ja ajakiri «Studentšeski Meridlan».

Konkurss toimub kahes voorus. I voorus on tarvis vastata 20 Soomet puudutavale küsimusele. Millised need on ja milline on konkursi täpsem korraldus ning vastuste ärasaatmise aeg, selle kohta saab infot ülikooli komsomliikomiteest. Julget pealehakkamist!!!

ELKNO TRÜ komitee



## ÜLIÕPILASPÄEVAD

TEISIPÄEVAL, 15. NOVEMBRI

KL 16 — kohtumine TRÜ olümpialastega ja nende treeneritega aulad.

KOLMAPÄEVAL, 16. NOVEMBRI

KL 15 — pressikonverents «RR hetkesels ja perspektiivid» TR konverentsisaalis. Videolõigud RR kongressilt.

KL 18 — Raul Rebane ja suur spordioksjon. Leningradi mnt. 27 kohvikus. Videolõigud Soulist.

KL 20 — Tõnis Mäe kontsert aulad.

KL 22 — puhkeõhtu klubis.

NELJAPÄEVAL, 17. NOVEMBRI

KL 10 — üliõpilaskonverents aulad.

KL 16 — «Eesti TV perestroikas» — F. Undusk, H. Sein, U. Maasikas jt. TR konverentsisaalis.

KL 18 — Itaalia kammerorkestri kontsert aulad.

KL 20.45 — tõrvikutega rongkäik peahoone eest.

KL 21 — miiting «Ei ebademokraatlikele konstitutsiooniparandustele!» Raekoja platsil.

KL 21.45 — tõrvikutega teatejooks peahoone eest Toomele.

KL 22 — ansambel Leningradi rokiklubist ja Leedust klubis.

REEDEL, 18. NOVEMBRI

KL 16 — kõrgkoolidevaheline II videomäng TRÜ rektori karikale koostatiivis «Oskar» EPA tornis.

KL 20 — ansambel «Lakstiga» aulad.

KL 21 — konsertdiõhtu «Inimene ja loodus» õppejõudude kohvikus.

KL 21 — salongiõhtu klubis.

LAUPÄEVAL, 19. NOVEMBRI

KL 17 — dispuut Eesti Spordimeeste Seltsi teemal õppejõudude kohvikus.

KL 19 — diskussioon «Millised vabadused kaasnevad ülikooli uue põhikirjaga sõjalise õpetuse korraldamisel ja muudel aladel?» nõukogu saalis.

KL 21 — puhkeõhtu klubis (ansambel «Ultima Thule»).

PUHAPÄEVAL, 20. NOVEMBRI

KL 19 — Helsingi meeskoori kontsert aulad.

KL 21 — puhkeõhtu klubis (ansambel «Mahavok»).

● Teadusraamatukogus toimub ERKI üliõpilaste omaloomingu näitusmüük.

## Tõrvikute alla

Üliõpilaspäevade tõrvikurongkäik saab teoks rahvusvahelisel üliõpilaspäeval 17. novembril. Korralduskomitee pakub seekord välja variandi, et iga Tartu kõrgkool alustab rongkäiku oma peahoone eest, EPA üliõpilased kl. 20.30 ning TRÜ kl. 20.45. Marsruut EPA tundengite jaoks on järgmine: EPA peahoone — Pälsoni — Vanemuise — Ülikooli — 21. Juuni — Raekoja plats, ülikooli tarvis: TRÜ peahoone — Aboviani — 21. Juuni — Raekoja plats. Raekoja ees alustame miitinguga kl. 21. Seoses poliitilise olukorra järsu muutumisega muutus miitingu teema ning nüüd ko-

guneme tõrvikute ja loosungite alla, et avaldada oma seisukohta konstitutsiooniparanduste ja täienduste kohta. Suuna meie mõtetele annab aga miitingu teema «Ei ebademokraatlikele konstitutsiooniparandustele!»

Loomulikult kutsume rongkäigule ja miitingule kõiki õppejõude, teenistujaid, linnakodanikke ja külalisi.

Kes tunneb vajadust miitingul sõna võtta, pöördugu järgneva nädala jooksul ülikooli komsomolkomiteesse ÜP korralduskomitee poole (tuba 210).

## Spordioksjon!

16. novembril kl 18 toimub ÜP raames Leningradi mnt. 27 kohvikus esimene spordioksjon Eesti NSVs. Vastavale laienele häälestamiseks eemaldab esmalt telemees Raul Rebane kahe Souli olümpia varjatult ja sensatsioonilisemalt küljelt, tõstes oma esinemise sugestiivsust videomontaažiga.

Oksjonile on annetusi teinud Jaak Uudmäe (Moskva OMi peap

paal + oma eksliibris), Aavo Pikuus (Rahutuuri aktiivseima sõitja särk), Riho Suun (Prantsuse joogipudel), Allar Levandi (suisasapad), Kaja Parve, (enda plakat), Enn Sellik (naelkud), Mart Paama (Mexico OMi käterätik), Fred Kudu, Matti Jõgi, Jaanus Teppan jt. Saadud tulud kannavad korraldajad Eesti Spordi Maja fondi,

## Vana...

(Algus 3. lk.)  
...id ja veepaigid, kriitikat ei kannata teise korra duširuum, rääkimata veel paljudest muudest hädadest.

Kõike seda arvesse võttes otsustas majanõukogu keelduda edaspidi Pälsoni 23 ühiselamus majutamat ülikooli külalisi ja õemaja vajavaid sissesõitnuid, vältimaks NSV Liidu ühe vanima kõrgkooli kompromiteerimist võõraste inimeste silmis.

Peale selle teen ettepaneku TRÜ austatud rektorile prof. J. Kärrerile, ja TRÜ haldusprorektorile sm. V. Peedimaale tulla 10. novembril

kell 10 hommikul Pälsoni 23 fuajeesse, kus allakirjutanu koos ka-javanema ja komandandiga korraldavad teile põhjaliku ekskursiooni üliõpilaste elu- ja olmetingimustega tutvumiseks. Haldusprorektoril palun kaasa võtta 9. septembril meie maja kohta koostatud puuduste loetelu. Tungiv palve on: kaasa mitte võtta või enda asemel saata igatsugu asjamehi ja asetäitjaid. Elu on näidanud, et neist pole suurt tolku.

Lugupidamisega rektoraadi vastu  
KALEV VILGATS,  
TRÜ ajaloo-osakonna  
komsomolisekretär



40

Kehalise kasvatus ja spordi kateedri 40. aastapäeva tähistamise aktus toimub laupäeval, 12. novembril kl. 16 Gagarini t. 1.

## VÄLISKIRJANDUSE RING

Kõiki üliõpilasi, kel on huvi tõsisemalt uurida väliskirjandust ning eesti ja väliskirjanduse vahetust, oodatakse reedel, 11. novembril kl. 16 peahoone auditooriumi 138. Registreeritakse uusi liikmeid, peetakse aru tööplaanide üle.

## AUTOJUHIKURSUSED

Neljapäeval, 10. novembril kl. 17 algavad autojuhi kursused üliõpilastele (alates II kursusest). Tulla Tiigi 78—237.

## LAUATENNIS

Lauatennise seksioon ootab uusi liikmeid. Kes hoolsalt mängimas käib, saab ka kehalise kasvatus arvestuse. Treeningud teisipäeviti ja neljapäeviti kl. 19 «Kalevi» treeningusaalis Magasini t. 3/5.

## OLGE VALVSADI!

Olgem valvsad ja hoidkem oma asju! Jälle on ülikoolis vargusi. Üksed lukku!

## KLUBI VIDEOTEEGID

Reedel, 4. novembril kl. 21 «SEISUNDID II» («ZZ TOP» — videokava).

Laupäeval, 5. novembril kl. 21 «Modern & Retro» viisiline õhtupoolik (kuulamiseks Paul Hardcastle).

## RSR

Teisipäeval, 15. novembril kl. 18.15 teadusraamatukogu aud. 321: kommenteerime USA presidendivalimiste tulemusi (mida need lubavad maailmale, USA-le, NSVL-le, Eestile?)

USA Eesti (Balti) poliitika aastatel 1918, 1940, 1975, 1988, 2000. 25 aastat president J. F. Kennedy surmast ehk kes oli mees nimega Alik.



## PRESSIRAHVAS

Vanad ja uued pressisekretärid! Lehe juubeli ja ekskursiooni asjus oleks vaja kokku saada kohe pärast pühi, s.o. kolmapäeval, 9. novembril kl. 16.

## PARIM LUGU!

Väikeses tudengiküsitluses peeti õppejõududest parimateks autoriteks ka oktoobrikuus PEETER OLESKIT ja HENN KÄÄRIKUT ning veel TULLIO ILOMETS ja JÜRI PÖLDU; tudengitestki taas TIIT PRÜULIT ja TONU PEETSIT, aga ka EERIK KROSSI, PRIIT PULLERITSU ja KALEV VILGATSIT.

Toimetaja VARJE SOOTAK

## HEINRICH RIIKOJA

31. oktoobril lahkus meie hulgast Eesti vanim loodusteadlane prof. Heinrich Riikoja, mees, kellel on lahutamatu seotud eesti zooloogia areng ja kes on olnud õpetajaks kõigile meie keskmise ja vanema põlve bioloogidele.

H. Riikoja (1924. aastani Reichenbach) sündis 8. märtsil 1891 Rakkes. Gümnaasiumis käis Tallinnas, ülikooli lõpetas bioloogina 1918. aastal. Sellest ajast kuni pensioneerumiseni 1958 töötas ta pidevalt ülikooli zooloogiainstituudis, hilisemas kateedris, tõustes ametireedil abijõust kateedrijuhatajani. Kolmel korral oli ta dekaan, 1941. aastal ka esimene nõukoguliku Tartu ülikooli rektor.

H. Riikoja oli üks eesti rahvusliku loodusteaduse loojaid. Tema aladeks olid selgrootute zooloogia, kalateadus ja hüdrobioloogia. Uurimis- ja õppetöö kõrval korraldas ta oluliselt eesti zooloogilist terminoloogiat, toimetas ja koostas «Eesti Entsüklopeedia» loodusteaduslikku osa, juhendas üle tosina väitekirja ja üle 60 diplomitöö.

Kaasaegne eesti hüdrobioloogia on H. Riikoja rajatud. Juba kahekümnendail aastail alustas ta Eesti veekogude kompleksset tundmaõppimist. H. Riikoja on välja õpetanud meie praegused juhtivad ihtoloogid ja hüdrobioloogid, on pannud aluse nende suundade tulemusrikale viljelemisele ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituudis.

1945. aastast oli H. Riikoja ENSV teeneline teadlane; 1956. aastast Eesti Loodusuurijate Seltsi auliige, tal on mitmeid autasusid.

Ülikõrgele eale vaatamata oli H. Riikoja hästi kursis Eesti eluga ja zooloogia arenemisega ning oli hinnatud nõuandja.

Eesti bioloogid leiavad Heinrich Riikoja kui väga isikupärast, kõrgkultuurset ja edasiasitavat õpetajat ja kolleegi. Tema pärand on püsiväärtus.

TRÜ zooloogia kateeder

## Seda nõuab ülikooli au

## KADUNUD MÄLESTUSMÄRGID ÜLIKOOLIS

21. oktoobri «TRÜ-s» tõstatab Jüri Pöld küsimuse Vabadussõjas hukkunud ülikooli inimeste mälestuse jäädvustamisest. Kahjuks ei maini ta aga Eesti Vabariigi ajal ülikooli hoonetes sel alal tehtut.

Esiatseil andmeil oli selletema lisi töid vähemalt kuus:

1) Jaan Koorti loodud monument aulad,

2) Anton Starkopfi töö praeguse õppejõudude kohviku saalis,

3) tahvel 13 langenud üliõpilasele EÜS-i majas,

4) mälestustahvlid olid ka kolme korporatsiooni, «Vironia», «Sakala» ja «Ugala» majades.

Käsitleksin lähemalt kahte esimest kunstiteost, sest vähemalt need on ka säilinud.

\*\*\*

Kavatsus mälestada ülikooli aulad Vabadussõjas langenud üliõpilasi tekkis ilmselt 1920-ndate aastate teisel poolel. Jaan Koorti kavand nägi ette aula seina kaarekujulise niši rajamist, kuhu tuli paigutada pronksist kompositsioon. Teos kujutas kahte noormeest, kes hoiavad haavatut. Et tegemist oli aktiga, ei olnud kujul otsest seost Vabadussõjaga. Paraku jäi Koortil teos pronksi valamata.

Uuesti kerkis mälestusmärgi püstitamine üles enne 1939. aastat. Et Koort oli mõni aasta tagasi surnud, anti töö valamine ja ülesseadmine Ferdi Sannamehele.

Kompositsiooni pidulik avamine oli 1. detsembril 1939, iseseisvusaegse ülikooli 20. sünnipäeval. Kuhu oli paigutatud seina raiutud õõnsusesse, selle kohal olid vabadusrist ja kiri: «Vabadussõjas 1918—1920 langenud üliõpilastele». Reljeefi all oli valge marmortahvel, kuhu pidi raiutama langenud üliõpilaste nimed. Aukülastamiseks oli tookordne haridusminister Paul Kogeran, kes andis üle ka vabariigi presidendi ja valitsuse tervituse. Mälestusmärgi avas rektor Hugo Kaho.

Kahjuks on siinkirjutajale teadmata kuhu mahavõtmise aeg. Arvatavasti sündis see kas 1940. aasta septembris või järgmise aasta jaanuaris. Ka tema edaspidine käekäik vajaks täpsustamist. Igatahes 1950-ndate aastate alguses asus see peahoone keldris. Et maha olid võetud juba Kalevipoeg ja Gustav Adolf, olid tekkinud õigustatud kahtlused sellegi kunstiteose tuleviku suhtes.

Vältimaks halvimat, otsustas operatiivkirurgia kateedri laborant Karl Neufeld toimetada kuhu kindlammale kohta. Kahe mehe abiga tegi ta oma kavatsuse ühel õhtupoolikul teoks. Monumendi uueks asukohaks sai vana anatoomikum. Mõned aastad hiljem, juba rahulikumatel aegadel, anti teos üle Tartu Kunstmuuseumile.

On üsna üllatav, et 1958—1959 korraldatud Jaan Koorti tööde näitusel oli teiste hulgas seegi tagasi. Samuti ilmus näituse kataloogis monumendi foto. Varsti pärast näitust anti teos ülikoolile tagasi.

Eelnenut arvestades jääb arusaamatuks ülikooli keeldumine laenata kunstiteost 1983. aastal aset leidnud Jaan Koorti mälestusnäitusele. Ei aidanud ka kunstniku tütre kõik rektori juurde.

Praegu asub monument ülikooli klassikalise muinasteaduse muuseumi varade hooldis Leningradi mnt. 27. Ta vajab puhastamist, kuid pärast seda peaks olema loomulik kunstiteose väljapanemine.

\*\*\*

Samad sõnad peaksid kehtima ka Anton Starkopfi kuu «Võitlejad» kohta. Samuti Vabadussõjale pühendatud teos kujutab kahte tõstetud mõõkadega sõdalast, kolmas lamab nende ees. Siingi ei ole otsest seost Vabadussõjaga. Ometi on mõlemad mõõgad murtunud, õigemini ilmselt murtud. Ka selle peab pärast korramist uuesti välja panema. Ilmselt tuleks kõne alla õppejõudude kohvik, kus ta 1930. aastal kamina peale asetati. Murtud mõõgad märgiksid ühtlasi massirepressioonide aegu.

Kas tuleks taastada ka Jaan Koorti kavandatud mälestusmärki?

\*\*\*

Jüri Pöld tegi ettepaneku avada peahoones Mälestustahvel ka Jaan Tõnissonile. Et Tõnissoni 120. sünniaastapäevaks detsembris sellega valmis ei jõuta, võiks AMS ehk laenata Tartu Kunstmuuseumilt seal olevad Konstantin Pätsi ja Jaan Tõnissoni pronksbüstit. Mõlema autor on F. Sannamees. Et muuseumil endal puudub võimalus nende eksponeerimiseks, tasub AMS-il kõnealune asi kohe käsile võtta (nimelt toimub teoste väljandmine pealinnast saadud loaga, viimase saamine aga võtab aega).

TARMO VAHTER



## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 31 (1542)

Reede, 18. november 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

Suud  
puhtaks,  
otsad  
kokku!Ülikooli  
komsomoli-  
konverentsalgab kolmapäeval, 30. novembril  
kl. 10 aulas.Praeguselt komiteelt on ettepa-  
nek, et konverentsi töö võiks toi-  
muda niisugustes sektiioonides:

1. Üliõpilaste osavõtt EÜE-st, väljasõitvate rühmade ja suvema-  
leva organiseerimisega seotud proble-  
emid;
2. Komsomol ja üliõpilaste mit-  
mesugused huvialahendused. Koos-  
tööperspektiivid;
3. Milline peaks olema Eestimaa  
tulevik: kas iseseisvus või...?;
4. Ülikooli autonoomia ja üliõpi-  
laste reaalne lahendamine ülikooli-  
elu suunamisel ja juhtimisel.

ELKNÜ TRÜ  
organisat-  
siooni XXX  
konverentsi  
teesid

1. ELKNÜ peab olema ÜLKNÜ  
kõrval võrdväärne, mitte  
ÜLKNÜ-le organisatsioonili-  
selt alluv poliitiline organisatsioon.
2. Komsomol peab leidma oma  
koha ühiskonnas ning kind-  
lustama noortele reaalsed  
võimalused osalemiseks ühiskond-  
lik-poliitilises elus.

3. Viivitamatult tuleb lahenda-  
da komsomolist vabatahtliku  
väljaastumise küsimus. Igal  
kommunistlikul noorel on selleks  
õigus, sest komsomoliorganisatioo-  
ni on astunud vabatahtlikult.
4. Lõpetada komsomoli admi-  
nistreerimine ülalt. Komsomol  
peab olema organisat-  
siooniliselt iseseisev.
5. Avalikustada komsomoli aja-  
loo valged laigud ja mustad  
augud, mis on vajalik situat-  
siooni hindamiseks.
6. Taotlege TRÜ uue põhikirja  
kinnitamist. Kõrgkooli tõelise  
omavalitsuse ei saa olla  
ka reaalselt üliõpilaste omavalitsust.
7. Toetame ülikoolis tegutsevate  
üliõpilaskogude koostööd  
üliõpilaskonna ees seisvate  
probleemide lahendamisel.
8. Meie huvides on elada puhta  
vee ja saastamata õhu ning  
loodusega Eestimaal. Poolda-  
me (tegasat) koostööd kõigi noor-  
tega, eelkõige rohelistega.
9. Teel demilitariseeritud kõrg-  
hariduse poole arvame, et esi-  
meseks sammuks võiks olla  
sõjalise õpetuse viimine ülikoolis  
vabatahtlikkuse põhimõtte alusele.

Kes on  
Alar  
Pandis?

Eelkõige põline tartlane. Sündi-  
nud ülikoolilinnas 28. juunil 1964.  
Haridusest sai maigu suhu Tartu  
11. 8-kl. koolis, keskkooli lõpetas  
Tartu 10-ndas. Kuigi ta pole ku-  
nagi olnud pioneer, astus sel'e  
vaatamata 1979. aastal komsomoli.  
1982. aastal võeti Alar vastu ma-  
temaatikateaduskonda matemaatika  
erialale, kust kutsuti kroonusse  
sundaega teenima. See oli ühtlasi  
tema esimene ja senini ainuke vä-  
lisreis, mis kestis 1983.—1985. aas-  
tani. Pärast jalaväest naasmist tuli  
taas akadeemilisse ellu sisse elada,  
mis nõudis mõningast pingutust.  
1986. aastast on Alar NLKP liige.  
Oma ühiskondlikust tegevusest  
märgib ta ära 10. kk. komsomoli-  
sekretäriks oleku aastail 1981—  
1982. 1985. aastast siiani on Alar

Pandis olnud matemaatikateadus-  
konna komsomolisekretär.

Ta on hallide silmade ja heledate  
juustega asjaliku olemisega noor-  
mees. Erilisi tundemärke ei ole.  
Huvidest on esikohal jalgpall ja  
välispoliitika. Aastatega on lemmik-  
toiduks kujunenud kartulisalat ning  
seda just ta hiliste kojutulekute  
tõttu (kaua ema kartuleid ikka soo-  
jas hoida jõuab.) Lemmikjoogina  
nimetab Alar pirnisiirupit, aga  
karskusühingu liige ta pole. Endal  
lemmiklille ei ole, ent milliseid kau-  
neid õisi eelistab kinkida neidudele,  
ei ütle. Kuulatavaim laulja tema  
jaoks on V. Võssotski ja vaadata-  
vaim näitleja H. Mandri. Pärast  
rasket päevatööd-asjaajamisi meel-  
dib lugeda midagi põnevat ning  
kergeti arusaadavat. Näiteks  
A. Dumas «20 aastat hiljem». Oma  
iseloomu hindab Alar raskeks, kuid  
mitte lootusetuks. Käekiri on ilus,  
aga raskesti loetav.

Ikka veel vallaline. Lapsi pole.

Mida ta on  
teinud?

Sellest saame kõige parema üle-  
vaate, lugedes matemaatikateadus-  
konna komsomolibüroo otsuseid.  
Sekretäri poolt kindlal käel ellu vii-  
duna kutsusid need esile paha-  
meelt ja rahulolematust. Kõrgemal  
istuvate seltsimeeste hulgas mui-  
dugi. Kommentaarid lisame sulgu-  
des.

● 12. 02. 87 otsustati mitte  
enam koostada ega esitada töö-  
plaane, sest elu oli juba näidanud,  
kuivõrd käis tegelikkus paberil ka-  
vandatud mõõda. (Ennekuulmatu  
hääbatus muidugi, mis ometigi  
leidis järgijaid.)

● 18. 03. 87 avaldati oma nega-  
tiivset suhtumist pakutavasse üli-  
õpilaste omavalitsusse. (Kuni üli-  
koolil pole omavalitsust, ei maksa  
rääkida ka tudengite omast.)

● Pikk ja vaevarikas oli võitlus  
suvemalavaga. Esimestena kippusid  
matemaatikud selle püha lehma kal-  
lale 14. 04. 87, mil otsustati mitte  
kohustada matemaatika eriala üli-  
õpilasi asuma suvel peale õppe-  
praktikat tööle suvemalava teises  
vahetuses. Matemaatikute sellist  
isemeelsust heideti hiljem veel kor-  
duvalt ette.

● Esimesi teaduskondi sõjalise  
kateedriga vägikaika veos olid ma-  
temaatikud. Juba 5. 11. 87 tegid  
nad ettepaneku alustada militaaria-  
kateedris õppetööd kell 8.15 ja lõ-  
petada see 14.15. Tarbetuteks loeti  
hommikused ülevaated, päevnike  
määramine ning poliitloengud.  
Nõuti rasedate ja lapsi omavate  
naisüliõpilaste sõjandusest vabas-  
tamist. (Nüüdseks on see saavuta-  
tud.)

● Märtsis 1988 ütlesid mate-  
maatikud oma arvamuse ENSV  
Üliõpilaskogule kohta. Selle töö  
leiti olevat laialivalguv ja põhimõt-  
tetu. Pandi ette kõik ÜN liikmed  
valida ja vältida sinna tudengkon-  
da mitte esindavate nomenklatuur-  
sete seltsimeeste sattumist. ÜN ku-  
junemise etapil soovitati sellel pöö-  
rata peatähelepanu vabariigi üliõpi-  
laselu ja selle probleemide koordi-  
neerimisele. (ÜN sellega toime ei  
tulnudki.)

Kevadel, mais 1988 osales Alar  
Pandis ka koos teiste matemaati-  
kutega kohtumisel rahvasaadik  
Rein Ristlaanega, kellele soovitati  
tagasi astuda. (Ajakirjandus on se-  
nini keeldunud selle kohtumise ste-  
nogrammi avaldamast.)

● Tänavu sügisel adresseerisid  
matikud TRÜ nõukogule rea ette-  
panekuid seoses sõjalise laagriga.  
Esiteks. Laager olgu Eestis. Tei-  
seks. Laagrisolijad peavad ise ot-  
sustama, kas lühendada selle kest-  
vust puhkepäevade arvel või mitte.  
Kolmandaks. Isikkoosseis jaotada  
alagruppidesse kindlasti võimalikult  
teaduskondade järgi. Neljandaks.  
Välilaager peaks piirduma laske-  
harjutuste ja tehnika valdamise  
õpetamisega ja kogu laagri takti-  
kaliste õppustega. Laager peaks  
lõppema koondhindega laskmise,  
tehnikavaldamise ning taktikaliste  
õppuste eest. Viiendaks. Lõpetada  
laagris olevate üliõpilaste kaasami-  
ne kohalike väeasode narjaadidesse.  
(Neile seisukohtadele on rektor  
avaldanud toetust.)

Suvel laagris aset leidnud vahe-  
juhtumi omapärasel viisil «lahen-  
damist» EKP TRÜ komitee sekre-  
täri P. Kenkmanni poolt taunis  
A. Pandis ülikooli parteikonverent-  
sil ja eelnevalt loomulikult TRÜ  
nõukogule saadetud kirjas. Partei-  
konverentsil lisas ta veel üliõpilaste  
usaldamatuseavalduse parteisekre-  
tärile. (Usaldamatuse küsimus la-  
henes konverentsil üsna ootuspära-  
selt: koerad haukusid, aga karavan  
läks omasoodu edasi.)

Muidugi olid ülaltoodud otsused  
ja seisukohad ühed silmapaistva-  
mad, kus ELKNÜ TRÜ komitee  
sekretärikandidaat A. Pandis viis  
kõrvalekaldumatult ellu teaduskon-  
na kommunistlike noorte tahet.  
Kindlasti suudab ta sama teha ka  
ülikooli komsomoliorganisatsiooni  
sekretärina. Hääletagem 23. no-  
vembril Alar Pandise poolt!!!

Alar  
Pandise  
teesidMOTLEMISEKS JA  
ARUTAMISEKS

KOMSOMOL

1) Noorsooühing praeguses kom-  
sopolivormis ei õigusta ennast  
enam. Ta on senini olnud aparadi  
vormis. ELKNÜ peab olema suve-  
raanne ÜLKNÜ-ga, võrdne partner  
oma põhikirja ja programmiga.  
ELKNÜ on võrdne teiste noorsoo-  
ühendustega.

2) ELKNÜ TRÜ komiteele anta-  
gu täielikud komsomoli rajooniko-  
mittee õigused.

3) KOMSOMOLIST VALJAAS-  
TUMINE. Demokraatiaga kaasneb  
iga inimese õigus mistahes organi-  
satsioonist vabalt välja astuda, s.h.  
komsomolist. Uus komitee toetab  
seda õigust ja nõuab selle ametlik-  
ku fikseerimist.

4) ELKNÜ TRÜ KOMITEEST!  
See...

— on eeskätt tööorgan, alles see-  
järel esindav. Otsustavalt tuleb  
loobuda senistest fiktiivsetest sekto-  
ritest. Teaduskondade ja osakonda-  
de sekretäridele tuleb anda komi-  
teel otsustav hääleõigus ning valida  
nad komitee liikmeteks;

— käib koos vähemalt 2 korda  
kuus, vajadusel rohkem. Kerkivate  
küsimuste kiireks ja tõhusaks la-  
hendamiseks luuakse toimkondi kõi-  
gi asjast huvitatud ülikoolisise  
rühmituste osavõtul.

5) ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA  
TEADUSKONDADE BÜROOD.  
Hädavajalik on komsomolivõidu de-  
tsentraliseerimine. Alglülile — tea-  
duskonnale ja osakonnale antakse  
suurem otsustamisõigus, millega  
tunnustatakse iga teaduskonna  
komsomoliorganisatsiooni iseseis-  
vust TRÜ komsomoliorganisatsioo-  
ni raames.

6) ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA  
TAGASISIDE ÜLIÕPILASTEGA.  
Komitee ukseid on avalud kõigile  
reatudengitele, ka nendele, kes pole  
kommunistlikud noored. KÕIK komi-  
tee koosolekud on lahtised. Kom-  
itee juurde luuakse oma pressi-  
grupp.

7) ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA  
EKP TRÜ KOMITEE. Lõpetada  
komsomoli ülevall administrereeri-  
mine. Uus komitee ei pea vajalikuks  
oma samme parteikomiteega koos-  
kolastada. Koos vana komiteega  
peab kaduma ootav, kõhklev, argi-  
lik, ülespoole vaatav olek.

8) PABERIMAJANDUS. Komitee  
töös toimub paberibürokraatia selge-  
ja kardinaalne vähendamine ning  
muutmine.

9) KOMSOMOLI AJALUGU.  
ELKNÜ TRÜ komitee peab vajali-  
kuks tuua avalikkuse ette kõik üli-  
kooli komsomoliga seotud häbiäär-  
sed teod.

(Järg 2. lk.)

Tere uutele  
kommetele!

Ilus hetk oli rektori kabinetis 26. oktoobril. Ei ole  
ju varem juhtunud, et ka dekaan pidulikult ametisse  
pühitsetakse. Aga just seda tehti. Füüsika-keemia-  
teaduskonna uue dekaani dotsent HENN VOOLAIU  
inauguratsioonist olid tulnud osa võtma teaduskonna  
kateedrijuhatajad, professorid ja prodekaanid. Rektor  
prof. Jüri Kärner soovis dekaanile edu ja järjekind-  
lust ühe raskeima teaduskonna juhtimisel. Pidulikke  
sündmusi jäid rektorile ja õppeprorektorile prof. Heino  
Siigurile meenutama teaduskonna märgid. Professor  
Vello Past, kes pidas dekaani ametit 13 aastat, sai  
tänuväheks TRÜ aukirja. Senise hea koostöö jätku  
ülikooli füüsikutega soovis Füüsika Instituudi direk-  
tor Peeter Saari.

Siin nad on: paremalt vaadates eelmine dekaan  
Vello Past, uus dekaan Henn Voolaid, prorektor Heino  
Siigur, rektor Jüri Kärner ja prodekaan Rein Pulle-  
rits.

EDUARD SAKI foto





# VIII partei- konverentsi deklarat- sioon

1. NSV Liidu konstitutsiooni muudatuste ja täienduste ning rahvasaadikute valimise seaduse projektid (edaspidi: projektid) on nii sisult kui ka koostamis- ja arutamisprotseduurilt vastuvõetamatud.

2. Projektid tuleb NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgu päevakorrast maha võtta.

3. Eesti NSV Ülemnõukogul tuleb oma erakorralisel istungjärgul rakendada kõiki vajalikke konstitutsioonilisi vahendeid Eesti NSV suveräänsuse kaitseks.

4. Vajalik on liidulepingu ja konstitutsioonilise seadusandluse teiste täienduste arutelu Eesti NSV Ülemnõukogus.

5. Ülikool on valmis oma teaduspotentsiaaliga osalema seadusandluse täiustamisel.

6. Ülikool pöördub teiste NSV Liidu kõrgkoolide poole üleskutsega ühineda ebademokraatlike projektide hukkamõistuga.

7. Ülikooli parteiorganisatsioon tuleb vajadusel uuesti kokku erakorraliseks konverentsiks või üldkoosolekuks.

## Pärast konverentsi

### ● INTERVJUU EKP TRÜ PARTEIKOMITEE SEKRETÄRI PAUL KENKMANNIGA ●

#### ● Üldhinnang konverentsile?

Ootuspäraselt sai põhiküsimuseks mitte meie oma parteiorganisatsiooni tegevus, vaid suhtumine põhiseaduse paranduste projekti. Konverentsi selleteemaline deklaratsioon ühes ülikooli nõukogu otsusega on teiste kõrgkoolidele edasi toimetatud. See ilmus ka «Noorte Hääles». Alustatud on otsekontaktide sisseadmist võimalike ühissammude astumiseks. Palju on kaalul; arvan, et paanikaks ja sõjamängudeks on aeg liiga tõsine. Meie toetus partei ja Eesti NSV juhtidele, Rahvarinde eestseisjaile ja meie oma juristidele on kindel siis, kui oleme tänases keerukas olukorras avalikult ühtsed, jättes praegu tagaplaanile kõik, mis vähem oluline kui Eesti suveräänsus. Nõukogude riikide pere koosseisus.

Ülikooli olukorra analüüs ja parteikomitee edasise tegevuse kavandamine jäi niisiis paratamatult tagasihoidlikumaks, kui seda

nõuaks konverentsilgi sedastatud kriisiolukord kõrghariduse arengus. Põhimõtteliselt on kaks võimalust.

Esiteks, konverents võib delegaatide kollektiivses mõttetões jõuda seisukohtadeni, millest saab programmi komiteele, ning viimane moodustub kommunistidest, keda konverents loeb sobivaimateks just seda programmi realiseerima. Teine võimalus — konverents aprobeerib aru andva komitee seisukohti ning valib uue komitee võimalikult eri allüksuste võimekatest kommunistidest. Meil kujunes asi teise malli järgi. See tähendab: radikaalsete uuenduste vajalikkus sai veel kord rõhutatud, uuenduste sisu — nii sisse kui väljapoole suunatult — tuleb parteikomiteel nüüd kujundama hakata.

#### ● Millises lülis on uuendusi eriti tarvis?

Arvan, et teaduskonna tasandil. Seal peab realiseeruma kõik uus,

EKP Keskkomitee XI pleenumi ettekandes esitatud programmi edasiarendamist ja elluviimist, ülikooli teaduspotentsiaali rakendamist IME realiseerimisel, ühiskonna juhtimise deentraliseerimisel ja demokraatia süvendamisel;

b) Tartu kui Eesti juhtiva haridus-, teadus- ja kultuurikeskuse arendamist;

c) ülikooli autonoomiaprogrammi realiseerimist ja siseelu demokratiseerimist, isemajandamise osa ja vormide kindlaksmääramist ülikoolis;

d) professionaalselt ja poliitiliselt haritud spetsialistide ettevalmistamise prioriteeti ülikooli kõigi põhifunktsioonide täitmisel, õppe- ja teadustöö optimaalset integratsiooni;

koori juhatause esimees HANNES ASTOK, naiskoori juhatause esinaine ULLE OOSALU ja puhkpilliorkestri juhatause esimees HEIKI SILDNIK.

Meie Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga autasustati klubi juhatajat HEINO VARIKUT.

#### ONNITLEME

meeskoori dirigenti ALO RITSINGUT, kes on värske Eesti NSV rahvakunstnik.

Parteikomitee uuest koosseisust on pildile jäänud sekretär Paul Kenkmann, organisatsioonilise töö asesekretär Anne Ligi ja Aadu Must.

mille vajalikkuses peale konverentsi veel kindlamad oleme. Juht- ning haldusaparaat loob ülikooli kõigi funktsioonide täitmiseks eeldused ja tingimused, kõik teostub ikkagi teaduskonnas. Tahaksin, et parteitöös ülikooli komitee ja teaduskonnaorganisatsioonid vahetaksid teatud mõttes kohad: probleemide seadmine, hinnangute andmine, töösuundade paikapanek jms. lähtugu enam teaduskondade kommunistidelt, kelle tahet kooskõlastab ning esindab ülikoolikomitee. Oeldu ei tähenda, et parteikomiteel pole suunaseadmise kohustust. Loodan aga, et teaduskonnaorganisatsioonid «ärkavad» ise ja «aratavad» teaduskonnad iseennast uuendama.

#### ● Kuidas hindate parteikomitee uut koosseisu?

Komitee moodustus täielikult algorganisatsioonide ettepanekute alusel. Konverents lähtus aru andnud komitee kaalutlustest: uus komitee on väiksemaarvuline, ühtki kommunisti ei valitud sinna ametikoha järgi, komiteesse kuulub üliõpilane. Ei olnud ette kaalutletud, mis ülesande täitmiseks keegi komiteesse kuulaks. Nii tuleb komiteesisene tööjaotus komiteel endal välja kujundada. See ongi normaalne.

#### ● Kuidas komitee tööle hakkab? Konverentsi otsus on tavapära-

e) üliõpilaste sotsiaalse aktiivsuse toetamist, selle erialakeskse iseloomu tugevdamist;

f) ülikooli ja teaduskondade arvumuste esitamist üldsusele ja juhtorganitele ühiskondliku elu olulistest küsimustes, ühiskondliku arvumuse aktiivset kujundamist Eestis.

3. Pöörduda EKP Keskkomitee poole taotlusega aidata kaasa järgmistele ülesannete lahendamisel:

a) TRÜ põhikirja kinnitamine;

b) kõrgkoolidele iseseisvuse andmine ka ühiskonnateaduste ja sõjanduse õpetamise korraldamisel;

c) ülikooli välissuhete alaste otsuste tegemine Eesti NSV-s;

selt lühike, sisaldades vaid põhisuundi, mida komiteel tuleb ellu viia. Arvan, et sektoreid, mille vahel komitee liikmed kindlalt ära jaotatakse, ei tule. Minu meelest peavad komitee koosseisus kujunema töögrupid konverentsil meie ette seatud põhisuundades töö kavandamiseks.

Oeldu kõrval kujuneb praeguses mittetraditsioonilises poliitilises olukorras ilmselt tähtsaks ülikooli ja meie kommunistide arvumuse üldistamine poliitilistes päevaküsimustes, kollektiivi neist asjadest informeerimine ja võimaluste leidmine ülikooli praktiliseks osalemiseks põhiliste poliitikaküsimuste lahendamises.

#### ● Mis on praegu peamine?

Lühidalt öeldes — tagada parteiorganisatsiooni käsutuses olevate vahenditega, et ülikool muutuks selliseks, nagu ta peaks olema uue põhikirja alusel. Laiemal poliitikatandil langevad meie taotlused ühte EKP Keskkomitee XI pleenumi platvormiga ja kommunistide kohus on osaleda viimase realiseerimises.

#### ● NB! Sõnavõttudest järgmises lehes.

d) TRÜ-le kui juhtivale kõrgkoolile õiguse andmine teaduslike kraadide ja kutsete omistamiseks ning rahvusteaduste alaste emakeelsete väitekirjade kaitsmiseks;

e) TRÜ arengusuundade määramine EKP Keskkomitee bürool, järgneva Ministrite Nõukogu määruse vastuvõtmine ülikooli ainelise baasi kohta;

f) meditsiiniliste ainete õpetamise olukorra arutamine Eesti NSV Hariduskomitee ja Tervishoiuministeeriumi osavõtul;

g) hotelli rajamine Tartusse 3 aasta jooksul.

4. Võtta vastu erideklaratsioon seoses NSV Liidu konstitutsiooni paranduste ja uue valimiseseaduse projektiga.

laimatu töö eest õppetöökojas AINO KURENIITU.

Rahvusvahelise vene keele ja kirjanduse õpetajate konverentsi ettevalmistamise ja läbiviimise eest pälvisid rektori käskkirjas tänu vene keele metoodika ja vene keele kateedrist ANNE JÄNESE, VALENTINA TARVE, NATALIA PRIHHODKO, EVE RAESTE, IRJA TIITS, ELVIRA VASSILTSENKO, NADEŽDA VALK, INGA MANGUS, NADEŽDA PETERSON ja SVETLANA MELTSE.

## Alar Pandise teesid

(Algus 1. lk.)

10) KOMITEE OTSUSED. Uus komitee vaatab läbi ja vajaduse korral tühistab vana komitee poolt vastu võetud kehtivad otsused.

### ÜLIKOOL JA ÜLIÕPILASED

1) ÜLIÕPILASTEADUS. On vaja välja töötada üliõpilasteaduse arendamise terviklik kontseptsioon koos moraalse ja materiaalse stimuleerimise süsteemiga.

2) KOOSTÖÖ TEISTE ORGANISATSIOONIDEGA. Koostöö teiste organisatsioonide ja liikumistega (EMS, rohelised, RR) teostatakse nende kommunistlikest noortest liikmete kaudu ning toetades liikumiste progressiivseid aktsioone.

3) ÜLIÕPILASORGANISATSIOONID. Komitee peab vajalikuks akadeemilise üliõpilasele taastamist, toetab üliõpilasseltside ja korporatsioonide loomist ning tegevust.

4) SIDE KÕRGKOOLOIDE VAHEL. Komitee pooldab vabariigi kõrgkoolide ühendava organi loomist.

5) SOJAVAGI JA SOJANDUS. Taotleda NSV Liidu kahekümnes eelisarendatavas kõrgkoolis sõjalise kateedrite kaotamist ja üliõpilaste armeeteenistusse kutsumise lõpetamist kõigist kõrgkoolidest.

6) ÜLIÕPILASPEREKOND JA TUDENGITE OLME. Pöörata senisest suuremat tähelepanu üliõpilasperekonnale ja tudengite olme probleemidele.

7) MITTEPÕHIRAHVUSEST TUDENGID. Soodustada teistest rahvustest üliõpilaskogumiste tegevust.

8) VALISSUHTED. Kõrvuti väliturismiga tõsta oluliselt üliõpilaskontaktide teadusala osatähtsust.

9) KOOPERATIIVNE TEGEVUS. Kooperatiivinduse eesmärgina ülikoolis näeme eelkõige tegevust, mis seondub õpitava erialaga.

10) EOE. Lõpetada mitterenitaablite EOE esindusühenduste komplekteerimine (Gagarin, Karjala).

EOE peab olema rangelt vaba- tahtlik. TRÜ suvemalev viia EOE alustele.

## Ette- panekuid

### KONVERENTSIL LÄBIVIIMISEKS

— tööpresiidiumi ei valita. Kõik külalised istuvad delegaatide hulgas.

— Konverentsi juhataja ei tohiks olla komitee liige.

— Sõna anda võimalikult kõigile soovijatele.

— Konverentsi korraldamisel ei tohi korraldada parteikonverentsi viga ja kõigile huvilistele ning pealtvaatajatele peab olema vaba pääs aulale.

## Uitmõtteid

### I UITMÖTE

Vana komitee võtab lahkudes kaasa arvestussektorist oma «sur- nud» hinged.

### II UITMÖTE

Igati mõttekas oleks taastada ülikooli komsomolkomitee poolt kunagi välja antud K. J. Petersoni nimeline medal.

### III UITMÖTE

Uutele ahustele tuleb viia töö ülikooli teenistujatest kommunistlike noortega.

## OTSUS

3. novembrist 1988

TRÜ VIII parteikonverents kuulunud ära ja läbi arutanud EKP TRÜ komitee aruande tegevusest pärast parteiorganisatsiooni VI konverentsi

#### otsustab:

1. Hinnata parteikomitee töö aruandeperioodil rahuldavaks.

2. EKP TRÜ komiteel tuleb oma töös taotleda:

a) EKP platvormis NLKP XIX üleliidulisel parteikonverentsil ja

## TÄNU

«Gaudeamus» korraldamise ja eduka osavõtu eest pälvisid rektori käskkirjas tänu:

meeskoori dirigent ALO RITSING, naiskoori dirigent VAIKE UIBOPUU, kammerkoori dirigent KARIN HERNE, naisvõimlemisrühmade juhendaja REET LINKBERG, rahvakunstiansambli assistent MALL ASO, «Lakstigali» juhendaja MAIE ELJAS, puhkpilliorkestri abidirigent MARTTI TEDER, mees-



## Aitäh, «Sodalicium» ehk tagasi hariduse juurde

Olge te tänatud, rohket vaeva nõudva suurürituse korraldamise eest! Avaldaksime peaaegu iga noortefoorumi ettekande, sest nii palju tululikkust oli neis sees. Meie leheruum on napp ja seepärast saame esialgu piirduda vaid tänu sõnadega. Kuuldes-nähes Eesti Raadio valges saalis noorsooliikumiste esindajate kohtumist, ei kujutanud küll ette nii erimeelsete ja üksteist vähe või koguni mitte toetavate ühenduste Tartu kokkusaamist. «Sodaliciumi» poisid hävitasid need kahtlused aga sealsamas oma etteastega. Jah, need on need samad üliõpilased, kes ülikoolis mõni aasta tagasi tegid paljudele peavalu oma teatrimaailma, omavalitsuse väitluse ja muuga. Tule-

tagem meelde, et laupäeval «Vane-muises» sõnasaanud olid suures osas needsamad, kelle ülikooliaeg üsna okkaliselt välja kukkus. Ometi on nad juba andnud meile kõigile palju rohkem kui ajale sõnakuulelikud noored. Il noortefoorumil kutsusid nad õppima, õppima olude kiuste, vähestele võimalustele vaatamata, pürgima alternatiivse hariduse poole.

Lõpetuseks kaks mõtet: kui me igaüks omaette tark tahame olla, siis on see ainult meie nõrkuseks. vaenlane võib eksikombel ka sõbraks osutuda (nagu ütles Sulev Vahre); sallivusest ei ole haritust (Marju Lauristin).

VARJE SOOTAK

## «ISI Atlas of Science» tulekul

Vist umbes poolteise aasta eest teadustas Jüri Allik «Edasis» tartlastele, et professor Juri Lotman on maailmas tsiteeritumaid humanitaare. Tolles kirjutises mainiti ka, et andmed pärinevad Philadelphias Turu tänavas (Market Street) baseeruvast Teadusliku Informatsiooni Instituudist (Institute for Scientific Information, ISI), nende seitsmes jaos ilmuvast teaduskirjanduse sisukordade ülevaatest «Current Contents». See autorite aadress on ära toov ja niiviisi otest kontakti võimaldava väljaanne abistab paljusid meiegi ülikooli töötajaid (TRÜ TRs on küll näha vaid kaks jagu seitsmest: «Eluteadused» ning «Keemia-, füüsika- ja maateadused»). Praegune vana asja meeldetuletamine on seotud uue asjaga — alates möödunud aastast ilmub instituudi väljaandel uus ajakiri.

Ajakirja üldpealkiri leidub käesoleva loo pealkirjas. Kuid ajakiri jaguneb kaheteistkümneks jaoks, millest kõik pole veel sündinud. 1987. aastal alustas vaid farmakoloogide. Tänavu lisandusid biokeemia, immunoloogia ning looma- ja taimeteadused. 1989ndal peavad tulema kaks köidet arstiteadust, närvi- ja vaimuteadused ning ühiskonnateadused, 1990ndal — maateadused, füüsikaline keemia, füüsika ja matemaatika ning struktuur- ja süntees- ja rakendused.

Kaheteistkümneks jaotatult tegeleb ajakiri kogu teadusega. Kuidas ja milleks? Ajakirju on niigi palju?

ISI alustab bibliograafilise analüüsiga ja selgitab välja aktiivsema teadustöö valdkonnad «teaduses, meditsiinis ja tehnoloogias». Arvuti koostab käsitletava valdkonna kohta valikulise bibliograafia — ikka tsiteeritavust aluseks võttes. Arvutist tulnud analüüsivad erialaspetsialistid ja valivad teadlase, kes on kompetentne kirjutama ülevaateartiklit. Tolle väljavalitu käsitusse antakse instituudi andmebank ning ta annab ülevaate käsitletava aktuaalse probleemi arengu- loost, hetke seisust, tulevikuväljavaadetest ja lahendamata küsimustest. Artiklile lisatakse kaasaegsete juhtivate teadlaste ja teaduskeskuste nimekiri.

Instituudi poolt lahkesti saadetud maksuta näidiseksplari sirvides jäi mulje, et suured plaanid on vilja kandnud. Paarkümmend ülevaadet väga laias sisuspektris, kõik meeldivalt lühikesed ja arusaadavad. Jah, ega «Atlas of Science» polegi kavandatud abiks spetsialistile tema kitsamal huvialal. Kes kõike teab, see siit uut teavet ei

saa. Pigem on ülevaated kirjutatud ettevaatlikult, tõenäoliselt tühjadeks spekulatsioonideks osutuvast võimalust mööda hoidudes. Eesmärk on hoopis pretensioonikam: anda lugejale võimalus olla teadlik teaduse värskestest suundumustest ning huvi korral end kiiresti asja keskele viia. Väga keskele, sest mingeid mõõndusi populaarsusele tehtud ei ole, tegemist pole kõrgetasemelise aimekirjandusega. Lisaks teadustöötajale, kes tahavad oma vaatevälja avara ja manööverdamisvõime püsiva hoida, nähakse võimalike lugejatena õppejõude, aga ka üliõpilasi, kes soovivad teadmiste arenguga sammu pidada.

Mis see kõik maksab? Raha, ja loomulikult mitte rublasid. Ühes ajajaos ilmub aastas neli numbrit ning individuaaltellijale maksab see 95 dollarit. Asutus peab loovutama 295 dollarit ning selle eest lisatakse pehmes köites üksiknumbritele veel aasta lõpul nende kõvade kaantega komplekt. Kaheteistkümnest ajajaost koosnev «kogu teadust» kaardistav väljaanne peaks 1990ndal aastal tellijale kätte tulema kolme tuhande dollari eest.

Kallis? Kuidas võtta. Kui pead pidevalt jälgima paarikümnet rahvusvahelist erialaajakirja, siis lohtub see vähe, et üks neist ülikooli raamatukogus leidub (kusjuures number tuleb pooleaastase hilenemise). «Current Contents» üks meesuguseid vee peal hoiabki. Sealt saab vajaliku artikli autori aadressi, ja autori saadetud koopia kirjutisest jõuab kohale enne kui «krupneišii v mire» infoväljaanne «RZ» artikli referaadi esitab. (Kui «Current Contents'i» number hilineb meile 2—3 kuud ning ka korrespondentsi veetakse tigudega läbi paksu ja vedela.) «RZ» abil tellitud koopia jõuab kohale umbes poole aasta pärast. Või ei jõuagi. Saatuse irooniana sain «Atlas of Science» näidiseksplari samal päeval järjekordest saadetise VINITistki: mu oma käega täidetud «blank-zakas», millele vähe-malt kolm erinevat võorast kätt mõistatuslikke numbreid kriibinud ja lõpuks pöördle kirjutatud: «Originaal on defektne ja reproduktseerimisele ei kuulu.» Nojah, aitäh sellegi eest. Muidu võiks kogemata mõelda: akki teid ei olegi olemas?

Üks kena mees lõpetanud kõik oma esinemised arvamusel, et Kartaago tuleb ikkagi hävitada. Ma lõpetaksin väitega, et INFORMATSIOONITA IMET EI SÜNNI!

JAANUS HARRO

## Tõlkekabinet

19. oktoobril jätkas oma tööd tõlkekabinet. Autasud said kätte 1988. aasta TRÜ tõlkevõistluse võitjad. Välja kuulutati tõlkevõistlus 1989 (tingimusi vt. «TRÜ», 14. 10. 1988).

Loengutsüklis on kavas tutvustada tõlkimise ajalugu kultuuri- ja taustal, tõlketooria neid probleeme, millel on vahetu seos tõlkija

praktilise tööga või mis sellest tööst välja kasvavad, tõlkekriitika teooriat ja praktikat. Lisaks loengutsüklile on järgneval semestril võimalik osaleda ka praktilistes seminarides.

Kohtume neljapäeviti kl. 18.30 auditooriumis 131.

KERSTI UNT

## GUSTAV SUITS

Ei oska kuidagi kujutleda Eesti Vabariigi aegset Tartu ülikooli, kogu eesti kirjandust ja selle uurimist ilma Gustav Suitsuta. Tartu ülikooli eesti ja üldise kirjanduse professori, «Noor-Eesti» juhi, silmapaistva luuletaja, kirjandusteadlase ning kriitiku eluloo ja tegevuse üksik- iaktidel ei ole siin põhjust peatuda: need lelab iga soovija teatmeteostest ise. Kes on aga «Loomingu» lugeja, see mäletab kindlasti ajakirja 1983. aasta 11. numbris ilmunud Erna Siiraku, Valmar Adamsi jt. mälestusi Suitsust. Alljärgnevat mälestused oleksid olemoodi jätkuks eelmaintuile. Nende autor on tuntud kunstnik ja kirjanik OTT KANGILASKI (1911—1975), kes aastail 1931—1935 õppis Tartu ülikoolis kunstiajalugu, eesti ja üldist kirjandust, olles seega ka Gustav Suitsu õpilane. Mälestused on avaldatud lühendatult.

PEKKA ERELT

\*

Auditoorium oli pligeni täis, leidus isegi seisjaid. Ta tuli sisse — hallis ülikonnas, veidi kühmus, noogutas pead tegev jalgadekahina tänuks ja seisis kateedrisse. Ei mäleta enam täpselt tema esimese loengu sisu — igatahes oli see hollandi kirjandusest, mida ta tol semestril luges. Loeng oli valmis kirjutatud ja seda ta luges ette veidi kogeleva häälel, harva auditooriumile pilku tõstes. Aga tema loengud olid sisulihedad ja selle juures temale tüüpiliselt raskevormilised, mis sundis ülimalt tähelepanu ja samal ajal analüüsivõimet pingutama, et pakutust võimalikult palju välja pigistada. Ega see värskest keskkoolist tulnud ja koolipudiga harjunud noortele väga kerge ei olnud. Aga huvitav küll. Tema loengul käis palju neidki, kellel selleks otest vajadust ei olnud, isegi teistest teaduskondadest.

\*\*\*

Esimese eksami Suitsu juures — eesti kirjanduse aprobaatori — tegin kevadisel ajal. Kevad oli väga ilus, meelitas lühale ja jõe ja õppida ei viitsinud. Et aga olin eesti kirandusajalugu oma huviks juba keskkoolis üsna

põhjalikult uurinud, peamiselt muidugi Kampmanni abil, riskisin eksami minna ilma spetsiaalse ettevalmistuseta. Eksaminante oli tosinat ümber, peaaegu kõik lüdrakud. Istusime auditooriumi esimestes pingiridades, Suits meie ees laua taga ja esitas küsimusi. Neiud hülgasid aastaarvude ja muu faktoloogiat täpse teadmisega. Mina enda kohta seda öelda ei saa. Suuri mõõdaaskmisi küll ei olnud, aga paari aastaga eksisin milmel korral. Kuid siis hakkas Suits oma salakavalaid küsimusi esitama — meie ärkamisaegsete kirjameeste omavahelistest suhetest, mõne teose sünniloost jne. Siis oli minu kord. Sest neid ei osanud hästi orienteeruda tema küsimuste vormis, mis oli tihti aetud meelega hästi keeruliseks, kuigi õige vastus võis olla teinekord ühesõnaline. Naisvägi aga püüdis vastates asja veel keerukamaks ajada ja rääkis pikad jutud tuuma labamata. Oiget vastust mitte saades pöördus Suits minu poole ja, nagu varem öeldud, ei ma tema kruisikulise stiiliga tuttav olin, siis ma oma vastustega vahele ei juhtunud jääma. Kogu eksam kestis paar tundi — küsis vaheldumisi üht, teist, kolmandat. Lõpuks võttis õpperaamatud kokku ja pani hinded sisse. Minul küll polnud põhjust nuriseda, kuigi mitmed näilisikud — oma raamatuid vaatasid pettunud nägudega (ega küll läbi ei kukkunud keegi).

Nagu August Annist mulle hiljem rääkis, oli Suits tulnud eksamilt «Vernerisse» ja Annisti pärimisele, kuidas eksam oli sujunud, oli Suits vastanud:

«Tuli sinna üks pikk andekas noormees. Midagi ta suurt ei teadnud, aga ma panin talle 5.»

Mäletan veel Akadeemilise Kirjandusühingu koosolekut, kui Suits esitas oma ettekande rahvakirjanikudest ja Heiti Talvikust (hiljem ilmus see ka trükis). Selle peale oli ka sõnavõtte, kuid üksikasju enam ei mäleta. Osavõtjaid oli suhteliselt palju, sest teema oli tollal üsna aktuaalne.

Siis tuli hulk aastaid vahet. Mina jäin haigeks, ülikool jäi katki ja harva saitsin Tartusse.

Lähemalt puutusin temaga uuesti kokku okupatsiooni päevil «Verneris», kus ta käis isegi sagedamini kui varem,

enne sõda. Tema kodu, raamatu- ja kunstikogu põles maha. Ta ise oli mõnevõrra resigneerunud, kuid mitte meeleheitel. Ja siis oligi nii, et tihti sattusime ühte lauda ja vahel ainult kahekesi olles ei tulnud tal jutust kunagi puudus...

Kui auditooriumis vaatasin tema nagu pooljumalale alt üles, tundus ta olevat kinnine ja ligipääsmatu. Ja mina muidugi olin temalegi üks paljudest väikestest põrnikatest, kes kadus teiste hulka. Kuid nüüd oli aastaid mööda läinud, vanaduse vahe oli veidi vähenenud — minagi blin juba üle kolmekümne. Mõlemate elusse olid lõõnema mõrad, millest vastastikkuteadlikud olime — temal kodu, minul tervise ja parimate õpiaastate kaotus. See vähendas vahet veelgi. Ja siis ma tajusin, kui inimlikult see see mees võis olla. Ta rääkis vahel oma muredest nagu oma- taolisele või -ealisele, mitte ainult isiklikkudest, vaid ka maailmamuredest. Ja mitte ainult muredest, vaid ka rõõmudest, mis kunagi olnud. Ja kui ma teda viimast korda nägin 1943. a. kevadel (lahkusin siis jäädavalt Tartust), siis mul oli tunne, et ma polnud tuttavaks saanud mitte ainult suure luuletajaga, vaid avastanud ka soojasüdamelise inimese...

\*\*\*

Suits oleval kord kohvikus saanud Semperile järgmise sedeli:

«Pax semper sit ubi studes». Maakeelde ümber pannes: Rahu alati seal kus õpitakse. Aga maakeeli lugesid:

Pax semper sit ubi studes.

\*\*\*

Üks Suitsu eksamiküsimusi: «Millises värsimöödus on kirjutatud Molière'i «Ihnus» (tema ainuke proosateos)».

\*\*\*

Suits eksamineerib Raami: «Holbergi komöödias esineb hoopleva sõduri kuju. Kus veel?» «Kroonu onu.» «Kus veel?» «Falstaff.» «Kus veel?» «Kus veel?» «Plautusel.»

«Milline koht meeldis Teile enim Tõe ja õiguse teises köites?»

«Indrek vaatab pärast rubla saamist, kuidas lumehelbed langevad Mauruse paljale lagipeale.»

«Minule ka. Lõpetan eksamineerimise.»

## Millal tuled, Sylvia-kodu?

«Vaid inimese abi teisele inimesele, kahe mina kohtumine, teise isikupära kogemine, arvestamata tema usku, maailmavaadet või poliitilisi tõekspidamisi, lihtsalt kahe inimese vaheline silmast silma vaatamine loob ravipedagoogika, sellise terendava kasvatus, mis võib takistada inimese seestmist olemust ähvardavat hävingut.»

(Dr. K. Königi sõnastatud Camphilli-ilikumise juhtmõte.)

Et Eesti defektoloogias on tunda värsket õhku, koges kindlasti igaüks, kes 28. ja 29. oktoobril vabariiklikul konverentsil juhtus olema. Nagu lubatud, vahendab seal kuuldut-mõeldut eripedagoogika kateedri juhataja ANTS REINMAA.

● Olulisemad küsimused?

Esiteks leidis konverentsil kinnitust eriopetuse teaduslik-praktilise keskuse vajalikkus Eestile. Tegelikult on juba 1968. aastast, s. o. osakonna loomisest peale oluliselt kasvanud vajadus sellise keskuse järele, mis suudaks välja töötada programme ja meetodikaid erinevate puuetega laste õpetamiseks-kasvatamiseks. See on küll kateedri töö loomulik koostisosa, kuid üks pole- ta suuteline kõiki teaduslik-praktilisi küsimusi lahendada. Pealegi on meist enamik olnud üsna hiljuti algajad, kogemustest alati ei piisa.

Eriti ei rõõmusta ka see, et meie 9 töötajat on teadusliku kraadiga ainult 5. Nihkeid kvalifikatsioonis on muidugi olnud, samuti ei saa

kateedri töö kohta midagi paha öelda, sest tegutsedud on võimete piirides. Kuid, nagu juba öeldud, on meie kateeder üks ja seetõttu vabariigis jäänud tegemata palju vajalikku. Seda tegemata jäänud on aga ajapikku kuhjunud, nii et kipub juba tehtut varjutama.

Mitmes teises Liidu regioonis on paremaid töökorralduse näiteid, kasvõi see, et neis tegutsedavad laste töögrupid eripedagoogika küsimuste lahendamiseks kohapeal. Meil sellist töögruppi paraku pole.

● Teine olulisem küsimus, mida konverentsil puudutati — see on hälvikõppe praegune korraldus ja tulevikuväljavaated.

Praeguseks on Eestis välja kujunenud küllaltki diferentseeritud eriopeasutuste süsteem. Enamik hälvikutest on kindlustatud võimete kohase õpetusega. Mida aga on tehtud ja tehakse meie eriopetuse uuendamiseks? Vastu on võetud programmkontseptsioon eriopetuse lähituleviku kohta. Uudsenäa on kavas võtta suundumus arendusklassidele, mis tegutsesid üldkoolide juures ning kuhu suunatakse edukaid õpilasi. Muudatusi on oodata õppekirjanduses. Seniste klassiõpetuse asemel oleks vaja hoopis tasemeõpiku; see tõstaks tunduvalt meie algõpetuse paindlikkust. Arendusklasside mõte seisnaks aga selles, et nendes saaks õpilaste võimekusest selgema pildi.

Asjasse pühendamatut on avaldanud arvamus, et erikoolid võiks likvideerida. Meie nii ei arva. Need koolid täidavad oma sotsiaalset rolli ka edaspidi. Pealegi on Läänes sellise kiirustatud,

kampaaniaaliku likvideerimisega kogemused, mis peaksid meid kõiki hoiatama. Ka valikuvõimalusega paigutada laps kas üld- või erikooli on sealmitte ummikusse joostud. Nii et jalgratast leiutada me ei katvate.

Siit tulenevalt peab muutuma paindlikumaks ka meie eriope. Ei saa tõmmata eriti kindlat piiri tavalistele laste ja hälvikute vahele; ka viimastele tuleks läheneda tunduvalt diferentseeritumalt. Esimeseks sammuks eriopetuse uuendamise teel oleks aga tõenäoliselt võimaluse andmine vähem väljendunud puuetega lastele omandada võimetekohane haridus ka kodukoolis, saades defektoloogilt täiendavat abi õppimisel.

Nendest ja paljudest teistest küsimustest on pikemalt kirjutatud 22. oktoobri «Nõukogude Opetaja» eripedagoogikanurgas.

● Nüüd ehk räägiksime ka TRÜ 20-aastasest defektoloogiaosakonnast?

Püüame praegu arendada mitmesuguseid sidemeid. Mõned juba on, näiteks OTÜ liinis, samuti teiste Liidu defektoloogiakeskustega. Edaspidi üritame luua rohkem välissuhteid, põhiliselt lähimate naabritega. Hiljuti viibisid kolm meie tudengit Helsinki Ülikoolis, lähemal ajal kavatsame neid niisama palju saata Jyväskylässe.

Õppeedukus on hea. Mõned meie tudengid on saavutanud OTÜ konkurssidel auhinnalisi kohti. Muuseas, kutsepõlvus on defektoloogidel üks kõrgemaid. Ning viimasel

(Järg 4. lk.)





## Meie lehel tuleb sünnipäev

See oli 22. novembril 1948. aastal, kui Eestis sündis esimene kõrgkoolileht. Tule osa saada meie juubeliüritustest!

### I. ESMASPAEVAL,

21. NOVEMBRIKL kl. 16.30

ph. aud. 102

diskussioon «Akadeemiline noorus — eesmärgid ja võimalused» Eelnevalt Peeter Oleski ettekannet «Prioriteetide konflikt».

Ootame vältumisele ülikooli kõikide üliõpilasseltside esindusi.

### II. TEISIPÄEVAL,

22. novembril kl. 16

ph. aud. 140

ajakirjandusoksjon

Saas annetada ja osta vanu (ka uusi) ajalehti, ajakirju, esemeid, üldse kõike ajakirjandusse puutuvat.

### III. REEDEL,

25. novembril kl. 14

aulas konverents

1. Juhan Peegel «TRÜ» algusaastastest»
2. Sirje Endre — «Kultuuri ja Elu» katsed sõlmida katkenud kultuurilugu»
3. Peeter Olesk — «Inimesest kirjutamise kunst»
4. Kalev Vilgats — «Ajaloos murdekohad ajalehes «TRÜ»».
5. Sõnavõtused.
6. Tunniskirjade kätteandmine. Oodatud on kõik «TRÜ» sõbrad!

## Lepingulise tööga teaduskraadini

Ülikoolis on taas üks keemia-kandidaat rohkem: Läti teaduste akadeemia anorgaanilise keemia instituudi erialanõukogu ees kaitses oma väitekirja analüütilise keemia kateedri vanemteadur Lilli Paama. Keemiadoktor Olo Haldna ja dotsent Heino Koka juhendamisel valminud uurimus käsitleb kloor- ja broomorgaaniliste ainete mikro- ja makromolekulaarsete ühikute määratlemist õhus ja heitvetes. Tulu tõuseb väitekirjast tööja keskkonnakaitseks.

Juhendaja dots. Heino Koka kriipsutab dissertatsiooni eripärana alla asjaolu, et selle autor on lepinguline töötaja ning töö ise on täielikult valminud lepinguliste tööde käigus. Lepingulise «tavasaaduseks» on lõpparuanne, tihti valmib teadusartikleid või konverentside ettekandeid, vahel saadakse autori-tunnistusi. Kandidaadikraadiga kroonitakse lepingulist töötajat aga väga harva.

JURI TOOM

Otorinolarüngoloogide peret on tabanud raske kaotus. 12. novembril lahkus meie hulgast vabariigi vanim otorinolarüngoloog, Eesti NSV teeneline teadlane meditsiinidoktor professor Elmar Siirde, kes oli arstiteaduskonna otorinolarüngoloogia kateedri kolmas professor selle ajaloo vältel. E. Siirde töötas kateedris 45 aastat, see oli pikk ja aktiivne tööperiood ülikoolis.

Elmar Siirde sündis 22. aprillil 1910. aastal Tallinnas töölisperekonnas. Tartu ülikooli arstiteaduskonna lõpetas ta 1938. aastal. Juba üliõpilasena töötas E. Siirde kõrva-, nina-, kurgukliinikus. Pärast ülikooli lõpetamist töötas ta 1938—1944. aastal assistendina ja ajavahemikul 1944—1975 oli otorinolarüngoloogia ja oftalmoloogia kateedri juhataja. 1944 kaitses E. Siirde kandidaadiväitekirja. 1946. aastal omistati talle dotsendikutse. Põhitöö kõrval oli ta 1944—1951 ka Tartu kõrva-, nina-, kurgukliiniku peaarst, alates 1954. aastast uuris aeroionisatsiooni ja elektroaerosoo-

## ELMAR SIIRDE

22. IV 1910—12. XI 1988

lde bioloogilist toimet ning nende kasutamist ravitotstarbel, mis tänaseks on leidnud laialdast rakendamist ravitöös. 1963. aastal kaitses E. Siirde doktoridissertatsiooni teemal «Aero- ja hüdroioonid otorinolarüngoloogias», sai professorikutse 1965. ning Eesti NSV teenelise teadlase nimetuse 1966. aastal. E. Siirde on trüki avaldanud üle 180 teadusartikli, meetodilisi juhendeid, erialaseid artikleid Nõukogude Liidus ilmunas nn. «Suures meitsiinientsüklopeedias». Ta oli 1950—1953 arstiteaduskonna prodekaan ja ka dekaan ning 1966—

## Millal tuled, Sylvia-kodu?\*

(Algus 3. lk.)

ajal on märgata ka missioonitunde tõusu. Enam ei tulda eriti sellise mõttega, et «kui mujale ei saa, siis deffi ikka võetakse». Üldse, konverents, st. soovijate arv ühele kohale pole selle eriala juures mingi oluline näitaja.

● Aga mehi on vähe... Kuidas saaks neid juurde meelitada?

See on osakonnas seni lahendamata küsimus. Kuid mingid plaanid on juba olemas.

Koolijuhte on vaja. Seepärast koostaksime meisterahvastele individuaalsed õppeplaane. Samuti vajab tegijaid teadustööd. Mis kasu oleks näiteks ilma inimesteta teaduslik-praktilisest keskest? Loomulikult tunnevad meestest puudust kasvandikud, eriti poisid, sest neil pole eeskujusid.

Ei saa mõnda vaadata ka põhjustest, miks ei taha mehed tulla defektoloogiasse. Asi pole ainult halastuse ja kannatlikkuse defitsiidis või selles, et mehed sageli ei suuda ennast sellisel tasemel mõistatavaks teha. Asi on ehk hoopiski suhtumises sellesse erialasse, mis on osalt tüüpiline (ja la naiste töö), osalt aga mingil määral eelarvamustlik. Viimase tagamaid tuleb muidugi otsida ühiskonnast, mis on olnud kaugel humanismitäiuslikkusest, on süvendanud ebamäärasust

suhtumises hälvikutesse. Siin saab loota ainult ühiskonna ja töekspidamiste tervenemisele, humaniseerumisele. Mis puutub aga defektoloogi elukutse «naiselikkusesse», siis midagi ebameeliku siin küll ei ole. Hälvikuga peab tegelema INIMENE, kes oleks talle heaks eeskujuks. Ja selleks ei saa olla kas ainult mees või ainult naine.

● Ees ootab Eesti haridustöötajate konverents ja siis üleliiduline kongress. Teie ootused?

Oleks loomulik, et Eestimaale hariduspoliitika kujundamisel ei unustataks seda osa õpilaskonnast, kelle areng sõltub defektoloogi tööst. Eriti oleks vaja koondada algõpetuse ja eripedagoogika jõude töökse edutute õpilastega üldkoolis endas.

\*\*\*

Enne lõppu heitkem korra pilk raja taha, põhjamaabrite juurde. Lahti lähedal looduslikult kaunis paigas asub üks ravi-pedagoogiline lastekodu. «Sylvia-kodu» on tal nimeks. Selles elab maksimaalselt 106 erinevate puuetega last. Nendega tegeleb 65 pedagoogi, arsti, hoidjat, psühholoogi, psühhiaatri. Ja mis tähtsaim — «Sylvia-kodu» lastele on loodud täielik perekonnana miljö. Mismoodi? Kas-

1969 TRÜ meditsiini kesklaboratooriumi juhataja. 1979—1983. aasta sügiseni töötas ta konsultantprofessorina, alates 1983. a. sügisest oli pensionär.

1952. aastal asutas E. Siirde Eesti NSV Otorinolarüngoloogide Teadusliku Seltsi, mille esimeheks oli kuni 1979. aastani. Aastatel 1944—1979 oli ta ENSV Tervishoiministeeriumi peaotorinolarüngoloog. E. Siirde oli ka Üleliidulise Otorinolarüngoloogide Seltsi juhatusse liige. Teda on autasustatud 4 medali ja ENSV Ülemnõukogu presiidiumi aukirjadega ning arstiteaduskonna medali.

Oma heatahtlikkuse, südamekuse ja laialdaste erialaste teadmiste-ga võitis Elmar Siirde üliõpilaste, patsientide ja kolleegide sügava lugupidamise.

Helge mälestus Elmar Siirdest jääb alati nende südamesse, kellele ta oli kolleegiks, õpetajaks ja arstiks.

Otorinolarüngoloogia kateedri kollektiiv



## AKADEEMILISES MUINSUSKAITSE SELTSIS

räägib teisipäeval, 22. novembril kl. 18 Tähel t. 4, aud. 170 Vello Salum Uku Masingu teoloogilistest vaadetest.

## KEELEHUUVILISED!

Ladina keel edasijõudnutele (aastase kursuse läbiteinutele) — kohtume kolmapäeval kl. 18 kella all, loeme Dionysius Fabriciuse Liivimaa kroonikat.

Vanakreeka keele õppimist eel-misel aastal alustanutega ja jätkata soovijatega on kohtumispaik ja -päev samad, kl. 19.30.

JAAN UNT

## ANTIKKULTUURI

lektorium on kolmapäeval, 23. novembril kl. 18.15 TRÜ nõukogu saalis. Peeter Olesk ja Jaan Unt mõtisklevad meie kultuuri ning keelte lähtealustest.

## ANTROPOLOOGIA-HUVILINE!

Pärnu antropoloogiafilmide festivali videofilme saab vaadata kolmapäeval, 23. ja neljapäeval, 24. novembril kl. 17 teadusraamatukogu konverentsisaalis.

## ALPIKLUBI «FIRN»

29. hooaja lõpetamine on laupäeval, 19. novembril Vellaveres. Buss väljub kl. 16 Gagarini 1 eest.

Klubi alustab loengusarja neile, kel soov laagrisse minna. Loengud toimuvad esmaspäeval kl. 18.15 Gagarini 1.

## ÜÜRIVÖLGNIKUD!

Hei 57(1) filoloogide ühiselamu üürivõlgnikud! Palume 1. detsembriks majandusmajaga arved ära klaarida, vastasel juhul ootab teid päris mitu ebameeldivust!

P.S.! Üür tuleb tasuda ka neil, kes ühiselamus ei ela, küll aga on sinna sisse kirjutatud.

Pälsoni 14 majanõukogu

## RSR!

Järjekordne koosolek toimub teisipäeval, 22. novembril kl. 18.15 teadusraamatukogu aud. 321.

«Aleksander Kesküla roll ajaloo». Mis ta tegi? Miks ta nii tegi? Kes ta oli?

## HEI, REBASED!

## TAIDLUSKONKURSSI!

Kui sellel Eestimaale nii tähtsast ja keerulisel ajal ka taidlemiseks aega jääb, siis tulge oma kavast üles andma hiljemalt 24. novembriks klubi kunstilise isetegevuse sektorisse (ruum 207). Lepime kokku ka esinemisjärjekorras.

## PSÜHHOLOOGIALOENG

Esmaspäeval, 21. novembril kl. 19 on dots. Aino Lunge loeng teemal «Mäng on tõsine asi» Tähel t. 4, aud. 170.

## VABANDUST!

Prof. Lembit Allikmets esitab NSV Liidu Meditsiiniakadeemia, mitte Eesti NSV TA korrespondentliikmeks.

Toimetaja kt. INDREK UDE

## Infost ülikooli kohta

Tormiliselt avarduvad välisside-med tekitavad probleeme nii küla-liste vastuvõtjatele kui välismaale sõitjatele. Üks valusamaid neist on info meie ülikooli kohta. Ülikooli võrkeelseks tutvustuseks on meil võtta 1982. aastal ilmunud rektor A. Koobi brošüür ülikoolist ja tema ajaloost, samuti album «Alma Mater Tartuenssis», 1985. aastal inglise keeles avaldatud Tartu ülikooli ajalugu ja 1986. aastal ilmunud album «Ülikoolilinn Tartu».

Kõik need täidavad üht või teist lünka, kuid täpne, kompaktne ja aktuaalne info ülikooli ja tema töötajate kohta jääb saamata. Välismaal huviline saab napilt abi rahvusvahelistest teatmeteostest. Neist konseptiivsem on «World List of Universities», seni uusim 1985. aasta väljaanne. Luban endale luksuse esitada meie ülikooli kohta käiva info 355. leheküljelt: Tartuskij Ordena Trudovogo Krasnogo Znamenii Ordena Druzby Narodov Gosudarstvennyj Universitet, Ul. Julikooli 18, 202400, Tartu, Estonskaja SSR. 1802 F; hist, phil. phy-ch, biol-geogr. dr, éco, méd, phys, math.

Info on ju peaaegu õige, aga mõnes mõttes nagu moonutatud,

kas pole? Viimases väljaandes oli märke, et uus koostatakse 1988. aastal, küllap samade andmetega nagu eelmise. Veidi parem on olukord käsiraamatuga «The World of Learning». 1987. aastal avaldatud 38. väljaandes õnnestus faktiise andmestiku parandused sisse viia viimasel minutil, tänu Lenini-nimelise raamatukogu keskteabebüroos pooljuhuslikult käe alla sattunud 37. väljaandega tutvumisele (meie raamatukogul nii kallist värsket teatmiku pole). Sealsed andmed olid küll vähemalt 10 aasta vanused. Loodame, et veel viimasel minutil esitatud värsked parandused jõuavad ka 1989. aastal ilmuvasse 39. väljaandesse.

Kolmas, kõige põhjalikum teatmeteos on «International Handbook of Universities», mille 11. väljaande materjali koguti 1987. aasta jaanuariks. Selle 10. väljaandes 1986. aastast on ülikooli andmestik küllalt uus, kuid kahjuks liiga üldisõnaline, ebakonkreetne ja mitte nõutava vormi kohane. Uue väljaande jaoks sai info esitatud täpsete nõuete kohaselt, kuid seni on teadmata, kas see õigel ajal pärale jõudis ja teatmiku pääses. Mõlemas viimati nimetatud teatmikus torkas silma, et Vilniuse

ülikooli tutvustav info oli meie omast värskem ja korrektsemalt esitatud. Nii et selles plaanis peame veel ootama, kuni õige ja täpne info meilt õigel ajal vajalikesse teatmeteostesse jõuab.

\*\*\*

● Aga mida siis ikkagi pakkuda väliskülalistele või mida kaasa võtta meie ülikooli infomaterjalina? Sotsialismimaades, kus mõistetakse ja soovatakse suhelda vene keeles, võiks kõne alla tulla venekeelne ülikooli info-aadresskaart, mis esimesel leheküljel annaks faktiise info ülikooli koordinaatidest ja juhtkonnast, teisel konseptiivse suuremate allüksuste loetelu ning viljeldavate teadustöö põhisuundade nimetused. Seda on muidugi liiga vähe ja pealegi suurema osa väliskülalistele või meie inimeste vastuvõtjate jaoks mittekasutatavas keeles.

Seega on tungiv vajadus mitte jutustava, vaid konkreetseid fakte sisaldava trükitud võrkeelse info järele meie ülikooli kohta.

(Järgneb.)

AAVO LUUK





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Kõigil maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

Nr. 32 (1543)

Reede, 25. november 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Eesti keele kateeder keeleseadusest

Tartu ülikooli eesti keele kateeder arutas 14. novembril Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi keeleseaduse projekti ning pidas vajalikuks esitada järgmised põhiseisukohad, jättes kõrvale juriidilise vormistuse.

Keeleseaduse eesmärk on eesti keele kaitse, mistõttu seda olekski olnud õigem nimetada eesti keele kaitse seaduseks. Selle koostamise on tinginud asjaolu, et eesti keele väljakujunenud kasutussfääre on aastakümneid meelevaldselt ahendanud vene keele kasuks. See asjaolu on pärssinud eesti keele loomuliku uuenemisprotsessi ja seadnud ta tulevikus hävimisohu. Seadus peab andma piisava tagatise eesti keele kui kultuurkeele kõigi funktsioonide säilimisele ja taastamisele. Sellest lähtudes on täiesti vastuvõetamatu keeleseaduse arutluse käigus tehtud ettepanek kahe riigikeele kehtestamiseks Eestis, sest see fikseeriks seaduse tasemel praeguseks väljakujunenud ebaloomuliku olukorra: seadustuks vene keele üleolek ja eesti keele väljatõrjutus asjaajamis- ja ametikeelena (näiteks iga asutuse juhataja võiks oma asutuses kehtestada vene keele ainuõiguse).

Keeleseadust tuleb vaadata kui ajutist, võrdlemisi lühikese aja järele korrigeerimisele ja täpsustamisele kuuluvat, sest see on esimene Eesti NSV suveräänsuse põhimõtetest lähtuv seadus ja sisaldab selle tõttu sätteid, mis tegelikult peaksid kuuluma teiste seaduste koosseisu. Tulevastes kodakondsuse, migratsiooni, kultuurautonoomia ja hariduse seadustes peavad leidma ük-

sikasjalikuma sätestamise mitmed praegu keeleseaduses fikseeritud põhimõtted.

Eesti keele seisundi muutumisel, tema saatust ähvardavate ohtude nõrgenemisel või tugevnemisel tuleb keeleseadust muuta nii, et ta oleks võimeline eesti keelt kaitsma.

Sellest seaduse ajutisusest ja praegusest ohuolukorrast tulenevad mõned muudki seigad. Võib leida teoreetilisi põhjendusi sellele, et keeleseaduses räägitakse eesti keelest ja muudest keeltest. Kuid samal ajal viib selline sõnastus arusaamatusse vene rahvusest Eesti elanikke ja võib häälestada neid seaduse vastu. Sellepärast on praegustes oludes otstarbekas vene keel eraldi ära märkida.

Keeleseadus peab olema sügavalt õiglane kõigi eestimaalaste suhtes, andes rahvastele võimaluse oma keelse hariduse saamiseks ja kultuuri arendamiseks. Seadus peab olema sügavalt demokraatlik, andma igale üksikisikule suhtlemisel ametiasutustega võimaluste piires keelevaliku vabaduse.

Oma põhiprintsiipides vastab arutlusele pandud keeleseaduse projekt kõigile neile tingimustele. Ilmselt on aga vaja eespool käsitletud põhimõtteid selgemini ja arusaadavamalt sõnastada.

Järgnevalt mõned meelepoolsed konkreetseid märkused.

● Seadusprojekti § 1 märgib eesti keelt asjaajamiskeelena. Et kaitsta eesti keele kõiki funktsioone, on otstarbekas seaduses fikseerida, et eesti keel täidab Eesti NSV-s asjaajamis-, dokumentat-

siooni-, info-, teadus-, haridus-, sõnakunsti-, teenindus- ja argikeele funktsiooni.

● Täiendamist-täpsustamist vajab ilmselt seadusprojekti § 22, milles märgitakse, et Eesti NSV tagab oma territooriumil kesk-, keskeri-, kutse- ja kõrgõppeasutustes eestikeelse õpetamise kõikidel Eesti NSV-s õpetatavatel erialadel. See säte ei keela õpetust ei vene ega muude keeltes, kuid vajab selguse mõttes sellekohast täiendamist.

Meil on praktiliselt realiseerunud võimalus ja vajadus anda erialaharidust ka vene keeles, kõrgharidust isegi muudes keeltes. Seadus peaks fikseerima, et Eesti vajaduste rahuldamiseks ja Eesti võimaluste piires antakse kutseharidust ka vene ja muude keeltes, kusjuures kõrgkoolil on õigus avada vene- ja muukeelse õpetusega osakondi või õpperühmi eestikeelsele kõrvale. Vene- ja võõrkeelsete osakondades saab normaalne õppetöö toimuda ainult vastavas keeles. On vajalik, et vähemalt muukeelsete üldhariduskoolide humanitaarainete õpetajad saaksid oma hariduse Eestis. Nende küsimuste lahendamine peaks olema kultuurautonoomia- ja haridusseaduse ülesandeks.

TIIT HENNOSTE, BIRUTE KLAAS, ANU KIPPASTO, AINO LAAGUS, HELI LAANEKASK, KADRI MUISCHNEK, JAAK PEEBO, KOLLI POKK, KULVI PRUULI, VALEERIA POPRANIK, HUNO RÄTSEP, ELLEN UUSPOLD, JORI VALGE, AINO VALMET, ASTA VESKI, HALDUR OIM

## MOSKVASSE

Hakkajad mehed keemikud kutsusid esmaspäeval aulasse osakonna laiendatud koosolekule kogu ülikooli rahvast. Kõneaineks olid Eesti sündmusi desorienteerivad kirjutised üleilidulises pressis. Prof. Viktor Palmi ettepanekul arutati kahe Moskvasse saatetava telegrammi teksti. Niisugused telegrammid on Moskvasse ära saatetud.

Moskva. 748. Улица «Правды». 24.  
Редакции газеты «Правда»

Мы возмущены тенденциозной информацией на страницах «Правды» о положении в Эстонии. Требуем публикации полного текста Декларации о суверенитете и других решений, единодушно (254 за и 7 против) принятых на внеочередной VIII сессии Верховного Совета Эстонской ССР. Публикацию вместо этого мнения одного из немногих депутатов, голосовавших против, расцениваем как преднамеренное оскорбление в адрес народа нашей республики и как попытку способствовать обострению межнациональных отношений. Отказ от публикации настоящей телеграммы будет нами расценен как еще один признак стремления торпедировать политику гласности и перестройку.

Принято единодушно 21 ноября 1988 г. 145 участниками собрания коллектива химического отделения Тартуского государственного университета с участием работников других факультетов и подразделений.

Москва. Кремль. Председателю Президиума Верховного Совета СССР тов. М. С. Горбачеву.

Замалчивание центральными органами печати, всесоюзными радио и телевидением подлинных текстов Декларации о суверенитете и других решений, принятых на внеочередной сессии Верховного Совета Эстонской ССР, и публикация вместо этого тенденциозных материалов, искажающих истинную картину о положении в республике, свидетельствует об очередной попытке свернуть политику гласности и повернуть перестройку вспять. Мы верим, что у Вас имеется желание и реальные возможности нормализовать положение, чтобы всесоюзная общественность не была бы введена в заблуждение относительно реального положения в нашей республике и действительных устремлений народа Эстонии.

Принято 21 ноября 1988 г. 143 голосами при 2 воздержавшихся участниками собрания коллектива химического отделения Тартуского государственного университета с участием работников 7 других факультетов и подразделений.

## Head ja halba üliõpilaspäevadest

Inimeste hulgas on kena komme kadunukest hea sõnaga meelde tuletada. Üritust inimesega võrrelda nõuab muidugi head fantaasiat. Kõigepealt mõned faktid. Üliõpilaspäevade aeg: 15.–20. november.

eesmärk: lahutab õppurite meelt enne väsitavat sessi ja lähendab omavahel kõrgkoole.

korraldaja: komsomol.

Sõna «komsomol» tekitab viimasel ajal paljudes allergilise vastumeelsusreaktsiooni. ÜP korraldamiseks ei ole seni ükski teine organisatsioon soovi avaldanud ja eks ole komsomolikomiteel ka juba eelnevaid kogemusi, sidemeid, ideid ja palju muudki. Kuid siiski: soodsa tingimustes jõudu kosuvad korporatsioonid võiksid oma sõna seka öelda. Miks mitte jätta kontserdid ja teised laiale huviliste massile mõeldud üritused massiorganisatsiooni korraldada ja ehtudenglike ning kitsale ringile sobivaid akadeemilisi üritusi võiksid läbi viia korporatsioonid.

Ehk on järgmiseks sügiseks olukord muutunud, korporatsioonid seltsid jõudu juurde kogunud ja nii leiaksid üliõpilaspäevad märksa laiemat kandepinda.

Nüüd asugem aga möödunud ÜP juurde. Organiseerimiskomitee esimees

ASKO POHLA ARVAS,

et üritus kukkus välja just selline, nagu korralduskomitee oli plaaninud. Mingeid erilisi üllatusi polnud, lausa läbi ei kukkunud ka midagi. Ara jäänud Leningradi roki-



Kas tõrvikulegid novembripimeduses toovad valgust ka järgmistele üliõpilaspäevadele?

klubi ja Leedu bändide kontserdi kohta lausus ta, et tol õhtul ju disko klubis ikkagi toimus, nii et lausa peettasana keegi ei lahkunud. Diskot ja roki-kontserti omavahel võrrelda pole ju kuigi paslik, aga ühist on neil mõlemal vahet niipalju, et mõlemal kõlab muusika. Igal juhul võtsid ÜP organiseerijad süü juhtunu pärast enda peale. Asi olevat olnud võimenduses, mida mitte kusagilt hankida ei õnnestunud. Välja pakuti küll ka kantribändi tehnika, aga too oleks raske roki kätte maha põlenud. Kahju küll, et külalised pika ninaga koju pidid sõitma. Akki õnnestub järgmine kord?

Väga huvitavaks ja praegust ajajärku iseloomustavaks ürituseks kujunes salongiõhtu TRÜ klubis. Kõik, alates reklaamist, oli lohakalt planeeritud. Nimi «salongiõhtu» ei olnud kuigi tabav.

Mitmed tulnukad kokkusid ukse, kui KORI poisid nende riietuse kõlblikkuses kahtlesid. On ju salongiõhtuid tehtud küll kaubode, küll punkarite moodi ja kes oleks võinud arvata, et seekord klassikaline riietus nii nõutav on. Enamik siiski teadis, aga natuke piinlik oli uksele vaadata tagasitõrjutuid. Oleks peo nimi ball olnud, ei oleks ehk arusaamatusi tekkinud.

VEINI JA VIINA  
VOOLAKU JOENA,

või ärgu olgu seda üldse. Salongiõhtu kulminatsiooniks kujunes heik, mil paiskusid valla veinikeldri (diskoteegi) ukse. Tekkinud järjekord (Järg 2. lk.)



## Karusoo koos igaviku jälil

Mitte kõik inimeses ei allu väliste aja muutustele, on olemas miski, mis saadab inimest läbi elu. On see usk ja armastus, Jumala või igaviku mõde. Eks igaüks ise tea.

Missugune koht meie tänases, läbi poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid pingeid täis ajas on teatri? Juba vabariiklikul teatifestiivalil 1987. aastal pakkus Ingo Normet välja mõtte: praegu on ajakirjandus põnevam kui igasugune teater. Teatri roll peaks nüüd olema tegelda klassikaga, tegelda inimesega.

Lavastaja MERLE KARUSOOOL on sellel teel käies oma nägemus. Kui alustada enam-vähem lõpust, tuleb rääkida asja ka «Vanemuise» kontserdisaali lavalt olnud etendusest «ARUANNE». Oigemini ei saagi «Aruanne» nimetada etenduseks ja seda, millega Karusoo ja tema trupp praegu tegelevad, teatriks. Nende sõnade traditsioonilises tähenduseväljas. Abiks mõistmisel on siinkohal ajakirjades «Kultuur ja Elu» nr. 6 ning TMK nr. 10 avaldatud interjuud. Teiselt aga on lavastaja Merle Karusoo loonud selle sõna jaoks oma paradigma, mis sõna teater mõistest igal juhul avardanud ja põnevamaks muutnud on. Seda juba oma loometee algul, etendustes «Makarenko koloonia», eriti aga 1980. aasta suvel Klõoga-Rannas esmakordselt publiku ees jõudnud vabaõhuetenduses «Ma olen 13-aastane». Jätkatud on lavastustega «Meie elulood» ja «Kui ruumid on täis». Viimane on laiemale vaatatajale tundmatu, kuna jäi 1980-ndate aastate nõukogude tseensuuri jahisaagiks. Ilmselt tuleb otsida eelnimetatut varakambritest ka filmistsenaariumi 1944. aastal sündinute põlvkonnast. Edasi on siin reas (mõnel küll erinevana) etendus «Uka-Uka». Nüüd siis «Aruanne» ning Tallinna Draamateatris praegu mängilav tükki «Halgete laste vanemad».

Kui M. Karusoo kõneles «13-aastaste» lavastusest (vt. «Kirjanduse jaosmaa» 81, lk. 223–229), andis ta oma teatrikontseptsioonist viite — sotsioloogiline. Seda oma dramaturgilise teksti loomis- ja kogumismetodilt. Nimelt on algmaterjaliks suur hulk eriliste inimeste «lugusid». Nt. «13-aastaste» etenduse tegemisel alustati 500 kirjandi tekstist, mis töö lõppedes koondusid Andrusse, Tooma ja Guido päevaks. Etendus tervikuna sündis kogu trupi improvisatsioonilise ühisloona.

Nii on Karusoo liikunud (tingliku) dramaturgi ja lavastajana selgelt jälgilavat rada pidi. Alustades tollaste teismeliste põlvkonnast on ta iga järgneva tööga astunud generatsiooni võrra tagasi. Jõudes välja kõige vanemateni etenduses «Aruanne». Aega on selleks kulunud kümme aastat. Teatri juures tavalt suurt tööhulka materjali kogumisel me eemalseisjana mõõta ilmselt ei oska.

(Järgneb.)

MARIN ROOSE



## Mussolini, Hitler, Stalin ...

Inimene on raudne. Sellepärast ei tunneta ta ahelaid võõrkehana.

(S. J. Lec)

Hiljaaegu jõudis eesti lugeja ette kolmas trükk (eelmisel 1938 ja 1940) RICHARD NICOLAS COUDENHOVE-KALERGI raamatust «Totaalne riik — totaalne inimene» Järelsõnaga O. Kaevatsilt.

Olukorras, kus ühelt poolt on tegemist inimeste poliitilise tegutsemise järsu kasvu ning teiselt poolt korraliku politoloogilise kirjanduse täieliku puudumisega, on selline klassika ületrükkimine kõigiti mõistetav.

● MIS ON RIIK? Autor määratleb seda kui korraldustest, seadustest, traditsioonidest ja sümbolitest ehitatud hoonet, milles elavad inimesed. Põhilisteks riigitüüpideks on õigusriik ja võimuriik. «Õigusriigis tegutseb võim selleks, et õigus pääseks maksvusele — võimuriigis tegutseb õigus selleks, et säilitada ja kindlustada võimu.» Õigusriigis on inimene õiguse subjekt, võimuriigis on inimene võimu objekt. Õigusriigi ideaaliks on totaalne inimene, mida Kalergi piiritleb kui vaba, igakülgselt arenenud isiksust. Võimuriigi ideaaliks on totaalne riik, vägev riik, vaba riik (mitte vabariik), kus inimene ja inimegevus on allutatud riigi totaalsele (s.o. täielikule, kõikeharravale) kontrollile. Õigusriigis funktsioneerib riik inimese pärast, võimuriigis (iseäranis totaalses) inimene riigi pärast.

Niisiis, totaalne riik *contra* totaalne inimene. Totaalse riigi ajalooliste näideteena toob Kalergi ära Sparta ning Wang-Mangi sotsialistliku riigi ajaarvamise vahetuse Hiinas. Nende kahe kõrvale asetub ka inkade riik nagu sellele on osutanud Eesti suurimaid Ameerika vanade tsivilisatsioonide spetsialiste T. Kulmar. 20. sajandi totalitaristlike süsteemide on Kalergi arvates kolm: fašistlik Itaalia, natsistlik Saksamaa ja stalinistlik Venemaa. Isiksuse vabaduse ideaali kandvaiks õigusriikideks on Ateen, vabariiklik Rooma, kaasajal eeskätt Sveits (juba keskajast), Prantsusmaa, Ohendriigid ja kõrgemal kõigist Inglismaa. Ajalooline võitlus kahe antipoodi vahel lõpeb autori veendumust mõõda õigusriigi ja totaalse inimese võiduga totaalse riigi üle.

● TEOSE KESKSET TEEMAT — riigi ja inimese vahekorda — on autor vaagnud mitmetes eri dimensioonides (ajalooline, kultuuri-ajalooline, politoloogiline, majanduslik, filosoofiline jne.), teinud seda heal professionaalsel tasemel ning toonud lugeja ette ühe võimaliku tervikliku visiooni asjast. Mõningatele küsitavustele võiks siiski osutada. Seejuures ei hakka me üle vaidlema küsimusi, mis juba aastakümneid on olnud ideoloogide maiuspalaks, vaid neid, mis seni vähem tähelepanu pälvinud.

Vabaduse kriis sai Kalergi järgi alguse Oktoobrirevolutsioonist 1917. Ent «Lenin ei leppinud vaid Venemaa võitmisega, vaid kuulutas kohe välja ka maailmarevolutsiooni» (lk. 35). Suunda rahvusvahelisele revolutsioonile näib Kalergi aga vaatavat kui mingit suva või bolševike juhtkonna lihtsat võitumabitsiooni. Küsimus on siiski pisut keerulisem.

Bolševike partei juhtkond eesotsas Leniniga pidasid võimalikuks küll revolutsiooni algust Venemaal, ent sellele pidi järgnema üsna kiiresti revolutsioon Läänes. Lääne

revolutsioon pidi tagama majanduslikult nõrgal Venemaal sotsialismi ülesehitamise. Seega polnud maailmarevolutsioon (*Weltrevolution*) Venemaa jaoks mitte prestiiži, vaid elu küsimus. Maailmarevolutsiooni seisukohal oldi kuni 1924. aasta lõpuni, mil sai ühemõtteliselt selgeks, et Läänes revolutsiooni ei toimunud. Majanduslikult ja sotsiaalselt ülimalt mahajäänud riik pidi üksi oma probleemidega toime tulema. Järgnenud hälbepid ja kataklüsmid pole seega sugugi mitte juhus, nagu seda tihti on püütud väita.

● TOTAALSETE RIIKIDE NIMIKIRJA kuuluvad, nagu nägime, Itaalia, Saksamaa ja Nõukogude Liit. Riigi totaliteedi (kontrolli) ulatus on aga neis autori arvates erinev. Itaalia fašism haarab ainult ühe dimensiooni — poliitika, natsism nii poliitika kui ka vaimu (sh. religiooni), stalinism aga poliitika, vaimu ja majanduse. Väide, et natsism allutas endale religiooni, oli aga suhteliselt liberaalne majanduses, tekitab kahtlusi.

On teada, et kolmanda riigi «peateoreetik» A. Rosenberg ründas oma töodes ägedalt kristlust, käsitledes seda kui juutluse Trooja hobust õhtumaade jaoks. Rosenberg peab vastuvõtmatuks Mina ja Jumala teineteisest lahtirebimist ning vaenulikkust vastandamist juudi-süüria-rooma mõtteviis. Selline vastandamine muutvat inimese sündinud orjaks. Germaani laste jaoks olid Jumal ja Mina identsed. Ka Saatuse ja Mina vahekorra lahendamisel puudus germaani lastel seimiteelise omane dualism. Välist paratamatust võtsid germaani laste iseenda vaba tahtena. See aga, mis kunagi oli olnud omane germaani lastele, pidi saama omaseks 20. sajandi sakslastele. (Rosenberg A. Der Mythos des 20. Jahrhunderts. München, 1938, S. 395–399).

Ent Rosenbergi üleskutsed ürgse germaani usundi taastamisele ei kujunenud siiski riiklikuks poliitikaks, kuigi pidevat survet ja tagakiusamisi pidid üle elama nii luterlased kui katoliiklased. Teisest küljest ahistas natslik režiim (nn. nelja aasta plaanid) väliskaubanduse monopoli tõttu, tootmise ulatust ja struktuuri ning hindu dikteerides; saksa tööstureid mitte vähem kui usklikke.

Ajastu põhivastuolu näeb Kalergi klassivõitluses proletariaadi ja kodanluse vahel. «Proletariaadi viimne lootus on Nõukogude Liit, kuna kodanluse lootused on sihitud fašistlikele suurvõimudele...» (lk. 62). See vastuolu kommunismi ja fašismi vahel on nii tugev, et varjutab isegi mõlematele omase demokraatliku õigusriigi vihkamise.

Ei saa märkimata jätta, et autor alahindab seejuures ka diktatuuri lähenemise tendentse, mis hiljem realiseerusid 23. augusti 1939. aasta paktis koos salalepinguga Ida-Euroopa jagamise kohta, ühises agressioonis Poola vastu septembris 1939, sama aasta 28. septembris sõlmitud piiri- ja sõpruslepingus. Ning lõpuks — Stalini katsetes ühineda 1940. aasta lõpus teljeriikide sõjalise blokiga. Teiselt poolt mõjutas stalinlik kontrevolutsioon (mis kulmineeris Kirovi tapmisega 1934. aasta detsembris) märkimisväärsel määral Lääne tõolist suhtumist Nõukogude Liidusse ning sundis korrigeerima vahekordi kodanlusega.

\* Coudenhove-Kalergi, R. N. Totaalne riik — totaalne inimene. — «Loomingu» Raamatukogu» nr. 39, Tln., 1988, 88 lk.

HENN KAARIK

## TÄNU

Kaubanduskonverentsi «Majandusmehhanismi täiustamine kaubanduses XII viisaastakul» hea organiseerimise eest avaldati rektori käskkirjas tänu dotsentidele IVAR SIIMONILE, JORI SEPALE, MAIT MILJANILE, AINO SIIMONILE, TIHU PAASILE ja PEETER VIRESELE.

## AUTASUSTAMISI

60. sünnipäeva puhul autasustati eeskujuliku töö eest ülikooli aukirjaga aspirantuuriaksona juhatajat SALME LAARI.



## IVAR KULL



Täna saab 60-aastaseks matemaatilise statistika kateedri dotsent Ivar Kull, kelle kogu töomehete on kulgenud matemaatikateaduskonnas. Ta on hinnatud lektor ning mitme õpiku, paljude ENE artiklite, teaduslike ja populaarteaduslike artiklite autor. Viimasel ajal tegeleb

I. Kull kooperatsiooniefektide küsimustega, on organiseerinud mitmeid selletemalisi teaduskondade vahelisi seminare.

Soovime juubilarile energiat ja tervist ning jätkuvat aktiivset osavõttu teaduskonna elust!

Kolleevid

## 4 küsimust Alar Pandisele

Möödunud lehes ilmusid Sinu teesid komsomolikonverentsiks. Mõndagi tahaks üle küsida, täpsustada.

V: Palun.

● Kuidas Sa kujutad ikkagi ette komsomoli ja üliõpilasseltside suhet?

V: Võrdne võrdsete seas. Teistmoodi ei saagi olla. Komitee ei tohi ennast peale suruda.

● Räägitakse, et komitee juurde luuakse nõuandev organ, mingi üliõpilasesindus, kuhu kuuluksid kõigi seltside, korporatsioonide esindajad?

V: Juttu on olnud sellise üllõpilasesinduse loomisest rektori juurde nõuandva koguna (vt. «TRÜ» 28. okt. k.a.). Komsomol oleks seal esindatud võrdsetel teiste ühendus-

tega. ELKNO TRÜ komitee juurde ei looda seda kindlasti.

● Kas Sinu arvates oleks mõeldav komiteepoolne finantsabi üliõpilasühendustele?

V: Kindlasti. Arvan, et lisaks komiteele võiks seltside toetamisele mõelda ka rektoraadi tasemel.

● Kas vastab tõele, et oled nn ametlik kandidaat sekretäri kohale, kes on üleval kooskõlastatud ja kelle vastu ei ole pretensioone?

V: Vastupidi. Kuskil üleval ei ole midagi kooskõlastatud. Mind esitas matemaatikateaduskonna komsomolibüroo. Mis puutub pretensioonidesse, siis ei oska öelda, kellele neid minu vastu on ja kellele pole.

Asja uuris

RAUL ROHELINE

## Head ja halba ...

(Algus 1. lk.)

meenutas kella kolmveerandkahest pilti mõne viinapoe ukse taga. Ainus erinevus oli ehk selles, et sabas seisjad olid riietatud pidulikult ja ei kakeldud. Järjekorras tagumise otsa liikmed «töötatud maal» ei jõudnud ja jäid märjakesest ilma. Väga plinlik oli vaadata sadu noori kõrghariduse poole püüdlejad võitlemas klaasi alkoholi pärast.

Muide, korralduskomitee esimees Asko Pohla kindas salongiõhtut kordalainuks. Pidulik meeleolu ju valitses ja tantsida sai ka. Aga mõru maik jäi joodud veinist suhu vlist paljudele. Millise hinnaga (kaudses mõttes) see küll saadud oli!

TAIELIKULT

õnnestusid üliõpilaspäevade kontserdid. Oli ju kohal ka parim, mis Eestis saada on, ja nii «Ultima Thule», «Mahavok» kui ka Tõnis Mägi läksid suure menuga. «Laks-tigali» kontserdile ei saagi tohtut massi nõuda, aga kes kohal olid, jäid rahule. Igauhele oma stiil.

Meeldivaks kujunesid ka spordiksjon ja TV-meeste pressikonve-

rents. Tõrvikutega rongkäigule järgnenud miiting Raekoja platsil mõõdus täielikult päevasündmuste tähe all. Veidi aegunuks osutusid aga ürituse pealkiri «Ei ebademokraatlikele konstitutsiooniparandustele!» ja komsomolikomitee loosungid, mis jäid kurvalt komitee ruumidesse halvemaid aegu ootama. Jah, viimasel ajal ei saa isegi poliitilisi demonstratsioone nädalaid ette planeerida, sest olukord muutub iga tunniga. Kõige paremini kukuvad välja ikkagi stiililised meeleavaldused.

Mida öelda

LÕPETUSEKS?

Nagu eespool mainitud, kulges ÜP korraldajatele igati ootuspäraselt. Mida ootasid üliõpilaspäevadele tuhanded Tartu tudengid, ei tea. Popkontserte külastati igatahes meeleldi ja enamik tudengkonnast piirduski üliõpilaspäevadele vaid muusikalise meelelahutusega. Siinkirjutaja on rebane ja talle olid need esimesed üliõpilaspäevad. Ei osanud ma neilt midagi väga rääkida oodata ja kokkuvõtteks ütlesin omalt poolt: ei midagi erilist.

HANDO SINISALU

PROFESSOR  
JULI SREIDERI  
LOENGUD

28. ja 29. novembril peab TRÜ-s loenguid füüsika-matemaatikakandidaat ja filosoofiadoktor, Üleliidulise Teadus- ja Tehnikainformatsiooni professor Juli Sreider: esmaspäeval, 28. novembril kl. 18

Vanemuise 46 aud. 301 teemal «Märgi ja informatsiooni mõistete seosed (bioloogias)»; teisipäeval kl. 16.15 ph. 139 teemal «Teadvus ja selle imitatsioonid».



## Mõned selginenud tähelepanekud

Näete, päevad, lausa tunnid toodavad meie ellu nõnda palju muudatusi, et tänases lehes on mitmed ülikooli parteikonverentsi teemad juba aegunud. Et «Edasis» oli põhjalik lugu aruandest, siis veel vaid mõned mõtted sõnavõttudest.

Ka tol päeval, see oli 3. novembril hoidsid meid pinge all Moskvas viibivad Eesti juhid, kellega konverentsi külaline Ain Soidla sai telefonühenduse ja meilegi tähtsaks teatavaks tegi. Üleüldse hoidsid meid pinge all viimaste aegade poliitiline foon, küllap seepärast räägiti ka vähem ülikooli asjadest. Muidugi ei mindud nendest päris mööda. Arstide materiaalse baasi kehvast seisust kõneles dekaan prof. Ain-Elmar Kaasik, bioloogide-geograafide omast dots. Ain Heinaru. Kui arstidel on vähemalt ehitusplaanid olemas, siis bioloogia-geograafiateaduskond on konkreetselt lubadustest ilma. Siit tuli-igi ettepanek teaduslikult läbi töötada ehitusküsimused.

Ühiskonnateaduste õpetamist käsitlesid dotsendid Rafik Grigorjan (teadus on liiga politiseeritud, õpetada on vaja teaduslikku õpetust, mitte propagandat), Enn Hansberg (sotsiaalse aktiivsuse kasvuga peaks õpetama ka poliitikat ennast, välja töötada ühtne ühiskonnateaduste õpetamise süs-

teem), prof. Eero Loone jt. Ühiskonnateaduste õpetamise ümberkorraldamise ja uue nõukogu kohta liiguvad ülikoolis mitmesugused kuuldused, loodetavasti saab varsti lehes sellest täpsemalt teada anda.

IME programmis on kahvatuks jäänud kõrghariduse osa. Dots. Marju Lauristini arvates oleks pidanud see olema just ülikooli ja teiste kõrgkoolide südameasi. Pealegi on ülikoolis olemas vastav teaduslik allüksus.

Küllap tulevad mõned ülikooliga seonduvad probleemid arutusele ka laupäevasel linna parteikonverentsil. Tahaks väga loota, et viimasel ajal virgunud poliitilisele aktiivsusele kaasneb ka huvi tõus oma igapäevategevuse vastu. Toimetuse korraldatud esmaspäevaõhtusel diskussioonil lahkudes tuli vägisi pähe mõte, et liialt vähe jõuavad ülikooliprobleemid noorteni. Ometi võtab igasugustest koosolekutest osa palju õppejõude. Kõik see peaks jõudma ka üliõpilasteni. Miks mitte kasvõi oma loengu lõpus paar minutit sellele pühendada, mitte jätta edasirääkimiseks näiteks ainult kateedri koosolek. Akki ei ole see õige? No vaelelge siis vastu. Ajaleheveerud üksi ei jõua seda lünka täita.

VARJE SOOTAK

## Kuidas saksa filoloogid

LAKSID OLÜMPIAADILT VOITU TOOMA JA KUIDAS LÕPUKS SIISKI KAOTUSSEISU JÄÄDI

Pealkirja tuleb võtta väikese hüperboolina. Ei läinud meie saksa filoloogid välja kindla võidu peale ega jäänud nad ka kaotajateks.

24.–29. oktoobrini toimus Tallinna Pedagoogilises Instituudis kõlava nimetusega aineolümpiaad «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» üleüldine voor. Vastavalt eeskirjadele osalevad selles kolmekümnelised võistkonnad (vabariiklike ja üliõpilaste voorude parimad) igast liiduvabariigist ja Moskvast ning Leningradist. Tänavu jäid teadmata põhjustel saabu-mata Moskva ja Gruusia esindused, nii et jõudu proovisid omavahel 15 võistkonda (45 võistlejat). Eesti võistkonna moodustasid saksa filoloogid IV kooruse üliõpilased Anu Aibel, Kaari Antzon (mõlemad TRÜ) ja Riina Pajupuu (TPedI).

Olümpiaadil oli neli ülesannet. Esimeseks oli ettekanne teaduskonverentsil. See oli n.ö. kodutöö, kuid arvesse läks mitte ainult ettevalmistatud ettekanne sisu ja keeleline külg, vaid ka üliõpilase orienteeritus vastavas ainevaldkonnas, oskus vastata küsimustele, põhjendada oma seisukohti ja esitada küsimusi võistluskaaslaste tööde kohta. Teiseks oli sajast küsimusest koosnev leksikaal-grammatiline test ja kolmandaks lindilt ettemängitud ühiskondlik-poliitilise teksti refereerimine (lindile salvestamine). Viimane, kirjalik töö oli oma olemuselt pedagoogilise suunitlusega.

Teaduskonverentsil esinesid A. Aibel (42 p.) ja K. Antzon (40 p.) suhteliselt hästi, asudes üldjärjessuses umbes 10. kohale. Edukaks osutus meie üliõpilastele test, mille eest mõlemad said 43 punkti, mis oli üldse kõrgeim hinne selle ülesande eest ja tõstis meie üliõpilased vastavalt 1. ja 3. kohale. Kuivõrd erinev oli võistlejate tase, näitab see, et madalaimad hindend testid eest olid 5 ja 6 punkti. Kolmandas ülesandes osutus edukaimaks K. Antzon 46 punktiga (ainult viis võistlejat said üle 40 punkti); A. Aibel sai siin 36 punkti. Nüüd asus juhtpositsioonile K. Antzon, A. Aibel langes 3. kohale.

Saatuslikuks sai meie üliõpilastele viimane ülesanne, seejuures mitte see, kuidas nad ülesande täitsid (siin ei ole neile midagi olulist ette heita), vaid hindamis-süsteem. Nimelt olid olümpiaadil korraldava komisjoni poolt välja

töötatud keerulised ja esmapilgul veenvad hindamiskriteeriumid, mis aga tegelikkuses ei funktsioneerinud või funktsioneerisid negatiivselt. Kõige aluseks oli töö maht. Mida pikem, seda parem, kusjuures see pikk jutt ei olnudki alati kõige süstitud ega säreavama keelelisel vormis. Ilmsesse halvemusse jäid lakoonilise, kuid täpse ja konkreetse väljendusviisiga üliõpilased. Et töö maht on üks oluline hindamiskriteerium, seda võistlejale ei teatatud. Lähtuti eeldusest, et mida pikem jutt, seda põhjalikum teema käsitletud ja parem keele valdamine, võimalus oma keeleoskust näidata.

Kui žürii asus töid parandama, siis selgus, et süsteem ei tööta. Nii sai pikk, rohkelt sõnavahetu sisaldav keskmine tasemel töö kehtivate hindamiskriteeriumide alusel 74 punkti, tunduvalt lähem sisutihe, loogilise mõttearenduse, täpse sõnastuse ja peaaegu laitmatu keele-ga töö ainult 33 punkt! Iga žürii liige sai aru, et tegemist on kisen-dava ülekohtuga, kuid muuta ei saanud enam midagi. Oleks ju tul-nud uued hindamisalused välja töö-tada ja kõik 45 tööd uuesti läbi vaadata ning hinnata. K. Antzon sai kirjandi eest 41,93 punkti ja A. Aibel 40,78 punkti. Need tule-mused asetasiid nad üldkokkuvõttes 170,93 ja 161,78 punktiga vastavalt 7. ja 10. kohale. Kahe või kolme koha võrra langemine oleks üpris loomulik olnud, mitte aga seitsme koha võrra.

Individuaalne järjestus oli lõpp-kokkuvõttes selline:

1. Nazarenko (VNFSV), 2. Murajov (Valgevene), 3. Meyer (Kasahhi), 4. Belousova (Valgevene), 5. Maslo (Valgevene), 6. Skačauskaite (Leedu), 7. Antzon (Eesti), 8. Leikarte (Läti), 9. Prakaitė (Leedu), 10. Aibel (Eesti). R. Pajupuu jäi 20. kohale.

Võistkondlik järjestus: 1. Valge-vene NSV, 2. Kasahhi NSV, 3. Leedu NSV, 4. Läti NSV, 5. Eesti NSV, 6. Vene NFSV.

On kaunis küsitav, kuivõrd ots-tarbekad sellised aineolümpiaadid on ja mis määral keeleoskus üldse mõõdetav on, kuid taseme võrdle-mise ja enesekontrolli jaoks on neil võib-olla isegi mingi mõte. Ja siin võib öelda, et ei Tartu ülikoolil ega meie saksa filoloogia üliõpilastel pole vaja silmi maha lüüa.

MARI-ANN PALM,  
saksa filoloogia kateedri  
vanemõpetaja

## UNO NÖMM



Eksperimentaalfüüsika kateedrit, füüsikaosakonda ja kõiki Eesti füüsikuid on tabanud valus kaotus. 16. novembril lahkus meie seast jäädavalt dotsent Uno Nõmm. Raske haigus viis manalateele teadlase, pedagoogi ja lugupeetud kolleegi. Uno Nõmm sündis 4. mail 1930. aastal Tallinnas. Pärast matemaatika-loodusteaduskonna kiitusega lõpetamist 1955. aastal astus ta aspirantuuri, mille lõpetamise järel asus tööle eksperimentaalfüüsika kateedrisse. U. Nõmm kuulus sel-

lesse sõjajärgsesse füüsikute põlvkonda, kes alustas eksperimentaal-uuringuid selleks vajaliku aparatuuri ehitamisega. Ja see ei olnud kerge. Oma teadustegevuse pühendas ta tsink- ja kaadmiumsulfid-kristallofosfooride luminesentsi uurimisele. Selleteemalise kandidaadiväitekirja kaitses U. Nõmm 1964. aastal. Koostöös paljude õpilaste ja kolleegidega on ta kirjutanud üle 30 teadusartikli. Eriti vää-rivad märkimist tema saavutused teadusuuringute automatiseerimisel. Nii on tema juhendamisel ehitatud aparatuur luminesents-spektrite automaatseks mõõtmiseks ja töötle-miseks.

Pedagoogitööd alustas U. Nõmm assistendina, oli vanemõpetaja ja alates 1967. aastast dotsent. Tema tegevus pedagoogina on olnud mitmetahuline ja viljakas. Ta on lugenud palju erikursusi, millest olgu mainitud mõned: pooljuhtide füüsika, mikroelektroonika, rakendusoptika, pinnafüüsika. Ta on kirjutanud ligi paarkümme õppeva-hendit ja rajanud pooljuhtide füüsika eripraktikumi.

U. Nõmm on osalenud aktiivselt ühiskondlikus töös. Viimasel ajal oli ta TRÜ Toimetiste elektrolumi-nentsentsialaste tööde redaktsiooni-kolleegiumi liige.

Dotsent U. Nõmmega kaotasime hinnatud spetsialisti, hea õppejõu ja kolleegi. Helge mälestus heataht-likust ja abivalimis inimesest jääb alatiseks meie südamesse.

Eksperimentaalfüüsika  
kateedri  
Füüsika Instituut

## Infost ülikooli kohta

(Algus eelmises lehes)

Millises vormis ja millises sisuga infot esitada? Loodan väga, et selle kohta esitavad lugejad kõige paremad ettepanekud. Allpool pakun omapoolse ettekujutuse asjast. Info peab olema täpne ja aktuaalne, seega kiiresti välja antav, soovita-valt igal aastal uuesti (mõnel pool tehakse seda igal semestril). Selleks võiks sobida mitte meil sisse-harjunud rotaprintibrošüüridele, vaid voldikute vorm. Voldikuid võiks olla mitu, üks näiteks üli-kooli üldandmetega (aadressid, pea-miste allüksuste ja nende juhataja-te loetelu, telefonid, arvandmed üliõpilaste, õppejõudude, teadurite, raamatukogu fondide ja muuseumi-de kollektsioonide kohta). Üks vol-dik võiks olla kauakestvam, sisal-dades loetelu a la «kesimesena teh-tud Tartu ülikoolis».

Eraldi voldikud võiks olla tea-duskondade kaup, kus on loetle-tud teaduskonna ja kateedrite ni-metused, juhtkond, õpetatavad eri-alad ja tehtava teadustöö suund. Kindlasti peaksid omaette voldikud olema ka raamatukogu, muuseumi-de, ÜMPI, teadusosakonna ja miks mitte ka arvutuskeskuse, botaani-kaia ning eksperimentaaltöötis-baasi, s.o. kõigi ülikooli põhiliste üksuste kohta, milles sisalduv info aitaks orienteeruda nii juhukülä-lisel kui ka konkreetse eesmärgiga saabuval spetsialistil.

## Nõrdimust tekitav nimestik

Ülikooli raamatukogus eksponee-ritud O. W. Masingu 225. sünni-aastapäeva näituse avamisel rääkis õppejõud Heli Laanekask suurmehe tähtsusest ja tähendusest üldse ja nüüdisajal, sellest, kui hea on, et praegu keegi veel tegeleb ka am-muste asjadega. Ta kõneles eesti keelest ja õ tühst, mille O. W. Ma-sing meile andis. Siit edasi võime mõelda, kui palju Husat ja olulist väljendub selle tähe abil — õnn ja rõõm, õun ja pöld, õpetaja, õpik, õpilane, õis ja õde, sõna, tõde ja õigus, ...

Samal ajal jõudsid raamatukogu-hoidjate töölaudadele kaks paberit: uute üliõpilaste nimestik, mis on koostatud arvuti abil, ja allkirjade kogumise leht eesti keelt kaitsvale seadusele. Nõrdima pani eesti kee-les esitatud nimestik. Üliõpilaste

nimed on kirjutatud kummaliselt: üks täht asendab teist (O=Q), ise-gi üks tähestik teist (A=Я, Š=Ш). Toogem näiteid: TQNNOV, RENA, QIGE, MERLE, RYYTEL, ANNE-LI, KYNNAP, MERIKE, VYSTRIK, IMRE, KƏMNEMЯGI, KALLE, RYTSEP, ANNE, TИOTЛОШ, EVA JАNOШ, POŁOЖIENKO, SVETLANA jpt.

Kas arvutiasjandus on veel nii algelisel tasemel või puudub osal tegijaist mõtteavarus täiesti? Ka töö-variandina ei sobi sellise nimestiku kasutamine Tartu ülikoolis. See ei ole vabandata ja andestust seli-sele tööle ei saa olla! Mida veel inimeselt võtta, kui ta nimegi ei kir-jutata õigesti, rääkimata lugupida-misest oma keele vastu.

MAARE KUMNIK



## PUNANE KUKK KIRES

20. novembril kell 17.40 süttis peahoones kolmanda korruse trepti-koda. Tules hävis neli tugitooli, kannatada said seinad ja lagi. Tä-nu töötajate operatiivsusele jõudis tuletõrje ära hoida suurema õnne-tuse. Kahjutuli ei tekitanud märki-misväärseid kaotusi.

Juhtunust jutustas riidehoidja Leida Lillemets:

«Pühkisin enne kontserti ülikooli nõukogu saalis laualt tolmu ning kohendasin toole. Akki kuulsin pauku. Mõtlesin, et midagi plahva-tas ja läksin läbi kantselei asja uurima. Koridor oli leekides, põle-sid toolid ja käsipuud. Kõlas teine raksatus ja valgustid kustusid. Siirdusin abi otsima. Korrus all-pool olid komsomolipoisid. Sekre-tär kutsus kohe välja tuletõrje.»

Akti koostamisel märgiti tule-kahju põhjuseks hooletust suitseta-misel. Ükskõiksus ees, õnnetus ta-ga. Kelle südamehännitusele mõõb-liriide vahele poetatud sigaretiots jääb, seda on võimatu kindlaks te-ha. Kas aga auväärses maja seinte vahel maksab suitsumeestel oma pingeid sellise hinnaga maandada, tuleks tõsiselt järele mõelda. Oli-kool on meil ainuke ja mitte ei ta-haks, et korduks 1965. aasta, mil punane kukk alma mater'it tõsiselt laastas.

MARGUS SANGLEPP

## ETTEVAATUST SUITSETAMISEL!

## BIO-GEO LÄKS SÕJALISSE

Kõik teised teaduskonnad peaks BIO-GEO on hakanud agariit sõ-jalises käima. Kahju, et me ei leid-nud piisavalt üksmeelt asi lõpule viia. Niisiis valisime võimaluse ennast seal mugavamalt istuma seadma, selle asemel et välja ro-nida. Kuid püssi pole pöösasse vi-satud. Alates järgmisest semestri al-gusest kutsume üles ka teisi tea-duskondi vahetama loosung: «Üli-kool relvavabaks!» loosungi vastu «Ülikool relvavabaks, ja kähkul».

BIO-GEO

## MEDITSIINIDOKTOR ROOTSIST

Neljapäeval, 1. detsembril kl. 16 on prof. A. Linkbergi auditooriumis Puusepa 8 meditsiinidoktor ILO KABINI loeng Tartu Ülikooli arsti-teaduskonna ajaloost.

## PSÜHHOLOOGIALOENG

Esmaspäeval, 28. novembril kl. 19 on Tähe t. 4 aud. D-170 dots. Aino Lunge loeng «Kui laps on agres-siivne».

## KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 26. novembril kl. 21 Kalle Mülleri laupäevadisko «Eesti underground».

Pühapäeval, 27. novembril kl. 21 PÜHAPÄEVAMOSAIK (videofilm «Scorpions world wide tour»).

Üliõpilaspilet kaasa!

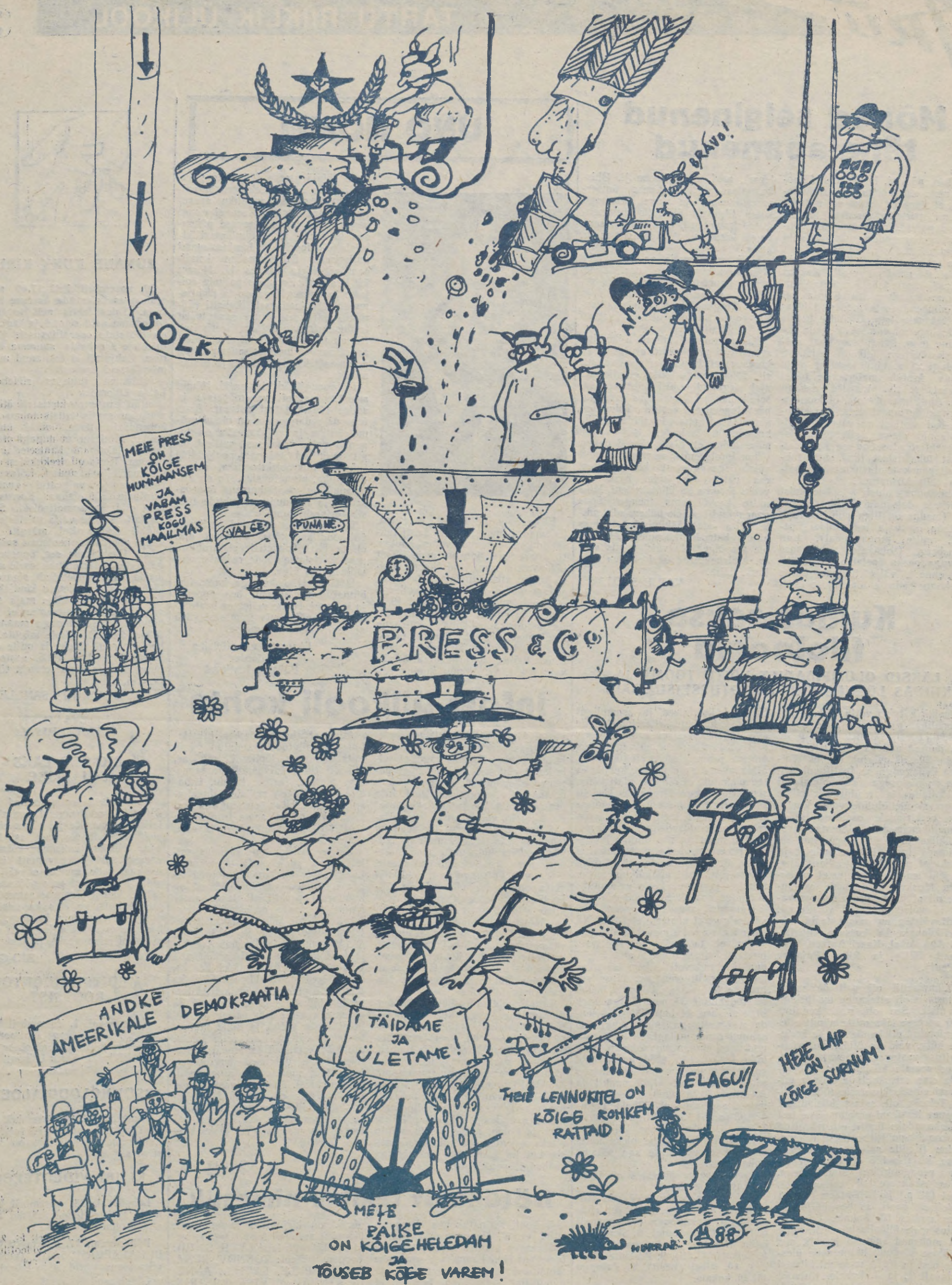
## LASTELE

Emad-isad pisiperega! Koolijüt-sid! Pühapäeval, 27. novembril kl. 16 ootame teid TRÜ klubi VIDEO-SALONGI vaatama Walt Disney multifilme ja Harold Lloyd'i ko-möödiafilme.

## REBASTE TAIDLUS

14. aastat toimuv rebaste taõ-luskonkurss algab reedel, 25. no-vembril kl. 18.30.





MAREK STRANDBERGI PRESSI PRESSING

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalohu «TRO» toimetuse aadress 202400 Tartu, Olikooli t. 18. TRO, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heldemanni nim. trükkikoja trükk Tartu, Olikooli 17/19. III. «TRO» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4411. Tiraaz 3000 eks.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.





Kõig: maade proletaarlased, ühinege!

EKP TRÜ komitee,  
TRÜ rektoraadi,

ELKNÜ TRÜ komitee ja  
TRÜ aü komitee häälekandja

# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 33 (1544)

Reede, 2. detsember 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## Kolmapäeval komso-molis

Kella 10-st kella 16.50-ni kestis ülikooli XXX komsomolikonverents. Arvan, et delegaatide arvu poolest (237-st kohal 134) ja uue komitee valimise poolest on see ülikooli ajaloos vist üks erisuguseid.

Tänasesse lehte jõuame anda ainult nii palju infot, et komitee senine töö tunnistati rahuldavaks, uueks sekretäriks sai ainuke kandidaat ALAR PANDIS (mat.). Ase-sekretäridest valiti ära ideoloogia-tööle KALEV VILGATS (ajal.) ja organisatsioonisisesele tööle ANU BIRK (maj.). Selle meeskonna enda leida ja tööle panna on teised komitee liikmed, kusjuures komitee suuruseks hääletati 26 liikme poolt (sinna kuulub ka 11 osakonna sekretäri).

Üldine õhkkond — oli tõine küll!

V. S.

## Veel austust «Gaudeamuse» tegijaile

(vt ka «TRÜ» nr. 31)

Hariduskomitee aukirja pälvivad vanemõpetaja REET LINKBERG ja dispetšer HELGI TOHVERI.

Hariduskomitee käskkirjas said tänu osaliseks: dirigendid ENE AHVEN, MAIE ELJAS, KARIN KERNE, KALEV LINDAL, SULEV KALD, MARTTI TEDER, ENE PEIKER, õppeprorektor VALTER HAAMER, kunstilise juhi assistent MALL ASO, koorijuhataja esimees HANNES ASTOK, osakonnajuhataja JÜRI GRIGORJEV, õpetajad TIIT LEPP, MERLE REHANDI, liikumiserühma juhid LUULE MARTIN, INGA NEISSAAR, HELLE VARRIK, LINDA MARTIS, laborant EDA MIKK, kunstiline juht HENN TIIVEL, koorilaulja JAAK ALAMAE.

Hariduskomitee ning Haridus- ja Teadustöötajate A/O Vabariikliku Komitee aukirjaga autasustati dots. UNO SAHVAT.

Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu aukirja palvis dirigent VAIKE UIBOPUU.

Staabiülema asetäitja Valdur Talts saatis staabi tänu kõigile «Gaudeamuse» toetajaile.



## TRÜ nõukogu otsus 25. novembrist 1988

Tartu Riikliku Ülikooli nõukogu, ära kuulunud TRÜ koosseisu kuuluvate ENSV TA liikmete H. Trassi ja H. Rätsepa ning nõukogu liikmete prof. U. Lumiste, prof. V. Pastil, prof. A. Viru, prof. I. Rebase, prof. U. Lepiku, prof. H. Ligi, prof. A. Kallikormi, prof. P. Kenkmanni, dots. V. Haameri, dots. A. Liimi ja üliõpilase T. Rütli sõnavõtt 23. novembril 1988 ajalehes «Pravda» ilmunud ENSV TA liikme akadeemik G. Naani artikli «Jalgadelt pea peale» kohta,

m ä r g i b,

et see sisaldab destruktiivseid, demagoogilisi ja Eesti NSV-s ning kogu Nõukogude Liidu toimuvat perestroika- ja demokraatiseerimisprotsessi diskrediteerivaid väiteid, on oma olemuselt provokatsiooniline ja torpedeerib üldrahvalikku võitlust perestroikameelse suveräänsuse eest Eesti NSV-s. G. Naan on oma artikli ilmutamise teadlikult ajastanud perioodile, mil Eestis on selgelt märgatav rahva konsolideerumine ENSV Ülemnõukogu erakorralise istungjärgu otsustes väljendatud nõudmiste ümber. Tema vaated on seega selges vastuolus Eestimaa rahva suurema osa meelsuse ja taotlustega.

TRÜ NÕUKOGU peab täiesti lubamatuks, et ENSV TA erakorralise üldkogu otsus 2. novembrist 1988 on senini «Pravdas» avaldamata, akadeemik G. Naani artikkel publitseeriti aga imekiiresti, millega võib tekkida täiesti väärtetuks G. Naanist kui ENSV Teaduste Akadeemia vaadete väljendajast.

AKADEEMIK G. NAAN on Eesti NSV-s tuntud stalinistlike ideede õigustaja, propageerija ning rakendajana 40.—50. aastatel ja stalinismi mitmete retsidiviide kaitsjana ka viimasel ajal. Tema vastavasisulised vaated kulmineerusid hiljuti väites, et stalinism oli omal ajal Nõukogude Liidule optimaalne variant.

G. NAAN väidab oma artiklis solvavalt, et 16. novembril ENSV Ülemnõukogu erakorralisel istungjärgul võeti dokumendid vastu «mitte ilma tuntava surveta väljastpoolt», et perestroikat viiakse läbi põhimõttel «kõik vastupidi», iseloomustades kodanlikku Eestit ainult roosades, nõukogude võimu aga mustades värvides. Leides oma artiklis küll ruumi Eesti II Sõltumatu Noortefoorumi otsuse selle süütu punkti kritiseerimiseks, milles väidetakse, et Teaduste Akadeemia peab olema teadust koordineeriv asutus, väikib ENSV TA tegevliige G. Naan täielikult maha Akadeemia erakorralise üldkogu otsuse 2. novembrist 1988.

SELLES OTSUSES märgitakse, et NSVL seaduste projektide «Muudatustest ja täiendustest NSV Liidu konstitutsiooni (põhiseadusse)» ja «NSV Liidu rahvasaadikute valimise kohta» põhi-seisukohad on vastuolus NLKP XXVII kongressi ja XIX üleliidulise parteikonverentsi otsustega, et ENSV TA peab lubamatuks nimetatud projektide arutusele võtmist NSV Liidu Ülemnõukogu eelseisval istungjärgul jne. Selle otsuse mahavaikimine näitab, millise põlgusega suhtub G. Naan asutusse, mille liikmeks ta on juba 37 aastat.

NIMETADES üleliidulisi ministeeriume õigustatult «sotsialistlikeks transnatsionaalseteks kompaniideks» ning nende tegevust

rahvusi ja loodust põlgavaiks, ei taha G. Naan märgata, et võitlus nende «kompaniide» omavoli vastu ongi üheks põhjuseks, mis on rahvusvabariikides esile kutsunud otsustava liikumise suveräänsuse eest. Täiesti demagoogiline ja põhjendamatu on G. Naani väide, et «... just praegu nõuavad liidu- ja autonoomsete vabariikide huvid mitte keskvalitsuse nõrgendamist, vaid tugevdamist» — justkui polekski artikli autor lugenud XIX parteikonverentsi materjale. Just G. Naan asetab probleemid jalgadelt pea peale — arutluse all pole ju olnud keskvalitsuse nõrgendamine, vaid võimu ülemäärase tsentraliseerituse kaotamine ning õiglase võimutäiuse üleandmine kohalikele (vabariiklikele) organitele.

PIKALT arutab G. Naan demograafilist situatsiooni vabariigis, keskendudes madala sündivuse probleemidele, vaikides jällegi täiesti maha peamise protsessi, mis on esile kutsunud rahva rahu-tuse ja piiravate meetmete põhjendatud rakendamise — vabariigi rahvastiku koosseisu destabilliseeriva migratsiooni. Ainsatki sõna ei leia G. Naan konstitutsiooniparanduste ja -täienduste vastase üldrahvaliku allkirjadetulva (ligi 900 000 allkirja!) kohta. See on tendentslik, pahatahtlik mahavaikimine.

Arvestades eelõeldut Tartu Riikliku Ülikooli nõukogu otsustab:

1. Hinnata akadeemik G. Naani artikkel «Jalgadelt pea peale» ajalehes «Pravda» kahjulikuks ja vastu töötavaks Eesti NSV-s toimuvale perestroika- ja demokraatiseerimisprotsessile.
2. Pöörduda ENSV TA presiidiumi ja asutuste poole ettepanekuga reageerida otsustavalt akadeemik G. Naani vaenulikele ja demagoogilisele artiklile (toimetuselt: 27. novembri «Rahva Hääles» oligi TA presiidiumi eitav hinnang).
3. Teha kirjastusele «Valgus» ettepanek tõsiselt arutada G. Naani sobivust Eesti Nõukogude Entsüklopeedia peatoimetaja ametikohale.
4. Protesteerida Eesti NSV kohta käiva informatsiooni ühekülgsuse ja subjektiivsuse vastu keskteabevahendites (TASS, ajalehed «Pravda» ja «Izvestija», üleliiduline raadio ja televisioon), nõuda objektiivse teabe avaldamist perestroika- ja demokraatiseerimisprotsesside kohta Eesti NSV-s.
5. Saata käesolev otsus EKP Keskkomiteele, EKP Tartu Linnakomiteele, ENSV TA presiidiumile, kirjastusele «Valgus», ENSV kõrgkoolidele, ajalehele «Pravda», «Izvestija», «Literaturnaja Gazeta», vabariiklike ajalehtede toimetustele, ajalehtedele «Edasi» ja «Vperjod».

JURI KARNER,  
TRÜ nõukogu esimees  
rektor professor

VEERA ANT,  
TRÜ nõukogu teadussekretär

## „Uimane ja väsinud ma tänagi näin...“

\* ÜLIKOOLI REBASETÄIDLUSELT \*

Nädal tagasi rebaste taidluskonkursilt taas ühikasse tagasi jõudnud, arutlesin omaette, miks meil viimasel ajal kõik üritused ühtejärge läbi kukuvad. Alles lõpetasime OP materdamise, nüüd jätkame repside taidlusega. Oleks see siis viimane!

Milles küsimus? On's tudengirahvas eranditult «kättpidi poliitikas» või ollakse valitsevast poliitikabuumist lihtsalt väsinud? Või on taidlemine hoopistükkis stagna-aega kuuluv?

Oleks tore, kui tudengikond suudaks välis- ning sisepoliitilistele sündmustele vaatamata vaimu värskendada. Et hiljem ülikooliajale tagasi vaadates ei saaks öelda — jamad aastad. On tõestatud, et rohkem kui valitsuse käskkirjad, istungjärgud, juhtivate seltsimeeste sõnavõtted jmt. jäävad mällu püsima ikkagi üliõpilaste eneste eestvõttel läbi viidud üritused. Tehkem siis nii, et oleks, mida meenutada!

me, peaks lisaks allkirjade kirjutamisele-kogumisele rohkem laulma, luuletusi lugema, niisama taidlema. Praegu peaksid just akadeemiliste ringkondade esindajad kandma endas rahvavalgustajate üllast missiooni. Südamesttulev oli saali täie rahva ehmatuse, kui M. Kasterpalu esinejate «pika» nimekirja ette luges — esimesed eesti filoloogid, siis geoloogid, nende järel geograafid. Kõik. Ega vaatajaidki eriti oodatud — klubi saali ülessätitud kümme-kolme toolirida näitasid seda veenvalt. Tulijaid oli aga tublisti rohkem.

«Sellist kava, nagu meie eelmisel aastal tegime, enam rohkem ei tule,» õhatakse selja taga. Jäägu neile see teadmine.

\*\*\*

Ka Margus Kasterpalu arvas konkursi sisse juhatahes, et sel hirmsal ja õudsel ajal, mil me el-

Soojendusesinejaiks olid niisiis eesti fillid. Oleks sõnum ka nii kõlav ja selge olnud, kui nende ka-va pealkiri: «Dialektiline idealism

ehk miks kõik nii on». Miks siis kõik nii on, jäigi vaataja mõistamata. Minu arvates võinuks sõna «idealism» vabalt sõnaga «idiotism» asendada, sisuliselt poleks midagi muutunud. Paralleelselt lugesid oma teksti väga häälega püha isa ning kärelda tämbriiga kolhoosilooja-stalinist. Esimene piiblist, teine tolla-sest parteiprogrammist. Taustaks lavaline liikumine. Siinkohal tekitab vaidlusi, kas piibli selline, üsna labasel viisil ärakasutamine on õigustatud. Kontrast ajas igatahes ihukarvad püsti. Arvan, et jäägu meie vähemalt üks asi, mida me ei lagastaks.

Samas peab nentima, et eesti filli neidude seas on üsna häid näite-jaid (žürii märkis spetsiaalpriisiga ära Juri Gagarini osatäitja). Ol-nuks filoloogide kava ainus ees-märk publikut naerutada, võinuks seda isegi kordalainuks lugeda.

Paremini õnnestus see geoloogi-del, kes korraldasid laval «Miss

Geouniversum '88» valimised. Külla oli tulnud ka «Miss Uugametsa '58». Mõte oli iseenesest hea ning aktuaalne, millest andnuks teha vaimuka paroodia meie «Miss Estonia» valimistele. Geoloogide kava võis aga lugeda läbikukkunud paroodiaks. Kohati paistis, et midagi nagu oleks, samas ei osatud olulist esile tuua ega välja mängida. Taidluskonkursi kavu vaadates tekkis üldse tunne, et peamine on esindatus (oleks sedagi!), etteaste-test mingit iva otsida oluks juba liig mis liig. Ja ka ilma labasus-teta ei saa me läbi. Kas geoloogid isegi teadsid, kuhu välja jõuavad, või toimus publiku ees tõeline improvis? Puudusid pidepunktid, mõtte väljamängimisoskus. Ent rahvale tola tegemine maksab ju ka midagi!

Kuna enamik ülesastujaid kuulus õrnema soo hulka, pidas M. Kasterpalu kahe etteaste vahel vajalikuks toonitada, et nõukogude viljastavates tingimustes on ainult naised teatrit tegema hakanud, mida küll Shakespeare'i aegade kohta väita ei saa. Ta tõi siia juurde ka kahe suure mehe — Tammsaare ja Run-

(Järg 4. lk.)



## Karusoooga koos igaviku jälil

(Algus eelmises lehes)

M. Karusoo kui looja teadub olevat, nagu juba öeldud, üsna selgelt determineeritud. Juba mainitud 1981. aasta «Kirjanduse jaosmaast» võime lugeda, et teda kui lavastajat huvitavad mitte niivõrd kirjandis peituvad üksikute süžeede psühholoogilised lahchimängimised, vaid neis kõigis koos olev võimaluste paljus, st. need erinevad võimalused, mis koonduvad hoopis teisel tasandil mingiks soltsiaalseks üldistuseks». Selle mõtte realiseerimist on olnud võimalik ka tähele panna. Kõigis senistes lavastustes — kuni «Aruandeni».

Viimane ajab Karusooaga harjunud vaataja pisut segadusse: Tundub ju esmapilgul kõgu senine loomisprintsip suisa pea peale olevat pööratud. Etendus ei mahuks nagu enam isegi karusooilikku teatri etenduse [mõeldud mõistena] märgisüsteemi. Näitlejad esitavad ühe inimese, lihtsa maanaise Ella Kaljase päevikut. Lavatekst on absoluutselt identne oma allikaga. Lisaks natuke ajakohast butafooriat, mõned Ella Kaljasele elutähtsad dokumendid ning tekstiga võrdväärsed partnerina omaaegsed laulud. Kõik. Püss muidugi Ella Kaljase teksti lugeva Katrin Saukase näitlejameisterlikkus ning vendade Johansonide ja Marko Matvere kooskõlalt head hääled. Ja usku matu on see, kui võrd poeetiline maailm meile äkki avaneb. Laval on eriline, võltsimatu, ausate tunnete, mõtete hingus. Just seesama, mida Karusoo teater ka varem tundub taotlenud olevat: Inimene ajas, aeg inimeses. Siin on see aeg meie ees ilma mingi väljast tuleva üldistuse, konstruktisoonita. Või kuidas saakski anda sotsioloogilist läbilõiget tunnetest? Kus peitub siin saladus? Võib-olla oli manalasse kadunud Ella Kaljas salamisi luuletaja, lihtsalt andekas inimene? Või olid nad kõik seal Vabariigi aegades sellised? Teksti tonaalsuse ja rütmi muutus, liikudes ajas läbi Siberi



## 30 aastat eksperimentaalfüüsika kateedrit

Kateeder loodi eksperimentaalsete meetodite õpetamiseks füüsikaosakonna üliõpilastele. Aastate vältel on välja töötatud rida praktikume, kus üliõpilased omandavad põhilised oskused erinevate eksperimentide tegemiseks. Nimetaksime raadioelektronika, spektroskoopia, röntgentehnika, vaakumtehnikat, tuumafüüsika ja pooljuhtide füüsika laboratooriume. Viimasel ajal on lisandunud veel spetsiaalne laboratoorium mikroprotsessortechnika õppimiseks. Pidevalt toimub laborite sisustuse uuendamine.

Kateedris tehtav teaduslik töö seostub peamiselt röntgenstruktuuranalüüsi, elektroluminesentsi,

aastate kuni sünnimaale tagasijõudmiseni, on ilmne. Seda on lavastus oma rütmi resoneerima pannes eriti ka rõhutatud.

Ühelt poolt on «Aruanne» oma elulis-ajaloolise sisu poolest sarnane «Pilvede värvid» jt. seni «keelatud aega» käsitlevate etendustega. Kõige lähemale jääb siinkirjutaja arvates aga hoopiski H. Küge «Maria Siberimaal». Tei salt, nagu juba öeldud, jätkab «Aruanne» Karusoo lavastuste kindlapiirilist rida, seda küll 180-kraadise nurga all. Milles aga peitub Ella Kaljase loo eriline mõjuvus ja erinevus teistest?

Leidsin siin kolm olulist punkti. Kõigepealt tajume konkreetset ruumi ja aega. Ella Kaljase unistused, rõõmud ja mured, raske argipäev, tunded, mõtted, lihtne sündmustiku kroonika on seotud kindla taluõue, küllalee, raielangiga. Neid ei saa sealt välja tõsta.

Teiseks. Kujutleme hetkeks, mida lähendab inimesele tema päevik. Siin sa ei vassi, ei valeta, oled kui pihil iseenese ees. Päevaraamatusse jääd sa endast selle, keda sõnade valgus elu igapäevakeeris võib-olla ei puudutaks. «Aruanne» aga töö ta siia rambivalgusse. Tegelikult delikaatne probleem. Aga me teame, et sellest tulevat sõnumit ei kaota keegi. Võib-olla tõesti saab anda paljudele E. Kaljase põlvkonnakaaslastele tagasi nende kaua, kaua vaikimisehõlmas olnud ajalood. See on olnud ka trupi esmaseks eesmärgiks.

Kolmandaks. Kunst (sh. ka teater!) on tinglikult kutsutud olema vahendajaks ja ühendajaks Igaviku ja Inimese sipeigaaskelduste vahel. Ka see on M. Karusoo mõtteavaldusest pärit. «Mul on tunne, et need inimesed, kelle poole ma pöördun, on selle igavikuga palu loomulikumas suhtes kui kunst... Igavik kuidagi puudutab inimesi nad jõuavad sinna ikka välja...» Kuigi see intervjuu on lindistatud «Meie elulugude» loomise aegu, näib öeldut ju suurepäraselt illustreerivat 1987. aasta juulikuul esietendunud «Aruanne».

\*\*\*

M. Karusoo on oma lavastajateel kogu aeg otsinud mudelit. Inimesele ja tema olemisele aegruumis. Oma kunsti loomisel on lavastaja kokku võtnud sotsioloogilise meetodi lähedastel kogutud materjali, koondades nii paljud üksikud lood üheks. Praegu tundub aga lavastaja olevat teelahkmel. On ju Ella Kaljase päevaraamat märk vaid ühe inimese elust.

Praeguseks on «Aruande» sünni koju, Pirgu mõisa müüsektoris elulugusid kogutud juba paarisaja ringis. Kas võib tulevikus loota nende kõikide sünteesi piiratud la valises ajas ja ruumis? Missuguseks kujuneks siis Suur Mudel sellest põlvkonnast Ella Kaljase väikesel mudelil kõrval? Ja missugune oleks siis selle suhe igavikuga?

MARIN ROOSE

elektronide paramagnetilise resonantsi ja teaduslike aparatuuride ehitamisega. Võetakse osa mitmete üliõpilaste ja vabariiklike teaduslike programmide täitmisest. Täidetakse mahukaid lepingulisi uurimistöid. Tihe on koostöö elektroluminesentsi ja pooljuhtide laboratooriumiga.

Füüsikaosakonna üliõpilased saavad kateedri juures spetsialiseeruda elektroonika ja optika alal. Alates loomisest on kateedri juures lõpetanud 542 füüsikut.

Juubelit tähistati 30. novembril teadusliku konverentsiga.

## Akadeemia sekretär

50 AASTAT EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

VASTLOODUD akadeemia sekretäriks sai zooloog HANS KAURI. HK on sündinud 30. mail 1906. Majala külas. Lõpetanud 1925. aastal Tartu vene reaalkooli, asus ta edasi õppima ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda. Aktiivne ja teotaheline noormees lülitus kohe Tartu akadeemilisse ellu. 1926. aastal suvel töötas ta E. Reinwaldi abiliseks Saaremaal Kõbassaare poolsaare loomastiku uurimisel, samuti Kihelkonna bioloogiaajamas. Järgmisel aastal oli HK taas Saaremaal, et uurida sealsete ämblike süstemaatikat ja ökoloogiat. Kogutud materjalide alusel valmis esimese auhinna saanud võistlustöö. 1927. aastal sai HK Looduseuurijate Seltsi sekretäri abiks, aasta hiljem kutsuti ta tööle ülikooli zoologia instituuti algul nooremassistentina (1929–1935) ning hiljem vanemassistentina (1935–1939).

Vajadus võrrelda Eestis kogutud zoogeograafilisi materjale teiste maade omadega viis HK 1930. aastal suvel Norrasse. Teadustöö kõrval nõudis oma osa ka Looduseuurijate Seltsi zoologia sektsiooni (1928–1935) ning Eesti Kirjanduse Seltsi kodu-uurimistoimkonna sekretäri (1930–1932) ja juhatuse liikme (kuni 1934) kohustused.

\*\*\*

## TRÜ nõukogus

25. novembril

● Nagu teised lehed, nii on ka ülikooli ajaleht kõigiti aidanud Eestimaale südamuse lahti mõtestada ja ajaga ühte jalga käinud. Tahaks loota, et edaspidi ei suuda mingid jõud ülikooli ehte sellelt teelt kõrvale lükata. Ja et see väike kollektiiv ei peaks hakkama palderjani jooma ega jälle omaks võtma seda koogutamise filosoofiat, kus kõigea rahulikult nõus oleme.

Need sõnad on teadusprorektor prof. Ants Kallikormilt «TRÜ» toimetusele, samuti punased nelgid. Aitäh ja käigem siis kõik koos ühte ja õiget jaiga.

● Talvel kaitstud väitekirja eest sai meditsiinidoktori diplomi Andrei Žarkovski.

NOOD

asuti päevakorra põhipunkti juurde, milles majandusteaduskonna dekaan prof. Valner Krinal ning majanduskübernetika ja statistika kateedri juhataja dots. Jaak Karu tutvustasid arvutustehnika seisuga teaduskonnas. Mahajäämus on suur, tänapäevast kaadrit niiviisi ei õpeta. Arvutustehnika komisjoni esimehe Jüri Tapferi sõnavõttust sai selgeks, et majandusteaduskonnas üks klass siiski sisustatakse. Selge on ka see, et plaane võime teha suuri, arvuteid aga saame siiski ainult nii palju, kui antakse. Tuleb täielikult ära kasutada olemasolevat arvutid. Info võeti teadmiseks ning teadusprorektor prof. Ants Kallikorm, kes nõukogu tööd juhtis, soovitas majandusteaduskonnale konkreetseid punkte kirja panna.

JÄLLE

on tulemas ülikooli juubel, seekord ainult 70, aga isearanis tähtis on see küll. Arv 70 märgib tulevasta detsembris rahvusliku ülikooli iga. Prof. Uno Palm tutvustas tegevuskava, mille püüame lugejani tuua mõnes järgmises lehes.

● Valimised. Kutsed. Krimi-

LÕPETANUD 10. märtsil 1939. aastal kiitusega ülikooli, kinnitati Hans Kauri vastloodud Eesti Teaduste Akadeemia sekretäriks, kellel ta töötas kuni akadeemia likvideerimiseni. 1940. aasta sügisest töötas HK taas zoologia kateedris. Kaitsnud 1942. aastal edukalt magistriväitekirja Eesti kiiliste levikust, kinnitati ta 25. maist zoologia instituudi vanemassistentiks. 1944. aasta sügisest elab HK Rootsis.

\*\*\*

ROOTSIS töötas ta algul Lundi ülikooli zoologia instituudis. Põhikirch teadustöös langes kahepaiksetele, ilmus seni ainuke kokkuvõtte kahepaiksete ja roomajate levikust Eestis, tööd rohekärnkonnast ning Euroopa roheliste konnade süstemaatikast. Intensiivse uurimistöö tulemusena valmis 1959. aastal doktoritöö «Die Rassenbildung bei europäischen Rana-Arten und die Kältigkeit der Klimaregeln». Võib kindlalt väita, et Hans Kauri oli üks esimesi zoologe, kes püstitas praeguse ajani aktuaalse ning lõplikult lahendamata probleemi roheliste konnade süstemaatikast.

Oma osa teadustöö kõrval nõudis ka aktiivne ühiskondlik tegevus. HK osalemisel ilmusid 10-kõtteline

naalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja kohale valiti õigusteaduse kandidaat dotsent HERBERT LINDMAE. Dotsendikutset taotleti majandusteaduste kandidaadile NADEZDA IVANOVALE ja pedagogikakandidaadile LEA LEPMANNILE.

PIKAKS

läks jooksvate küsimuste loetelu. Aga teeme lühidalt.

● Haldusprorektor Vello Peedimaa tuletas meelde, et pärast 1965. aastat on peahoone põlenud neli korda. Ta kutsus kõiki kaasa mõtlema — pöördume siin ka kõigi lugejate poole —, mida teha, et põlemisi ära hoida. Ja kas suitsetame edasi?

● Kinnitati kaks üliõpilasorganisatsiooni: 1) taastati 1919. aastal asutatud Eesti Naisüliõpilaste Selts 2) korporatsioon «Ugala».

Registreeriti ka 1930. aastal asutatud Akadeemiline Pedagoogika Selts.

● Teoreetilise füüsika kateeder otsustati ümber nimetada teoreetilise füüsika ja astrofüüsika kateedriks.

● Nõukogu otsustas näha ette ülikooli õppepoole struktuuris teaduskondade ja kateedrite kõrval instituutide moodustamise võimaluse. Toetati sotsioloogiaosakonna juhataja prof. Paul Kenkmanni ettepanekut alustada sotsioloogia instituudi loomise eeltööd. Sotsioloogia erialale hakatakse võtma üliõpilasi 1989. aastast.

● Teadusraamatukogu direktor Laine Peep naasis Rootsist, kus kingiti 57 kasti raamatuid.

● Oppeprorektor Valter Haamer meenutas hariduskonverentsi ning juhtis tähelepanu, et Moskva konverentsi delegatsioon on kõrgkooliteaduse 7 esindajast 4 ülikoolist: J. Kärner, P. Kreitzberg, I. Koolmeister ja M. Lauristin.

VARJE SOOTAK

«Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas», ülevaateos «Meie Maa: Eesti sõnas ja pildis» ning kirjutised Välis-Eesti teadusest «Tulimulla» mitmes numbris.

\*\*\*

TUNNUSTATUD zooloog valiti Lundi ülikooli zoologia dotsendiks (1959) ning aasta hiljem zoologia professori kohusetäitjaks. Alates 1963. aastast töötas HK Norras Bergenis ülikooli zoologia ja ökoloogia professorina. Taas võitsid tähelepanu selgrootud. 1959. aastal valiti prof. H. Kauri vastloodud rahvusvahelise programmi «Inimene ja biosfäär» tundra projekti Norra grupi juhiks.

Kolleegide tunnustusele ja rahvusvahelisele mainele viitab valimine ülemaailmselt tunnustatud väljaande «Ecological Studies: Fennoscandia Tundra Ecosystems» toimetuskolleegiumi (1975), samuti Norra Teaduste Akadeemia (samas ka TRÜ prof. J. Lotman), Ameerika ja Briti Arahnoloogilise Seltsi ning Põhjamaade Herpetoloogia Seltsi liikmeks.

JAANUS KIILI

## Teadusosakonna nõukogus

VALJAVOTTEID MITMELT KOOSOLEKULT

● Otsustati luua psühhodiagnostika labor loogika ja psühholoogia kateedri juurde ning välissuhtlemise õigusprobleemide labor õigus-teaduskonnas.

● Otsustati luua Tartusse teaduspark.

● Toetati taotlust Toronto ülikooli prof. Endel Tulvingule TRÜ audoktori nimetuse omistamiseks ning Stockholmi ülikooli prof. Aleksander Loidi kandidatuuri taas-esitamist taotlust.

● Kinnitati väliskoostöölepingud Praha Hügieeni ja Mikrobioloogia Instituutidega (juhendaja prof. A. Lenzner) ja SDV Riikliku Immuunopreparaatide ja Sõetmete Instituutiga (juhendaja keemiakand. T. Püssa).

● Kinnitati neuroloogia ja neurokirurgia kateedri prof. teadusprorektori asetäitja Arvo Tiku kandidatuur 1989. aastal meditsiini alal NSV Liidu riikliku preemiataotluste kollektiivi koosseisu.

● Arutati ülikooli zoologia-muuseumis viimaste aastakümnete kujunenud katastroofilist olukorda. Fondikogude hoidmiseks puuduvad nõuetekohased ruumid, paljud väärtuslikud kogud on riknenud ja hävinud. Puudub konkreetne perspektiiv olukorra kiireks parandamiseks.

Võeti vastu otsus hädavajalike abinõude rakendamiseks, mis eeldab vähemalt 100 m² täiendava põrandapinna juurdesaamist fondikogude paigutamiseks, uute kogukapide valmistamist, koosseisude laiendamist.

On vaja projekteerida ja ehitada uus fondihoidla.

## Aitäh kõigile ajalehe abilistele!

Seoses ajalehe «TRÜ» 40. aastapäeva avaldati rektori käskkirjas tänu

1) toimetuse kauaaegsetele ühiskondlikele keeletoimetajatele ELLEN UUSPOLLULE, ASTA VESKILE, REET KASIKULE, JORI VALGELE;

2) žurnalistika kateedri, kinokabineti ja garaaži kollektiivile;

3) linna trüükijale;

4) autoritele TULLIO ILOMET-SALE, PEETER OLESKILE, HENN KÄRIKULE, TONU PEETSILE, KALEV VILGATSILE, TIIT PRUULILE ja PRIIT PULLERITSULE;

5) toimetuse korrespondentide INDREK UDELE ja toimetaja VARJE SOOTAKILE.

Toimetuse aitäh ka kõigile õnnitlejale.





## Sõjalisest õpetusest ühes USA kolledžis

(KOHAPEALSE NÄGEMUS)

Erinevalt Nõukogude kõrgkoolidest on enamikus USA kolledžites kõik õppeained vabatahtlikud. Diplom saamiseks tuleb läbi teha teatav miinimumarv kursusi, neist kindel osa oma erialal. Ülejäänud ained on aga vabalt valitavad ning pakutavate ainete seas on — küll mitte absoluutselt kõigis kõrgkoolides — ka sõjaline õpetus.

Kokku neli aastat kestva kolledžistuudiumi jooksul pakutakse kaheksa ühesemestrilist sõjalist ainet, mis moodustavad enam-vähem üksteisele järgneva ahela. Kuid nendel kursustel osalemine on täiesti vabatahtlik nagu kõigis teisteski ainetes.

Kolmanda õppeaasta alguses võib sõlmida armeega lepingu reservohvitseriks saamise kohta. Armeed kohustab see toetama üliõpilast rahaliselt: tasuma ülejäänud kahe aasta õppemaksu ning õpikute hinna (ca 400 dollarit aastas, sest õpikud tuleb tudengil ise osta, raamatukogust neid ei saa), lisaks maks-

ma 100 dollarit stipendiumi kuus. Kuna õppemaks parimates kolledžites on võrreldav tööliste aastapalgaga enne maksude mahaarvamist, on võimalus osa sellest armee käest saada ilmselt küllalt ahvatlev.

Vastutasuks peab üliõpilane teema igal semestril läbi vähemalt ühe sõjalise aine. Kuna aga leping sõlmitakse alles kolmanda kursuse hakul, on soovitatav alustada hiljemalt teisel õppeaastal. Ja mitte ainult sellepärast, et muidu tuleks viimastel semestritel läbida kaks või koguni kolm sõjalist ainet korraga. Pärast kolmanda kursuse lõpetamist on ette nähtud kuuenädalane õppustega laager, aga neid, kes pole lepingu sõlmimise hetkeks piisavalt sõjalisi aineid läbi võtnud, ootab suvel veel teinegi sama pikk täienduslaager ettevalmistuse kiirendamiseks. Sõjaline õpetus kolledžis endas toimub loengute vormis ning praktiliste tundidena maastikul.

Sõjalise tundides on kohustuslik laigulise mündri kandmine (selle

väljastab armee tasuta). Kuna mündrikandjaid kohtab loengutel ning nende vaheaegadel peaaegu igal pool, on mul küllalt kerge väita, et sõjalise kursustel kuulajatest nähtavasti puudust ei tunda.

Pärast kolledži lõpetamist on sõjalise ettevalmistuse saanu kohustatud teenima neli aastat tegevohvitserina USA armees või siis edasi õppima sõjakoolis.

Nagu näha, pole olulisemas vahel TRÜga teab kui suur; küll aga on sootuks erinev see lähtealus, millest kõik algab: ühel pool vabatahtlikkus, teisel pool range sundus.

TOOMAS TAMM,  
Lafayette'i kolledži  
(Pennsylvania, USA)  
keemiaüliõpilane

(Vahendanud ja ajalehe jaoks seadnud Priit Pullerits).

Toomas Tamm lõpetas kevadel TRÜ keemia III kursuse ja õpib edasi Ameerika Ühendriikides Lafayette'i kolledžis.

Inimesi leidub igasuguseid ja on ka mitmesuguseid «rohelisti». Viljandis on ringlemas Eesti roheline liikumise programmi projekti esikiis. Seal on sõna-sõnalt: «Rohelise liikumise lõppeesmärgiks Eestimaal oleks ökoloogilis-kommunitaarne ühiskond — «ökokommunism» — nähtus, mis kõrgelt arenenud riikides, aga ka mujal juba praegu eksisteerib ja areneb.»

Neis lausetes on, mille üle tõsiselt järele mõelda. Loodame, et eskiis jääb eskiisiks.

Võib-olla on mujalgi selliseid projekte eskiise ja äkki TRÜ seinte vahelgi?!

JAAK JAAKU,  
keem. III k.

## Sic transit...

Looduskaitse on keskkonna, loodusvarade ja loodusobjektide kaitse. Selle ülesanne on säilitada loodust mitmekesisena, inimestele kõlbliku elukeskkonnana. Aluseks on teadmised loodusest. Inimkonna edasiseks eksisteerimiseks on vaja uurida organismide ja nende koosluste olemust, seda mõista. On oluline elusolendite ehituse-talitluse ja sisemiste seoste, nende väikesekonnale reageerimise terviklik tundmine. Praegusel ajal moodustab looduskaitse inimkultuuri olulise osa.

Tartu Üliõpilaste Looduskaitse

Ring püüab kaasa lüüa taolise missiooni edendamisel. Eesmärgiks on loodushoidliku kultuuriga ühiskond.

Looduskaitse ringi liikmed teavad oma osa. Tegutsetakse piires, mida riiklik noorsoopoliitika lubab ja natuke rohkemgi... Näiteks tutvustati EPA esimese kursuse «rohelistele» looduskaitse olemust ja 4.—8. novembrini kolati Paukjärve kallastel. Jäi aega maailmaprobleemidele. Pole meil õigust ega ole meie asi lüüa kaasa Tartu loodusuurijate ja Tallinna rohelistele vahelises võimuvõitluses.



Istuvad ja keegi pole nõus: ei iseenda, üksteise ega ka olemasoleva ülikoolilindusega. OLAVI PAIDE foto diskussioonilt «Akadeemiline noorus — eesmärgid ja võimalused».

## SEESTUMUS

Mis kell jälle? Tilguti kõlgub ja ajast ta raag pole ees. Kui kaugele mõte ka mölgub, raag pea.e käib, tunnimeest!

Kolm lööki! Tund haarata mappi, rutt üles ja tarkuse mäest. Oh, muusad! Teid anüksin appi, et halliks ei täheks kõik käest.

Saand seestumus päevade proosaks, lamp kaua küll kumanud oost. Onn neile, kel põsed jäänd roosaks veel errugi minnes sest tööst.

Gustav Suits, «Tuli ja tuul»

KJU NOOR-EESTI, Stockholm 1950

## «Vana Suits» 105

Kirjutasin oma nime mag. phil. G. Suitsu stuudiumilehele värinaga süles ja teatava erutuspingega südames. Taaralinna hõljuvad legendid Tartu Ülikooli eesti ja üldise kirjanduse professorist, poeedist ning kunagisest nooreestlasest Gustav Suitsust o'id minuni kandunud juba gümnaasiumipäevil. Küllap just siis otsustasingi, võibolla isegi pisut alateadlikult oma edaspidise tee ja saatuse siduda selle salapärase ja minu jaoks kõike vaimutõsisest ning aatelist kandva inimesega.

Mag. Suitsu või — nagu ta toorkord tudengite seas tuntud oli — «vana Vingu» või «vana Suitsu» loengud olid kuulsanud ülikooli peahoone valgesse hämarusse kuulajaid laupäeva õhtusest ajast hoolimata rohkesti. Teada oli, et seal ei käinud mitte ainult kirjandust õppivad tudengid, vaid neid oli ka teistelt aladelt. Koguni päris «tänavalt» ja «vabainimesi» oli täistuldes 5. auditorium ligi tõmmanud. Ega neid seal muidu nii palju poleks olnud, et «saba» uksest välja. Sageli olla lektor siis kogu kuulajaskonnaga aulasse ümber pidanud asuma.

Mäletan, kuidas ma veel gümnaasistuna olin nagu muu seas jalutanud peahoone ümber, kui kell G. Suitsu loengu õpuaga hakkas näitama. Tegelikult oli võimatu täpne olla. Minu tähelepanekud olid näidanud, et kui lektoril ettevalmistatud materjal loengutunnist varem otsa lõppes, pani ta oma lehed kokku ja lõpetas. Kuid harvad polnud ka vastupidised juhud, mil loeng piiramatult üle aja veeres. Ja ikka o'id siis vabakslastud tudengid vastu tulles kuidagi iseäralikult elevil silmadega.

Tollal, kui ma veel peahoone samaste vahel sisse minna ei sõandanud, tekitasid need kokkupuuted minus salapära ja uudishimu. Nendest aetuna o'in mõnigi kord läinud vanasse heasse «Wernerisse», mis Tartu literaatide tuntud kogunemiskoht oli. Püüsin kusagil nurgalauas istudes vaikelt, kuidas suuri kirjandusasju aetakse.

Sageli oli teiste hulgas ka Gustav Suits. Kord juhtus seal olema, kui bravuurne Johannes Schütz lauda istudes vanameistri tervitust: «Tere, Max!». Suits vastas rahulikult: «Tere, Lex!». Juba siis jäi G. Suitsust mulje, et ta on pidevalt tugeva sisemise pinge all. Näilisele tasakaalukusele vaatamata. Tavaliselt ei naernud ta kunagi, kuigi võis üsna heatahtlikult muialta. Ta ei tõstnud häält ega vehkinud kätega, ettevaatlikkus tundus olevat tal loomuses. Kui Suits ärritus, võis terasemal tähelepanekul märgata ainult ta huulte kergelt väreist, varjatuna vurrudest, või ärevat silmasähvatust ümmarguste prilliklaaside tagant. Kui ta vaidluses liialt ärrituma hakkas, nõksatas ta peaga paremale, tõusis, võitis mapi, noogutas laudkonna poole ja lahkus, paremat kätt mapiaga veidi ettepoole hoides.

Kõik need varased kokkupuuted Gustav Suitsuga segunesid meeltes ettekujutusega heroilise ja paatosliku «Elu tule» lauliku kuuga. Seda raamatut o'in kandnud kaasas kui talismani, neid laule pähe õpinud ja koosolemistel dekameerinud. Meie gümnaasiumitõdrukid kopeerisid neid oma salmikutesse. Eriti võlusid meid aga poeedi julged armastusluuletused.

Redalt on iäänud meelde kohutamine Gustav Suitsuga minu esimesel tudengiaastal magistri avaloengul.

Kuulajaid oli toorkord vist küll üle saja. Pikad, üksteise kõrvale lükitud pingid olid noori kirjandus-

jüngreid tihedalt täis. Oli püstitseisjaidki. Kell lõi oma akadeemilise veerandi, kuid «vana Suitsu» samme polnud kuulda. Istusime tüdrukutega esimeses reas, sülepead ootusärevalt näpus. Vanema tudengid o'id rühulikumad. Kogemise meiegi hiljem, et magister on parandamatu hilineja. Vahel võis ta küll hoopis tulemata jääda, kui ta loenguks vajalikkudeks pensusil ette polnud jõudnud valmistada. Kuid siis oleks ju tema viienda auditooriumi uksele rippunud silt «Täname loeng jääb pidamata».

Kui mag. phil. G. Suits lõpuks ilmus, vaikis ootamisel tõusnud summin korrapealt ja asendus hoopis uue, kummalise heliga. Kõik see 100 inimest kraapis lektori teroituseks laua all ja gu vastamisi. Selline oli tava. Mäletan, kuidas jäin pärani silmil professorit jälgima, iga detaili mälu soovitatades. G. Suitsul olid lühikesed, kuid energiat varjavad, tippivad sammud ja pisut halb rüht. Kuigi ta oli vältimusest korrekline, ei paistnud ta omeli nii silma, kui solidsuse poolest tuntud keeleteadlane A. Saarrest. Härrasid nende välimuse järgkond väikest kasvu kandale pisut pilgu jaoks tundus mustjas üllgi võrdlema harjunud naisterahva suur oleval. Veelgi terasem vaatlaja leidis puudusi püksivihkide säravuses ja märkas veidi väljaveninud taskuidki. Meelekohtadelt juba halliks kippuvad juuksed o'id aga korralikult kammitud. Ovaalne pea jättis korrapealt tõelise, tõsise teadlase mulje. Seda toonitasid vee-gi näpitspruude taha varjatud sinised sumad, kandmas kõrget laupa, millest õpetlasel oli komme aeg-aalt käega üle übistada.

Kauaoodatud lektor tõusis tervitava jalakrobina saatel kateedrisse ja võitis seal istet. Vaid mõni hekk tunnistas ta oma seekordset auditooriumi ja alustas seejärel loengut poeetilise pöördumisega: «Lahked kuulajad!» Ja nagu sellest ei piisaks, lisas: «Mu loengute muusad!» Siis kummardus ta puldi kohale, kuhu oli lootanud põuelaskust otsitud, peaaegu lindmärgad lehed valmis loenguteksidega, vastsündinud teadusliku loominguga. Seda hakkas ta ette kandma pikku kuulajate poole enam kordagi tõstmata. Aeglaselt, rahulikult, tasasevõitu häälega luges ta keeleliselt keerukat teksti, mis oli tulvil lõputuid kordusi, kummalisi keelendeid (nagu toonitatagu, lisatagu, literatuurilisandina ütleksin jms.), võõrsõnu ja tundmatuid nimesid. Kõikide nendega mängis erudiidist professor lausa žonglöörliku osavusega. Meie, alles hiljaegu maalt tulnud tüdrukud ei tundnud ära oma emakeelt. Vaatasime kokkunenult üksteisele oisa, kuni tabasime vanemate tudengite muhelevad pilgud. Vahtses sügav vaikus, altium silentium. Seda rikkus ainult rutlavate pliiatside ja pööratavate märkmikulehtede kähin, mis püüdis jäädvustada vaimusuuruse sädlevaid mõttehüperboole.

Mag. Suits pidas loenguid ja andis seminare ainult erikursustes. Eksamil nõutava üldkursuse materjali pidi tema jünger ise leidma võõrkeelseid käsiraamatuid ja algmaterjali «läbi kündes». Oma märkmeid lehitsedes leidsin sealt mõned õpetajapoolsed tähendused:

\* «Ei ole tähtis, et teile kõik ette loetaks nagu keskajal, tähtis on, et te võimalikult palju ise loeksite ja läbi töotaksite.»

\* «Aga kahjateksin nüüsguse läänelise orientatsiooni ülepingutust, et iga Nõukogude Liidus ilmuv raamat ja ajaleht oleks suletud kinniseks ja arusaamatuks iga noorema eestlase jaoks.»

(Järg 4. lk.)



## „Vana...“

(Algus 3. lk.)

G. Suuts suhtus oma loengute muusadesse nõudlikult, enesega võrdseks pidavalt. Ta oli oma lohtu nõudlikkusega kui treener, kes tahab hoolatustelt kõik võimaliku kätte saada. Teadsime, et ta luges ise prantsuse, inglise, saksa, soome, rootsi, norra, taani ja vene keeles. Orienteerudes suurepäraselt Euroopa kaasaegses kirjandusteaduslikus metoodikas ja mõttes nõudis ta seda ka oma tudengilt.

Püüdsime teenida üksteise võidu Suutsult heatahtlikku pilku ja väriseme paljalt juba mõttestki tema teravalt sarkastilistele märkustele. Oli tavaline, et «vana Vingu» jüngerid tuiusid õhtupimeduses raamatukogu põhjatutest arhiividest Toomele, silme ees virvendamas koltunud lehtede read. Sellest hoolimata tabas mõndagi tudengit oma kaua ettevalmistatud seminaritöö esitamisel Suutsu hävitav «Mõrk!». Kes siis sellest suutis ellu jääda, kohustus peagi enneolematu suutsuliku eksamiterroriga.

Opingutsüklid olid jaotatud kolmeks: alam-, kesk- ja ülemastmeks. Viimane eksam kestis 17 tundi. Algas aga alati 5 tundi kestva kirjaliku tööga, milles tuli vastata ammendavalt viiele teaduslikule küsimusele. Mingeid pileteid polnud. Suuts küsis läbi kogu programmi. Nõudis ta aga vastavalt võimetele. Näiteks romanist K. Taev sai alandatud hinde, kuna ta ei teadnud, kes oli tollal Barcelona ülikoolis kirjanduse professoriks.

Ainult mõningatesse tütarlastesse suhtus vana Suuts teatava respektiga. Nähtavasti oli ta veendunud sugupoolte parandamatus ebavõrdsuses. Nii küsis ta minultki esimesel, aamastme eksamil: «Oelge, preili, kas Kalevipoeg oskas luge da?» Küllap punastasin ja vastasin midagi kokkunuft. Kuid halastamatu ülikoolivägilane jätkas oma galantsel mängu: «Missugune prantsuse kirjanik võrdleb armastust büfsteegiga?» Silme ees hakkas ujuma paks udu. Kõik mu päheõpitud teadmistevaru oli lootusetult segi paisatud. See oli lõpp. Järgmise astme eksamiteni ma seekord ei jõudnudki. Sellest hoolimata sai minust aga mag. phil. Gustav Suutsu väsimatu kuulaja. Ehk tema enda sõnade järgi «loengute takis tunud tudeng», igavene üliõpilane.

Stud. phil 1921—44 M. R.

Märkus: mälu värskendamiseks on kasutatud ka G. Suutsu, E. Siiraku, L. Raua, K. Taeva, A. Vinkeli ja V. Adamsi mälestusi.

## Tohutult palju

luulet saab kuulda teadusraamatukogus toimuvatel Tallinna Kirjanike Maja külalisõhtutel 7.—15. detsembrini! Loetakse (sekka ka lauldakse) Helmut Tarandi, Kalju Lepiku, Henrik Visnapuu ja Artur Alliksaare loomingut, toimub ka Wellesto õhtu. Esinejate nimekiri on veel pikem: Guido Kangur, Tõnu Oja, Priit Pedajas, Ago-Endrik Kerge, Viuu Härm, Jüri Krjukov, Andrus Vaarik, sise- ja väliswellestolased jt. Õhtud algavad kell 18, kui pea tuupimisest parasjagu sassis.

Päasmeid saab «Vanemuise» kontserdisaali kassast ja täpsemat informatsiooni «Edasist». Kes luulele eelistab nalja või mõlemast lugu peab, läheb 13. detsembril kas kell 18 või 21 «Vanemuise» kontserdisaali, kus pealkirja «Kaks kärbest» all teravmeelised eriti päevakajaliselt Priit Aimla ja Jüri Aarma.

HENN-KAAREL HELLAT,  
Kirjanike Maja residentid  
rollis

## „Uimane ja ...“

(Algus 1. lk.)

neli — arvamisi naistest. Läks iga-  
ti asja ette.

Geograafide kava hindamiseks pidi teatrisaalist diskosaali ümber kolima. Seal toimunud võiks lühidalt iseloomustada sõnaga «sürr». Üks järjekordseist kaose- või maailmalõpukavadeist. Aga mõte oli olemas. Ja südamestttu, ev ning läbi mõeldud pealekauba, lisaks edukalt ette mängitud. Vaatajate ees nööri-  
ridega piiratud alal oli kogu ümbritseva mõttetus, huilumeelsus, traagika. Kes juhtus sel suvel nägema Hännike rühma taidluskava vabariiklikul õpilasmalevate kokkutulekul, võis geograafide kavaga ilmseid paralleele otsida. Võib-olla vaid video kasutamine Pink Floyd lauluteksti ettelugemisel oli liig luskuslik ja mõjus ülepakkumisenä, muus osas pretensioone ei ole.

«Täiesti kõrgel kunstilisel tasemel olevaks» arvas geograafide kava ka žürii, kui selle esikoha vääriliseks tunnistas. Teist-kolmandat kohta jäid jagama üksteist suure-

päraselt täiendavad eesti filoloogide ja geoloogide kavad. Spetsiaalpriisi osaliseks sai lisaks eespool nimetatud J. Gagarini osatäitjale veel ka saksofonimängija viimasest kavast. Tema lõpetas etteaste žürii esindaja sõnade järgi «meeli-  
ülendava akordiga». (Anname andeks keelevääratuse, küllap siiski noodiga.) Eripreemia sai ka žürii Miss.

\*\*\*

Võimendatuna hakkasid taidluskonkursi lõppedes kõrvus kumiseva fiilide kavas kasutatud Trubetsky sõnad: «Uimane ja väsinud ma tänagi näin...» Kui kaua veel?

INGRID VEIDENBERG  
žurn. II k.

P. S. Nimetissõrmega ringi vedades tahaksin teha suure häbi-häbi žurna rebastele, kel küll kava olemas, ent saba jalge vahel oli.

\*\*\*

7. detsembril kl. 18 toimub klubis (ruumis 201) taidlusvõitjate austamine.



Naaberkõrgkooli rebase JAANUS ALLIKA fotole on jäänud üks esikohageograafidest.

## Vastuseks

25. novembril avaldatud artiklile «Nõrdimust tekitav nimestik»

Jaa, käesoleval ajal on meie maal kasutusel olev arvutiasjandus ikka veel nii algelisel tasemel, et see ei võimalda eesti nimesid õigesti esitada. Meie NSV Liidus toodetud arvutid baseeruvad USA-s väljatöötatud süsteemidel, mida on täiendatud vaid nende slaavi tähtedega, millel inglise keele tähestikus vaste puudub. Seega ei ole arvutite sisend- ja väljundseadmetel varustatud nende eesti keele tähestiku tähtedega, mis puuduvad inglise keele tähestikus. Kuna kõik trükkali märgid on jäigalt sisse valatud, siis puudub kohapeal võimalus puuduvate tähtede lisamiseks või muutmiseks.

Küsimus taandub ainult nende eesti keele tähtede esitamisele arvuti sisend-väljundseadmetel, mis seal puuduvad. Praegu on kasutusel kaks võimalust:

1. Arvutil puuduvate tähtede esitamine kahekohalisena, kusjuures esimesel kohal tuuakse alustäht ja teisel kohal ülämärk. Seda lahendust kasutatakse samadel põhistel ka telegraafis.

2. Puuduvate tähtede asendamine märkidega, mida eesti keele nimedes ei esine või esineb harva.

Paljud arvutuskused (TPI, EPA) kasutavad esimest moodust.

Selle puudus on, et ta teeb nime pikemaks ja kirjpilt on ka moonutatud. Meil kasutusel olevas andmete juhtimissüsteemis on vead kasutusele teine moodus, millel on juba mainitud artiklis esie toodud puudused.

Kolmas võimalus oleks üleminek kas inglise- või venekeelsetele nimekirjadele, kuid nendes oleksid eesti nimed samuti moonutatud.

Kaasaegsetel personaalarvutitel on hoopis teisel põhimõttel töötavad trükkalid ning märgigeneraatorid on lihtsalt muudetavad, mistõttu väljundseadmetel saab kujutada suvalisi sümboliteid. Sellega seoses on värskest välja töötatud ka eesti tähtede paigutuse vabariiklik standard.

Nagu näete, oleme artiklis esitatud probleemist kogu aeg teadlikud olnud. Muuseas lätlasted jpt. väikerahvad on veel suuremates raskustes ja ka sakslased pole sellest hädast priid. Alati oleme tellijaid eelnevalt hoiatanud olemasolevatest puudustest. Praegu tuleb tööde tellijatel valida: kas kirjutada meie poolt esitatud nimekirjad ümber õiges eesti keeles või siis loobuda meie teenuste kasutamisest.

ENN LASN,  
arvutuskeskuse sektori-  
juhataja



## RAAMATUD ROOTSIST

5.—11. dets. on TRÜ Teaduslikus Raamatukogus Rootsist kingitud raamatute väljapanek.

## PSÜHHOLOOGIAPÄEVAD

Loogika ja psühholoogia kateeder ning Eesti Psühholoogide Liit korraldavad 1.—4. detsembrini psühholoogiapäevad. Kavas on Eesti psühholoogia hetkeseisu ja arengutsenaariumide arutamine, täienduskoolitus kaheksas sektsioonis, külalisloengud teiste erialade asjatundjaltel jm.

Avamine ülikooli aulas 1. detsembril kell 10.

Oodatud on nii psühholoogiaosakonna vilistlased kui ka kõik teised psühholoogid.

## Laupäev, 3. dets.

Kl. 10 V. Vahing: Kui palju on meie psühhiaatrias psühholoogiat?

11 J. Kõrgesaar: Humaansus ja õpetamise tehnoloogia meil ja mujal.

12 L. Priimägi: Psühholoogia koht Hegeli filosoofia süsteemis.

Kõik loengud aulas.

14—17.30 Sektsioonid (Tähe tn. aud.)

18 Eesti psühholoogid Eesti poliitikas (Kutsutud on M. Heidmets, A. Herkel, E. Pärnaste, M. Raun, J. Tamm).

## Pühapäev, 4. dets.

10—13 Sektsioonid (Tähe tn. aud.)

14 E. Laigna (Katoliku kirik): Hingekriisist Eestis.

Kavas on täienduskoolitus järgmistes sektsioonides:

1. Meditsiini- ja patopsühholoogia — Anu Aluoja.

2. Koolipsühholoogia — Olev Must

3. Psühhodiagnostika — Kalju Toim

4. Lapse loovuse arendamine — Karin Hango

5. Hälbiiva käitumise psühholoogia — Jüri Saar

6. Ohutuspsühholoogia — Mihhail Kotik

7. Keskkonnapsühholoogia — Toomas Niit

8. Suitsiid ja usaldustelefon — Enno Selirand

Võimalikest muudatustest teatame ülikooli peahoone teadetahvil.

## ÜHEST SAJANDI AVASTUSEST

Pierre Fermat (1601—1665), elukutselt jurist ja Toulouse'i senaator, on tuntud väljapaistvate saavutuste poolest matemaatikas. Antiikautorid uurides jõudis Fermat veendumusele, et arvudest ei teata kaugeltki mitte kõike, ning püstitas mitmeid uusi ülesandeid.

Ühele lahendusele seisab päris lähedal Gerd Faltingsi saavutus (1983) — Mordelli hüpoteesi tõestus. G. Faltingsi saavutusest kirjutavad praegu paljud maailma ajalehed, seda sensatsioonilist tulemust on nimetatud isegi sajandi avastuseks matemaatikas. Milles see seisneb, sellest saab kuulda teisi-päeval, 6. detsembril kl. 16.15 raamatukogu konverentsisaalis. Teemal «Gerd Faltingsi tulemus — sajandi teoreem matemaatikas?» räägib dots. Uno Kaljulaid.

## SEMINAR «KAASAJA KOOLIÕPIK»

Teisipäeval, 6. detsembril kl. 14 plenaaristung nõukogu saalis.

Kolmapäeval, 7. detsembril kl. 14 töö sektsioonides (võõrkeelte sekts. — juh. prof. A. Metsa, matemaatika sekts. — dots. E. Jõgi, füüsika sekts. — vanemõp. E. Pärtel).

Neljapäeval, 8. detsembril kl. 14 vestlusring «Kooli uutmine ja õppekirjandus» ph. 204, juh. prof. J. Mikk.

## RSR!

Rootsi ajakirjandus perestroikast, Baltikumist, Eestist.

Refereerime, analüüsime, vahetame mõtteid.

Koosolek toimub teisipäeval, 6. detsembril kl. 18.15 teadusraamatukogu aud. 321.

RSR

## LAPSE PSÜHHOLOOGIAST

on jäänud veel kaks loengut.

Esmaspäeval, 5. detsembril kl. 19 räägib Aino Lunge algklassi õpilaste psühholoogia iseärasustest.

Esmaspäeval, 12. detsembril kl. 19 vaatleb Aleksander Pulver moraalse käitumise arengut.

Tulla Tähe 4 aud. D-170.

## KÜLALISKAPELL

Täna kl. 19 esineb aulas Dnepropetrovski Meditsiiniinstituudi Koorikappell. Kavas lääne klassika ja vene rahvalaulud. Piletite müük tund enne algust.

## VABA NAITEMÄNGU-SELTS «MUNEV AINE»

telsipäeval, 6. detsembril kl. 19 TRÜ klubis. Henn-Kaarel Hellati õudne kurbmäng «Robinsoni päästja».

Lavastus ja kujundus Jaan Kiholt. Piletite müük tund enne algust klubi kassas.

## FILM JA ANNETUSED

Täna kl. 19 on Vanemuise 46 film «Jeesus Kristuse elu» (dubleeritud eesti keelde).

Saab teha annetusi Meeri Eriinternaatkooli lastele jõulupakkide muretsemiseks.

Tartu Metodisti kirik

## TEATRIKOHTUMISED TRÜ KLUBIS

2.—3. DETS.

## TURU ÜLIÕPILASTEATER

● Reedel, 2. detsembril kl. 19 Eeva-Liisa Manner «Toukokuun lumi» («Maikuu lumi»).

Kl. 22 «Vanemuise» draamastuudio «Lapi õhtu».

● Laupäeval, 3. detsembril kl. 21 TRÜ luuleteater «Valhalla» «Mil-  
leks sünnib inimene» (kava Henrik Visnapuu luu'lest).

Pääsmad müügil klubi kassas tund enne algust.

## TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

● Laupäeval, 3. detsembril kl. 23 OODISKÖ.

● Pühapäeval, 4. detsembril kl. 21 DISKOPROGRAMM «Maailm muutub, muusika muutub...»

## Parimad autorid!

Novembrikuu kolmest «TRÜ-st» jäid tudengitest peale PEETER TALLI, TIIT PRUULI («GAUDEAMUS-SEST»), TARMO VAHTERI (ülikooli mälestusmärgid) ja HANDO SINISALU (UP); õppejõududest taas HENN KÄÄRIK.

Toimetaja VARJE SOOTAK



## TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 34 (1545)

Reede, 9. detsember 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

### Oma välisfond

Eelmise nädala lõpul võis Eesti Raadiost kuulda Tartu ülikooli puudutavaid uudiseid Torontost. Teatavasti viibib rektor professor Jüri Kärner koos abikaasaga praegu Kanada ülikoolides. Toronto ülikooli 1. detsembri pidulikul õhtusõõgil oli kõne all Tartu ülikooli toetusfondi loomine. Initsiatiivgrupp Aavo Luugi ja Jüri Alliku ning Toronto professori Endel Tulvingu eestvõttel on asja ajanud juba aasta aega. Kanada valitsusele on tehtud ettepanek, et TRÜ välisfond muudetakse juriidiliseks isikuks. Kasutada saaks fondi meil nii sihtsuunitlustena kui lihtsalt ülikooli üldvajaduste rahuldamiseks.

### Oma valuutarve

See on juba olemas. Seni ainukesed valuutatehingud on toimunud molekulumudelitega. Alla on kirjutatud juba mitu lepingut.



PUHENDATUD  
ETTEKANDEKOOSOLEK

toimub laupäeval, 10. detsembril kl. 10 ülikooli teadusraamatukogu konverentsisaalis.

Päevakava: «Kolm Bernard Kangro sonetti» (Ain Kaalep), «Ballaadilisusest Bernard Kangro varasemas luules» (Arne Merilai), «Bernard Kangro varasema luule kujundisemantikast» (Kajar Pruul), «Küsimusi Bernard Kangro luulest» (Sirje Ruutsoo), «Intertekstuaalsus ja paragrammatism» (Ab-

surdses ajas» (Hasso Krull), «Bernard Kangro tulek proosakirjandusse» (Oskar Kruus), «Bernard Kangro dramaturgina» (Ants Järv), «Realism ja romaan ajalooliselt vaateveerult. Bernard Kangro käsitus» (Peeter Olesk), «Bernard Kangro ja «Veljesto»» (Tiit Pruuli), «Bernard Kangro ja «Tulimuld»» (Eerik Teder), «Bernard Kangro eesti kirjanduselu organiseerijana Rootsis» (Toivo Kuldsepp), «Ääremärkusi Bernard Kangro kirjandusteaduslikust tegevusest» (Rein Veidemann), «Bernard Kangro ja Valev Uibopuu koostatud koguteos «Eesti talu»» (Leida ja Jaan Lepajõe), «Suursari «Meie maa»» (Jaan Eilart).

Kirjanike Liidu Tartu osakonna kriitikasektsiooni juhatus

### Uus

ILUKIRJANDUSLIK  
VÄLJAANNE  
AlmaNAK

on saadaval järgmise nädala esmaspäevast-teisipäevast TRÜ peahoone ja raamatukogu müügilettides. Hind 1 rbl.

P. S. Oppejoududel on võimalik osta lisaeksemplare lehetoimetusest.

### Alla tugengite sekka ja üle ülemuste

Aula on hõredavõitu. Vaevalt on kunagi meie komsomolikonverentsil nii vähe delegaate kohal olnud. Mäletan, kuis kuuekümnendate lõpul oli isegi pressigruppi vaata et konkurss — kõik ihalesid oma silmaga näha ja kõrvaga kuulda. Nüüd ei nõustunud ligi paarikümnest tudengist, kelle poole pöördusin, ükski kirjutama. Ei osanud pehmeks rääkida? Ega alati oska küll. Ja kas ongi mõtet nii väga, kui ise tunned ning näed meie poliitilise noorsoo-organisatsiooni langust. Kuigi, jah, TPI lehes on üliõpilased välja töötanud oma komsomoliprogrammi ning EPA-ski ei sülitata enne vanasse kaevu, kui uus valmis ei ole. Aga eks nii erinevad kui on kõrgkoolid, ole ka nende tudengid. Kõike seda arvestes võttes ei püüa ma anda mingit terviklikku ülevaadet, vaid lihtsalt mõned killud läbi iseenda prisma.

#### LANGUSE PÕHJUSI

analüüsis oma aruandes ka sekretär Andi Kasak. Mida siin ongi veel lisada, kui «komsomol on aktiivselt toetanud, — mitte ainult toetanud, vaid ka täide viinud nii stalinlikku repressioonide poliitikat kui ka brežnevistlikku magusa äraolemise poliitikat. Ühiskondlikus mälus on see kõik säilinud.» Pluss ületsentraliseeritus ja bürokrateeritus. Aruandja tunnistas, et paraku ei tabanud perestroika kõigepealt mitte komsomolikomiteed, vaid üliõpilaskonda. Kiirenenud ühiskondlikes protsessides ei suudetud leida õiget poliitilist joont. Ei suudetud luua ka üksmeelset ja teotahelist komiteed.

Uuel komiteel tasuks mõelda ka mõningate aruandes sisalduvate ettepanekute üle:

● kiiresti lahendada Gagarini t. 1 maja saatus,

● komsomol tunnistagu seltse ja korporatsioone kui võrdväärseid suhtluspartnereid,

● suvemaleva organiseerimine jäägu eelkõige administratsiooni asjaks,

● Eestimaa ühiskondlik-poliitiline noorteorganisatsioon saab olla vaid iseseisev, sellesse kuulugu noored, kes seda soovivad,

● taotleda ülikooli komsomol-organisatsioonile rajoonikomitee õigusi (praegu on need osaliselt, sest pole finantsiliselt iseseisvust),

● komsomolielu kõige madalamaks lülis olgu teaduskond (kursusel jääb see formaalseks),

● komitee töö operatiivseks juhtimiseks moodustada büroo,

● üliõpilasliit saab kujuneda ainult altpoolt tulevate initsiatiivide.

Asesekretäride etteastetest midagi eriti säravat kirja panna ei ole, pealegi on kõik see juba teada-tuntud. Esialgu planeeritud töö sektioonides hääletati maha (Alar Pandise ettepanekul). Üleüldse oli hääletamist kole palju, protseduur läks sageli päris segaseks. Ei puudunud isegi teatud võitlusmoment, kui läks välissuhete sekretäri kandidaadi valimiseks. Uuel komiteel oli selleks pakkuda nelja keelt valdav ja kogemustega filoloog, juristidel oma mees. Asi jäi konverentsil lahtiseks, järelikult saab komitee oma mehe, vabandust, nais-tudengi paika panna.

Mõni uudis veel. Enam ei tule kurikuulsalt Gagarini rühma. EOE Kesksaap on nii otsustanud ja selle mehed arvasid konverentsil, et selleks ei ole vajadust pöörduda ÜRO-sse ega mujale.

#### MIDA VEEL?

● Komsomolitöö hindamisest. Meil ei ole praegu selleks sobivaid kriteeriume. Miks peab olema mingi kohustuslik «rahuldav» või «mitterahuldav»? Kahtlemata oleks hinnangu andmine objektiivsem näiteks kõigi viie hinde olemasolu puhul. Hoopis küsitavam on — mida siiski hinnata ja mille alusel?

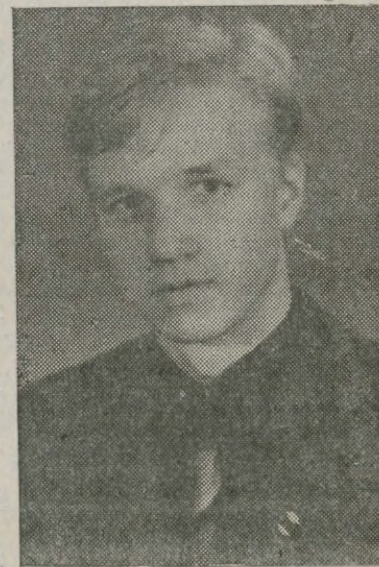
Kas eelmise konverentsi otsuse täitmist, ajaga kaasaskäimist, ainult poliitilist tegevust? Jätan kõik otsad lahtiseks, mõelgem!

● Sallivusest. Kas komsomol ja kõik tekkinud ning tekkinud üliõpilaserühmitused suudavad normaalselt üksteise kõrval eksisteerida? Tahaks loota, et uuev komitee suudab jätkata vanas komitees viimastel aegadel alanud tolerantset suhtumist ning komsomoligi ettevõtmisi ei eirata lihtsalt seepärast, et neid just komsomol teeb. Kui sallivus, siis juba mitmepoolne!

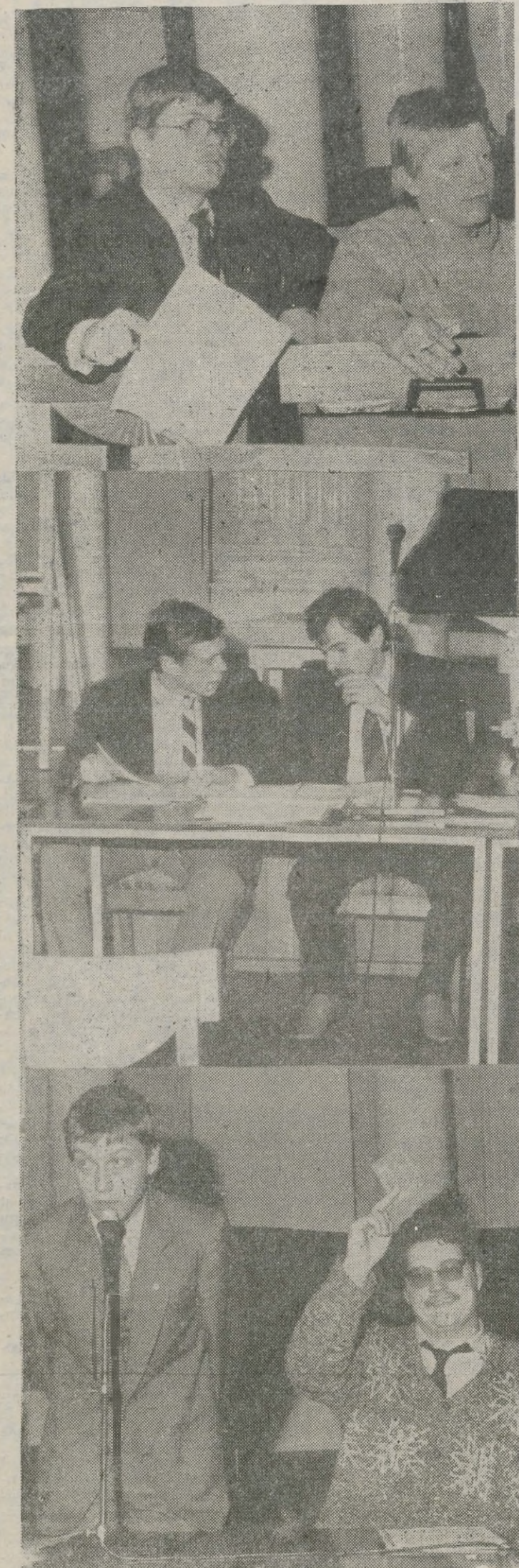
Kõigele vaatamata oli aulas üliõpilasi, kes parandasid resolutsiooni ja otsust väga põhjalikult. Püüti lahti saada üldsõnalisusest ja stampidest. Varsti jõuavad need ka lehte.

● Vasakpoolsed fotod on ANDRES JOALALT.

VARJE SOOTAK



● Ametisse on astunud ülikooli uus komsomolijuht, matemaatika-diplomand ALAR PANDIS.



Mehi konverentsisaalist: ajakirjandustudengid Urmas Loit ja Peeter Tali, asesekretär Asko Pohla ja sekretär Andi Kasak, arstide sekretär Erik Allikmets ja ajaloolaste sekretär Kalev Vilgats.



Ta on sündinud! Kevadel allasutustesse arutamisele jõudnud projekt sai TRÜ nõukogus vastuvõtuküpseks 30. septembril. Nüüd on põhikiri pärast sisemist ja välist iluravi sobiv avaldamiseks. Selle punkt 88 näeb ette, et ülikool ja Eesti NSV Hariduskomitee esitavad põhikirja kinnitamiseks Eesti NSV Ministrite Nõukogule. Põhikiri on juba jõudnud nii Hariduskomiteesse kui ka Ministrite Nõukogusse.

## I. ULDSÄTTED

1. Tartu Ülikool on rahvuslik eesti ülikool. Tartu Ülikool asub Tartu linnas, aadressil Ülikooli tänav 18. Tartu Ülikool Eesti NSV riikliku kõrgkoolina allub Eesti NSV Riiklikule Hariduskomiteele.

2. Ülikool seab oma tegevuse aluseks *Magna Charta Universitatum Europaeum* põhiprintsiibid ning loob tingimused nende rakendamiseks.

### Ülikooli peaülesanneteks on:

2.1. ette valmistada kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste Eesti NSV vajadusteks;

2.2. teha teaduslikke uurimistöid rahvusteadustes, loodus-, täppis- ja ühiskonnateadustes fundamentaalprobleemide alal, arendada rakendusuringuid.

3. Oma peaülesannete täitmiseks tagab ülikool:

3.1. õppetöö kõrge kvaliteedi, mis tugineb õppeprotsessi vormide ja meetodite kaasajastamisele, õppe- ja teadustegevuse loovale ühendamisele;

3.2. kõrgkvalifikatsiooniga teadustöötajate ja õppejõudude kaadri kujundamise ning nende kvalifikatsiooni pideva täiustamise;

3.3. kollektiivile vajalikud töö-, olme- ja puhketingimused;

3.4. õppe- ja teadustöö ajakohase materiaalse baasi;

3.5. kollektiivi omavalitsuse;

3.6. üliõpilaste ja ülikooli töötajate kodanikutunde, aktiivse eluhoiaaku ning maailmavaate kujunemise.

4. Kasutades õigusi ja täites kohustusi, mis tulenevad NSV Liidu ja Eesti seadustest ning käesolevast põhikirjast, järgib ülikool seaduslikkust.

Ülikoolil on õigus langetada omal algatusel õppe- ja teadustöö ning sotsiaal-majandustegevuse valdkonnas mis tahes otsuseid, mis ei ole vastuolus seadusandlusega.

5. Ülikool on juriidiline isik, kellel on oma nimetus ja Eesti NSV riigivapi kujutisega pitsat, oma lipp ja muu sümbolika.

Ülikoolil on konto, samuti ka konto NSV Liidu Välismajandus-pangas.

6. Ülikooli õppekeel ja ametliku asjaajamise keel on eesti keel. Teiste keelte kasutamise õppekeelena üksikutes õpperühmades või ainetes otsustab ülikooli nõukogu.

7. Ülikooli struktuuri moodustavad teaduskonnad, osakonnad, kateedrid, õppe-konsultatsioonipunktid, instituudid, laboratooriumid, katse- ja eksperimentaalala-allüksused, arvutuskeskused, raamatukogud, muuseumid, kirjastused ja teised üksused.

8. Ülikooli struktuuri kinnitab ülikooli nõukogu otsuse alusel rektor.

9. Ülikooli allüksused kasutavad õigusi ja täidavad kohustusi, mis tulenevad käesolevast põhikirjast ning allüksuste põhimäärustest.

Ülikool vastutab allüksuste kohustuste täitmise eest seaduses ettenähtud juhtudel, ulatuses ja korras.

10. Ülikooli koosseisu võivad kuuluda iseseisvateks juriidilisteks isikuteks olevad organisatsioonid. Juriidilisteks isikuteks olevate organisatsioonide loomine, nende tegevuse reorganiseerimine ja lõpetamine toimub seadusandluses ettenähtud korras.

Juriidilisteks isikuteks olevate organisatsioonide suhtes on ülikool kõrgemalseisvaks organiks.

Ülikooli nõusolekul moodustatakse tema juures kehtestatud korras väikeettevõtteid, projekteerimis-, konstrueerimis- ja juurutamisalaste, samuti muude teenuste osutamiseks. Ülikool ei kanna vastutust tema

juures moodustatud kooperatiivide tegevuse eest.

11. Ülikooli koosseisu kuuluvad instituudid võivad olla juriidiliselt iseseisvad organisatsioonid, kes tegelevad vastavalt ülikooli poolt kinnitatud põhikirjale ning kasutavad riigiettevõtte seaduses ettenähtud õigusi.

12. Ülikooli tegevuse võib kehtestatud korras lõpetada Eesti NSV Ministrite Nõukogu.

## II. ÜLIKOOI JUHTIMINE

13. Ülikooli tegevus rajaneb omavalitsuse põhimõtetel, mille kohaselt ülikooli ainujuhtimine on ühitatud ülikooli kollektiivi ning selles tegevsevad ühiskondlike organisatsioonide ja organite osavõtuga ülikooli tegevust puudutavate otsuste ettevalmistamisest, arutamisest ning vastuvõtmisest.

14. Ülikooli juhib rektor, kes valitakse valimiskoguna tegutseva ülikooli laiendatud nõukogu poolt silmapaistvaid teaduslikke tulemusi ning õppe-organisatoorse töö kogemusi omavate ülikooli professorite, aga ka teiste teaduslik-pedagoogilist kutset ja teaduslikku kraadi omavate Eesti NSV kodanike hulgast.

Rektor valitakse salajase hääletamise teel tähtajaga viieks aastaks vastavalt ülikooli nõukogu poolt kinnitatud rektori valimiste määrustikule.

15. Rektor juhib ülikooli kogu tegevust ja korraldab selle tööd. Ta kannab ülikooli seisundi ja tegevuse eest vastutust ülikooli kollektiivi ja ühiskonna ees.

Rektor annab regulaarselt, vähemalt kord aastas, oma tegevusest aru töökollektiivi üldkoosolekule (konverentsile).

16. Rektori ennetähtaegne ametikohalt tagasikutsumine võib toimuda valimiskogu poolt salajase hääletamise teel kooskõlas rektori valimiste määrustikuga.

Rektori ennetähtaegse vabastamise küsimuse hääletamiseks kutsutakse valimiskogu kokku ülikooli nõukogu poolt kas viimase algatusel või vähemalt kahe teaduskonna nõukogu nõudmisel või ülikooli töökollektiivi üldkoosoleku (konverentsi) otsuse alusel.

17. Rektor tegutseb ülikooli nimel ilma erivolitusega, esindab seda kõikides asutustes, ettevõtetes ja organisatsioonides, käsutab ülikooli vara, sõlmib lepinguid, annab volitusi (sealhulgas edasivolitamise õigusega), avab pankades arveldus- ja muid kontosid.

18. Rektor annab oma pädevuse piires käskkirju ja teeb korraldusi, mis on kohustuslikud kõikidele ülikooli kollektiivi liikmetele.

19. Vastavalt kehtivale seadusandlusele võtab rektor tööle ja vabastab töölt ülikooli töötajaid.

20. Õppe-, teadus- ning administratiiv-majandusala vahetut juhtimist teostavad prorektorid.

Prorektorid tegutsevad oma pädevuse piires ülikooli nimel, võivad esindada ülikooli asutustes, ettevõtetes ja organisatsioonides, sõlmida lepinguid ilma volitusega, samuti anda volitusi ülikooli töötajale.

Vastavalt rektori poolt kinnitatud tööjaotusele asendavad prorektorid rektorit viimase äraolekul.

Prorektorite ja teiste ülikooli juhtivate töötajate pädevuse määrab ülikooli rektor.

21. Ülikooli koosseisu kuuluvate iseseisvate organisatsioonide ja nende allüksuste juhid valitakse vastavalt kehtivale seadusandlusele, käesolevale põhikirjale ning ülikooli nõukogu poolt kinnitatud valimismäärustikele.

Instituudi direktori valib instituudi nõukogu laiendatud koosseis.

22. Allüksuste juhtide otsused ja korraldused, mis on tehtud päde-

vuse piires, on kohustuslikud kõigile neile alluvaile töötajale.

23. Ülikooli kollegiaalse juhtimise organ on ülikooli nõukogu. Ülikooli nõukogu moodustab ning tema isikkoosseisu arvu määrab rektor. Nõukogu isikkoosseis kujundatakse vastavalt ülikooli nõukogu põhimääruse nõuetele.

24. Ülikooli nõukogu istungid toimuvad vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui neli korda aastas.

Ülikooli nõukogu istungeid kutsub kokku ja juhatab rektor, viimase äraolekul aga rektori ülesannetes olev prorektor. Ülikooli nõukogu tuleb kokku samuti vähemalt 1/3 nõukogu liikmete või teaduskonna nõukogu nõudmisel.

25. Ülikooli nõukogu võtab oma pädevuse piires vastu otsuseid. Nõukogu otsuseid võetakse vastu lahtisel või salajasel hääletamisel kohalolevate liikmete lihtääle enamusega.

Ülikooli nõukogu on otsustusvõimeline, kui tema istungist võtab osa vähemalt 2/3 nõukogu liikmete koosseisulisest arvust, sealhulgas rektor või tema kohustustes olev prorektor.

Ülikooli nõukogu otsuseid rakendab rektor oma käskkirjade ja korraldustega.

levitamiseks ühiskonnas, rahvuslike kultuuriväärtuste rohkendamiseks ja kaitsmiseks;

26.10. jälgib ülikooli allüksuste tegevuse vastavust ülikooli põhiülesannetele ning käesoleva põhikirja nõuetele.

27. Talle pandud ülesannete täitmiseks ülikooli nõukogu:

27.1. kuulab ära rektori, prorektori, dekaanide ja teiste allüksuste juhtide aruanded õppe-, teadus- ja majandustegevuse käigust;

27.2. kuulab ära rektori tegevusaruande;

27.3. kinnitab ülikoolis õpetatavate erialade loendi ja igal aastal vastuvõetavate üliõpilaste arvu (sh. erialade järgi);

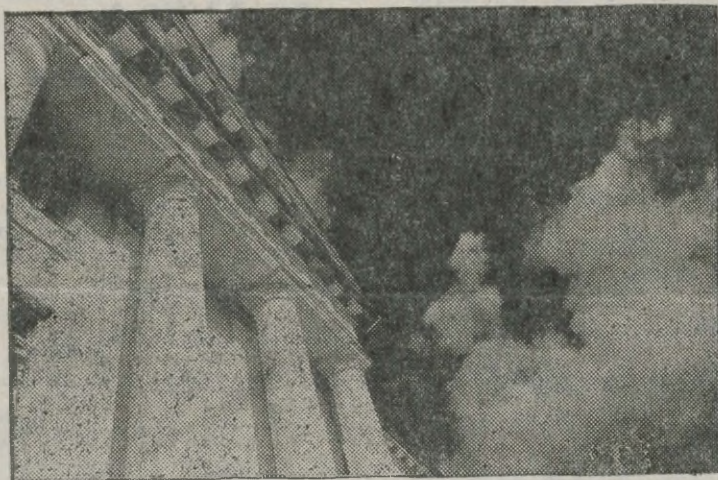
27.4. määrab ülikooli immatrikuleerimise korra ning kinnitab vastuvõttekirjad;

27.5. otsustab teaduskondade, instituutide, osakondade, kateedrite, samuti ülikooli teiste allüksuste loomise, reorganiseerimise ning nende tegevuse lõpetamise küsimusi;

27.6. arutab pikaajalisi koostöölepinguid välisriikide kõrgkoolidega ja teadusasutustega;

27.7. avab ülikooli juures aspirantuuri ja doktorantuuri;

# TARTU ÜLIKOOI



## PÕHIKIRI

26. Ülikooli nõukogu peaülesanneteks on kavandada ja rakendada nõutavaid abinõusid ülikooli tegevuse edendamiseks.

### Selleks ülikooli nõukogu:

26.1. töötab välja ning vastavalt vajadusele täiendab ülikooli pikaajalist arengukava, milles kajastuvad ülikooli õppe-, teadus- ja majandustegevuse põhisuunad;

26.2. otsustab ülikoolis õpetatavate erialade ning nendes ettevalmistatavate spetsialistide arvu üle vastavalt vabariigi vajadustele;

26.3. suunab ülikooli teadustegevust aktuaalsete teadusprobleemide lahendamisele ning tugevdab teadustegevuse seost õppetööga;

26.4. kavandab abinõusid ülikoolis antava hariduse sisu ja õppetöö korralduse, üliõpilaste kodanikukasvatuse arendamiseks;

26.5. töötab välja ülikooli professorite ja teiste õppejõudude ning teadustöötajate kvalifikatsiooni tõstmise ning nende tegevuse hindamise korra;

26.6. kavandab ülikooli õppe- ja teadusalaal koostööd teiste kõrgkoolidega ja teadusasutustega nii NSV Liidus kui ka välisriikides;

26.7. hindab ülikooli materiaalse baasi seisundit ning kavandab selle arengut;

26.8. selgitab välja ja avaldab ülikooli seisukoha vabariigi kultuuri, hariduse, teaduse ja teiste ühiskonnaelu valdkondade aktuaalsetes küsimustes;

26.9. astub vajalikke samme hariduse sotsiaalse prestiiži säilitamiseks ja tõstmiseks ning teadmiste

27.8. omistab ülikooli õppejõududele dotsendi ja professori kutse ja kinnitab ülikooli juures tegutsevate kaitsmisnõukogude poolt omistatud kandidaadi- ja doktorikraade;

27.9. annab soovitusi kaitsmisnõukogude moodustamiseks;

27.10. otsustab ülikooli juures akadeemiliste ning üliõpilasseltside moodustamise;

27.11. asutab teaduslikke ning populaarteaduslikke ajakirju, bülläänne ja teisi perioodilisi väljaandeid;

27.12. kinnitab ülikooli poolt korraldatavate siseriiklike ja rahvusvaheliste konverentside, sümposiumide ja teiste teadusürituste plaane;

27.13. asutab ja määrab ülikooli preemiaid ning nimelisi stipendiume; autasustab ülikooli medaliga; omistab ülikooli audoktori nimetusi;

27.14. teeb ettepanekuid ülikooli põhikirja täiendamise ja muutmise kohta;

27.15. otsustab vastavalt käesolevale põhikirjale ning rektori poolt kinnitatud ülikooli nõukogu põhimäärusele teisi üliõpilaskorraldusi tähtsusega küsimusi.

28. Ülikooli töökollektiiv ning selles tegutsevad ühiskondlikud organisatsioonid ja organid võtavad osa ülikooli tegevust puudutavate otsuste ettevalmistamisest ja rakendamist vastavalt seadustele ja nende põhikirjadele (-määrustele).

29. Ülikooli suhted kõrgemalseisvate organitega rajanevad keskjuh-timise ning ülikooli omavalitsuse

põhimõtete ühitamisel vastavalt käesolevale põhikirjale.

## III. ÜLIKOOI TEADUSKOND

30. Teaduskond on ülikooli põhiline struktuuriüksus, mis valmistab ette spetsialiste lähedastel erialadel.

31. Teaduskonna koosseisu kuuluvad kateedrid, laboratooriumid ning teised allüksused. Teaduskonna struktuuri kinnitab teaduskonna dekaani ettepanekul rektor.

32. Õppe-, teadus- ja kasvatustöö korraldamisel omab teaduskond õigusi ja kannab kohustusi, mis tulenevad käesolevast põhikirjast ning ülikooli nõukogu poolt kinnitatavast teaduskonna põhimäärusest.

33. Teaduskonna tööd juhivad dekaan, kelle valib teaduskonna nõukogu laiendatud koosseis professorite ja dotsentide hulgast viieks aastaks salajasel hääletamisel vastavalt ülikooli nõukogu poolt kinnitatud valimismäärustikule.

Valimiste tulemuste alusel kinnitab dekaani ametisse rektor.

34. Dekaan kannab teaduskonna seisundi ja tegevuse eest vastutust teaduskonna kollektiivi ja ülikooli ees.

Dekaan annab regulaarselt, vähemalt kord aastas, oma tegevusest aru teaduskonna töökollektiivi üldkoosolekule.

35. Dekaaani ennetähtaegne ametikohalt tagasikutsumine toimub teaduskonna laiendatud nõukogu poolt salajase hääletamise teel kooskõlas valimismäärustikuga.

36. Dekaan teeb oma pädevuse piires korraldusi, mis on kohustuslikud kõikidele teaduskonna töötajatele ja üliõpilastele.

37. Õppe-, teadus- ja kasvatustöö vahetuks juhtimiseks teaduskonnas võidakse määrata ametisse prodekaanid. Prodekaanide ametisse määramine toimub dekaani esildisel rektori poolt.

Prodekaanidevahelise tööjaotuse kehtestab dekaan.

38. Teaduskonna kollegiaalse juhtimise organiks on teaduskonna nõukogu. Teaduskonna nõukogu moodustab dekaani ettepanekul rektor. Nõukogu isikkoosseis kujundatakse vastavalt teaduskonna põhimäärusele, tagades kõigi teaduskonna allüksuste esindatuse.

Ühiskonnateaduste kateedrite tööd koordineerimiseks moodustatakse ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu teaduskonna nõukogu õigustes. Ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu moodustab rektor. Nõukogu isikkoosseis kujundatakse vastavalt ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu põhimäärusele.

39. Teaduskonna nõukogu koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui neli korda aastas.

Teaduskonna nõukogu koosolekuid kutsub kokku ja juhatab dekaan, viimase äraolekul aga dekaani ülesannetes olev prodekaan. Teaduskonna nõukogu tuleb kokku samuti vähemalt 1/3 nõukogu liikmete nõudmisel.

40. Teaduskonna nõukogu võtab oma pädevuse piires vastu otsuseid. Nõukogu otsused võetakse vastu kohalolevate liikmete lihtääle enamusega lahtisel või salajasel hääletamisel.

Teaduskonna nõukogu on otsustusvõimeline, kui tema koosolekust võtab osa vähemalt 2/3 nõukogu liikmete koosseisulisest arvust, sealhulgas dekaan või tema kohustes olev prodekaan.

41. Teaduskonna nõukogu peaülesanneteks on kavandada ja rakendada abinõusid teaduskonna profiilile vastavate spetsialistide ettevalmistamise täiustamiseks, õppe- ja kasvatustöö kaasajastamiseks, teaduskonnas tehtava uurimistöö suunamiseks aktuaalsete probleemide lahendamisele ning tema tihedaks seondamiseks õppeprotsessiga.

Talle pandud ülesannete täitmisel kasutab teaduskonna nõukogu õigusi, mis tulenevad käesolevast põhikirjast ning teaduskonna põhimäärusest.

42. Teaduskonna tegevust puudutavate otsuste ettevalmistamisest ja

MEELIS LOKI foto  
(Järg 3. lk)



(Algus 2. lk.)

rakendamise võtavad osa teaduskonna kollektiiv ning selles tegutsed ühiskondlikud organisatsioonid ja organid vastavalt seadusandlusele ning nende põhikirjadele (määrustele).

43. Teaduskondi moodustab, reorganiseerib ja likvideerib ülikooli nõukogu otsuse alusel rektor.

#### IV. ÜLIKOOLI KATEEDER

44. Kateeder on ülikooli õppe- ja teadustöö põhiline allüksus, mis viib läbi õppetööd lähedastes distsipliinides ning teeb teaduslikku uurimistööd kateedri profiilile vastavates teadusharudes.

Kateedri ülesanded ning õigused sätestatakse ülikooli nõukogu poolt kinnitatud kateedri põhimääruses.

45. Kateedrit juhivad kateedri juhataja, kelle valib reeglina teaduskonna nõukogu professorite või dotsentide hulgast viieks aastaks salajasel hääletamisel vastavalt ülikooli nõukogu poolt kehtestatud valimisjärustikule.

Kateedri juhataja valimise tulemused kinnitab rektor.

Oma tegevuses juhindub kateedri juhataja käesolevast põhikirjast ning kateedri põhimäärusest.

46. Kateedri loob, reorganiseerib ja likvideerib ülikooli nõukogu otsuse alusel rektor.

#### V. ÜLIÕPILASKOND

47. Õigus astuda ülikooli on kodanikel, kellel on lõpetatud keskharidus. Statsionaarselt võetakse õppima kuni 35 aasta vanuseid isikuid, põhitöö kõrval — piiramata vanuses.

Teiste liiduvabariikide, samuti välisriikide kodanike õppima asumine ülikooli reguleeritakse NSV Liidu ja Eesti NSV seadusandlike aktidega, samuti erilepingute ja vastuvõttekirjades sisalduvate tingimustega.

48. Vastuvõtt ülikooli toimub vastavalt ülikooli poolt kehtestatud vastuvõttekirjadele.

Vastuvõttekirjad tehakse teatavaks vähemalt 6 kuud enne järjekordse õppeaasta algust.

49. Kõik ülikoolis õppivad üliõpilased moodustavad üliõpilaskonna. Üliõpilaskonna liikmetel on ülikoolis võrdsed õigused ja kohustused, sõltumata rassist, rahvusest, soost, varalisest ja sotsiaalsest seisundist ning usutunnistusest.

50. Ülikooli üliõpilastel on õigus:

50.1. kasutada õppe- ja teadustöö eesmärkidel ülikooli laboratooriume ning nende sisseaset, auditooriume, lugemissaale, raamatukogusid, arvutuskeskusi ja teisi ülikooli varasid ja objekte vastavalt viimaste kasutuskorrale (kodukorrale);

50.2. võtta osa ülikooli juhtimisest, õppeprotsessi korraldamisest ning üliõpilaste olme- ja majandusküsimuste lahendamisele vastavalt käesolevale põhikirjale ning ülikooli nõukogu poolt kinnitatud üliõpilaste omavalitsuse põhimäärusele;

50.3. ühineda üliõpilasseltsidesse ning omaalgatuslikesse ühingutesse ning kasutada nende ürituste läbiviimiseks ülikooli auditooriume ja teisi sobivaid ruume;

50.4. kanda üliõpilasmütsi.

51. Üliõpilaste õigused on seotud nende põhikohustusega — omandada erialane haridus, avar kultuuriline ja poliitiline silmaring, loovalt suhtuda kutsetöös ning aktiivselt kodanikupositsiooniks vajalike teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamisse. Selleks peavad üliõpilased:

51.1. aktiivselt kasutama kõiki ülikooli poolt loodud võimalusi erialase hariduse omandamiseks, kultuurilise ja poliitilise silmaringi avardamiseks;

51.2. heaperemehelikult suhtuma ülikooli varasse;

51.3. aktiivselt kodanikupositsioonilt osalema ülikooli ja ühiskonna asjades, levitama kaasaegseid teadmisi, oma tegevuse kaudu kinnistama ühiskonna vaimsuse ja humanismiideid;

51.4. tundma kõrget kõlbelist vastutust ülikooli ja ühiskonna ees.

52. Ülikooli üliõpilastele antakse kehtestatud vormi kohane üliõpilaspilet ja õpinguraamat.

53. Edukalt õppivad üliõpilased saavad stipendiumi ülikooli nõukogu poolt kinnitatud stipendiumide määrustikus ettenähtud ulatuses ja korras.

54. Üliõpilasele, kes on täitnud kõik õppeplaani ja programmi nõuded, samuti kaitsnud diplomitööd ja sooritanud riigeksamid, omistatakse riigieksamikomisjoni otsusega kvalifikatsioon vastavalt omandatud erialale ja antakse diplom ülikooli lõpetamise kohta ning vastav riinamärk.

55. Kõik ülikooli ettenähtud korras lõpetanud moodustavad ülikooli vilistlaskonna. Vilistlased osutavad ülikoolile jõukohast abi ülikooli arendamisel, teevad ettepanekuid õppe- ja teadustöö edendamiseks, abistavad üliõpilasi kutsevalikul ning tööerakendamisel.

Vilistlased võivad osa võtta ülikooli üliõpilasüritustest ja muudest ülikooli korraldamisel toimuvatest avalikest üritustest, kasutada neil ülikooli sümboolikat, osa võtta üliõpilasseltside ja -ühingute tegevusest vastavalt viimaste põhikirjadele. Koostöö korraldamiseks ülikooliga moodustavad vilistlased ülikooli juures vilistlasnõukogu.

56. Ülikooli lõpetanutele võimaldatakse töö vastavalt vabariigi ja ülikooli vajadustele. Lõpetanute riiklikul töölesuunamisel lähtutakse riiklike tellimustest, ülikooli ja asutuste, ettevõtete ning organisatsioonide vahelistest lepingutest. Riiklike tellimuste ning sõlmitud lepingute täitmise korral võib ülikool anda lõpetanutele iseseisva tööleasumise õiguse.

57. Ülikoolis on kehtestatud auüliõpilase nimetus. Auüliõpilase nimetuse omistab rektor üliõpilaskorraldusosakonna ettepanekul isikutele, kes on oma tegevusega andnud olulise panuse vabariigi kultuuri, hariduse, teaduse edendamisele ning ülikooli arengusse, samuti üliõpilasliikumisse.

58. Ülikooli nõukogu poolt määratud juhtudel, ulatuses ja korras annab ülikool tasulist (isiku kulul) haridust NSV Liidu ja välisriikide kodanikele.

Sellist tasulist kõrgharidust omandavaid kodanikke võetakse ülikooli vastu ilma sisseastumiseksamiteta, kusjuures õppetöö toimub vastavalt individuaalsetele õppeprogrammidele ja -plaanidele. Nimetatud kodanikud kasutavad iseseisva töökorralduse õigust. Õpemuksu suuruse ja selle tasumise korra kehtestab ülikooli nõukogu kooskõlastatult kõrgemalseisvate organitega.

#### VI. ÕPPEJÕUD, TEADUSTÖÖTAJAD JA TEENISTUJAD

59. Ülikoolis on ette nähtud õppejõudude ning teadustöötajate ja õppeabipersonali koosseisulised ametikohad: kateedrijuhataja, professor, konsultant-professor, dotsent, vanemõpetaja, assistent, õpetaja, laboratooriumi juhataja, sektori juhataja, peateadur, juhtiv teadur, vanemteadur, teadur, nooremteadur, vaneminsener, insener, vanemlaborant, laborant, vanempreparaator, preparaator ja muud ametikohad.

60. Õppejõudude ning teadustöötajate ametikohtade täitmine toimub konkursi alusel vastavalt kehtestatud valimiskorrale. Konsultant-professorid määratakse ametikohale rektori poolt dekaani ettepanekul.

61. Ülikooli ja tema allüksuste õppeabi-, teaduslik-tehnilise ja haldus- ning majanduspersonalil ametikohad täidetakse vastavalt koosseisude nimestikule rektori käskkirjaga.

Ülikooli koosseisu kuuluvate juuriidilisteks isikuteks olevate organisatsioonide töötajaid võtavad tööle ja vabastavad töölt nende organisatsioonide juhid (direktorid) vastavalt seadusandlusele.

62. Kehtestatud palgafondi piires on rektoril õigus kinnitada koosseisude nimestik. Rektoril on

õigus kehtestada töötajate ametipalgad ametipalkade skeemides toodud palgavahemikes.

63. Õppeabi- ja haldus- ning majanduspersonalil õigused ja kohustused määratakse kindlaks sisekorra eeskirjadega ja ametijuhenditega. Töösekorraeskirjad kinnitab administratsiooni ja ametiühingukomitee esildusel töökollektiivi konverents. Töötajate ametijuhendid kinnitab vastava allüksuse juht.

64. Ülikool valmistab ette teaduslik-pedagoogilist kaadrit ja loob tingimused selle kvalifikatsiooni tõstmiseks. Selleks valmistab ülikool ette aspirante, doktorante, võimaldab loomingulisi puhkusi, korraldab õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise kursusi ja teaduskondi ning kasutab teisi vorme.

Ülikooli teaduslik-pedagoogilise ja teadusliku kaadri kvalifikatsiooni tõstmise korra ja perioodilisuse, samuti töötajate atesteerimise korra määrab ülikooli nõukogu.

#### VII. ÕPPE- JA ÕPPEMETOODILINE TÖÖ

65. Spetsialiste valmistatakse ülikoolis ette kahes põhilises õppevormis: tootmistöö katkestamisega —

## TARTU ÜLIKOOLI PÕHIKIRI

päevases vormis ja tootmistööd katkestamata. Konkreetsetel erialadel kasutatavad õppevormid ning nende vahekorra määrab ülikool.

66. Ülikoolis õpetatavate erialade loetelu määrab kindlaks ülikooli nõukogu. Üliõpilaste vastuvõtmise plaani (sh. erialade lõikes) kinnitab ülikooli nõukogu, lähtudes riiklike tellimustest, lepingutest asutuste, ettevõtete ning organisatsioonidega ja ülikooli vajadustest.

67. Õppetöö ülikoolis toimub vastavalt teaduskondade nõukogude poolt kinnitatud õppeplaanidele ja õppeprogrammidele.

68. Ülikoolil on järgmised põhilised õppetöö vormid: loengud, laboratoorsed ja praktilised tööd ning seminarid, üliõpilaste iseseisev töö, õppepraktika, menetluspraktika, kursustööd, diplomitööd, konsultatsioonid, kollokviumid, kontrolltööd, arvestused, eksamid. Kasutatavad õppetöö vormid ning nende konkreetse vahekorra määravad vastavalt oma pädevusele teaduskonnad ja kateedrid.

69. Õppeaasta jaguneb reeglina kaheks semestriks, millest kumbki lõpeb eksamissessiooniga. Teaduskonnad võivad kasutada ka teistsuguseid õppetöö perioode. Õppetöö toimub õppetöö perioodiks (semestriks) koostatud tunniplaani alusel. Statsionaarses õppevormis õppivatele üliõpilastele määratakse kaks korda aastas õppevaheaeg üldise kestusega seitse kuni kümme nädalat, teistel üliõpilastel aga 2—4 korda aastas kestusega kaheksa kuni kümme nädalat.

70. Üliõpilaste teadmisi hinnatakse arvestatuna või mittearvestatuna või hindeliste õppetöö vormide puhul hinnatuna «väga hea», «hea», «rahuldav», «mitterahuldav». Edukalt õppivad üliõpilased viiakse kursusel kursusele teaduskonna dekaani korraldusega.

71. Vastavalt kinnitatud õppeprogrammidele annab ülikool välja õpikuid ning õppemetoodilisi materjale. Õppe- ja õppemetoodiliste materjalide väljaandmise aluseks on teaduskondade metoodikakomisjonide ja teaduskondade nõukogude otsused.

72. Vastavalt asutuste, ettevõtete ja organisatsioonidega sõlmitud le-

pingutele ning ülikooli vajadustele valmistab ülikool spetsialiste ette eriprogrammide alusel. Eriprogrammide kinnitab teaduskonna nõukogu.

73. Ülikoolil on õigus sõlmida otselepinguid üliõpilaste õppima suunamiseks (sh. vahetuse korras) teistesse NSV Liidu ja välisriikide kõrgkoolidesse.

74. Ülikoolil on õigus tema käsutuses olevate vahendite piires sõlmida lepinguid välislektorite ja teadlaste töölektumiseks, sh. ekvivalentsuse korras.

75. Ülikool korraldab oma lõpetanute, samuti ka teiste vabariigis töötavate ning ülikooli profiilile vastavate kõrgharidusega spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmist, arendades pidevõpet täienduskoolituseks, ümberõpet, õppimist aspirantuuris ja doktorantuuris ja muudes vormides.

#### VIII. TEADUSLIK UURIMISTÖÖ

76. Teadustöö ülikoolis on suunatud kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide ettevalmistamisele, aktuaalsete loodus-, täppis- ja ühiskonnateaduste fundamentaalprob-

leemide lahendamisele, rahvusteaduste edendamisele, otsinguliste ja rakenduslike uurimuste ning katse-konstrueerimistööde teostamisele.

77. Teadustööd teostatakse ja organiseeritakse ülikoolis vastavalt teaduslike allüksuste ja teadustöö põhimäärusele.

Teadustöö põhilisteks üksusteks on instituudid, kateedrid ja laboratooriumid. Teadustöö toimub temaatilise plaani alusel, mille vaatab läbi teaduskonna nõukogu ja kinnitab rektor.

Teadustööd finantseeritakse kehtestatud korras riigieelarvest, lepinguliste tööde eest ettevõtelt ja organisatsioonidelt saadud vahendite arvel ja muude seadusandluse ettenähtud vahendite arvel.

78. Teadustöö arendamiseks ülikoolis:

78.1. loob teaduslike allüksusi kehtestatud korras, ajutisi töökollektiive jne;

78.2. rajab katse-tootmiskaitisi, sealhulgas koos huvitatud ettevõtete ja organisatsioonidega;

78.3. sõlmib ettevõtete ja organisatsioonidega lepinguid otsinguliste ja rakenduslike uurimistööde teostamiseks;

78.4. seab sisse otsesidemed NSV Liidu ja välisriikide teaduskeskustega, teeb nendega koostööd.

79. Teadustöö korraldamisel on ülikoolil õigus:

79.1. vastavalt sõlmitud lepingutele suunata töötajaid stažeerima teistesse teaduskeskustesse, sh. ka välisriikidesse;

79.2. korraldada vabariiklikke, regionaalseid, üleliidulisi ning rahvusvahelisi konverentse, sümposiume, seminare ja muid teaduslikke nõupidamisi;

79.3. anda välja teaduslikke monograafiaid, artiklikogumikke, reprinte ja ülikooli toimetisi;

79.4. asutada teaduslikke ja populaarteaduslikke ajakirju, luua akadeemilisi seltsi ja ühingu;

79.5. osaleda rahvusvaheliste lepete alusel loodavate ühissetevõtete tegevuses.

80. Silmapaistvaid teaduslikke ja teaduslik-pedagoogilisi tulemusi

saavutanud isikutele võib ülikooli omistada ülikooli audoktori nime-tuse.

81. Silmapaistvaid teaduslikke ja teaduslik-pedagoogilisi tulemusi saavutanud ülikooli töötajaid, samuti ka teisi isikuid, kes on oma tegevusega andnud olulise panuse vabariigi kultuuri ja kõrghariduse arengusse ning oluliselt kaasa aidanud ülikooli arengule, võib ülikooli autasustada ülikooli medaliga.

#### IX. ÜLIKOOLI VARA

82. Ülikooli vara moodustavad hooned, rajatised, seadmed, inventar, samuti muud materiaalsed väärtused ja rahasummad. Kogu ülikooli vara väljendub tema bilansis.

83. Ülikool teostab oma vara valdamise, kasutamise ja kasutamise õigust vastavalt seadusandlusele ja käesolevale põhikirjale.

84. Ülikooli vahendid moodustavad riigieelarvelistest assigneerintutest, lepinguliste uurimistööde täitmistest saadavatest vahenditest, lepingute alusel spetsialistide ettevalmistamisest saadavatest vahenditest, õppe-katsekaitiste, muuseumide ja teiste allüksuste laekumistest saadavatest vahenditest ning muudest seadusandlusega ettenähtud laekumistest.

85. Ülikoolis moodustatakse kehtestatud korras palgafond, stipendiumifond, teaduslik-tehnilise ja sotsiaalse arengu fond, materiaalse ergutamise fond, valuutaeraldiste fond ja muud ettenähtud fondid. Nimetatud fondide kasutamine toimub vastavalt seadusandlusele ning käesolevale põhikirjale ning nende-ga kooskõlas olevatele määrustikele.

86. Ülikoolil on õigus:

86.1. teistele ettevõtetele ja organisatsioonidele üle anda, müüa, vahetada, välja rentida ja anda tasuta kasutamiseks või laenuks hooned, rajatisi, seadmeid, veokeid, inventari, tooret ja muid materiaalseid väärtusi, samuti neid oma bilansist maha kanda, kui need on kulunud või moraalselt vananenud;

86.2. anda ainelisi ressursse ja raha oma fondidest üle teistele ettevõtetele ja organisatsioonidele, kes teevad talle töid või osutavad teenuseid.

86.3. eraldada ülikooli nõukogu poolt määratud korras osa materiaalse ergutamise ja sotsiaalse arengu fondidest allüksustele sõltuvalt nende allüksuste tegevuse tulemustest.

#### X. TEISED TEGEVUS-VALDKONNAD

87. Finantstegevuses, kapitaal-ehituses ja kapitaalremondi teostamisel ning teistes valdkondades kasutab ülikool seadusandluses ning käesolevas põhikirjas ettenähtud õigusi.

#### XI. PÕHIKIRJA KEHTESTAMISE, MUUTMISE JA KEHTETUKS TUNNISTAMISE KORD

88. Tartu Riikliku Ülikooli põhikiri kinnitatakse ülikooli nõukogu ja Eesti NSV Riikliku Hariduskomitee esildusel Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt. Samas korras toimub ka põhikirja muutmine ja kehtetuks tunnistamine.

Põhikirja hakkab kehtima tema kinnitamise momendist.

\*\*\*

NBI Lugemise hõlbustamiseks on toimetus kasutanud ka poolpaksa kirjapilti.

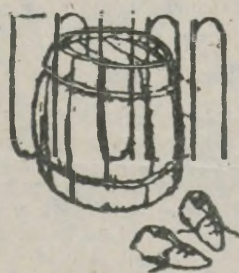






## REIN VIHALEMM 50

Tänast juubilar, lugupeetud kolleegi Rein Vihaletu õnnitlevad kolleegid ja õpilased filosoofia-kateedrist.



## Ebapraktiline ettepanek

Tänaseni on puudunud demagoogia ja valede mõõtmiseks õiged mõõtühikud. Väljendeid «suur vale», «väike peltus», «päris jama», «täitsa lora» jt. käesolevas ühiskondlik-poliitilises situatsioonis kasutada on liialt ebamäärane. Teeme ettepaneku lisada rahvusvaheliste mõõtühik naan, mida tähistatakse liselt väljakujunenud demagoogia mõõtühik Naan, mida tähistatakse järgmiselt N\* (loe: enn astmes gee).

Seoses eeltooduga nõuame kõigis üldhariduskoolides sõjalise algõpetuse asendamist naanomeetriaga. Grupp seltsimehi

## Ainult 10 päeva

ja vana-aasta leht saab täis vaimukat aastanalja. Seega on välja kuulutatud «TRÜ» naljavõistlus.

### LUBATUD ON:

- kirjutada kõigest kõigis žanreis,
- joonistada musta tuši või süsimusta vildikaga,
- osaleda kõigil Eestimaa üliõpilastel ja kõrgkoolide töötajail,
- tuua või saata toimetusse 19. detsembrini.

**KEELATUD ON:** produtseerida mittenaljakaid töid.

Kõige naljakamate piltide ja tükide tegijad saavad ka mõne rahatahe ja käega katsutava eseme, kui nad on oma loomingule avalikult alla kirjutanud enda nime ja kooridinaadi.

## Uhest õppemetoodilisest vahendist

On ilmunud Paul Alvre «Soome keele sõnavaraõpetus ja õigekirjutus» (Tartu 1988, 83 lk.), mis on mõeldud õppemetoodiliseks vahendiks eesti ja soome-ugri filoloogiale. Kirjastaja on Tartu Riiklik Ülikool, kelle rotaprinttrükkide on valmistanud tehniliselt nägusa teose.

See sisulthki õnnestunud õppevahend pole tavaline õpik, vaid ta on ühtlasi teaduslik uurimus, mis on vajalik kõikidele soome-ugri keelte harrastajatele nii meil kui ka mujal. Vastavate probleemide kõrvutamisel eesti keelega aitab see tugevasti kaasa nägemaks meie emakeelegi grammatilise struktuuri üksikkohti uues valguses. Ega asjata pole TRÜ-s soome keel kohustuslik õppeaine kõigile eesti filoloogias osakonna üliõpilastele. Ja vastupidi: Soome ülikoolide vastavad programmid näevad ette eesti keele õpetamise. Seda ülesannet ongi praegu Soomes täitmas viis õppejõudu, kaks eesti keele ja kolm soome-ugri keelte kateedrist.

Eduka õppetöö olulisi eeldusi on teatavasti asjaomase kirjanduse olemasolu. Selles suhtes pole meil soome keel vaeslapse osas, sest alles mõni kuu tagasi ilmus samalt autorilt rotaprinttrükisena «Soome keele võõrsõnad». Prof. P. Alvre virga sule alt on varem tulnud ka sellised õpperaamatud, nagu

«Soome keele õpik iseõppijale», «Soome keeleõpetuse reeglid», «Soome-eesti vestmik», «Soome sõnakonstruktsioonid ja väljendid» I–VII, «Soome vana kirjakeele harjutusülesanded, tekstid ja sõna-seletused» jt.

Vaadeldava raamatu käsituslaad on kontrastiivne. Selle esimene pool annab süstemaatilise ülevaate soome keele tuletusliidetest sõnaliigiti (nimi-, omadussõna-, tegusõna- ja määrsõnaliited) ning liitsõnadest. Sufiksitate arv on soome keeles suur. Ainult osa neist kattub eesti keelega, näit. -ja, -jä (opettaja 'õpetaja', näkijä 'nägija'), -minen (syöminen 'söömine'), -ma, -mä (juoma 'joomine'), -linen (tavallinen 'tavaline'), -isa, -isä (joutuisa 'joudus'), -ele- (juttelen 'juttelen'), -juttelen, -sti (hyvästi 'hästi'). Keeleajalooliselt on huvitav teada, et liide -tar, -tär on tekkinud sõna tytär lühenevusest. Meile ongi -tar tulnud soome keelest (tanssijatar 'tantsijatar' jt.). Võõrtüvega omadussõnadest on tähelepanuväärne llinen-liite asendamine lühemaga (-nen), näit. eepillinen → eepinen, koomillinen → koominen. Samasugune protsess toimub parajasti ka eesti keeles: vrd. analoogne ja süsteemne (varem ainult analoogiline ja süstemaatiline).

Suure praktilise väärtusega on õppevahendi teine pool, kus antakse täpsed juhised nii oma- kui võõrsõnade õigekirjutuse kohta. Võõrsõnade kirjutamine on sageli keerukam kui eesti keeles, näit. tragüikka, poliitikka, aga traaginen ja poliittinen. Vene nimeid transkribeerimise reeglid on osalt teised kui eesti keeles (Orel → Orjol, Tšehov → Tšehhov, Andrej → Andrei jt.). Soomlaselegi raskusi tekitab on vahetegemine oittaa- ja otta-tegusõnatüüpide vahel (aloittaa 'alus' → velvoittaa 'kohustada'). Mitmekümnel leheküljel on vaatluse all õigekirjutuse üksikjuhud, kusjuures ülevaatlikkust suurendab õigete ja valede vormide vastandamine. Sama metoodilist võtet kasutatakse omal ajal edukalt ka J. Aavik oma «Eesti õigekeelsuse õpikus ja grammatikas».

Õppevahendi lõpuosa on pühendatud lühendite moodustamise ja käänamise isearasustele. Loetelud pakuvad läbilõike nii soome oma- kui ka võõrkeelseist lühenditest. Lõpuks juhitakse veel tähelepanu kirjavahemärkide tarvitamise erinevustele soome keeles.

Olen ka ise kirjutanud keeleõpikuid, aga mul pole õnnestunud koostada ühtki nõnda sisutihedat ja paljupakkuvat, nagu on vaadeldud prof. Paul Alvre teos.

PAUL ARISTE

## IME-ta informatsiooni ei sünni

(vt. «TRÜ», 18. nov. 1988, lk. 3)

Informatsioon ei ole asi isene, ta asub kindlas paarisrakendis ühiskonnas valitseva poliitilise ja majandussüsteemiga. Ülim tsentralism ametkondlikus juhtimises on tugevalt pärssinud meie infolevi võimalusi (väliskirjanduse komplekteerimine, rahvusvaheline raamatukogudevaheline laenuvus, võimalused välisinfopankades otsinguid teostada jne.).

Ei saa öelda, et meil pole proovitud kopeerida välismaa kogemuse mõningaid (just kokkuhoiule) suunatud tahke, ent paraku on sealjuures unustatud organismi kui terviku sobimatus selliseks «transplantatsiooniks». Nii on mitmel puhul rõhutatud, et näiteks ka Inglismaal muretsetakse kallist väliskirjandust reeglina vaid üks eksemplar riigi ühte raamatukokku. On unustatud, et tänu arenenud infotehnikaale saab Inglismaa lugeja ükskõik millises riigi nurgas olevast suuremast raamatukogust tunda huvitava artikli juba mõni tund pärast tellimuse esitamist. Ja peab ütleva, et need aiinukesed eksemplarid ei asu sugugi Londonis Briti Muuseumi raamatukogus.

### IKKA KESKUSESSE!

Tsentralismi printsiipide järgimine ei arvesta regioonide vajadusi ning traditsiooniliselt kujunenud teadussuhteid. Tüüpiliseks võib pida olukorda okeanograafia ja kalamajanduse alase välisperiodika alal. Asjasse pühendamatu võib arvata, et lõviosa sellealasest ajakirjandusest on tellitud Vladi-

vostoki, Bakuu või Riia vastavatesse uurimiskeskustesse. Asi pole hoopiski nii. «Hoidmaks kokku väärtusi» koondati 1986. aastal Vladivostokist Moskvasse veel viimased vastava eriala välisajakirjad. Päriski ilma Kaug-Ida uurijaid ei jäetud: neil võimaldati samu ajakirju tellida Moskva keskustest mikrokaartidel.

Mõned aastad tagasi oli ETV-s lastesaatesari, kus erinevates saadetes erinevatele loomadele oli antud üks ja sama nimi, vist Rosalinda. Tundub, et täpselt samuti püütakse ühise nimetuse alla mahutada ka oma ettekujutust perestroikast. Selle aasta suvel on laiali saadatud Lenini-nim. raamatukogu asedirektori I. Morozova allkirjaga ringkirj, kus on öeldud, et seoses perestroikaga raamatukogude töös rahvusvahelise laenuvuse alal tuleb kõik tellimused partneritele kapitalistlikest riikidest saata Lenini-nim. raamatukogu kaudu. Raamatukogud, mis saavad rahvusvahelise laenuvuse teel raamatu, peavad sellest tegema koopia. Lugejate parema teenindamise huvides tuleb ka need koopiad keskustesse (Moskva, Leningrad) koondada.

Tsentralismi printsiipide järgimine on viinud selleni, et Moskvasse koondatud teaduskirjandusest, mis kajastab ka infoväljaannetes, on praktiliselt kättesaadav umbes pool ning infoväljaannetes kajastatav info on keskmiselt ühe aasta vanune.

Ljubertsosse koondatud Nõukogude Liidu võimsamaid infomaterjalide paljunduskeskusi ei suuda

täita tellimusi ning artiklite koopiate tellimused seisavad 2 kuud, enne kui neid jõutakse täitma asuda.

### MIDA TEHA?

Infosüsteem peab ise kaasa aitama käimasolevate ümberkorralduste läbiviimisel. Just nende edukusest sõltub lõpptulemusena ka infosüsteemi enda tervenemine.

«IME kontseptsiooni» üks peatükk on «IME infopoliitika» (lk. 69–72).

IME infopoliitika põhieesmärk on tagada IME majandus- ja sotsiaalpoliitiliste lõppeesmärkide saavutamise, kindlustades kõiki infotarbijaid võimalikult ammendava, täpse ja hõlpsasti kättesaadava teabega kõigilt elualadelt.

IME infopoliitika õiguslikud alused tulenevad ühiskonna demokraatiseerimise põhitungimustest.

Lahenduse võtmeks on siin informatsiooni kui väärtuslikema majandusliku ja intellektuaalse ressursi tunnetamine ühiskonna poolt.

Kutsume oma referente ja ka kõiki asjahuvilisi esmaspäeval, 12. detsembril kell 15 raamatukogu konverentsisaali kaasa mõtlema ja arvamust avaldama teemal «Informatsioon ja IME». Oma nägemust selles küsimuses tutvustab Eesti Infotehnika direktor Ustus Agur, kes on ühtlasi ka mõlema IME kontseptsiooni töögrupi infopoliitika osa põhiautor.

IME kontseptsiooniga (sh. infopoliitikat käsitleva osaga) saab tutvuda ülikooli raamatukogu infoosakonnas (ruum 266).

OLLE MUST

## Saaremaalt võit ülikoolile

Saaremaal peeti juba 15. korda traditsiooniline Sõrve kolme päeva jooks. Esmakordselt saavutas võitkondliku võidu TRÜ 3-liikmeline meeskond, kuhu kuulusid Silver Luht (KKT IV k.), Donatas Narmont (žurn. V k.) ja Henn Ojaveer (bio-geo III k.). Individuaalselt võitis Kalev Urbanik Valgast, Luht jagas võrulase Einar Oineta 2.–3. kohta, Narmont oli indi-

viduaalselt 4. ja Ojaveer 32. Võitkondlikult järgnesid TRÜ-le Võru «Kalev» ja Saaremaa jooksuklubi «Sarmas».

Kolme päevaga jooksid võistlejad kokku 42 km 195 m (10+16+16,195 km) ning läbisid täispika maratondistantsiga Sõrve kuulsate lahingupaikade tee.

V. KING

## Suusasõber!

Teist hooaega on algamas seeria-võistlus mürdmasuusatamises üliõpilastele ja teenistujatele. Esimene võistlus toimub pühapäeval, 11. detsembril kl. 11 Käärikul (M 10 km,

N 5 km, vabastiil).

Võistlused on individuaalsed, osaleda võivad kõik statsionaarsed üliõpilased ja töötajad. KKT suuseriala tudengid moodustavad põhiklassi, üldklassi teised KKT ja teiste teaduskondade üliõpilased.

Registreerimine toimub võistluspaigas ja lõpeb 30 minutit enne algust. Koondarvestusse läheb 6 parimat tulemust 8-st, kusjuures 3 tulemust peab olema läbitud klassikalises stiilis, lisaks preemiapunktid (40 p.) võistlejale, kes osalesid kõigil etappidel.

Buss väljub Käärikule kl. 9 V. Kingissepa 19 eest. Infot saab ruumist 203.

## Kooperatiiv Q-Soft

hakkab maksma Teadusstipendiumi (6 kuud, à 70 rubla) matemaatika-teaduskonna tudengile, parimale II kursuse kursusetöö autorile. Stipendiumi eesmärk on üliõpilasteaduse taseme tõstmine. Stipendiaadi valib vastavate kateedrite ja kooperatiivi esindajatest koosnev komisjon.

Q-SOFT

## TUUSIKUID TÖÖTAJAILE

I kvartaliks: 1. Kislovodski san. «Moskva» — 28.01–20.02 (süüverer.h.), 2. Pärnu «Kaevar» — 25.01–17.02 (luu-, liigese-, närvih.), 3. Pärnu «Rahu» — 30.01–22.02 (närvih.), 4. samas 28.01–20.02 (seedetraktih., 3 tuus.), 5. Haapsalu «Laine» — 31.01–23.02 (närvih., 2 tuus.).

Avaldus koos arstitöendiga tuua a/u komiteesse hiljemalt 26. detsembriks.

## VENI, DIXI, VICI!

Loomult oleme pigem kidakeelne kui sõnaosav rahvas. Ajal, mil vaikimine kurjast, tulevad kasuks teadmised kõnekunstist, avaliku esinemise psühholoogiast, dispuudist, kontakti saavutamiseks kuulajas-konnaga ja ka demagoogiast. Kõike seda käsitleb aastani 1990 planeeritud loengusari.

Alustame esmaspäeval, 12. detsembril kl. 17. Ootame kõiki huvilisi peahoone aud. 139 kuulama prof. Lembit Raidi loengut KÕNEKUNST LÄBI AEGADE.

Ühing «Teadus»

## NÄITUSI

Teadusraamatukogu kohviku fuajees saab vaadata Malle Leisi akvarelle. Vitriinides on Toomas Kalve fotonaits ning väljapanek Kersti Merilaasi 75. sünniaastapäeva puhul, samuti Eesti Kristliku Liidu sümbolilikkavandid.

## KUNSTILOOLASEDI

Kunstilooringi vilistlaskonverents toimub reedel, 16. detsembril kl. 16 ph. aud. 102. Ettekangetega kunstikriitikat esinevad R. Varblane, V. Vabar, J. Keevalik, R. TABEL, H. Liivrand ja B. Bernstein.

## ANTIKKULTUURI

lektorium on kolmapäeval, 14. detsembril kl. 18.15 TRÜ nõukogu saalis. Kavas Sergei Stadnikovi ettekanne «Kuningrikluse institutsioon vanas Egiptuses».

## TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 10. detsembril kl. 21 diskoprogramm «Love in December» (vaatamiseks multifilm «Alice imedemaal»).

Pühapäeval, 11. detsembril kl. 21 diskoprogramm «Talvemuinasjutt» (Tina Turner — video live).

## TRÜ SPORDIHOONES

TRÜ võistlustantsuklubi «KIKI» 10. aastapäeva tantsuturniir.

Laupäeval, 10. detsembril kl. 15 (võistkonnavõistlus standardtantsudes, individuaalvõistlus Ladina-Ameerika tantsudes).

Pühapäeval, 11. detsembril kl. 12 (võistkonnavõistlus Ladina-Ameerika tantsudes, individuaalvõistlus standardtantsudes).

Osalevad võistkonnad ja tantsupaarid Leedust, Lätist, Moskvast, Leningradist, Gatšinast ja Eestist.

Pääsmed müügil mõlemal võistluspäeval tund enne algust spordihoones.

## VARIA

Tulnud inimsusevastased teod. Kaduma läinud kuriteod.

## Toimetaja VARJE SOOTAK





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 35 (1546)

Reede, 16. detsember 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.



## Teet Seene bioloogia- doktoriks

Leningradi ülikooli füsioloogia ja biokeemia erialanõukogus kait-  
ses väitekirja «Skeletilihaste kontraktiilvalkude uuenemine kõrgenda-  
tõd funktsionaalsel aktiivsusel»  
spordifüsioloogia kateedri dotsent  
Teet Seene. Ametlikud oponendid  
bioloogiadoktorid professorid V. Ro-  
gozkin, Leningradi Kehakultuuri  
Teadusinstituudist, G. Pinajev  
NSVL TA Tütoloogia Instituudist  
ja A. Antipenko Leningradi RU-st  
ning teadusnõukogu liikmed olid  
üksmeelsed. — T. Seene väärbi bio-  
loogiadoktori teaduslikku kraadi.  
Sama seisukoht oli kirjas ka Mosk-  
va RU arvamuses, kus oli toiminud  
väitekirja eelnev ekspertiis.

Kollegid spordifüsioloogia ka-  
teedrist ja lihastalitluse hormonaal-  
regulatsiooni laborist annavad aja-  
lehe kaudu vastsele doktorile edasi  
veelkordse õnnitluse.

## Laure- aadiks TAM

ELKNÜ on aastaid välja andnud  
mitmesuguseid preemiaid. Ühe sel-  
leaastastest kunsti- ja kirjandus-  
preemiast pälvis Eesti vanim üli-  
õpilaskoor TARTU AKADEEMILI-  
NE MEESKOOR pikaajalise ja kõr-  
getasemelise loomingulise tegevuse  
eest. 1978. aastal sai selle preemia  
TRÜ Akadeemiline Naiskoor.

## TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid hea  
töö eest tänu ning õnnitluse 50.  
sünnipäeva puhul dotsendid KALJU  
EERME, REIN VIHALEM ja  
PEETER ROOSAAR, insener  
VAIKE SIMSO, vanemteadur  
MARJE RAUDSEPP, masinaülem  
INNO LHV, assistent ALEKSEI  
PANOV, lukksepp VLADIMIR  
KOLOBAL ja vaneminsener HELJU  
KALDER.

60. sünnipäeva puhul õnnitleti  
kauaaegse laitmatu töö eest dot-  
sente ANTS JARVE ja NADEZDA  
VIHMA.

## AUTASUSTAMISI

Tulemusrohke töö eest autasustati  
60. sünnipäeva puhul TRÜ aukir-  
jaga prof. INGE UNTL



## Kas luua ülikoolis RR ühendus?

12. detsembri seisuga on regist-  
reeritud 50 ülikoolis tegutsevat  
Rahvarinde tugirühma, neist 11 üli-  
õpilasrühma.

Kas oleks otstarbekas moodusta-  
da nendest ülikooli RR ühendus  
oma programmi ja põhikirjaga, va-  
lida eestseisus jne.?

Jaatav või eitav vastus sellele kü-  
simusele sõltub ennekõike sellest,  
millised võiksid olla niisuguse  
ühenduse eesmärgid.

Minu ettekujutust mööda võiks  
ülikooli RR ühendus kaasa aidata  
rühmadevahelise side ja koostöö  
paranemisele senises vähe liigenda-  
tud Tartu Rahvarindes. Võib-olla  
viiks see Rahvarinnet toetavate ini-  
meste aktiivsemale osavõtule üli-  
kooli paljude valusate probleemide  
analüüsimisest ja leevendamisest.

Mõnesugust tuge arvamusele, et  
RR ühenduse moodustamine ülikoo-  
lis võiks tulla kõne alla, andis  
TPI Rahvarindeühenduse asutamis-  
koosolek 23. novembril. Koosolekule  
eelnes põhjalik ettevalmistus, ühen-  
duse põhikirja projekt avaldati TPI  
ajalehes 21. oktoobril, programmi  
projekt 28. oktoobril. Aulas toimu-  
nud rahvarohkest asutamiskoosole-  
kust võtsid osa 26 tugirühma esin-  
dajad ja paljud külalised. Salajasel  
hääletamisel valitud 7-liikmelise

eestseisuse koosseis ja põhjalikult  
ümbertöötatud programm ja põhi-  
kiri on avaldatud 2. detsembri TPI  
ajalehes.

Mõned väljavõtted ühenduse  
programmist.  
«TPI RRO põhieesmärgid on  
järgmised...

1. Muuta TPI autonoomseks teh-  
nikaülikooliks...

2. Taastada ja kujundada tehni-  
kaülikooli akadeemiline õhkkond,  
üliõpilaskonna vaimsus ja tradit-  
sioonid ning vilistlaste, üliõpilaste  
ja õppejõudude ühistegevus.

3. Tagada TPI demokraatlik juhi-  
timine nii, et kõik töötajad ja õpi-  
pjad tunnetaksid, et nad kuuluvad  
ühiste huvidega ja arenevasse kol-  
lektiivi, kus töötingimused vasta-  
vad töö nõuetele ja kus kehtivad  
sotsiaalse õigluse põhimõtted...

...2.1. Taotleda ekspertuuringu-  
t, kui palju inseneri Eestis paiknev  
tööstus tegelikult vajab ja kaasa  
aidata selle elluviimisel...

2.4. Alustada ettevalmistusi vas-  
tuvõtu planeerimise ja lõpetajate  
töölesuunamise õiguse ületoomiseks  
keskasutustelt TPI teaduskonda-  
dele...

Tööstis tähelepanu väärivad ka  
mitmed TPI Rahvarindeühenduse  
programmi esialgse projekti punk-  
tid, nagu «toetada vanematel kur-

sustel üleminekut kursuste süsteem-  
ilt õppeainete süsteemile».

Poolehoidu kutsuvad esile ka sa-  
mas 28. oktoobri TPI ajalehes aval-  
datud energeetikateaduskonna põhi-  
seisukohad kõrgkooli uuendamiseks,  
mille 10. punkt näiteks kõlab nii:  
«Peame vajalikuks Eesti NSV kõrg-  
koolide ühisprogrammi väljatöötam-  
ist kõrghariduse ja kõrgkooli tea-  
duse uutmise edendamiseks».

Sellist programmi on kindlasti  
vaja, IME kontseptsiooni väljatöö-  
tamisel ei ole veel selleni jõutud.  
Võib karta, et ka lähemal ajal sel-  
leni ei jõuta, hoolimata mitme spet-  
siaalselt kõrgkooliga tegeleva la-  
bori olemasolust.

Võib-olla saab mõningat hoogu  
ja indu paljude murelike küsimuste  
lahendamisele anda Rahvarinde  
toetajate ühistegevus?

Lehe ilmumise päeval, 16. det-  
sembril on Vanemuise 46 ringaudi-  
tooriumis koos Tartu RR volikogu.  
Panen ette, et pärast selle koos-  
oleku lõppu jääksid ülikooli volini-  
kid kokku veel lühidaks nõupidam-  
iseks. Peaks otsustama, kas üli-  
kooli RR ühenduse idee väärrib toe-  
tust. Jaatava vastuse korral tuleks  
sealsamas moodustada orgkomitee.

PEETER VIHALEM

## Eesti Naisüli- õpilaste Selts

Taas tegutsed EESTI NAISÜLI-  
ÕPILASTE SELTS. — 1911. aastal  
loodud ja 1940. aastal keelatud esi-  
mene eesti akadeemiline ja selts-  
kondlik naisühing... Taasavamine  
toimus Tartu vilistlaskonna heaks-  
kiidul seltsi aastapäeval, 14. no-  
vembril. Üldse on vilistlasi Eestis  
üle kuuekümne, välismaal tegutseb  
selts jõudsasti edasi umbes viiesaja  
liikmega. ENÜS on 25. novemb-  
ril 1988 uuesti kinntatud TRÜ  
juures.

Selts ühendab üliõpilasi mitmelt  
erialalt, seades oma eesmärgiks tu-  
gevdada akadeemilist ühtsust ja  
järepeidavust, elustades vanu tra-  
ditsioone. Seltsi juhtlauseks on  
alati olnud «rahvuslus, demokraa-  
tia, individuaalsus».

ENÜS

## Astkem kokku, hellad vennad!

Mitte ainult see ei eralda  
korporatsioone teistest üliõpi-  
lasorganisatsioonidest, et iga  
korporatsioon omab välise  
tunnustena erilised värvid,  
vaid välised tunnused värv-  
dena väljendavad iga vasta-  
va korporatsiooni tahet en-  
nast sisemiselt võimalikult  
hästi organiseerida, arenda-  
valt ja kasvatavalt oma liik-  
meid üksteisega sidudes, nen-  
dest moodustades väärtus-  
rikku ühiselulist tervikut.

Jüri Uluots, «Ollon»,  
3. 1930.

Kui korporatsioon «Ugala» välis-  
koondised kohtuvad 1. jaanuaril  
1989 Austraalias ESTO-päeval,  
siis Eestis elavad ugalsed tulevad  
Emajõe kaldale kokku 17. detsemb-  
ril 1988, mil Tartus astub piduli-  
kult üles korpl «Ugala», mis on  
asutatud 10. novembril 1913, kee-  
lustatud 9. augustil 1940 ja regist-  
reeritud uuesti TRÜ juures 25. no-  
vembril 1988. Kell üks päeval  
17. detsembril algab jumalateenis-  
tus Tartu Pauluse kirikus.

Korpl «Ugala» Tartus



ELAGU JA ÕITSEGU  
EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS!

MALEV TOOME foto 1. detsembrist





# Millist osa etendavad õppejõud ja üliõpilased ülikoolis?

Tundub, et ülikool on kaotamas oma eestiaegset akadeemilisust. Kõige tähtsamaks on kujunenud nn. abiõppepersonal, kellest osa küll end õppetöö korraldamiseks ei pinguta. Delikaatsed ülemused aga püüavad luua just neile mugavaid «töötingimusi», üliõpilased ja õppejõud kipuvad neid ainult segama. Samuti segab õppetöö mitmesuguste laboritöötajate tööd. Sel pinnal on viimasel ajal olnud rida ebaharilike situatsioonide. Toon ainult mõned näited, nimed jätan välja kirjutamata, aga igale kirjeldatud olukorrale võib soovi korral ka nimed lisada.

\*\*\*

● **IGA SEMESTRI ALGUL** pannakse välja õppeosakonna juhataja allkirjaga tunniplaanid. Reaalselt aga nende plaanide järgi sageli õppetöö toimuda ei saa. Ei ole harv juhul, kus plaanide järgi peab üks õppejõud olema samal ajal loengul kahes eri kohas. Samuti on ühte auditooriumi samal ajal planeeritud kaks õpperühma või on õppetöö planeeritud auditooriumi, mis remondis või on auditooriumi nädalavahetusel okupeeritud mõni labor (näit. aud. 133 Vanemuise 46). Nii jooksevadki loengu algul mõ-

da õppehooneid draakonid: peaks dotsent või professor ja sabaks rühm üliõpilasi, tõmbavad lahti auditooriumide uksi ja otsivad, kas kusagil ei ole erakorraliselt mõni auditoorium jäänud vabaks. Kas see on akadeemiline loengu algus? See ei ole sugugi erandlik olukord. Tundub, et esikoha selliste nn. topeltplaanide tegemisel on saavutatud majandusteaduskonna dekanadis istuv noormees. Onnetusse olukorda sattunud õppejõud on nüüd sunnitud hakkama tunniplaanide ümber tegema: otsima teisi õppejõude, kes oleks nõus vahetama, paluma, kooskõlastama. Kas see on siis tõepoolest õppejõu ülesanne? Üliõpilaste tunniplaan kannatab tõsiselt auditooriumide puuduse all. Päeva keskel on paaritunnised «aknad» (näit. 10–12), kehaise kasvatused tunnid pannakse paika esmajärjekorras ja alles päeva lõpul leitakse aega ja kohta suhteliselt rasketele õppeainetele, nagu seda on matemaatika. Ma ei pea seda mõistlikuks.

● **ÕPPEHOONES NR. 1 (VANEMUISE 46)** on 1988. aasta sügisest jällegi komandant. Kui nüüd ülemused teda ka veidi rohkem toetaksid, võiks hakata lootma põret

paremuse poole. Rida aastaid oli «komandanai» ja enamiku koristajate ülesandeks vist ainult palgapäeval paiga võtmine. Maja oli kohutavalt must ja käest lastud. Mõnes ruumis ei näinud koristajat kuude kaupa, juurutati nn. uut moodi — iseteenindust. Eriti piinlik oli külaliste ees. Kui korda ja puhtust on võimalik saavutada peahoones, siis peaks see olema võimalik ka Vanemuise tavalises. Siin aga juurutatakse aktsiooni VP: ehitada WC-d ümber kabinettideks, laboriteks, laoruumideks või lukustada need kasutamiseks ainult laborantidele. Tudengid aga võiksid võtta eeskujul suurelt rahvalt ja õpida käima ümber maja. Igal juhul ütlen välja tudengite arvamuse: «Need ülikooli ehitajad, kes majas ainsa II korrusel asuva lahtise naiste WC ehitasid, ei ole ise vist sellist asutust oma elus kunagi kasutanud.»

Ülikooli õppehoones Liivi 2 asuvas puhvetis ei teenindata ülikooli õppejõude ega üliõpilasi. Kui ei lubata einestada, milleks siis ka lubada vastupidist toimingut.

● **ÜLIKOOI ÕPPEJÕUD** on ülikoolis väga leplikud ja tähtsustatud inimesed. Kuidas mutdu leppi-

sid nad kõik sellega, et peaaegu kõigis õppehooneses likvideeriti lektoriumid. Erandiks on veel Nooruse tänava õppehoone, kus õppejõududele on säilitatud kateedri nurgast kapi nurk. Ikka on kellelegi vaja seda ruumi rohkem.

Siit tuleneb uutmise idee «Vanemuise» teatri juhtkonnale: kui peaks hakkama pigistama ruuminappus, siis võiks vabalt likvideerida näitlejate garderoobid ja kasutada üldist riidehoidu või asetada riided lava nurka või toolileenile. Eksperiment on ülikoolis tehtud. Ka ülikooli õppejõud on näitleja, peale teadmiste andmise peab ta olema noorte kasvataja nii sõnades kui ka isikliku käitumisega, oma elu ja korrektsuse väljendusega. Kuna ülikoolis on väga palju õppejõude, kes jooksevad majast majja, siis enamik on veendunud, et lektoriumid on hädavajalikud. Lektoriumid olid ka omalaadseteks õppejõudude omavahelise suhtlemise kohtadeks.

● **SOOVIN, ET ÕPPETOOL** oleks ülikoolis ikka suurem tähtsus kui seni, et õppetöö jaoks oleksid olemas (kaasaegsed) auditooriumid (niiuine õnustus). Soovin, et õppejõude ja üliõpilasi teenindataks ülikooli puhvetites vaheaegadel

eelisjärjekorras, mitte aga «Isamaa» sõja invalide, sõjaveterane... jne.» Lisan lohutuseks, et ka abiõppepersonal koosseisus on vähemalt kaks kolmandikku toredad ja tublid inimesed ja neile tulebki toetuda. Väga tublid on pensionärid, enamikus endised õpetajad, kes laborantidena teenivad pensionile lisa. Sellised laborandikesed aga, kes ilmuvad keskpäeval mõneks tunniks telefoni vastu võtma (selle palga eest rohkem ei tee) ja täidavad ainult kateedrijuhataja mõne isikliku korralduse, võiks suunata tasuvamale tööle.

Ka õppejõudude suhtes tuleks suurendada nõudlikkust. Nii mõnigi tegu, mida võib endale lubada lihttööline, ei tohiks olla lubatud ülikooli õppejõule. Ka lugupeetud kõrged ülemused võiksid olla printsiipaalsed ja mitte kirjutada alla paberile, millega mõnda õppetööks vajalikku ruumi järjekordselt kaubeldaks muuks otstarbeks. Ei alahinda teaduslikku tööd, kuid ülikoolis oli siiani siiski kombeks kõnelda õppe- ja teadustööst.

LEIDA TUULMETS,  
algebra ja geomeetria  
kateedri dotsent

## Tükike Valgevenemaad

ringutes, sealhulgas ka välismaal. Mul oli uues olukorras kerge orienteeruda. Peale selle on mul mees rahvatarkus — võõraste kloostrisse oma kommetega ei minda.

● **Milline oli Teie kõige meeldivam elamus?**

See, et pärast teaduslikku seminari toimub mitteformaalne arvamuste vahetus tassi kohvi juures.

● **Olustikulised tingimused Tartus ja eriti ülikoolis on väga tagasihoidlikud. Milline oli Teie kõige ebameeldivam elamus?**

Tiigi tänava ühiselamu jätab soovida. Kõige ebameeldivam mulje oli, kui ükskord üliõpilased laulsid ja murgeldasid kuni kella kolmeni öösel (dots. I. Brui elas ühiselamus Tiigi 14).

● **Kas Teie arvates TRÜ üliõpilane erineb GRÜ üliõpilasest?**

Jah. TRÜ üliõpilased töötavad raamatukogu lugemissaalides väga keskendunult ilma omavahelise jutujamamiseta.

● **Kas võib väita, et Tartus on mingisugused korratused või ekstreemistlikud liikumised?**

Ei. Kahe nädala jooksul ei näinud ma Tartus mitte ühtegi inimest miilitsa vormis. Pärast Gomelit, kus juhtuvad vargused ja tapmised, oli see vastupidi hämmastav!

● **Matemaatikas loetakse, et mingi matemaatiline väide ei ole vastuoluline, kui ta ei too matemaatikasse juurde uusi vastuolusid. Kas võib sellest vaatekohast käsitleda parandusi ENSV Konstitutsiooni?**

ENSV uus Konstitutsioon on vastuolus kehtiva NSVL Konstitutsiooniga. Brežnevliku konstitutsiooni järgi kehtib (domineerib) sel juhul üliõpilane konstitutsioon. Arvan, et Moskva asemel peaksid uute seaduste projektid olema koostatud liiduvabariikide poolt. Hea oleks, kui ENSV annaks platvormi liidulepingu projekti aruteluks.

● **Valgevene Kultuuriühing peab vajalikuks avada Tallinnas valgevene õppekeele kooli. Kui Te**

oleksite Tallinna elanik, kas paneksite oma lapsed sinna?

Valgevene venestamine on lõpule viidud. Meil ei ole enam ainsatki valgevene õppekeele kooli, Gomeli ülikoolis toimub õppetöö ainult vene keeles. Minu tütar Marina õpib 38. keskkooli 8. klassis, kus õpitakse ka valgevene keelt ja valgevene kirjandust. Esimese veerandi lõpul oli tal ainsana klassis valgevene kirjanduses väga hea hinde. Meie olevik tuleneb meie minevikust ja määrab meie tulevikku. Sellepärast pidin ma oma tütre saatma venekeelses kooli. Teisi lapsi mul pole. Kui ma elaksin Tallinnas, siis viiksin ma oma lapsed eesti lasteasutusse ja eesti kooli. Valgevene keele õpiksid nad ära kodus ja vanavanemate juures suuvaheaegadel.

● **Kas Te toetaksite ettepanekut kuulutada valgevene keel Valgevene NSV riigikeeleks?**

Jah!

● **Kas Te olete nõus oma üliõpi-**

lastega esinema meie OTU konverentsil tuleval kevadel?

1987. aastal oli meil viimane lend funktsiooniteooria spetsialiste. Uut spetsialiseerumist funktsiooniteoorias ei ole veel avatud. Seepärast ei saa me sellel temaatikal saata siia esinejaid.

● **Mida Teie sooviksite TRÜ matemaatilise analüüsi kateedri kollektiivile?**

Esiteks. Kateedris on esindatud sõjaeelne ja sõjajärgne põlvkond. Oleks soovitatav täiendada kateedrit isikutega, kes kõlbaksid esimestele lapselasteks ja teistele lasteks.

Teiseks. Oleks soovitatav suunata noori sihtaspiranturi teistesse teaduskondadesse, et laiendada kitsast spetsialiseerumise spektrit.

Kolmandaks. Sooviksin, et asutaks täitma NLKP KK ja NSVL ON tuntud määrust matemaatilise uuringute laiendamiseks kasvõi selles osas, mis määrab matemaatika õppejõududele aastakoormuseks 550 tundi ja kateedrijuhatajatele 450 tundi.

## Meie suhe

Ma ei ole kunagi käinud Armeenias. Samuti ei ole mul lähedasi armeenia sõpru, tuttavaid küll. Lähedasemaks sai Armeenias meile ehk viimasel aastal hoopis töö ja õiguse eest seismisega. Me mõistisime teineteist. Ja olgugi et «Pravda» teisipäeval meid jälle kiviga viskas (sügisel olla Tartu sõpruslinnas Leninakanis olnud eestlasi Rahvarinnet organiseerimas, nüüd abiks ei ühtegi), ei asu me praegu «Pravda» matuseid pidama, nagu armeenlased sügisel tegid. Jah, see ajaleht ju vaikis ja võltsis ka armeenlaste tegusid ning paljud otsustasid tellimiskviitungid toimetuse tagasi saata. Olgu sellega kuidas on, praegu oleme vist solidaarsemad kui ei iial enne. Ja eilne «Pravdagi» andis ruumi kirjutada eestlaste abist.

Ülikool leidis võimaluse eraldada oma fondidest Armeenias heaks 10 000 rubla. Praegu korjatakse raha ka allasutustes. Arvan, et mitte keegi ei keeldu mõnest rublast. Ainult et selle summa eest peaksid korjajad ise ka armeenlastele vajaliku kauba ostma. Mida ja kui pal-

ju, seda tuleb Armeenias staabiga kooskõlastada. Pealegi muutub info pidevalt. VIRGINIUS BRILIS, mikrobioloogia kateedri vanemõpetaja, kes leidis mahti toimetusele astuda, on praegu õnnetusest tabatud lõunavabariigi abistamise üks eestvedajaid ülikoolis.

«Spordimeditsiini ja vene ravi-osakondade tudengid olid valmis appi minema. Praegu on sinna sõitmiseks ennast kirja pannud üle 70 inimese. Mõni on äragi sõitnud. Enne kui otsus langetada, on vaja täpselt teada, keda vajatakse. Pealegi peab olema valmis täielikult ise ennast varustama ja iseenda eest väljas olema. Laupäeval sõidame üliõpilastega Jõgevale ehitustöödele, mille tulud anname Armeeniasse fondi. Olen ka ülikooli jalgpallimeeskonna treener ning poisid tahavad luua abistamiseks EOE tüüpi rühma.»

Armeeniasse on sõitnud meil veel arste ja teisi.

Ülikoolis õpib ka paarkümmend Armeenias tudengit, enamik neist on kodu poole teele läinud. Armeenias on ikka ülikoolis õppinud juba ammustest aegadest, siin on olnud nende üliõpilasseltsi.

VARJE SOOTAK

● **«Akadeemia»** ilmub Tartus Eesti Kirjanike Liidu kuukirjana. Selles avaldatakse on jaotatud tinglikult nelja ossa. Universalia hõlmab filosoofiat, küberneetikat, süsteemiteooriat, informaatikat, kommunikatsiooni, teadusfilosoofiat, religiooni, esteetikat, psühholoogiat jm; humaniora teadusajalugu, ajalugu, arheoloogiat, etnograafiat, folkloori, keelt, kirjandust, kunsti, arhitektuuri, teatrit, muusikat, filmi, orientalistikat jm; socialia majandust, õigust, haridust, sotsioloogiat, poliitoloogiat, juhtimisteadust, statistikat, demograafiat, ärtegevust, rahvusvahelisi suhteid jm; naturalia matemaatikat, füüsikat, keemiat, geoloogiat, paleontoloogiat, geograafiat, ökoloogiat, bioloogiat, meditsiini, astronoomiat, põllumajandust, tehnikat jm.

● **«Akadeemia»** kolleegiumi on palutud eri institutsioonide esindav Valeri Bezzubov, Tiit Hennoste, Kalle Kasemaa, Arvo Krikmann, Madis Kõiv, Jaan Lepajõe, Aino Lukas, Juhan Peegel, Ain Raitviir, Peeter Tulviste, Sulev Vahtra, Arvo Valtin ja Kaljo Villako. Esialgu jäävad avaramast algatajaskonnast ilmutist edendama Ain Kaalep peatoimetajana, Indrek Ude vastutava sekretärina; toimetajatena Olaf Langsepp (universalia), Mart Orav (humaniora), Jaan Isotamm (socialia) ja Toomas Kiko (naturalia). Tallinnas on esindajaks ja toimetajaks Tunne Kelam.

## Ajakiri «Akadeemia»

Näeksime meelsasti, et lugupeetud autorkond teeks lähemal ajal kas suusõnal või kirjalikult oma poolseid kaastöö- või kaastöötajateid, osutaks vajalikele üllitistele, innustaks kaasa lööma ka oma lähikonda ning kolleege teistegi mais. Infot tahaksime ka neist, kes võiksid tõlkida eestistlikke ja teaduslikke kirjutisi.

Toimetusel ei ole veel võimalik asuda lubatud ruumesse Kingissepa t 10. Olude paranemiseni jääb «Akadeemia» postiaadressiks: 202400 Tartu, Opetaja t. 12, Eesti Kirjanike Liidu Tartu osakond, «Akadeemia». Kirjanike Majja palumege saata või tuua võimalik kaastöö või korrespondents.

«Akadeemia»

## «Akadeemia» põhimõtted

«Akadeemia» on kultuuriajakiri.

«Akadeemia» taotleb vahendada lugejale eri teadusharude tänapäevast taset ja arenguid.

«Akadeemia» püüab vältida käsitluste populaarset lihtsustamist, tavatõdede kordamist ja pealetük-

kivat õpetlikkust, kuid ei taha ka nõuda lugejalt eriteadmisi.

«Akadeemia» tugineb demokraatia, vaba vaimuse ja suveräänse Eesti ideaalile.

«Akadeemia» on sõltumatu forum. Ta ei asetu erakondlikele seisukohtadele.

«Akadeemia» avaldab teoreetilisi, metodoloogilisi ja empiirilisi uurimusi, esseid, ülevaateid, referaate jm.

«Akadeemia» avaldab publitsistlikat, ankeete ja diskussioone aktuaalset riigi-, rahvus-, majandus-, sotsiaal-, kultuuri- ja hariduspoliitikat.

«Akadeemia» avaldab taastõlke ja tõlkeid artikleid ning esseid.

«Akadeemia» avaldab allikapublikatsioone ja mälestusi.

«Akadeemia» avaldab Eestiga seotud teoste retsensioone.

«Akadeemia» avaldab teemade ja autorite erinumbreid.

«Akadeemia» kasutab Eesti ja teiste maade autorite kaastööd.

\*\*\*

Kaastööde vormistamise nõuetega saab lähemalt tutvuda «TRÜ» toimetuses.



## Miks nad neid päevi just sellistena korraldavad?

Üliõpilaspäevadest andsid vaheldumisi ülevaate nii ER kui ETV, järgemööda ka ajalehed. Erinevalt teistest üliõpilaspäevadest vahendavad kõigis kanalites sügiseti UP-d ja kevaditi RSP-d üliõpilased ise, eelkõige žurnalistikatudengid. Ja aastast aastasse, vähemalt viimased viis, kordub sama situatsioon. Nimelt, ajakirjanikud süüdistavad korraldajaid, et organiseerimine vilets, üritused pole üliõpilaskilud, siinseal tehakse «klassivahet», midagi jääb ära, mõned korraldajad (laiemalt kogu komsomolikomitee) heidavad omakorda ajakirjanikele ette, et need tahavad saada ainult priipaasmeid, ei taba ürituste tuuma, kritiseerivad asja ees, teist taga, ja üleüldse korraldagu ise midagi, enne kui teiste kohta hinnanguid langetavad.

Kuigi ma viimastel üliõpilaspäevadel praktiliselt ei osalenud, võib nende väheste vahetute kokkupuudete, ajakirjandusest ja telgitagustest saadud info põhjal väita, et kõik kordus taas. Vaatamata sellele, et kõnealuste aastatega on täielikult vahetunud nii päevade organiseerijad kui kajastajad. Millist siis ikkagi selline jätkuv vastastikkune mõõdamõistmine? Ainult korraldajate (eelkõige juristide) ja ajakirjanike erinevale maailmameistmisele seda probleemi ei taanda (kuigi TRÜ-s annab ennast tugevasti tunda nimetatud tudengite vastandseis, aga see on teine teema).

**A**lustan ajakirjandustudengeist, sest kuulun ise nende hulka ja ka UP suhtes on meie hingesugulus suur.

Ilmselt pole vaja erilist taibukust mõistmaks, et ükskõik, missugune ettevõtmine paistab erinevalt inimesele, kes on seal lihtne pealtvaataja, ja sellele, kes teeb tööd. Konkreetset ülesannet täitev ajakirjandustudeng pole üliõpilaspäevade eelkõige mitte üliõpilane, vaid

ajakirjanik. Ta ei saa lasta end jäägitult kaasa haarata näiteks laival toimuvast (see oleks vaid asja üks tahk) ja seetõttu tal ei ole põhimõtteliselt võimalik saada niisamasugust rahuldust nagu iga teine pealtvaataja. Ka ei saa ta sellist rahuldust, mille tegijale annab tegemise rõõm. Et aga ajakirjandustudengid on neil üritustel eelkõige ikkagi pealtvaataja, mitte organiseerija rollis, siis on arusaadav, miks neid üritusi kajastatakse hiljem pigem nägija kui tegija vaatenurgast.

Põhimõtteliselt on võimalik ka see, et ajakirjandustudengid valgustaksid üliõpilaspäevi korraldajate positsioonilt, kuid see sõltub eelkõige korraldajast endist, kuidas nad pressi «palkavad». Ja nagu kogemused näitavad, ei ole TRÜ komsomolikomitee sellega toime tulnud.

**Ü**heks põhimõtteliseks tüliühiks on saanud aga tsensuuri probleem. Nimelt püüavad korraldajad kontrollida ajakirjanduse jõudvat infot (mingil määral ka tänavu). Ajakirjanikule, ka ajakirjandustudengile, pole aga üldse oluline, mis eesmärgil teda tsenseeritakse. Küsimus on põhimõttes — kirjutist kontrollitakse enne avaldamist, järelkult selle autorit ei usaldata, ja see on alandav. Antud juhul seda enam, et tsenseerijateks on samasugused üliõpilased nagu kirjutiste autorid.

Nii ongi kujunenud olukord, kus ajakirjandustudengid ei saa üliõpilaspäevadel sedagi positiivset elamust mis nõ talvised tudengid. Teiselt poolt saavad aga pressi esindajad selliste ebameeldivuste osaliseks, millest teistel pole aimugi. Eelõeldu ei ole põrmugi mõeldud kurtmisena, vaid selgitamaks žurnatudengite positsiooni põhimõttelisel erinevat RSP-l või UP-l.

**N**ii või teisiti on jutujärg jõudnud UP ja RSP organisatsioonide kätte ning ausalt öeldes mina ei saa aru, mis motiivi

del nad neid suurüritusi korraldavad. Teevad nad seda siirast soovist ja eneseteostamise vajadusest, kohusetundest traditsioonide jätkamisel, linnukese kirjasaamiseks oma tööülesannete täitmisel, mingisugustel isiklikel ajenditel või hoopis muudel põhjustel. Oigemini ma ei saa aru, miks nad neid päevi just sellistena korraldavad, nagu viimased aastad on näidanud.

Paratamatult jääb mulje, nagu oleks üheks eesmärgiks omaette sama malli piires eelnevate tegijate ja teiste kõrgkoolide ületrumpamine. Samas võib täheldada malli enese kokkukuivamist. Algne põhimõte — igaühele midagi (vähe-malt vormi osas) — ei kehti enam ammu. Ja vaieldamatult on üliõpilasi arvestatud kui ainult tarbijaid. Need päevad on peamiselt korraldatud küll tudengite jaoks, aga kas ka tudengitest lähtuvalt?

**S**egaseks jääb nii UP kui RSP mõte üldse, sõltumata sellest, kui hästi või halvasti õnnestuvad konkreetselt ka-



vandatud ettevõtmised. Tundub, et tegu on lihtsalt tavalisest tihedama (kuhjatud) ürituste programiga. See seisukoht on korduvalt kõlama jäänud nii päevi kajasta-

nud ajakirjandustudengite kui teiste üliõpilaste väljaõleduna.

Eelõeldut arvestades ei tundu enam ilmelikuna ka järgmine vastus: nii, nagu žurnatudengid kuulutavad UP-sid ja RSP-sid visa järjekindlusega ebaõnnestunuiks, tehakse mõõdukasi üksikutele konkreetsetele eranditele, niisamuti tunnistab orgkomitee järjepännu päevi korraldajaks, võttes kriitika omaks vaid üksikute puuduste osas. Mida arvavad üliõpilased ise? — Selge, et arvamus jagub mõlema poole toetuseks ja ka kahe vähele. Otsest pole keegi häält lugenud ega hakkagi seda tegema. Kuid see pole ka oluline. Ilmselt on küsimus selles, kui kõrgele keegi lüü asetab ning mis mõõdupuuga keegi tehtut võrdleb. Kui võtta aluseks, et novembris, aprillis ei juhtu midagi suurt midagi, siis vähem kui nädalale planeeritud tosin üritust on lausa suurepärane tulemus. Kuid mõõta saab ka teise malli järgi — mis kõik juhtuda võiks... Selle puuga mõõdetuna pole tosin üritust mingisugune näitaja, kvaliteedist rääkimata.

**J**a ikkagi, mis saab edasi? Kõige lihtsam on deklareerida, et sellisel kujul pole UP-l ja RSP-l mõtet. Võib-olla oleks õige nende samas vaimus korraldamine lõpetada ja PUNKT.

Kui omal ajal olid need päevad ehk üliõpilaste eneseväljendamise ja teostamise vormiks, siis vastavalt partei poliitikale ja komsomoli eestvedamisel muudeti need auru väljalaskmise vormiks. Las tudeng tantsib, kuulab muusikat, vaatab filmi, prassib, teeb sporti ja veidi teadust. Põhiline: ei mingit iseseisvat mõtlemist ega poliitikat — need suunad määrab partei ja raamid komsomol. See plaan täideti suurepäraselt. Aur on välja lastud ning üliõpilaskond tasulülitatud. Üliõpilane on passiivne, infantiline ja harimatu, nagu seda viimasel ajal igast kantslist maha hõigatakse.

se. Kuid see on teadliku poliitika tagajärg ja selle poliitika krooniks olid neidsamad päevad.

Nüüd on partei küll vahetanud kurssi ja komsomol kavandamas uut epohhi, mõlemad tahaksid ehk ka tudengkonnale toetuda, aga... Samade vahenditega, millega üliõpilane kord maatas tehti, teda järele ei alta. Ülal juhitud ei saa, UP-d ja RSP-d enam kunagi tudengkonna tõelise eneseväljendamise ja teostamise vormiks. Kuid see ei tähenda veel nende päevade täielikku kadumist, sest juba praegu kogutakse uut auru, mida läbi tühi-või vileventiili enam välja ei lasta. (Seda näitab kasvõi asjaolu, et lõppenud UP-l keeldusid koostööst mitmed, kellele seda pakuti, ja kellel tõesti oleks olnud öelda midagi kaalukat.)

**M**uidugi see, et oma ja uue sõna ütlemiseks kusagil jõudu kogutakse (olgu siis seltside, korporatsioonide vms. näol), ei võta veel võimalusi komsomolikomiteelt. Ka neil on kõik teed lahti, isegi senikäidud. Iseasi, kas kehvadel, RSP ajal, on mõtet jälle otsast alata? Ilmselt küll — ehk siis lõpuks saadakse aru, et ajakirjandustudengite liistudeks ei ole mitte päevade vahetu korraldamine, vaid nende kajastamine; et endale UP või RSP kajastamine vaevaks võtta tähendab sisuliselt juba koostööd nende päevade korraldajatega; et ajakirjanduse avaldatud kriitika on pidevalt sisaldanud ka ettepanekuid.

Vahet siis saab ajakirjandustudengite poolt ka paberile pandud, mis motiividel konkreetsed inimesed võtavad vaevaks korraldada UP-d või RSP-d ikka ja jälle vana malhi järgi ehk mis mõttega astuvad lotli järjekindlusega sama reha otsa nii päevade korraldajad, kajastajad kui need, kellele UP ja RSP on mõeldud.

ULO VELDRE

## Paljundusvahendeid üliõpilastele!

Vahel tekib selline tunne, et siin riigis ei muutu küll kunagi midagi või kui, siis suurte valudega. Eriti siis, kui näed, kuidas mõnda asja tehakse lausa kiviaegsete meetoditega. Ilmselt kehtib siiani põhimõte — loome raskusi, mida hiljem kangelaslikult ületada. Jutt on üliõpilastele, eriti humanitaaridele nii hädavajalikust õppematerjalist ja selle paljundamisest. Eks me igaüks tea, millist vaeva nõuab pidev pastakaga konspekterimine, kuigi oleks ju väga kena, kui õppejõud loengu alguses jagaks materjali paljundatult laiali. Aga oleks on olematu asi. Kuigi maailmas on tohutult kõrgkoole, kus piisab vajutusest aparadi nupule ning mistahes leheküljest tuleb koopia.

Rootsi ülikoolides seisavad XEROX-süsteemid koridorides, kus õppejõud saab kiiresti enne loengu algust vajalikud materjalid paljundada ja üliõpilastele laiali jagada. Antud materjalide alusel toimub loeng ning üliõpilane ei pea pin-

geliselt konspekterima, vaid saab keskenduda loengu jälgimisele, kasutades talle jäävaid abimaterjale. Meil on XEROX-süsteemi kasutamise piiratud. Endiselt nähakse paljundustehnika levikus ohtu nõukogude võimule ja juurdepääs vähesetele aparatidele suletakse raudse eesriidega nii otseselt kui kaudses mõttes.

Taolisele poliitikale on viimane aeg lõpp teha. Paljundusvahendid peavad kuuluma ka üliõpilastele. Ohisrindena seda nõudes murrame läbi ka «nje poloozeno» ametkondade eitumüürist. XEROX meie kõrgkooli ning tudengitele kasutamiseks!

KALEV VILGATS,  
ajalootudeng,  
ELKNO TRÜ komitee  
asesekretär;  
MEELIS MARIPUU,  
ajalootudeng,  
RR tugirühm  
«Kogu võim nõukogudele»



Ülikoolis on loomisel Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi vilistlasklubi.

## Kurbmäng tule ja inimestega Alutagusel



Kellele demokraatia, kellele tsentralism? Ja mida nendega siin metsas peale hakata. Üks loosung on naelaga juba puu sisse löödud — «Riigi metsafond». Tean küll, et riik see kõigist tähtsam, milleks puudele haiget teha.

Siis tuli glasnost ülalt alla, kuulutas kui Jumal sõna vabaks. Nõnda plagisebki «Leninlik Lipp» idatuult pöörises ning peab ülal tõlkijateväge, kes linnameeste töövõidud ja internatsionalismi maakeelde üks-üheselt ümber paneksid. Kukuks neil päris tõene välja, kui «Edasit» ei loeks.

Kuulukse: «Estoniat» uputatakse. Kikkal kael kahekorral Kõrgetest kõnetelidest öeldi, et häda kedagi. Paraku teavad fenoolipahareid hüdrokeoloogidega paremini, kus on kürtel läbitavad karstunud kiviimid. Ka ülikooli teadusjõud ei suuda baktereid dresseerida sedavõrd, et need kõik fenoolid endasse õgiksid. Mõeldi säästa põllumägede joogi-vesti: saata roisk torusid pidi Kohtla-Järve suunas. Sooplane Soome lahe vesi kannatab koguseid ja kontsentratsioone paremini kui mäge Peipsi ning miljonitevanune ordoviitsium-kambriumi veekompleks.

Nüüdseks on teoksil uus variant: uputusvesi juhatakse rikastusvabrikku ringlussüsteemi, kuhu ta ka kenasti ära mahub. Uppunud, ühtlasi kustunud paneelstrekist vee välja-pumpamist lubas tootmiskoondise peadirektor Otto Sullakatko alustada juba selle nädala lõpus. Põhikarvaks võitluses tulega kogumisas jäänud suruõhugeneraatorid.

Külarahvas õpetab: «Hilja on kaevu kaevata, kui maja põleb.» Siiski on pärast 3. novembrit puuritud kümneid auke ja kustutatud mitmel viisil. Esimestel nädalatel soosis tule levikut kaevanduse ven-

tilleerimine, mis lõppes õnnetult 22. novembril kolde kohal oleva õhupumba süttimisega. Veel ei teata, milu uut kaevu tuleb puurida, millest palang alguse sai. Need ja paljud teised küsimused jäägu vastata asjaomastele, loodetavasti triumfikaarelt laskuvatele monopolistidele.

Mind, küllap meid kõiki, vapustavad loodusestiihiad. 7. detsembril varises maavappe tagajärjel rusdessa osa Armeeniamaad. Taastamisel tuleb alustada sealt, kus loodus lõpetas. Kuidas aga taltsutada inimestihti, kes tehes looduse oma truiks alamaks, kasutab teda vahendina? Ahel katkeb ja loodus nagu murdunud inimenegi on sunnitud välja minema eneselapule. Geoloogiline ajalugu tunneb mitmeid katastroofe, kuid praegu toimuv ja teadvustatud on ainuomane inimajaloole. Homo sapiens on asunud taandarengule.

Tahan ka järgmistel aastatel Peipsisse suvelõõma eest jahtuma karata, õhtuvideotus rääbist suitutada.

Valus on, mitte ainult kaladel.

ANTTI ROOSE  
Varesmetsa külast

NBI Looduskaitseringi ürituse teemaks 7. detsembril vanas kohvikus oli «Virumaa põleb». Samal teemal kõneldi eilegi. «Eesti Raadio» teatas aga kolmapäeva õhtul tulekolde likvideerimisest.





## Raamatuid Rootsist

Ülikooli raamatukogus oli 5.—11. detsembrini ühtekokku 1500 lugejal kättesaadavalt 202. Seni ajani oli olnud raamatukogunduse kabinetti tarvis minna vaid neil, kes tahtsid lugeda raamatukogunduse alaseid raamatuid. Seekord oli nädalaks välja pandud Rootsimaal elavate eestlaste annetuse esimene osa — 510 eksemplari trükisõna. Nädala pärast tuleb sellele järg. Niiis, 19.—26. detsembrini on oodatavasti see ruum jälle rahvast ja raamatuid täis.

### KUIDAS NEED RAAMATUD TARTUSSE TULID?

Suvel sai ülikooli raamatukogu Stockholmis asuvalt Eesti Kultuuri Koondiselt kutse tulla järele raamatutele, mida oli aastaid kogutud rootsieestlaste kodudest ja korraslatud Eesti Majja lootuses kunagi toimetada see kultuurivara kodumaale. Need olid väljaspool Eestit pärast 1944. aastat immunud eesti keelseid raamatuid, samuti ajakirjade aastakäigud. Rootsipoolseteks tingimusteks oli, et raamatute transporti Eestisse korraldame meie ja et raamatud saaksid rahvale lugeda. Annetust vastu võtta paluti samal ajal tulla ka Rahvusraamatukogu, tollal veel ENSV Riikliku Raamatukogu esindaja.

Kirjavara jagus mõlemale poole. Rahvusraamatukogu sai ainu-eksemplari, Tartu ülikoolile anti dublettide jagamisel enamasti rohkem eksemplare. Nõndaviisi sai Tartu tarvis pakitud umbes 7000 trükisõna, mis anti üle sümbol-esse kinkiseksemplari, Arvo Mäe «Eesti rahva ajaraamatusse» kirjutatud pühendusega:

«Anname selle raamatu ja veel 56 kasti pärast 1944. aastal väljaspool Eestit väljaantud eestikeelseid trükiseid lisatud nimekirjade järgi Rootsi eestlaste kingitusena Tartu ülikooli raamatukogule lootuses, et me sellega aitame kaasa teha siin loodud Eesti kultuurivara kättesaadavaks kõikidele eestlastele.»

Stockholmis, 8. nov. 1988. a. Eesti Kultuuri Koondise esimees A. Reinans ja sekretär Maia Mathiesen.

Seda sündmust nimetas Rootsist ilmuv «Eesti Päevaleht» raudse eesriide ülestõmbamiseks kultuuri suhetes kodumaaga. Kahes Rootsi suuremas päevalehes ilmusid samuti artiklid pealkirjadega «Keelatud kirjandus kingituseks» ja «Eksiilkirjandus on Eestis teretulnud». Nimele selle suure ja väärtusliku osa vaatamisvõimalus ongi veel ees ja esimene ots kastidesse pakitud tuleb näha raamatukogus jõulueksel nädalal.

### KUIDAS SAADI KOKKU NÄHA OLNUD VARANDUS?

Tartu ja Eestimaa ainsat ülikooli kannavad südames ja mõttes paljud eesti päritoluga kultuuri- ja teadusimenesed Rootsimaal. Pakkumisi ja soovivaldusi teha isiklike raamatuannetusi ülikooli raamatukokku oli sügiseks kogunenud mitukümmend. Kinkida taheti nii eesti keelset kirjavara kui ka teaduslikke erialakoguseid, kus teatmekirjandust, isiklike teadustööde separeate, teaduskirjandust jms.

Üleandmiseks sooviti isiklikku kontakti, sest annetajat vaevas tihtipeale küsimus — kas pakutav raamat on tõesti tarvilik. Oli teaduskirjandus ja inglise, saksa, ning rootsikeelne, enamasti mitte tulius ega poest toodud. Teiselt poolt oli paljudel ärevus hinges — kas tõesti saavad kõik need raamatud vaadata ja lugeda. Raamatukogus tutvumiseks väljapandud osa Rootsimaa eestlaste raamatuannetusest oligi pärit üksikannetatelt.

Kogu pakutud ja isegi pakitud raamatuhulka ei saanud ära tuua. «Suurlaid» võttis juba Stockholmist otsa lahti ja suuna Tallinna poole. Tulime ära teadmises, et Tartu lugejat ootab ühes Stockholmist eeslinna keldris veel palju väärtkirjandust. Jäi maha kokkuleppel, et tuuakse veel juurde. Tartu oma haritlaste alustanud on aastaid omajagu. On ilus see võimalus ja kiiduväärne soov, et eluõhtul saavad nad ehitada kodumaale raamatutega, panna aluse infotavetusele meie ja muu maailma vahel.

Raamatutel käisid järel raamatukogu direktor ja majandusosakonna

juhataja Indrek Döllna. Kui üle kivide, kraavide ja käändude käinud väljasõiduboa saamine laabus, oli Rootsimaa poolel lahkeid abistajaid rohkesti nii nõu kui jõuga. Raamatute tassimisel ja transportil oli toeks Eimar Rahumaa, majutamise ja elamisraha andis Stockholmist Ülikooli Balti Uurimiskeskusest prof. Aleksander Loit. Moraalseks toeks olid nii Eesti Teaduslik Selts kui kõik Stockholmist Eesti Majas paiknevad asutused ja organisatsioonid. Tänu neile koigile erilise tähelepanuga ja huviga suhtusid kodumaa asjadesse Enno Klaar, prof. Rein Marandi, dr. Harald Keiland, Bernard Kangro, Valev Uibopuu, Aleksander Taska, Ilmar Arens ja kümned teised. Aitäh! Suur tänul

Raamatukogus on raamatuannetusega seoses pahandajaidki omajagu. Et üks ei ole raamatus annetaja nime. See on seal juhul, kui annetaja soovis. Et üks oli näitus nii lühiajaline. Väljapanek oli mõeldud vaid esialgse teretutvuse soetamiseks. Kõik raamatud kataloogitakse, seejärel läbivad nad veel uudiskirjanduse näituse ja on alles siis laenuamis- ja lugemisvalmis. See võtab aega ning on raamatukogu töötajale lisakoormuseks, mis pakub vastutasuks vaid tunnetushuvi rahuldust.

Võib-olla tuleb veel kolmaski tutvustamisväljapanek, pakide lahtivõtmine ja raamatute inventeerimine on samuti suur töö. Ühtekokku arvame saanud olevat 8100 üksikeksemplari, umbes 1700 eri nimetust. Mis veel — kui raamat maksab 10 dollari ringis, on Rootsist saadud raamatuid tubli varandus. Aga kes oskab ja kas saabki hinnata nende vaimset kaalu ja kultuuriloolist väärtust?

LAIN PEPP, teadusraamatukogu direktor



## TRÜ klubi

paljud lahkesti kõiki ülikooli inimesi oma majja jõulukuu 25. päeva õhtul kell 8

### JÕULUPUULE.

Kavas:

★ jõulumuusikat teevad TRÜ keelpilliorkester ja «Vanemuise» madrigalikoar ja ülikooli vanamuusikaansambel ja kergemuusika koor Eugen Feliciuse juhatamisel,

★ jõulumeeleolu loovad Anne Maasik või «Vanemuise» stuudio. Siis tuleb veel:

★ jõuluvana,

★ Rein Lepiku meeleolukad slaidiprogrammid,

★ Joel Steinfeld ja ansambel «Prohvets»,

★ tants ja baarid lahtil

Pidupilet maksab 3 rubla ja neid on saada teaduskondade ja allasutuste seltsi lo korraldajate käest ning klubimaja toast 209 neljapäeval, 22. detsembril kl. 11—13 ja 16—18.

PIDUTOIMKOND



## Ainult 3 päeva veel!

ja vana-aasta leht saab täis vaimukat aastanälja. Seega lõpeb 9. detsembril välja kuulutatud «TRÜ» naljavõistlus esmaspäeval.

### LUBATUD ON:

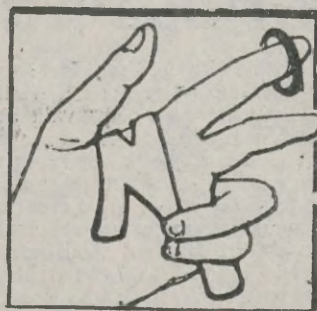
- kirjutada kõigest kõigis žanris,
- joonistada musta tuši või süsimustast vildikaga,
- osaleda kõigil Eestimaa üliõpilastel ja kõrgkoolide töötajail,

- tuua või saata toimetusse 19. detsembrini.

KEELATUD ON: produtseerida mittenaljakaid töid.

Kõige naljakamate piltide ja tükide tegijad saavad ka mõne rahatähe ja käega katsutava eseme, kui nad on oma loomingule avalikult alla kirjutanud enda nime ja koordinaadid.

Häid jõulupühi!



### UUDISKIRJANDUSE NÄITUSEL

on 19.—25. detsembrini välja pandud keele- ja kirjandusteaduse alaseid raamatuid ning ajakirjad VALTER TAULI kogust.

Mõne aja eest meile saabunud suur raamatuannetus (kinkis dr. Rein Marandi) on nüüd kataloogitud ja jõuab lugeja kätte.

Raamatuid on üle 150, need on peamiselt võrkeelseid ning käsitlevad üldkeeleteadust, soome-ugri jt. keeli. On ka raamatuid Eesti kohta mitmelt alalt (kunst, kirjandusteadus, ajalugu, bibliograafia). Disertatsioonid on paarkümme. Peaaegu kõik saadud raamatud puudusid meil siiani, dublette on ainult üksikuid.

Perioodikaväljaandeid saime kokku üle 900 numbri, uusi nimetusi on üle 60. Kindlasti pakub paljudele huvi kirjandusajakiri «Tulimuld» (aastakäigud 1950—1987). See oli küll raamatukogus olemas, kuid laiemale lugejaskonnale kättesaadav alles viimasest ajast.

Näituse avab 19. detsembril kell 11 dots. T. Kuldsepp.

ANNE KÜTT

### VENIA LEGENDI

Politiilise ökonoomia kateedri dots. kt. HILLAR PADU venia legendi loeng teemal «Diferentsiaalrendi olemus ja jaotamise probleemid sotsialistlikus põllumajanduses» toimub esmaspäeval, 19. detsembril kl. 8.15 üt. aud. 215.

VELLO PEEDIMAA venia legendi loeng teemal «Sotsialistlik ettevõtte tootmisühete süsteemis» on samuti esmaspäeval, 19. detsembril kl. 8.15 üt. aud. 214.



### AGENTUUR ÖSS ANNAB TEADA

Ööl vastu 2. ja 9. detsembril tungis ülikoolilehe toimetusse ja Kastani tänava trükikotta tundmatu jõuk «TARUKAEVIKORT». Esialgsel andmel suutsid nad läbi suruda 2. detsembril ülikooli lehe artiklis «TRÜ nõukogus» kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja kohale dots. Herbert Lindmäe. ÖSSi andmel valiti dots. H. Lindmäe siiski professori kohale ja kateedrit juhatas edasi dots. Rait Maruste.

9. detsembril «TRÜ» ajasid nad suurest poolehoiust eksakadeemiku vastu segi read loos «Ebapraktiline ettepanek». ÖSS soovib lugeda õige järgmised read: «Teeme ettepaneku lisada rahvusvaheliste mootühikute süsteemi juba ajalooliselt väljakujunenud demagoogia mootühik n a a n, mida tähistatakse järgmiselt N<sup>8</sup> (loe: enn astmes gec)».

Vaatamata toimetuse ja trükikoja naiste täielikule vastuhakule ei õnnestunud neil jõugust jagu saada. Provokatsioonid võivad korduda.

### TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 17. detsembril kl. 21 diskoprogramm «Musamaailma 10 palet» (kuulamiseks «Boytronic»). Pühapäeval, 18. detsembril kl. 21 pühapäevadisko.

### TUUSIKUID TÖÖTAJAILE

I kvartaliks on saabunud järgmised puhkekodutuuksid:

«Cina» 27.01.—7.02. 17.70.  
«Pühajärve» 28.01.—8.02. 18.— (7 tuus.).

Avaldused koos rühmaorganisatorite pealdisega esitada hiljemalt 26. detsembriks töötajate a/u komiteesse.

### SEMESTRIKONTSERT

Reedel, 23. detsembril kl. 19 ananavad aulast semestrikontserti TRÜ Akadeemiline Naiskoor ja Tartu Akadeemiline Meeskoor. Juhatavad Eesti NSV teeneline kunstitegelane Vaiko Uibopuu ja Eesti NSV rahvakunstnik Alo Riitsing. Pääsmed tund enne algust.

### MURDMAASUUSATAMINE

Järgmised murdmaasuusatamisvõistlused on esmaspäeval, 19. detsembril kl. 15.30 Tartus (M 6 km, N 3 km, vabastiil) ja pühapäeval, 25. detsembril kl. 15.30 Käärikul (M 10 km, N 5 km, klassikaline stiil). Käärikule läheb eribuss kl. 9 V. Kingissepa 19 eest.

### SÖDURPOISID!

Toimetusel on teile väga suur palve. Et meie väljasaadetav postipaun on väga mahukas, siis palume teatada meile kindlasti oma aadressi muutumisest või tagasitulemisest. Endistviisi ootame teie kirju!

«TRÜ» toimetuse

### LUGUPEETUD LEHETELLIJAD!

Meie ajalehte saab tellida ülikooli raamatupidamise kaudu (posti teel koju aastaks 1.80, peahoone valveauda — 70 kop.). Kindlasti tooge aga toimetusse oma tellimise kvitung ja aadress, mitte unustada indeksi!

## NB!

### JÄRGMINE LEHT

tuleb nüüd alles aasta lõpuks, ilmselt teisipäeval, 27. detsembril. Et mitmevärvilise lehe küljendamise on reedel, siis palume kõik materjalid nädala alguseks ära tuua (fotod ja joonistused viime trükikotta teisipäeva hommikul kl. 10, viimaseid kirjatükke ootame teisipäeval, teated võivad jääda neljapäeva hommikuks).

## Uusi trükiseid

Vainer Krinal. Kapitalistlike riikide majandusajalugu kapitalismi üldkriisi esimesel etapil. Teine, parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1988, 650 eks., 68 lk., 10 kop.

Professor Albert Kilman. Südamekirurgia areng Tartus. Avalik loeng Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskonna päeval. TRÜ aula, 21. oktoober 1988. Tartu 1988, 500 eks., 20 lk., 5 kop.

Sportlase keheline ettevalmistus. Õppemetoodiline vahend kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Koostanud Jaan Loko. Tartu 1988, 500 eks., 104 lk., 20 kop.

Põõrdkehad. Metoodiline juhend Matemaatika- ja Füüsikakooli 3. kursuse õpilastele. Koostanud L. Tuulmets, K. Koitmeets. Tartu 1988, 500 eks., 36 lk., 5 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK





# TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 36 (1547)

Teisipäeval, 27. detsembril 1988

Ilmub 22. novembrist 1948

Hind 2 kop.

## SAMMUD SISSEPOOLE,

● Rektor prof. JÜRI KÄRNER.

● Olete käinud paljudes ülikoolides, näinud nende õppe- ja teadustöö korraldust ehk üliõpilaselugi. Milliste tunnetega olete tagasi tulnud siia oma alma mater'i seinte vahele?

Viimasel reisir, mis oli Kanadasse ja USA-sse, õnnestus käia kümnes ülikoolis. USA-s jagatakse ülikoolid kuude erinevasse klassi ja need olid esimese ja teise klassi ülikoolid.

Eelkõige on need reisirid andnud väga tugeva impulsi tegutsemiseks, ülikoolihariduse omandamiseks vajalike võimaluste loomiseks ja samuti eeskuju. Otseselt ei saa küll midagi üle võtta, süsteemid on liiga erinevad kasvõi näiteks diferentseerituse poolest — esimeseks on seal üldharidus ja sellele järgneb eriharidus. Diferentseerida saaks ka meil rohkem, miks me veame kõiki viimase astme diplomini, osale võiks anda üldhariduse jne.

Kahjuks on tagasi tulles tulnud palju aega kulutada selliste ülesannete lahendamiseks, mis ei peaks enam rektorile kuuluma, vaid oleksid lahendatavad allüksustes, teaduskondades, prorektorite juures. Kahjuks kiputakse seda unustama ja sageli jäetakse siia kirjad, et selle ja selle asjaga peab tingimata tegelema rektor.

Rektori põhiülesanne on ikkagi luua kõik võimalused töötamiseks ja õppimiseks, sealhulgas ainelise baasi väljaarendamine, laialdaste kontaktide loomine välisülikoolidega, aidata taaselustada akadeemilisust jne.

● Paralleele on välisülikoolidega muidugi raske tõmmata, aga millest meil siiski eriti puudu jääb?

Ükskõik kus ma käisin, igal pool teati Tartu ülikooli. Kõikide ajalehtede esiküljel oli samuti Eesti nimi, isegi kaart oli juurde joonistatud. Meid teati ja vastuvõtt oli igal pool väga soe. Näidati kõike seda, mida soovisin.

Meil jääb puudu kõigepealt tehnikast: arvutustehnikast, paljundustehnikast, mis on seal kõikjal kättesaadav, aga muidugi raha eest, samuti videost. Üliõpilane võib sealt kätte saada kogu oma õppetöö informatsiooni.

Siin on asjal ka teine pool, mida sageli unustama kiputakse. See on üliõpilaste endi ja vilistlaskonna toetus, mis on välisülikoolide juures iseenesest mõistetav. See võimaldab ülikoolidel ise oma elu korraldada ning mitte loota riiklikule finantseerimisele. Meil arvavad paljud, et ülikool peab kõike ise andma mõtlemata sellele, kust ülikool need ressursid saab. Ega ülikooli tellijad ole rikkad. Välismaal tahetakse viimasel ajal üha rohkem toetust riigilt ja nii imelik kui see ka ei ole ajal, mil meie räägime sõna «riiklik» mahavõtmisest jne., elavad Ameerika ülikoolid vastupidises soovis. Mul on siin kaasas terve kogumik riiklike ülikoolide tulevikust.

Viimaselt reisirilt tagasi tulles oli hea tunne, et õnnestus kaasa aidata Tartu ülikooli fondi avamisele ja sinna rahade laekumisele. Mulle öeldi otse välja, et tegite paari päevaga ära selle töö, mida nemad poleks suutnud paari aastaga. In-

foot, mis minu suust tuli, usuti rohkem, kui kohapealsete oma. Ja ikkagi teatakse meist vähe ja vähe tunne ka neid. Minu jaoks oli suur üllatus, kui palju on Kanadas ja Ameerikas eestlasi, kuidas nad kokku hoiavad ja eesti keelt säilitavad, kui palju on jõudnud akadeemiliste kraadide ja kutseteni.

● Teie uue aasta soov?

Õnnelootus on igal inimesel, midagi rohkemat kui õnne ei oskagi soovida. Nii et kõigile õnnerikast uut aastat!

● Õppeprorektor prof. HEINO SIIGUR, olete ametis olnud neli kuud.

● Kas Teie ettekujutus oma tööst vastas tegevlikkusele? Selle meeldivad ja ebameeldivad küljed?

Ettekujutus õppeprorektori tööst vastas enam-vähem tegelikkusele, kuid ei kujutanud siiski ette, et nii palju aega kulub väheproduktiivselt, mitmesuguste jooksvate asjade ajamisele, tühjale-tühjale.

Töö meeldiv külg on võimaluste otsimine spetsialistide ettevalmistuse kaasajastamiseks, üliõpilaste silmaringi laiendamiseks, osavõtt perestroikast ja demokratsiseerimisest, kokkupuuted paljude huvitavate inimeste ja nende mõtetega.

● Kui jõudsalt on ülikooli allasutused, näiteks kateedrid, asunud oma tööd ümber korraldama meie uuest põhikirjast lähtudes? Kas võite tuua rohkesti näiteid?

Ülikooli uus põhikiri ei ole veel kinnitatud, kuid teaduskondades ja kateedrites töö ümberkorraldamine käib. Reaalseid ümberkorraldusi on veel vähe, tahaks rohkem näha teaduskondade ja kateedrite initsiatiivi ning vastutustunnet. Ei oska praegu kedagi eriti esile tõsta või laita, sest kõik andmed pole minuini jõudnud (mitte igaüks ei tule kohe teatama, et tegime seda või teist, sest väljendades Tuglase sõnadega «kaunid on kavatsused, kaunid kordasaatmised»).

Küll tahaks aga kõigile soovida rohkem otsivat vaimu, oma õiguste ja võimaluste paremat ärakasutamist, rohkem vastutustunnet! Ei maksa karta eksimusi ja neist tulevaid pahandusi, sest ei eksi ainult see, kes midagi ei tee.

● Kui palju puutub õppeprorektor kokku üliõpilastega? Milline oli üliõpilane 1988 ja millisena tahaksite teda näha aastal 1989?

Arvan, et õppeprorektor peab tingimata ka ise tegema õppetööd. Teen seda majandusüliõpilastega ja kontakt on nendega vahetu. Kuid ka teistest teaduskondadest pöörduakse õppeprorektori poole küllalt sageli, rohkem küll oma muredega, vähem ettepanekutega. Ka on vahetu kokkupuutumine nendega, kes on suuremaid pahandusi põhjustanud. Hea kontakt on kujunenud komsomolikomiteega ning loodeta-

vasti kujuneb ka teiste üliõpilasorganisatsioonidega.

Üliõpilane aastast 1988 oli aktiivne kodanik, huvitus ühiskonnale probleemidest, arutas neid aktiivselt. Väheseks jäi aga oskus oma kavatsuste elluviimiseks õigete vahendite valimisel, samuti püüe süvateadmiste omandamiseks ja erialaselt kõige uuega kursis olemiseks.

Tahaksin näha, et üliõpilane aastal 1989 püüaks omandada teadmisi rohkem, kui talle ametlikult pakutakse, õpiks silmaringi laiendamiseks ja kultuurist osasaamiseks paremini kasutama oma aega, oleks aktiivne kodanik, kes on määratlenud oma koha ühiskonnas ja kasutab oma sihtide saavutamiseks ühiskonnale vastuvõetavaid vahendeid.

● Tartu seni veel ainukesena ilmuva ajakirja «Eesti Loodus» peatoimetaja ANTS PAJU.

● Missugune on Sinu vaade ülikoolile väljastpoolt? Missugusena paistab Sinu enda paljude käimiste-liikumiste seas liikumine ülikoolis?

Võib-olla on minu nägemus liialt subjektiivne ja ehk hindan tudengite võimet haarduda kõikide ühiskondlike liikumiste ümber isegi üle. Aga mul on küsimuste küsimus. — mil määral Tartu linn ise toniseerib siin õppimist ja vastupidi? Praegu ei ole seda tudengilinnana välja arendatud. Linn ise ei soodusta täidetud, sisuka ruumi teket ühiselamu ja auditooriumi, ühiselamu ja tantsuruumi, ühiselamu ja kõrtsi vahele.

Võime vaadelda ka nii. Üliõpilane on taotlemas kõrgharidust ju ka kui oma vanemate laps. 20 aastat möödub kiiresti ja varsti on (olid) järglased kõrgkoolis. Kas kõigil jääb (jää) siia maha märk, et seda tegime ülikoolis meie?

Ülikool peaks tõrvikuna ees minema, siin ju ajude kontsentratsioon. Eestimaa jääb praegu kõige rohkem puudu aatelisusest. Oleme julged neid ja noormehed küll sini-must-valge lipu all, aga EOE-s pidime selle lipu all tänavasillutiselt üles korjama õllepudeleid. Praegused tudengid peaksid end kõrvuni täis imema siit saadavaid väärtusi. Nende käes on saandivahetuse rahvamajandus. Rahvas ei vaja ainult spetsialisti, vaid eelkõige valgustajat.

● Klassikalise muinas-teaduse muuseumi peavarahoidja ANU LAAN-SALU.

● Ülikooli Voronežis asuvast kunstikogust ei ole ajalehes tükki aega lugeda olnud. Kui kaugel on asjaajamine?

Asjaajamine on olnud pikk ja keeruline, kõigest lühintervjuus rääkida ei jõuagi. Oleme ise seal käinud, oleme taotlenud NSV Liidu Kultuuriministeeriumi, samuti Vene NFSV Kultuuriministeeriumi abi. Praegu on meil teada viimasena mainitud ministeeriumi juriidilise ja kujutava kunsti osakonna

seisukoht, mille saime 16. detsembril telefoni teel: kunstikogud tuleb Tartule tagastada. Lisati, et tõenäoliselt pöördub ministeerium selle ettepanekuga Vene NFSV Ministrite Nõukogu poole.

On ka teine asjaajamisliin, ja nimelt Kultuurifond. Meie taotlust aktsepteeriti ja pärast juriidilise külje hoolikat uurimist tunnistati ülikooli pöördumise õiguslikkust.

9. detsembril esitas NL Kultuurifond probleemi NSVL Ülemnõukogule. Nii et oleme ootel.

● EPA ajalehe toimetaja TIINA SIIMETS.

● Milliseid muudatusi on toimunud sel aastal EPA üliõpilases?

Minu meelest on EPA-s siiski alati olnud ärksam osa rahvast, kes mitmesuguste olude kiuste on endas aadet kandnud ja kes maamehe terve mõistusega on vähem kaasa hurraatanud ning rohkem ise mõelnud. Ja üks osa, kes ehk on maganud. Aga viimaseid on olnud mujalgi, igal pool.

Kas sel aastal ollakse teokamad, teistsugusamad? Küsimus ehk polegi selles. Eks see ärksam osa on nüüd saanud rohkem teha ja käia, kasvanud on huvi keelte ja üldse humanitaarsete vastu.

Viimasel noortefoorumil läks mõte sinna, et ehk polegi asi selles, milline organisatsioon või ühing meid kammitseb. Pigem taandub asi sisemisele vabadusele, sellele, kui võrd me end sellest või teisest segada laseme. Aeg-ajalt tekkis saalis ikka küsimus, kes hakkab selte ja klubisid koordineerima, vahendama kõrgemalseisvate ees.

Tähendab, oleme siiski piisavalt rikutud, bürokraatiast läbi imbutunud, võimetud ise seda teadvustamagi (samad inimesed hüüdsid ka vabakssaamisest...). Võideldakse tuuleveskitega väljaspool iseend, aga tuleks ehk ka mõelda ja vastu astuda sisemistele barjääridele. Või teisisõnu: et kasvatada uut eetilist põlvkonda, tuleb alustada iseenda muutmisest (märksõnadeks ausus, sallivus, avatus, missioonitunne).

Et epakas on loodusele lähemal kui muud, sestap tahaksin loota, et ka vabadust on kergem saavutada. Aga see pole lihtsalt üle läve astumine, pigem teel olemine, liikumine.

● Arstiteaduskonna II kursuse üliõpilane TÖNU PEETS.

● Sinu kursusel rakendatakse eksperimendi korras uut üleliidulist õppeplaani. Kuidas siis tudengi pilgu läbi eksperiment edeneb?

See meenutab folkloorist kuulsat katset mustlase hobusega, kellele üha vähem süüa anti, kuni ta veidi enne eksperimendi täielikku õnnestumist ootamatult ära suri. Uue õppeplaani järgi antakse üliõpilasele üha vähem aega meditsiini alusteadmist omandamiseks, et näha, kas temast nii saab arsti või mitte. Sellisest praktikumi- ja loengutundide vahendamisest ja niini-metatud «iseseisva töö» mahu tunduvalt suurendamisest paistab välja halvasti varjatud kavatsus arstide ettevalmistuse arvel veelgi raha

(Järg 3. lk)

## SAMMUD VÄLJAPOOLE





KALEV VILGATS

CHÄTRIN BAGALA

ANU BIRK

ÜLAR TEPPU

## Kallid kaastudengid! Hea ülikoolirahvas!

Soovime kõigile tujuküllast vana aasta minekut ja uue, 1989. aasta tulekut! Kõlaga šampanjasaluut ning helisegu pokaalid!  
Rahu ja õnne kõigisse kodudesse! Heaolu ja tervist igauhele!  
Täitugu salajasemadki soovid, jätkugu jõudu käia sirge seljaga, ükskõik mis ka ees ei ootaks!  
Ülikooli poistele sõjaväes soovime kodusoojust hinge, teenistusaja hilret kulgu ning rõõmsat jälleägemist alma mater'is!

Siiralt  
Teie  
ELKNO TRÜ KOMITEE

## Komsomolikomitees

Uue komitee esimene istung algas 14. detsembril kell 18.15. Arutati, otsustati, kinnitati.

● Komitee kinnitas CHÄTRIN BAGALA (eesti fil. IV) välissuhete asesekretäriks, ÜLAR TEPPU (ravi III) EÜE asesekretäriks, MARGUS KIISKÜLA (maj. IV) kultuuritöö ja ERGO PRAVE (KKT III) spordi peale, RAUL PIIRIMEES (mat. II) infogrupp. Suhteid pressiga aitab seada PEETER TALI (žurn. III).

● Komitee rahaldas järgmiste üliõpilaste isiklikud avaldused komsomolist välja astumiseks: AIVAR KOGER (õig. V), AIMUR LIIVA (bio-geo II), HILL KULU (bio-geo II), PIIA LEHTMETS, URMAS LIIV, ROBERT FOMITSOV, ANDRES KALAMEES, LOORE EHRlich, TOOMAS JÜRGENSTEIN, HELI ELLER, SILVIA SEPP, KARIN HOLST, KRISTEL TAAKRE, RIINA PECHTER (kõik bio V).

● Ideoloogia asesekretär Kalev Vilgats andis ülevaate komsomolikomitee suhetest teiste kõrgkoolidega. Ljubljana, Turu, Lodzi kõrgkoolidest on saanud koostööpakkumised, Turu Ülikooli noored poliitikud on huvitatud sidemetest RSR-ga.

● Otsustati käsile võtta «surnud hinged» ja need töö käigus komsomolist välja arvata kui ühingu sideme kaotanud.

● Komitee otsusega kanti maha mitu žurnaali ja registreerimisraamatut, millel puudus otstarve.

● Arutati ülikooli panust Armeenia abistamisse. Komitee soovitab üliõpilastel, kes on valmis sõitma taastamistöödele Armeeniasse, registreeruda asesekretär Kalev Vilgatsi juures (tel. 3 51 89, öhtuti Põlsoni 23—219). Arvestada tuleb sellega, et sõit ei pruugi toimuda kohe, valmis tuleb olla iga hetk.

● Arutati komitee finantsmajanduslikku tegevust. Kaaluti komsomolimaaksude edaspidist arvestamist otse stipist.

● Komitee toetab igati nõudmist luua üliõpilastele võimalused paljudusvahendite kasutamiseks. Hoiame silmad lahti ja kõrvad kikkis ning teeme omalt poolt mis võimalik.  
Komitee koosolek lõppes 19.05.

KALEV VILGATS,

ideoloogia asesekretär

Sündinud 11. aprillil 1966 Pärnus Jakobsoni poolt tuntuks kirjutatud Vaestepatuste alevis. Koolid: Pärnu V 8-kl. Kool ja I Keskkool, mille lõpetas 1984. Samast aastast TRÜ ajalooteaduskonna nimekirjas. Koolis oli komsomolikomitee asesekretär, peaaegu viis aastat toimetas kooliraadiot. 1983—84 Õpilaste Teadusliku Ühingu president. 1984—86 sõjaväeteenistus, mille ajast ko'm neljandikku väeosa komsomolisekretär. Praegu ajaloo III kursusel. 1987 osakonna komsomolisekretär ja samast sügisest Rahvusvaheliste Suhte Ringi president. Olnud Rahvarinde alguse juures ning tegev siiani. 30. nov. valiti ELKNO TRÜ komitee asesekretäriks.

NLKP liige 1987. aastast. Vallaline.

● Miks nõustusid sellele kohale asuma?

Kindlas usus uue sekretäri Alar Pandise läbilõõgivõimesse ja ühisesse soovi midagi muuta ning ära teha.

Peab ennast üldiselt rahulikuks inimeseks, arvestab teiste arvamust. Ütleb ise välja, mida mõtleb, talub ära endale mitte meeldivate seisukohtade väljaütlemise. Lemmikvõitloomid on hall ja tumesinine, suvel valge. Lilledest ostab ja kingib roose, nelke ja krüsanteeme. Lemmiklooma — liha ja kartulid. Jookidest istub kõige paremini, nii ime-lik, kui see ka pole, piim. Hea lähe rüüp ning läheb igal ajal.

Huviks on välispoliitika, rahvusvahelised suhted. Meeldib kodus majapidamistöid teha. Naistesse suhtub sümpaatiaga. Ei salli inimesuhetes pettust ja enesepettust. Oma tegevuses mitmel rindel on palju tänu võlgu emale, kes alati toetab. Hoiab väga oma lähedasi sõpru. Loomult parandamatu optimist — igast olukorrast on olemas väljapääs, vaja see ainult leida.

● Kas komsomolist välja astuda on endiselt raske?

Ei ole. Peame õigeks isikliku avalduse alusel väljaastumistaotlused rahuldada ja nii olemegi toiminud. Siiski arvan, et praegusel ajal pletit lauale visata ja pöösasse pügeda pole õige. Kuni meil ei ole teist riiklikult tunnustatud poliitilist noorsoo-organisatsiooni, tuleb komsomoli võimalused ära kasutada. Muide, sageli me ei teagi neid võimalusi.

● Sinu uusaastasoo?

Hoidkem uuel aastal kokku, mis ka ei juhtuks! Eesmärgid on meil ju ühised!

CHÄTRIN BAGALA,  
välissuhete asesekretär

Sündinud 22. augustil 1967 Pärnus. Haridustee algas sealses IX 8-kl. koolis ja lõppes Pärnu II Keskkoolis kuldmedaliga. Eesti filoloogias õpingutega on jõudnud IV kursusele. ÜLKNO liige 1981. aastast. Keskkoolipäevil kooli komsomolikomitee asesekretär. 1984. a. koollinoorte kõnevõistlusel vabariigi teine. Samal aastal peaosas filmis «Karoliine hõbelõng». Vallaline. Tu-

medapäine, elurõõmus ja suhtlemis-aldis piiga. Lemmiklül sinilill, ainult augustis on neid üsnä raske hankida. Lemmikvärvid must ja valge. Armastatimat sööki ta ei nimeta, aga söövat kõike, mis isuäratav, välja arvatud sibul. Lemmikjook — «Martini».

Vabal ajal meeldib lugemine, käsitöö ja tants. TRÜ-s osaleb kultuuriklubi tegevuses. Valdab ungari, soome ja inglise keelt. 14. det. kinnitas ELKNO TRÜ komitee Chätrini asesekretäriks.

● Millised on Su enda suhted välismaaga?

Pidevad suhted on alates teisest elukuust.

???

Jah, esimest korda puutusin välismaaga kokku kahekuuselt.

● Kuidas kujutad ette oma tegevust komsomolikomitees?

Tahaks aidata võimalikult palju kaasa üliõpilaste välissuhete laiendamisele. Praegu on selleks võimalusi, pakkumisi tuleb välismaalt ja omalgi initsiatiivil saab palju ära teha. Pealegi, kus saaksid meie tudengid lihvida oma võõrkeelt, kui mitte välismaal, sealsete üliõpilastega suheldes. Muidugi tuleb meil endilgi leida võimalusi välisstudengite vastuvõtuks, eks esialgu loomulikult turismisõitadena.

ANU BIRK,  
sisemise organiseerimistöö  
asesekretär

Sündinud 5. jaanuaril 1968 Tartus. Koolitust sai XII keskkoolis, kus küpsustunnistusega koos anti kuldmedal. Õpib praegu III kursusel kaubandusökonoomikat. ÜLKNO liige 1982. aastast. Oli XII kk. komsomolisekretär. Teaduskonnas vastutas siseorganisatsioonilise töö eest. 30. nov. valiti ELKNO TRÜ komitee asesekretäriks. Sinisilmne, vallaline. Lemmiklül on roosa nelk, lemmikvärv — punane. Eelistatim

roog on jäätis, jook — šampanja. Kuulatavald lauljaid on mitu, näitlejaid hindab Peeter Oja.

Harrastab naisvõimlemist. Meeldib omaette laulda. Õpib inglise keelt, kus vahel vajab õpetajat.

Armastab sõita taksoga, võimalust mööda reisi. Väga meeldib teater. Uudiskirjandusega püüab enam-vähem kursis olla. Viimati lugen «Kas ema südant tunnend sa...».

Meeste juures hindab viisakust ja head suhtumist endasse. Vihkab valetamist ja tühje lubadusi. Viimaseid, teadagi, kelle poolt.

● Miks nõustusid kandideerima komitees sellele ametikohale?  
Arvasin, et tulen toime. Pealegi on teatav siseorganiseerimistöö kogemus juba olemas.

● Millise mulje on jätnud sulle vastne sekretär Alar Pandis?  
Asjaikku. Muidu ka meeldiva välisusega noormees.

ÜLAR TEPPU,  
EÜE asesekretär

Sündinud 12. aprillil 1966 Tartus. Lõpetanud siin V Keskkooli. ÜLKNO liige 1984. aastast. Koolis mängis orkestris. 1984—86 möödusid sõjaväes. Praegu arstiteaduskonnas ravi III kursusel. Ülikoolis on mänginud samuti orkestris, juhtinud rühma kultuuritööd, olnud teaduskonna komsomolisekretäri asetäitja. Kaks aastat töötanud suviti Sakala ja Lõuna regionis.

14. det. kinnitas ELKNO TRÜ komitee Ülari EÜE asesekretäriks.

Rahulik ja toimekas noormees; teab, mille poole püüda; hea juht. Lemmikvärv on roheline. Lemmik-sõõgid — rosolje ja pastet. Lemmikjookide sedelis seisavad «Värska» ja konjak. Armastatim laulja Tõnis Mägi, näitleja Lembit Eelmäe. Lill, mida kingiks neidudele, on orhidee, ent neid pole kuskilt saada. Harrastuseks on sport, eriti purjetamine ja atletvõimlemine.

Suhtumine naistesse — reserveeritud.

● Kuidas kujutad ette EÜE tulevikku ülikoolis?

Kõigepealt on vaja lahendada suvemaleva probleem. Suvemalev tuleb muuta vabatahtlikuks ning töö eest peab makstama inimväärset palka. EÜE-s tahaks näha rohkem välisrühmi. Arvan, et vabariigis on ehitusmaleva süsteem üpris kenasti paigas. Usun, et majandid vajavad EÜE-d ka tulevikus ja IME tingimustes.

Loodan head ja vastastikku mõistvat koostööd EÜE juhtidega.



## SAMMUD...

(Algus 1. lk.)

kokku hoida. Olukorda raskendab sobiva õppekirjanduse vähesus või puudus. Vanemate kursuste kolleegid näevad alusteadmiste omandamisvõimaluste kärpimises velskerluse, arstliku pinnapealsuse ohtu.

Tundub, et uues üliiudulises eksperimentaal-õppeplaanis kehas- tub meditsiinihariduse pragmatismi ja konjunktuurluse kuminatsioon, tõeline kriis — nagu mujalgi ümber- ringi. Seda hinnatavamad on paljude õppejõudude püüdlused tu- dengit mõista ja aidata, leida inimi- likku lahendust ootamatult tekkinud tõeliselt absurdsetes olukordades (näiteks organsüsteemide füsioloogia pealesunnitult käsitlemine enne vastavat osa anatoomias ja biokeemias; mikrobioloogia õpetamine II kursusel, enne kliinilist kogemust, jne.). Usun paljusid tu- dengeid minuga ühinevat lootuses, et uus aasta toob ülikoolile õiguse täielikult usaldada õppeplaanide koostamisel oma teadlaste ja õppe- jõudude pädevust. Mõnel puhul oleks vist vajalik juba enne sellise õiguse ametlikku kinnitust ilmuta- da mehisemat ja vastutustundliku- mat kriitikameelt meie jaoks väärt- setute korralduste ning soovitude täitmisel. Meedikud teavad, et real juhtudel on inimeseksperiment luba- matu.

## ● Žurnalistika kateedri õppejõud TIIT MATSU- LEVITS.

## ● Mida kujutab endast ajakiri «ÜLIKOOL»?

«Tõesti-tõesti, saatuse tahtel olen mõned viimased kuud tegelnud sel- lega, et käima panna meie univer- siteedi akadeemilis-informatsiooni- line kvartalikirj «ÜLIKOOL. Acta Publica Universitatis Tartuensis». Tublideks abilisiks on seejuures asendamatult tehniline toimetaja Ester Schnur ning laiemale publikule raadiohäälena tuttav Toomas Jüriado. Kolmekesi moodustame ülikooli teabetalituse algrakukese, kelle olulisim ülesanne ongi tolle ajakirja väljaandmine.

Esimese numbril materjal on koos ja juba ka magnetketastel (ajakirja tegemisel kasutame — kui mitte esimesena, siis vähemalt ühena esi- mestest Eestis — moodsat menet- lust, kus masinakirjutaja on juba ühtlasi ka ladu ja ning pliitsiga sodimist ja pastakaga mäkerdamist sootuks minimaalselt: korrektuuri teeme otse kuvaril, ka maketeeri- miselemente võimaldab IBM-iks kutsutav seadeldis). Paljundami- sele minev väljatrükk peab pärast teksti lõplikku trükkikorda seadmist tulema laserprinterist.

Tehnika ja selle kasutamismõima- luste nappus on aga seni olnud

suurim takistus žurnali ladusa valmimise teel. Praegu loodame härra dr. Villemsi vastutulelikku- sele, samuti end alati soliidse fir- mana näidanud, proua Raisma ju- hatatava kirjastusosakonna suut- likkusele — siis vast on meil ava- number veel enne käes, kui aasta- vahetuse meeliülendavad toostid unustusehõlma on vajunud. Esime- ses numbris, mis pisut mitteordi- naarne edasiste kavadege võrreldes, saame lugeda näiteks Juri Lotmani ja Peeter Oleski sisukaid kirjatöid, seltsieluga seotud materjale, Indrek Koolmeistri kommentaare ülikooli uuele põhikirjale, rektori inaugu- ratsioonikõnet, infot aasta täht- sündmustest ja palju muud, mis te- gelikult pole üldsegi nii väga põ- nev, veel vähem riigivastane.»

## ● Žurnalistika I kur- suse üliõpilane AARE KASEMETS.

## ● Milline oli Sinu nä- gemus ülikoolist EPA-s õppides ja milline on see nüüd?

EPA ajal said muld, põld ja mets mulle elavaks süsteemiks. Hakkasin aimama ka maakultuuri seoseid, tekkis ülevaade riigi poliiti- tilise ja majandusorganisatsiooni võimukoridoridest.

Ülikooli tulles vaimustas kohe

kirjanduse ja ajaloo seotud kul- tuur ning need inimesed, kes seda läbi enese jagavad. Eesti šansside seisukohalt on huvitavad ka sotsio- loogia ja ajakirjandus kui vahend.

Väärtustan IME asju, meie hetke- olukorra analüüsist (seis on NII) lähtuvat tegevust (kuidas võita NIIKUINI?!) jm., millest oskan enesele ja sõpradele rõõmu leida (kirjandus, (ka keha) kultuur, loo- dus jne.). Kurb ja nõutu olen, kui näen mõnes suhteliselt haritud seltskonnas vaimset inimsöö- mist..., ehkki ei tohiks olla uudis, et selle suurriigi aluskividesse ko- deeritud inimesevastatus valitseb meilgi edasi. Hoidkem üksteist!

Ülikool on meie rahvale valgus- allikas olnud.

Usun — iga haridusevalgusest nägijaks saanud isik läheb auto- maatselt kaduma poliitilisele süs- teemile, kus inimene ei ole päris- inimene.

Üks soov on veel, et omandaksi- me kogu Eestimaa huvidest lähtu- va isamaavaate, st. «teed võivad olla meil erinevad, aga olgu üks- ainus armastus.» (C. R. Jakobson 1882). Kui mul õnnestub ülikool lõpetada, tahaksin Eesti maajuhtide kõrgkooli õppejõuks minna.

Sõber ütles eile: «On tunne, et linnas on juba aasta 1917, aga maal küllades ja tehastes alles 1905.» See on NII. Päikest!

## Sõjalise kateeder on tõstnud mõõga

Küllap on kõigil veel mees- sügisene tants sõjanduse õpetamise ümber. Tookord näis, et rektori käskkirjad ümberkorralduste kohta andsid soovitud tulemusi, sest tu- dengit asusid taas õppetööle. Kui õppurite suhtes võiks rahulik olla, siis kangekaelse ja põikpäise ka- teedri suhtes mitte. Taas tõusevad mustad pilved ning kateedri kolone- lid puhuvad süsi hõõgvele. Nende tegevus on teravas vastuolus mõte- te ja ideedega, mis ütles ÜRO-s kõneldes välja M. Gorbatšov. Ajal, mil päevakorral on kogu armeesüsteemi muutmine, klammerduvad kateedri ohvitserid visalt vananenu ja kõrgkoolile mittevastava külge. Hinnates kujunenud olukorda ning resümeeerides kateedri taotlusi, pea- me vajalikuks rõhutada järgmist:

1. Mitte lubada eksmatrikuleeri- da üliõpilasi sõjalise pärast.
2. Arvestustele peavad pääsema kõik, kusjuures tuleb jälgida, et hindamisel ei lähtutaks isiklikust aspektist.
3. Kõik rasedad ja lastega nais- üliõpilased vabastati rektori käsk- kirjaga sõjalisest. Kateeder keeldub

seda korraldust täitmast. Loeme vajalikuks meenutada, et peale ülal nimetatute tuleb teises järgus va- bastada sõjalisest ka kõik ülejää- nud tütarlapsed.

4. Kateeder nõuab koolipraktika tõttu puudunud päevade järele te- gemist. Tudengite suhtes on see ebaõiglane nõudmine, seda ei või täita.

5. Käesoleval suvel sõjalise vä- lilaagris viibinud neljal üliõpilasel, keda kateeder esitas eksmatrikulee- rimiseks, tuleb võimaldada kõrg- kool lõpetada.

6. Senini ei ole lülitatud töösse neid üliõpilasi, kes vastavalt rek- tori käskkirjale kuuluvad sõjalise kateedri nõukogusse.

7. Sõjalise kateeder peab hakka- ma täitma rektori käskkirju. Üli- kooli juhib rektor, mitte sõjalise ka- teedri ülem.

8. Kateedri poolt välja jagatud paksude kaustade järgi otsustades kasutatakse ebasoovitatavalt ülikooli paljundusvahendeid ja raisatakse mõtlematult paberit.

9. Senise tegevuse järgi otsus- tades ei taha sõjalise kateedri ülem

mõista ei ühiskonnas ega kõrgkoo- lis toimuvaid muutusi. Järelikult tõstatub küsimus polk. Nossovi mittevastavusest oma ametikohaie.

On ilmne, et kui sõjanduse katee- der kavatseb jätkata samas vaimus, muutub mõõdapääsmatuks naasmi- ne sügiseste loosungite juurde.

Kes mõõga tõstab, peab selle läbi langema. Üliõpilased ei tõstnud mõoka.

ALAR PANDIS,  
ELKNU TRÜ komitee sekretär  
KALEV VILGATS,  
ELKNU TRÜ komitee ideoloogia asesekretär

EÜEI

Üliõpilased, kes soovivad veeta suve EÜE välisrühmades, peaksid mõtlema sellele juba aegsasti. Per- fosid saab endiselt komsomoliko- miteest ja endiselt loeb staaž.

EÜE sektor



## Liidia Uustal

Täna on juubel teenekal võimle- misspetsialistil Liidia Uustalil.

Tahame loota, et tema paljusid abivajajaid toetav looduse- ja ini- mestearmastus kestab veel palju aastaid.

Tänase päeva puhul soovime tu- gevat tervist ja teotahet veel pal- judeks aastateks.

Endised õpilased ja kolleegid

## Jõulu- mõtisklus

Midagi helget ja sooja, mida üle neljakümne aasta meie hingestki välja püüti kiskuda, oleme nüüd avalikult tagasi saanud. Kodu ja südame jõulud on tulnud peosaali- desse ning tänavatele. Traditsiooni u'eb jätka' sea't, kus see katkes, minna mõttes tagasi Arno ja tema viiuli juurde. Vahest on meile abiks eadmine põhjanaabrite vastavaist kombeist.

Jõu'ud on Soome suurim püha. See on milmeosaline tervik, milles usulisus vähemalt esia'gu näib vä- henevat ja kaubalisus suurenevat. Pole kahtlust, et Lapimaal Korva- tunturil elav Joulupukki on maail- mas tuntum kui Soome president. See aga tähendab reklaami ja raha ning lõppkokkuvõttes tööd ja töö- kohti.

Side religiooniga on küll vähene- mas, kuid kirikus käiakse ikkagi. Need on tõsised käigud, pühakojas ollakse vaikelt ja paljapäi. Ei tea, kui palju kantistlist raagitaval kuu- latakse, rohkem vist mõeldakse omi argipäevaluid mõtteid.

(Järg 4. lk.)



Mardikuu kümnes päev 1988 — kuum hingus on juba nädalapäevad Alutaguse põues, Mäetaguse sov- hoosi põld leinavas tahmarüüs. Ko'de kohal käib vilgas puurimine, et oleks, kust vett, süsihappegaasi, tsemendisegu ja termomeetrit 50 meetri sügavusse lasta. Tants põrgukatla ümber alles algamas.

Looduskaitseringil on tõsine ülesanne: «Kaevandusveed ei tohi voolata niigi vaevatud Peipsisse ja ametkondlik rüüselmine looduse kallal stiilis ja-kõik-on-korras tuleb ära lõpetada.»

ANTTI ROOSE  
MEELIS LOKI foto





## Jõulu- mõtisklus

(Algus 3. lk.)

Kalmistutel põlevad küünlad nagu meilgi. Läänud — ja neid on soome rahval palju — mõeldakse korra tagasi olevate juurde ning ollakse koos.

Koos on ka elavad omavahel. Suguldsed tulevad kokku ning sõeluvad pere kostmisi ja kuulumisi. Rahulikult ja põhjalikult ja pereemad ning arstide õuduseks igapäevaseid saledust eeldavaid toitumiskombeid täiesti unustavalt. Pidulaud on lookas, sellel on traditsiooniline seakints ja palju vormiroogi (maksa-, kaalika-, porgandi-, kartulivorm), rosolje, vahel kalkun või lõhe. On küpsetatud ploompärsikaid ja piparkooke. Tavapärase magusloot on riisipuder; kes sellest mandli leiab, saab õnnelikuks.

Sellist lõõgastumist on muidugi vaja. Igatseme ju meilgi põhjamaalastena teadmist pööripäevast, vajame kõige süngemal ja pimedamal talvelgi usku kevade tulekuse. Soomlane puhkab sel ajal ka jõulueelseist askeldusist. Suurpuhastused niigi korras kodudes on ju kestnud nädala, kingiostmise probleemid pole olnud väiksemad meie omadest (küll teistel põhjustel) ning eks ole novembrikuust peale pühitsetavad eeljõuludki (pikkujoulu) kahandanud jõuvarusid.

Suures osas langevad soomlaste jõulukombed ja -atribuutika meie omadega kokku. Jõululaupäeval toob isa kuuse tuppa. Koos tehakse sellest jõulukuusk. Lapsed korvad laulusalme ning ootavad habemega külalist. Kingitusi saavad kõik. Postikotid on lõhkemas kaardidest, ustel ja akendel säravad ehted.

See on siiski vaid vorm. Peamine on rahu, endasse pöördumine, teistega koos oles iseenesega olemine. Võiksime meilgi mõelda, kas maksub tormata mõõda lootusetult loobakasi tänavaid ning trööstitult tühje poode kingituste järel, mida võib-olla ei vajagi. Kui peatuksime õige, püüaksime leida tasakaalu lootuse ja lootusetuse, õnne ja õnnetuse vahel, üritaksime mõista, kust tuleme ja kuhu tahame minna, mõtleksime sõpradele, kes vahel on hädas, katsuksime olla paremad, kui me oleme?

Need jõulu on läbi. Loodan, et tundsitate neist rõõmu. Ja tahan väga lootada, et järgmised jõulud hea uuel aastal toovad õnne ja rahu kõikidesse kodudesse nii Soomes kui meil.

JORI VALGE

## Nalja- võistlusele

tuli natuke nalja neljalt mehelt. Zürii (ajakirjandusõppejõud dots. Sulev Uus, «Edasi» ajakirjanik Raimu Hanson, ajakirjandustudeng Margus Sanglepp ja toimetaja Varje Sootak) ei andnud päris erimeelselt esimest kohta žurnarebale ERKKI KOLULE (10 rubla uuel aastal). Toimetuse suveniirid saavad kõik teised (Erkki ka!) tänuks naljapirra ja osavõtu eest. Osa saab täna ära trükitud. Naljaveerud jäävad avatuks kõigile.

\*

LUULE, 50/160/70, kaks kõrgharidust, lapsi pole. Olen kodulembeline, lugemishuviline. Vabal ajal loen raamatuid. Sooviksin tutvuda mehega, kes armastaks raamatuid ja ei segaks mind lugemisel. Esmimes kirjas ootan raamatut, mille soovi korral jätan endale.

\* Ostan noori lambaid ja 6 šašlõkivarrast.

\* Tallinna Loomaaed vajab jälle uut tiigritalitajat.

SILVER SARA

## Läbilõige ühiselamust



Leidke pildilt pasun, rebane, kolm päkapikku, veri vorstid ja tosin kingipakki. MARGUS SANGLEPP

## Ülikooli kalender 1989. Väljavõtteid

Jaanuar:

- 05. 01 — Raamatukoid neelavad ülikooli raamatukogu koos raamatutega.
- 27. 01 — Ülikooli juures algavad kakskeelsuse kiirkursused.

Veebruar:

- 11. 02 — Kõik Tartu Ülikoolis õppivad setud, mulgid, saarlased jt. saavad kultuuriautonomia.
- 19. 02 — Demograafiline plahvatus ülikoolis, mille tulemus võrdub saja Hi-roshimale heidetud aatomipommi omaga.

Märts:

- 07. 03 — Emajõe emake määrab spetsiaalse komisjoni, mille ülesandeks on välja selgitada, miks ülikooli ehitusjaoskond plaani ei täida.
- 21. 03 — Tartu Ülikool nõuab endale õigust pidada mõnes Lääne-Euroopa riigis oma piiratud üliõpilaskontingenti, mis täidaks seal ühtlasi ka internatsionaalset kohust.

Aprill:

- 01. 04 — 25% tudengeist hirnub

ennast herneks või naerab ribadeks.

Mai:

- 04. 05 — Geoloogia osakond sõlmib šeflussidemed Tallinna Näidislinnubabrikuga ja asub kõrgendama Suurt Munamäge.
- 30. 05 — Ülikoolis moodustatakse Eesti kaevurkorpuse ja saadetakse see Venemaale maetud kuulsaid eestlasi välja kaevama.

Juuni:

- 17. 06 — Gustav Adolfi kuju asemele püstitatakse okstraadikujuline mälestussammas 1940. a. revolutsioonile. Vasktahvile paigutatakse järgmine kiri: «NSV Liit on vabatahtlikkuse alusel ühinenud suveräänsete liiduvabariikide liit».
- 25. 06 — Tartu Ülikool alustab koos teiste sõbralike sotsialismimaade kõrgkoolidega suuri ühismanöövreid.

Juuli:

- 07. 07 — Poola restnuraatorite rünnak objektile «Päsoni 23» lõuakse edukalt tagasi.
- 19. 07 — Ühenduse parandamiseks tipptundidel rajatakse peahoone asutusteni «Volga», «Kau-nas», «Humal» ja «Tarvas» maa-alused tunnelid.

August:

- 08. 08 — Ülikooli korvpalli edendamiseks imporditakse Kongost neegrite suguharu, mille liikmete keskmine pikkus on 257 cm.
- 13. 08 — Rektor Jüri Kärner lendab väikesel sportlennukil Göttingeni Ülikooli mitteametlike sõprusvisiidile.

ERKKI KOLU  
(Järgneb.)

\*\*\*

Tänases lehes rohelisega trükitud joonistused on

ILMAR KRUUSAMÄLT.

## Vana aasta mõtted uue aasta algel

JAAN TONISSON

«Postimees» 1893, nr. 4

7. jaan.

Lõppenud on aastal [...] Ja kuidas sai ta algatatud! Nagu oleks kõik vana nõtrus viimse vana-aasta õhtuga lahkunud, nagu oleks uus elu uue jõuga minu rinda asunud — nõnda tundsin siis ennast tugeva tuleviku tormide vastu, nõnda kerkis rind julgusest. Kõik, mis halb, mis alandav, mis madal, kõik pidi maha jääma ja asemele tulema selgem tundmine, tublim tungimine elu eesmärgi poole. Ja rinda täitis õnnelik tundmus.

Küllap leistegi rinda seesama tundmus täitis [...] Ja nagu oleks tervel loodusel needsamad mõtted olnud. Päike hakkas mulle armsamalt paistma, tuul ei vingunud mitte aina valust, vaid ta kuuldi kaasikule nagu julgustades jutustavat, et see vangipõli mitte igavesti ei kesta, et elu kord jälle ärkab ja puud pungel puhkema ning lilled õilmil õitsema ajab — ja teeb, et iga linnuke lepikus rõõmust päevad otsa luktada võib, ja iga veeojake suurest rõõmust hüppama peab. [...] Ja inimene ei võinud kurdiks jääda kutsetele, mis teda ühes hõiskama avatelesivad. Tema mait-sis ühes õnne ja kaunistas sellega oma unustuse hõlma rutitava eluea olevikku. [...]

Saagu elavaks su armastus oma kalli Eesti maa ja rahva vastu, ja pühenda sa oma parem jõud tulesest armastusest temale, siis kosub, kasvab, õitseb ta veel kaua, kaua, kui sina ehk ammu unustuse rüppe oled vajunud — ja see on armas, ilus, hääl!

## Põgusaid põtkimisi

\* Liikus seisukohti, mille eest tuli pikemalt istuda.

\* Tõsiasjast, et ajaloos seisavad kõik ühiskondlikud korrad kindlas järjekorras, tehti ennatlik järeldus, et kõige progressiivsem kord on järjekord.

\* Ühiskonna tervis ei saa olla hea, kui teda toidetakse riknenud ideedega.

\* Ei saa vaikes mõõda minna mõodalaskmistest, mis viisid mahalaskmisteni, kus üldiselt mõõda ei lastud.

\* Ühiskonnaga on nagu kooliga: pärast suurt etteütlust tuleb suur vigade parandus.

\* Valeprohveid võtavad oma ennustuste täideviimisest erifondist aega juurde.

JUSSI ORMUSSON

NAITUSED

teadusraamatukogus. Henrik Koppel 125, Jaan Tõnisson 120.

NB!

Suurim vabandus kõigi nende ees, kelle lood ei mahtunud ka aas-ta viimasesse numbrisse. Kindla peale leiate need 1989. aasta «TRO-st» nr. 1.

Sõjaväes traagiliselt huk-  
kunud kursusekaaslast

MEELIS KOTSARIT

mälestab keemia II  
kursus.

Toimetaja VARJE SOOTAK